

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

**PEYAMİ SAFA'NIN OSMANLICA-TÜRKÇE-UYDURMACA VE
FATİH HARBİYE ADLI ESERLERİNİN SÖZ VARLIĞI
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Serkan ÇELEBİ

Sivas

Aralık 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

PEYAMİ SAFA'NIN OSMANLICA-TÜRKÇE-UYDURMACA VE
FATİH HARBİYE ADLI ESERLERİNİN SÖZ VARLIĞI
BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Serkan ÇELEBİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Recep TOPARLI

Sivas

Aralık 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Tezin Başlığı : Peyami Safa'nın Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca ve Fatih Harbiye Adlı Eserlerinin Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi

Savunma Tarihi : 27. 11. 2019

Danışmanı : Prof. Dr. Recep TOPARLI

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Bilâl YÜCEL

Üye : Prof. Dr. Recep TOPARLI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatih KAYA

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Serkan ÇELEBİ tarafından hazırlanan **Peyami Safa'nın Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca ve Fatih Harbiye Adlı Eserlerinin Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi** başlıklı tez, kabul edilmiştir. .... / ..... / .....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

04./12/2019

Serkan ÇELEBİ

ÖN SÖZ

Gazi M. Kemal Atatürk, Sadri Maksudi Arsal'ın “Türk Dili İçin” adlı eserine kendi elleriyle şu cümleleri yazmıştı: “Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil şuurla işlensin.” Evet, Türkçemiz Gazi'nin de söyleme gereği hissettiği gibi gerçekten çok zengin. İlk yazılı eserimiz olarak kabul edilen Orhon yazıtlarından itibaren siyasi, kültürel, dinî vb. birtakım etkilerle çeşitli dalgalanmalara uğrasa da zenginliğini hiçbir zaman yitirmedi. Bu zenginlik ve incelik öyle bir noktaya ulaştı ki, Yahya Kemal'e “Türkçe ağzımda, annemin ak sütü gibidir.” dizesini söyledi.

Bir dilin işlenmişliğini ve zenginliğini gösteren dil unsurlarının en başında, temel söz varlıkları gelmektedir. Temel söz varlığını ise sayılar, renkler, organ adları, çeşitli eşyalar, akrabalık adları, deyim ve atasözleri vb. oluşturmaktadır. Türkçe de temel söz varlığı bakımından oldukça zengindir. Mesela eski zamanlarda, kadınlar arasında saç uzatmanın muteber olduğu, en uzun saçın en güzel saç olduğu dönemlerde, ev temizliği için yere doğru eğilen kadınlarımızın topuklarından sarkan ve yere temas eden çift örgülü saçları, süpürgeye benzetilirken bu benzetme, daha sonraki zamanlarda kadınlarımızın cefakârlığı göz önüne alınarak **saçını süpürge etmek** biçimiyle dilimize yerleşmiştir. Bunun gibi hikâyesi olan nice söz varlığımız bulunmaktadır.

TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'ün daha kapsamlı bir hâle getirilmesi için, sözlükte bulunmayan madde başları ve madde içleri, eserlerden taranarak tespit edilmelidir. Bu ise ancak sanatçı ve metin sözlükleri hazırlanarak mümkündür. Sanatçı ve metin sözlüklerinin yetersiz olduğu düşünülünce yaptığımız çalışma, bir kez daha önem kazanmaktadır. Metin sözlüğü için, Peyami Safa'nın kurmaca romanı olan “Fatih-Harbiye” adlı eseri ile çeşitli gazetelerde yazmış olduğu köşe yazılarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve zengin bir içeriğe sahip olduğunu düşündüğümüz “Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca” adlı eseri seçildi.

Bu çalışma, Türkçemizin zenginliğini tekrar tekrar gözler önüne sermemize imkân verdi. Temel söz varlığımızı ortaya koymak, Türk Dil Kurumunun 2011 baskılı sözlüğünde yer almayan söz varlığını tespit etmek ve bu söz varlıklarının birbirinden farklı anlamlarını kayıt altına almak, motivasyon kaynağı oldu.

Bu iki eseri oluşturan sözcükler ve sözcük grupları **Sözlük** bölümünde madde başlarını ve çeşitli iç maddeleri oluşturdu. Aynı sözcükler ve sözcük grupları **Söz Varlığı**

kısımında çeşitli başlıklar altında ayrıntılı olarak incelenip temel söz varlıklarının nitelik ve niceliklerine göre gruplara ayrıldı. Bu noktada, en sonda söyleyeceğimizi en başta söylemek gerekirse TDK tarafından yapılan yeni baskılarda yerini almak üzere toplam 306 adet madde başı ve iç madde tespit edildi.

Bu noktaya gelinceye dek iki yıl boyunca çeşitli isteklerimi kırmayan değerli büyüğüm ve hocam, danışmanım Prof. Dr. Recep Toparlı'ya, tecrübesi ile bizlere yol gösteren Sayın hocam Prof. Dr. Bilâl Yücel'e, tez yazımı boyunca sözlükçülük deneyimlerinden istifade ettiğim, sürekli olarak sorularıyla kendisine rahatsızlık verdiğim hocam Prof. Dr. Emin Eminoğlu'na ve bu zorlu süreçte bana her konuda imkân sunan, sabır gösteren sevgili aile bireylerime sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	ix
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiv
GİRİŞ	1
Sözlüğün Kullanımı ile İlgili Açıklamalar.....	1
Peyami Safa'nın Hayatı - Edebî Kişiliği ve Eserleri	5
I. BÖLÜM SÖZLÜK	11
II. BÖLÜM SÖZ VARLIĞI	371
1. TEMEL SÖZ VARLIĞI	372
1.1. İnsan Bedeni ve İlgili Diğer Adlar.....	372
1.2. Hastalık Adları ve Hastalık Adları ile İlgili Diğer Adlar.....	372
1.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık Adları ile İlgili Diğer Adlar	372
1.4. Hayvan Adları ve Hayvan Adları ile İlgili Diğer Adlar.....	372
1.5. Bitki Adları ve Bitki Adları ile İlgili Diğer Adlar	373
1.6. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar.....	373
1.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar	373
1.8. Araç, Eşya Adları.....	373
1.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar.....	373
1.10. Yer Adları	374
1.10.1. Özel Yer Adları.....	374
1.10.1.1. Ülke Adları.....	374
1.10.1.2. Bölge Adları	374
1.10.1.3. Yerleşim Yeri Adları.....	375
1.10.1.3.1. Başkent Adları	375
1.10.1.3.2. Şehir Adları.....	375
1.10.1.3.3. İlçe, Semt ve Köy Adları	375
1.10.1.4. Coğrafi Yer Adları	375
1.10.1.4.1. Deniz, Nehir, Göl, Dere Adları.....	375
1.10.2. Genel Yer Adları.....	375
1.10.2.1. Bina, İş Yeri ve Yapı Adları.....	375
1.10.2.2. Binanın Bölümleri ve Yapı Malzemeleri Adları	376

1.11. Özel Adlar.....	376
1.11.1. Kişi Adları.....	376
1.11.2. Kurum, Kuruluş, Cemiyet, Özel İş Yeri ve Mekân Adları.....	377
1.11.3. Gazete - Dergi ve Kitap - Eser Adları.....	377
1.12. Lakap, Unvan Adları.....	378
1.13. Lisan Adları.....	378
1.14. Millet Adları.....	379
1.15. Mensubiyet Adları.....	379
1.16. Ölçü Adları.....	379
1.17. Sayı Adları.....	379
1.18. Renk Adları.....	379
1.19. Ebat Bildiren Adlar.....	379
1.20. Miktar Bildiren Adlar.....	380
1.21. Zaman Bildiren Adlar.....	380
1.22. Soru Adları.....	380
1.23. Yön Adları.....	380
1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları.....	381
1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar.....	381
1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları.....	381
1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları.....	381
1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar.....	381
1.26. Gök Bilimi ile İlgili Adlar.....	381
1.27. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar.....	381
1.27.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar.....	381
1.27.2. Spor ve Oyunlar ile İlgili Adlar.....	382
1.28. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar.....	382
1.29. Askerlik ile İlgili Adlar.....	382
1.30. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar.....	382
1.31. Siyasi Olaylar ve Siyaset ile İlgili Adlar.....	382
1.32. Deyimler.....	383
1.33. Atasözleri.....	385
1.34. İkilemeler.....	386
1.34.1. Aynı Sözcüğün Tekrar Edilmesiyle Oluşan İkilemeler.....	386
1.34.2. Anlamları Yakın Sözcüklerin Yan Yana Kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler.....	386

1.34.3. Sesleri Biri birini Andıran Sözcüklerin Yan Yana Kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler	386
1.34.4. Anlamları Karşıt Sözcüklerin Yan Yana kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler	386
1.34.5. Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız İkilemeler.....	386
1.34.6. İkisi de Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler	386
1.35. Pekiştirmeler	387
1.36. Ses ile İlgili Sözcükler	387
1.37. İlişki Sözcükleri.....	387
1.38. Kalıp Sözcükler	387
1.38.1. Kalıplaşmış Sözcükler	387
1.38.2. Dualar.....	387
1.39. Terimler	387
1.39.1. Edebiyat ile İlgili Terimler.....	387
1.39.2. Müzik ile İlgili Terimler.....	388
1.39.3. Tarih ile İlgili Terimler	388
1.39.4. Mantık ve Ruh Bilimi Terimleri	388
1.39.5. Felsefe Terimleri	388
1.39.6. Fizik- Kimya- Biyoloji Terimleri.....	388
1.39.7. Matematik Terimleri	388
1.39.8. Hukuk Terimleri.....	388
1.39.9. Tıp Terimleri	389
1.39.10. Dil Bilimi ve Dil bilgisi Terimleri.....	389
1.39.11. Din Bilgisi Terimleri	389
1.39.12. Gök Bilimi Terimleri.....	389
1.39.13. Anatomi Bilimi Terimleri	390
1.39.14. Hayvan Bilimi Terimleri	390
1.39.15. Askerî Terimler	390
1.39.16. Bitki Bilimi Terimleri	390
1.39.17. Ekonomi Terimleri	390
1.39.18. Müzik Terimleri	390
1.39.19. Mimarlık ile İlgili Terimler	391
1.39.20. Madencilik ile İlgili Terimler	391
1.39.21. Toplum Bilimi ile İlgili Terimler	391
1.39.22. Ticaret ile İlgili Terimler.....	391
1.40. Argo İfadeler ve Argo ile İlgili Diğer Adlar.....	391

1.41. Sapmalar	391
1.42. Halk Ağzında Bulunan Sözcükler.....	392
1.43. Eskimiş Sözcükler.....	392
1.44. Hareket ve Davranış Adları	392
1.45. Birleşik Adlar.....	392
1.46. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar	394
1.47. İrade, Düşünce Bildiren Adlar	394
1.48. Duygu İfade Eden Adlar	394
1.49. Durum Bildiren Adlar.....	395
1.50. Zamirler	395
1.51. Zarflar	396
1.52. Sıfatlar.....	398
1.52.1. Niteleme Sıfatları	398
1.52.2. Sayı Sıfatları.....	401
1.52.3. Renk Bildiren Sıfatları	402
1.52.4. Ebat Bildiren Sıfatlar.....	402
1.52.5. Miktar Bildiren Sıfatlar	402
1.52.6. -lık, -lik, -luk, -lük Ekleriyle Kurulan Sıfatlar	402
1.52.7. -sız, -siz,- suz,- süz Ekleriyle Kurulan Sıfatlar	403
1.52.8. -lı,- li,- lu,- lü Ekleriyle Kurulan Sıfatlar	404
1.52.9. -ki, -kü Ekleriyle Kurulan Sıfatlar	405
1.53. Ünlemler (Saygı, Seslenme, Şaşkınlık, İstek, Merak Onama Sözleri).....	405
1.54. Bağlaçlar	405
1.55. Edatlar.....	406
1.56. Fiiller.....	406
1.56.1. Basit Fiiller.....	406
1.56.2. Türemiş Fiiler.....	408
1.56.3. Birleşik Fiiler	414
1.56.3.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller	414
1.56.3.1.1. Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	414
1.56.3.1.2. Olmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	416
1.56.3.1.3. Bırakmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	418
1.56.3.1.4. Kalmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	418
1.56.3.1.5. Vurmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	418
1.56.3.1.6. Vermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	418
1.56.3.1.7. Edinmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	419

1.56.3.1.8. Geçmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	419
1.56.3.1.9. Bilmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	419
1.56.3.1.10. Çıkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	419
1.56.3.1.11. Çekmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	419
1.56.3.1.12. Yapmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	419
1.56.3.1.13. Almak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	419
1.56.3.1.14. Duymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	420
1.56.3.1.15. Kalkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	420
1.56.3.1.16. Girmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	420
1.56.3.1.17. Dönmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	420
1.56.3.1.18. Sapmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	420
1.56.3.1.19. Bulmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	420
1.56.3.1.20. Geçirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	421
1.56.3.1.21. Yormak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	421
1.56.3.1.22. İşlemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	421
1.56.3.1.23. Katmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	421
1.56.3.1.24. Sürmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	421
1.56.3.1.25. Uğramak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	421
1.56.3.1.26. Görmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	421
1.56.3.1.27. Çırpma Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	421
1.56.3.1.28. Yaramak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	422
1.56.3.1.29. Varmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	422
1.56.3.1.30. Bağlamak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	422
1.56.3.1.31. Kurmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	422
1.56.3.1.32. Açmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	422
1.56.3.1.33. Kullanmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	422
1.56.3.1.34. Atmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	422
1.56.3.1.35. Aşmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	422
1.56.3.1.36. Sokmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	422
1.56.3.1.37. Getirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	423
1.56.3.1.38. Bırakmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	423
1.56.3.1.39. Gelmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	423
1.56.3.1.40. Kazanmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	423
1.56.3.1.41. Çıkarmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	423
1.56.3.1.42. Saymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	423
1.56.3.1.43. Çalışmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller.....	423

1.56.3.1.44. Koymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.45. Patlatmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.46. Gitmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.47. Kılmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.48. Kavuşmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.49. Sormak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.50. Göstermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.51. Sıkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.52. Ermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	424
1.56.3.1.53. Kesmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.1.54. Yürümek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.1.55. İşlemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.1.56. Yemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.1.57. Başlamak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.1.58. Çevirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller	425
1.56.3.2. Kurallı Birleşik Fiiller	425
1.56.3.2.1. Yeterlik Anlamlı	425
1.56.3.2.2. Sürerlik Anlamlı	426
1.56.3.2.3. Tezlik Anlamlı	426
1.56.3.2.4. Yaklaşma Anlamlı	427
1.57. Peyami Safa'nın Dilimize Kazandırdığı Sözcükler	427
1.57.1. TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Türkçe Sözlük'te Olmayıp Anlamını Verdiğimiz Sözcükler	427
1.57.2. TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Sözlük'te Madde Başlı Olarak Bulunduğu Hâlde Metnimizde Farklı Anlamı Tespit Edilen Sözcükler ...	430
2. YABANCI SÖZ VARLIĞI	431
2.1. Yabancı Kökenli Söz Varlığı	431
2.1.1. Almanca Kökenli Sözcükler	431
2.1.2. Arapça Kökenli Sözcükler	431
2.1.3. Arapça - Türkçe Kökenli Sözcükler	445
2.1.4. Arapça - Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler	445
2.1.5. Arapça - Farsça Kökenli Sözcükler	445
2.1.6. Farsça Kökenli Sözcükler	446
2.1.7. Farsça - Türkçe Kökenli Sözcükler	448
2.1.8. Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler	448
2.1.9. Farsça - Arapça Kökenli Sözcükler	448

2.1.10. Farsça - Yunanca Kökenli Sözcükler	448
2.1.11. Rumca - Arapça Kökenli Sözcükler	448
2.1.12. Arapça - Fransızca Kökenli Sözcükler	448
2.1.13. Fransızca - Arapça Kökenli Sözcükler	448
2.1.14. Çince Kökenli Sözcükler	448
2.1.15. Fransızca Kökenli Sözcükler	449
2.1.16. İtalyanca Kökenli Sözcükler	452
2.1.17. İngilizce Kökenli Sözcükler	453
2.1.18. İspanyolca Kökenli Sözcükler	453
2.1. 19. Bulgarca Kökenli Sözcükler	454
2.1.20. Latince Kökenli Sözcükler	454
2.1.21. Rumca Kökenli Sözcükler	454
2.1.22. Macarca Kökenli Sözcükler	454
2.1.23. Yunanca Kökenli Sözcükler	454
2.2. Yabancı Kökenli Sözcüklerin Sınıflandırılması	454
2.2.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeni ile İlgili Diğer Adlar	454
2.2.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar	454
2.2.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar	455
2.2.4. Hayvan Adları ve Hayvan Adları ile İlgili Diğer Adlar	455
2.2.5. Bitki Adları ve Bitki Adları ile İlgili Diğer Adlar	455
2.2.6. Beslenme Adları	455
2.2.7. Yiyecek Adları ve Yemek Adları ile İlgili Diğer Adlar	455
2.2.8. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar	455
2.2.9. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar	455
2.2.10. Araç - Eşya Adları	456
2.2.11. İş, Meslek, Rütbe ve İlgili Diğer Adlar	456
2.2.12. Yer Adları	457
2.2.12.1. Genel Yer Adları	457
2.2.12.1.1. Bina, İş Yeri ve Yapı Adları	457
2.2.12.1.2. Binanın Bölümleri ve Yapı Malzemeleri Adları	457
2.2.13. Özel Adlar	458
2.2.13.1. Kişi Adları	458
2.2.13.2. Gazete - Dergi ve Kitap - Eser Adları	458
2.2.13.3. Kurum, Kuruluş, Cemiyet, Özel İş Yeri ve Mekân Adları	458
2.2.14. Lakap ve Unvan Adları	458
2.2.15. Millet Adları	458

2.2.16. Mensubiyet ve Mensubiyet ile İlgili Adlar	459
2.2.17. Sayı Adları	459
2.2.18. Renk Adları	459
2.2.19. Miktar Bildiren Adlar	459
2.2.20. Zaman Bildiren Adlar	459
2.2.21. Yön Adları	459
2.2.22. Madenler ve Enerji Kaynakları	459
2.2.23. Coğrafya ile İlgili Adlar	460
2.2.24. Gök Bilimi ile İlgili Adlar	460
2.2.25. Hava Olayları	460
2.2.26. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar	460
2.2.26.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar	460
2.2.26.2. Spor ve Oyunlar ile İlgili Adlar	460
2.2.27. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar	461
2.2.28. Askerlik ile İlgili Adlar	461
2.2.29. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar	461
2.2.30. Siyasi Olaylar ve Siyaset ile İlgili Adlar	461
2.2.31. Ses ile İlgili Sözcükler	462
2.2.32. Kalıp Sözcükler	462
2.2.32.1 Kalıplaşmış Sözcükler	462
2.2.32.2 Dualar	462
2.2.33. Terimler	462
2.2.33.1. Edebiyat ile İlgili Terimler	462
2.2.33.2. Müzik ile İlgili Terimler	463
2.2.33.3. Tarih ile İlgili Terimler	463
2.2.33.4. Mantık ve Ruh Bilimi Terimleri	463
2.2.33.5. Felsefe Terimleri	463
2.2.33.6. Fizik - Kimya - Biyoloji Terimleri	464
2.2.33.7. Matematik Terimleri	464
2.2.33.8. Hukuk Terimleri	464
2.2.33.9. Tıp Terimleri	464
2.2.33.10. Eğitim Bilimleri ile İlgili Terimler	465
2.2.33.11. Dil Bilimi ve Dil Bilgisi Terimleri	465
2.2.33.12. Din Bilimi Terimleri	466
2.2.33.13. Askerî Terimler	466
2.2.33.14. Anatomi Terimleri	466

2.2.33.15. Ticaret ile İlgili Terimler	466
2.2.33.16. Ekonomi Terimleri	466
2.2.33.17. Sinema ve Tiyatro ile İlgili Terimler	466
2.2.33.18. Müzik ile İlgili Terimler	467
2.2.33.19. Bitki Bilimi Terimleri	467
2.2.33.20. Teknoloji Terimleri	467
2.2.33.21. Mimarlık ile İlgili Terimler	467
2.2.33.22. Gök Bilimi Terimleri	467
2.2.33.23. Toplum Bilimi Terimleri	467
2.2.33.24. Denizcilik Terimleri	468
2.2.33.25. Hayvan Bilimi Terimleri	468
2.2.34. Argo İfadeler ve Argo ile İlgili Diğer Adlar	468
2.2.35. Sapmalar	468
2.2.36. Halk Ağzında Bulunan Sözcükleri	468
2.2.37. Eskimiş Sözcükler	468
2.2.38. Birleşik Adlar	472
2.2.39. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar	472
2.2.40. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar	473
2.2.41. İrade, Düşünce Bildiren Adlar	473
2.2.42. Duygu İfade Eden Adlar	473
2.2.43. Zamirler	473
2.2.44. Zarflar	473
2.2.45. Sıfatlar	474
2.2.45.1. Niteleme Sıfatları	474
2.2.45.2. Renk Bildiren Sıfatlar	478
2.2.45.3. Miktar Bildiren Sıfatlar	478
2.2.46. Ünlemler (Saygı, Seslenme, Şaşkınlık, İstek, Merak Onama Sözlere)	478
2.2.47. Bağlaçlar	478
2.2.48. Edatlar	478
SONUÇ	479
KAYNAKÇA	485
ÖZ GEÇMİŞ	489

KISALTMALAR

a.	: ad	İng.	: İngilizce
age	: adı geçen eser	İsp.	: İspanyolca
alay	: alay yollu	İt.	: İtalyanca
Alm.	: Almanca	jeol.	: jeoloji
anat.	: anatomi	kaba	: kaba konuşmada
Ar.	: Arapça	kim.	: kimya
argo	: argo söz	Lat.	: Latince
ask.	: askerlik	-le	: -ile edatıyla kullanılan fiil
bağ.	: bağlaç	Mac.	: Macarca
bit. b.	: bitki bilimi	man.	: mantık
biy.	: biyoloji	mat.	: matematik
Bulg.	: Bulgarca	mdn.	: madencilik
bk.	: bakınız	mec.	: mecaz
coğ.	: coğrafya	mim.	: mimarlık
ç.	: çokluk	müz.	: müzik
db.	: dil bilgisi	nsz	: nesne almayan fiil
-de	: -de durum ekiyle kullanılan fiil	öz.	: özel
den.	: denizcilik	ruh b.	: ruh bilimi
-den	: -den durum ekiyle kullanılan fiil	Rum.	: Rumca
dil b.	: dil bilimi	sf.	: sıfat
din b.	: din bilimi	SBF	: Sosyal Bilimler Fakültesi
doğ.	: doğrusu	sin.	: sinema
e.	: edat	sp.	: spor
-e	: -e durum ekiyle kullanılan fiil	T.	: Türkçe
ed.	: edebiyat	tar.	: tarih
eğt.	: eğitim bilimi	TDK	: Türk Dil Kurumu
ekon.	: ekonomi	tek.	: teknik
esk.	: eskimiş	tıp	: tıp
Far.	: Farsça	tic.	: ticaret
fel.	: felsefe	tiy.	: tiyatro
fiz.	: fizik	tkz.	: teklifsiz konuşmada
fizy.	: fizyoloji	TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Fr.	: Fransızca	TV	: televizyon
gök b.	: gök bilimi	ünl.	: ünlem
hay. b.	: hayvan bilimi	vb.	: ve benzeri
hkr	: hakaret yollu	yar.	: yardımcı fiil
hlk.	: halk ağzında	Yun.	: Yunanca
huk.	: hukuk	yy.	: yüzyıl
-i	: -i durum ekiyle kullanılan fiil	zf.	: zarf
İA	: İslâm Ansiklopedisi	zm.	: zamir

Taranan Eser Adlarının Kısaltmaları

FH	: Fatih-Harbiye
OTU	: Osmanlıca Türkçe Uydurmaca

ÖZET

Bu tez Peyami Safa'nın "Fatih-Harbiye" ve "Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca" adlı eseri taranarak oluşturulmuş sözlük, dizin ve söz varlığını içeren metin-şair sözlüğü türünde bir çalışmadır.

Çalışmamızın birinci kısmını, *Sözlük Bölümü* oluşturmuş olup sözcüklerin karşılıkları, TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük esas alınarak yazılmıştır. 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te anlamları olmayan sözcüklerin karşılıkları ise çeşitli kaynaklar taranarak yazılmıştır. Kaynaklar tarandığı hâlde bulamadığımız anlamlar ise tarafımızdan verilmiştir. 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te madde başı veya madde içi olarak bulunup anlamını bizim verdiğimiz sözcük ve sözcük grubu sayısı 77'dir. 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te ,özel isimler de dâhil, madde başı veya madde içi olarak bulunmayıp anlamını bizim verdiğimiz sözcük ve sözcük grubu sayısı ise 373'dir.

Çalışmamızın II. kısmını ise *Söz Varlığı* bölümü oluşturmaktadır. Bu bölümde, yazarımızın dil hazinesinin tespiti yapılmış olup "Peyami Safa'nın Dilimize Kazandırdığı Sözcükler" adlı başlık, çalışmanın ana esasını oluşturmaktadır.

Sonuç kısmında ise yazarın yabancı sözcükleri kullanma oranı, en çok kullandığı sözcükler vb. tespit edilerek yazarın dil kullanımı ve önem verdiği kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Sözlükler, Türkçenin söz varlığını içermesinden dolayı önemlidir. TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'ün daha kapsamlı bir hâle getirilmesi için sözlükte bulunmayan sözcükler, eserlerden taranarak tespit edilmelidir. Bu da ancak sanatçı ve metin sözlükleri hazırlanarak mümkündür. Sanatçı ve metin sözlüklerinin ne kadar yetersiz olduğu düşünülünce yaptığımız çalışma bir kez daha önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sözlük, Söz Varlığı, Peyami Safa, Fatih-Harbiye Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca

ABSTRACT

This thesis is a text-poet dictionary containing the dictionary, index and vocabulary of Peyami Safa's "Fatih-Harbiye" and "Ottoman-Turkish-Hogwash".

The first part of our study was formed by the Dictionary Department and the equivalents of the words were written on the basis of the 2011 printed Turkish Dictionary prepared by TDK. The translations of the words that have no meaning in the 2011 Turkish Dictionary are written by scanning various sources. The meanings that we could not find even though the sources were searched were given by us. In the 2011 printed Turkish Dictionary, the number of words and phrases that we present as meaning of substance or substance is 77. In the 2011 printed Turkish Dictionary, the number of words and phrases that we give the meaning of, including special names, are not found either as head of substance or in substance, it is 373.

II. The other part consists of the Vocabulary section. In this section, the language treasure of our author has been determined and the title of the words "Peyami Safa has gained to our language" is the main basis of the study.

In the conclusion part, the ratio of the foreign words used by the author, the words he used the most, and so on. language usage and the concepts that the author attaches importance to.

Dictionaries are important because Turkish includes vocabulary. In order to make the 2011 Turkish Dictionary prepared by TDK more comprehensive, the words that are not in the dictionary should be determined by scanning them from the works. This is only possible by preparing artist and text dictionaries. When we consider how insufficient the dictionaries of artists and text are, our work becomes more important once again.

Keywords: Dictionary, Vocabulary, Peyami Safa, Fatih-Harbiye Ottoman-Turkish-Hogwash

GİRİŞ

Sözlüğün Kullanımı ile İlgili Açıklamalar

1. Herhangi bir nesnenin veya kavramın adı olarak tanımlanan ve ‘sözlük birimi’ olarak adlandırılan söz ve söz öbekleri, bitişik veya ayrı yazılmasına bakılmaksızın madde başı yapılmıştır: **sıgmak, göz kapağı, makale vb.**

Bunlara ek olarak **aksetmek, emretmek** gibi bitişik yazılan birleşik fiiller ile **dolasıyla, alabildiğine** gibi kalıplaşmış biçimler de madde başı yapılmıştır.

Ülke, cami, il, ilçe, semt vb. adları madde başı yapılmıştır: **Fatih Camisi, Finlandiya, Kütahya, Şişli vb.**

Özel adlar, kavim, boy, eser, gazete, dergi, savaş, parti, başkent vb. adları madde başı yapılmıştır: **Roma, Deyimlerimiz ve Kaynakları, Demokrat Parti, Cumhuriyet, Aydede. vb.**

Madde içinde ise *etmek Olmak, bırakmak, katmak, yapmak* vb. yardımcı fiillerle oluşturulup ayrı yazılan birleşik fiiller; deyimler; atasözleri; *gibi, kadar, üzere* vb. sözlerle oluşturulan kalıplaşmış biçimler yer almıştır: **ne kadar, allak bullak etmek, acı duymak, hesaba katmak vb.**

2. Madde başında her sözün dil bilgisindeki yeri ve fiilden önce gelen nesnelere hangi tür eklerle kullanıldığı kısaltmalarla eğik olarak gösterilmiştir: *a. , sf. , e. , zf. , (-den),(-i), (nsz), zm.* vb.

3. Madde başında yer alan yabancı sözcüklerin hangi dilden geldiği ve geldiği dildeki orijinal şekli sözcüğün yanında belirtilmiştir:

muvaffakiyet *a. Ar. muvaffakiyyet esk.* Başarı. OTU 21, 30

4. Tek sözden veya bitişik yazılan sözcüklerden oluşan madde başlarında köken bilgisi ayrıntılı olarak gösterilirken ayrı yazılan birleşik sözcüklerde bu ilke uygulanmamıştır. Örnek olarak **umum müdür** maddesinde köken bilgisi verilmemiş, bu sözcüklerle ilgili bilgiler, **umum** ve **müdür** maddelerinde yer almıştır. Ayrıca Türkçe yapım ekleri ile oluşturulan yeni söz varlıklarının köken bilgilerinin verilmesine de gerek duyulmamıştır: **üniversiteli, Allahlık vb.**

5. Madde başı sözler eğer herhangi bir bilim dalının veya alanının terimi ise bunlar kısaltma ile gösterilmiştir: *anat.* (anatomi), *coğ.* (coğrafya), *ed.* (edebiyat), *fiz.* (fizik), *kim.* (kimya), *sp.* (spor), *man.* (mantık) vb.

Madde başı sözlerin açıklamasında kullanım sıklığı, eskilik ve halk dilinde bulunması bakımından ilgili bilgiler sözcüğün yanında belirtilmiştir. Yaygın kullanımdaki sözler için herhangi bir kısaltma verilmezken eskilik için *esk.*, halk arasında yaşayan sözler için *hlk.* kısaltmalara yer verilmiştir. Ancak bu kısaltmalar sözcüklerin türevlerinde kullanılmamıştır :

dişçi *a. hlk.* Diş hekimi. **OTU 89**

devlet baba *a. hlk.* `Koruyucu, kollayıcı` anlamında devleti anlatan bir söz. **OTU 26²**

6. Maddelerin anlamlandırılmasında genellikle sözün en yaygın anlamına öncelik verilmiş; sonra mecazi anlam (*mec.*), daha sonra argo, alay, hakaret vb. anlamları yer almıştır. Ardından o sözün deyimleşmiş veya kalıplaşmış biçimleri anlamlarıyla sıralanmış; atasözleri de bu bölüm içinde verilmiştir.

zevk *a. Ar. zevk* 1. Hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz. **FH 14, 16 zevk duymak** Hoşlanmak, beğenmek. **OTU 72**

7. Tezde yer alan sözcükler Peyami Safa'nın Fatih-Harbiye ve Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca adlı eserleri taranarak tespit edilmiştir. Her sözcük incelenmiş anlamı sözlüklerde olan sözcüklerin anlamı verilmiş, yanına hangi kitapta, hangi sayfada ve kaç kez geçtiği belirtilmiştir:

aykırı *sf.* Alışılmışa, doğru olarak kabul edilmişe uygun olmayan, karşıt, ters, mugayir. **OTU 31, 35, 65, 116, 151 aykırı düşmek** Uygun gelmemek, ters gelmek, ters düşmek. **OTU 230**

8. Taranan eserlerdeki anlamı sözlüklerde olmayan söz, deyim veya atasözlerinin cümle içindeki kullanımlarını göstermek ve anlamlarına açıklık getirmek için örnek cümleler, tırnak içinde ve eğik yazıyla dizilerek verilmiştir. Bir sözcük birden fazla yerde geçti ise içlerinden sadece bir tanesine örnek cümle verilmiş, diğer örneklerin kolay bulunması için kitap adı ve sayfa numaraları sözcüğün yanında yer verilmiştir. Bir sözcük ile ilgili sözlüklerde bulunmayan bir anlam tespit edilince örnekteki gibi bir gösterim uygulanmıştır:

apukurya *a. (apuku'rya) Rum.* Moda, eğilim. “*Şu yarı şalvar, yarı smokin, apukurya esvabını bırakınız.*” **OTU 51, 107**

hakaret *a. (haka:ret) Ar. haḳāret* Küçültücü söz veya davranış. **OTU 132**

hakarete uğramak Ağır veya küçültücü davranış görmek, aşağılanmak. “*Kazara talebesinden birinin ağzından ‘zannederim ki’ yerine ‘zannedersem’ tekerlemesini duysa, Ali Ekrem hakarete uğramış gibi kızarır, kirpiklerinden kıvılcımlar sıçrayarak gözlerini açardı.*” OTU 132

9. Taranan eserlerde bazı sözcükler Arapça ses özelliklerine bağlı kalınarak kullanılmıştır. Bu durumda olası kargaşalıklara sebebiyet vermemek amacıyla bazı Arapça sözcükler, mevcut güncel yazım kılavuzunda belirtilen Türkçe ses kurallarına göre tahvil edilerek madde başı yapılmıştır. (**faide, kararnâme, vasiyetnâme vb.**)

faida *a. Ar. fā'ide* Yarar. OTU 24, 60

kararname *a. (kararna:me) Ar. qarār + Far. nâme* Bakanlar Kuruluna verilen yetkilere dayanarak alınan karar. OTU 186

10. Metinlerde özel adların yalnızca en kapsamlı olanına anlam verilmiş, diğerlerine ayrıca anlam verilmeyip hangi sayfalarda geçtiği belirtilerek anlam verilen maddeye gönderme yapılmıştır.

Hamid *bk. Abdülhak Hamid.* OTU 75, 189

Abdülhak Hamid *öz. a. Türk şair Oyun yazarı, diplomat. “Ziya Paşa'dan, Abdülhak Hamid'e kadar muasır edebiyatın hiç bir şahsiyeti ve eseri üstünde fazla duramayacak.”* OTU 56, 265, 266, 272

11. Yaygın yanlışlar *bk.* kısaltması ile doğru biçimlerine gönderilmiştir:

ünvan *bk. unvan.* OTU 24

vehamet *bk. vahamet* OTU 213

12. Birleşik sözcükler, sözlükte ilk sözcüğüne göre alfabe sırasıyla yer almaktadır. Aranan sözcük birleşik sözün ikinci veya üçüncü sözü olduğunda alfabe sırası ile hazırlanan sözlükte bulunması kolay değildir. Bir madde başı ile ilgili bütün söz varlığının gözler önüne serilmesi için birleşik sözleri ilgili maddenin sonunda ok (→) işaretinden sonra koyu ve eğik yazıyla gösterilmiştir:

→ *yazı dili, yazı işçisi, yazı kurulu, yazı makinesi*

13. Taranan eserlerde bazı ayrı yazılması gereken sözcükler bitişik, bazı bitişik yazılması gereken sözcükler ayrı, bazı sözcükler ise yanlış yazılmıştır. Bu gibi durumlarda alfabe sırası ile hazırlanan sözlükte sözcüğün bulunmasının kolay olması için madde başı olarak sözcüğün eserlerde kullanılan şekli alınmıştır. Olması gereken

şekil ise yine (*doğ.*) diye yazıldıktan sonra yanına yazılmıştır.

güçbelâ (*doğ. güç bela*) *zf.* Zorlukla, güçlük çekerek. OTU 29

bir kaç (*doğ. birkaç*) *sf.* Çok olmayan, az sayıda, az. FH 10, 15, 19² OTU

19⁴ **bazan** (*doğ. bazen*) *zf.* (*ba:zen*) *Ar.* *ba'zen* Ara sıra. FH 17, 37², 38 OTU
18

14. Taranan eserlerde aynı anlama gelen fakat farklı şekilde ifade edilen sözcüklere farklı madde başlarında benzer anlamlar verilmiş, hangi sayfada kaç kere geçtiği yanlarında belirtilmiştir:

netice *a.* (*neti:ce*) *Ar.* *netice* Sonuç. FH 38, 49, 56, 66, 86 OTU 20, 24, 25, 26, 39, 63, 98 100, 133, 139, 154, 187², 188, 192, 193, 207², 215, 223, 226, 233, 252, 257, 266, 286, 293, 298 **netice almak** Sonuçlanmak. OTU 39, 41 **netice vermek** Sonuç vermek. OTU 64, 83, 166, 209

15. Farsça gramer kurallarına göre kurulan birleşik sözler ve özel isimler metinde geçtiği şekilde madde başı yapılmıştır:

âdad-ı rütbiye *sf.* *Ar.* *db.* Sıra sıfatı. “*Türkçe'nin hayatına girmiş Arapça kelimeleri değiştirmek istemezler; fakat 'sıra sayıları' demek dururken 'âdad-ı rütbiye', 'yapı' demek dururken 'bina' denmesine taraftar değildirlen.*” OTU 102

ağleb-i ihtimal *zf.* Büyük bir ihtimalle, büyük bir olasılıkla. “*Kabil mi ki haysiyetli bir imza, yazısında 'yakından' yerine 'yakinen.'* ‘ayrıca’ yerine ‘ayriyeten’, ‘ağleb-i ihtimalât’ yerine ‘ağleb-i ihtimal’ deyiversin.” OTU 132

Nesir-i Harp *öz. a.* Cenap Şahabettin’e ait bir eser. “*Dün Cenap Şahabettin'in 'Nesir-i Harp ve Nesir-i Sulh' adlı kitabına bir daha göz gezdirdim.*” OTU 75

Peyami Safa'nın Hayatı - Edebî Kişiliği ve Eserleri ¹

Peyami Safa 2 Nisan 1899'da İstanbul doğdu ve ismi Tefvik Fikret tarafından verildi. Babası şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası sürgünde bulunduğu Sivas'ta öldü ve ağabeyi İlhami ile birlikte annesi tarafından zor şartlarda yetiştirildi. İlköğrenimine devam ederken sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden kendini çok küçük yaşta doktorların, hasta bakıcıların ve ilaç kokularının arasında buldu. 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve ailesinin geçim zorlukları sebebiyle yarıda bırakmak zorunda kaldı. Babasının yakın arkadaşlarından Abdullah Cevdet'in hediye ettiği "Petit Larousse"u ezberleyerek başladığı Fransızcasını ilerletirken edebî eserlerin yanı sıra tıp, psikoloji ve felsefe kitaplarına ilgi duydu. Tiyatro eğitimi almak için Darülbeydi imtihanlarına girdi, fakat başarılı olmasına rağmen devam edemedi. Savaş şartlarında geçim sıkıntısı sebebiyle Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başlatıldı. Ardından Rehberi İttihad Mektebi'ne öğretmen olarak girdi ve bir süre Düyunu Umumiye İdaresi'nde çalıştı.

1918'de öğretmenlikten ayrılıp ağabeyi ile birlikte Yirminci Asır gazetesini çıkardı. Bu gazetede "Asrın Hikâyeleri" başlığı altında yayımlanan küçük hikâyeleriyle dikkatleri çekti ve ilk kalem kavgasını "Küçük Beyler" adlı adapte piyesini eleştirdiği Cenab Şahabeddin'le yaptı. Alemdar gazetesinin açtığı hikâye yarışmasında derece alınca devrin yazarları tarafından teşvik edildi. Yirminci Asır kapandıktan sonra Tercüman-ı Hakikat ve Tasvir-i Efkâr, Cumhuriyet'in ilanının ardından Son Telgraf, Son Saat ve Son Posta gazetelerinde çalıştı. Halil Lutfi ile birlikte Büyük Yol adlı kısa ömürlü bir gazete çıkardı (1925). Aynı yıllarda hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla Cumhuriyet'te de yazıyordu. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). Hilâl-i Ahmer dergisinde çıkan "Yeni Edebiyat Cereyanları" başlıklı yazısı Ahmet Haşim ile kalem kavgasına girmesine yol açtı. Resimli Ay'da başlatılan

---

¹Peyami Safa hakkında ayrıntılı bilgi için bk. AYVAZOĞLU Beşir, "SAFA, Peyami", İslâm Ansiklopedisi, C:35, TDV, İstanbul, 2008, s.(437-440).

ERGÜN Göze, "Peyami Safa Nâzım Hikmet Kavgası", Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1995.

ÜLKEN Hilmi Ziya, "Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi", İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2017.

GÜVENİR Murat, "Peyami Safa Üzerine", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 44/1, 2015, s.(253-263).

“Putları Yıkıyoruz” kavgasında da Nâzım Hikmet’le beraber hareket eden Peyami Safa bu yüzden sık sık Bolşeviklik ile suçlandı, fakat kendisi her seferinde bu iddiayı reddetti. Nâzım Hikmet ve çevresiyle ilişkilerini Resimli Ay kapandıktan sonra da sürdürdü. 1930’ların başında Ağaoğlu Ahmet’in çevresinde oluşan fikir hareketine katılarak liberalizme kaydı. Bu arada keşfettiği Cahit Sıtkı Tarancı’yı Cumhuriyet gazetesinde üç yazıyla kamuoyuna tanıttı.

1940 yılında Cumhuriyet gazetesinden ayrıldıktan sonra Yeni Mecmua’da yazmaya başlayan Peyami Safa ardından Tasvir-i Efkâr’a geçti. Bu arada Orhan Seyfî Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından çıkarılan Çınaraltı mecmuasına milliyetçilik anlayışını temellendirdiği yazıları neşretti. Irkçılık-Turancılık konusunda hazırlanan bir raporda kırk yedi kişi arasında adı geçti, fakat yargılanan yirmi iki kişi arasında yer almadı. II. Dünya Savaşı yıllarında ilgi duymaya başladığı mistisizm, parapsikoloji merakını da gazetesine taşıdı. Bu arada Cumhuriyet Halk Partisi’ne yakınlaştığı için Necip Fazıl Kısakürek tarafından eleştirildi, aralarında büyük bir kavga çıktı. Demokrat Parti’ye muhalefeti dolayısıyla Cumhuriyet Halk Partisi mensuplarının dikkatini çekince o sırada milletvekili olan Yusuf Ziya Ortaç tarafından Mart 1948’de yayın hayatına yeniden başlayan Çınaraltı’na davet edildi ve Ulus gazetesinde yazmaya başladı. 1950’de ise Bursa’dan milletvekili adayı olduysa da seçimi kazanamadı. 1953 yılında “Türk Düşüncesi” dergisini yayımlamaya başladı ve Milliyet gazetesi yazı kadrosunda yer almış sonrasında ise Tercüman’da teşrikimesaiye başlamıştır. Ayrıca da Demokrat Parti’nin antikomünist kimliği belirginleştikçe bu partiye ve liderine ilgi duymaya başladı. 27 Mayıs 1960 İhtilali’nden sonra Türk Dil Kurumu ve Türk Edebiyatçılar Birliği ile ilişkisi kesildi. Sonrasında Düşünen Adam dergisinde ve Son Havadis gazetesinde yazılar yayımladı. 15 Haziran 1961 tarihinde bir dostunun evinde öldü ve Edirnekapı Mezarlığı’nda toprağa verildi.

Peyami Safa’nın edebî hayatı on bir yaşında iken yazdığı “Piyano Muallimesi” adlı hikâye ile başladı. On üç yaşında iken “Eski Dost” adlı bir roman denemesi yaptı. 1913’te “Mekteplinin Hâtıratı / Karanlıklar Kralı” adlı ilk kitabını Vefa İdadisi’ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Öğretmenlik yaptığı dönemde Yirminci Asır’da bir kısmı imzasız yayımlanan “Asrın Hikâyeleri”yle gündeme geldi. Peyami Safa’nın ilk hikâye ve romanlarında tatmin edilmemiş gençlik

arzularıyla millî idealler arasında yaşadığı bocalama açık biçimde görülür. Mütareke yıllarında tereddütleri artmakla beraber pozitivist ve materyalist eğilimleri ise devam ediyordu. İlk uzun hikâyesi olan “Gençliğimiz” adlı eseridir.

“İlk romanı ‘Sözde Kızlar’da bir toplum yarasını deşmiş, ‘Mahşer’de Birinci Dünya Savaşı’nın ahlak çöküntülerini incelemiş, otobiyografik romanı ‘Dokuzuncu Hariciye Koşuşu’nda hasta genç psikolojisini, ‘Fatih Harbiye’de Doğu ile Batı arasında bocalayışları derinleştirmiş, ‘Bir Tereddütün Romanı’nda Birinci Dünya Savaşı sonrası ahlak zayıflığını, bezginlik ve çöküntüyü sebep ve sonuçlara bağlamış ‘Matmazel Noraliya’nın Koltuğu’nda kâinat ve varlık muammalarını çözmeye koyulmuştu. Böylece her romanında devirler, kıtalar, anlayış ve gelenekler arasında psiko-sosyolojik karşılaştırmalar yaptığı görülür.”² Bu arada geçinebilmek için Server Bedi imzasıyla aşk ve cinayet romanları yazdı. On serilik Cingöz Recai tiplemesi ilgi ile karşılandı.

Doğu’nun geriliği, Batı’nın ileriliği gibi bir yığın meseleyle dolu olarak gittiği Avrupa’dan fikirlerini kendince test etmiş olarak dönen Peyami Safa, bazı bölümlerini daha önce kaleme aldığı “Türk İnkılâbına Bakışlar”ı tamamlayarak Cumhuriyet gazetesinde tefrika etti. “Türk İnkılâbına Bakışlar”da Kemalist milliyetçi olarak görünen Peyami Safa dünyadaki gelişmeleri ve Almanya’nın yükselişini dikkatle takip etmiştir. 1959’daki ikinci baskısında değişiklik yaparak tezini Kemalist sıfatından arındıran Peyami Safa, Doğu-Batı sentezi diye özetlenebilecek görüşlerine de sonuna kadar bağlı kalmıştır.

1943’te “Millet ve İnsan” adlı kitabında Çınaraltı yazıları ile çeşitli gazetelerdeki yazılarını birleştirdi. Görüşleri yüzünden Marksistler’in eleştirine maruz kaldı. 1961’de “Nasyonalizm” adıyla yeniden yayımladığı “Millet ve İnsan”da bazı bölümlerin çıkarılması dışında ciddi bir değişiklik yapmaması onun milliyetçilikte sonuna kadar ısrar ettiğini göstermektedir.

Peyami Safa’nın 1914-1961 arasında gerçek ismi başta olmak üzere Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi müstearlar kullanmıştır. Peyami Safa’nın irili ufaklı kitaplarının sayısı 500’e yakın olup yazılarının sayısını ise tahmin etmek bile zordur. Bu inanılmaz yazı faaliyeti onu Türkçeyi en güzel kullanan ve bir meseleyi en kısa yoldan, en çarpıcı biçimde anlatmanın sırrını bilen

---

² NECATİGİL Behçet, “Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü”, Varlık Yayınları, İstanbul, 2007.

yazarlardan biri hâline getirmiştir.

“Peyami Safa Türkçe konusunda mahutların karşısında idi. Aslında dinamik ruhuyla her yeniliğin duran Peyami, yenilik budalalığına kapılanacak kadar küçük olamazdı. Türk diline en güzel fıkraları ve romanları kazandırmış olan Peyami Safa, herhâlde bu konuda da en salahiyetle konuşacak kişilerden birisidir. Lisanın kendi tekâmülüne taraftar, uydurukçaya tamamen aleyhtar idi.”³

---

³ ERGUN Göze, age. s.(63).

Fikrî Eserleri

1. Türk İnkılâbına Bakışlar (1938)
2. Felsefî Buhran (1939)
3. Millet ve İnsan (1943)
4. Nasyonalizm (1961)
5. Mahutlar (1959)
6. Sosyalizm (1961)
7. Mistisizm (1961)
8. Doğu-Batı Sentezi (1962)
9. Kızıl Çocuğa Mektuplar (1971)
10. Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm (1975)

Hikâyeleri

1. Karanlıklar Kralı (1913)
2. Siyah Beyaz Hikâyeler (1923)
3. İstanbul Hikâyeleri (1925)
4. Ateş Böcekleri (1925)
5. Gençliğimiz (1922)
6. Aşk Oyunları (1924)
7. Süngülerin Gölgesinde (1924)

“Objektif” Serisi

1. Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca (1970)
2. Sanat, Edebiyat, Tenkit (1971)
3. Sosyalizm, Marksizm, Komünizm (1971)
4. Din, İnkılâp, İrtica (1971)
5. Kadın, Aşk, Aile (1973)
6. Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar (1976)
7. Eğitim, Gençlik, Üniversite (1976)
8. Yirminci Asır, Avrupa ve Biz (1976)

Romanları

1. Gençliğimiz (1922)
2. Şimşek (1923)
3. Sözde Kızlar (1923)
4. Mahşer (1924)
5. Bir Akşamı (1924)
6. Süngülerin Gölgesinde (1924)
7. Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü (1925)
8. Canan (1925)
9. Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (1930)
10. Fatih-Harbiye (1931)
11. Atilla (1931)
12. Bir Tereddüdün Romanı (1933)
13. Matmazel Noralya'nın Koltuğu (1949)
14. Yalnızız (1951)
15. Biz İnsanlar (1959)

Ders Kitapları

1. Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabeti (1929)

2. Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe (1929)
3. Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat (I-IV, 1929)
4. Yeni Talebe Mektupları (1930)
5. Büyük Mektup Numuneleri (1932)
6. Türk Grameri (1941)
7. Dil Bilgisi (1942)
8. Fransız Grameri (1942)
9. Türkçe İzahlı Fransız Grameri (1948)

Oyunları

1. Gün Doğuyor (1932)

I. BÖLÜM

SÖZLÜK

A

a Türk alfabesinin ilk sırasında yer alan ve *A* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından kalın ünlülerin düz ve geniş olanını gösterir. **OTU 132**

ab *a. (a:b)Far. āb esk. Su. OTU 135*

abajur *a. Fr. abat-jour* Işığı bir yere toplamak, doğrudan doğruya gözlere vurmasını önlemek için kullanılan, kâğıt, kumaş, maden veya renkli camdan yapılmış lamba siperi. **FH 21, 23**

Abdülhak Hamid *öz. a. Türk şair Oyun yazarı, diplomat. “Ziya Paşa'dan, Abdülhak Hamid'e kadar muasır edebiyatın hiç bir şahsiyeti ve eseri üstünde fazla duramayacak.” OTU 56, 265, 266, 272*

Abdülkadir İnan *öz. a. Eski Türk dili, dini ve kültürü üzerine araştırmalar yapan Başkurt Türk'ü bilim insanı. “Abdülkadir İnan, bunların aslında ‘güzel- ben’, ‘güzel sen’ olduklarını, Fuat Köseraif ‘dır’ ekinin ‘durur’ muhaffeti telâkki edilmek lazım geldiğini söylemişlerdi.” OTU 96²*

Abel Hermant *öz .a. Fransız romancı, yazar. “Fransa'da bir zamanlar ‘Grammaire Club’ terkibi yüzünden o kulübün reisi Abel Hermant'a yapılan hücumları hatırlatır.” OTU 113*

abes *sf. Ar. abeş* Gereksiz, yersiz, boş. **OTU 50, 66** **abes olmak** Gereksiz, yersiz ve saçma bulmak. “Böyle bir teşebbüs ‘Zeki’ isimli bir Türk'ten bahsederken

‘Bay intelligent’ demeye kalkmaları kadar abes olur.” **OTU 61**

abidat *a. Ar. abidāt* Abideler. “Abidat yerine anıtlar.” **OTU 118**

abide *a. mim. (a:bide) Ar. ābide.* anıt. **OTU 11, 118, 237**

Abidin Daver *öz. a. Türk gazeteci ve politikacı. “Rahmetli arkadaşımız Abidin Daver, haklı olarak buna çok sinirlenirdi.” OTU 212*

absence *zf. Fr. Gıyaben, yokluk. “En basit ‘absence’, ‘presence’ gibi Fransızca kelimeleri bile öğretemezsiniz.” OTU 179*

abstrait *a. Fr. Soyut. “Geçen gün bir makalemde şöyle yazmağa mecbur oldum: Mücerred (yani Abstrait, yani Soyut).” OTU 216*

acaba *a. (acaba:) Ar. ‘acebā* Şüphe, kuşku **FH 50, 88, 113**

acayip *sf. (aca:yip) Ar. acā’ib* **1.** Sağduyuya, göreneğe Olağana aykırı, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı. **FH 29 OTU 30 50, 126, 181, 248**

acele *sf. Ar. ‘acele* **1.** Hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi. **FH 10, 46, 89, 115 OTU 50, 77, 146, 186 202, 228, 255, 265, 266, 267, 287** **2. zf.** Vakit geçirmeden, tez olarak. **FH 49, 50, 77 OTU 21, 25, 114, 296** **acele etmek** Çabuk davranmak, ivmek. **FH 46 OTU 188**

aceleci *sf.* Tez iş gören, çabuk davranan, canı tez, farfara, fırtına gibi, içi tez, ivcen, ivegen, kıvrak, sabırsız, tez canlı, telaşlı, acul. **OTU 169**

acelesiz *sf.* Çabuk olmayan, tez ve ivedi olmayan. “Bütün aykırı temayüller, geçen Kurultayda, süratli, fakat acelesiz bir tekâmülün ritmine uygun bir terkip noktasında birleşmişlerdir.” OTU 151

Acem *öz. a. Ar.* ‘acem İranlı. OTU 15, 29, 36, 37

Acemce *öz. a. (hfk) Farsça.* OTU 39, 46, 49, 292

acente *a. (ace'nte) İt. agente* Bir kuruluşun yaptığı işi onun adına kazanç karşılığında yürüten daha küçük kuruluş. OTU 106

acı *sf.* 1. Tadı bu nitelikte olan. FH 21 2. *sf. mec.* Keskin, şiddetli. FH 56 3. *a. mec.* Ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder, elem. OTU 213 **acı duymak** Üzülmek, üzüntü içinde kalmak. OTU 102, 130

→ **acı aci**

acı aci *zf.* Üzüntülü bir biçimde, dokunaklı olarak. OTU 123

acıklı. *sf.* Acındırarak, acı verecek nitelikte olan, dokunaklı, üzücü, koygun. OTU 179, 188

acılık *a. mec.* Dokunaklılık, kederlilik, yaşlılık. FH 50

acımak (-e) 1. Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülmek. FH 115 2. Merhamet etmek. OTU 174

aciz,- czi *a. Ar.* ‘acz Gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüzlük. FH 38, 73, 128 OTU 29, 35² 173, 202, 270, 284, 298 **aciz kalmak** Çok uğraşmasına karşın bir işi gerçekleştirememek. “Görüyorsunuz ya,

kendi lisanımızda öz ve tam karşılıkları varken ‘tulü’ ve ‘gurub’ mefhumlarını ifade etmekten aciz kalıyor, hayır, aciz bırakıyoruz ve bu manaları içine alan bir yazı yazmaktan vazgeçmeye bile mecbur oluyoruz.” OTU 109 **aciz bırakılmak** Çaresiz kalınmasına sebep olunmak. “Görüyorsunuz ya, kendi lisanımızda öz ve tam karşılıkları varken ‘tulü’ ve ‘gurub’ mefhumlarını ifade etmekten aciz kalıyor, hayır, aciz bırakıyoruz ve bu manaları içine alan bir yazı yazmaktan vazgeçmeye bile mecbur oluyoruz.” OTU 109

action *a. Fr. aksiyon* “Ben aynı tahlil açısından bakınca iş kelimesini ‘action’ karşılığı olarak da doğru bulmuyorum.” OTU 139³

aç *sf.* Yemek yemesi gereken, tok karşıtı FH 88

açabilmek (-i) Açma ihtimali veya imkânı bulunmak. FH 97

açı *a. mec.* Görüş, bakım, yön, anlayış biçimi. OTU 139, 258

açık,- ğı *sf.* 1. Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı FH 19, 37, 101 OTU 147 2. *sf.* Kolay anlaşılır, vazih. FH 56 OTU 282 3. *sf.* Aralığı çok. FH 14 **açık konuşmak** Gerçeği çekinmeden söylemek. FH 101 **açık söylemek** Çekinmeden söylemek. FH 72 OTU 58, 81

açıkça *zf.* (açıl'kça) Gizli bir yönü kalmaksızın, kolay anlaşılır bir biçimde, alenen, aşikâre. FH 88, 100, 110 OTU 22 99

açıklanma *a.* Açıklanmak işi. **OTU** 181
açılmak (*nsz*) **1.** Açma işine konu olmak. **FH** 18, 21, 22, 36, 42, 61, 68, 72, 73 **OTU** 106, 83 **2.** *mec.* Oluşmak, meydana gelmek “*Nesiller arasına açılan köprüsüz uçurumu doldurmak için eski harfleri kabul etmemiz lazım geldiği iddiasında bulunduğumu sanmış.*” **OTU** 226
açış *a.* Açma işi. **OTU** 83
açlık,- ğı *a.* Aç olma durumu. **FH** 50²
açmak,- ar (*-i*) **1.** Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek. **FH** 10, 15, 18, 20, 22, 24, 36, 42, 43, 73, 74, 77², 79, 107, 131, 132, 132 **OTU** 148, 221 **2.** Bir konu ile ilgili konuşmak. **FH** 48, 88, 90² **3.** (*nsz*) Yapmak, düzenlemek **FH** 44 **OTU** 82, 122, 142, 165
ad *a.* Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam **OTU** 23, 45, 65, 69, 75, 96³, 99, 118, 124, 131, 139, 140, 197, 222, 229, 246, 262, 283, 287, 203 225, 295 **ad almak** Kendisine ad verilmek **OTU** 106 **ad koymak** Adlandırmak. **OTU** 112, 225, 225 **ad vermek** Adlandırmak **OTU** 94, 110, 159, 210 **adı geçmek** Anılmak, söz konusu olmak, ismi geçmek. **OTU** 247 **adını taşımak** Birinin adıyla anılmak. **OTU** 130
âdad-ı rütbiye *sf. Ar. db.* Sıra sıfatı. “*Türkçe'nin hayatına girmiş Arapça kelimeleri değiştirmek istemezler; fakat 'sıra sayıları' demek dururken 'âdad-ı rütbiye', 'yapı' demek dururken 'bina'*

denmesine taraftar değildirler.” **OTU** 102
adalet *a. (ada:let) Ar.* ‘*adālet* Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. **FH** 24 **OTU** 66, 110, 265
adam *a. Ar. Ādem* **1.** Erkek kişi, kadın karşıtı. **FH** 14, 24, 25, 29, 33, 37², 46, 47, 50, 54, 69⁵, 71, 74, 89, 104, 108, 110 **2.** İnsan. **FH** 11, 14³, 22, 44, 55, 91 **OTU** 23, 25, 33, 46, 51, 57², 73², 99, 114, 120, 123, 133, 139, 200, 202, 208, 219, 221, 269,275,282 **3.** Âdemoğlu, âdem evladı. **FH** 50³ **4.** Birinin yanında bulunan ve işini yapan kimse. **OTU** 56 **5.** Görevli kimse. **OTU** 120
adamcağız *a.* Kendisine sevgi veya acıma duyulan erkek. **FH** 22
addetmek,- der (*-i*) (*a'ddetmek*) *Ar.* ‘*add* + *T. etmek esk.* Saymak. **FH** 131
adese *a. Ar.* ‘*adese fiz.* Mercek. **OTU** 260
âdet *a. (a:det) Ar.* ‘*âdet* **1.** *top. b.* Görenek. **OTU** 51 **2.** Alışkanlık. **FH** 80 **3.** Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre. **OTU** 235 **âdet edinmek** Bir şeyi alışkanlık ve huy durumuna getirmek. **FH** 32
âdeta *zf. (a:deta:)* *Ar.* ‘*âdetā* Hemen hemen, sanki. **FH** 30, 33, 62, 69, 71, 79, 87 103, 105, 118 **OTU** 65, 207
adım *a.* **1.** Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri. **FH** 9, 11², 13, 15, 30, 34, 38, 42, 66 **OTU** 56, 58, 123, **2.** Girişim, hamle. **OTU** 58 **3.** Aşama. “*İçini bir kişinin değil, müstakbel nesillerin*

dolduracağı bir şekil istihalesiyle başlayan inkılapların birinci adımlarından, kemale kavuşmuş, hatta kemale yaklaşmış bir muhteva beklenemez.” OTU 76 **adım atmak** Yürümek için ayağını öne doğru uzatıp basmak. FH 10, 24, 34, 37, 68, 81, 115 OTU 146,

→ **adımbaşı**

adımbaşı zf.(adi'mbaşı) Birbirine yakın yerlerde, sık aralıklarla. FH 29

adi sf. (a:di:) Ar. 'ādī Değersiz, kötü, sıradan, hiçbir özelliği olmayan. FH 29 OTU 38 **2. mec.** Bayağı. FH 56, 105,141 OTU 29

adlı sf. **1.** Ünlü, isimli. OTU 90, 108, 195 **2.** ... adını taşıyan, isimli. OTU 67, 72, 75, 83, 95

adli sf. (adli:) Ar. 'adlī huk. Adaletle ilgili. OTU 250

→ **adli makam**

adli makam a. huk. Adalet işlerinin görüldüğü ve sonuca bağlandığı yer, adli merci.OTU 246

aerobus a. İng. Yolcu taşımak için tasarlanmış olan uçak. OTU158 “Latince bus eki alan uydurma ve yanlış kelimelerin hepsi yaşamaktadır: aérobis, électrobis, trolleybus, bibliobis”

afaki sf. (a:fa:ki:), Ar. āfākī esk. **1.** Gereksiz, önemsiz (söz). FH 96 **2.** Bir kaynağa dayanmayan, hayali. OTU 172²

affectivité a. İng. Etkili. “Binlercesi ve eskileri arasından bir kaç misal: Proccéde, Présence, Convention,

Fantaisie, Affectivité, Disposition, Aktualité... Bize bunların Türkçeleri veya Osmanlıcaları var gibi gelir.” OTU 148

af,- ff a. Ar. 'afv Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama.

→ **affedilmek, affetmek, affolunmak**

affedilmek (nsz) (a'ffedilmek) Bağışlanmak. OTU 279

affetmek (-i) (a'ffetmek) Ar. 'afv + T. etmek Bağışlamak. Hoşgörü ile karşılamak, mazur görmek. OTU 142, 288 OTU 50, 74

affolunmak (nsz) (a'ffolunmak) Ar. 'afv + T. olunmak Bağışlanmak. OTU 72

aforizma a. (aforizma) Fr. aphorisme Özdeyiş. OTU 126

Agâh Sırrı Levend öz. a. Cumhuriyet dönemi edebiyat tarihçisi ve siyasetçisi. “Türk Dili'nin geçen sayısında Mehmet Kaplan'ın Agâh Sırrı Levend'e hitabeden bir mektubu, Türk Dil Kurumuna yöneltilen bazı tenkitlerden sonra, benim dile ait fikirlerimle son romanımın ilk 50 sayfasındaki birçok kelimeler arasında tezat bulunduğu iddiasını taşıyor.” OTU 168, 225, 226

Agop Dilaçar öz. a. Türk dili üzerine uzmanlaşmış dilbilimci. “Komisyon âzasından Ahmed Cevad Emre, Ali Ulvi Elöve, Fuat Köseraif, A. Dilâçar, Peyami Safa buna itiraz ettiler.” OTU 87

ağaç,- cı a. bit. b. Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki. OTU 99,114²

Ağaoğlu öz. a. Ahmet Ağaoğlu, Azerbaycan Türk'ü, siyaset adamı, hukukçu, yazar, gazeteci. "Bir çok edatlarımıza tatbik edilen bu teyid şekli rahmetli Ağaoğlu'nun sünneti olmadığı gibi, dil bakımından da haram sayılamaz." OTU 196

ağartmak (-i) Ak duruma getirmek, beyazlatmak. FH 76

ağı a. Zehir. OTU 287

ağır sf. 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı. FH 47

2. Çapı, boyutu büyük. FH 9

3. mec. Ağırbaşlı, ciddi. FH 43 OTU 148,

265

4. mec. Sıkıntı veren, bunaltan. FH 36, 67

5. mec. Tehlikeli, korkulu, vahim. OTU 171, 174, 196, 228

6. sf. Yoğun. OTU 94

7. Keskin, boğucu. OTU 103

9. mec. Çetin, güç. OTU 117

10. zf. Yavaş bir biçimde FH 26, 101

→ **ağır ağır**

ağır ağır zf. Yavaş yavaş. FH 10, 11, 14,

15, 16², 23, 19, 75, 116

ağırlaşmak (nsz) Yavaşlamak. FH 9

ağırlık,- ğı a. Ağır olma durumu. FH 19,

39 80

2. Yük, külfet. FH 65

ağız,- ğı a. 1. anat. Yüzde, avurtlarla iki

çene arasında bulunan, ses çıkarmaya,

soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin

sindirilmeye başlandığı organ. OTU 14,

31, 147

2. Üslup, ifade biçimi. OTU 27,

58, 70, 80, 132, 156, 275, 282, 284

3. db. Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve

anlamca farklılıklar gösterebilen, belli

yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü

olan konuşma dili. OTU 70³, 88, 212, 270

ağzını açmak Konuşmaya başlamak.

"Hele bir ağzını açmayagörsün, kıyameti

koparır." OTU 137, 147

ağzından

kaçırmak FH 84 İstemediği hâlde boş

bulunup söyleyivermek. **ağzına**

yakışmamak Söylemesi ayıp kaçmak,

uygun düşmemek, yakışık almamak. FH

54

ağızlık,- ğı a. Bir ucuna sigara takılan,

öbür ucundan nefes çekilen çubuk

biçimindeki araç. FH 119

ağlamak (nsz) Üzüntü, acı, sevinç,

pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı

dökmek. FH 71, 94, 108, 104, 111, 171

OTU 171

ağlayabilmek (nsz) Ağlama ihtimali

bulunmak. FH72

ağleb-i ihtimalât İhtimallerin en

kuvvetlisi. "Kabil mi ki haysiyetli bir

imza, yazısında 'yakından' yerine

'yakinen.' 'ayrıca' yerine 'ayriyeten',

'ağleb-i ihtimalât' yerine 'ağleb-i ihtimal'

deyiversin." OTU 132

ağleb-i ihtimal Büyük bir ihtimalle,

büyük bir olasılıkla. "Kabil mi ki

haysiyetli bir imza, yazısında 'yakından'

yerine 'yakinen.' 'ayrıca' yerine

'ayriyeten', 'ağleb-i ihtimalât' yerine

'ağleb-i ihtimal' deyiversin." OTU 132

ağrı a. Vücudun herhangi bir yerinde

duyulan şiddetli acı. FH 21, 39

ah ünl. (a:h) 1. Sesin tonuna göre

pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi

vb. duygular anlatan bir söz. FH 79, 87,

94, 113, 137 179, 298

2. ünl. (a:h)

Özlem, sevgi vb. duygular anlatan bir söz.

FH 45

ahenk,- gi *a. (a:henk), Far. āheng* Uyum.

FH 111 OTU 64, 92, 102, 105², 104, 118², 134, 138, 142, 165, 166, 174, 177, 178, 181, 195, 207, 215, 219², 239

ahenkli *sf.* Uyumlu, düzenli. **OTU 146, 200, 214, 218², 278, 279, 282**

ahenktar *sf. esk. (a:henktar) Far. āhengdār* Ahenkli. **FH 58**

ahlak-ğı *ç. a. (ahla:ki, l ince okunur) Ar. ahlāk* Huylar. **FH 44² 2. a.** Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağtöre. **OTU 124, 268**

Ahmed Cevad *bk.* Ahmed Cevad Emre **OTU 85⁴, 87, 91, 130**

Ahmed Cevad Emre *öz. a.* Türk siyasetçi, dilbilimci, çevirmen ve yazar. “*Ragıp Özdem ve Ahmed Cevad Emre tenkidime iştirak ettiler.*” **OTU 86², 87, 91, 94, 95, 96, 98 129, 130³, 131³**

Ahmed Haşim *öz. a.* Empresyonizm ve Sembolizm’in öncülerinden olan bir Türk şairi. “*Bu eser, Ahmet Haşim’in şairliğinde bizi tereddüde sevk edecek bir estetik safhaya işaret olmadığı gibi Yusuf Ziya’ya da Türk şiirinde layık olduğu dereceyi vermekten çok uzaktır.*” **OTU 20, 76, 189, 272**

Ahmed Kutsi *bk.* Ahmet Kutsi Tecer **OTU 85, 89**

Ahmet Kutsi Tecer *öz. a.* Türk öğretmen, şair Oyun yazarı, siyasetçi. “*Ahmet Kudsi Tecer, öğretim bakımından bu yeni*

metodun çarpık ve bozuk olduğunu iddia etti.” **OTU 85, 89**

Ahmet Özel *öz. a.* Türk siyasetçisi. “*Sayın Ahmet Özel’in böyle bir davadan haberi olup olmadığını, haberi varsa onu halletmek için nasıl bir proje hazırladığını bilmiyorum.*” **OTU 189**

Ahmet Emin Yalman *öz. a.* Türk gazeteci ve yazar. “*Sayın Ahmet Emin Yalman, resmî dilin konuşma dilinden uzaklaşmasını dil devriminin ifratlarından doğma bir hadise gibi karşılıyor*” **OTU 159²**

Aicard *öz.a.* Fransız roman ve oyun yazarı, şair. “*Fransa’da Richepin, Aicard, Rostand klâsik ve romantik an’nenin birer sürvivansı haline gelmişlerdi.*” **OTU 76**

aidiyet *a. (a:idiyet) Ar. ‘ā’idiyyet* İlgi. **OTU 93²**

aile *a. (a:ile) Ar. ‘a’ile* **1. top. b** Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. **FH 56, 57, 59 OTU 68, 209 2.** Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü. **OTU 61, 62, 127 3.** Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya. **OTU 50, 175, 176, 187, 193, 201, 209, 284, 296 4** Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. **OTU 61 5.** Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. **FH 101**

ait *sf. (a:it) Ar. 'ā'id* İlgilendiren, ilişkin, ilişik, ilgili. **FH** 15, 21, 47, 51, 56, 57, 64, 68³, 69, 81 105, 109, 119, 120 **OTU** 39, 41², 48, 57, 78, 86, 98, 99, 101, 102³, 104, 121, 128, 130, 134, 151, 165², 168, 171, 195, 220, 225, 230, 241,243, 248, 255, 268, 268, **ait olmak** Birinin olmak. **OTU** 33, 35, 86, 87, 266.

ajan *a. Fr. agent* Casus. **OTU** 74

ajans *a. Fr. agence* **1.** Haber toplama, yayma ve üyelerine dağıtma işiyle uğraşan kuruluş. **OTU** 115, 133, 290⁴ **2.** *esk.* Radyoda haber bülteni. **OTU**132

akademi *a. Fr. académie* *esk.* **1.** Bilginler, yazarlar, sanatçılar kurulu. **OTU** 21, 23⁶, 24⁴, 25², 26⁶, 27, 78, 80, 82, 100², 1013, 102, 106², 107, 134², 137², 138⁵, 143⁸, 144², 202, 208, 243, 251, 257, 260, 289, 296², 297, **2.** Bilimsel niteliği olan. **OTU** 77, 83², 86, 100³, 138², 143⁴, **3.** *a.* Yüksekokul. **OTU** 31

akamet *a. (aka:met) Ar. 'akāmet* *mec. esk.* Başarısızlık, sonuçsuzluk. **OTU** 145

akamete uğramak Başarısız olmak, sonuçsuz kalmak. **OTU** 143

akbaba *sf. mec.* Çıkarı için başkalarını sömüren. **OTU** 26

Akdeniz *öz. a.* Güney, Akdeniz çevresi kültürü, uygarlığı. "Akdeniz çocukları olduğumuz halde klâsik kültürün yatağından niçin uzaklaştığımızı ben 'Türk İnkılâbına Bakışlar' adlı kitabımda izah etmeyi denedim. **OTU** 39³, 40²

akıbet *a. (a:kıbet) Ar. 'ākıbet* Bir iş veya durumun sonu, sonuç. **OTU** 23, 273

akıl,- kılı *a. Ar. 'akl* Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. **FH** 71 **OTU** 39, 40, 41, 120, 130, 163, 170, 228, 251, 267

aklına gelmek Hatırlamak, anımsamak. **FH** 23, 80 **aklı yatmak** Anlamaya başlamak Olacağına inanmak. **OTU** 245

→ **akıl hastası**

akıl hastası *a.* Akıl hastalığına tutulmuş kişi. **OTU** 273

akılcı *sf. fel.* Akılcılıktan yana olan, usçu, rasyonalist (kimse). **OTU** 40

akım *a.* Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan, tarz. **OTU** 285

akın *a.* Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması. **OTU** 250, 296

akıncı *mec. tar.* Savaşçı. **OTU** 75

akış *a.* Akma işi. **OTU** 122

akıtılabilmek *(-e, -i)* Akmasını sağlama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 122

akis,- ksi *a. Ar. 'aks* **1. mec.** Bir şeyin başka bir şey üzerinde yarattığı etki. **FH** 72 **2.** Işık veya ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi, yansıma, yankı. **OTU** 238

→ **aksetmek**

akılınca *zf. (aklı'nca) alay* Sandığına göre, düşüncesine göre, umduğuna göre, akılı sıra. **OTU** 120

aklî *sf. (akli:)* *Ar. 'aklî* *esk.* Akılla ilgili, akla dayanan, akılsal. **OTU** 275

akliye *a. Ar. 'akliyye* *fel. top. b.* Akılcılık. **OTU** 163

akort,- du *a. Fr. Accord* müz. Bir çalgıda doğru ses vermesi için yapılan ayar, düzen. **FH** 128

akortsuz *sf.* Akordu olmayan, akort edilmemiş, akordu bozuk. **FH** 41

akraba *a. (akraba:) Ar. aḳribā huk.* Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler. **FH** 29

aksak,- ğı *sf. mec.* İyi gitmeyen, iyi işlemeyen. **OTU** 231

aksama *a.* Aksamak işi. **OTU** 150

aksan *a. Fr. accent* Bir ülkenin insanlarına veya bir çevreye özgü söyleyiş özelliği. **OTU**285

aksetmek,- der (-den) (*a'ksetmek*) *Ar 'aks + T. etmek* Ses bir yere çarpıp geri dönmek, yankılanmak, yankı vermek. **OTU** 19 **2.** Yansımak. **OTU** 298

aksettirmek (-e, -i) (*a'ksettirmek*), *Ar. 'aks + T. ettirmek* Haberi, durumu ulaştırmak, yaymak, duyurmak. **FH** 107, 298 **2.** IşığI yansıtmak. **OTU** 261

aksi *sf.* **1.** Ters, zıt, karşıt Olumsuz, menfî. **FH** 92, 111, 187, 218 **OTU** 20, 78

2. Uygun olmayan. **OTU** 18 **aksini yapmak** Tersini gerçekleştirmek. “Bazen gazetelerdeki arkadaşlar, mürettepler ve musahhihler, unuttuğuma hükmederek yazımın içine lüzumsuz bulduğum virgüller atarlar, sorguları nidalara çevirirler veya bunun aksini yaparlar.” **OTU** 71

→ **aksi hâlde**

aksi hâlde *zf.* Yoksa, öyle olmazsa, aksi takdirde. **OTU** 245

aksine *zf. (a'ksine)* Tersine. **OTU** 151, 237, 258

aksülamel *a. (a'ksülamel, l ince okunur)* *Ar. 'aks + 'amel esk.* Tepki, reaksiyon. **OTU** 101

akşam *a. 1.* Gündüzün son ve gecenin ilk saatleri, akşam vakti, akşamleyin. **FH** 9, 10, 14, 15, 22, 26 **OTU** 18, 84, 201 **2.** Gece. **FH** 17, 36, 37

Akşam *öz. a.* Günlük ulusal Türkçe gazete. “Bütün bu satırları Akşam'daki fıkrasına alan Vâlâ Nurettin de hem Suavi, hem de Falih gibi düşündüğünü gizlememiştir.” **OTU** 128

aktarılabilmek (nsz) Aktarıma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 207

aktarma *a. 1.* Aktarmak işi. **OTU** 257 **2.** *sp.* Bir oyuncunun topu kendi takımından bir başka oyuncuya göndermesi. **OTU** 183

aktarmak (-i) Bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek. **OTU** 183²

aktualité *a. Fr.* Güncel. “Binlercesi ve eskileri arasından bir kaç misal: *Proccéde, Présence, Convention, Fantaisie, Affectivité, Disposition, Aktualité* ” **OTU** 148

alabildiğine *zf. (ala'bildiğine)* Olanca hızı ile. **OTU** 207

alabilmek (-i) (nsz) Alma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 36, 53, 87, 142, 158, 185, 255, 294

alafranga *sf. İt. alla franca* Frenklerin töre, âdet ve hayatına uygun, Frenklerle

ilgili, Batılıca, **alaturka** karşıtı. **FH** 10, 18, 29, 59, 79 80

alafrangalık,- ğı *a.* Alafranga olma durumu. **OTU** 290

alaka *a.* (*ala:ka, l ince okunur*) *Ar.* ‘*alāka*
1. İlgı. **OTU** 27, 17, 24, 30, 33, 45, 49, 61, 66, 151, 198, 208, 238, 225, 240, 243² **2.**

Gönül bağı. **FH** 58 **alaka çekmek** İlgı çekmek. **OTU** 28 **alakayı kesmek** İlgisi kalmamak, ayrılmak. **FH** 11, 101 **alaka duymak** İlgı duymak. **FH** 56, 117 **alaka uyandırmak** İlgı çekmek. **FH** 9 **alaka görmek** İlgı çekmek, ilgi uyandırmak.

“Dördüncü baskısını kısa bir zamanda idrak etmesinden de anlaşılıyor ki, bu kitabın gördüğü *alāka, lâyük olduğu derecenin altında kalmamıştır.*” **OTU** 72

alakadar *sf.* (*ala:kadar, l ince okunur*) *Ar.* ‘*alāka* + *Ar.* –*dār* İlgili. **FH** 117

alakadar etmek İlgilendirmek. **FH** 85

alakasızlık,- ğı *a.* İlgisizlik. **OTU** 242

alan *a.* Düz, açık ve geniş yer, meydan, saha. **OTU** 122, 134, 197, 220

alaturka *sf.* *İt. alla turca* Eski Türk gelenek, görenek, töre ve hayatına uygun, Doğuluca, alafranga karşıtı: **FH** 10, 29, 57, 118³, 253

alay (I) *a.* Herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk. **OTU** 82

alay (II) *a.* *Rum.* Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapma. **OTU** 240, 138 **alay etmek** Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç,

kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmak. **OTU** 276

alçak *sf. mec.* Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil, hain. **FH** 108⁶ **2.** Aşağıda olan, yüksek olmayan **OTU** 124²

→ **alçak ses**

alçak ses *a.* Hafif çıkarılan ses. **FH** 74

aldanış *a.* Aldanma durumu. **FH** 40

aldanmak (*-e*) Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak. **FH** 44, 51

aldatılmak (*nsz*) Aldatma işine konu olmak. **FH** 111

aldatma *a.* Aldatmak işi. **OTU** 275

aldatmak (*-i.*) **1.** Beklenmedik bir davranışla yanıltmak **FH** 120 **2.**

Ayartmak, kötü yola sürüklemek, baştan çıkarmak, iğfal etmek. **FH** 16 **3.**

Karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak. **FH** 35 **4.**

Sadakatsizlik etmek, ihanet etmek. **OTU** 53 **5.** Bir şeyin görünürdeki durumu O şeyin niteliği bakımından yanlış bir kanı vermek. **FH** 24, 54

almak (*-i*) Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak. **FH** 19

aldırmak (*-e*) *mec.* Önem vermek, değer vermek. **OTU** 176

alalade *sf.* (*ale'la:de, l ince okunur*) *Ar.* ‘*alā'l-āde* Bayağı. **OTU** 30, 109

alaladelik,- ğı *a.* Bayağılık. **OTU** 29

alem *a. Ar. 'alem* Bayrak. **OTU** 113
alem olmak Simge olmak. **OTU** 113
âlem *a. (a:lem) Ar. 'âlem* Dünya, cihan. **FH** 11, 48
alenen *zf.(ale'nen) Ar. 'alenen* Açıkta açığa, herkesin gözü önünde, herkesin içinde, gizlemeden, açıkça. **OTU** 198, 281
alet *a. (a:let) Ar. âlet* **1.** Bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne. **OTU** 109, 235 **2. tek.** Bir makineyi oluşturan ve işlemesine yardım eden parçalardan her biri. **OTU** 260 **alet olmak** Bilerek veya bilmeyerek kötü bir işe aracılık etmek, vasıta olmak. **OTU** 242
alev *a. Yanan maddelerin veya gazların türlü biçimlerdeki ışıklı uzantısı, yalım, yalaz, alaz, şule.* **FH** 70
alevlemek *mec.* Büyütmek, abartmak “*Adının son harfinin 'b' olmasında ısrar eden İsmail Habib'in alevlediği bu münakaşa epey sürdü.*” **OTU** 89
aleyh *a. Ar. 'aleyh* Bir şeyin veya bir kimsenin karşısında olma, leh karşıtı. **FH** 58, 63, 88 **OTU** 27, 75, 136, 198
alfabe *a. (l ince okunur) db.* Bir dilin seslerini gösteren, belirli bir sıraya göre dizilmiş belli sayıda harfin bütünü, abece. **OTU** 80², 154², 155², 176, 178², 197, 201, 208, 209, 210, 213², 249, 266, 270, 283, 285⁵, 286³
alkoymak *(-i)* Bir süre için bir yerde tutmak. **FH** 17
alım *a.* Alma işi. **OTU** 153
alımsız *sf.* Çekici olmayan, cazibesiz,

albenisiz. **OTU** 276

alın,- lını *a.* Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü. **FH** 39, 77, 88

alınabilmek *(den) (nsz)* Alınma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 242

alınma *a.* Alınmak işi. **OTU** 36, 37², 98, 103, 104², 105

alınmak *(-e, -den) mec.* Bir sözün, bir davranışın kendisine söylediğini veya yapıldığını sanarak incinmek, kırılmak. **FH10**

alınmak *(-e) (nsz)* **1.** Alma işi yapılmak. **FH** 78 **OTU** 15, 35, 52, 55, 72, 101, 105², 145, 163, 229, 230, 258, 298 **2.** Elde edilmek. **OTU** 45, 171, 222

alışabilmek *(-e)* Alışma yeteneği veya olasılığı bulunmak **OTU** 103, 283

alışkanlık,- ğı *a.* Bir şeye alışmış olma durumu, alışkınlık, alışmışlık, alışkı, itiyat, huy, ünsiyet. **OTU** 22, 117², 118, 136, 140, 166, 153, 182, 218, 276

alışma *a.* Alışmak işi. **OTU** 136, 166

alışmak *(-e)* **1.** Yadırgamaz duruma gelmek. **FH** 23, 35, 136, 190, 218, 263, **2.** Uyar duruma gelmek, intibak etmek. **OTU** 281

alışkanlık olmak İyice alışık bulunmak, huy hâline getirmek. **OTU** 22

alışveriş *tic.* Satın alma ve satma işi, alım satım, muamele. **OTU** 211

alışveriş etmek Alım satım işini gerçekleştirmek. “*Beyoğlu'nda münevver Türklerin alışveriş ettikleri büyük bir mağaza var.*” **OTU** 22

Ali Ekrem öz. a. Türk yazar, devlet adamı ve şair ve yazar Namık Kemal'in

oğlu. “Kazara talebesinden birinin ağzından ‘zannederim ki’ yerine ‘zannedersem’ tekerlemesini duysa, Ali Ekrem hakarete uğramış gibi kızarır, kirpiklerinden kıvılcımlar sıçrayarak gözlerini açardı.” OTU 132

ali *sf.* (a:li:) *Ar.* ‘ālī Yüce, yüksek. FH 51, 57

Ali Kemal *öz. a.* Türk yazar, gazeteci ve siyaset adamı. “Fransızca kelimeler kullandığı için Ali Kemal hırslanmış, bir yazısının sonunda İsmail Safa'nun ruhuna hitap ederek bağırmişti.” OTU 132

Ali Suavi *öz .a.* Osmanlı düşünürü ve yazarı. “Koca Ali Suavî, Koca Türk de bu terim meselesinde bizim gibi düşünmüştür.” OTU 127², 128³,

Ali Ulvi *bk.* Ali Ulvi Elöve OTU 91

Ali Ulvi Elöve *öz .a.* Türk şair, öğretmen, çevirmen ve dilci. “Komisyon azasından Ahmed Cevad Emre, Ali Ulvi Elöve, Fuat Köseraif, A. Dilâçar, Peyami Safa buna itiraz ettiler.” OTU 87², 91, 96

âlim *a.* (a:lim) *Ar.* ‘âlim Bilgin. FH 119 OTU 39, 59², 121², 134, 145, 187, 228, 287

alimallah *ünl.* (ali'mallah) *Ar.* ‘ alîmallah Söylenen bir sözün doğruluğuna inandırmak için “en iyisini Allah bilir” anlamında kullanılan bir söz. OTU 140

aliterasyon *a.* *Fr.* *allitération ed.* Şiir ve nesirde uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması. OTU 165², 166

alkış *a.* Bir şeyin beğenildiğini Onaylandığını anlatmak için el çırpma, alkışlama, **kargış** karşıtı. FH 21, 23 OTU 88, 99

alkışlamak *mec.* Beğenmek, takdir etmek. OTU 18

Allah *öz. a.* (Alla:hı) *Ar.* *allah* Kâinata var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı. FH 29, 69 OTU 54, 57, 69, 70, 81, 132, 141, 181, 237, 246, 267 **Allah rahmet eylesin** Ölülerini hayırla anmak için söylenen bir söz. OTU 132

. → **Allah aşkına**

Allah aşkına *ünl.* Ant vermek veya yalvarmak için ‘Allah'ını seversen’ anlamında kullanılan bir söz. FH 31

Allahlık *sf.* Kendisinden hiçbir işte yararlık umulmayan saf ve zararsız (kimse). OTU 282

allak bullak *sf.* Altüst, karmakarışık. OTU 128 **allak bullak etmek** Karmakarışık bir duruma getirmek. OTU 128

allık,- ğı *a.* Kadınların süs için yanaklarına sürdükleri al boya. FH 107

alma *a.* Almak işi. OTU 113, 179, 220

almak,- ır (-e) (nsz) **1.** Kabul etmek. OTU 15, 17, 19, 37², 46, 61, 84, 86, 87², 91, 94², 107, 109, 112, 113, 128, 143, 158, 194, 207, 236, 245, 252, 264, 281, 287², 289, **2.** (-i) Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak. FH 17², 19², 40, 43, 44, 45, 77, 123 **3.** (-e, -i) İçeri girmesini sağlamak. FH 18 OTU 126 **4.** (nsz)

Kendine ulaştırılmak, iletilmek. **FH** 51, 57 **OTU** 77, 114, 119, 121, 202, 227, 233, 274, 282 **5.** (-i, -den) Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak **FH** 87 **6.** (nsz) Kazanmak, elde etmek. **OTU** 22, 25², 29², 39 44, 164, 174, 185⁴, 193, 240, 241, 256, 261, 274², 275, 286², 287, 297 **FH** 49, 54 **7.** (nsz) Satın almak. **OTU** 74, 245² **FH** 10, 33, 44 **8.** (nsz) İçine sığmak. **OTU** 18 **9.** (nsz) Başlamak. **OTU** 115, 175 **10.** (-i, -den) Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak. **FH** 11 **11.** Koymak. **OTU** 130, 224 **12.** Bir kişinin sözünü veya bir kaynaktaki ifadeyi alıntılanmak, iktibas etmek. “Çeyrek yüzyıl önce basılmış Türkçe bir kitaptan şu cümleyi alıyorum.” **OTU** 117, 127, 168, 246, 248 **13.** (nsz) Yanıt bulmak. “Şüphesiz bu memurlar da Türkçe biliyorlar veya hiç olmazsa, evet, aldım.” **OTU** 22

Alman öz. a. Fr. *allemand* Cermen soyundan olan halk. **OTU** 38, 47², 48, 61, 71², 110, 111⁹, 127, 163² 170, 266²

Almanca öz. a. Hint-Avrupa dillerinin Cermence kolundan, Almanya, Avusturya ile İsviçre'nin bir bölümünde kullanılan dil. **OTU** 15, 23, 47⁵, 48³, 49, 50, 59, 80², 87, 96, 104, 108, 110, 112, 166, 174, 174, 176, 181, 201, 203³, 220, 249, 253, 256³, 261

Almanya öz. a. Almanya ya da resmî adıyla Almanya Federal Cumhuriyeti Orta Avrupa'da bir ülke. “Fransa'da veya Almanya'da da aşağı yukarı öyle.” **OTU** 32², 88, 104, 111, 170, 256², 263

Alsas - Loren öz. a. Fransa ve Almanya arasında kalan bir bölge. “*Hep bu geniş Volk mefhumu içine giren Alsas-Loren Almanıyla Polonya Almanı, Prusya veya Bavyera Almanı arasında millî kıymet farkı yoktur.*” **OTU** 111

alt a. 1. Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı. **FH** 9, 23, 24, 33, 68, 69, 70, 76, 120 **OTU** 110, 115, 125, 128, 142, 147, 236, 252 **2.** Birine göre daha aşağı mevkide olan kimse, madun. **OTU** 138 **3.** sf. Sınıflamalarda ikinci derecede olan. **OTU** 57 **altında kalmamak** Karşılığını vermek, gördüğü iyilik veya kötülüğü karşılıksız bırakmamak. **OTU** 72

→ **alt dudak**

alt Bir şeyin yere yakın bölümü. **OTU** 33 **alt dudak,- ğı a. anat.** Dudaklardan altta bulunanı. **FH75**

altı sf. Beşten bir artık. **FH** 22, 53, 56², 59, 78 **OTU** 51, 67, 67 118, 157, 158, 173, 185² **2. a.** Beşten sonra gelen sayının adı. **OTU** 84

altın a. kim. Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C'de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, zer (*simgesi Au*). **OTU** 140, 216 **altıncı sf.** Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen. **FH** 111 **OTU** 85, 86, 150, 151², 163², 165², 167

altında a. 1. Bir durumun gerçekleşmesi için var olan esas sebep, gerekçe. “*Bütün bu zevksiz icatların altında spora zarif bir başkalık edası kazandırmak gibi başarısız*”

bir üslup hevesi göze çarpıyor.” **OTU** 183 **2.** *mec.* Gözetiminde. “*Gramer Komisyonu, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 7 Temmuz 1941 Pazartesi günü, saat 11’de Maarif Vekilinin başkanlığı altında ilk toplantısını yaptı.*” **OTU** 83

→ **altüst**

altüst *sf.* (*a’ltüst*) Çok karışık ve dağınık. **altüst etmek** Çok karışık duruma getirmek, düzenini bozmak. **OTU** 178

ama *bağ.* (*a’ma*) *Ar.* *ammā* Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz, amma, lakin. **FH** 41, 45, 55², 56, 61, 82, 90², 115 **OTU** 109, 115², 167², 184, 187²

amaç,- cı *a.* Hedef. **OTU** 169 **2.** Ulaşmak istenilen sonuç, maksat. **OTU** 169

aman. *ünl.* *Ar.* *amān* **1.** Dikkat çekmek için kullanılan bir söz. **OTU** 109 **2.** Şaşma anlatan bir söz. **OTU** 132

amatör *sf.* *Fr.* *amateur* Bir işi meslek veya alan uzmanı olmadan yapan. **OTU** 142², 236, 257 **2.** Bir işi para kazanmak için değil, yalnız zevki için yapan, hevesli, meraklı (kimse), profesyonel karşıtı. **OTU** 273

ambar *a.* *Far.* *anbār* Genellikle tahıl saklanan yer. **OTU** 67, 155

amca *a.* (*a’mca*) Babanın erkek kardeşi. **OTU** 45

amelî *sf.* (*ameli:*) *Ar.* ‘*amelī* Kılıgısal. **OTU** 22, 55, 60, 83, 100, 108, 138², 149, 191, 192, 216, 230

ameliyat *ç. a.* (*ameliya:tu*) *Ar.* ‘*ameliyyāt* Cerrahi müdahale Operasyon. **OTU** 31

ameliye *a.* *Ar.* ‘*ameliyye* esk. Kılıgı. **OTU** 63, 119, 139⁴, 175², 233, 277, 288

Amerika *öz. a.* Dünya üzerinde yer alan bir kıta. **OTU** 61, 145, 229, 236

amil *a.* (*a:mil*) *Ar.* ‘*āmīl* Etken, etmen, sebep, faktör. **FH** 44, 85 **OTU** 147, 157, 188, 215, 255, 256, 279

amiyane *sf.* (*a:miya:ne*) *Ar.* ‘*āmmī* + *Far.* *āne* Sıradan. **OTU** 61, 135

amma *bağ* *Ar.* *amma* Ama. **OTU** 22

amme *a.* *Ar.* ‘*āmmē* Kamu. **OTU** 278, 297

ampul,- lü *a.* *Fr.* *ampoule* İçinde, elektrik akımı ile akkor durumuna gelerek ışık verebilen bir iletkeni bulunan, havası boşaltılmış cam şişe. **FH** 32 **OTU** 27

an *a.* (*a:ni*) *Ar.* *ān* Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza. **FH** 10², 11², 12, 26², 55, 56, 62, 62, 65, 67, 69, 73 **OTU** 26, 112, 166

ana *a.* Anne. **FH** 60, 70 **OTU** 35, 135, 171, 209, **2.** *sf.* Temel, asıl, esas. **OTU** 78, 235, 258, 268, 269

→ **ana dil**

ana dil *a.* *db.* Kendisinden baka diller veya lehçeler türemiş dil. **OTU** 45², 46, 57², 141, 154, 182, 206, 222, 230, 231, 245

Ana Hatlar ile Türk Grameri *öz. a.* Tahsin Banguoğlu’na ait bir eser. “*Maarif Vekilliği, ileride yazdırılacak okul gramerlerinin esaslarım, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili*

Doçenti Tahsin Banguoğlu'na hazırlatmıştı: 'Ana Hatlar ile Türk Grameri' adlı bu broşür bütün Türkçe öğretmenlerine, dilcilere ve gramercilere yollandı, her birinin mütaleâsı istenerek bir anket açıldı." OTU 83, 87, 95, 90

Anadolu Ajansı öz. a. Anadolu Ajansı, merkezi Ankara'da bulunan uluslararası Türk haber ajansı. "*Fransızca 'Orage' kelimesinin bir elinden Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü, bir elinden de Anadolu Ajansı, tutmuşlar Türkçe sözler arasına sokuşturmak istiyorlarmış."* OTU 33, 57, 58, 99, 196, 290

Anadolu öz. a. Ön Asya'nın bir parçası olarak Türkiye'nin Asya kıtasında bulunan toprağı, Rum. FH 59 OTU 178, 255, 292², 293

anahtar a. Rum. Kilidi açıp kapamak için kullanılan araç, açar, açkı, miftah, dil. FH 18², 43 2. müz. Çeşitli müzik aletlerinde akort ayarı yapmak için kullanılan araç. "*Neva teli akortsuzdu. Anahtarı o kadar şiddetli çevirdi ki tel koptu."* FH 41 3. sf. mec. Herhangi bir olayda belirleyici olan. FH 48

anane a. (a'nane) Ar. 'an'ane. top. b. esk. Gelenek. FH 60 OTU 24³, 39, 41, 50, 56, 76, 80

ananevi sf. Gelenekçi. OTU 76, 102, 103, **ananevi** sf. (a'nanevi:) Ar. 'an'anevi esk. Geleneğe dayanan, geleneksel. OTU 84⁴, 85², 92, 94, 103

anarşi a. Fr. anarchie Kargaşa. FH 37 OTU 30, 31, 37, 38, 42, 67, 69⁴, 70², 72,

78², 80, 99, 100, 143, 152, 242, 247, 270², 279³, 282

anatomi a. Fr. anatomie anat. Beden yapısı, gövde yapısı. OTU 98

anayasa a. (ana'yasa) huk. Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasa, kanunuesasi. OTU 163, 249², 253, 258, 296², 297

Anayasa Komisyonu öz. a. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü uyarınca faaliyet gösteren ihtisas komisyonu. "*Türkçeyi tarif eden Anayasa Komisyonunun kararı, son Dil Kurultayı ve Bilim Kurulunun görüşüne bir dereceye kadar uygundu."* OTU 149

ancak bağ. (a'ncak) 'Lakin, ama, fakat, yalnız' sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz. FH 61, 92, 108, OTU 22, 23, 27², 31, 49, 53, 58, 60, 61, 73, 84, 89, 115, 118, 133, 146, 158, 173, 181², 220, 223, 233, 253, 265, 271, 285, 289, 290

andırmak (-i) Benzer yanları bulunmak, çağrıştırmak. OTU 63, 179, 229

anekdot a. Fr. anecdote Hikâyecik. OTU 211

anı a. Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin sakladığı her türlü iz, hatıra. OTU 238

anıt a. mim. Önemli bir olayın veya büyük bir kişinin gelecek kuşaklarca tarih boyunca anılması için yapılan, göze

çarpacak büyüklükte, sembol niteliğinde yapı, abide. **OTU** 118², 237

ani *sf.* (a:ni:) *Ar.* ānī **1.** Ansızın ortaya çıkan. **FH** 31, 67, 69 **OTU** 212² **2.** *zf.* Ansızın, birdenbire. **OTU** 194

anima *a.* *İt.* Ruh. “*Mesela hayat dilinde ‘ruh’ kelimesinin Fransızcası (Anima), Almancası (Seele), İngilizcesi (Soul), İtalyancası (Anima) dır.*” **OTU** 48²

Ankara *öz. a.* (a'nkara) Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri, Türkiye'nin başkenti. **OTU** 57, 58, 69, 83², 119, 182, 185, 257

Ankara Radyosu *öz. a.* 1927 yılının Kasım ayında Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi tarafından devreye sokulmuş bir radyo kanalı. “*Başta Ankara Radyosu, Anadolu Ajansı, Şehir Tiyatrosu, hatta bazı gazeteler, arkasında resmî ve gayriresmî bütün müesseseler.*” **OTU** 57, 196

anket *a.* *Fr.* enquête Sormaca. **OTU** 77³, 80, 82, 83, 157, 165

anlam *a.* *db.* Bir kelimededen, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, fehva, valör. **OTU** 127, 157⁴, 192, 204, 237, 238

anlama *a.* Anlamak işi, vukuf. **OTU** 56, 119, 201, 206, 245, 278

anlamak (-i) **1.** Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak **FH** 9, 15, 16, 17², 18, 25², 26³, 30², 38², 43, 47, 48, 49², 50, 56, 60, 66, 71², 75, 82, 87³, 88³, 89, 90⁴, 91, 97, 119, 153, 100²,

104, 105, 109, 111⁵, 113, 117⁴ **OTU** 13², 15, 18, 20, 25, 29, 38, 46², 48, 61², 62, 68², 69, 78, 80, 98 126, 130, 132, 134 138, 166, 167, 170, 172, 176, 179², 189, 190, 194, 202, 203, 210, 216², 229, 231, 245⁴, 250, 257, 258, 259, 263, 272², 273³, 276², 278, 296 **2.** Birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek. **FH** 90 **OTU** 56 **3.** Doğru ve yerinde bulmak. **OTU** 118 **4.** (-den) Bir şey hakkında bilgisi bulunmak. **OTU** 128, 187, 208, 263 **5.** Bir sözün, sözcüğün, bir simgenin, bir olay Olgı ya da davranışın ne demek olduğunu, neyi gösterdiğini kavramak. **OTU** 247

anlaşılabilirlik (*nsz*) Anlaşılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 76

anlaşılma *a.* Anlaşılma işi. **OTU** 121, 250

anlaşılma (*nsz*) **1.** Anlama işine konu olmak. **OTU** 64, 84, 148, 166, 170, 202, 206 **2.** Belli olmak Ortaya çıkmak. **OTU** 72, 77, 81, 87, 114, 131, 157, 182, 193, 209, 231, 249, 265, 269, 283

anlaşılmaz *sf.* Anlaşılması güç olan, bir anlam verilemeyen, karışık, muğlak, tuhaf **FH** 89

anlaşma *a.* **1.** Anlaşmak durumu **FH** 87 **OTU** 78 **2.** Anlaşılma işi. **OTU** 172 **3.** Sözleşme. **OTU** 21, 26, 27

anlaşmak (*nsz*) **1.** Düşünce, duygu, amaç bakımından birleşmek, antant kalmak. **OTU** 124, 245 **2.** Düşünce, duygu, amaç bakımından birleşmek. **OTU** 26

anlaşmazlık,- ğı *a.* İki veya daha çok tarafın düşünce ve amaçları arasında ayrılık, uyuşmazlık, ihtilaf. **OTU** 23

anlatılmak (*nsz*) Anlatma işine konu olmak. **FH** 105 **OTU** 69, 94

anlatma *a.* Anlatmak işi, ifham, ilam, tefhim. **FH** 74 **OTU** 92, 98

anlatmak (*-e, -i*) **1.** Bilgi vermek, izah etmek. **FH** 24, 25, 77, 78, 79, 90², 99 **OTU** 13, 22, 37, 73, 75, 84, 85, 90, 91, 92, 93, 98, 101, 199, 200, 211 **2.** Bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak. **FH** 49, 82 **OTU** 68, 82, 83², 93, 175 **3.** (*nsz*) Nakletmek. **FH** 105 **OTU** 183

anlayabilmek (*-i*) Anlama ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 81, 84 **OTU** 60, 108, 109, 189³, 213, 258, 298

anlayış *a.* Anlama işi, telakki. **OTU** 84, 116, 130, 143², 226, 248 **2.** Anlama yeteneği, feraset, izan, zekâ. **OTU** 129 **3.** Bir toplum veya topluluktaki bireylerde görüş ve inanış etmenlerinin etkisiyle beliren düşünme yolu, düşünüş biçimi, zihniyet, mantalite. **OTU** 84, 131, 149, 188², 201, 261, 266

anlayışlı *sf.* Anlayışlı olan, ferasetli, izanlı, zeki. **OTU** 160, 266

anne *a.* Çocuğu olan kadın, ana, valide. **FH** 36², 40, 42, 43, 59, 105, 170

ansızın *zf.* (*a'nsızın*) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, füceten, gürpedek, larp, larpadak, patadak,

pattadak, rappadak, şakkadak, şapadanak, şappadak, şırakkadak, bedaheten, füceten, nagehan, vehleten. **FH** 30, 72

ansiklopedi *a.* (*l ince okunur*) *Fr.encyclopédie* Belli bir yönteme göre düzenlenen, bilim, sanat ve uğraş dallarının tüm bilgilerini ayrıntılı olarak bir arada bulunduran, genellikle birkaç ciltten oluşan kitap, bilgilik. **OTU** 165, 210, 266

antik *sf. Fr. antique tar.* İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika. **OTU** 293

antikite *a. Fr. antiquité* Eskilik. **OTU** 255

antitez *a.* Karşı sav. **OTU** 73

antoloji *a.* (*l ince okunur*) *Fr. anthologie ed.* Seçki. **OTU** 55

apaçık *sf.* (*a'paçık*) Çok açık, çok belirgin. **OTU** 82

apartman *a. Fr. appartement* Birkaç katlı ve her katında bir veya birkaç daire bulunan yapı. **FH** 47, 104, 106 **OTU** 67

aperitif *a. Fr. apéritif* Ön içki. **OTU** 254

aptalca *zf.* (*apta'lca*) Aptala yarasır nitelikte, aptal gibi, aptalcasına. **OTU** 201

apukurya *a.* (*apuku'rya*) *Rum.* Moda, eğilim. “*Şu yarı şalvar, yarı smokin, apukurya esvabını bırakınız.*” **OTU** 51, 107

ara *a.* **1.** Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi. **FH** 9, 17, 23, 48, 53, 58², 59, 61, 65², 66, 90, 96, 110 **OTU** 18, 30, 31², 39, 41, 45,

46, 49, 50, 52, 61², 62, 63, 70, 71, 75, 79, 80², 81, 85, 87², 88, 89², 92, 93 96, 97, 99, 110, 111², 114, 115, 121², 123, 129, 134³, 135, 136, 137, 138², 142, 143², 152, 153, 154, 163, 169, 185, 188, 209, 231, 234, 252, 259, 270, 274, 278, 279, 282, 289, 296, 297 **2.** İç. **FH** 13, 23, 32³, 33², 39⁴, 40, 46, 47², 48, 71, 104 **OTU** 14², 17, 18, 19², 20, 21², 22, 24, 25, 26⁴, 30, 33, 35², 37², 39, 40, 42, 45, 46, 47², 48, 51, 52, 58, 60, 100, 106, 132, 133, 134², 139, 142³, 145, 146², 147², 148, 155², 157, 158³, 160², 161, 162, 163⁴, 166, 168, 171, 177, 181, 184, 187, 188, 193, 199², 203², 207³, 209, 212, 214⁴, 219, 222³, 223², 226², 227, 231, 235, 236, 237, 239, 243, 247, 253, 255, 256, 258², 259, 262, 263⁴, 264, 267, 270, 273, 274, 283, 292, 296, 297 **3.** İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe. **FH** 11, 23, 31 **OTU** 93, 213 **araya girmek** Bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şey çıkmak **FH** 17, 82

→ **arada bir, ara sıra**

Arab *bzk.* Arap. **OTU** 55², 56

araba *a.* Tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıtı. **FH** 78, 97

arada bir *zf.* **1.** Ara sıra. **FH** 11, 17, 15, 20, 59, 74, 114 **OTU** 38, 74, 206, 263

ara sıra *zf.* Seyrek olarak, arada bir, arada sırada, bazen, bazı bazı, kimi vakit, kimi zaman, zaman zaman, anbean, gâh, gâhi, kâh **FH** 18, 23, 47

aralık,- ğı *a.* **1.** Ara. **FH** 118 **OTU** 31, 281 **2.** Evin iki bölümü veya iki oda

arasındaki dar geçit, geçenek, koridor **FH** 19 **3.** *sf.* Yarı açık, tam kapanmamış. **FH** 21

arama *a.* Aramak işi, taharri. **OTU** 124, 169, 259

aramak (*-i*) **1.** Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak. **FH** 12, 16, 20, 23, 40, 44, 54, 61, 73, 88, 104² **OTU** 49, 54, 64, 117, 141², 147², 169, 191, 203, 251, 258, 263, 279, 293 **2.** Araştırmak, yoklamak. **FH** 10, 17, 21, 43, 109, 113 **OTU** 42, 67, 133², 162, 168, 171, 172², 196, 245 **3.** Önem verip istemek. **FH** 89, 104 **4.** *mec.* Şart koşmak. **OTU** 24, 233

aranma *a.* Aranmak işi. **OTU** 105, 233, **aranmak** (*nsz*) **1.** Arama işine konu olmak. **OTU** 220, 250, 251, 257 **2.** Şart koşulmak. **OTU** 45

Arap,- p'ı *öz. a. (arabı) Ar. 'arab* Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse. **FH** 33 **OTU** 15, 29, 35, 36², 40³, 49, 55³, 56², 94, 127, 135², 139, 161, 170, 209, 213, 218, 258, 260², 265⁵, 266, 267⁶, 268³, 269, 283, 285

Arapça *öz. a.* Sami dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil, Arabi. **FH** 79 **OTU** 13², 17³, 35⁵, 36, 39, 46, 49, 60, 66, 71, 78, 83, 87, 94, 102³, 103², 105, 106, 107², 108, 109², 123, 124, 139, 140, 148², 150, 151, 153, 154³, 160², 161³, 162, 163, 166, 168, 170, 172, 173, 174, 175, 176², 179, 181², 187², 188, 191, 192², 193³, 194, 196, 199, 201⁷, 202, 204³, 205, 208, 209³, 213, 214³, 216, 222, 224³, 225²,

226, 227, 236, 249, 250, 251, 258, 259, 260², 271, 274, 276, 281³, 284, 286², 287, 291², 292, 293², 297

araştırabilmek (-i) Araştırma imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 10

araştırmacı *sf. mec.* Meraklı. **OTU** 160

araştırılma *a.* Araştırılmak işi. **OTU** 215

araştırma *a.* **1.** Bilim ve sanatla ilgili olarak yapılan yöntemli çalışma, araştırı. **OTU** 131, 132, 206, 245, 246, 262, 275², 287 **2.** Araştırmak işi, araştırı, taharri. **OTU** 20, 147

araştırmak (-i) **1.** Bilimde ve sanatta yöntemli çalışmalar yapmak. **OTU** 130, 191 **2.** Bir gerçeği ortaya çıkarmak için aramalarda bulunmak, sormak, soruşturmak. **OTU** 142, 145, 244

aratmak (*e, -i*) *mec.* Özletmek. **OTU** 155

araz *a. Ar.* 'araz *tp.* Belirti. **FH** 73

arazi *a. (ara:zi) Ar. arāzī coğ.* Yeryüzü parçası, yerey, toprak. **OTU** 110

ardı sıra *zf.* Ardınca. **FH** 40

argo *a. (a'rgo) Fr. argot* **1.** Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim. **OTU** 18², 27⁵, 28⁷, 30², 156, 179², 185, 200, 211, 263⁹, 264, 284, 290 **2.** Kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil veya söz dağarcığı, jargon. **OTU** 208

Aristo *öz .a.* Aristoteles, Antik Yunan filozofu. "Aristo'nun ve Farabî ile İbni Sina'nın getirdikleri tabiat görüşü yıkıla

yıkıla medresenin kaba mantıkçılığına tereddidi için sanatkâr ve mistik ruhlarda mistik düşünce hâkim oldu." **OTU** 40², 226

arka *a.* **1.** Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı. **FH** 11, 19³, 64, 69 **OTU** 224 **2.** Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi. **FH** 10 **3.** Art, peş. **FH** 13², 25, 29, 35, 36, 39, 69 **OTU** 30 **4. a.** Geri kalan bölüm. **FH** 30 **5. sf.** Arkada olan, arkada bulunan. **FH** 13, 43², 51 **6. mec.** Kayıran, destekleyen. **OTU** 57²
arkada kalmak Geride kalmak. **FH** 113
arkasını getirememek Başladığı bir işi sürdürüp sona erdirememek. **FH** 27

→ **arka üstü, arka arkaya**

arka arkaya *zf.* Birbirinin arkasından, peş peşe, art arda. **OTU** 197

arkadaş *a.* **1.** Bir ortamda birlikte bulunanlardan her biri, hempa, refik. **FH** 10², 11, 13, 56, 59, 63, 96, 114 **OTU** 30, 33, 34², 35, 36, 60, 71, 73, 74, 81, 85, 92, 93, 95, 96, 100, 117, 119, 139, 151, 153, 177³, 178, 180, 186, 194, 195, 208, 212, 215², 222, 225, 227, 228, 230, 237, 242, 243, 248, 262, 279, 282, 285², 291² **2.** Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, bacanak, eş, yâren, yoldaş. **FH** 9, 27, 28² **OTU** 53², 54, 60³, 61, 117, 120, 154, 191, 217², 218, 221

arkaik *sf. Fr. archaïque ed.* Konuşulan ve yazılan dilde, kullanımdan düşmüş olan (eski söz veya deyim). **OTU** 37², 232, 256, 257, 298

arlecchino *sf.* İt. Alacalı. “İngilizce ‘coctail’ kelimesi, birkaç renkli kumaştan yapılmış bir elbiseye izafetle ‘arlecchino’ olmuştur.” OTU 106

armoni *a.* Fr. *müz harmonie* İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek bir biçimdeki uyumu, harmoni. FH 117

Arsene Darmesteter *öz.a.* Fransız dilbilimci. “Arsène Darmesteter adlı bir Fransız lisaniyatçısı, 1887’de ‘Mânâlarının Tetkikine Göre Kelimelerin Hayatı’ isminde bir kitap yazmıştı.” OTU 67, 287

art,- dı *a.* Arka, geri. OTU 74 **ardına kadar açmak** Sonuna kadar açık. OTU 74

→ **ardı sıra**

artık *zf.* (a’rtık) Bundan böyle, bundan sonra. FH 17, 23, 25, 29, 30, 34, 39, 42, 56, 60, 71, 84, 88, 89, 90, 111, 113 OTU 24, 31, 37, 39², 106, 136, 142, 204, 272

artırmak (-i) Artmasını sağlamak, çoğaltmak. FH 10 OTU 173, 186, 243

artist *a.* Fr. *artiste* Güzel sanatlardan birini meslek edinen kimse, sanatçı, sanatkâr. FH 105², 114

artma,- ar *a.* Artmak işi. FH 12 OTU 186

artmak,- ğı (*nsz*) Çoğalmak. FH 14, 18, 49, 60, 62, 97, OTU 21, 173, 215, 234, 256

arttırmak (-i) 1. Arttırma işini yaptırmak. FH 39 OTU 251 2. Yükseltmek. OTU 111

arz *a.* Ar. ‘arż Sunma. OTU 220 **arz etmek** Sunmak. OTU 69, 220, 227

arzu *a.* İstek, dilek. FH 11, 31², 33, 45, 51, 62, 66, 80, 83, 86, 87³, 88, 89², 90, 91, 113 2. Heves. FH 45, 47, 131 OTU 61

arzu etmek Yürekten istemek. FH 37, 88

asabi *sf.* (*asabi:*) Ar. ‘aşabî Sinirli. FH 12, 28, 73, 74 130

asabiyet *a.* Ar. ‘aşabiyyet esk. Sinirlilik. FH 13, 46

asayiş *a.* Far. *āsāyiş* (*a:sa:yiş*) Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlik. FH 15

asgarî *sf.* (*asgari:*) Ar. *aşgarî* En az, en aşağı, en düşük, en alt, minimal, minimum. OTU 56, 64

asık *sf.* Somurtkan. FH 22

asıl,- slı *a.* Ar. *aşl* 1. Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı. OTU 50, 60, 173², 248 2. *a.* Soy, nesep. OTU 144 3. Kök, köken, kaynak OTU 103, 105, 175, 182³, 219, 263, 266, 275 4. *sf.* Gerçek, esas OTU 17, 30, 109², 227, 270², 275, 283, 286 5. *zf.* Gerçekten, gerçek olarak. FH 84

asılı *sf.* Asılmış olan. FH 10 OTU 221

asıllı *sf.* Bir kökene dayanan, kökenli. OTU 201, 244

asır,- sı *a.* Ar. ‘aşr Yüzyıl. OTU 20, 40, 63, 98, 144², 177³, 179, 187, 220, 226, 239, 251, 252, 256², 257, 272

asırlarca *zf.* (*asırla’rca*) Yüzyıllarca. OTU 144, 222, 261

asil *sf.* Ar. *aşil* Soylu. FH 57

asimilasyon *a.* (*l ince okunur*), Fransızca

assimilation db. Benzeşme. **OTU** 283

askeri sf. (*askeri:*) *Ar.* ‘*askerī* Askerlikle ilgili, askere özgü. **OTU** 56, 272

askerlik a. Asker olma durumu, askerlik hizmeti, bayrakaltı, askeriye. **OTU** 158

asla zf. (*a'sla:*) *Ar.* *ašlā* Hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen **FH** 87, 94, 95 **OTU** 79, 97, 131

aslında zf. Asıl olarak. **OTU** 53, 54, 96, 256, 283, 287

asli sf. (*asli:*) *Ar.* *ašlī* Birincil. **OTU** 47, 48, 277

→ **asli cümle**

asli cümle db. Fiil cümlesi ve ek fiil almış isim cümlesi. “*Mesela ‘cümle-i asliye’ terimi ‘aşlī cümle’, ‘cümle-i şartiye-i hakikiye’ terimi ‘hakikī şart cümlesi’ şeklinde muhafaza edilmelidir.*” **OTU** 102

asmak (-e, -i) Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştip sarkıtmak. **OTU** 231

asrileşme a. Çağdaşlaşma. **FH** 59, 60, 97

asrilik,- ği a. Çağdaşlık. **FH** 54

assimilation a. (*l ince okunur*) *Fr.assimilation db.* Benzeşme. “*Bu ‘assimilation’ kanununa bakılırsa, ‘hakikat’ kelimesini yazıldığı gibi okumak, ‘hakıykaet’ gibi telâffuz etmekten daha ziyade millî fonetiğe uygundur.*” **OTU** 175, 197²

Asya öz. a. (*a'sya*) Dünya üzerinde yer alan kıtalardan biri. **OTU** 180

aşabilmek (-i) Aşma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 149

aşağı a. 1. Bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı karşıtı. **FH** 10 **OTU** 185, 246 **2. zf.** Aşağıya, yere doğru. **FH** 11 **3. sf.** Bir yere göre daha alçak yerde bulunan. **FH** 24² **4. mec.** Daha küçük, daha az. **OTU** 32, 67

aşağı düşmek Düzeyi, miktarı, niteliği azalmak. **OTU** 185

→ **aşağı yukarı**

aşağılık,- ğı a. 1. Aşağı olma durumu, adilik. **OTU** 155, 156 **2. sf.** Niteliği düşük, adi.

aşağı yukarı zf. Tama yakın, yaklaşık olarak. **OTU** 29, 32, 261

aşçı a. Yemek pişirip satan kimse. **FH** 29 **OTU** 134

aşı a. Bir ağacın dalı veya gövdesi üzerine, aynı familyanın daha iyi bir türünden alınan dal, göz, tomurcuk vb. parçaları kaynaştırma işi. **OTU** 122 **aşı yapmak** Bağışıklık veya tedavi amacıyla vücuda aşı vermek. **OTU** 122

âşık,- kı,- ğı a. (*a:şık*) *Ar.* ‘*āşık* Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse. **OTU** 133 **âşık olmak** Sevmek, tutulmak. **OTU** 202

aşılmak (nsz) Aşma işine konu olmak. **OTU** 155

aşınma a. db. Benzeşme, asimilasyon. “*Örnek kelimesi, aşınma yoluyla görenek kelimesinin yerini almış olsaydı, ikisinin de bugünkü dilimizde yaşamaması ve halefin selefi ortadan kaldırması lazımdı.*” **OTU** 223

aşırı *sf.* Gereğinden fazla, çok. **OTU** 34, 170³, 171, 220, 224

aşikâr *sf.* (*a:şikâ:rı*) *Far.* *āşikār* Açık, apaçık, belli, meydanda. **FH** 50 **OTU** 12, 163, 242

aşına *sf.*(*a:şina:*) *Far.* *āşinā* Bildik, tanıdık. **OTU** 20

aşinalık,- ğı *a.* Birbirini bilme, tanıma, tanışıklık. **FH** 16

aşk *a.* *Ar.* 'aşk' Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, sevdâ, amor. **FH** 62, 65, 68, 88², 119

aşmak (*-i*) Geçmek. **OTU** 22, 73, 76, 134, 107, 115, 142, 144, 170, 191, 207, 210, 215, 223, 284, 250, 286

at *a.* Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan. **OTU** 31

atabilmek (*-e*) Atma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 123

ata *a.* Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri. **OTU** 11

atasözü *a.* (*ata'sözü*) Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darbimesel. **OTU** 277, 288², 58

Atatürk *öz. a* Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk. "12 Temmuz 1932 günü Atatürk Türk Dili Tetkik Cemiyetini kurdu." **OTU** 161, 162, 167, 171⁶, 172, 176, 196, 221, 227, 230, 236, 237², 266, 273

Atatürkçü *sf.* Atatürkçülük yanlısı, Kemalist. **OTU** 172

ateş *a.* *Far.* *āteş* Patlayıcı silahların atılması. **OTU** 106

→ **ateşböceği**

ateş böceği *a.* *hay.* *b.* Kın kanatlılardan, karanlıkta ışıldama özelliği olan böcek, yıldız böceği, yıldız kurdu (*Lampyris noctiluca*). **OTU** 41

atıf,- tfi *a.* *Ar.* 'atf' İlişkili bulma.

→ **atfetmek**

atfetmek,- der (*-e*)(*a'tfetmek*) *Ar.* 'atf + T. etmek Bir işi veya bir sözü bir kimseye mal etmek. **FH** 62, 88

atıf vavı *db.* Arap harfli yazıda, Arap gramerine göre kelimeyi veya cümleyi birbirine bağlayan vav harfi. "Telaffuzda bir üstün-esre farkının imlada 'ha' harfinin üzerine kazara düşen tek noktanın, gramerde, fazla görülen bir atıf vavının açtığı sayısız münakaşalara şahit olmuşuzdur." **OTU** 142

atılabilir (*-e, -den*) (*nsz*) Atılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 160

atılğan *sf.* Çekinip korkmadan kendini tehlike veya güçlülere atan, acar. **FH** 48

atılma *a.* Atılmak işi. **OTU** 156, 166, 170

atılmak (*-e*) **1.** Bir işe girişmek. **FH** 45 **2.** Saldırmak, hücum etmek. **FH** 64 **3.** (*nsz*) Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak. **FH** 19

atış *a.* Atma işi. **FH** 13 **OTU** 155

atıvermek (*e, -i*) (*atı'vermek*) Ansızın, çabucak atmak. **OTU** 33

Atina *öz. a.* Yunanistan'ın başkenti. "Atina'nın kültür üstünlüğü kendini kabul ettirdikçe Onun diyalektiği olan Atik,

bütün Yunanistan'ın örnek ve ortak dili olmaya başladı” OTU 255

atlama *a.* Belirli bir yerden gerilip hız olarak yapılan sıçrama ile vücudu yerden kesip daha uzak bir yere kondurma veya belli bir yükseklikten aşırma. **FH 11**

atlamak *(-den)* **1.** Bir engeli sıçrayarak veya fırlatarak aşmak. **FH 19, 25, 56** **2.** İnmek. **FH 18, 24** **3.** *(-e)* Binmek. **FH 11, 13, 28, 31, 102** **4.** *(-e, -den)* Yüksek bir yerden alçak bir yere, ayaküstü gelecek bir biçimde kendini bırakmak. **FH 47, 53, 80**

atlas *a.* *Ar. atlas* Yüzü parlak, sık dokunmuş bir ipekli kumaş türü, saten. **FH 46**

atlayış *a.* Atlama işi. **FH 13**

atletizm *a.* *Fr. athlétisme sp.* Beden gücünü, çevikliği, yetenekleri geliştirmeye yarayan koşu, atlama, ağırlık kaldırma, atma vb. tek başına yapılan bireysel sporların genel adı. **OTU 121**

atma *a.* Atmak işi. **FH 73 OTU 173**

atmak,- ar *(-e, -i)* **1.** Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak. **FH 39³, 80** **2.** *(-e, -i)* Bir şeyi yere doğru bırakmak. **FH 11, 77 OTU 245** **3.** *(-e, nsz)* Koymak. **OTU 71, 72, 99** **4.** *(-i, -den)* Kovmak, dışarıya çıkarmak, ilgisini kesip uzaklaştırmak. **OTU 172, 173, 250, 267** **5.** *(-i)* Çıkarmak. **FH 71 OTU 242** **6.** *(nsz)* Göndermek, yollamak. **OTU 128** **7.** *(-i)* Kullanılması gelenek hâline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek. **OTU 218, 226²** **9.** *(-den)* Terk etmek. **OTU 52**

atom *a.* *Fr. atome kim.* Birkaç türü birleştiğinde çeşitli molekülleri, bir tek türü ise bir kimyasal ögeyi oluşturan parçacık. **OTU 170**

aut *a.* *İng. out sp.* Dış. **OTU 182**

avam *ç. a. (ava:mi) Ar. 'avām esk.* Alt tabaka, havas karşıtı. **FH 51 OTU 147, 185**

avanak *sf. Erm.* Kolaylıkla kandırılabilen veya aldatılabilen, aptal, bön. **OTU 64**

avare *sf. (a:va:re) Far. āvāre* İşsiz, işsiz güçsüz, başıboş, aylak. **OTU 37, 147**

avlamak *(-i) mec.* Tuzağa düşürmek, kurnazlıkla kandırmak. **OTU 147**

avlu *a.* *Rum.* Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan, hayat, hanay, sahn. **FH 47**

Avni Başman *öz. a.* Türk siyasetçisi. “Profesör Ragıp Özdem, Avni Başman, Tahsin Banguoğlu tasnifin doğruluğunda ısrar ettikleri için, kendileri birlikte Ahmet Cevat, Fuat Köseraif, Ali Ulvi, Peyami Safa'dan mürekkep ayrı bir komisyon bu meselenin tetkikine ve halline memur edildi.” **OTU 87**

av *a.* *mec.* Tuzağa düşürülen, kendisinden yararlanılan kimse. **OTU 133**

Avrupa *öz. a. İt. europa* Dünya üzerinde yer alan kıtalardan biri. **FH 47, 59 OTU 15, 24, 27, 37, 39³, 40, 49, 59, 60, 61², 62, 63, 76, 70, 87, 89, 93, 96, 166, 171, 180, 181, 203, 220², 229, 236, 253, 254², 258, 262², 271, 281**

Avrupalı öz. *a.* Avrupa'da yaşayan, Avrupa halkından olan kimse. **OTU** 40, 61², 127, 164

Avrupalılaşmak *a.* Avrupalılaşmak durumu. **OTU** 220

avuç,- cu *a.* Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, apaz, hapaz, koşam. **FH** 19², 20, 46, 76, 109

avukat *a.* *Fr. avocat huk.* Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göstermeyi, mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği şartları taşıyan kimse. **OTU** 34, 57, 142², 221, 247

Avusturya öz. *a.* Orta Avrupa'da dokuz eyaletten oluşan ülke. “*Avusturya'da, Sudetler'de Polonya'da yaptığı gibi, er geç ötekileri de siyasi hudutları içine almayı özler.*” **OTU** 111

ay *a.* **1.** Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre. **FH** 35, 36, 38, 50, 56³, 58, 59², 68², 100, 113, 114, 180 **2.** Yılın on iki bölümünden her biri. **FH** 16 **OTU** 56 **3.** *a.* Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre. **FH** 44, 89 **OTU** 180 **4.** Yer yuvarlığının uydusu olan gök cismi, kamer. **OTU** 135 **5.** Yılın on iki bölümünden her biri.

ayak *a. anat.* Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. **FH** 11, 13², 14, 18, 19, 20, 23, 24, 33, 40², 70 **ayağa kalkmak** Ayakları üzerinde

durmak, dikilmek. **FH** 14, 26, 52, 76, 83, 101 **ayağının altına almak** Tekme ile dövmek. **OTU** 140 **ayak diremek** Bir düşünceyi, bir davranışı sonuna kadar sürdürmek, kendi tutumundan şaşmamak. **OTU** 170, 171

→ **ayak takımı, ayak topu, ayaküstü**

ayaklanmak (*nsz*) **1.** *mec.* Harekete geçmek. “*Neriman'ın zihninde bir sürü fikirler ansızın ayaklandılar ve hedefsiz bir kalabalık gibi gürültü çıkardılar.*” **FH** 82 **2.** İsyan etmek. **OTU** 34

ayaküstü *zf.* (*aya'küsti*) Oturmadan, ayakta durarak. **FH** 50

ayakta *zf.* Ayağa kalkmış durumda. **FH** 16, 19, 49, 77

ayak takımı Görgüsüzlükleri veya bilgisizlikleri dolayısıyla toplum içinde aşağı durumda olan kişiler, lümpen, parya. **OTU** 127, 156, 263³

ayak topu *a. sp.* Futbol. **OTU** 179, 182

Ayan Meclisi öz. *a.* Osmanlı Devleti'nin Meşrutiyet sistemi içinde Meclisi Mebusan ile birlikte Meclisi Umumî'yi meydana getiren ve 23 Aralık 1876 tarihli Kanûnı Esâsî'ye göre kurulmuş yasama organı. “*Bu, edebiyatımızın bir kardinaller yahut âyan meclisi mi olacak?*” **OTU** 144

ayar *a. Ar.* *iyār* Bir iş veya bir davranışta gereken ölçü. **ayar etmek** İş veya davranışta ölçüyü tutturmak. “*Notanın sarkan yaprağını sinirli bir hareketle tuttu, elinin kuvvetini ayar edemedi.*” **FH** 39

ayarlamak *mec.* Düzenlemek. **OTU** 200
ayaydın *a.* Mehtap, ay ışığı. “Yerlerine
Betik, Ayaydın, İşyar, Görü, Kıvanç, İvedi
ve Ağü kelimelerini getiremedi.” **OTU**
287

ayaz *(-i) mec.* Soğuk etki. “Sistemli bir
şekilde veya arada bir kendilerini bu piç
Türkçe ayazına kaptıran, bir
okuyucularını donduran öteki gazete ve
dergilerin de bu dil mevzuunda çok
dikkatli olmaları ve farkına varmadan
politbüro emellerine hizmetten
kaçınmaları beklenir.” **OTU** 206

Aydede *öz. a.* Kurtuluş Savaşı'na karşı
çıkan en etkili mizah dergisi. “*Serveti
Fünun Türkçesinden sonra Genç
Kalemler Türkçesi, Türkyurdu Türkçe'si,
Aydede Türkçesi de artık bir tarihtir.*”
OTU 136

aydın *sf.* **1.** Kültürlü Okumuş, görgülü,
ileri düşünceli (kimse), münevver. **OTU**
222, 148², 157, 160², 181, 219, 220, 236,
241², 242, 248, 249, 258, 278, 281², 285,
287, 290, 293³, 294, 296 **2.** Işık alan,
ışıklı, aydınlık. **OTU** 156, 222

aydınlanmak *(nsz)* **1.** Aydınlık olmak.
FH 18 **2. mec.** Bir sorun üzerine gereği
kadar bilgi edinmek, tenevvür etmek.
OTU 123

aydınlatabilmek *(-i)* Aydınlatma imkânı
veya olasılığı bulunmak. **FH** 21

aydınlattırma *a.* Aydınlatmak işi. **OTU** 123

aydınlattırma *(-i)* Karanlığı giderip
görünür duruma getirmek, ışıklandırmak.
FH 15, 37

aydınlık,- ğı *sf. mec.* Kolay anlaşılacak
derecede açık olan, vazih. **FH** 81 **OTU**
29, 41, 91, 183, 265, 282

ayıklama *a.* Ayıklamak işi. **FH** 18 **OTU**
296

ayıklamak *(-i)* Bir şeyin içinden, işe
yaramayan, gereksiz veya istenmeyen
taneleri ayırıp çıkarmak, temizlemek.
OTU 66, 242 **ayıkla pirincin taşını** Bir
işin pek karışık ve içinden çıkılmaz
durumda olduğunu anlatmak için
kullanılan bir söz. **OTU** 296

ayın *a. Ar.* ‘ayn *esk.* Arap alfabesinin on
sekizinci harfinin adı. **OTU** 178³, 197
ayınları çatlatmak Ayın harfinin
Arapçaya özgü sesini gırtlakta
boğumlamaya çalışmak. **OTU** 218

ayıp,- bı *a. Ar.* ‘ayb Toplumun ahlak
kurallarına aykırı olan, utanılacak durum
veya davranış. **FH** 112 **OTU** 18, 119²,
201

ayıplamak *(-i)* Kınamak. **OTU** 18, 27,
184

ayırabilmek *(-i, -den)* Ayırma ihtimali
veya imkânı bulunmak. **FH** 18, 109, 209

ayırıcı *sf.* Ayırma özelliği veya gücü olan.
OTU 135

ayırma *a.* Ayırmak işi. **FH** 36 **OTU** 274

ayırma *(-i)* **1.** Nitelik değişikliğini
anlamak, fark etmek. **OTU** 61, 71, 75,
101, 111, 163, 249, 288 **2. (-i, -den)**
Farklı davranmak, fark gözetmek. **OTU**
11, 99, 110 **3. (-e, -i)** Bölmek. **OTU** 93,
130 **4. (-den)** Birbirinden uzaklaştırmak.

OTU 23, 163 **5.** (-den, -e) Seçmek. **OTU** 22, 101, 213, 239, 277

aykırı sf. Alışılmışa, doğru olarak kabul edilmişe uygun olmayan, karşıt, ters, mugayir. **OTU** 31, 35, 65, 116, 151, 153, 158, 162, 171², 177, 196³, 197, 198, 219, 241, 247³, 249², 251, 286, 291, 297²
aykırı olmak Ters olmak, zıt olmak. **OTU** 116, 149, 203, 246, 265, 289 **aykırı düşmek** Uygun gelmemek, ters gelmek, ters düşmek. **OTU** 230

aykırılık,- ğı a. Aykırı olma durumu, mugayeret, muhalefet. **OTU** 121

aylarca zf. (ayla'rca) Çok uzun bir süre. **OTU** 99²

ayna a. Far āyīne Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat. **FH** 107³ **FH** 9, 24, 38

aynen zf. (a'ynen) Ar. 'aynen Olduğu gibi, değiştirmeden, aynıyla. **OTU** 38, 91, 102, 128, 180, 241, 261, 265

aynı sf. (a'ynı) **1.** Benzer. **FH** 10, 13, 14², 15, 27, 32, 40, 57², 64, 71, 73, 92, 110, 113 **OTU** 11, 18², 25, 28, 35, 41, 45, 61, 63³, 73², 80, 82², 101², 110³, 111, 113, 114², 126, 139, 140, 175², 177, 183, 184, 187, 191, 192, 193, 199², 202, 209, 214, 215, 217, 223³, 231, 236, 249², 252, 256, 261, 271, 275, 282, 284², 288, 294, 296
2. Başkası değil, yine o. **OTU** 69, 226, 245, 279 **3.** Aralarında ayırım olmayan. **OTU** 98

aynı sf. (ayni:) Ar. 'aynī esk. Gözle ilgili. **OTU** 192

ayniyet a. Ar. 'ayniyyet esk. Aynılık. **OTU** 86

ayol ünl. (a'yol) Genellikle kadınların kullandığı bir seslenme sözü. **FH** 61

ayrı sf. Başka, başka türlü. **FH** 9, **OTU** 12, 28, 40, 58, 66, 71, 87², 88, 95, 60,139², 149, 150, 159², 165, 192, 194, 236, 241, 275, 280, 286, 290, 292², 293, 294² **2. zf.** Yalnız, tek başına. **FH** 58 **OTU** 98

→ **ayrı ayrı**

ayrı ayrı sf. Birbirinden ayrı olan, değişik. **OTU** 84, 92, 99, 125, 169, 199, 208, 209², 236, 253, 284, 285 **2. zf.** Her biri ayrı olarak. **FH** 12, 32², 33, 71

ayrıca zf. (ayrı'ca) **1.** Ayrı olarak, başkaca. **OTU** 22, 93, 98, 132, 184, 113, 169, 194, 195, 281², 291 **2.** Bundan başka. **OTU** 86, 91, 291 **3.** Ayrı bir önem verilerek. **OTU** 39, 91, 292

ayrılabilirlik (-e, -den) (nsz) Ayrılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 152

ayrılık,- ğı a. 1. Ayrı olma durumu. **FH** 62, 65 **OTU** 26, 212 **2.** Birinden uzak düşme, firak, firkat. **FH** 10, 62, 68 **3.** Düşünce, görüş veya duygu arasındaki uymazlık, mübâyenet. **OTU** 26, 154

ayrılma a. Ayrılmak işi. **OTU** 127, 202

ayrılmak (-e) **1.** Ayırma işine konu olmak. **OTU** 50, 79, 86, 91, 93, 95, 96, 104, 159, 284, 298 **2. (-den)** Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak. **FH** 9, 10², 13, 17, 27, 28³, 31, 35, 36, 45, 53, 71 **OTU** 17, 24, 62, 71, 127, 131, 172,

189, 202, 208, 237, 252 **3.** Herhangi bir durumda bulunmak. **OTU** 219

ayırım Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, fark. **OTU** 123

ayrıyeten *zf. (ayrı'yeten) bk.* Ayrıca. **OTU** 132

az *sf.* **1.** Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı. **FH** 41, 70 **OTU** 49, 74, 108, 133, 143, 153, 168, 200, 207, 210, 219, 263, 265, 270, 272, 274, 281, 297 **2.** *zf.* Alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak. **FH** 9, 22, 24, 29, 30, 36, 44, 67 **OTU** 138, 143, 144², 150, 161, 186, 191, 214, 218, 231, 244, 294

→ **azar azar, az çok**

az çok *zf.* Bir parça. **FH** 62,94 **OTU** 60, 147, 166, 231, 293

aza *a.(a:za:) Ar. a'zā Üye.* **OTU** 24, 52, 69, 84, 87, 91, 94, 97, 99, 125², 129

azade *zf. (a:za:de) Far. āzāde esk.* Başboş, erkin, serbest olarak. **FH** 94 **OTU** 46

azalmak (*nsz.*) Az denecek bir miktara inmek. **FH** 32, 62 **OTU** 110, 215 **2.** Eskisinden az bir duruma gelmek. **FH** 112 **OTU** 71, 253

azaltma *a.* Azaltmak işi. **OTU** 72

azaltmak (*-i*) **1.** Etkisini yitirmesine sebep olmak, hafifletmek. **FH** 73 **2.** Az denecek bir miktara indirmek. **OTU** 20, 167

azami *sf. (a:zami:) Ar. a'zamī* En çok, en üst, en büyük, en yüksek (derece, nicelik), maksimum, maksimal. **FH** 58, 72

azap,- bı (*aza:bı*) *Ar. 'azāb* *a.* Büyük sıkıntı, eziyet, ezinç **FH** 10, 23, 27, 39, 40, 57, 88 **azap çekmek** eziyet çekmek, üzüntü içinde olmak. **FH** 24, 28, 88

azar azar *zf.* **1.** Az az. **OTU** 105 **2.** *zf.* Yavaş yavaş. **OTU** 114, 115

azdırmak (*-i*) Azmasına sebep olmak. **OTU** 82

Azeri Lehçesi *öz. a. bk.* Azeri Türkçesi. **OTU** 88

Azeri Türkçesi *öz. a.* Azerbaycan Türkçesi. "Nite, Azeri Türkçesinde 'nasıl' demektir." **OTU** 241

azgın *sf.* Coşmuş, taşmış. **OTU** 274

azı *a.* Köpek dişlerinden sonra içeriye doğru, alt ve üst çenenin iki yanında beşer tane bulunan ve yiyecekleri öğütmeye yarayan dişlerin ortak adı, azı dişi, öğütücü diş. **OTU** 132

→ **azı dişi**

azı dişi *a.* Azı. **OTU** 132

azınlık,- ğı *a.* Bir toplulukta herhangi bir nitelik bakımından ayrı ve ötekilerden sayıca az olanlar, ekalliyet, çoğunluk karşıtı. **OTU** 237

azim,- zmi *a. Ar. 'azm* Bir işteki engelleri yenme kararlılığı. **OTU** 228 **2.** Büyük. "Azim yerine büyük." **OTU** 118

aziz *sf. (azi:zi) Ar. 'azīz* Sevgide üstün tutulan, muazzez. **FH** 70² **OTU** 276, 283, 285, 298

azil, - zli *a. Ar. 'azl* Görevden alma.

→ **azletmek, azlolunmak**

azletmek,- der (-i) (a'zletmek) Ar. 'azl + *T. etmek* Bir kişiyi görevinden almak, uzaklaştırmak. **OTU 139**

azlolunmak (nsz) (a'zlolunmak) Ar. 'azl + *T. olunmak* Görevinden alınmak, görevinden çıkarılmak. **OTU 46**

azman sf. Aşırı gelişmiş. **OTU 103**

B

b Türk alfabesinin ikinci sırasında yer alan ve **Be** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü, çift dudak patlayıcısını gösterir. **OTU 66², 89**

bab bk. bap **OTU 224, 225, 267**

baba a. Çocuğu olan erkek, peder. **FH 14, 15, 16², 19², 23², 24², 25, 29, 33, 35², 36³, 43⁴, 44³, 45⁴, 46, 48⁴, 51, 53⁴, 54³, 55³, 59, 60, 61, 63, 70, 74, 75, 81², 83², 84, 88³, 90⁷, 113⁴, 114, 115 **OTU 26³, 42², 44, 45, 55, 135, 165****

→ **baba dostu**

baba dostu a. Çok eski, hayırlı aile dostu. **OTU 16**

bağ a. mec. İlgî, ilişki, rabıta. **OTU 267**

bağdaşabilmek (-le) (nsz) Bağdaşma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 172**

bağımsız a. Herhangi bir kuruluşa, partiye bağlı olmayan kimse. **OTU 151**

bağımsızlık,- ğı a. Bağımsız olma durumu veya niteliği, istiklal. **OTU 273**

bağırmaq (nsz) 1. İnsan yüksek ve gür ses çıkarmak. **FH 66, 104, 118, OTU 58, 132², 145** **2. mec.** Kendini belli etmek.

FH 48 3. Yüksek sesle azarlamak. **OTU 34**

bağışlamak (-e, -i) mec. Hoşgörmek. **OTU 110**

bağlamak (-e, -i) 1. mec. Birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak. **FH 58 2.** Ekleme, bir araya getirmek, birleştirmek. **OTU 96, 134, 171, 227 3. (-i)** Uyulması zorunlu olmak. **OTU 21, 36, 72, 77, 131**

4. mec. Bütün ilgisini bir yerde yoğunlaştırmak. **OTU 104 5.** Sebep göstermek. "Her meselemizi kaba hâl şekillerine bağlarsak hiç bir meselemizi halletmiş olmayız." **OTU 214**

bağlanabilmek (-e)(nsz) Bağlanma imkânı veya olasılığı bulunmak **OTU 146, 276**

bağlanma a. Bağlanmak işi veya durumu. **OTU 242**

bağlanmak (-e) 1. Bağlanma işi veya durumu. **FH 9, 56 2.** Sevmek, içten bağlı olmak. **FH 58 OTU 105 3.** Sözle veya yazılı olarak bir şeye bağlanmak, angaje olmak. **OTU 239 4. (nsz)** Bir şey bir kimseye ayrılmak, tahsis edilmek. **OTU 295**

bağlantı a. İki veya daha çok şeyin birbiriyle bağlı bulunması, ilişki, irtibat, bağlanak. **OTU 203**

bağlı sf. 1. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren, vabeste. **FH 38 OTU 46, 83, 105, 131, 149, 184, 234, 245, 247, 253, 255, 262, 270² 2.** Sınırlanmış, sınırlı. **OTU 39, 141, 143, 211 3.** Bir kuruluşun

yetkisi altında bulunan. **OTU 89 4. mec.** Bir kimseye, bir düşünceye, bir hatırıya saygı, aşk vb. duygularla bağlanan, sadık, tutkun. **OTU 146 bağlı olmak** Tabii bulunmak. **OTU 36, 142, 184, 210**

bağlılık,- ğı a. Bağlı olma durumu, merbutiyet. **OTU 118, 160**

Baha Toven öz. a. Mehmet Baha Toven, Türk dilbilimci. “*Baha Toven üstadımızın dünkü Tasvir’de çıkan makalesi, İslam ansiklopedisinin ilk fasikülündeki imlâ, noktalama ve dizgi yanlışlarını ayıklamakla bitiremiyor, elde bir imlâ lügati varken bu kararsızlığa ve düzensizliğe nasıl düşülebildiğini soruyordu.*” **OTU 66, 91**

bahane a. (baha:ne) Far. bahane Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen **FH 61 OTU 142 bahane aramak** Bir işi yapmamak için sebep aramak. **FH 112**

bahar a. (baha:rı) Far. bahār Bu mevsimde ağaçlarda açan çiçekler ve yapraklar. **FH 33**

bahçe a. Far. bāğçe Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. **FH 12, 29 OTU 116, 117, 122⁵, 123, 294**

bahçıvan a. Far. bāğçevān Bir bahçenin düzenlenmesi ve bakımıyla görevli kimse. **OTU 116, 117, 122**

bahis,- hsi a. Ar. baḥṣ Üzerinde konuşulan şey, konu. **FH 17³, 18, 35, 118 OTU 27, 35, 47, 51³, 71³, 72, 74, 86, 84, 88, 89⁷, 90, 92², 93, 94, 97⁵, 98³, 102², 103, 104, 125, 145, 163, 173, 195, 197,**

202 248 **bahis açmak 1.** Belli bir konuda konuşmaya başlamak. **FH 86, 100 OTU 27 2.** Konu, başlık eklemek. “*Kitabında ayrıca bir ‘semantik’ bahsi açmak istemediği için, morfemleri, semantem mefhumunu da içine alan geniş bir tarifile izah ettiğini söyledi.*” **OTU 91**

→ **bahsetmek, bahsedilmek, bahsolunmak**

bahsedilmek (nsz) (ba’hsedilmek) Ar. baḥṣ + T. edilmek Bahsetme işine konu olmak. **OTU 202**

bahsetme a. Bahsetmek işi. **FH 110**

bahsetmek,- der (-den) (ba’hs etmek) Ar. baḥṣ + T. etmek Bir konu üzerinde söz söylemek, konuşmak **FH 16, 17, 32, 35, 57 OTU 38, 42, 47, 53, 59, 61³, 84, 102, 106, 108, 136, 183, 263, 290 bahsi kapamak** Bir konu üzerindeki konuşmayı kesmek. **OTU 28**

bahsolunmak (-den) (ba’hs olunmak) Ar. baḥṣ + T. olunmak Söz edilmek.

baht a. Far baḥt İlahî iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimi, kader. **OTU 39**

bahtiyar sf. Far. baḥtiyār Mutlu. **OTU 115, 141**

bahtsızlık,- ğı a. Bahtsız olma durumu, mutsuzluk. **OTU 140**

bak ünl. İşte. **FH 90**

bakabilmek (-e)(nsz) Bakma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH 56, 62, 109**

bakakalmak (-e) (nsz) (baka’kalmak) Şaşkınlığa uğrayıp ne yapacağını bilmez durumda kalmak. **FH 115**

bakalorya *a.* (*bakalo'rya*, *l ince okunur*)
Fr. baccalauréat eğt. Üniversitelere
girebilmek için lise öğreniminden sonra
verilen olgunluk sınavı. **OTU** 187

bakan *a.* Hükûmet işlerinden birini
yönetmek için, genellikle milletvekilleri
arasından, başbakan tarafından seçilerek
cumhurbaşkanınca onaylandıktan sonra
işbaşına getirilen yetkili, vekil, icra vekili,
nazır. **OTU** 13²

bakanlık,- ğı *a.* Bakan olma durumu,
vekillik, nezaret, vekâlet. **OTU** 140, 296²

bakılmak *(-e)(nsz)* Bakma işine konu
olmak veya bakma işi yapılmak. **FH** 9, 92
OTU 24, 170, 175, 257

bakımından *zf.* 1. Bakış veya görüş açısı
yönünden, değerlendirme açısından. **OTU**
50, 83⁴, 84, 85³, 86³, 87, 89, 90, 91³, 92,
93³, 95², 98², 101, 109², 114, 120, 135²,
136, 141, 153², 154, 175, 187², 196, 197,
198, 210, 215, 223, 229², 231², 234, 240,
241², 257, 258, 259, 263, 264, 267, 270,
275, 276², 288, 291 2. Yönden, açıdan
OTU 41, 84, 93, 154, 250, 284 3. -e göre.
OTU 121, 141, 135

bakınmak *(-e) (nsz)* Çevreye göz
gezdirmek, araştırmak. **FH** 15

bakır *sf.* Bu elementten yapılmış. **FH** 79

bakış *a.* Bakma işi. **FH** 51, 58, 106, 111,
116 **OTU** 169, 194, 198, 265, 275

bakışmak *(-le) (nsz)* İki veya daha çok
kimse birbirine bakmak. **FH** 27, 28

Bakî *öz. a.* 16.yy. Divan edebiyatı şairi.
OTU 189, 252², 272 “Fuzulî ile Bakî'nin,
Bakî ile Nedim'in, Nedim ile Yahya

*Kemal'in Türkçeleri arasında farklar
malumdur.”*

bakir *sf.* (*ba:kir*) *Ar.* *bâkir* El değmemiş,
kullanılmamış. **FH** 48

bakkal *a.* Yiyecek, içecek vb. maddeleri
perakende olarak satan kimse. **OTU** 203

bakma *a.* Bakmak işi. **FH** 17, 73

bakmak,- ar *(-e)* 1. Bakışı bir şey üzerine
çevirmek. **FH** 11, 13, 14, 15, 16², 17, 18³,
19⁵, 24, 26, 29⁴, 30, 31, 33², 34², 36, 37³,
41, 47, 49³, 50, 51², 64, 68, 69, 75, 76²,
77, 85, 106, 111, 112², 115, 122 **OTU** 69,
107, 109, 113², 115, 139, 149, 179, 273 2.
Yoklamak, incelemek, denemek **FH** 91
OTU 67 3.*(nsz)* Anlamak, farkına varmak
FH 90 **OTU** 66 4. *(nsz)* İlgilenmek. **OTU**
100, 269 5. *(-e)* Uğraşmak, meşgul
olmak. **OTU** 271

baldıran *a. bit. b.* Maydanozgillerden,
nemli yerlerde yetişen zehirli bitkilerin
ortak adı, ağı otu, baldırgan (*Conium
maculatum*). **OTU** 116, 117

balkon *a. Fr. balcon* Bir yapının
genellikle dışarıya doğru çıkmış, çevresi
duvar veya parmaklıkla çevrili bölümü,
ayazlık. **FH** 23

balo (*ba'lo*) *İt. balo* Danslı ve özel giysili
gece eğlencesi. **FH** 23, 35⁴, 36⁴, 45, 51,
53, 62, 81², 85, 87, 88², 90⁴, 100², 102,
103, 109², 110², 113² **OTU** 50³, 51

balsamine *a. Fr.* Kına çiçeği. “Eğer
'balsamine' kelimesinin Türkçesi, 'kına
çiçeği' olmasaydı veya bunu bir fen
kelimesi gibi kullanmakta zorluk
çekseydik, Almanlar gibi aynen kabul

etmemizde ne mahzur vardı? OTU 38

baltalamak (-i) *mec.* Bir işi veya durumu bilinçli ve kasıtlı olarak bozup zarara yol açan davranışta bulunmak, sabote etmek. OTU 257

Balzac *öz. a.* 18. yy. Fransız yazarı. “*Olsaydı, İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dante’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz, edebiyattan eser kalmaz, bu dasdaracak bir millî vokabüler içinde taş devrinin iptidai ifade vasıtalarını kullanırlardı.*” OTU 170

bambaşka *sf.* (ba'mbaşka) Bütünü başka, apayrı, değişik, farklı. FH 29 OTU 192, 203

bana *zm.* Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi. FH 9, 25, 88³, 90 OTU 17, 15, 19, 43, 44, 56, 57², 67, 70, 100, 102, 111, 114, 118, 169, 173, 178, 190, 192, 195, 197, 200, 206, 213, 225, 228², 232, 235, 240, 243, 252, 271, 273

Bandırma *öz. a.* Balıkesir iline bağlı ilçelerden biri. OTU 242

Banguoğlu *bk.* Tahsin Banguoğlu. OTU 69

bap,- bı *a.* (ba:bi) *Ar.bāb.* Arap dil bilgisinde mastar çeşitlerinden her biri. OTU 224⁴

baraj *a.* *Fr. barrage* Suyu toplama, sulama ve elektrik üretme amacıyla akarsu üzerine yapılan bent. OTU 33²

bardak *a.* Su vb. şeyleri içmek için kullanılan, genellikle camdan yapılan kap. FH 37, 39, 78, 116

barışmak (*nsz*) İki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak. FH 23, 78

barıştırmak (-i, -le) Barışmalarını sağlamak, ara bulmak. OTU 103

bari *zf.* (ba:ri) *Far. bārī* Hiç olmazsa, hiç değilse O hâlde, öyleyse. OTU 179, 237, 279

bariz *sf.* (ba:riz) *Ar. bariz* Açık, göze çarpan, belirgin. FH 35

baro *a.* (ba'ro) *Fr. barreau* Bir şehir veya bir bölge avukatlarının bağlı oldukları meslek kuruluşu. OTU 247

basamak,- ğı *a.* Bir yere çıkarken veya bir yerden inerken basılan ve art arda gelen, birbirine belirli aralıkları olan düz yüzeylerden her biri. FH 15, 18, 19⁶, 23, 66 OTU 57³

basılabilmek (*nsz*) Basılma imkânı veya olasılığı bulunmak. FH 32, 51, 56², 72 OTU 117, 171, 221, 265, 266

basın *a.* Gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayımların bütünü, matbuat. OTU 69, 115, 171, 187, 201, 208, 215, 252, 290²

basit *sf.* *Ar. basīṭ* **1.** Kolay. FH 24, 71, 109, 122 OTU 47, 73, 76, 137, 155, 235, 290 **2.** Yapılması veya anlaşılması kolay olan, karışık olmayan, bayağı. OTU 93, 122, 142, 169, 179 **3.** *mec.* Her zaman rastlanan, özelliği olmayan Olağan. OTU

188, 285, 295 **4. mec.** Süssüz, gösterişsiz.

OTU 22, 233, 241, 284

basitleşme a. Basitleşmek işi. **OTU** 155

basitleşmek (nsz) Basit duruma gelmek.

FH 121

basitleştirmek (-i) Gereksiz ayrıntılardan arıtarak sade duruma getirmek. **OTU** 285

basitlik,- ği a. Basit olma durumu **OTU** 148

baskı a. 1. Bir eserin tekrarlanarak yapılan baskı işlemlerinden her biri, edisyon. **OTU** 157² **2.** Bası sayısı. **OTU** 72, 75 **3.** Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tahakküm. **FH** 61 **OTU** 242

baskın sf. Sertlik, zorluk bakımından üstün **OTU** 148 **baskın çıkmak** Karşılaştırma konusu olan kimseyi geçmek Ona karşı üstünlüğünü göstermek. **OTU** 148

basma sf. Basılmış, matbu. **OTU** 227

→ **basmakalıp**

basmak,- ar (-e) 1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. **FH** 19 **2.** Bir kimse bir yaşa girmek. **OTU** 140

basmakalıp sf. (basma'kalıp) Özgünlüğü olmayan, değişiklik göstermeyen, bilineni tekrarlayan, harcıâlem, klişe. **OTU** 156

Basri Çantay öz. a. TBMM I. Dönem Balıkesir Milletvekili, öğretmen, gazeteci, politikacı, fikir insanı ve Kur'an müfessiri. "Kur'an'ımızın en doğru ve güzel tercümelerinden birini Türkçemize hediye eden muhterem Basri Çantay yalnız din

değil, dil mevzularında da bilgi ve dikkat sahibidir." **OTU** 195

bastırabilmek (-e, -i) Bastırma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 129

bastırılma a. Bastırılmak işi. **OTU** 265

bastırmak (nsz) Birdenbire gerçekleşmek ve pek çok etki göstermek. **FH** 22

baston a. İt. bastone Yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araç. **OTU** 34

basübadelmevt a. din b. (ba:süba:delmevt) Arapça ba's + ba'de'lmevt esk. Diriliş. **FH** 59

baş (I) a. 1. anat. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. **FH** 11, 13, 14, 15, 16³, 17, 18³, 19³, 21³, 23⁵, 24², 34², 39⁴, 42, 47, 48, 49, 50, 69, 70, 74, 75³, 97, 109, 110 108, 115², 118, 131 **OTU** 21, 47, 109, 132, 161, 180, 200, 215, 227 **2.** Bir şeyin yakını veya çevresi. **FH** 16 **OTU** 54, 73, 88, 146 **3.** Bir şeyin uçlarından biri. **FH** 36, 41 **4.** Bir topluluğu yöneten kimse. **OTU** 122 **5.** Temel, esas. **OTU** 24, 146, 279 **6.** Başlangıç. **OTU** 19, 40, 49, 52, 54, 172, 203, 283 **7.** İlk, birinci olan. "Dört Fransızca kelimenin baş harfleridir." **OTU** 280² **8. a.** Bir şeyin sırada önde olanı, önde geleni. **OTU** 225, 227, 290 **baş başa kalmak** Biriyle veya bir şeyle yalnız kalmak. **FH** 22, 62 **baş başa bırakmak** Birinin, bir şeyle veya bir kimseyle yalnız kalmasını sağlamak. **FH**

101 **başına bela kesilmek** Birisinin sıkıntı ve eziyet vermek, musallat olmak
OTU 200 baştan çıkarmak Kötü yola sürüklemek, doğru yoldan saptırmak. **FH 33 baş döndürmek** Başarıdan, gururdan, sevinçten çok mutlu duruma getirmek, aşırı heyecanlandırmak **FH 18 baş eğmek** **OTU 114** Saygı göstermek **başına geçirmek** Başına giymek. **FH 69 başına geçmek** En üstün yeri almak, önderlik yapmak. **OTU 50, 176 başında gelmek** Önem sıralamasında önde olmak. **OTU 174, 215, 279, başına kan çıkmak** Öfkelenmek, hiddete kapılmak, kontrolünü yitirmek. **FH 28 başına üşüşmek** **OTU 146** Bir şeyin çevresine toplanmak. “Herkes onun başına üşüşüyor.” **başı üstünde yeri olmak** Her zaman iyi karşılanmak, ağırılanmak. **OTU 141 başta gelmek** Önde olmak, üstün durumda olmak. **OTU 247 başına gelmek** Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak. **FH 72**
→ **baş aşağı, baş başa, baş dönmesi, başlı başına, başıboş, başıboşluk, başmakale, başmuharrir, başörtülü, baştan başa, başvekil, başyazar, başyazı**
baş aşağı *zf.* Başı aşağı gelecek bir biçimde. **OTU 222**
baş başa *zf.* Birlikte, beraberce. **FH 35**
baş dönmesi *a.* Gözün kararmasıyla düşecek gibi olma durumu.
baş ucu *a.* Yatılan bir yerin baş konulan yönü veya yakını. **FH 45 OTU 154**

başörtü *a.* (*ba'şörtü*) Başörtüsü. **FH 47, 77, 80, 14**
başarı *a.* Başarma işi, muvaffakiyet. **OTU 167, 152, 166, 229, 230, 256**
başarılmak (*nsz*) Başarma işine konu olmak. **OTU 146**
başarisiz *sf.* Başarı göstermeyen, muvaffakiyetsiz. **OTU 183, 245**
başarisizlik,- ğı *a.* Başarisiz olma durumu, muvaffakiyetsizlik. **OTU 161, 166, 208, 230, 261** **başarisizlığa uğramak** Başarisiz olmak. **OTU 233**
başarmak (*-i*) Bir işi istenilen biçimde bitirmek, muvaffak olmak. **OTU 115**
başıboş Bağlanmamış, serbest bırakılmış. **OTU 122**
başıboşluk,- ğu *a.* Başıboş olma durumu. **OTU 253**
başka *sf.* 1. Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge. **FH 13, 17, 24, 33, 38, 55³, 57², 62, 65, 66², 68, 72, 74, 88², 92, 11, 105, 119, 121 OTU 18², 28², 29², 35, 39, 44, 48, 49, 56, 60, 61, 63⁴, 68², 69, 70⁵, 73, 74, 75, 78, 92, 96, 98, 99, 101, 110, 111, 112², 114, 115, 117, 134, 153², 154, 160, 162, 169, 170, 171, 173, 176², 180, 193, 197², 199, 202, 213, 223², 226, 228, 240², 241, 248, 251, 257, 261², 266, 286, 287², 291², 296** 2. *e.* Ayrıca, üstelik, bir yana anlamlarında **-den başka** biçiminde kullanılan bir söz. **OTU 121, 123, 126, 133, 134², 139, 142, 146², 147, 149, 185, 187, 189, 190, 204, 230**
→ **başka başka**

başka başka *sf.* Her biri değişik, farklı. **OTU** 47, 48, 56, 123, 149, 279

başkalaşmak (*nsz*) Değişmek, farklılık kazanmak. **FH** 47

başkalık,- ğı *a.* Alışılana benzememe, değişik olma durumu, değişiklik. **FH** 58 **OTU** 183

başkan *a.* Bir topluluğun, bir toplantının veya bir derneğin başında bulunan kimse, reis, reis bey. **OTU** 52, 54, 55, 94, 191, 215, 217, 220

başkanlık,- ğı Başkanın görevi veya makamı, reislik, riyaset. **OTU** 83, 138

başkent *a.* (*ba'şkent*) Bir devletin yönetim merkezi olan şehir, devlet merkezi, başşehir, hükümet merkezi. **OTU** 244

başlama (*-e*) Bir işe girişmek, harekete geçmek. **FH** 23

başlı başına *zf.* Bütün yönleriyle, tamamen. **OTU** 106

başlamak **1.** Etkisini göstermek. **FH** 12, 39, 46, 58, 73, 83, 81, 113 **OTU** 40, 48, 161 **2.** (*-e*) Olmak Oluşmak Ortaya çıkmak, doğmak. **FH** 11, 12, 24, 32, 56², 58, 81 **OTU** 23, 35, 135², 148, 199, 219, 220, 245, 254, 292 **3.** Bir işe girişmek, harekete geçmek. **FH** 9, 11, 12, 13, 14, 15², 20, 21,22, 24, 25, 27, 28, 36, 63, 66, 71, 74, 75, 77 **OTU** 22, 37, 65, 74, 76, 82, 84², 85, 88, 90, 98², 99, 103, 142², 156², 165², 173, 185² 186, 188, 197, 222, 227, 233, 243, 275, 279, 293, 296 **4.** (*nsz*) Çalışır, işler, yürür duruma girmek. **OTU** 147, 195, 256

başlangıç *a.* Bir iş, bir dönem, bir hayat

vb.nin ilk bölümü. **OTU** 40, 98

başlanmak (*-e*) Başlama işine konu olmak. **OTU** 84

başlayabilmek (*-e*) Başlama ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 53

başlı başına *zf.* Bütün yönleriyle, tamamen. **OTU** 288

başlıca *sf.* En önemli, başta gelen. **OTU** 28, 88, 108, 124, 188, 256, 260, 266

başlık,- ğı Bir yazının, bir kitabın bölümlerinin başına konulan ve konuyu kısaca tanıtan ibare, serlevha. **OTU** 49, 195, 236, 252, 260, 265

başmakale *a.* (*ba'şmaka:le*) *T.* Baş + *Ar.* *mağāle* Başyazı. **OTU** 36, 99, 126, 132, 142, 265, 275

başmuharrir *a.* (*ba'şmuharrir*) *T.* baş + *Ar.* *muharrir esk.* Başyazar. **OTU** 13

başmuharrirlik,- ğı *a.* Başyazarlık. **OTU** 141

baştanbaşa *zf.* Tamamen, bütünüyle. **OTU** 168

başlı başına Bütün yönleriyle tamamen. **OTU** 34

başörtülü *sf.* Başını baş örtüsü ile örtmüş olan (kadın). **FH** 14

başta *zf.* İlk olarak. **OTU** 57, 182 **başta gelmek** Önde olmak, üstün durumda olmak. **OTU** 135, 254

baştan *zf.* Başından alarak, bir kez daha, yeniden. **OTU** 181

→ **baştan başa**

baştan başa *zf.* Tümüyle, bütünüyle. **OTU** 181

başvekil *a.* (*ba'svekil*) *T.* baş + *Ar.* vekil
Başbakan. OTU 132

başvurma *a.* Başvurmak işi, müracaat.
OTU 257

başvurmak *(-e)* **1.** İsteği, dileği belirtmek için herhangi bir işlem başlatmak. OTU 122 **2.** Bir şeye yararlanmak amacıyla el atmak. OTU 233, 245, 250

başvurulmak *(nsz)* Başvuru yapılmak, müracaat edilmek. OTU 151

başyazar *a.* Bir gazete veya derginin başyazarını yazan kimse, başmuharrir, sermuharrir. OTU 205

başyazı *a.* (*ba'syazı*) Gazete ve dergilerde ilk sütuna veya birinci sayfaya konulan önemli yazı, başmakale. OTU 292

bataille *a.* *Fr.* Savaş, muharebe "Çünkü Fransızca'da 'guerre', 'bataille', 'combat' gibi 'harp, muharebe ve dövüş' bildirdikleri hâlde, aralarındaki mana ayırımları sebebiyle başka başka yerlerde kullanılan mefhumları 'savaş' kelimesi tek başına ifade edemez." OTU 123²

batak,- ğı *a.* Kötü durum, içinden çıkılmaz iş. **batağa saplanmak** İçinden çıkılması güç bir durumda olmak. OTU 230

batarya *a.* (*bata'rya*) *İt.* *batteria* *ask.* En küçük topçu birliği. OTU 106

batı *a.* **1.** Bulunulan yere göre güneşin battığı yönde olan bölge, garp. OTU 148, 162, 163, 164², 166, 173, 174, 182 **2.** *gök* *b.* Güneşin 22 Martta ve 23 Eylülde battığı nokta. OTU 109 **3.** *öz. a.* Güneşin

battığı yöndeki ülkeler bölgesi, Garp, Doğu karşıtı. OTU 109, 136, 144, 232, 256, 259, 262, 263, 284², 227²

batık,- ğı *sf.* Batmış. FH 29

batın,- tını *a. top. b. esk.* Kuşak. OTU 60

batırmak *(-i)* *mec.* Söz ile iğnelemek, laf sokmak. "Telefonda münevver bir hanım kızımız bana bir dil iğnesi batırdı." OTU 197

batmak,- ar *(-e)* *mec.* Dokunmak, incitmek. FH 110 **2.** Çökmek. FH 24 **3.** Saplanmak. OTU 167 **4.** *(nsz)* Bir sıvının üstüneyken içine gömülmek. OTU 251

Bavyera *öz. a.* Almanya'nın güneydoğusunda bir eyalet. " *Hep bu geniş Volk mefhumu içine giren Alsas - Loren Almanı ile Polonya Almanı, Prusya veya Bavyera Almanı arasında millî kıymet farkı yoktur.*" OTU 111

bay intelligent *İng.* Akıllı erkek anlamında bir kelime grubu. " 'Zeki' isimli bir Türk'ten bahsederken 'Bay intelligent' demeye kalkmaları kadar abes olur." OTU 61

bay *a.* Erkeklerin ad veya soyadlarının önüne getirilen saygı sözü. OTU 52, 67, 292

bayağı *sf.* Herhangi bir özelliği olmayan, sıradan, alelade. OTU 264

bayağılık,- ğı *a.* Bayağı olma durumu veya bayağıca davranış, sıradanlık, aleladelik. OTU 29, 149

bayan *a.* Kadın. OTU 21, 22², 218

bayat *sf.* 1. Taze olmayan. OTU 121 2. *mec.* Güncelliğini, önemini, özelliğini yitirmiş, çok söylenmiş. OTU 122

baygın *zf.* Bayılmış, kendinden geçmiş bir biçimde. FH 73 **baygın düşmek** Bayılmak. “Şinasi'nin hemen açılan kollarına baygın düştü.” FH 73

baygınlık,- ğı *a.* Baygın olma durumu. FH 40 **baygınlık geçirmek** *mec.* Çok heyecanlanmak. FH 40

bayılabilmek (*nsz*) Bayılma ihtimali veya imkânı bulunmak. FH 72

bayılmak (*nsz*) 1. Baygın duruma girmek, uyur gibi olmak, kendinden geçmek, kendini kaybetmek. FH 19, 90 2. (-e) *mec.* Çok hoşlanmak, çok sevmek. OTU 109, 149

bayılmak (*nsz*) Bayılma işi yapılmak. FH 43

bayrak,- ğı *a.* Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak. OTU 231

bayraktar *T.* *bayrak* + *Far.* -*dār* Bir düşünceyi fazlasıyla sahiplenen, koruyan kişi. “*Bilhassa dil inkılabının bugün en ileri bayraktarlarından biri olan ve dilimize bir sürü yeni kelime dolduran Ahmed Cevat Emre, bu eserin 'Lisanda inkılâp mümkün değildir.' ve 'Lisanı hiç kimse değiştiremez.' gibi kesin hükümlerine karşı hayret veya acı duymamış mıdır?*” OTU 129

bayram *a.* Özel olarak kutlanan gün. OTU 131, 140², 141²

bazan (*doğ. bazen*) *zf.* (*ba:zen*) *Ar.* *ba'zen* Ara sıra. FH 17, 37², 38, 120 OTU 18, 28, 38², 71, 92, 136, 138, 143³, 144, 146², 185, 214², 215, 233² 237, 243², 294, 296²

bazı *sf* (*ba:zı*) *Ar.* *ba'z* Birtakım, kimi. FH 19, 48, 56, 62, 68, 93, 100 OTU 11, 14, 24, 29, 30, 49, 52, 57, 66, 70, 78, 85, 92², 96, 98², 108⁴, 125, 126, 132, 135², 136, 139, 145, 150³, 158², 159, 162², 163, 166², 168, 173, 174, 177, 179², 180, 182, 183², 184, 186, 188, 191, 195, 197², 200, 202, 204, 205, 206, 207, 210, 214, 216, 217, 129, 221, 222², 225, 228, 235, 237, 240, 241², 248⁴, 250, 251, 252, 258, 260, 263, 269², 275, 280³. 282, 287, 288, 290², 292, 295

→ **bazı bazı**

bazı bazı *zf.* Ara sıra. OTU 185

bebek,- ği *a.* 1. Meme veya kucak çocuğu. OTU 136, 140, 295 2. Plastik, tahta, bez vb.nden yapılan insan biçiminde oyuncak. OTU 38

becelleşmek (*nsz*) Cedelleşmek. OTU 81

becerebilmek (-i) Becerme imkânı veya olasılığı bulunmak. OTU 209

bedava *sf.* (*beda:va*) *Far.* *bād* + *Ar.* *hevā* Karşılıksız, parasız, emeksiz, caba. OTU 219²

bedbaht *sf.* *Far.* *bed* + *baht* Mutsuz, bahtsız, talihsiz. FH 90 OTU 43, 228, 268, 269

bedbin *sf.* *Far.* *bed-bîn fel.* Kötümser.

OTU 238

bedbinlik,- ği *a. fel.* Kötümserlik. **FH 112**

bedel *a. Ar. bedel* Değer, fiyat, kıymet. **FH 24**

beden *a. Ar. beden* **1.** Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut. **OTU 168** **2.** Vücudun, baş, kol ve bacak dışında kalan bölümü, gövde. **FH 51**

→ **beden terbiyesi**

beden terbiyesi *a. sp.* Beden eğitimi. **FH 51**

bedeviyet *a. Ar. Çölde göçebe olarak yaşayan halkın durumu, göçebelik: "Medeniyet treni ve Bedeviyet kervanı."*

OTU 60

Bedii Faik *öz. a.* Türk gazeteci, yazar. "*Dikkat de Falih Rifki Atay ve Bediü Faik gibi halis ve güzel Türkçe mümessillerinden beklenmez mi?*" **OTU 205**

Bedros Keresteciyan *öz. a.* Osmanlı dil bilimci, gazeteci, çevirmen, yazar, ve Türk dilinin ilk etimolojik sözlük yazarıdır. "*Hatta Bedros Keresteciyan Efendinin Londra'da basılan 'Türk Dilinin Etimolojik Lügati' adındaki Fransızca eserinden alınan bir izah da Fransızca olarak oraya eklenmiş.*" **OTU 221, 274**

beğenmek *(-i)* **1.** İyi veya güzel bulmak. **FH 35, 73 OTU 149, 184, 222, 296** **2.** Onaylamak, kabul etmek, tasvip etmek. **OTU 183**

bek *a. İng. back sp.* Savunma oyuncusu. **OTU 182**

bekâr *a. Ar. bekâr* Evlenmemiş kimse.

OTU 216

bekçi *a.* Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse. **FH 41 OTU 58, 132**

bekleme *a.* Beklemek işi. **FH 11, 31**

beklemek *(nsz)* **1.** Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak. **FH 11², 13, 23, 26, 30, 46, 50, 69, OTU 20, 58², 100, 114, 122, 137, 147, 170, 281**

2. Ummak. **FH 24, 27, 67, 71, 83 OTU 25, 27, 38, 61, 66³, 67, 141, 157, 202, 228, 260, 290, 296** **3.** *(-i)* Süre tanımak, acele etmemek. **FH 26, 50** **4.** Aramak, istemek. **OTU 82, 127** **5.** Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek. **OTU 39**

beklenebilmek *(-den) (nsz)* Beklenme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 76**

beklenmek *(-den) (nsz)* Bekleme işine konu olmak. **FH 58 OTU 53, 83, 205, 206, 231**

bekletmek *(-i)* Bekleme işini birine yaptırmak. **FH 95**

bekleyedurmak *(nsz)* *(bekleye'durmak)* Beklemesini sürdürmek. **OTU 137**

bel *a. anat.* İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm. **OTU 140**

bela *a. (bela:, l ince okunur)* İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum. **OTU 178, 179**

belagat *a. (bela:gat, l ince okunur) Ar. (belâgat)* İyi konuşma, sözle inandırma yeteneği. **FH 101**

belediye *a.* İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti. **OTU** 279

→ **belediye meclisi**

belediye meclisi *a.* Belediye tüzel kişiliğine tanınan yetkileri kendinde toplayan organ. **OTU** 279

belirli *sf.* Açık ve kesin olarak sınırlanmış veya kararlaştırılmış olan, muayyen. **OTU** 171, 270

belirmek (*nsz*) Önce belli veya görünür olmayan bir şey ortaya çıkmak, tezahür etmek. **FH** 54, 56, 107 **OTU** 139, 161

belirtebilmek (*-i*) Belirtme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 178

belirti *a.* Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, alamet, nişan, nişane. **OTU** 37, 156, 243

belirtilmek (*nsz*) Açıkça dile getirilmek, açıkça ortaya konulmak, belirmesi sağlanmak. **OTU** 248

belirtmek (*-i*) Açıklamak, tebarüz ettirmek. **OTU** 29, 39, 72, 116², 140, 178, 186, 208, 218, 225, 262, 276, 285

belki *zf.* (*be'lki*) Olabilir ki, muhtemel olarak. **FH** 13², 15, 37, 56, 66, 70, 113 **OTU** 14, 20, 26, 42, 49, 53, 55, 56, 74, 75, 76, 112, 131, 133, 166, 210, 239, 251, 268, 293,

bellemek Öğrenmek. **OTU** 159

belli *sf.* **1.** Gizli olmayan Ortada olan, anlaşılan, bedihi, zahir, aşikâr. **FH** 13 **2.** Bilinmedik bir yanı olmayan, malum. **OTU** 122 **belli etmek** *mec.* Sezdirmek, hissettirmek. **FH** 13, 40

→ **belli başlı**

belli başlı *sf.* Belirli, muayyen. **OTU** 260

bembeyaz *sf.* (*be'mbeyaz*) Çok beyaz, apak. **FH** 19, 70

ben *zm.* *Teklik birinci kişiyi gösteren söz.* **FH** 12², 13², 15, 17², 25⁴, 26, 27², 28², 29, 35, 40, 44, 46, 55³, 56, 57, 61, 67³, 71, 72, 77, 82², 83³, 84², 85², 86, 88², 89⁵, 90¹⁸, 91⁶, 99, 100, 102, 108⁶, 113², 114, 116, 121 **OTU** 11, 14, 16, 17, 18, 19, 27², 35, 39², 48, 49², 52, 56, 61, 62, 67, 72, 74, 75, 77², 82³, 85, 90, 92, 93², 96, 98, 104², 107, 109, 114, 115², 116², 121, 123³, 126, 127³, 130, 131, 132, 136, 137, 140, 141, 153, 137², 139, 141, 155, 167, 168³, 169³, 172³, 173, 178, 179, 180, 181, 184³, 185, 186, 196, 197, 200, 225, 226, 236, 237, 240, 243, 249, 267, 283, 290², 291², 294

bence *zf.* (*be'nce*) Bana göre, benim düşüncemce. **FH** 90 **OTU** 53, 54², 123, 152² 153²

benek,- ği *a.* Herhangi bir şey üzerindeki ufak leke, nokta, puan. **OTU** 41

benimki *sf.* Benim olan, benimle ilgili olan. **FH** 55

benimsemek (*-i*) **1.** Bir şeyi kendine mal etmek, sahip çıkmak, kabullenmek, tesahup etmek. **OTU** 21², 69, 103, 112, 133, 167, 174, 181 **2.** *mec.* Bir şeye,

birine bağlanmak, ısınmak. **OTU** 37, 241, 296

benlik,- ği a. Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği Onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet. **FH** 66, 95, 203³, 212, 273

bensiz zf. Ben olmaksızın. **FH** 99

benzemek (-e) 1. İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak. **FH** 9, 48², 49, 50, 58, 77, 120 **OTU** 98, 122, 152, 171, 175, 198, 209, 231, 237 **2.** Sanısını uyandırmak, gibi görünmek. **FH** 70 **OTU** 161, 184

benzer sf. Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan, benzeri, müşabih, mümasil. **OTU** 26, 27, 58, 65, 228², 270, 271, 280, 287, 289

benzeri a. Aynı. **OTU** 188, 276

benzerlik,- ği a. Benzer olma durumu. **OTU** 85, 234

benzeşme a. db. Kelime içinde, yan yana düşen iki sestem birinci sesin ikincisinin etkisiyle değişmesi, dönüşme, asimilasyon. **OTU** 89²

benzetiş a. Benzetme işi. **OTU** 68²

benzeyiş a. Benzeme işi. **FH** 105

beraat a. (bera:at) huk. Aklanma. **OTU** 251 **beraat etmek** Aklanmak. **OTU** 14

beraber zf. (bera:ber) Far. berāber 1. Birlikte, bir arada. **FH** 9², 14³, 15², 16³, 17, 22, 26², 27, 30, 34², 35², 40², 42, 43, 44, 58, 65, 66, 83, 86, 88, 83, 97 **OTU** 24, 49, 64, 77, 82, 101, 116, 125, 126², 140,

152, 163, 166, 241 **2.** -e rağmen, -e karşın.

OTU 75 **3. sf.** Aynı düzeyde. **OTU** 32

berbat sf. Far. berbād 1. Kötü. **FH** 37 **OTU** 120 **2.** Bozuk. **OTU** 14 **berbat etmek 1.** Bozmak. **OTU** 282, 286 **2.** Kötü duruma getirmek. **OTU** 236, 278 **berbat olmak** Bozulmak **OTU** 271²

berber a. Far.berber Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimse, erkek berberi, perukar. **OTU** 254

beri e. (-den) bu yana. FH 25, 32, 37, 38², 48², 50, 53, 59, 67, 68, 99, 109, 114² **OTU** 14, 20, 23, 25, 27², 40², 46, 50, 56, 57², 61, 67², 68, 76, 86, 108, 126, 133, 134, 139, 142, 143, 144, 147, 154, 161, 187, 196, 200, 208, 220, 227, 236, 239, 250, 251, 252, 255, 277, 290, 291, 295

Berlin öz. a. Almanya'nın başkenti ve en büyük şehri. "Bu yüzden radyoda Berlin, Roma, Londra istasyonlarının Türkçe neşriyatını ve bizim Ankara'nın haberlerini dinlemem." **OTU** 58

Bernard Shaw öz. a. İrlandalı yazar. "İngiltere'de bir akademi kurulması düşünülürken 'biz kırk tane muharriri nerede bulacağız?' diye soran Bernard Shaw'ın alayım bizde ciddi olarak tekrarlayanlar bulunabilir." **OTU** 138

berrak sf. Ar. berrāk Duru, temiz. **FH** 22, 56

bertaraf sf. Far. ber + Ar. taraf Kaldırılmış, giderilmiş. **OTU** 100 **bertaraf etmek** Ortadan kaldırmak, gidermek. **OTU** 100, 219

besbelli *sf.* (*be'sbelli*) Açık, apaçık, çok belli. **FH** 35 **OTU** 153, 201, 226

Besim Atalay *öz.a.* Türk dilbilimci, yazar ve siyasetçi. **OTU** 69² “*Dil Kurumu azasından Kütahya Mebusu Besim Atalay'ın bir broşüründen anlıyoruz ki, Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi doçentlerinden, mahut gramerin müellifi, talebeye 'okul, başkan' ilh... gibi kelimelerin Türk dili kaidelerine uygun olmadığı öğretilmektedir.*”

besleme (*-i*) *mec.* Desteklemek. **FH** 55

beslemek *mec.* Bir duyguyu gönülde yaşatmak. **OTU** 108

beslenmek (*nsz*) Kendini beslemek. **OTU** 49

bestekâr *a.* (*bestekâ:rı*) *Far.* *bestekâr müz.* Besteci. **FH** 118

besteleyebilmek (*-i*) Besteleme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 40

beş *a.* **1.** Dörtten sonra gelen sayının adı. **FH** 87 **2.** *sf.* Dörtten bir artık. **FH** 37, 68², 81, 83, 85 **OTU** 24, 32, 48, 50, 55, 88, 171, 176, 179, 185², 196, 200, 205, 243, 257

beşerî *sf.* (*beşeri:ı*) *Ar.* *beşerî* *sf.* İnsanoğlu ile ilgili. **FH** 92

beşik,- ği *a.* **1.** Bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir tür küçük karyola. **FH** 41, 47 **2.** *mec.* Bir şeyin doğup geliştiği yer. **OTU** 295

beşinci *sf.* Beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen. **OTU** 74

→ **beşinci kol**

beşinci kol *a.* Bir ülkede gizli olarak düşman için çalışan örgüt. **OTU** 74

betik *a.* Kitap, her türlü yazılı şey. “*Yerlerine Betik, Ayaydın, İşyar, Görü, Kıvanç, İvedi ve Ağu kelimelerini getiremedi.*” **OTU** 287

bevrap,- bı *a.* (*bevva:bı*), *Ar.* *bevṵāb* *esk.* Kapıcı. **FH** 87

bey *a.* Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü **FH** 15, 16⁵, 17⁴, 18, 19³, 25, 35, 43, 44, 46, 47, 49³, 50², 51³, 52, 53², 55², 56, 57⁵, 58, 59, 61³, 74³, 75, 80, 81², 82, 83, 84², 85³, 86², 88², 101, 114³, 117, 131², 132

→ **beybaba**

beybaba *a.* Çocukların babaları için kullandığı saygı sözü. **FH** 22, 82

beyan *a.* (*beya:nı*) *Ar.* *beyān* Bildirme. **OTU** 197, 297 **beyan etmek** Bildirmek, söylemek, ileri sürmek, anlatmak. **FH** 49 **OTU** 212, 285

beyaz *a.* *Ar.* *beyāz* **1.** Ak, kara, siyah karıştı. **FH** 42, 53, 54, 69³, 77, 79 **OTU** 56, 73² **2.** *sf.* Bu renkte olan. **FH** 19², 22, 88

Beyaz Rus *öz. a.* Beyaz Rusya halkından olan kimse. **FH** 104

Beyazıt *öz. a.* İstanbul'da bir semt. “*Bir bilsem, Beyazıt'ta Sahaflar Çarşısı'nın girişindeki güvercinlere yem serpeceğim.*” **FH** 9², 10, 11, 113 **OTU** 189

beyazlık,- ğı *a.* Beyaz olma durumu. **FH** 77

beyfendi *a.* (*be'yefendi*) Saygı belirtmek için erkek adlarının sonuna getirilen veya

bu adların yerine kullanılan san. **FH** 15, 25, 44, 116

beyin,- yni a. 1. anat. Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre biçiminde sinir kütesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, ensefal, dimağ. **FH** 72 **2. mec.** Akıl, anlayış. **OTU** 217

beyit,- yti a. Ar. beyt ed. Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası. **OTU** 17, 20, 58, 160, 235, 237

beylik,- ği sf. 1. Basmakalıp. **OTU** 122, 135, 149, 253, 275 **2.** Herkesin kullandığı, herkesin bildiği. **OTU** 35

→ **beylik söz**

beylik söz a. Herkesin kullandığı, etkisi kalmamış söz. **OTU** 156

beynelmilel sf. Ar. beyn + milel esk. Uluslararası. **FH** 119 **OTU** 36, 49, 68², 100, 103, 127

Beyoğlu öz. a. (be'yoğlu) İstanbul iline bağlı ilçelerden biri. “Çünkü Şinasi bir gün evvel,

Neriman'ın Fahriye'ye hiç uğramadığını ve Beyoğlu'na yalnız gittiğini biliyordu.”

FH 13, 27, 28, 31, 32, 47², 49, 59, 91, 113, 114 **OTU** 21, 254

bez a. Ar. bezz Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput. **FH** 78

bezginlik,- ği a. Bezgin olma durumu, usanç, yorgunluk. **FH** 112

bezir,- zri a. Ar. bezr Keten tohumu. **OTU** 132

bıçaklamak mec. Zarar

vermek. “Karşılığı bulunabilecek bir yabancı kelimeyi Türk lügatine sokmak

Türkçenin kendi kaynaklarıyla

zenginleşmesi ve tekâmül etmesi

kabiliyetini bıçaklamaktadır.” **OTU** 34

birakabilmek (-i) (nsz) Bırakma imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 10

birakılma a. Bırakılmak işi. **OTU** 98, 147

birakılmak (nsz) Bırakma işine konu olmak, terk edilmek. **OTU** 45, 89, 253, 276

birakma a. Bırakmak işi. **OTU** 98

birakmak (-i) 1. Kötü bir durumda terk etmek. **FH** 73 **OTU** 278, 279 **2. (-i)** Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak. **FH** 19, 28,

29, 39 **3.** Kendini veya bir nesneyi yüksekten aşağı doğru atmak. “Kapıyı

kilitledi ve evvela soyunmadan kendini yatağa arka üstü bıraktı.” **FH** 19 **4.**

Ayrılmak, terk etmek. **FH** 23, 37, 44, 59 **OTU** 29, 102, 144 **5. (-i)** Sarkıtmak. **FH**

39 **6. (-i)** Bulunduğu yeri veya durumu değiştirmemek. **FH** 46 **7. (-i)** Bir işi başka

bir zamana ertelemek. **FH** 61, 64 **OTU** 295 **8.** Bir işin sorumluluğunu,

yükümlülüğünü başkasına vermek, görevlendirmek. **OTU** 20, 53, 78, 122 **9.**

Olayların akışına ve durumuna göre davranmak. “Şinasi'ye karşı nasıl hareket

edeceğini bilmediği için kendini bin temayülün cereyanına bırakmıştı.” **FH** 63

9. (-e, -i) Sahiplik hakkını başkasına vermek. **FH** 51 **OTU** 175 **10. (nsz)**

Koymak. **FH** 16, 18, 30, 84, 116 **OTU** 76,

85, 122², 243 **11.** Bulunduğu veya dokunduğu yerde bir şey oluşturmak, meydana getirmek. **OTU 31, 261 12.** (-i) Bir alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmek. **OTU 50, 51, 13.** Karşı karşıya getirmek. “*Osmanlıyı Türk'ten ayırıyor muşum zannını veren bu vasıflandırmalar beni yazılı ve sözlü sorular karşısında bırakıyor.*” **OTU 11**

bıyık,- ğı a. Üst dudak üzerinde çıkan kıllar. **FH 53**

bibliyografi a. *Fr. bibliographie* Kaynakça. **OTU 189**

biçim a. 1. Tarz. **FH 14, 29 2.** Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, şekil, eşkâl. **FH 29 OTU 33, 116, 230 3.** Yakışık alan şekil, uygun şekil. **OTU 246**

biçme a. Biçmek işi. **OTU 63**

bilakis zf. (*bi'lakis, l ince okunur*) *Ar. bi'l-'aks* Tersine olarak, tam tersine, tersine, aksine. **OTU 31, 36, 52, 97, 135**

bildik sf. Tanıdık (kimse veya şey). **FH 70²**

bildirilme a. Bildirilmek işi veya durumu. **OTU 98**

bildirilmek (-e) Bildirme işine konu olmak, duyurulmak, haber verilmek. **OTU 95, 246**

bildirmek (-e) 1. Herhangi bir şeyi haber vermek. **OTU 37, 102, 103, 151, 186 2.** (-i) Anlatmak, ifade etmek. **OTU 119, 123, 199, 249 3.** (*nsz*) Herhangi bir konuda bilgi vermek. **OTU 84, 223, 252.**

bile bağ. Da, de, dahi. **FH 9, 14, 15, 17,**

29³, 32, 33, 42, 43, 44, 45², 48³, 50, 57, 58, 68, 79, 80, 81, 89, 90, 91, 100², 102, 109 **OTU 12, 13, 14, 19, 23, 24³, 26, 29, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 45, 49, 54, 56, 57, 60², 61, 65, 66, 71, 74, 75, 81, 103, 104, 107, 109², 112, 114, 120, 124, 127, 133, 138, 141, 142², 144, 148², 153, 154, 158, 160, 166, 170, 171², 172, 173, 177, 179, 181, 187², 191, 194, 96, 201³, 209, 215, 217², 224, 229, 231, 233, 241, 248, 249, 250³, 254, 261, 272, 273, 274, 285, 287, 295**

→ **bile bile**

bile bile zf. Bilerek, isteyerek, önceden tasarlayarak, düşünülecek, kasten. **OTU 181**

bilebilmek (-i) Bilme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 188, 189**

bilmek zf. İsteyerek, kasten. **OTU 159², 241²**

biletçi a. Bilet satan görevli. **FH 108, 109, 112, 114**

bilfarz e. (*bi'lfarz*) *Ar. bi'l-farz esk.* Söz gelişi. **OTU 132**

bilfiil zf. (*bi'lfiiil*) *Ar. bi'l-fi'l.* İş olarak, iş edinerek, gerçekten, eylemli olarak. **OTU 25**

bilgi a. 1. İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat. **OTU 32, 146, 154², 186, 187², 193, 202, 209², 215, 225 228², 229², 230, 279, 295**

2. İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf. **OTU 56, 69, 81, 129, 142, 195, 241, 268, 272, 275, 286**

bilgiçlik,- ği a. Bilgiç olma durumu. **OTU**

184 **bilgiçlik taslamak** Bilmediği hâlde bilir görünmek, bilgin geçinmek. **OTU** 184

bilgin *a.* Bilimsel bir konuda çok bilgisi olan kimse, bilimci, âlim. **OTU** 136, 156, 163², 165, 271,

bilgisiz *sf.* Bilgi sahibi olmayan, bilisiz, malumatsız, cahil. **OTU** 64, 236, 289

bilgisizlik,- ği *a.* Bilgisiz olma veya bilgi yokluğu durumu, bilisizlik, cahillik, cahiliyet, cehalet. **OTU** 72, 203, 217, 222, 251, 261

bilhassa *zf. (bi'lhassa) Ar. bi'l-hāṣṣa* Özellikle. **FH** 54, 61,73, 123 **OTU** 30, 85, 89, 97, 111, 129, 138², 162, 165, 193, 200, 201, 229, 233, 268, 275, 285, 291

bilim *a.* Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim. **OTU** 153², 154, 158, 159², 161⁴, 162², 163², 164², 166², 167, 170, 193, 238,

→ **bilim adamı**

bilim adamı *a.* Bilimsel çalışmalarla uğraşan kimse, bilim kadını, bilim insanı, bilgin, âlim. **OTU** 156, 159

Bilim Kurulu *öz. a.* Türk Dil Kurumuna bağlı, bilim adamı ve uzman kadrosundan oluşan ekip. “*Türkçeyi tarif eden Anayasa Komisyonunun kararı, son Dil Kurultayı ve Bilim Kurulunun görüşüne bir dereceye kadar uygundu.*” **OTU** 149², 150

bilimsel *sf.* Bilimle ilgili, bilime dayanan,

ilmî. **OTU** 153

bilinmek (*nsz*) Bilme işine konu olmak, anlaşılacak, öğrenilmek. **FH** 95 **OTU** 146, 207, 233, 248, 252, 263, 284, 288

bilme *a.* Bilmek işi. **FH** 16 **OTU** 100, 113, 188, 231, 243, 257

bilmece *a. mec.* Bilinmeyen şey, muamma **OTU** 243

bilmek, -ir (*nsz*) **1.** Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak. **FH** 14, 16, 17, 28³, 29, 36, 37², 46, 49,55², 57, 63, 65, 66, 72², 67², 73², 75, 79, 82, 88, 89², 90, 100, 111, 116², 118 **OTU** 13, 14, 15, 17, 22⁴, 23, 26, 33, 36, 42, 55³, 68, 73, 75, 81², 82, 93, 100, 107, 104, 114, 116, 119, 135, 141, 142, 151, 160, 169, 172, 178, 184, 147², 148, 151², 152², 153, 160, 166, 169, 170, 172, 176, 178, 180, 184³, 187, 188, 189, 199³, 188, 189, 196, 201³, 203², 205, 209³, 210⁵, 213², 214, 216³, 221², 224, 227, 231,241, 244, 258, 263, 265, 266, 267, 269, 272², 276², 287, 291² **2.** Tanımak, hatırlamak. **FH** 35 **OTU** 13, 58, 60, 67, 127, 272 **3.** Sanmak, varsaymak, farz etmek. **OTU** 202 **4.** Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek. **FH** 29

OTU 121, 232, 251 **5.** (-i) İşine gelmek, uygun bulmak. **FH** 79 **6.** (-i) Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak. **FH** 51² **OTU** 53, 56², 114, 231, 249, 260

bin *sf.* **1.** On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir artı. **OTU** 32, 55, 56, 132, 134, 157, 158, 173², 179, 218², 250, 259, 277, 284², 287 **2.** *mec.* Pek çok, çok

sayıda. **FH** 63 **OTU** 18, 122, 128², 231, 232

bina *a. (bina:)* *Ar. bina* Yapı. **FH** 9, 28, 47, 102

binlerce *sf.* Pek çok, çok sayıda. **OTU** 46, 47, 148², 150 157, 181², 220, 227, 229, 242, 246, 258

binmek *(-e)* **1.** Bir yere gitmek için tren, vapur, uçak Otomobil vb. bir taşıtta yer almak. **FH** 67, 78, 106 **OTU** 63 **2.** Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak. **OTU** 62

Binnaz *öz. a.* Yusuf Ziya Ortaç'a ait bir tiyatro olup hece ölçüsü ile yazılan ilk eser. "*Dün, Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz'ını tekrar okudum.*" **OTU** 75, 76⁵, 77

bir *sf.* **1.** Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren (sayı) **FH** 9³, 10⁶, 11⁵, 12⁷, 13⁷, 14⁴, 15⁷, 16⁶, 17⁴, 18², 19⁷, 20², 21⁸, 22⁵, 23⁶, 24⁹, 25³, 26², 27⁵, 28⁵, 29², 30⁶, 31⁶, 32¹¹, 33⁹, 34², 35⁶, 36³, 37¹², 38¹⁰, 39¹¹, 40⁸, 41⁴, 42⁴, 43⁷, 44⁶, 45⁵, 46, 47³, 48³, 49⁷, 50³, 51⁵, 52⁴, 53⁴, 54⁴, 55⁵, 56¹¹, 57⁶, 58, 59⁴, 60² 61⁴, 62⁴, 63, 64³, 65, 66⁴, 67³, 68⁵, 69¹⁵, 70⁶, 71⁴, 72⁵, 73⁵, 74, 75⁴, 76³, 77³, 78⁴, 79³, 80⁴, 82³, 83², 84, 85², 86³, 87³, 88⁵, 94², 95², 96², 97, 98², 99, 100, 101⁸, 102, 103, 104², 105², 107, 108¹³, 109³, 110⁸, 111⁵, 112, 113², 114², 115³, 116³, 117⁴, 118, 122, 131² **OTU** 11³, 12³, 13⁴, 14³, 15², 17², 18⁵, 19³, 20³, 21⁶, 22¹³, 23⁶, 24⁷, 25⁷, 26¹¹, 27⁸, 28¹⁰, 29⁶, 30², 31⁸, 32³, 33⁶, 34⁹, 35⁴, 36, 37³, 38², 39⁴, 40², 41⁴, 42², 43², 44², 45², 46³, 47, 48⁷,

49², 50⁸, 51⁶, 52³, 53⁶, 54⁶, 55⁶, 56⁶, 57⁸, 59⁴, 60³, 61¹¹, 62⁷, 63¹⁸, 64⁹, 65⁵, 66¹², 67⁷, 68⁵, 69⁸, 70⁷, 71⁵, 72⁶, 73⁸, 74², 75¹¹, 76¹⁰, 77⁸, 78⁷, 79⁴, 80², 81¹², 82⁸, 83⁴, 84², 85², 86³, 87⁵, 88³, 89⁵, 90², 91², 92¹¹, 93⁴, 94⁵, 95², 96², 97², 98⁹, 97⁷, 100⁶, 101⁹, 102, 103³, 104⁴, 105⁵, 106⁷, 107⁵, 108¹⁰, 111⁸, 112⁶, 113⁷, 114⁶, 115⁵, 116⁴, 117³, 119³, 120, 121⁷, 122⁴, 123⁵, 124, 125³, 126⁵, 127, 128⁵, 130⁶, 131⁷, 132⁵ 133⁴, 134³, 135², 136⁶, 137⁴, 138¹⁵, 139⁶, 140⁸, 141², 142⁹, 143⁹, 144⁵, 145⁴, 146³, 147⁶, 148⁴, 149¹⁰, 150³, 151³, 153³, 154, 155⁵, 156⁸, 157⁴, 158, 159⁴, 160⁵, 161⁷, 162⁵, 163⁵, 165⁵, 166³, 167², 168⁶, 169⁸, 170³, 171², 172⁵, 173⁵, 174⁸, 175⁶, 176³, 177⁶, 178⁴, 179³, 180¹¹, 181⁵, 182⁵, 183⁴, 184¹⁰, 185³, 186⁶, 187⁵, 188⁵, 189⁵, 190⁴, 191², 192, 193³, 194³, 195², 196³, 197³, 198³, 199⁵, 200⁵, 201², 202¹¹, 203⁷, 205³, 206⁹, 207², 208⁶, 209², 210³, 211², 213⁵, 214², 215⁸, 216⁴, 218², 219², 220⁸, 221², 222⁶, 224⁵, 225⁵, 226², 227⁶, 228⁷, 229⁸, 230², 231³, 232⁴, 235², 236⁴, 237, 239³, 240³, 241⁷, 242, 243⁶, 244³, 245⁹, 246⁷, 247⁷, 248⁵, 249¹¹, 250³, 251⁶, 252³, 253⁴, 255², 256⁷, 257⁵, 258⁶, 259³, 260², 261¹¹, 262², 263³, 265, 266³, 267³, 268⁶, 269³, 270⁵, 271³, 272⁷, 273⁹, 274, 275⁵, 276², 277⁷, 278⁶, 279⁵, 281⁴, 282⁵, 283², 284⁷, 285, 286³, 287², 288⁵, 289⁵, 290⁸, 291², 292³, 293⁴, 294⁶, 295³, 296⁴, 297⁶, 298⁶ **2.** Tek. **FH** 19, 288 **OTU** 33 **3.** Bu sayı kadar olan. **FH** 14, 19, 22, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 89, 91⁴, 139, 161, 173, 179, 180³, 183, 185,

187, 220, 265², 271 **OTU** 30, 71 **4. sf.** Ortaklaşa olan, birleşik, müşterek **OTU** 63, 134 **5. sf.** Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer. **OTU** 30, 73, 200, 213⁵ **6. sf.** Aynı, benzer: **OTU** 55 93 **7. sf.** Bir kez. **FH** 25, 61, 90 **OTU** 144, 189 **8. sf.** Sadece. **FH** 25, 34 **OTU** 38 **9. sf.** Ancak, yalnız. **OTU** 28, 30, 32, 63, 93, 175, 222, 269 **10. sf.** Sadece. **OTU** 97 **11. sf.** Ayrıca “Kaç yaşında olursa olsun Latin harflerinden başka, bir de hususi olarak Arap harflerinin elifbesinin okuyacak.” **OTU** 56 **bir dereceye kadar** Bir noktaya veya bir sınıra kadar. **OTU** 23 **bir dokun bin ah dinle** “İnsanları konuşturmak için biraz dertlerini deşmek yeter.” anlamında kullanılan bir söz. **OTU** 293 **bir ayağı çukurda olmak** Yaşayacak çok az zamanı kalmış olmak. **FH** 82 **bir araya getirmek** Toplamak. **OTU** 167
→ *arada bir, bir alay, bir an, bir anda, bir ara, bir arada, bir aralık, bir bakıma, bir çırpıda, bir daha, bir hayli, bir iki, bir kere, bir solukta, bir sürü, birtakım, bir tane, bir tek, bir türlü, bir yana, bir yandan, bir yandan*
bir tek Olumsuz cümlelerde, hiçbir. **OTU** 46, 57, 79, 82, 134, 170, 179, 189, 212, 227, 237, 266, 296 **2.** Olumlu cümlelerde, yalnız bir. **OTU** 46 **3.** Yalnız bir. **OTU** 51 **bir alay sf. mec.** Birçok, pek çok. **FH** 81 **bir an sf.** Çok kısa bir süre. **FH** 113 **OTU** 65, 212

bir anda sf. Çabucak. **2. sf.** Çok kısa bir süre. **FH** 43, 48, 68 **FH** 81 **bir ara sf.** Kısa bir süre. **OTU** 116 **bir arada sf.** Toplu bir durumda, birlikte, toplu olarak. **OTU** 210 **bir aralık sf.** Bir ara. **FH** 112, 115 **OTU** 156 **bir bakıma sf.** Başka bir görüşle, başka bir düşünüşle. **OTU** 146 **bir çırpıda sf.** Çabucak. **OTU** 81, 168 **bir daha sf. 1.** Asla. **FH** 102 **2.** Yeniden, tekrar. **FH** 23, 26 **3. sf.** İkinci kez **FH** 89 **bir hayli sf.** Epey, çok, hayli Oldukça. **OTU** 222, 230 **bir iki sf.** Çok az sayıda, birkaç. **FH** 9, 36, 41 **OTU** 13, 19, 28, 38, 58, 72, 205, 285 **bir kere sf.** Bir defa olarak. **FH** 12, 13, 16, 63, 101 **OTU** 189 **bir solukta sf.** Çabucak. **FH** 41 **bir sürü sf.** Pek çok. **FH** 29 **OTU** 81, 93, 123, 129, 134, 135, 147, 173, 182, 201, 275 **bir tane sf.** Bir adet. **FH** 31, 51 **OTU** 142 **bir türlü** Hiçbir şekilde, hiçbir yolla. **OTU** 133, 199, 255 **bir yana sf.** -den başka, sayılmazsa, hariç tutulursa. **OTU** 76, 216, 242 **bir yandan sf.** Bir taraftan, hem ... hem. **OTU** 21, 40, 162², 250, 252², 253² **biraz sf. 1.** Bir parça, azıcık. **FH** 10, 12, 13, 17², 19³, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 30³, 31, 34, 35, 36², 39, 40³, 43, 45², 49, 51, 54, 57, 58, 61, 63, 65, 77, 89, 100, 102, 119 **OTU** 22, 27, 30, 37, 100, 179, 224 **2. sf.** (bi'raz) Kısa bir süre için. **FH** 16, 102

OTU 223 3. Az miktarda. **FH 9, 17, 76³**
OTU 30, 53, 73, 255

birçoğu zm. (*bi'rçoğu*) Çok sayıda olan kimse veya şey. **OTU 159, 246, 251**

birbiri zm. (*bi'rbiri*) Karşılıklı olarak bir diğeri. **FH 13, 14, 17, 22, 38, 40, 47, 56, 57, 58, 60, 65², 69², 70, 75, 91 OTU 21, 22, 24, 28, 26, 34, 35, 36, 49, 57², 64, 70, 71³, 90, 93, 100, 101, 108, 110², 111², 117, 123, 134, 154, 163², 167², 200, 209³, 213, 220, 223, 230, 261, 282, 286, 292**

birbirine karışmak Karışmak. **OTU 28**

birbirine katmak Karıştırmak. **OTU 37**

birçok sf. (*bi'rçok*) Oldukça çok, sayısı belirsiz, bir hayli, müteaddi **FH 12⁴, 21, 22, 30, 33, 38², 40, 47, 48², 57, 59², 61, 63, 69, 70, 82, 83, 84, 88, 107, 109, 110 OTU 19, 21, 23, 29, 50², 58, 61², 62, 65², 67, 69², 71, 80², 91², 95, 97, 101, 104², 108, 115, 119, 126, 136², 147, 150, 155², 158², 160, 163, 165, 168, 169, 170, 174², 181², 182, 183, 187², 191, 192², 193, 196, 200, 201, 203, 204, 208, 211, 212, 214, 215, 216², 219, 220, 221, 222, 224², 225², 226³, 229², 230, 235³, 236, 251², 252, 255, 261, 262³, 266², 268, 270², 273, 280, 282, 283², 284, 293**

birtakım sf. (*bi'rtakım*) Kimi, bazı. **FH 13, 26, 107, 118 OTU 29, 66, 131, 147²**

birden zf. **1.** Birlikte, beraberce, hepsi bir arada. **FH 19, 28, 81 OTU 242, 261, 289, 294 2.** Birlikte, beraberce. **OTU 37**

→ **birdenbire**

birdenbire zf. Ansızın. **FH 11², 13², 15, 19, 23, 28², 38, 39, 41, 47, 55, 63, 64², 72, 76, 79, 80, 99² 110 OTU 137, 157, 194**

birer sf. Herkese bir **FH 9, 20, 24 OTU 76, 96, 120, 208, 229, 263**

→ **birer birer**

birer birer zf. Teker teker, tek tek. “Uydurma ve zorlama kelimelerini ters anlamlarından kurtarmak için birer birer incelemek faydasız olmayacak.” **FH 38,78, 81 OTU 157**

biriz zm. Bir tanesi. **FH 10, 12, 26, 29, 33, 43, 65, 72, 73, 76, 80, 90, 106, 108² OTU 22, 38, 40, 57, 58³, 59, 62, 63, 66, 75, 76, 77, 78, 83, 87, 94, 99, 115, 119, 120, 125, 129, 132², 138, 139, 140, 141, 147, 149, 150, 153, 156, 160, 165, 166, 166, 167, 171, 173, 175, 179, 181², 188², 193, 195, 203, 205, 207, 220, 224, 225, 226, 230, 233, 249, 252, 255³, 257, 270, 274, 282,284, 288, 290², 294, 297**

birikmek (nsz) Toplanıp yığılmak. **OTU 182**

birinci a. 1. Zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey. **OTU 13, 84, 118 , 124, 161 2.** Sırada, önem sırasında en üstün olan kimse. **OTU 76 3. sf.** Bir sayısının sıra sıfatı. **FH 93 OTU 35², 68, 107, 110, 127, 130, 146, 152, 153, 157, 162, 183, 193, 197, 213, 224, 235, 260, 277**

birisi zm. Herhangi bir kimse. **FH 51, 63**

bir kaç (doğ. birkaç) sf. Çok olmayan, az sayıda, az. **FH 10, 15, 19², 30, 34², 39, 40, 48, 59, 62², 66, 68, 81, 84, 121 OTU 19⁴,**

23, 24, 28², 31, 52, 55, 60, 67, 75, 77², 82, 84, 106, 109, 115², 119, 125, 141, 148, 150, 152², 153, 158, 161, 171, 181, 186, 196, 204, 221, 222, 227, 228, 236, 239, 243, 246, 252, 254, 263, 264, 265², 268, 271, 274, 277³, 280, 283, 284, 288

birkaçı *zm.* Az sayıda olan kimse veya şey. **OTU** 42, 47, 136, 158², 227, 228

birleşme *a.* Birleşmek işi. **OTU** 256

birleşmek (*nsz*) **1.** Uyuşmak, aynı görüşte olmak **OTU** 151, 252 **2.** Buluşmak, bir araya gelmek. **OTU** 77

birleştirmek *a.* Birleştirmek işi. **FH** 17

birleştirmek (*-i, -le*) Bir araya getirmek. **OTU** 141

birlik,- ği *a.* **1.** Bir arada olma durumu, vahdet. **OTU** 26, 63, 64 **2.** Bağlılık, benzerlik, bağlantı, vahdet. **OTU** 63, 100, 279 **3.** Tek, bir olma durumu, vahdaniyet. **OTU** 64², 171

birlikte *zf.* **1.** Beraber. **FH** 50 **OTU** 31, 87, 175, 235 **2.** Bir arada, beraberce, hep beraber. **OTU** 261, 271 **3.** Yanında, beraberinde. **OTU** 266

bitik *sf.* Yorgunluk veya hastalıktan gücü kalmamış. **FH** 37, 112

bitirebilmek (*-i*) Bitirme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 80 **OTU** 76

bitirilmek (*nsz*) Bitirme işine konu olmak. **FH** 38

bitirmek (*-i*) Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, tamamlamak, sonuçlandırmak. **OTU** 116, 142, 229

bitişik,- ği *sf.* Yandaki. **FH** 42

Bitlis *öz. a. (bi'tlis)* Türkiye'nin Doğu

Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. **OTU** 41, 42

bitmek,- er (*nsz*) **1.** Sona ermek. **FH** 15, 38, 43, 46, 81, 91 **OTU** 48², 72, 99, 154, 156, 219, **2.** Tükenmek. **FH** 70

biyografi *a. Fr. biographie* Öz geçmiş. **OTU** 189

biyojeografi *a. (biyo'jeografi) Fr. biogéographie* Bitki ve hayvanların yeryüzü üzerindeki dağılımını ve bunun sebeplerini inceleyen bilim, biyoloji coğrafyası. **OTU** 47

biyoloji *a. (l ince okunur) Fr. biologie* Bitki ve hayvanların köken, dağılım, yapı, gelişim, büyüme ve üremelerini inceleyen bilim dalı, dirim bilimi. **OTU** 47, 98, 105, 284

biyolojik *sf. (l ince okunur) Fr. biologique* Biyoloji ile ilgili, dirim bilimsel. **OTU** 192, 288

biz *zm.* Çokluk birinci kişiyi gösteren söz. **FH** 26, 29, 30, 35, 40, 78, 79, 100, 101 **OTU** 15, 17², 18⁴, 21, 24⁴, 26³, 27², 29², 32, 33, 34², 37², 38³, 39², 40, 41, 42, 48, 49³, 50², 52, 56, 57, 58³, 60², 61, 62², 66, 68, 70², 71, 73, 75, 76, 82, 85², 96, 98, 103, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 115³, 117, 119², 120, 125², 126, 127, 131, 132, 133², 137, 138², 148, 155³, 156, 163, 170, 175, 176³, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187², 188², 202, 203³, 205, 211², 215, 218, 222, 226, 227, 233, 234, 246, 247, 248, 253², 258, 264, 266, 269², 273, 276, 281, 282², 291, 296, 298

bizatıhi *zf. (biza:tihi:)* *Ar. bizātihi esk.*

Kendiliğinden. **OTU 60**

bizimki *sf.* Bizim olan, bizimle ilgili olan. **OTU 22, 270**

bizzat *zf.* (*bi'zzat*) *Ar.* *bi'z-zāt* Aracısız, kendisi olarak. **OTU 75**

bobin *a.* *Fr.* *bobine* Makara. **OTU 67**

bocalamak (*nsz*) *mec.* Bir işte tutulması gereken yolu kestirememek, ne yapacağını bilememek, kararsız olmak. **OTU 72**

bodur *sf.* Enine göre boyu kısa ve tıknaz. **OTU 81**

boğabilmek (*-i*) Boğma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 112**

boğma *a.* Boğmak işi. **FH 95**

boğmak,- ğı (*-e, -i*) *mec.* Bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak. **FH 52**

boğuk *sf.* Kısılmış (ses). **OTU 268**

boğulma *a.* Boğulmak işi **FH 73**

boğulmuş (*nsz*) *mec.* **1.** Bunalmak. **OTU 89** **2.** Bastırılmak, engel olunmak. “*Sonra, arada bir kesilen veya bir mendille boğulan hıçkırıklar duydular.*” **FH 74**

bohça *a.* İçine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaş. **FH 42 OTU 181**

bol *sf.* Nicelik bakımından olağandan veya alışıldandan çok, **kıt** karşıtı. **OTU 72, 293**

→ **bol bol**

bol bol *zf.* Fazlasıyla. **OTU 233**

bolluk,- ğu *a.* **1.** Fazlalık. **FH 48** **2.** Parasal bakımdan rahatlık. **FH 85** **3.** Bol olma durumu. **OTU 29, 58, 114**

bombardıman *a.* *Fr.* *bombardement* *mec.*

Etkili bir biçimde ve sık olarak gündeme getirme, duyurma. **OTU 50**

bomboş *sf.* (*bo'mboş*) Bütünü, tamamen boş. **FH 112, 275**

boncuk,- ğu *a.* Cam, taş, sedef, tahta, plastik vb. maddelerden yapılan Ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi. **FH 78**

bonjur *ünl.* *Fr.* Merhaba. **FH 54**

bora *a.* *İt.* *borea* Genellikle arkasından yağmur getiren sert rüzgâr. **OTU 33**

borç,- cu *a.* *mec.* Birine karşı bir şeyi yerine getirme yükümlülüğü, vecibe. **FH 36 OTU 179** **borç bilmek** Bir eylemi, yerine getirilmesi gereken bir iş olarak değerlendirmek. “*Hanım kızımızın işaretini pek haksız bulmadığım için meseleye gramercilerimizin dikkatini çekerken Ona da alenen teşekkürü borç bilirim.*” **OTU 198**

borçlu *sf.* *mec.* **1.** Bir şeyi birinin yardımıyla elde etmiş olan. **OTU 49, 256** **2.** Manevi bir yükümlülük altında bulunan. **OTU 39**

boş *sf.* İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı. **FH 10, 112 OTU 67** **2.** *mec.* Bir işe yaramayan, yararsız. **OTU 138, 152, 222** **3.** *mec.* Anlamsız. **OTU 126**

boşalmak (*nsz*) **1.** Dışarıya akmak, dökülmek. **OTU 18** **2.** *mec.* Dolmak, birikmek. “*Zaten şuurlunda büyük çatlaklar peyda oluyor Oralardan içeriye birçok insicamsız hatıralar boşalıyordu.*” **FH 12** **3.** *mec.* Derdini, sıkıntısını birine

anlatarak ferahlamak, deşarj olmak. **FH** 28

boşaltmak (-e, -i) Dökmek, boca etmek. **FH** 45²

boşluk,- ğu *a.* Boş olan yer. **FH** 19 **OTU** 27 **2.** *mec.* Boş olma durumu. **FH** 65 **OTU** 151, 153 **3.** Eksiklik, yoksunluk duygusu. **FH** 10

boşuna *sf.* Boş, yararsız, gereksiz, beyhude, nafile. **OTU** 250, 255

boy *a.* Uzunluk **OTU** 114 **2.** Bir yüzeyde, en sayılan iki kenar arasındaki uzaklık, en, genişlik karşıtı. **OTU** 211 **boy atmak** Boyu uzamak, boylanmak, gelişmek. **OTU** 161

→ **boy boy**

boya *a.* Resim yapmak için kullanılan kuru, sulu veya yağlı boya. **OTU** 134

boyalı *sf.* Boya sürülmüş, boyanmış veya boyaya batırılmış. **FH** 68, 70

boyamak (-i) Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek. **FH** 35, 120

boy boy *sf.* Çeşitli büyüklük ve nitelikte. **OTU** 140

boyun, - ynu *a. anat.* Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.

→ **boyun bağı**

boyun bağı *a. hlk.* Gömlek yakasının altından geçirilip süs olarak bağlanan uzun, enlice kumaş parçası, kravat. **FH** 9, 39, 41 **OTU** 254, 296

boyunca *zf.* Süresince. **OTU** 144

boyunduruk,- ğu *mec.* Zulüm ve zorbalık baskısı, esaret. **OTU** 117

bozacı *a.* Boza yapan veya satan kimse.

OTU 276

bozmak,- ar (-i) Bırakmak, dağıtmak. **FH** 12 **OTU** 125, 248 **2.** Bir yerin, bir şeyin düzenini karıştırmak. **OTU** 241 **3.** Zarar vermek. **OTU** 165 **4.** *mec.* Kötü duruma getirmek. **FH** 54

bozuk,- ğu *sf.* Bozulmuş olan. **FH** 71 **OTU** 62, 65, 67, 58, 85, 186, 231², 285

→ **bozuk para, bozuk düşünce**

bozuk para *a.* Ufak birimlere ayrılmış para, ufaklık, ufak para, bozuk, bozukluk **FH** 109²

bozuk düşünce *a. mec.* Sıkıntılı, doğru olmayan fikir. “*Bozuk düşünceler şunlardır.*” **OTU** 14

bozukluk,- ğu *a.* Bozuk olma durumu. **OTU** 14², 62, 154, 186

bozulmak (*nsz*) Bozma işine konu olmak. **FH** 60 **OTU** 130, 193

bozuntu *a.* Bozulmuş bir şeyin kalan bölümleri, döküntü. **OTU** 37

böğür,- ğrü *a.* İnsan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü. **OTU** 126

→ **eli böğründe**

eli böğründe *sf.* Başarısız, zavallı (kimse).

bölge *a.* Sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası, mıntıka. **OTU** 41, 160, 177³, 207², 212, 220, 232², 237, 255³, 256³, 257³, 292³, 293²

bölmek,- er (-i) Bir bütünü iki veya daha

çok parçaya ayırmak, taksim etmek. **OTU** 84

bölüm a. Bir bütünü oluşturan parçaların her biri, kısım **OTU** 80, 88, 90, 95, 119, 198, 284, 294 **2.** Bir kuruluşun yönetim birimlerinden her biri, departman, seksiyon. **OTU** 220

böyle sf. 1. Bunun gibi, buna benzer **FH** 14², 16, 26, 29, 30, 44², 45², 48, 51, 54, 70, 71, 78, 79, 82, 101², 109, 112 **OTU** 20, 24, 25, 26, 38, 51², 61², 69, 73, 79, 82, 89, 90, 99, 104, 121, 122, 125², 143, 154, 156, 159, 169, 172, 175², 180, 184, 189, 190, 214, 215, 217, 227, 229, 239, 240, 246, 249, 251, 258, 266², 272, 288, 289, 296 **2. zf.** Bu yolda, bu biçimde, hakeza **FH** 90² **OTU** 26, 49, 54, 102, 121, 123, 133², 169, 202 **3. zf.** Bu derece. **FH** 91 **OTU** 115, 125 **OTU** 81, 159, 212, 227

böylece zf. (böyle'ce) 1. Tam böyle, bu biçimde. **OTU** 25, 169, 183, 231, 289 **2.** En sonunda, böylelikle. **OTU** 73, 78, 87, 99, 186, 211

böylesine sf. Bu tarzda, bu biçimde. **OTU** 175

Brahmanizm öz. a. Fr. brahmanisme Brahmanlık. **OTU** 40

broşür a. Fr. brochure Kitapçık. **OTU** 69, 83, 84, 85

Brunot öz. a. Fransız bir dilbilimci ve filolog. " Ferdinand Brunot bu ananevi gramer anlayışının ters ve yanlış olduğunu ispat etmiştir. " OTU 98

bu sf. 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

FH 9², 10, 12, 13⁴, 14⁶, 15³, 16, 17², 18³, 19, 21, 22, 23², 24, 26³, 27², 28, 29, 30⁵, 31³, 32³, 33⁶, 35, 36⁶, 37⁴, 38⁵, 39⁵, 40³, 41², 42³, 43⁴, 44⁵, 46⁷, 47⁴, 48², 49², 50⁴, 51, 53², 54⁵, 55⁴, 56², 57, 58, 59, 60⁴, 61⁴, 62⁴, 64, 65, 66⁴, 68³, 69⁵, 70⁴, 71³, 73⁴, 74⁷, 75², 76³, 77³, 78, 79, 80², 81³, 82, 83³, 84³, 85², 87, 88⁴, 89³, 90³, 95², 96, 97², 99², 100, 101⁴, 102, 103, 105², 106³, 108, 109⁶, 110², 111, 113, 115, 117, 131 **OTU** 11³, 12², 13⁴, 14⁹, 15³, 17², 18⁴, 19³, 20, 21⁴, 22⁶, 23⁷, 24³, 25⁷, 26, 27⁴, 28⁸, 29³, 30⁵, 31², 32⁴, 33⁴, 34, 35⁶, 36³, 37³, 38⁴, 39⁵, 40⁵, 41⁴, 42², 45², 46⁴, 47, 48³, 49⁶, 50⁵, 51², 52³, 53⁴, 54², 55, 56, 57³, 59³, 60³, 61³, 62⁷, 63⁴, 64⁴, 65³, 66⁴, 67³, 68⁶, 69⁷, 70³, 71⁵, 72⁵, 73⁴, 74⁶, 75⁷, 76⁴, 77³, 78⁶, 79³, 80⁵, 81⁴, 82⁴, 83⁴, 84³, 85⁵, 86⁶, 87⁶, 88³, 89⁶, 91³, 92⁵, 93⁴, 94², 95⁴, 96², 97², 98⁷, 99⁴, 100⁴, 101², 103², 104⁵, 105², 106², 107⁴, 108², 109³, 110², 111⁷, 113², 115⁴, 116⁴, 117³, 118⁵, 119³, 120³, 121, 122³, 123³, 124⁴, 125², 126⁴, 127⁵, 128³, 129², 130⁶, 131², 133, 134³, 135⁴, 137, 138², 139⁴, 141, 142, 143, 144, 145³, 146, 147⁴, 148², 149⁴, 150³, 151², 152⁴, 153³, 154², 155³, 156³, 157², 158⁴, 159², 160², 161³, 162³, 163⁶, 164³, 165³, 167⁶, 168², 169, 170⁴, 171³, 172, 173⁶, 174³, 175⁴, 177², 178³, 179³, 182², 183⁴, 184⁵, 185³, 186³, 187², 188⁴, 189, 191, 193², 194³, 195, 196⁵, 197, 198⁴, 199³, 200⁴, 201, 202, 203⁶, 204², 205⁵, 206⁴, 207², 208, 209³, 210⁴, 211, 212, 213⁴, 214³, 215³, 216, 217², 218⁵, 219⁷, 220⁴, 221², 222³, 223²,

224, 225³, 226⁴, 227³, 228, 229³, 231, 233³, 234³, 236⁴, 237⁴, 239, 241², 242, 243³, 244², 245⁸, 246², 247⁴, 248⁵, 249⁶, 250⁴, 251⁶, 252⁴, 253⁶, 254, 255², 257³, 258², 259³, 260, 261⁴, 262, 263⁶, 265, 267², 268, 269, 270, 272, 273², 274³, 275², 277, 278, 279³, 280², 281², 282³, 283³, 284², 285², 287, 288², 289, 290⁵, 291⁴, 293, 294³, 295⁴, 296, 298 **2. zm.** En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz. **FH** 10, 12⁴, 13², 16², 18, 22, 26, 27, 28, 33, 34, 35, 37, 39, 42, 44⁵, 45, 48, 50², 51, 53², 55, 56, 57, 58, 61, 63, 64, 66², 67², 70, 80, 81, 86, 88, 89³, 90⁸, 91, 96, 97, 98, 100, 108, 101², 110², 113², 114, 115, 118 **OTU** 14, 15³, 19, 22, 25, 30, 32, 38, 46, 48³, 49², 51², 52, 53³, 54³, 55³, 57³, 58³, 61⁴, 62, 63², 64, 65, 68², 69, 70⁴, 71, 75, 77, 80², 81, 83, 87², 89², 91, 92, 97, 105², 106, 109, 110, 111³, 112³, 113³, 117, 118³, 121, 122², 127, 130, 131, 132, 134, 138, 141, 144, 146, 149, 150³, 153, 157², 159, 160, 165², 166², 167, 168, 172², 175⁴, 176³, 180, 181³, 183, 184, 186², 188, 189, 190, 193, 194, 196, 201, 202², 203², 208, 212², 213, 214, 216³, 217², 218², 221, 222, 223³, 225, 227², 228, 233, 240², 241, 244, 246², 249, 255², 258³, 260, 266, 267, 274, 275, 280, 283², 285, 286, 287, 288, 291², 293, 296, 298 **bu kadar** Yaklaşık. **FH** 30, 36, 45, 48, 99 **OTU** 15, 133, 159, 170
→ **bu yüzden, bu arada**
bu arada *zf.* Yeri gelmişken, bu meyanda

OTU 233

bu yüzden *zf.* Bundan dolayı. **OTU** 58³, 209, 283, 285, 286

Budizm *öz. a.. Fr. bouddhisme din b* Budistlik. **OTU** 40

bugün a. 1. İçinde bulunulan gün. **FH** 27, 28², 29, 42, 77, 110, 114, 116 **OTU** 22, 26, 40, 47, 51, 75, 140, 168, 188 **2.** İçinde bulunulan çağ, zaman. **FH** 38, 57 **OTU** 16, 18, 29, 31, 41, 66, 67, 69, 80, 100, 112, 127, 136, 143, 152, 163, 165, 168, 176, 177, 187, 188², 208, 209⁴, 210, 218, 228, 239, 249, 260, 266, 267², 278, 290

bugünkü *sf.* Bugüne özgü, bugün olan, bugün yapılan. **FH** 13, 123 **OTU** 11², 30, 31², 50, 51, 72, 75, 78², 99, 101, 107, 127, 138², 146, 151, 160, 167, 176, 178, 182, 188², 201, 202, 213², 218², 219, 220, 223, 225, 227², 231, 253, 256, 257, 265, 266, 270², 272³, 274, 282, 285², 286, 292, 293²
bugünlük *zf.* Bugün için. **OTU** 85, 195, 295

buğu a. Su buharı. **FH** 65

buhran a. (*buhra:nı*) *Ar. buhrān* Bunalım, bunluk, kriz. **FH** 73², 123 **OTU** 41, 155, 165, 176², 243, 258⁴, 269 **buhran geçirmek** Bunalım geçirmek. **OTU** 154

bulabilmek (-i) Bulma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 18, 19, 21, 22², 49, 67, 73², 104², 110, 116 **OTU** 42, 49, 117, 148, 156, 173, 182, 193, 198, 233, 235, 250, 273,

bulanmak (-e) 1. Bulama işine konu olmak, her yanı bir şeyle kaplanmak **OTU** 278. **2.** (*nsz*) *mec.* Karışmak.

bulaşık *a.* Yiyecek veya içeceklerle kirletilmiş mutfak eşyası veya kap kacak. **OTU** 140

→ **bulaşık bezi**

bulaşık bezi *a.* Bulaşıkları yıkamak için kullanılan bez. **OTU** 140

bulaşmak *(-e)* İstmeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak. **OTU** 197

Bulgarca *öz. a.* Bulgar dili. **OTU** 59

bulma *a.* Bulmak işi. **FH** 24 **OTU** 33, 108, 130³, 258, 260

bulmaca *a.* Çeşitli biçimlerde düzenlenen ve düşündürerek, aratarak buldurmayı amaç edinen oyun. **OTU** 243

bulmak,- ur *(-i)* **1.** Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek. **OTU** 28, 117, 120², 134, 168, 191, 236² **2.** Bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak. **FH** 45 **OTU** 55, 123², 128, 148, 186, 248, 270 **3.** Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak. **FH** 10, 48, 53, 88, 89, 101, 198, **OTU** 107², 254 **4.** Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak. **FH** 50, 52, 54, 58, 88, 90, 108, 114, 118 **OTU** 16, 35, 53, 92, 114², 122, 140, 154, 171², 174, 196, 218, 290, 291 **5.** İstenilen şeye kavuşmak, nail olmak **FH** 51, 88 **OTU** 22, 63, 64, 93, 117, 137, 141, 167, 173, 233, 262 **6.** Bir şeyi elde etmek. **FH** 30, 40, 72 **OTU** 133, 134, 243, 263 **7.** Sağlamak, temin etmek. **OTU** 29, 35, 36, 37, 68, 181, 182, 245, 259 **8.** İlk kez yeni bir şey yaratmak, icat etmek. **OTU** 20, 67, 100, 134 **9.** Seçmek. **OTU** 222 **10.** bir noktaya erişmek, ulaşmak. **OTU** 31

bulunabilmek *(nsz)* Bulunma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 26 **OTU** 33, 105, 106, 112, 138, 181, 199, 209, 220², 250,263, 288

bulundurmak *(-i)* Var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak. **FH** 111

bulunma *a.* Bulunmak işi. **FH** 42 **OTU** 97, 150, 197, 249, 253, 262

bulunmak *(nsz)* **1.** Bulma işine konu olmak. **OTU** 33, 37, 120, 151, 162 **2.** *(-de)* Herhangi bir durumda olmak. **OTU** 17, 31, 34, 37, 62, 75, 83, 93, 95, 106, 110, 120², 125³, 126, 129, 130, 135, 136², 137³, 138³, 141, 147, 160, 162, 166, 168, 180, 188, 228, 248, 250, 251, 290 **3.** *(-de)* Bir yerde olmak. **OTU** 14, 35, 106, 138², 150, 181, 220³, 225, 236, 241, 250, 254², 260

buluşma *a.* Buluşmak işi. **FH** 14

buluşmak *(-le)* *(nsz)* Bir araya gelmek. **FH** 22, 58, 59 65 **OTU** 89

bunalmak *(nsz)* *mec.* Çok sıkılmak, çok tedirgin olmak. **FH** 24

bundan bu nedenle **FH** 51, 101 **OTU** 17, 29, 42, 50, 61, 88, 179, 208, 256, 269, 291, 298

bunlar *zm.* Bu zamirinin çokluk biçimi. **FH** 13, 19², 40², 43, 47, 56, 58, 59, 60², 62, 72, 79, 80, 82, 83, 88, 104 **OTU** 18, 29², 31, 36, 37, 52³, 57, 60², 61, 64, 68, 69, 70, 80, 80, 83, 92, 93, 96², 97, 100, 102, 106², 107, 111, 113, 114⁴, 115, 118, 124, 126, 130, 133, 134², 135, 136², 142³, 144, 146, 148³, 150, 151², 153, 157, 158, 159, 160², 162, 165, 167, 168, 171, 173,

177, 178², 181, 186², 202, 204, 208, 219, 220², 224, 225², 226, 228, 229, 235, 242, 251, 253, 257, 265, 270, 276, 280, 281², 287, 289, 290, 292, 293, 297

bunsuz *zf.* Bu olmaksızın. **OTU** 67³

bura *a. (bu'ra)* Bu yer. **FH** 32, 35, 73, 87 **OTU** 42, 90

burada *zf.* Bu yerde. **FH** 28, 32³, 33, 44, 83 **OTU** 41, 59, 72, 82, 96, 104, 106, 118, 136, 140, 154, 166, 215, 256, 274

Burhan Felek *öz. a.* Türk gazeteci, spor adamı ve yazar. “*Burhan Felek bunun kâfi olmadığını, alfabemize daha bir iki aksan ilave edilmesinin şart olduğunu beyan ediyor.*” **OTU** 154, 178, 285²

burjuvalık,- ğı *a.* Burjuva olma durumu. **OTU** 256

buruk,- ğu *sf.* Tadı kekre olan. **OTU** 31

burukluk,- ğu *a.* Buruk olma durumu, kekrelilik. **OTU** 114

burun,- rnu *a. anat.* Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. **FH** 33 **OTU** 74, 203 **burnunu sokmak** Gereksiz her işe karışmak. **OTU** 121, 203, 253

buruşmak (*nsz*) Düzensizliği bozulmak, üzerinde kırışık ve katlamalar oluşmak **FH** 39, 88

buruşturmak (*-i*) Buruşuk duruma getirmek. **FH** 19, 110

buruşuk *sf.* Gerginliği, düzensizliği kalmamış, buruşmuş olan. **FH** 20, 76

buruşuksuz *sf.* Buruşuğu olmayan. **FH** 69

buyurmak (*-e, -i*) **1.** Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. **FH** 34 **2.** Gelmek, gitmek, geçmek, girmek. **FH** 15⁴, 34 **OTU** 141, 291 **3.** Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek. **OTU** 108² **4. (yar)** Etmek, eylemek. **OTU** 93

bükülebilmek (*nsz*) Bükülme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 72

bünye *a. Ar. bunye* **1.** Yapılış, kuruluş. **OTU** 11, 31², 38, 63, 64⁴, 65, 67, 81, 84, 87, 101, 279, 295 **2.** Vücut yapısı. **OTU** 63 **3.** Bir kurum, kuruluş veya iş yerinin iç yapısı. **OTU** 12

büro *a. Fr. bureau* **1.** Bölüm, şube. **OTU** 100, 231 **2.** Çalışma odası, yazıhane. **OTU** 295

bürümek (*-i*) Sarmak, kaplamak, örtmek, basmak, istila etmek. **OTU** 138

bürünmek (*-e*) Bürüme işine konu olmak. **FH** 62

büsbütün *zf. (bü'sbütün)* İyiden iyiye, iyice, tamamen, tamamıyla, temelli. **FH** 27, 37, 49 **OTU** 28, 58², 172, 186, 270

bütçe *a. Fr. budget* Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerinin tümü. **OTU** 41

bütün *sf.* Çok sayıdaki varlık ve nesnelerin hepsi **FH** 10², 18, 33, 73, 80 **OTU** 18, 22, 45, 47, 51, 57, 62, 63, 64, 65², 81, 86, 87, 89, 96³, 102, 103, 104², 105⁴, 106, 118, 136, 143, 146, 151, 157, 158, 159, 168, 169, 170, 174, 176, 177³, 181³, 182, 183, 190, 191, 252, 253, 256²,

260, 269, 270, 273² **2. sf.** Eksiksiz, tam **FH** 9, 11³, 12, 13, 14, 15, 19², 23, 24, 30, 31, 35, 37², 38², 39, 41, 42, 43, 44, 45², 46, 48², 49, 50,51, 54, 56, 58², 59, 60⁴, 69², 72, 75, 90, 91² 101², 104, 111, 114, 125, 131 **OTU** 20, 21², 24², 25³, 27, 28², 30, 31³, 32, 34⁴, 35⁴, 36³, 37², 39, 40, 41, 46, 47, 52, 56², 57², 59, 60, 61, 63², 64, 65², 67, 69, 70, 74², 76, 79², 80², 82, 83, 84³, 85, 86², 94, 95², 99, 100, 109², 110, 112²,113, 114, 118, 119², 123², 124², 128², 129, 138, 139, 140,142, 143², 144, 150, 151, 152, 155, 156, 157, 159, 160, 162, 167, 168, 170, 186, 187², 209, 210, 215, 219, 226², 229, 230, 232², 233², 234, 237, 247, 256², 261², 262, 264, 271, 275, 276, 279², 287, 294, 295, 296 **3. a.** Birlik, tamlık. **OTU** 64⁴, 65, 73², 84, 98², 110,111, 250

→ **bütün bütün**

bütün bütün *zf.* Büsbütün, tamamıyla. **OTU** 197

büyü *a.* Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad, afsun, efsun, sihir, füsün, bağı. **OTU** 40

büyücek *sf.* Biraz büyük, büyüğe yakın. **FH** 19 **OTU** 26, 229

büyük,- gü *sf.* **1.** Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı. **FH** 11, 17, 47, 56, 70, 86 **OTU** 114, 118, 158, 212, 221² **2.** Çok Ortalamayı aşan (soyut kavram). **FH** 23, 24, 26, 48, 99, 104, 110

OTU 70, 223 **3.** Niceliği çok olan. **FH** 28, 57 **OTU** 78, 84², 120, 155, 236 **4.** Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş. **FH** 59, 76, 77, 78² 79 **OTU** 230 **5.** Üstün niteliği olan. **OTU** 46, 59, 65, 72, 75, 112, 167, 176, 266², 273 **6. mec.** Önemli. **FH** 11, 12, 27, 30, 32, 33, 36, 38, 45, 57, 61, 68, 72, 97, 103, 122 **OTU** 15, 18, 21, 22², 24, 31, 35, 38, 39, 50, 52, 53, 62², 65³, 76, 77, 79, 80², 81, 83, 86, 97, 108, 112, 115², 121, 127², 128, 129, 132, 134, 145, 146, 149, 156, 158, 170, 173, 175, 176, 177, 185, 187², 199, 201, 202², 203, 255, 256, 257, 261³, 262⁴, 265², 266³, 272, 276, 279², 284, 296

→ **büyükanne, büyükbaba**

Büyük Millet Meclisi *öz. a.* Türkiye Büyük Millet Meclisi. “*Büyük Millet Meclisi'nde Maarif bütçesi müzakere edilirken Bitlis meb'usu Süreyya Öрге Evren şunları söyledi:*” **OTU** 99, 100, 107

büyükanne a. (*büyü'kanne*) Nine. **FH** 78

büyükbaba a. Dede. **OTU** 60

büyüklük,- gü *a.* Ululuk. **FH** 89 **OTU** 127

büyülemek (-i) mec. Çekiciliği ile etkisi altına almak, birini kendine bağlamak, teshir etmek **OTU** 234

büyüme a. Büyüme işi **OTU** 122

büyülemek (nsz) 1. Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak. **FH** 103² **2.** Genişlemek. **FH** 27 **3.** (*nsz.*) Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük

duruma gelmek. **FH 33 OTU 68, 99, 288**
4. Yetişmek. FH 59, 85 OTU 67, 129 5.
Önem ve değer kazanmak. **OTU 68**
büyütmek (-i) 1. Büyük duruma
getirmek, genişletmek. **FH 76 OTU 217**
2. mec. Abartmak, mübalağa etmek. **FH**
67
büzülmek (nsz) Büzme işi yapılmak.
OTU 108

C

cadde a. Ar. cādde Ana yol. **FH 31², 47,**
111, 125 OTU 201, 220²
cahil sf. (ca:hil) Ar. cāhil Belli bir
konuda yeterli bilgisi olmayan. **FH 125**
OTU 56, 201, 269 2. Öğrenim görmemiş
Okumamış. **OTU 219 cahil kalmak** Bilgi
edinememek, bilgisi olmamak. **OTU 268**
caiz sf. (ca:iz) Ar. cā'iz esk Uygun,
yerinde sayılan, yakışık alan. **OTU 114,**
122 caiz olmak Uygun düşmek. "*Vakıf*
han, Bedestan sokak ve Salkımsöğüt
arasında fark bulup bulmamak caiz
olabilir." **OTU 114**
cam a. Far. cām Pencere. **FH 10, 25 2.**
Soda veya potas katılmış silisli kumun
ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam
ve çabuk kırılır cisim. **FH 33 OTU 74**
camekân a. (camekâ:nı) Far. camekân
Göstermelik, satılık şeylerin sergilendiği
camlı bölme veya yer, sergen, vitrin. **FH**
29, 32, 33²
cami, -i,- si a. (ca:mi) Ar. cāmi' din b.
Müslümanların namaz kılmak için

toplandıkları yer. **FH 29 OTU 11, 178²**
camia a. (ca:mia) Ar. cāmi'a Topluluk,
zümre. **OTU 110, 111, 112**
can a. Far. cān İnsanın kendi varlığı,
özü. **FH 10, 13 OTU 224 canı sıkılmak**
1. İçi sıkılmak, yapacak bir işi
olmamaktan tedirginlik duymak. **FH 40,**
96, 116 2. Üzölmek. **FH 30, 44 canı**
yanmak Çok acı duymak. **FH 66 canına**
kıymak Ortadan kaldırmak, yok etmek.
"*Kelimeler insandan daha canlıdır ve*
insan eliyle canlarına kıyılmaz." **OTU**
288 canı cehenneme argo. Sevilmeyen
bir kimse için duyulan öfke ve nefreti
bildiren bir söz. **OTU 13**

→ can sıkıntısı

can sıkıntısı a. mec. Yapılacak bir iş
olmaması ve hiçbir şeyle oyalanma
imkânı bulunmaması sebebiyle duyulan
tedirginlik, bunalım. **FH 17**
canavar sf. mec. Acımasız, kötü ruhlu,
zalim (kimse). **FH 56**
canım 1. Canımdan çok sevdiğim. **FH 29**
2. (ca:nım) Çok güzel, çok değer verilen.
FH 80, 91, 281 OTU 34, 68 3. Yakınlık
duyularak söylenen bir seslenme sözü.
"*Bir dakika, canım.*" **FH 34**
canlandırmak (-i) Canlanmasını
sağlamak, canlanmasına yol açmak. **OTU**
112
canlanmak (-de) (nsz) Depreşmek. **FH**
23 OTU 287
canlı sf. 1. Canı olan, diri, yaşayan. **FH**
42, 93 OTU 38, 62², 63², 64, 65, 67, 84,
100, 111, 127, 151², 160, 175, 287, 298³

2. Güçlü, etkili. **OTU** 78, 174, 208, 223, 275 **3. mec.** Var olup, süregelen bir durum. “*Dilimizin canlı bir meselesi.*” **OTU** 191 **4. zf.** Hareketli, hayat dolu, dinamik bir biçimde. **FH** 33 **OTU** 25, 63, 85, 97, 98², 121, 125, 130, 133, 134, 222, 243, 249², 278, 279, 287³, 288, 298 **canlı olmak** Yaşamak, işlevsel olmak. “*Çünkü tam manalı ve canlı olan şey cümledir.*” **OTU** 84

canlılık,- ğı *a.* Canlı olma durumu. **OTU** 63, 174

cansız *sf.* 1. Canlı olmayan (varlık), camit. **OTU** 63², 64 **2. mec.** İlgi uyandırmayan, sönük. **OTU** 63, 121

cansızlık,- ğı *a.* Cansız olma durumu. **OTU** 63

cayırtı *a.* Şiddetli yanma, yırtılma sırasında çıkan sesin adı. **OTU** 146, 148, 267

cazbant,- dı *a.* (*ca'zbant*) *İng.* jazz-band Caz müziği çalan orkestra. **FH** 21, 22, 23

cazibe *a.* (*ca:zibe*) *Ar.* cāzibe Çekicilik. **FH** 113, 114 **OTU** 166, 234

cazip *sf.* (*ca:zip*) *Ar.* cāzib Alımlı. **FH** 60 **OTU** 115

cebiri,- bri *a.* *Ar.* cebr *esk.* Zor, zorlayış. **OTU** 157

cehalet *a.* (*ceha:let*) *Ar.* cehalet Bilgisizlik. **OTU** 56, 196, 219² 220, 227, 268, 282

ceket *a.* *Fr.* jaquette Erkeklerin ve kadınların giydiği, genellikle önden düğmeli, kalçayı örten, kollu üst giysisi. **FH** 10, 66

Celâl Yardımcı *öz. a.* Türk siyasetçisi, milletvekili. “*Celâl Yardımcı bu korkunç problemi ele almak üzere iken Marif Vekilliğinden ayrıldı.*” **OTU** 189, 243

Celâleddin Ezine *öz. a.* Gazeteci, yazar. “*Yakup Kadri'den Celâleddin Ezine'ye kadar, yirmi küsur yıldan beri akademi lüzumunda ısrar eden bütün dostları hakkı buldum.*” **OTU** 143

Celâl Sahir *öz. a.* Türk şair, yazar, yayıncı ve politikacı. “*Dil devriminden çok daha önce, mütareke sıralarında, Celâl Sahir bile onu şöyle bir beyitte kullanmıştı.*” **OTU** 160

celse *a.* *Ar.* celse Oturum **OTU** 97, 98, 215²

cem *a.* *Ar.* cem' *db.* *esk.* Çokluk. **OTU** 172

cemilenmek *db.* Çoğul hâline gelmek. “*Türkçe'de 'orman' kelimesi cemlendiği zaman değişmez, yalnız sonuna bir -lar eki alır.*” **OTU** 87³

cemiyet *a.* *Ar.* cem' *iiyyet top.* *b.* Toplum. **OTU** 21, 29, 50, 63, 64, 65, 71, 85, 106, 110, 116², 119, 120, 149

cemiyet *a.* *Ar.* cem' *iiyyet* Dernek. **OTU** 196³, 197

Cenab *bk.* Cenap Şahabettin **OTU** 75³, 143

Cenap Şahabettin *öz. a.* Türk şair ve yazar. “*Cenap Şahabettin'in 'Nesir-i Harp ve Nesir-i Sulh' adlı kitabına bir daha göz gezdirdim.*” **OTU** 75, 135

cenap,- bı *a. (cena: bı) Ar. cenāb esk.* Saygı Onur ve büyüklük anlamıyla kullanılan bir söz. **OTU** 109

cenaze *a. (cena: ze) Ar. cenāze* Ölü, ölmüş. **OTU** 160 **2.** Cenaze töreni. **OTU** 242

Cengiz *öz. a. Cengiz Han, Moğol komutan, hükümdar ve Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu. "Cengiz'i bilirlerse Yavuz'u daha az bilirlen veya bilmezler."* **OTU** 272

centilmen *sf. Fr. gentleman* İyi arkadaşlık eden, saygılı, görgülü, kibar (erkek). **OTU** 184

CENTO *öz. a. Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve Birleşik Krallık arasında, Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da nüfuz kurmasını önlemeye yönelik olarak kurulan eski karşılıklı güvenlik ve savunma örgütü. "Bazı okuyucularımız CENTO kelimesine sinirleniyor."* **OTU** 280², 281

cenup,- bu *a. (cenu: bu) Ar. cenūb esk.* Güney. **OTU** 109

cep,- bi *a. Ar. ceyb* Genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça. **FH** 10

cephe *a. Ar. cebhe* Bir şeyin veya yapının ön tarafta bulunan bölümü. **OTU** 73 **2.** Belli bir düşünce, istek çevresinde sağlanan beraberlik. **OTU** 164, 273 **3.** *mec.* Yan, yön, taraf. **FH** 60 **OTU** 41, 55² **cephe almak** Hasım durumu takınmak,

bir düşünceye karşı olmak, direnmek. **OTU** 259, 285

cepheli *sf.* Yönlü, taraflı. **OTU** 73

cerayan *a. (cereya: nı) Ar. cereyān* **1.** Bir yöne doğru akma, akış, akıntı. **FH** 63 **2.** Bir şeyin gelişme Olma durumu. **FH** 123 **3** *mec.* Aynı eğilimde olan, aynı görüşü paylaşan kimselerin oluşturduğu hareket. **FH** 30, 59 **OTU** 27, 28⁵, 29, 39, 40², 105, 161², 166, 167³ **4.** *fiz.* Akım. **OTU** 27 **cerayan etmek** Geçmek Olmak, yapılmak. **FH** 38, 61, 88, 120

Cermen *öz. a. Fr. german* Bugünkü Almanya'yı, Bohemya ve Polonya'nın batı bölümünü kapsayan Cermanya'da milattan önce III. yüzyıldan IX. yüzyıla kadar oturan halk. **OTU** 104

cerrah *a. Ar. cerrāh* Ameliyat yapan uzman hekim Operatör. **OTU** 116, 144

cesaret *a. (cesa: ret) Ar. cesāret* **1.** Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven. **FH** 21, 24, 36, 49, 81, 88, 110 **2.** Yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliliği. **FH** 26, 27 **OTU** 13

cesaret almak Herhangi bir durumdan, davranıştan veya kişiden güç almak **FH** 73, 115 **cesaret etmek** Korkulması gereken bir işe korkmadan girişmek, göze almak. **FH** 17, 34, 80 **cesaret vermek** Birinin yılmnlığını gidermek, birini yüreklendirmek. **FH** 128 **cesaretini kırmak** Yürekliliğini gidermek, korkutmak. **FH** 85

cesaretlendirmek *(-i)* Yüreklendirmek, yiğitlendirmek, cesaret vermek. **OTU** 236

cesaretsiz *zf.* Yüreksiz **OTU** 73
cesur *sf. Ar. cesur* Yürekli. **FH** 76
cetvel *a. Ar. cedvel* Liste, çizelge. **OTU** 95⁴, 126
cevap,- bı *a. (ceva:bı) Ar. cevāb* Bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık, yanıt. **FH** 51, 50, 56, 71², 72, 83, 101 **OTU** 22, 35, 37, 48², 49, 56, 59, 114, 121, 126, 127, 145, 171², 180², 193, 162, 168², 177, 194², 211² 235, 243, 251, 252³, 276, 290 **cevap almak** Karşılık bulmak. “*Şinasi, Neriman'a söylediği sözlerin onda bu akşam daha az alaka uyandırdığını anladıkça yükselen ve yorulan sesiyle cevabını bile alamadığı şeyler soruyordu.*” **FH** 9, 36 **OTU** 56 **cevap vermek 1.** Karşılık olarak bildirmek veya söylemek. **FH** 12, 13, 35², 40, 50, 61, 66³, 67, 71, 72, 75, 86, 89², 90, 105, 109, 110, 118 **OTU** 23, 32, 52, 59², 60, 66, 67, 70, 75, 92², 98, 134², 127, 130, 146, 157, 164, 177, 193², 252, 294 **2.** Gereksinimi karşılamak. **OTU** 144, 244, 252 **cevap gelmek** Yanıt verilmek. “*400'den fazla cevap gelmişti.*” **OTU** 83 **cevap yetiştirmek** Sözün altında kalmadan yanıt verebilmek. “*Bizi mahkemede muarızına cevap yetiştiremeyince bostonunu kullanan avukatın ‘aczi mutlaki’ ile itham ediyor.*” **OTU** 34
→ **cevap hakkı**
cevap hakkı *a.* Bir kimsenin şahsıyla ilgili genellikle basın yayın organlarında çıkan haberlere karşılık olarak düzeltme

veya cevap verme hakkı, yanıt hakkı. **OTU** 196², 252
cevaplandırma *a.* Cevaplandırmak işi, yanıtlandırma. **OTU** 195
cevaplandırmak (-i) Bir şeyin cevabını, karşılığını vermek, yanıtlandırmak. **OTU** 252
cevapsız *zf.* Cevabı verilmemiş, karşılıksız, yanıtız olarak. **OTU** 77
cevapsız kalmak cevap alınamamak. **OTU** 35, 36, 77
Cevat Fehmi Başkut *öz. a.* Türk oyun yazarı ve gazeteci. “*Başkanı Cevat Fehmi Başkut ve İdare Heyetindeki arkadaşları himmet edip bir dil komisyonuna toplasalar ve orada basın dilinin vahdetini sağlayan prensipler araştırılma, tereddütlerin hepsi değilse bile bir kısmı giderilir.*” **OTU** 215
cevaz *a. (ceva:zı) Ar. cevāz esk.* İzin, müsaade. **OTU** 260 **cevaz vermek** Hoş görmek, uygun bulmak. **OTU** 260
Cevdet Paşa *öz. a.* 19. asırda yetişen Türk devlet ve bilim adamı, tarihçi, hukukçu, şair. “*Bu genç, Naima'yı, Peçevî'yi, Cevdet Paşa'yı okuyamaz.*” **OTU** 55
cevher *a. Ar. cevher* Bir şeyin özü, maya, gevher. **OTU** 133, 134⁵
cevher fiil db. Ad, sıfat, zamir vb. ad soyundan kelimelerin yüklem görevinde kullanılmasını sağlayan yardımcı fiil, ek eylem. “*Eserde cevher fiilinin ‘ermek’ masterından geldiği bildirildikten sonra hepsi ihbar olmak üzere dört sigası olduğu iddia ediliyordu.*” **OTU** 95², 96³

ceza *a. (ceza:)* *Ar. cezā'* Uygunuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım. **OTU** 179, 183, 180⁴, 184⁸, 196
cezaya çarpılmak Cezalandırmak. **OTU** 196

cezai *sf. (ceza:i:)* *esk.* Ceza ile ilgili, cezaya ilişkin, cezaya dayanan **OTU** 195³
cezalandırma *a.* Cezalandırmak işi. **OTU** 245

cezalandırmak *(-i)* Bir kimseye veya varlığa ceza vermek. **OTU** 180

chrétien *a. Fr.* Hristiyan. “*Fransızların ‘chrétien’ ve Latinlerin ‘christianus’ kelimeleri bize ‘Hristiyan’ olarak girmiştir.*” **OTU** 17

christianus *a. Lat.* Hristiyan. “*Fransızların ‘chrétien’ ve Latinlerin ‘christianus’ kelimeleri bize ‘Hristiyan’ olarak girmiştir.*” **OTU** 17

Churchill *öz. a.* Winston Leonard Spencer-Churchill, Britanyalı politikacı. “*Churchill'in bir sözü onlardan biri: ‘Çocuklara yalnız ana dillerini bilmedikleri zaman dayak atılmasına taraftarım.*” **OTU** 230

cılız *sf.* Çok zayıf ve güçsüz, eneze, nahif. **OTU** 295

cıvıldaşmak *(nsz)* Hep birden cıvıldamak. **OTU** 230

cıvıltı *mec.* Canlılık, ateşlilik. **OTU** 70

cızırdatmak *(-i)* Kâğıt üzerinde ustaca kalem oynatmak veya beceriyle yazı yazmak. **OTU** 132²

cidden *zf. (ci'dden)* *Ar. cidden* Gerçekten. **FH** 83

ciddi *sf. (ciddi:)* *Ar. ciddi* **1.** Ağırbaşlı. **FH** 54, 86, 110 **2.** Titizlik gösterilen, önem verilen. **FH** 16, 63 **OTU** 46, 147, 149, 179, 260 **3.** Güvenilir, sağlam, önemli. **OTU** 27 **4.** şaka olmayan, gerçek. **OTU** 138

ciddileşmek *(nsz)* Ciddi bir durum almak. **FH** 50

ciddiyet *a. Ar. ciddiyyet* Ağırbaşlılık. **FH** 64

cigara *a. hlk.* Sigara. **FH** 10³, 11³, 12

cihan *a. Far. cihān (ciha:nı)* Dünya. **OTU** 266

cihaz *a. Ar. cihāz* Aygıt, alet, takım. **OTU** 89

cihet *a. Ar. cihet* Yön, yan, taraf. **FH** 50, 122 **OTU** 109²

cilt- **di** *a. Ar. cild* Yön, yan, taraf. **OTU** 239

ciltlik, - ği *sf.* Ciltlerden oluşan. **OTU** 221

cinas *a. (cina:sı)* *Ar. cinās ed.* Çok anlamlı bir kelimeye, her defasında başka bir anlam yükleyerek birbirine yakın birkaç yerde kullanma. **OTU** 264

cinayet *a. (cina:yet)* *Ar. cināyet* *mec.* Adam öldürme derecesinde ağır suç. **FH** 24 **OTU** 180, 181 **cinayet işlemek** Adam öldürmek. **OTU** 169

cinnet *a. Ar. cinnet* Delilik. **FH** 39

cins *a. Ar. cins* Tür, çeşit. **OTU** 31, 144, 206

coctail *a. İng.* Kokteyl. “*İngilizce ‘coctail’ kelimesi, birkaç renkli kumaştan*

yapılma bir elbiseye izafetle 'arleccino' olmuştur." OTU 106

coğrafi *sf.* (*coğra:fi:*) Coğrafya ile ilgili. OTU 41, 110², 111

coğrafya *a.* (*coğra'fya*) *Ar.* *cuğrāfiya* **1.** Bir yeryüzü parçasını, bir bölgeyi, bir ülkeyi belirleyen, niteleyen, fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal gerçekliklerin tümü. OTU 109, 110³, 111 **2.** Yeryüzünü fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal yönlerden inceleyen bilim. OTU 114 **3.** Bir yeryüzü parçasını, bir bölgeyi, bir ülkeyi belirleyen, niteleyen, fiziksel, ekonomik, beşerî, siyasal gerçekliklerin tümü. OTU 11, 111², 114

combat *a.* *Fr.* Savaş, dövüş. "Bence en doğrusu şudur: *combat* = *savaş*." OTU 123²

coşkunluk,- ğu *a.* Coşkunca yapılan iş, çuşiş, çuşuhuruş. OTU 120²

coşmak,- ar (*nsz.*) **1.** Duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek. FH 120 **2.** Heyecanlanmak, içten içe kaynamak, aşırı duygulanmak. FH 92

coşturmak (*-i*) Coşmasını sağlamak, coşmasına yol açmak. OTU 65, 222

cumba *a.* (*cu'mba*) *mim.* Yapıların üst katlarında, ana duvarların dışına, sokağa doğru çıkıntı yapmış balkon. FH 18²

cumhur *a.*(*cumhu:ru*) *Ar.* *cumhūr* *esk.* Halk.

→ *cumhur reisi*

cumhur reisi *a.* Cumhurbaşkanı. OTU 118

Cumhuriyet *öz. a.* 7 Mayıs 1924 tarihinden beri Türkiye'de yayımlanan günlük gazete. "Bana bu kitabı Mazhar Şevket İpşir'in son günlerde Cumhuriyet'te çıkan iki makalesi hatırlattı." OTU 130, 177, 196, 282

cumhuriyet *a.* (*cumhu:riyet*) Millet, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi. OTU 11, 12, 37, 177

cümbüş *a.* *Far.* *cunbiş* Eğlence. OTU 125

cümle *a.* *Ar.* *cumle* **1. db.** Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümce. FH 13, 16, 27, 28, 117⁴, 118², 124 OTU 18², 19, 30², 53³, 54³, 62, 70, 72, 84⁴, 88², 90, 98³, 117, 118, 132, 134², 137⁸, 141, 142³, 156³, 173, 180⁵, 185, 186², 191, 197, 198², 200, 204², 205, 206, 225, 236, 245³, 248², 271, 274, 275, 277, 286, 288, 290, 291⁴, 294 **2. sf.** Bütün. OTU 84², 85 **3. zm. esk.** Herkes. OTU 132

cüret *a.* *Ar.* *cur'et* Düşüncesizce, saygıyı aşan davranış, cesaret. OTU 142 **cüret etmek** Saygı sınırlarını aşarak davranmak FH 55

cüretkâr *sf.* *Ar.* *cur'et* + *Far.* - *kār* Yürekli. FH 27 OTU 74

cüretli *sf.* Yürekli. OTU 76, 227

cürüm,- rmü *a.* *Ar.* *curm* Yanlışlık, kusur veya hata. FH 24

Ç

ç Türk alfabesinin dördüncü sırasında yer alan ve **Çe** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümsüz, katışık, diş-diş eti ünsüzünü gösterir. **OTU 89**

çaba *a.* Herhangi bir işi yapmak için ortaya konan güç, zorlu, sürekli çalışma, gayret, ceht, efor. **OTU 119, 120**

çabalamak *(-e)* Güç bir durumdan kurtulmaya uğraşmak. **OTU 120, 155**

çabucak *zf.* Kolaylıkla. **FH 39 OTU 106**

çabuk *sf.* *Far.* *çābuk* **1.** Hızlı, müstacel, yavaş karşıtı **FH 89, 101** **2.** Aceleci. **OTU 267** **3.** *zf.* Alışıldan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda, tez, yavaş karşıtı. **FH 33, 49 OTU 265, 269**

çabukluk,- ğu *a.* Çabuk olma durumu, hız, sürat. **OTU 115**

çadır *a.* *Far.* *çāder* Keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, çerçe Oba Otağ. **FH 33²**

çağ *a.* Zaman dilimi, vakit. **OTU 114** **2.** Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası, dönem, devir. **OTU 18**

Çağatayca *öz. a.* Adını Cengiz'in ikinci oğlu Çağatay'dan alan, Doğu Türkçesinin XV. yüzyılda oluşan yazı dili. **OTU 148³**

çağırma *a.* Çağırma işi. **FH 63**

çağırma *(-i)* **1.** Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek. **FH 34** **2.** *(-e, -i)* Herhangi

birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek. **FH 10, 40**

çağrı *a.* Birinin bir yere gelmesini isteme, davet. **OTU 103**

çakı *a.* Açılıp kapanan bir veya birkaç ağızlı küçük cep bıçağı. **OTU 110**

çakmak,- ar *(-e, -i)* Vurarak sokup yerleştirmek. **OTU 110**

çalımlı *sf.* Gösterişli, kurumlu, afralı tafralı. **OTU 28**

çalınmak *(nsz)* Çalma işine konu olmak. **FH 108**

çalışabilmek *(nsz)* Çalışma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 187**

çalışılmak *(nsz)* Çalışma işine konu olmak. **OTU 66**

çalışkan *sf.* Gayretli, çalışmayı seven, faal. **FH 50³, 51 OTU 24, 78**

çalışma *a.* **1.** Çalışma işi, emek, say. **FH 48 OTU 98, 139⁶, 140², 151², 152, 162, 167², 202, 255** **2.** Bilimsel ve sanatsal amaçlı ürün. **OTU 25, 235, 260**

çalışmak *(nsz)* **1.** Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak. **FH 12, 15, 50, 70, 71, 79, 110 OTU 14, 25², 26, 28, 39, 41, 63, 74, 78, 99, 101, 138, 140, 155, 170, 222, 229, 244, 252, 281** **2.** Herhangi bir iş üzerinde olmak. **FH 29, 72 OTU 100, 125, 166, 229, 240, 255** **3.** *(-e)* Bir şeyi öğrenmek veya yapmak için emek vermek. **OTU 160, 278** **4.** Bir şeyi yapmak için gereken çarelere başvurmak O şeyi gerçekleştirmek için kendini zorlamak, çaba harcamak. **FH 35, 45, 48, 50, 95**

OTU 65, 68, 77, 90, 195, 215², 218, 219, 244, 246, 258
çalıştırmak (-e, -i) Çalışmasını sağlamak. **OTU** 63²
çalma *a.* Çalmak işi. **FH** 15, 105 **OTU** 142
çalmak,- ar (-e, -i) **1.** Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak. **FH** 15², 17, 21, 29², 57², 108, 114², 118, 120 **OTU** 70 **2.** Vurarak veya sürterek ses çıkartmak. **FH** 18, 57 **3.** (*nsz*) Ses çıkarmak, ses vermek. **OTU** 58, 244
çamaşır *a.* *Far. cāmeşūr* İç giysisi. **FH** 42
çamur *a.* Su ile karışıp bulaşır ve içine batılır duruma gelmiş toprak, balçık. **OTU** 14, 203
çan *a.* İçinden sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana. **FH** 108
Çanakkale *öz. a.* (*çana'kkale*) Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. **OTU** 188
çanta *a.* (*ça'nta*) Kösele, meşin, kumaş vb. hafif malzemedен yapılp büyüklüğüne göre para, evrak, yiyecek vb. koyup taşımaya yarayan kap. **FH** 14, 33, 107² **OTU** 236
çapkınca *sf.* Çapkın bir biçimde olan. **FH** 22
çapraşık *sf. mec.* Anlaşılması, çözülmesi veya içinden çıkılması güç, karışık, muğlak. **OTU** 107
çarçabuk *zf.* (*ça'rçabuk*) Çabucak. **FH** 106 **OTU** 115
çare *a.* (*ça:re*) *Far.* çāre. Bir sonuca

varmak Ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu. **OTU** 46, 56, 93, 147, 181, 182, 226, 228, 233, 286 **çaresiz kalmak** Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak. **OTU** 291
çarık,- ğı *a.* İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı. **OTU** 284
çarpık *sf. mec* Gerektiği gibi olmayan, düzgün olmayan. **OTU** 85, 107, 140, 226, 266
çarpılmak (-e) Çarpık duruma gelmek. **FH** 47 **OTU** 108, 274
çarpıntı *a.* Kalbin hızlı ve sık vurması. **FH** 11, 23
çarpışma *a.* Çarpışmak işi, müsademe, sadme. **FH** 38, 120
çarpmak,- ar (-e) Hızla değmek, vurmak. **FH** 108
çarşı *a.* *Far. çār + sū* Dükkânların bulunduğu alışveriş yeri. **OTU** 262
çatal *a.* Yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli çoğunlukla metal araç. **FH** 116
çatı *a. mec.* Belli bir maksada yönelik kimselerin oluşturduğu birlik. **OTU** 64
çatık *sf.* Çatılmış olan. **FH** 74
çatışma *a.* Çatışmak işi. **OTU** 121, 154, 244, 258³
çatlak,- ğı *meç.* Değişimin başlangıcı. **FH** 12
çatlamak (*nsz*) **1.** Bir yüzeyde kırışıklar, çizgiler oluşmak. **FH** 46 **2.** Parçaları ayrılıp dağılmayacak bir biçimde

yarılmak. **FH 47 3.** Çatlamasına yol açmak. **OTU 132, 228**

çay a. Çin. Bu yaprağın demlenmesiyle elde edilen güzel kokulu ve sarımtırak kırmızı renkli içecek. **OTU 143**

çehre a. Far. çihre, çehre Yüz. **OTU 194²**

Çek öz. a. Bugünkü Çekya, eski adıyla Çek Cumhuriyeti. “Çek şehirlerinde ve mağazalarında bile Almanca konuşan zavallı Çekoslavakya'nın akıbetini gösterebilirim.” **OTU 22**

çekilmek (nsz) 1. Çekme işi yapılmak. **OTU 258 2. (-e)** Kendini geriye veya bir yana çekmek. **FH 11 3.** Bir yerden uzaklaşmak, bir yere uğramamak. **FH 15, 37, 61 4.** Katlanmak, üstlenmek, tahammül etmek. **OTU 216 5.** Azalmak. **FH 42 6. mec.** Uzaklaşmak, araya mesafe koymak.

çekim a. db. Fiillerin çeşitli zaman, kişi ve kiplere, adların da ad durumlarına göre uğradığı biçimleri, tasrif. **OTU 289⁴, 290**

çekimsiz sf. Çekimi olmayan. **OTU 240**

çekinmek (-den) Saygı, korku, utanma vb. duygularla bir şeyi yapmak istememek, kaçınmak. **FH 12, 76 OTU 17, 28², 147, 148, 268**

çekişmek (-le) (nsz) mec. Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak. **OTU 147**

çekmek,- er (-e, -i) 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. **FH 10, 15, 23 39⁴, 66², 81, 88**

2. İçine almak. FH 30 3. mec. Götürmek. “Şinasi, Neriman'ı daha ziyade maziye ve

ananeye çekti.” **FH 60 4.** Güç durumlara dayanmak, katlanmak. **OTU 139, 143, 181, 220³, 222, 265, 271 5.** Hoşa gitmek, sarmak. **FH 111 6.** Bir kimseyi veya bir şeyi geri almak. **FH 47**

Çekoslavakya öz. a. Çek Cumhuriyeti, Çekya. “Çek şehirlerinde ve mağazalarında bile Almanca konuşan zavallı Çekoslavakya'nın akıbetini gösterebilirim.” **OTU 23**

çelmek,- er (-i) mec. Kendi yanına çekmek, beğenisini, sevgisini kazanmak. **FH 33**

çene a. Far. çāne Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad. **FH 73, 76 OTU 26**

çerçeve a. Far. çār + çūbe 1. Resim, yazı, ayna vb.ni süslemek veya bir yere asılabilecek duruma getirmek için bunlara geçirilen kenarlık. **OTU 186 2.** Kapı, pencere ile bunların cam veya tablalarının yerleştirilmiş olduğu kenarlık **OTU 229 3. mec.** Bir konunun, bir düşünce alanının sınırları veya bu sınırlar içindeki alan. **OTU 39², 81, 247, 252**

çesit,- di a. Far. çeşīden 1. Aynı türden olan şeylerin bazı özelliklerle ayrılan öbeklerinden her biri, tür, nev. **OTU 163, 204, 226, 288³ 2. sf.** Türlü. **OTU 136, 245, 284, 296**

→ **çesit çesit**

çesit çesit sf. Çeşitli olan, türlü türlü.

OTU 254

çeşitli *sf.* Çeşidi çok olan, türlü, mütenevvi. **OTU** 30, 144, 168, 192, 204, 228, 240, 241, 251, 255³, 256, 260², 263, 270, 274, 292, 293, 294, 295

çeşitlilik,- ği *a.* Çeşidi çok olma durumu, izge, yelpaze, tenevvü, spektrum. **OTU** 204, 256

çeşm *a.* *Far.* çeşm Göz. “Bir nigâh et, yeniden çeşmine kurban olayım.” **OTU** 194²

çeşme *a.* *Far.* çeşme Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar. **OTU** 11

çetin *sf.* Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, güç, zor, müşkül. **OTU** 269

çetrefil *sf.* Karışıklığı dolayısıyla, anlaşılması veya sonuca bağlanması güç. **OTU** 31

çevik,- ği *sf.* *Far.* çabuk Kolaylık ve çabuklukla davranan, tetik, atik, atik tetik. **FH** 48

çeviklik,- ği *a.* Çevikçe davranış. **FH** 9, 56

çevirebilmek (-i) **1.** Çevirme imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 18 **2.** Çevirmeye gücü yetmek. **FH** 56

çevirmek (-i) **1.** Bir şeyin yönünü değiştirmek. **FH** 13, 41 **2.** Öteki yüzünü görünür duruma getirmek. **OTU** 73 **3.** Döndürerek hareket ettirmek. **FH** 18 **4.**

(*nsz*) Durdurmak **OTU** 269 **5.** (*-den*) Çeviri yapmak. **OTU** 37, 52³, 149, 167, 191, 238 **6.** (*-e, -i*) Bir durumdan başka duruma getirmek, dönüştürmek. **OTU** 115, 122, 147, 191, 261 **7.** (*e, -den*) Bir durumdan başka duruma geçmek. **OTU** 39, 57, 71

çevre *a.* **1.** Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam. **OTU** 48, 132, 222, 228, 238 **2.** *mec.* Aynı konu ile ilgisi bulunan kimselerin tümü, muhit. **OTU** 47, 166

çevrili *sf.* Çevrilmiş, kuşatılmış. **OTU** 172, 241

çevrilmek (-e) Çevirme işine konu olmak. **OTU** 56, 66, 75, 139, 227², 265², 266

çeyrek,- ği *sf.* *Far.* çār + yek Dörtte bir. **OTU** 117, 239, 272

→ **çeyrek final**

çeyrek final *a. sp.* Bir yarışmada ikili eşlemelerle son sekiz takımın oluşturduğu grup veya aşama. **OTU** 167

çığlık,- ğı *a.* Acı, ince ve keskin ses, feryat, figan. **FH** 21, 125 **OTU** 70 **çığlık koparmak** Kulak tırmalayıcı korkunç sesler çıkararak acı acı bağırarak. **FH** 52

çıkabilmek (*nsz*) (*çika'gelmek*) Çıkma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 121, 137²

çıkarylma *a.* Çıkarılmak işi. **OTU** 187

çıkarylmak (*nsz*) Çıkarma işine konu olmak. **OTU** 56, 88, 138, 128

çıkarmak (-den) **1.** Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak. **FH** 11, 15, 23, 27, 30, 88 **OTU** 33,

86, 110, 133, 168, 175, 227 **2.** (-i) Yayınlamak. **OTU** 52, 53, 75, 228, 235 **3.** Ortaya koymak. **FH** 60, 105, 107 **OTU** 142 **4.** (-i) Anlamak, ne olduğunu bilmek, sezmek. **OTU** 17, 226 **5.** (-i, -den) Sağlamak, elde etmek. **FH** 72 **5.** (-e) (nsz) Sunmak. **FH** 38, 39 **OTU** 68, 106 **6.** (-e, -i) Göstermek. **OTU** 38 **7.** (-den) İlgisini keserek uzaklaştırmak **OTU** 200

çıkın a. Bir beze sarılarak düğümlemiş küçük bohça, çıkı. **FH** 42

çıkma Çıkmak işi. **FH** 34

çıkma,- ar (-den) **1.** İçeriden dışarıya varmak, gitmek. **FH** 9², 13, 14, 15², 17², 22, 23, 26, 30, 31, 35, 36, 44, 46², 54, 55, 56, 58², 63, 65, 76, 88, 101², 104, 105 **2.** (nsz) Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek. **FH** 80 **OTU** 20, 24, 180 **3.** (nsz) Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup yetişmek, mezun olmak. **OTU** 46 **4.** Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek. **FH** 14, 25, 26 29 **OTU** 123, 266, 293 **5.** Meydana gelmek. **FH** 48, 50 **OTU** 17, 50 **6.** (nsz) Sıyrılmak, ayrılmak. **FH** 71 **OTU** 125, 194, 204 **7.** Bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka bir duruma geçmek **OTU** 217 **8.** (-i) Bir şeyin yukarısına doğru yürümek. **FH** 16, 19⁴, 34, 36, 41 **9.** (-e) Bir yere ulaşmak, varmak. **FH** 13, 32, 49, 91 **OTU** 57² **10.** (nsz) Olmak, bulunmak, var olmak. **OTU** 170, 180, 187, 221, 248, 269 **11.** (-e) Bir iddia ile ortalıkta görünmek. **OTU** 50, 51 **12.** (nsz) Davranışta

herhangi bir niteliği bulunmak. **OTU** 283 **13.** (nsz) Görünür veya belli bir durumda bulunmak. **FH** 54 **OTU** 38 **14.** (nsz) Yayınlanmak. **OTU** 37, 66, 108, 126, 127,130, 131, 148, 168, 177, 181, 196, 225, 263, 265, 291 **15.** (nsz) Verilmek. **OTU** 119 **16.** (-den) Yetiyecek ölçüde olmak. **FH** 118

çıkamaz sf, mec. Çözümüne ulaşmayan, çözüm yolu olmayan. **FH** 91 **çıkmaza sokmak** Bir işi, bir durumu çözümlenemez, güç bir duruma getirmek. **OTU** 155, 214 **çıkmaza götürmek** Bir işi, bir durumu çözümlenemez, güç bir duruma getirmek. “*Tekâmül istikametinin tam tersine, mürekkepten basite doğru gitmeğe çabaladıkça, yalnız dil değil, her kültür meselemizi çıkmaza sokan buhranlardan kurtulamayacağız.*” **OTU** 214

çıldırma (nsz) Delirmek, aklını oynatmak. **FH** 55

çıldırma (-i) Çıldırmasına sebep olmak. **FH** 39

çiplak,- ğı sf. Saçsız (baş). **FH** 69

çirpınabilmek (nsz) Çirpınma ihtimali bulunmak. **FH** 72

çirpınış a. Çirpınma işi. **OTU** 179, 282

çirpınmak (nsz) **1.** Acı ile debelenmek. **FH** 111, 127 **2. mec.** Ne yapacağını şaşırılmış bir durumda üzülme ve telaşlanmak. **FH** 52

çirpiştirme sf. Çarçabuk, özensiz ve üstünkörü yapılan (iş). **OTU** 30

çıtırtı *a.* Çıtırdama sırasında çıkan sesin adı. **FH** 33

çiçek,- ği *a.* 1. *bit. b.* Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü. **OTU** 116 2. Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi. **OTU** 122²

çiçekli *sf.* Çiçeği veya çiçek resimleri olan. **OTU** 122

çift *sf. Far. cuft* Birbirine benzeyen nesne veya unsurlar için kullanılan bir tabir. “Çift kelimelere bir bakış.” **OTU** 198, 199, 214, 215, 223

çiftçi *a.* Geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse. **OTU** 122

çifte *sf. Far. cufte* İki bir arada bulunan veya ikili. **OTU** 180

çiğneme (*nsz*) Çiğneme işi yapılmak. **OTU** 156²

çiğnemek (*-i*) Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek. **FH** 116

çikolata *a. İt. cioccolata* Kakaonun içerisine şeker, süt, fıstık, fındık vb. katılarak yapılan bir tür tatlı yiyecek. **OTU** 17

çile *a. Far. çille* Zahmet, sıkıntı. **OTU** 143

çimento *a. (çime'nto) İt. cemento* Killi kalkerleri özel fırınlarda pişirip ezmekle elde edilen, çamuru çarçabuk katlaşıp sertleşen ve yapılarda harç malzemesi olarak kullanılan kül renginde veya beyaz toz. **OTU** 134

Çince *öz. a.* Çin dili. **OTU** 86

çinko *sf. (çi'nko) İt. zinco* Bu elementten yapılmış. **FH** 68

çirkin *sf. Far. çirkîn* Hoş olmayan, yakışık almayan (davranış veya söz). **FH** 58, 112 **OTU** 167, 220, 231, 240, 264, 277² 2. Göze veya kulağı hoş gelmeyen, güzel karşıtı. **OTU** 109, 185, 277

çizgi *a.* 1. Çizilerek veya çeşitli yollarla oluşmuş iz, çizgi, hat, tahril. **FH** 14 **OTU** 42, 134 2. *mec.* Bir durumdan başka bir duruma atlanan, geçilen yer, sınır. **OTU** 112 3. *mec.* Temel. **OTU** 166 **çizgi çekmek** Bir noktayı hat biçiminde çeşitli yönde uzatmak. **OTU** 57

çizmek,- er (-i) Çizgi çekmek. **OTU** 142

çocuk,- ğu *a.* 1. Küçük yaştaki oğlan veya kız. **FH** 13, 41, 42, 57, 57 **OTU** 39, 42, 44, 46⁴, 92, 98, 104, 114, 119, 140, 176², 181, 199, 201², 208, 211, 287, 201, 209, 225, 228, 230, 233, 234², 137 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. **OTU** 39, 55, 108, 112 3. Genç erkek. **FH** 28 4. *mec.* Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi. **OTU** 93

→ **çocuk oyuncacı**

çocuk oyuncacı Önem verilecek değerde olmayan şey. **OTU** 131

çocukça *sf.* Çocuğı yakışan, çocuk gibi. **FH** 76, 131

çocukluk,- ğu *a.* 1. Çocuk olma durumu. **FH** 56² 2. İnsan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi. **OTU** 188

çoğalma *a.* Çoğalmak işi, fazlalaşma, ziyadeleşme. **OTU** 253

çoğalmak (*nsz*) Azken çok olmak, çok duruma gelmek, artmak, fazlalaşmak, ziyadeleşmek. **OTU** 89, 110, 148, 234

çoğaltmak (-i) Miktarını, sayısını, ölçüsünü artırmak, fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek. **OTU** 13, 84, 148, 175, 281

çoğu *zm* **1.** Çok kimse. **OTU** 81, 114², 143, 153, 161, 162, 233, 275, 283 **2.** Bir şeyin büyük bölümü. **FH** 29, 32², 70, 88, 118 **OTU** 20, 23, 35², 45, 59, 104, 127, 141, 145, 148, 149, 153, 160, 172, 173, 181, 206, 210, 211, 243, 247, 255, 264, 281, 282, 284, 288²

çoğunluk,- ğu *a.* **1.** Sayı üstünlüğü, ekseriyet, azınlık karşıtı. **OTU** 149, 150, 182, 219, 237, 257, 278 **2.** Sayıca çokluk, sayı üstünlüğü. **OTU** 248

çok *sf.* **1.** Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı. **FH** 16, 26, 27, 28, 35, 37, 39, 44, 47, 56, 66, 67, 69, 72, 88, 89, **OTU** 13, 14², 15, 18, 22, 24, 32, 35, 36, 49, 56, 57, 58, 60, 62, 76², 77, 80, 90, 106, 111, 112, 113, 115, 120, 125, 145², 148, 150, 153, 154, 155², 160, 165, 166², 168, 175, 188, 193, 206, 212, 213, 219, 220, 223, 229, 242, 285, 287, 293, 294,

2. Aşırı bir biçimde **FH** 9, 14⁴, 22, 24, 26, 27, 28², 30, 32, 35², 36³, 37, 44, 46, 55², 56², 57², 64, 67, 69, 95, 99, 101³, 102, 104, 115³, 116, 128, 131 **OTU** 13, 14, 15, 24, 25, 31, 32, 55, 60, 69, 72, 73², 75, 97, 107, 144, 178, 191, 194², 208, 212, 214, 216, 219, 229, 231, 232, 243, 249, 257, 261, 264², 267, 269, 270, 271, 280, 283, 285, 293², 294, 298 **çok görmek** Yadırgamak. **OTU** 30, 139, 240 **çok**

şükür Tanrı'nın verdiği nimetlerden hoşnutluğu anlatan bir söz. **OTU** 51, 81
→ **çokbilmiş**

çokbilmiş *sf.* (*ço'kbilmiş*) Her şeye akli eren, zeki, akıllı. **OTU** 211

çokluk,- ğu *a.* Sayı veya ölçü yönünden çok olma durumu, çoğul, kesret, ekseriyet, teklik karşıtı. **OTU** 236, 237, 241

çoktan *zf.* Çok zaman önce, çok zamandan beri, öteden beri, uzun süreden beri. **FH** 12², 13 **OTU** 31, 32, 81, 87, 118, 129, 137², 183, 295

çorba *a. mec. Far. şürbā* İçinden çıkılmaz durum. **OTU** 107

çökebilmek (*nsz*) Çökme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 72

çökmek,- er (*nsz*) **1.** Basmak, yayılmak. **FH** 104 **OTU** 146 **2.** (-e) Oturmak, birdenbire oturmak. **FH** 12

çöküvermek (*nsz*) (*çökü'vermek*) Ansızın çökmek. **FH** 68

çöp *a. Far. çüb* Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi, gübür.

→ **çöp tenekesi**

çöp tenekesi *a. mec.* Çöplük. **OTU** 128

çözme *a.* Çözmek işi. **OTU** 31

çözmek,- er (-i) Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak. **FH** 39

çözük *sf.* Çözülmüş olan. **FH** 41

çözülüvermek (*nsz*) (*çözülü'vermek*) Çabucak veya ansızın çözülmek. **FH** 72

çukur *a.* Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer. **FH** 24, 47

Çuvaşça *öz. a.* Çuvaş Türkçesi. **OTU** 88

çünkü bağ. (çü'nkü) Far. çün + ki
Şundan dolayı, şu sebeple, zira. **FH** 28,
50, 60, 71, 78, 100, 103, 108 **OTU** 15²,
17, 21, 22, 23, 27, 34, 35², 36, 38, 39, 40,
42, 48², 51, 54, 55, 56, 59, 60, 63, 64, 73,
79, 80, 81, 84, 95, 101³, 105, 107, 108,
111, 113, 114², 115, 118, 120, 123, 127,
130, 133, 134², 141, 152², 153², 159, 160,
161, 163², 164, 167², 170, 171, 174², 175,
187, 191, 192, 194², 199, 206², 209, 214,
217, 218, 219, 228, 236, 245, 248, 249²,
251, 252, 256, 269³, 270, 275, 281, 287,
291, 295

çürük,- gü sf. **1.** Çürümüş olan. **OTU**
175, 248 **2. mec.** Sağlam bir temele veya
kanıtlara dayanmayan. **FH** 19 **OTU** 288

çürümek (nsz) Genellikle
mikroorganizmaların etkisiyle, kimyasal
değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmak.
FH 107

D

dadanma a. Dadanmak işi. **OTU** 168

dadanmak (-e) Tadını aldığı, hoşlandığı
bir şeyi sık sık istemek. **OTU** 148

dağ (I) a. Yer kabuğunun çıkıntılı,
yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine
hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan
bölümü. **OTU** 116

dağ (II) a. Far. dāğ İyileştirmek için
vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir
araçla yapılan yanık. **OTU** 293

→ **dağ başı**

dağ başı a. mec. Issız yer. **OTU** 81, 117

dağarcık,- ğı sf. Yerde, zamanda veya söz
zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

OTU 49 **2. ruh b.** Bellek. **OTU** 49

dağılmak (nsz.) **1.** Karışık duruma
gelmek, düzeni bozulmak. **FH** 118 **OTU**
108 **2. mec.** Yavaş yavaş kaybolmak, yok
olmak. **FH** 22 **3. mec.** Birliği, beraberliği
bozulmak. **OTU** 125

dağınık,- ğı sf. Düzeni bozuk, düzensiz,
karışık. **FH** 76 **OTU** 125

dağınıklık,- ğı a. Dağınık olma durumu.
OTU 63

dağıtmak (nsz) **1.** İletmek, ulaştırmak.
FH 39, 42 **OTU** 64² **2.** Belli bir orana
göre bölüştürmek, pay etmek, tevzi etmek.
OTU 140 **3.** Herhangi bir şeyi ayrı ayrı
kimselere vermek. **OTU** 84

daha zf. **1.** Henüz **FH** 101, 118 **OTU** 112,
150, 53 **2.** Var olana, elde bulunana ek
olarak. **FH** 9, 11, 12², 13, 14², 15, 16³,
19², 22³, 25³, 26, 29, 31, 35², 36, 37, 39⁴,
43, 45, 50, 51, 60, 61, 63², 65, 66², 67,
68², 69, 70, 71, 72, 73, 76³, 79, 80, 84, 86,
88, 97, 98, 107, 108⁵, 109 **OTU** 13, 18,
20, 21², 22, 23, 24, 27, 29, 30, 31, 32², 33,
35, 36², 49², 54, 55, 56, 57, 60², 61, 64,
73³, 75³, 77, 84, 89, 92, 98, 99³, 100, 109,
110, 112, 113, 116², 117⁵, 133², 135, 136,
137, 139, 144, 145, 147, 153, 154, 155²,
158, 160, 161², 162, 166², 170², 171, 173²,
174, 177, 179, 182, 183², 185, 188, 189,
191², 204, 205, 207, 215, 218⁴, 219, 220,
223³, 225³, 229², 231, 235, 236, 239, 240³,
241, 244, 262², 264, 265³, 266², 269, 270²,
271, 272², 275, 280, 283, 285², 287³, 288,

290, 293, 295 **3.** Kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz. **FH** 89, 122 **OTU** 42, 92 **4.** Bunun dışında. **FH** 31 **OTU** 112, 140, 142 **OTU** 144, 162, 175, 181, 183, 187, 202, 203, 217, 219, 220, 221, 223, 224,226, 227, 283 **daha neler** "hiç öyle şey olur mu?" anlamında kullanılan bir söz. **OTU** 119

dahası *a.* Fazlası, ilavesi. **OTU** 60

dahi *bağ.* Bile. **OTU** 144

dâhil *zf. (da:hil) Ar. dâhil* İçinde, ... ile birlikte. **FH** 76 **OTU** 110, 124 **dâhil olmak** Katılmak, girmek veya içinde olmak. **OTU** 46, 47², 80, 92², 113, 131

daima *zf. (da:ima:) Ar.dâ'imâ* Her vakit, sürekli olarak. **FH** 9, 21, 33, 35, 50, 51, 53, 69², 92, 122 **OTU** 31, 36, 58, 84, 117, 190

dair *sf. (da:ir) Ar. dâ'ir* Bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne. **FH** 16 **OTU** 19, 27², 32³, 69, 149, 196, 202, 225, 230, 232, 239²

daire *a. (da:ire) Ar. dâ'ire* Belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri. **OTU** 231

dakika *a. (daki:ka) Ar. dakīka* **1.** An, zaman. **FH** 13, 34, 47, 80 **OTU** 213 **2.** Bir saatlik zamanın altmışta biri. **FH** 18, 87 **OTU** 25, 48

dakikalık *sf.* Belli bir dakika süresince yapılan veya olan. **OTU** 51

daktilo *a. Fr. dactylo* Yazı makinesi. **OTU** 231², 265

dalalet *a. (dala:let, l ince okunur) Ar. dalālet esk.* Sapınç, sapkınlık, doğru yoldan ayrılma. **OTU** 72

daldırmak *(e, -i) mec.* Dalmak. **OTU** 132

dalgâ *a.* Su yüzeylerinde genellikle rüzgâr, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket. **OTU** 28, 38

dalgâlı *sf.* Dalgası olan. **OTU** 38

dalgın *sf.* Çevresinde olup bitenleri fark edemeyecek kadar düşünceye dalan. **FH** 63², 107, 109

dalgınlık,- ğı *a.* Dalgın olma durumu. **FH** 40, 109

dallanmak *(nsz) mec.* Bir iş, bir sorun karışık, güç bir duruma girmek. **OTU** 50

dallanıp budaklanmak Bir iş, bir sorun büyüyerek karışık duruma gelmek. **OTU** 50

dalmak,- ar (-e) **1.** Suyun içine bütün hızla girmek. **OTU** 38 **2.** *(nsz)* Bir yerin içine girmek. **OTU** 101 **3.** *(nsz) mec.* Kendini bilmez duruma gelmek, kendinden geçmek. **FH** 96 **OTU** 147 **4.** *(nsz)* Uyumak. **FH** 17 **5.** *mec.* Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak. **FH** 70, 84 **OTU** 255 **dalıp çıkmak** Birçok yere girmek. **OTU** 253

damak,- ğı *a. anat.* Ağız boşluğunun tavanı. **FH** 21

damat,- dı *a. (da:ma:dı), Far. dāmād* Evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad, güveyi. **FH** 78, 80

damla *a.* Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı. **FH** 22

danışma *a.* Danışmak işi, müşavere, istişare, müzakere, meşveret. **OTU** 138²

Dante *öz. a.* İtalyan ozan ve politikacı. “İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dante’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz.” **OTU** 170

dar *sf.* 1. Genişliği az veya yetersiz olan, ensiz, mikro. **FH** 68 2. Az, elverişsiz, sınırlı. **OTU** 123⁵, 149 **darda kalmak** Zor duruma düşmek. **OTU** 120

→ **dar kafalı**

dar kafalı *sf.* Kavrayışı az, anlayışı kıt, yenilikleri benimseyecek yetenekten yoksun (kimse). **OTU** 275

daracak *sf.* Çok dar. **OTU** 155

daraltmak *(-i)* Dar duruma getirmek. **OTU** 69

dargın *sf.* Darılmış olan, küs, küskün. **FH** 78, 91

dargınlık,- ğı *a.* Dargın olma durumu, küslük. **FH** 62

darılmak *(-i)* Darılmasına sebep olmak. **OTU** 182

darlık,- ğı *a.* Dar olma durumu. **OTU** 98

darmadağın *sf.* *(da'rmadağın)* Çok dağınık ve karışık, darmadağınık, tarumar. **FH** 72 **darmadağın etmek** Dağıtmak, karıştırmak. **FH** 72

darmadağınık,- ğı *sf.* *(da'rmadağınık)* Darmadağın. **FH** 37

darülbedayi *a.* *(da:rülbeda:yi:)* *Ar.* *dār + bedāyi* ‘esk. Güzel sanatlar kuruluşu. **OTU** 75

darülelhan *a.* *Ar.* *(dāru’l-elhān)* Musiki evi, konservatuvar “Tütüncüye giderek bir cigara aldı ve camın kenarına asılı bir akşam gazetesinin ilk sayfasına göz attı: Darülelhan muallimlerinden birinin resmi, alaturka, alafranga musiki münakaşası hakkında sözler.” **FH** 9, 10², 12, 13², 17, 25, 26, 29, 59, 63

darülfünun *a.* *(da:rülfünü:nu)* *Ar.* *dār + funūn* esk. Üniversite. **FH** 9, 28, 58, 117 **OTU** 171

dasdaracak *sf.* *(da'sdaracak)* Çok dar. **OTU** 170

datif *a. db.* Yönelme durumu. **OTU** 103

dava *a.* *(da:va:)* *Ar.* *da’vā* 1. *mec.* Sorun. **OTU** 22, 23, 34, 36, 42, 57, 58³, 59², 62, 65, 67, 73, 74, 78, 80, 81², 83, 99, 100, 106³, 107, 114, 121, 124, 126, 131, 134, 135, 146³, 147, 149², 150, 151, 152, 155², 176, 187, 189, 218², 219³ 228, 243³, 250², 251, 252, 278, 282 2. *mec.* Ülkü. **OTU** 41, 53, 70, 77, 115, 121², 122, 145², 149, 190, 202², 217², 218, 219, 225, 261, 279

davacı *a. huk.* Dava eden kimse, savlayıcı, müddei. **OTU** 265²

davet *a.* *(da:vet)* *Ar.* *da’vet* Çağrı, çağırma. **FH** 9, 40, 61, 62, 67, 124 **OTU** 215 **davet etmek** Çağırma. **FH** 10, 90, 99 **OTU** 250

davranış *a.* Davranma işi, tutum, davranım, muamele, hareket. **OTU** 245, 257

davranmak (*nsz*) **1.** Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak. **FH 58** **2.** (-e) Bir şeye el atmak, girişmek. **OTU 109**

dayamak (-e, -i) Yaslamak. **OTU 74**

dayanabilmek (-e) Dayanma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH 28, 104**

dayanmak (-e) **1.** Bir şeyin üzerinde kurulmuş olmak. **OTU 91, 131, 240, 246, 249** **2. mec.** Birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek, istinat etmek. **OTU 163, 177, 226, 255**

dayı *a.* Annenin erkek kardeşi. **FH 25, 59, 106**

→ **dayızade**

dayızade *a. esk. (dayıza:de) T. dayı + Far. zade* Dayı oğlu. **FH 103**

dazır dazır *zf.* Alelacele, telaşla. “Zevahire niçin aldanyorsun? Sadece gece gündüz, dazır dazır koşmak mı çalışmaktır?” **FH 51**

debelenme *a. mec.* Boşuna uğraşıp durmak **OTU 222**

dedektif *a. Fr. détective* Suç sayılan bir işi veya bu işi yapanı ortaya çıkarmakla görevli kimse, hafiye, polis hafiyesi. **OTU 195²**

defa *a. (defa:) Ar. def'a* Kez, kere. **FH 10, 14³, 15, 22, 25, 46, 49, 59, 70², 74, 78, 99, 114, 120** **OTU 18, 19, 22, 24, 32, 60, 75, 76, 109, 115, 126, 132, 155², 165, 166, 168, 175, 210, 213, 214, 220, 228, 243**

defile *a. Fr. défilé* Giyecekleri tanıtmak amacıyla mankenlerin yaptıkları gösteri, giyim gösterisi. **OTU 212**

define *a. (defi:ne) Ar. defîne* Toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şeyler, gömü. **OTU 212**

defter *a. Ar. defter* Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları. **OTU 84**

degajman *a. Fr. sp. dégagement* Degaj. **OTU 182**

değer *a.* **1.** Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. **OTU 100, 118, 135, 163, 173, 175², 182², 233, 244, 275, 277, 279, 288, 298** **2.** Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü. **OTU 187, 231** **3.** Üstün nitelik, meziyet, kıymet. **OTU 188², 228, 285, 293**

değerlendirmek (-i) **1.** Değer kazandırmak, kıymetlendirmek. **OTU 234** **2.** Bir şeyin özünü, önemini, nitelik ve niceliğini belirlemek. **OTU 267**

değerli *sf.* Değeri olan veya değeri yüksek olan, kıymetli. **OTU 73, 99, 191, 208, 215, 216, 219, 225, 235, 237, 279, 290, 296**

değil *a.* Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz

çekimini sağlayan kelime. **FH** 15, 16, 24, 26, 27, 33, 37, 38³, 40, 45², 54, 60, 62, 66², 69, 83, 87, 89, 90⁵, 91, 92, 96², 99 101, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 121 **OTU** 8, 11², 12, 14², 15³, 19, 20, 21², 22, 24², 25, 26, 27, 28², 29³, 30², 31², 33⁵, 34, 35⁶, 36, 37, 38², 47, 40², 41, 45, 46, 48, 49³, 52³, 53², 54³, 55, 56⁴, 57⁴, 58, 60², 61³, 62², 63⁵, 66, 67, 68⁶, 70, 71, 72, 74, 75², 76², 77⁴, 78⁴, 80⁴, 82², 83², 84, 89, 92, 94², 96, 97², 98⁴, 99³, 100, 101³, 103³, 104, 105³, 107², 108, 109², 111, 112², 113², 114³, 115, 116³, 117, 119³, 120³, 121, 122, 124⁵, 125, 126, 130², 131³, 134⁵, 136², 138, 139², 140, 141², 144, 146, 47, 148, 149³, 150, 151, 153⁴, 154, 155³, 156², 157, 159, 160², 162, 163, 166, 167, 169³, 172², 175³, 176, 177³, 178³, 179², 180, 182, 183³, 184³, 185, 186, 187, 188², 192², 193, 194, 195, 196², 197, 200², 201, 202³, 203⁴, 205, 206, 210, 212⁶, 213, 214, 215², 217, 218, 219³, 220, 221², 223², 225, 226², 227, 228, 230², 233, 236⁴, 240³, 241², 244, 246, 249⁶, 251³, 252³, 253³, 254, 257, 259, 260, 263, 267, 268, 269⁴, 265, 270³, 271, 272, 273, 274², 275², 276, 277³, 278, 279², 282, 283², 284², 285, 287², 288³, 290², 292², 293², 295, 297, 298²

değirmen *a.* İçinde öğütme işi yapılan yer. **OTU** 267

değirmileşmek (*nsz*) Değirmi duruma gelmek. **FH** 42

değişebilmek (*nsz*) Değişme ihtimali veya imkânı bulunmak. **OTU** 11, 130, 141 **FH** 113

değişiklik,- ği *a.* Farklılık. **FH** 44 **OTU** 86², 177, 219²

değişme *a.* Değişmek işi. **FH** 13, 26, 122 **OTU** 131, 178, 197, 288

değişmek (*nsz*) Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. **FH** 12², 13, 62, 63, 66, 68, 79, 80, 90, 117 **OTU** 11, 68, 82, 86³, 87⁴ 144, 218, 219², 270, 296

değişme *a.* Değişmek işi. **OTU** 144

değişmezlik,- ği *a.* Değişmez olma durumu. **OTU** 147

değiştirebilmek (*-i*) Değiştirmeye imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 129

değiştirilme *a.* Değiştirilmek işi. **OTU** 92

değiştirilmek (*nsz*) Değiştirme işi yapılmak. **OTU** 89, 91

değiştirme *a.* Değiştirmek işi, tebdil, tahrif. **OTU** 114, 149, 165, 170

değiştirmek (*-i*) **1.** Başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak. **FH** 17, 99, 100 **OTU** 33², 39, 68, 70, 75, 93, 97, 102, 112, 144³, 248, 249, 272 **2.** (*nsz*) Birini bırakıp başkasını kullanmak. **OTU** 296² **3.** Anlatıma yeni bir içerik vermek. **OTU** 192

değmek,- er (I) (*-e*) Herhangi bir nitelikte olmak. **OTU** 83, 195, 214

değmek,- er (II) (*-e*) Değerinde olmak **OTU** 39, 120, 205, 285

dehşet *a.* *Ar. dehşet* Bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü, yığı. **OTU** 217, 273

dekan *a. Alm.* Dekan Üniversitede bir fakülteyi yöneten, profesör aşamasında öğretim üyesi. **OTU** 247

dekolte *sf. Fr. décolleté* Açık giyimli. **FH** 13

dekor *a. Fr. décor* **1.** Bir yere süsleme amacıyla verilen düzen. **OTU** 74 **2. mec.** Görünüş, manzara. **FH** 58

delalet *a. (dela:let, l ince okunur) Ar. delâlet esk.* Kılavuzluk, aracılık. **OTU** 60

delalet etmek **1.** Göstermek, anlatmak **OTU** 111 **2.** Yol göstermek. **OTU** 139

deli *sf.* Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. **OTU** 200, 234

→ **deli saçması**

deli saçması *a.* Anlamsız tutarsız, delice söylenmiş söz. **OTU** 45

delice *zf. (deli'ce)* Delicesine. **OTU** 232

delik,- ği *a.* Dar, küçük açıklık. **FH** 42 **OTU** 69

delikanlı *a.* Çocukluk çağından çıkmış genç erkek. **OTU** 188

delil *a. Ar. delîl* **1.** İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, emare. **OTU** 78, 127, 136, 184, 190, 275 **2. huk. ve man.** Kanıt. **OTU** 107

delilsiz *sf.* Delili olmayan. **OTU** 35

delmek,- er (-i) Delik açmak, delik duruma getirmek. **OTU** 41

demagoji *a. Fr. démagogie* Laf cambazlığı. **OTU** 142, 147

deme *a.* Demek işi. **OTU** 74, 109, 113, 240

demek,- r (nsz) **1.** Söylemek, söz söylemek. **FH** 13, 15, 16, 17, 22², 23²,

25⁴, 26, 28², 30, 31², 32, 33, 34, 35², 36², 40, 44³, 46, 50, 51, 54³, 61, 64, 69, 74, 77², 78, 79, 81, 82, 84, 86, 88, 89⁵, 101², 105², 106, 109, 110, 111, 114, 115 **OTU** 13, 14², 15², 17², 23, 18² 27⁴, 28, 29², 31, 32⁴, 33, 34², 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47³, 48⁴, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 68, 69, 70², 73, 74⁵, 79, 80, 81, 89, 98², 99, 101, 102², 103², 108², 109², 113, 118, 120³, 123, 124⁶, 125³, 127, 128, 131, 132², 133, 134, 137, 139, 141, 143, 155, 164, 167, 167, 170, 177, 178², 179, 184, 188, 190, 190, 194, 195, 197, 200, 202, 203, 206, 213, 214, 216², 217, 218, 219, 220, 226, 229, 231, 244, 248, 249, 250, 260, 269, 273², 281⁴, 282², 292, 297 **2. (-e)** Ad vermek. **OTU** 26, 75, 93, 110, 124, 163, 178, 222, 224, 241, 297 **3.** Bir dilde karşılığı olmak. **OTU** 107, 120, 193, 194⁴, 203, 213, 241, 280, 282, 283 **5. (-e)** Herhangi bir kanıya, yargıya varmak. **FH** 17, 80 **OTU** 12, 79, 112, 116, 120, 151, 152, 159, 166, 177, 182, 192, 212 224, 228, 244, 291, 294, 296 **6.** Saymak, kabul etmek. **OTU** 70, 100², 101, 134², 154, 172, 178, 217, 221, 283, 289², 291 **dedikodu yapmak** *a.* Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma, **FH** 58 **deyip de geçmemek** Önemsemek. **OTU** 124

→ **dedikodu**

dedikodu *a.* Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma, kov, gıybet, kılükal. **FH** 99 **OTU** 24

dedikoducu *sf.* Çok dedikodu yapan, kovcu, gıybetçi, dillek. **OTU** 156

demin *zf.* Az önce, demincek, deminden. **FH** 30, 105, 118 **OTU** 56, 108

deminki *sf.* (*de'minki*) Biraz önceki. **FH** 62

demokrasi *a. Fr. démocratie top. b.* Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, el erki, demokratlık. **OTU** 18, 171

Demokrat Parti *öz. a.* 1946 yılında Celâl Bayar tarafından kurulan siyasi parti. “*Demokrat Partinin dil davamızda muayyen bir ilmî görüşü, hatta ameli bir anlayışı olmadığı meydana çıktı.*” **OTU** 149

demokratik *sf.* *Fr. démocratique* Demokrasiye uygun. **OTU** 163

denebilmek (*nsz*) Denme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 48, 102, 111, 199², 204², 205³, 241, 295

deneme *a.* **1.** Denemek işi, sınama. **OTU** 206², 216, 230, 246, 278, 282 **2. ed.** Herhangi bir konuda yeni ve kişisel görüşlerle bezenmiş bir anlatım içinde sunulan düz yazı türü. **OTU** 37, 273

denemek (*-i*) Bir işe, başarmak amacıyla başlamak, girişimde bulunmak, teşebbüs etmek. **OTU** 39, 117, 128, 271

denilebilmek (*nsz*) Denilme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 213

denilmek (*nsz*) **1.** Ad verilmek. **OTU** 38, 100, 147, 149, 158, 191, 187, 203, 207, 284⁴, 292, 298 **2.** Söylenmek, sözü edilmek. **OTU** 282

Deniz Bank *öz. a.* Türkiye'de faaliyet gösteren özel sermayeli bir mevduat bankasıdır. “*Deniz Bank'ın adını Türk gramerine aykırı bulduğunu yazan rahmetli Profesör Sadri Maksudi, bu küçük ve haklı tenkidi yüzünden, üniversiteden istifaya mecbur edilmişti.*” **OTU** 196

deniz *a.* Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbirleriyle bağlantılı, tuzlu su kütleleri. **OTU** 38, 39, 135 **2.** Bu su kütlelerinin belirli bir parçası **OTU** 145

denme *a.* Denmek işi. **OTU** 103², 105, 113², 153, 197, 212

denmek (*nsz*) **1.** Ad verilmek. **FH** 19 **OTU** 212, 294 **2.** Söylenmek, sözü edilmek. **OTU** 70, 88², 105, 114, 118, 196, 200³, 212, 214³, 240, 260², 263, 267

depo *a. Fr.* Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin konulduğu yer, ardiye. **OTU** 38

derbeder *sf.* *Far. derbeder* Yaşayışı ve davranışı düzensiz (kimse). **FH** 37³

derece *a. Ar. derece* **1.** Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe, mertebe. **FH** 22, 33, 53, 58, 66, 71², 72 **OTU** 22, 29, 45, 66, 69, 72, 73, 76, 104, 109, 149, 152, 161, 162, 167, 171, 186, 187, 213, 241, 250, 252², 253, 270 **2. e.** Denli, kadar. **FH** 17, 92, 93, 106, 118, 121 **OTU** 30, 175, 241, 274

→ *derece derece*

derece derece *sf.* Farklı farklı, değişik. **OTU** 151

dergi *a.* Siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, mecmua. **OTU** 115, 139, 148, 157, 191, 195, 205, 206², 209, 217, 225², 226 227², 229, 233, 235², 236, 241, 244, 245³, 270, 273, 278, 290, 292²

derhâl *zf.* *Far. der + Ar. hâl* Çabucak **FH** 30, 38, 40, 47, 53, 72 **OTU** 22, 24, 48, 148, 160, 228, 274

deri *a.* İnsan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı tabaka, cilt, ten. **FH** 53

derin *sf.* **1.** Yoğun. **FH** 37, 43², 56, 70, 77, 93, 110 **2.** Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan. **OTU** 129 **3.** Uzun süren. **FH** 17, 52 **OTU** 171 **4.** *mec.* İçten gelen. **FH** 116 **5.** *mec.* Ayrıntılı. **OTU** 166, 222 **6.** *a.* Dip. **OTU** 154

derinleşmek (*nsz*) **1.** Derin duruma gelmek. **FH** 17, 18², 84, 95 **2.** *mec.* Bir konuda köklü, sağlam bilgi edinmek, bilgisini genişletmek. **OTU** 55

derinleştirmek (*-i*) Ayrıntılarına kadar incelemek, derinliğine incelemek. **OTU** 229

derinlik,- ği *mec.* Karanlık, bilinmeyen dönem. **OTU** 155

derleme *a.* Derlemek işi, tedvin. **OTU** 191, 217, 255, 257

ders *a.* *Ar. ders* **1.** Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi. **FH** 59² **OTU** 41, 104², 154, 208, 224, 227, 228², 247², 250, 265, 228² **2.** Öğrencinin öğrenmek zorunda olduğu bilgi **OTU** 25,

32, 229 **3.** *a. mec.* Bir olayın bellekte bıraktığı öğretici iz, öğüt, ibret. **FH** 52

ders almak **1.** Bir olaydan deneyim kazanmak, ibret almak. **OTU** 146 **2.** Bir konu üzerinde bir öğrenci yetkili bir kimseden bilgi edinmek. **FH** 59 **ders olmak** Kötü bir olay bir daha yapmamak üzere örnek olmak, ibret olmak. **OTU** 122

ders vermek Azarlamak, sert davranmak, sert bir karşılıkla yola getirmek. **OTU** 55 → **ders notu**

ders notu *a.* Eğitim amacıyla derslerde kullanılmak üzere hazırlanmış görsel veya yazılı malzeme. **OTU** 32

dert,- di *a.* *Far. derd mec.* Sorun, kaygı. **OTU** 68, 179, 203 **dert etmek** (*doğ. dert etmek*) Bir sorunu veya durumu üzüntü konusu yapmak. **OTU** 289

dertlenmek (*nsz*) Üzüntüye kapılmak, dertli duruma gelmek, kaygılanmak **OTU** 58

deruhte *a.* *Far. der + Ar. 'uhde esk.* Üzerine alma, üstlenme. **OTU** 29 **deruhte etmek** Üstlenmek. **OTU** 29

deruni *sf.* *Far. derūn + Ar. -ī (deru:ni:)* *esk.* İçle ilgili, içten. **FH** 15, 37, 38, 60, 95, 107

derya *a.* (*derya:)* *Far. derya esk.* De niz. **OTU** 135

Desportes *öz. a.* Fransız şair. “*Hicap manasına gelen 'pudeur' kelimesi, Fransız şairi Desportes, 'bienfaisance' kelimesi, rahip Saint-Pierre tarafından uydurulmuştur.*” **OTU** 145

destan *a. Far. destān ed.* Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epepe. **OTU** 179

desteklenmek (*nsz*) **1.** Destekleme işine konu olmak. **OTU** 161 **2. mec.** Arka olmak, arka çıkmak. **OTU** 162, 163

deuteron *İng.* deuteron $^2\text{H}^+$ formülünde, bir proton ve bir nötrondan oluşan deuteriyum atomunun çekirdeği. “*Bu kelimeler ve öteki bilim terimleri arasında deuteron olması kaideye daha uygun iken, yanlış olarak deuteron denilen fizik kelimeleri pek çoktur.*” **OTU** 158

dev *a. Far. dīv* **1.** Korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı. **OTU** 107 **2. sf.** Olağanüstü irilikte olan. **OTU** 171

devam *a. (deva:mı) Ar. devām* Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme. **FH** 56 **OTU** 69, 180 **2.** Ek, parça. **OTU** 11

devam etmek **1.** Sürdürmek. **FH** 10, 11, 12², 13, 26³, 27², 30², 49², 50, 51, 55, 59, 67, 70, 72, 76, 82², 105, 117, 118 **OTU** 12², 20, 21, 25, 31, 34², 40, 55, 69², 74, 86, 98, 101², 109, 112, 151², 163, 165, 168, 182, 205, 214, 236, 245, 257, 272, 274, 282, 293, 296 **2.** Sürekli ve düzenli gitmek. **OTU** 165 **devam ettirmek** Başlanmış bir işi sürdürmek. **OTU** 132

devamlı *zf.* Sürekli, bitmeyen, kesintiye uğramayan bir biçimde. **OTU** 46, 71, 78, 115, 195, 215

devamlılık,- ğı *a.* Devamlı olma durumu, süreklilik. **OTU** 270

deve *a. hay. b.* Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan (*Camelus*). **OTU** 62

deveran *a. (devera:nı) Ar. deverān anat.* Kan dolaşımı. **OTU** 63

devir,- vri *a. Ar. devr* Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası. **FH** 68 **OTU** 12, 39, 58, 76, 101, 124², 131 142², 171, 196, 228, 231, 233, 287 **devir açmak** Tarihte özellik taşıyan yeni bir çağ başlatmak. **OTU** 75

devirmek (-i) *mec.* Bir yana eğmek. **OTU** 222

Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü *öz a.* Türkiye için hava durumu tahminleri ve uyarıları yapan bir devlet kuruluşu. “*Fransızca ‘Orage’ kelimesinin bir elinden Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü, bir elinden de Anadolu Ajansı, tutmuşlar Türkçe sözler arasına sokuşturmak istiyorlarmış.*” **OTU** 33

devlet *a. Ar. devlet huk. ve top. b.* Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. **OTU** 11⁵, 26², 31⁴, 55, 64, 66², 69⁴, 70, 88, 110², 111, 116, 117², 122², 131, 138, 161, 201, 249², 250, 251³, 256⁴, 257, 267, 279³, 282

→ **devlet adamı, devlet baba, devlet dili**

devlet adamı *a.* Devlet yönetiminde söz sahibi. **OTU** 31, 100

devlet baba *a. hlk.* 'Koruyucu, kollayıcı' anlamında devleti anlatan bir söz. **OTU** 26²

devlet dili *a.* Bir devletin sınırları içerisinde yönetimde, hukukta, eğitimde ve ticaretle gerek sözlü gerekse yazılı iletişimde kullanılan, genellikle kanunla belirlenen dil, resmî dil. **OTU** 46, 220², 230, 296, 297²

Devlet Şurası *öz. a.* Danıştay. " *Fakat bir zamanlar Devlet Şurasına inhisar ettiği umumiyetle konsey manasında kullanılamaz.*" **OTU** 12

devletçilik,- ği *a.* **1.** Bir milletin yönetimle ve ekonomiyle ilgili işlevlerinin devletçe birleşik bir yönetim altında bütünleştirilmesi siyaseti ve öğretisi, erkencilik karşıtı. **OTU** 166 **2.** *fel.* Genellikle devleti töre, kültür, hukuk vb. nin kaynak ve taşıyıcısı olarak görme eğilimi. **OTU** 162

devre *a. Ar.* *devre* Belirlenmiş zaman dilimi. **OTU** 115², 163, 186, 199

devrilmek (*nsz*) Devirme işi yapılmak. **FH** 46

devrim *a.* **1.** Belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik. **OTU** 152, 157⁴, 159, 160, 161³, 164, 166, 167, 171³, 201, 266 **2.** *esk.* İnkılap. **OTU** 136²

devrimci *a.* **1.** Belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik yapan kimse. **OTU** 268, 269 **2.** *esk.* İnkılapçı kimse. **OTU** 136, 153, 237

devrimcilik,- ği *esk.* İnkılapçılık. **OTU** 172, 215, 236, 249

deyim *a.* Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir. **OTU** 11, 156, 185, 210⁴, 211, 238, 263, 280

Deyimlerimiz ve Kaynakları *öz. a.* Yusuf Ziya Bahadınli'ya ait bir eser. " *Yusuf Ziya Bahadınli bu eksiği 'Deyimlerimiz ve Kaynakları' adını verdiği küçük ve zarif bir kitapla tamamlamış.*" **OTU** 210

deyivermek (*nsz*) (*deyi'vermek*) Çabucak veya ansızın demek. **OTU** 132

dış *a.* **1.** Herhangi bir cisim veya alanın sınırları içinde bulunmayan yer, hariç, iç karşıtı. **OTU** 186, 252 **2.** Bir konunun kapsamına girmeyen şey. **OTU** 93, 207, 284 **3.** Görülen, içte bulunmayan yüzey. **FH** 10, 64 **dışına çıkmak** Tanınan hak ve yetkileri aşmak. **OTU** 56 **dışında kalmak** Karışmamak, ilgilenmemek. **OTU** 131 **dışta bırakmak** Hariç tutmak. **OTU** 40

dışarı *a.* **1.** Dış çevre, dış yer, hariç, içeri karşıtı. **FH** 11, 15, 30, 34, 37, 39, 41, 44, 81 **OTU** 63², 74, 116, 123, 125, 253, 294 **2.** *zf.* Dışa, dış çevreye. **FH** 15, 92, 106 **dışarı atmak** Kovmak. **OTU** 134

dışında -den başka, sayılmazsa. **OTU** 106, 110, 111, 172², 178, 253, 261, 280, 297, 298

dialectic *İng.* Diyalektik. " *Fransızca'da (Dialectique), Almanca'da (Dialektisch), İngilizce'de (Dialectic), İtalyanca'da (Dialettico).*" **OTU** 47

dialektisch Alm. Diyalektik
“Fransızca'da (*Dialectique*), Almanca'da
(*Dialektisch*), İngilizce'de (*Dialectic*),
İtalyanca'da (*Dialettico*).” OTU 47

dialettico İt. Diyalektik. “Fransızca'da
(*Dialectique*), Almanca'da (*Dialektisch*),
İngilizce'de (*Dialectic*), İtalyanca'da
(*Dialettico*).” OTU 47

diction a İng. Diksiyon. “Bazı
spikerlerimizin ağzında Türkçe, açık ve
aydınlık bir *Diction* (söyleme) ve ahenkli
bir *intonation* (seslendirme) ile dünyanın
en güzel dillerinden biri haline gelir.”
OTU 282

dictionnaire a. Fr. Sözlük. “*Lugat*'ın da
lügatlerin miktarına, izah şekillerine göre
çeşitleri vardır: *Lugat*, *Kamus*, *Ferheng*
gibi. Fransızcada *Glossaire*, *Lexique*,
Vocabulaire, *Dictionnaire*. OTU 289

didaktik,- ği a. Fr. *didactique* eğt.
Öğretim yöntemlerini ele alan bilgi,
öğretim bilgisi. OTU 84

diğer sf. *Far.dīger* Başka, özge, öteki,
öbür. FH 38 OTU 57, 61, 65, 86, 96, 112,
163, 172, 245, 263

diğeri zm. Ötekisi, başkası. OTU 40

dik sf. Yatık durmayan, sert. OTU 108

dikine zf. *mec.* İnadına. OTU 155 **dikine**
gitmek Kimsenin sözünü dinlemeyerek
kendi bildiğini yapmak. OTU 155

diken a. Bazı bitkilerin dal, yaprak,
meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı
hayvanların derisinde bulunan sert, ucu
sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri. OTU
167

dikkat,- ti a. Ar. *dikḫat* 1. Duygularla
düşünceyi bir şey üzerinde toplama,
uyanıklık. FH 33, 66, 77 OTU 20, 71,
186, 195, 198, 205² 2. *mec.* İlgi, özen.
FH 14, 27 OTU 52, 147 **dikkat çekmek**
Göze batmak, fark edilmek. OTU 217,
234, 275, 297 **dikkat etmek** 1. Gözüne
çarpmak veya ilgisini çekmek. FH 12, 18,
32, 40, 58, 104, 109² OTU 22 2. Özen
göstermek. FH 11, 12, 110, 160, 187 3.
Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde
toplamak, uyanık davranmak. FH 9, 33,
77, 119², 121 OTU 58, 105, 114, 142,
186, 195, 198, 290 **dikkat buyurmak**
Dikkat edilmek, uyanık hâlde bulunmak.
“*Dikkat buyurulmuşsa, yazılarımda, hatta
aynı yazımda ikisini de kullandığım
görülmüştür.*” OTU 199 **dikkatini**
çekmek Uyarmak. OTU 198

dikkatle zf. (*dikka'tle*) Dikkatli bir
biçimde. FH 49 OTU 161, 208, 230, 257
dikkatli zf. Dikkat ederek. FH 25² OTU
206, 221

dikkatsizlik,- ği a. Dikkatsiz olma
durumu, dalgınlık, savrululuk, özensizlik.
OTU 186, 200, 231, 290

dikme a. Dikmek işi. OTU 114, 122

dikmek,- er (I) (-e, -i) Yetiştirmek için bir
bitkiyi toprağa yerleştirmek. OTU 122,
123

dikmek,- er (II) (-i) Biçilmiş veya
yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye
geçirilmiş iplikle tutturmak. FH 80

diksiyon a. Fr. *diction* Seslerin, sözlerin,
vurguların, anlam ve heyecan duraklarını

kurallarına uygun olarak söyleme biçimi.

OTU 154², 200

diktatör *sf. mec.* Zorba. **OTU** 67

diktirmek (-e, -i) Dikme işini yaptırmak.

FH 78

dil (I) *a.* Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı. **OTU** 26

dil (II) *a.* İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban. **OTU** 11³, 12, 13², 14⁴, 15⁷, 16, 20, 21³, 22², 26, 28, 30, 31, 33, 34², 36, 37, 45³, 47⁵, 48⁵, 52, 58, 59², 62, 66, 69², 70⁷, 71⁴, 84², 85², 86³, 87³, 88², 90, 104², 105⁴, 106, 111, 112², 114, 115², 116², 117, 118³, 120, 121², 122⁶, 123³, 124, 126, 127, 128, 129³, 130⁸, 131⁵, 132, 133², 134⁷, 135³, 136⁴, 137², 138⁶, 140², 141², 143², 144⁴, 145⁴, 146⁵, 147⁹, 148³, 149¹³, 150³, 151⁸, 152³, 154, 155³, 156⁵, 157⁷, 158³, 159¹⁴, 160⁵, 161⁷, 162⁵, 163³, 165³, 166⁴, 167⁵, 168³, 169⁴, 170¹⁰, 171⁸, 172⁶, 173⁵, 174⁸, 175, 176⁴, 177⁵, 178, 179⁷, 180⁶, 181⁶, 182⁴, 183⁴, 184⁵, 185⁴, 186⁶, 187³, 191², 192², 193², 194, 195, 196³, 197⁴, 198³, 199³, 200, 201⁶, 202⁸, 203⁶, 204², 205, 206⁴, 207¹⁶, 208³, 209⁴, 210², 211, 212³, 213², 214, 215⁶, 216², 219⁷, 220², 222⁶, 223², 227², 228⁴, 229⁴, 230⁵, 231⁴, 232⁴, 233⁵, 235², 236⁴, 237, 238, 239, 240², 241³, 242⁶, 243⁴, 244, 245⁷, 246³, 247⁶, 248³, 249¹⁷, 250³, 251⁶, 252⁴, 253¹⁰, 254³, 255⁷, 256¹⁰, 257⁸, 258⁷, 259³, 260,

261³, 262⁶, 263¹⁴, 265, 269², 271³, 272, 273⁴, 274², 276, 278⁸, 279⁷, 280, 281³, 282⁷, 283², 284¹³, 285⁵, 286, 287⁵, 289⁴, 290², 291⁴, 292⁶, 293⁶, 295², 296⁸, 297¹⁰, 298⁵ **2.** Düşünce ve duyguları bildirmeye

yarayan herhangi bir anlatım aracı. **OTU**

71 **diline dolamak** **1.** Aynı şeyi

durmadan ve her yerde tekrarlamak. **FH**

54 **OTU** 189 **2.** Bir kimseyi her yerde

kötülemek. **FH** 90 **diline düşmek** Yermek

veya alay etmek amacıyla birinin kötü

veya yanlış davranışını sürekli söylemek.

OTU 268 **dili dönmek** bir sözü doğru,

düzgün söylemeyi becerememek. **FH** 54

dili tutulmak Korku, şaşkınlık vb.

sebeplerle birdenbire söz söyleyemez

olmak. **OTU** 33

→ **dil bilgisi, dil bilimi, dil birliği**

dil bilgisi *a.* Bir dilin ses, biçim ve cümle

yapısını inceleyip kurallarını tespit eden

bilim, gramer. **OTU** 185, 194, 197, 207,

209, 228², 242, 274, 276, 282, 288, 289

dil bilimi *a.* Dillerin yapısını, gelişmesini,

dünyada yayılmasını ve aralarındaki

ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle

bilgisi bakımından genel veya

karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim,

lisaniyat, lengüistik, filoloji. **OTU** 166

dil birliği *a.* Lehçe ve ağız farklarını

gidererek aynı dili kullanan toplumlar

arasında ortak bir yazı dilinde ve alfabede

birleşilmiş olma durumu. **OTU** 115, 146²,

242, 243, 279²

Dil Kurumu *bk.* Türk Dil Kurumu. **OTU**

69, 74, 77, 87, 97, 103, 105², 109²,

Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi öz. a. Atatürk tarafından 1935'te kurulan DTCF Ankara Üniversitesinin fakülte olarak ilk birimidir. “*Dil Kurumu azasından Kütahya Mebusu Besim Atalay'ın bir broşüründen anlıyoruz ki, Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi doçentlerinden, mahut gramerin müellifi, talebeye ‘okul, başkan’ ilh. gibi kelimelerin Türk dili kaidelerine uygun olmadığını öğretmektedir.*” OTU 69, 83²

dilci a. Dil bilimci. OTU 108, 120, 146, 221 2. Dille ilgili araştırmalar yapan kimse. OTU 20², 21⁵, 83, 120³, 130², 221, 222, 257, 286, 297

dilek,- ği a. Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, temenni, rica, murat. OTU 155, 237, 238, 287

dilemek (-i) 1. Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek. OTU 206, 246, 253 2. *mec.* Kendi düşünce, görüş ve isteğini yapmak. OTU 252

dilenmek (*nzs*) *mec.* Kendisini acındırarak bir kimseden bir şey istemek. OTU 212, 269

dilim a. Bir bütünden kesilmiş veya ayrılmış ince, yassı parça. OTU 153

dilsiz *sf.* Konuşma engelli, konuşamayan, ahraz. FH 33 2. *mec.* Ses çıkarmayan, sessiz olan (kimse). OTU 188

dilsizlik,- ği a. Dilsiz olma durumu. OTU 228

din a. (*di:ni*) *dīn* b. Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı

ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet. OTU 11², 35, 174, 195, 265

→ **din birliği**

din birliği a. *din* b. Aynı din etrafında oluşturulan inanç gücü. OTU 35

dinamik *sf.* *Fr. dynamique mec.* Canlı, etkin, hareketli. OTU 139

dinamizm a. *Fr. dynamisme* Davranışları canlı ve hareketli olan canlılığın özelliği. OTU 145

dindar *sf. din b. Ar. dīn + Far. -dār* Din inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse), mütedeyyin. FH 69 OTU 267

dindaş a. Aynı dinden olan kimse. OTU 255

dinî *sf. (di:ni:) Ar. dīnī* Dinle ilgili, din üzerine, dinsel. OTU 106, 256, 293

dinlemek (-i) İşitmek için kulak vermek. FH 18, 19, 23, 45, 46, 49, 57, 63, 101, 102 OTU 58², 74, 95, 108, 199

dip,- bi a. Taban. OTU 38

diploma a. (*l ince okunur*) *İt. diploma* Bir kimseye herhangi bir okulu veya öğrenim programını başarıyla tamamladığını, bir derece veya unvanı kullanmaya hak kazandığını, bir iş, sanat veya meslek dalında çalışabilme yetkisi elde ettiğini belirtmek için bir öğretim kurumu tarafından düzenlenip verilen resmî belge, icazetname, şehadetname. OTU 142, 147

dipsiz *sf.* Dibi olmayan. OTU 67

dirayetli *sf.* Yetenekli, becerikli. OTU 109

direktif *a. Fr. directive* Yönerge. **OTU** 170, 205, 241

diri *sf.* Güçlü, zinde. **FH** 48 **OTU** 21

dirigisme *Fr.* Devlet müdahaleciliği. "Politika ve hukuk diline giren yeni birçok kelimeden birkaçı: totalitaire (totaliter), fascisme (faşizm), nazi, racisme, dirigisme, étatism, technocratie, synarchie, génocide." **OTU** 158

dirilmek (*nsz*) **1.** Güçlenip canlanmak. **FH** 73 **OTU** 23 **2. mec.** Yeniden etkin olmak, geçerli duruma gelmek **OTU** 144², 145

diriltme *a.* Dirilmesini sağlama, canlandırma. **OTU** 160²

diriltmek (*-i*) Dirilmesini sağlamak. **FH** 80 **OTU** 65, 74, 75, 287

disiplin *a. Fr. discipline* **1.** Sıkı düzen. **OTU** 25, 72, 81, 118, 132, 138, 2532. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü. **OTU** 99, 100², 147 **3.** Öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü, bilim dalı. **OTU** 24, 29, 138², 177

disiplinsizlik,- ği *a.* Disiplinsiz olma durumu. **OTU** 143

disposition *a.İng.* Eğilim. " Terimler şöyle dursun, günlük dile girmiş kelimelerin bile Türkçelerini, Arapçalarını, Farsçalarını, Çağataycalarını bulamazsınız. Binlercesi ve eskileri arasından bir kaç misal: Proccède, Présence, Convention,

Fantaisie, Affectivité, Disposition, Aktualité..." **OTU** 148

diş *a.* Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırpı koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri. **FH** 73 **OTU** 175

→ **diş ağrısı, diş fırçası**

diş ağrısı *a.* Diş bölgesinde oluşan hastalıktan meydana gelen ağrı. **FH** 38

diş fırçası *a.* Dişleri temizlemede kullanılan bir fırça türü. **FH** 37

dişçi *a. hlk.* Diş hekimi. **OTU** 89

dişi *sf. anat.* Yumurta oluşturan veya yavru doğuran (birey). **FH** 56

divan *a. (di:va:nı) Ar. dīvān ed.* Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser. **OTU** 265, 293

→ **divan edebiyatı**

divan edebiyatı *a.* XIII-XIX yüzyıllara arası dil, konu ve işleniş bakımından Arap, Fars etkisi altında gelişmiş Türk edebiyatı. **OTU** 55, 218, 226

Divanü Lügati't-Türk *öz. a.* Kaşgarlı Mahmut'a ait sözlük. "Yayınladığı birçok kitaplar, tarama dergileri, sözlükler ve bunların arasında Divânü Lûgati't Türk gibi ana eserler Türk filolojisi, Türkoloji, Türk Dil Tarihi incelemeleri için esaslı kaynaklardır." **OTU** 235

diyalekt *a. Fr. dialectique* Gerçekliği ve onun çelişmelerini incelemeye yarayan ve bu çelişmeleri aşmayı sağlayan yolları aramayı öngören akıl yürütme yöntemi, eytişim. **OTU** 73, 138², 255³, 255², 256³, 270²

diye *zf.* **1.** Herhangi bir yargıya vararak. **OTU** 18, 34, 53, 62, 75, 109, 123, 149, 159, 172, 173, 202, 222, 277, 283, 292. **2.** Diyerek. **FH** 12, 16, 22, 28, 38, 44, 54, 61, 77, 79, 111, 113, 203 **OTU** 28, 45, 50, 63, 81, 113, 119, 127, 134, 137, 177, 189, 192, 209, 224, 228, 236, 237, 244, 248, 259, 267, 289 **3.** Niteleyerek. **OTU** 70, 172, 245

diyebilmek (*nsz*) Deme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 109 **OTU** 22, 35, 38, 49, 62, 154², 191, 192, 201, 255, 276, 281

diz *a. anat.* **1.** Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer. **FH** 9, 55, 72, 76

dizgi *a.* Basım için harfleri, kelimeleri, satırları, sayfalar oluşturacak biçimde düzenleme, tertip. **OTU** 66, 186, 224²

dizi *a.* Herhangi bir bakımdan bir bütün oluşturan şeylerin tümü, seri. **OTU** 110 **2.** *db.* Aynı söz dizimsel bağlam içinde birbirinin yerini alabilecek olan ve güçlü bir karşıtlık bağlantısı kuran öğelerin oluşturduğu bütün, paradigma. **OTU** 288

dizilmek (*-e*) Dizi durumuna getirilmek, dizme işi yapılmak. **OTU** 72, 143

dizmek,- er Yan yana veya üst üste sıralamak. **OTU** 110

dizme *a.* Dizmek işi. **OTU** 141

dobra *sf. (do'bra)* *Bulg.* Anlaşılır.
→ **dobra dobra**

dobra dobra *zf.* `Sakinmeden, çekinmeden konuşmak` anlamındaki *dobra dobra konuşmak*' deyiminde geçen bir söz. **OTU** 67

doçent *a. Alm. Dozent* Üniversitelerde profesörden önceki basamakta bulunan öğretim üyesi. **OTU** 69, 83, 246², 247², 248⁴, 249, 250, 252, 269

dogmatik,- ği *sf. Fr. dogmatique fel.* **1.** Deney bilgisini, deneye dayanan kanıtları hiçe sayarak kanılarını inanç öğretilerinden çıkaran (düşünce biçimi), inaksal. **OTU** 275 **2.** *a.* Felsefe ve din dogmalarının mantıksal ve sıralı bir yolla ortaya konuluşu. **OTU** 274, 275²

dogmatizm *a. fel. Fr. dogmatisme* Dogmacılık. **OTU** 275⁵

doğa *a.* Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür. **OTU** 245²

doğma *a.* **1.** Doğmak işi. **OTU** 165 **2.** *sf.* Doğmuş. **FH** 40 **2.** Ortaya çıkan, kaynaklanan, meydana gelen. **OTU** 159

doğmak,- ar (*nsz*) **1.** Dünyaya gelmek. **OTU** 29, 112, 140, 144, 288 **2.** *mec.* Ortaya çıkmak, sonucu olmak. **OTU** 24, 28, 35, 38, 39, 60, 64³, 65², 67, 68², 76, 78, 94, 97, 109, 121, 127, 134, 136³, 140², 144, 145, 146, 195, 204, 235, 244, 256, 258, 260, 237, 286

doğranmak (*nsz*) Kesilmek, parça parça edilmek. **OTU** 134

doğru *sf.* **1.** Gerçek, yalan olmayan. **FH** 100 **OTU** 33, 73, 277 **2.** Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun. **FH** 83, 101 **OTU** 28, 35, 50, 61, 64, 69, 71, 97, 108, 112³, 123, 124, 129, 130, 141³, 143, 150, 151, 168, 172, 175, 176, 184, 192, 195³, 211, 212³, 224, 231, 241³, 250, 257, 258,

259², 261, 270³, 271, 281, 283², 293 **3. a.** Gerçek, hakikat. **FH 90 OTU 33, 62², 86**
4. zf. Yanlırsız, eksiksiz bir biçimde. **OTU 33, 35, 57, 92, 140, 202, 283, 284, 285, 290** **5. zf.** Hiçbir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca. **FH 11, 45, 69, 71 OTU 96, 169, 202, 258, 291** **6. zf.** Yakın, yakınlarında. **FH 10, 14, 22, 24³, 25, 27, 32, 34², 37, 38, 39, 43, 44², 56², 63², 67, 69, 70², 74, 75, 76, 77, 81, 108, 113, 115 OTU 21, 28, 64, 117, 156, 166, 220, 252², 282** **7. e.** Karşı yönünce. **FH 16, 32, 122, 124 OTU 63⁵, 64, 65, 89, 100, 105, 137, 155², 218², 227, 283** **doğru bulmak** Uygun görmek Onamak. **OTU 69, 139, 185, 292** **doğru olmak** Uygun olmak. “Bir okuyucum bazı yazarların keyfiyet veya mahiyet manasına nitelik kelimesini kullanmalarının doğru olup olmadığını soruyor.” **OTU 30, 31, 198, 241², 250**
doğrudan zf. Dolaysız, araçsız, aracısız, araya başka bir şey girmeden, resen. **OTU 131**
→ **doğrudan doğruya**
doğrudan doğruya zf. Dolaysız, araçsız, aracısız, araya başka bir şey girmeden, resen. **FH 30 OTU 131, 154**
doğrulamak (-i) Bir şeyin doğru olduğunu ortaya koymak, desteklemek, gerçeklemek, teyit etmek, tasdik etmek. **OTU 146**
doğrulmak (nsz) Oturan veya yatan bir kimse toparlanmak, dik bir duruma gelmek. **FH 19, 40**

doğruluk,-ğu a. 1. Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet. **OTU 66, 130, 141** **2. fel.** Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması. **OTU 87**
doğrusu zf. Gerçeği söylemek gerekirse, gerçek şu ki. **FH 25, 118 OTU 273**
doğu a. 1. Güneşin doğduğu ana yön, gün doğusu, şark, maşrık, batı karşıtı. **OTU 109², 136, 144, 214³, 263** **2. gök b.** Güneşin 21 Mart ve 23 Eylülde doğduğu yön. **OTU 109³**
doğum a. mec. Ortaya çıkmak, sonucu olmak. **OTU68**
doğurmak (-i) (nsz) 1. Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak. **FH 48** **2. mec.** Ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak. **FH 62, 64, 68, 90 94, 101, 110, 258, 269**
doğurtmak (-e,-i) Doğurmasını sağlamak, doğurmasına yardım etmek. **OTU 65**
doksan sf. Dokuz kere on, seksen dokuzdan bir artı. **OTU 35, 134**
doktor a. Fr. docteur Hekim. **FH 73, 82 OTU 38, 52, 57², 156, 200, 222²**
dokunma a. Dokunmak (I) işi, temas. **OTU 277**
dokunmak (-e) İlişkin, ilgili olmak, değinmek. **OTU 155**
dokuz a. 1. 9 ve IX rakamlarının adı. **OTU 140** **2. sf.** Sekizden bir artı. **FH 36, 128 OTU 56, 118, 134**

dokuzuncu *sf.* Dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada sekizinciden sonra gelen. **OTU 63**

doküman *a. Fr. document* Belge. **OTU 195²**

dolambaçlı *sf. mec.* İçinden zor çıkılır, çapraşık. **OTU 15**

dolandırıcı *a.* Birini aldatarak mal veya parasını alan kimse, tokatçı. **OTU 268**

dolaşmak (*nsz*) Gezmek, gezinmek. **FH 26, 41, 44, 112, 116² OTU 62**

dolayı *zf.* Ötürü. **OTU 130, 222**

dolayısıyla *zf. (dolayısıyla)* Dolaylı olarak, doğrudan ilgili olmayarak. **OTU 131**

dolay kutupsal *sf. gök b.* Kutup yakınında olan. **OTU 45**

doldurma *a.* Doldurmak işi. **OTU 138**

doldurmak (*-i*) Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek. **FH 10, 33² OTU 76, 130, 133, 138, 142, 151, 153, 187, 226², 240, 250, 252 2. (-le) mec. Canlılık kazandırmak. **OTU 29, 76****

dolmak,- ar (*nsz*) **1.** Dolu duruma gelmek. **FH 33, 78, 108 OTU 182 2.** Bir yere iyice yayılmak, kaplamak. **FH 11, 12, 94, 95, 110 OTU 135, 203, 216 dolup taşmak** Gereğinden çok olmak, gereğinden çok kaplamak. **OTU 205**

dolu *sf.* **1.** İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı. **OTU 155, 181, 219, 228² 2.** Bir yerde sayıca çok. **FH 62, 68 OTU 39, 159, 225 3.** Çok olan (iş, uğraş Olay vb.). **FH 109 OTU 76, 209 4. mec.** Bir duygunun güçlü etkisinde olan. **OTU 168**

dondurmak (*-i*) *mec.* Şaşırtmak. “Sistemli bir şekilde veya arada bir kendilerini bu piç Türkçe ayazına kaptıran, bir okuyucularını donduran öteki gazete ve dergilerin de bu dil mevzuunda çok dikkatli olmaları ve farkına varmadan politbüro emellerine hizmetten kaçınmaları beklenir.” **OTU 206**

donkişotluk,- ğu *a.* Gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma durumu. **OTU 160**

donmak,- ar (*nsz*) *mec.* Gelişmemek, yeniliklere açık olmamak. **OTU 65**

donuk *sf.* Canlılığı olmayan, fersiz (göz). **OTU 276**

dost *a. Far. düst 1.* Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimse, düşman karşıtı. **FH 56, 70², 99 OTU 32, 58, 100, 101², 113², 116², 125², 130, 136, 143, 190, 191, 206, 227, 276⁴ 2. sf.** İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan. **OTU 74, 123², 142 dost olmak** Yakınlık kurmak, ahbab olmak. **OTU 34, 115**

dostluk,- ğu *a.* Dost olma durumu. **FH 62**

dosya *a. (do'sya) Fr. dossier 1.* Aynı konu, aynı kimse, aynı işle ilgili belgeler bütünü. **OTU 55 2.** gibi belgelerin toplandığı kartondan kap. **OTU 228**

doymak (*-i*) Açlığını gidermek. **FH 88**

dökmek,- er (*-i*) **1.** Belli bir yere boşaltmak. **FH 78 2.** Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek. **FH 31 3. (nsz)** Çok söylemek **OTU 252**

dökülmek (*nsz*) Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak. **FH** 46, 116 **2.** Çıkmak Ortaya konulmak. **OTU** 224

dönebilmek (*nsz*) Dönme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 41

dönemeç,- ci *a.* Bir yolun yön değiştirdiği yer, viraj. **FH** 19

dönem *a.* Belli özellikleri olan zaman parçası, periyot. **OTU** 169

dönme *a.* Dönmek işi **OTU** 74

dönmek,- er (*nsz.*) **1.** Kendi ekseninde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek. **FH** 29, 34 **2.** (-e, -den) Geri gelmek, geri gitmek. **FH** 18, 23, 36, 70 **OTU** 44, 144, 145, 229, 271 **3.** (-e) Yönelmek. **FH** 10, 35, 55, 118 **OTU** 156, 170, 171, 287, 296 **4.** (-e) Durumdan duruma geçmek, değişmek Olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek. **FH** 92

dördüncü *sf.* Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen. **OTU** 72

dört,- dü *sf.* Üçten bir artık. **FH** 11, 14, 42, 50, 77, 85 **OTU** 14, 54, 80, 95², 161, 175, 221, 248, 280 **dört gözle beklemek** Çok isteyerek veya özleyerek beklemek. **OTU** 289

döşenmek (*nsz*) Döşeme işi yapılmak. **FH** 35

dövüş *a.* Dövme işi. **OTU** 123 **2.** Tokat, yumruk, tekme gibi saldırışlarla yapılan kavga. **OTU** 74

dövüşmek (*nsz*) Karşılıklı birbirini dövmek, vuruşmak. **FH** 114

dram *a. Fr. drame mec.* Acıklı olay. **OTU** 40, 41

dua *a. (dua:) Ar. du'ā'* Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin. **FH** 69

dua etmek Tanrı'ya yalvarmak. **FH** 69

dudak *a.* Ağızın, dişleri örten ve dışarıya doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından her biri. **FH** 14, 69, 70, 107, 119 **OTU** 132

duman *a.* Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan değişik renklerde gaz. **FH** 42

durabilme *a.* Durabilmek işi. **FH** 41

durabilmek (*nsz*) Durma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 56

duraklamak (*nsz*) **1.** Hareket durumundayken kısa bir süre için durmak veya arada bir durmak. **FH** 11 **2. mec.** Bir süre ses çıkarmamak, bir şey söylememek, duraksamak, tereddüt etmek. **FH** 34

durdurmak (-i) Durmasını sağlamak. **FH** 74

durgunluk,- ğu *a.* Durgun olma durumu. **OTU** 225

durma *a.* Durmak işi. **FH** 13 **OTU** 73

durmak,- ur (*nsz*) **1.** Hareketsiz durumda olmak. **FH** 9², 11, 16³, 15², 17, 18, 19⁴, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 36³, 37², 43, 44, 49, 51, 63, 74², 77 **OTU** 114 **2.** Belli bir durumda, bir görevde bulunmak. **OTU** 289 **3.** (*nsz.*) Dinmek, kesilmek. **FH** 30 **4.** Varlığını sürdürmek. **FH** 63, 71, 79, **OTU** 37, 74, 76, 81, 102², 103, 108, 282² **5.** Var olmak. **FH** 69 **OTU** 36, 39, 194 **6.**

Beklemek, dikilmek **FH** 91 **OTU** 18 7.
Yaşamak. **FH** 78 **OTU** 167 8. Kalmak.
OTU 297 9. Bir yerde olmak veya
bulunmak. **FH** 51 **OTU** 148, 183, 250 9.
Bir konuyla çok ilgilenmek, üstüne
düşmek. **OTU** 58, 157 10. Bir yerde bir
süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek,
tevakuf etmek **FH** 25 11. Bir konuyla
çok ilgilenmek, üstüne düşmek. **OTU** 36,
70
durulmak Durma işi yapılmak. **OTU**
213, 294
durum *a.* Bir şeyin içinde bulunduğu
koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet,
mevki, pozisyon. **OTU** 126, 141, 152,
204, 214²
duruş *a.* Durma işi. **FH** 15, 32, 41, 75,
76, 82
duruşma *a. huk.* Davacı ile davalının
yargıç karşısında hazır buldukları
yargılama evresi, mahkeme, murafaa.
OTU 141, 237
duvar *a. Far. dūvār* Bir yapının yanlarını
dışa karşı koruyan, iç bölümlerini
birbirinden ayıran, taş, tuğla vb.
gereçlerden yapılan veya örülen dikey
düzlem. **OTU** 89, 170, 269
duygu *a.* Duyularla algılama, his. **FH**
56, 58, 71, 80, 81, 91, 94, 109, 110, 114
OTU 148, 153, 166, 174, 249, 298
duygusuz *sf.* Duygusu, duyarlılığı
olmayan, hissiz. **OTU** 64
duymak,- ar (-i) 1. Bilgi almak,
öğrenmek, haber almak. **FH** 99 **OTU** 60,
126, 200, 202, 222 2. İşitmek, ses almak.

FH 11, 25, 43, 48, 70, 74, 117 **OTU** 18,
130, 132 3. Dokunma, koklama vb.
duyularla algılamak, hissetmek **FH** 43,
44, 87, 93 4. İşitmek, ses almak. **FH** 12,
24, 68, 69, 70, 108 **OTU** 19, 105, 125,
241, 290 5. (*nsz*) Bir ruh durumu içine
girmek. **FH** 23 **OTU** 130 6. *mec.*
Sezmek, fark etmek, hissetmek. **FH** 25,
43, 45, 47, 57, 65, 69, 70, 80, 89, 93, 94,
99 **OTU** 114, 183, 263
duyu *a.* İnsanların ve hayvanların, dış
dünyanın uyarılarını görme, işitme,
koklama, dokunma ve tatma organlarıyla
algılama yeteneği, duyum, hasse. **OTU**
163, 238
duyulmak (*nsz*) 1. Duyulmak durumu.
OTU 175 2. Duyuma işine konu olmak.
FH 42, 95 **OTU** 136, 248
duyum *a.* Duyu. **OTU** 238
düdük,- gü *a.* İçinden hava veya buhar
geçirildiğinde keskin ses çıkaran ve işaret
vermek için kullanılan araç. **FH** 108
düğme *a.* Giyecek, yorgan vb.nin bazı
yerlerine ilikleyici veya süs olarak dikilen
kemik, metal, sedef gibi sert maddelerden
yapılmış küçük tutturma aracı. **FH** 109
düğüm *a. mec.* Anlaşılamayan,
çözülemeyen karışık durum. **OTU** 48
dükkân *a. Ar. dukkân* Esnafın perakende
satış yaptığı, küçük zanaat sahiplerinin
çalıştıkları yer. **FH** 13, 29², 30³, 35
dümdüz *sf. (dü'mdüz)* Çok düz. **FH** 69
dün *a.* Bugünden bir önceki gün. **FH** 14,
22², 23, 25, 26², 27, 29, 53 **OTU** 47, 73,
75, 133, 177, 224, 244, 248, 272, 290

dümkü *sf.* Bugünden bir önceki günle ilgili. **OTU** 30, 37, 46, 47, 66

dünya (I) *a.* (*dünya:*) *Ar.* *dunyā* **1.** Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. **FH** 69 **OTU** 15, 29, 34, 35, 39, 51, 64, 84, 85, 86, 105³, 108², 113, 121², 127, 144, 146, 158, 159, 169, 171, 174, 226², 233, 249, 252, 262², 266, 280, 281, 282, 294 **2.** Dış, çevre Ortam **OTU** 105, 119² **3.** İnançları bir olan ülke veya insanlar topluluğu. **OTU** 37 **4.** Meslek veya iş birliği içinde bulunma, camia. **OTU** 100 **5.** *mec.* Duygu, düşünce ve hayal âlemi. **OTU** 62, 182 **dünyaya gelmek** İnsan, doğmak. **OTU** 129

Dünya (II) *öz.a.* Özel bir gazete. “*Jak K. Kassar imzalı mektubu gönderen okuyucumuz, bir Müslüman Türk olmadığı hâlde, Dünya gazetesinin ‘İhtiyar Balıkçı ve Deniz’ filmi hakkındaki bir tenkidini kesip bana yollamış.*” **OTU** 206²

→ **dünya görüşü**

dünya görüşü *a.* Evrenin ve hayatın anlamını, amacını, değerini, insan varlığını ve davranışlarını bütünüyle kavramaya çalışsan genel düşünce. **OTU** 40

düpedüz *zf. mec.* Başka bir amaç gütmeyen, açıktan açığa, açıkçası, gerçekten. **OTU** 82

dürüst *sf. Far. durust mec.* Kurallara uygun, yanlışsız. **OTU** 52, 53, 245, 246

düş *a.* Uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya. **OTU** 239

düşebilmek (*nsz*) Düşme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 66

düşüş *a. mec. Far. dū + şeş* Umulmayan iyi bir rastlama. **OTU** 141

düşkünlük,- gü *a.* Düşkün olma durumu, iptila. **OTU** 179

düşman *a. Far. duşmān* **1.** Birinin kötülüğünü isteyen Ondan nefret eden Ona zarar vermeye çalışan kimse, yağlı, hasım, antagonist, dost karşıtı. **FH** 17, 124², 125 **OTU** 34², 100, 101², 124, 276 **2.** Aralarında birbirleriyle çatışmaya varacak ölçüde anlaşmazlık olan taraflar. **OTU** 159 **3.** *mec.* Bir şeyi büyük ölçüde kullanıp tüketen kimse. **FH** 73 **düşman olmak** Kin beslemeye başlamak. **OTU** 34, 101

düşmanlık,- ğı *a.* Düşmanca duygu veya davranış, yağılık, hasımlık, adavet, muhasamat, husumet, antagonizm. **OTU** 174², 190, 220 **düşmanlık etmek** Hasımlık yapmak. “*Demek ki uydurma düşmanları, bilerek veya bilmeyerek, dilin gelişme zenginleşmesine düşmanlık etmiş oluyorlar.*” **OTU** 159

düşme *a.* Düşmek işi. **FH** 39

düşmek (*-e*) **1.** Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek. **FH** 22, 39, 47, 37² **2.** Yere devrilmek, yere serilmek. **FH** 52 **3.** Uğramak, kapılmak. **FH** 93 **OTU** 82, 71 **4.** Yakışık almak. **OTU** 130 **5.** Bir yere ansızın gelmek, damlamak, tesadüfen gelmek. **OTU** 142 **6.** Alışmak, müptela olmak. **OTU** 121 **7.** (*nsz*) Düşkünleşmek. **OTU** 149 **8.** Olmak

Olumsuz bir duruma girmek. **OTU** 172, 176, 286 **9.** Yukarıdan aşağı doğru sarmak. “*Neriman'ın alınına düşen saçlarını parmaklarının ucu ile geriye attı.*” **FH** 77

düşüklük,- gü *a.* Kurallara uymama durumu. **OTU** 186

düşünce *a.* **1.** Uzay ve zamanın ötesinde, öznenin dışında, kendiliğinden var olan, duyularla değil, yalnızca ruhen algılanabilen asıl gerçeklik, mütalaa, fikir, ide, idea. **FH** 36, 38, 106 **OTU** 27, 39², 40⁴, 52, 54, 67², 71, 73, 104, 105, 108, 124², 126, 127, 144, 148², 149², 162, 165, 172, 175, 226, 232², 233, 238, 255², 257, 275², 284 **2.** Niyet, tasarı. **OTU** 98

düşünceye dalmak Derin derin düşünmek. **OTU** 20

düşündüme *(-i)* Düşünmesine sebep olmak, düşünmesine yol açmak. **FH** 21, 35 **OTU** 169, 224, 287

düşünebilmek *(-i)* Düşünme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 181

düşünme *a.* Düşünmek işi, tefekkür. **FH** 12², 22, 63, 71, 109 **OTU** 275

düşünmek *(-i)* **1.** Aklından geçirmek, göz önüne getirmek. **FH** 20, 22², 23, 27, 33, 49, 50, 53, 56, 70, 81, 88, 89, 90, 97, 100, 111, **OTU** 77², 80, 100, 103, 125, 127, 128, 129, 138, 157, 161, 174, 178, 186, 226, 227 **2.** *(-de)* Bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmek, zihinsel yetiler oluşturmak, muhakeme etmek. **FH**

16, 19, 34, 35², 36, 38, 39, 45², 47, 48, 49, 53, 55, 60, 67, 69, 82, 85, 86, 88² 108, 113, 114 **OTU** 30, 55, 75, 77, 89, 102, 123, 126, 127, 131, 165, 198, 214, 223, 243, 261, 295 **3.** *(-i)* Tasarlamak. **FH** 22, 25, 114 **OTU** 37, 41, 54, 170 **4.** *(-i)* Akıl etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek. **OTU** 39 **düşünüp durmak** Sürekli olacak biçimde düşünceye kapılmak. “*Düşünüp durmuş, şöyle bir formüle varmış.*” **OTU** 213

düşünülmek *(nsz)* Düşünme işine konu olmak. **OTU** 29, 66, 82, 137, 152, 157, 187, 198, 297

düşünür *a.* Genel sorunlar üzerine yeni ve kendine özgü düşünceleri olan kimse, düşünücü, mütefekkir. **OTU** 161

düşürmek *(-e)* Uğratmak. **FH** 73

düz *sf.* Doğru. **OTU** 25

→ **düz tümleç**

düz tümleç,- ci *a. db.* Yalın durumda bulunan tümleç. **OTU** 103

düzeltilme *a.* Düzeltmek işi. **OTU** 212

düzeltilmek *(nsz)* Düzeltme işine konu olmak veya düzeltme işi yapılmak. **OTU** 86, 88, 89

düzeltilme *a.* Düzeltmek işi, tashih. **FH** 38 **OTU** 228

düzeltilmek *(-i)* **1.** Düzgün duruma getirmek. **FH** 17, 37², 38², 39, 41, 55 **OTU** 228 **2.** Yanlıştan kurtarmak, tashih etmek. **OTU** 62, 185, 186³, 227 **3.** Bozukluğunu gidermek Onarmak. **OTU** 91, 187, 248

düzen *a.* Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem. **OTU** 58, 67, 134, 241 **düzene koymak** Düzenlemek, dağınlıktan kurtarmak. **OTU** 63

düzenleyebilmek (-i) Düzenleme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 122

düzenli *sf.* Düzeni olan, yerli yerinde, kararlı, tertipli, muntazam. **OTU** 116

düzensizlik,- ği *a.* Düzensiz olma durumu, tertipsizlik, intizamsızlık, nizamsızlık. **OTU** 66², 233

düzgün *sf.* Düzenli, kusursuz, insicamlı, rabıtalı, muntazam. **OTU** 152, 231

düzme *sf.* Uydurma. **OTU** 119

E

e Türk alfabesinin altıncı sırasında yer alan ve **E** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ince ünlülerin düz ve geniş olanını gösterir. **OTU** 177

ebedilik,- ği *a.* Ebedî olma durumu, sonsuzluk. **OTU** 235

ebediyen *zf.* (ebedi'yen) *Ar.* ebediyyen Sonsuz olarak, sonsuzluğa kadar. **FH** 64, 94, 105 **OTU** 93

Ebüzziya Tevfik *öz. a.* Türk gazeteci, yazar, yayıncı, hattat. "Ebüzziya Tevfik, bu nefî edatının rolüne dair bir kitap yazmağa bile lüzum görmüşti." **OTU** 19

ecdad,- dı *a.* *Ar.* (ecda.dı) Geçmişteki büyükler, atalar. **OTU** 11

eciş bücüş Hiçbir yeri düzgün olmayan, çirkin bir biçim almış bulunan, çarpık

çarpık, eğri büğrü. **OTU** 81

ecnebi *sf.* (ecnebi:) *Ar.* ecnebi Yabancı. **FH** 54 **OTU** 22², 14⁴

eczacı *a.* Eczacılık fakültesinden mezun olarak eczacılık mesleğini yapmaya hak kazanmış kimse. **FH** 73 **OTU** 128, 145

eczacılık,- ğı *a.* Hastalıkların tanısı, tedavisi ile sağlığın korunmasında kullanılan ilaçların ve kozmetik ürünlerin üretimi, çözümlenmesi, etkinlik ve güvenilirliği ile ilgili çalışmaları yürüten ve uygulayan sağlık bilimi. **OTU** 158

eczane *a.* (ecza:ne) *Ar.* eczā' + *Far.* hāne İlaçların hazırlandığı veya hazır ilaçların satıldığı yer. **FH** 73 **OTU** 128

eda *a.* (eda:) *Ar.* edā' Davranış, tavır. **FH** 72, 85 **OTU** 15², 18, 54², 55, 72, 141, 142², 147, 149, 156, 183, 184

edat *a.* (eda:ti) *db.* Tek başına anlamı olmayan, sonuna geldiği sözle cümledeki diğer kelimeler arasında ilişki kuran kelime türü, ilgeç. **OTU** 19⁵, 20, 54, 72², 92⁸, 113, 156, 194, 196², 241, 248, 277³, 278², 280, 288

edebî *sf.* (edebi:) *Ar.* edebî Edebiyatla ilgili, edebiyata ilişkin, yazınsal. **OTU** 24², 29, 75, 76², 101, 121, 134², 135², 136, 138², 148, 154, 161, 189, 204, 205², 206, 225, 226, 231, 241², 256, 259, 260, 264, 271, 279², 282, 298

→ **edebî dil, edebî eser**

edebî dil *a.* Edebî değeri olan eserlerde kullanılan dil, yazın dili. **OTU** 181, 204, 214, 264, 292, 296

edebî eser *a.* *ed.* Edebiyat türlerinden

biriyle kaleme alınmış, sanat değeri taşıyan eserlerin her biri. **OTU** 265

edebiyat *a. (edebiya:ti) Ar. edebiyât* Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi **FH** 17 **OTU** 18², 19, 20, 23², 24³, 27², 28, 50, 55, 56³, 57, 67, 76², 78, 81, 121², 12, 134, 135, 136, 138⁶, 143⁴, 144, 147, 170², 180, 183, 185, 187, 189, 202, 205, 208², 215, 225, 226, 227, 228², 230, 233, 236, 243, 245, 253, 255, 256, 257, 265, 267², 269, 273, 274, 277, 278, 279², 282, 284, 285², 286, 287, 290, 294

→ **edebiyat tarihi**

edebiyat tarihi *a.* Bütün edebî hareketleri ve dönemleri, yazarları, şairleri, dil ve üslup özelliklerini açıklayan bilim dalı veya kitap, yazın tarihi. **OTU** 11, 75, 225

edebiyatçı *a.* Edebiyatla uğraşan kimse, yazar, yazın eri. **OTU** 20², 21⁶, 58, 101, 107, 120², 121, 130, 131², 134, 146, 154, 156, 187, 208, 240, 284, 297

Edebiyatı Cedide *öz. a.* Serveti Fünun Edebiyatı “*Otuz yıl kadar önce ‘vasita-i nakliye’ ile ‘nakil vasıtası’ arasında başlayan savaş, Edebiyatı Cedide Türkçesinin kaderini tayin edecektir.*” **OTU** 56, 135, 226

edilmek (*yar*) Etme işine konu olmak, yapılmak. **OTU** 257

edinebilmek (*-i*) Edinme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 295

edinmek (*nsz*) Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, iktisap etmek. **OTU** 118

efendi *a. Rum.* Günümüzde bey unvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir unvan **OTU** 50, 221

efendice *zf. (efendi'ce)* Efendiye yaraşır bir biçimde, efendicesine. **OTU** 52

efendileştirmek *mec.* Görgülü, nazik, kibar duruma getirmek. “*Bizde sporculukla külhanbeylik arasında bâzı bâzı görülen yakınlığı ortadan kaldırmağa evvela spor dilimizi efendileştirmekten başlamalıyız.*” **OTU** 185

efendilik,- ği *a.* Efendiye yaraşır özellik, efendice davranış: **OTU** 184

efendim *ünl. (efe'ndim)* Bir sesleniş karşısında ‘buradayım’ anlamında kullanılan bir söz. **FH** 17

efkâr *ç. a. (efkâr:rı) Ar. efkâr esk.* Düşünceler, fikirler. **FH** 50 **OTU** 247

Eflâton *öz. a.* Antik klasik Yunan filozofu. “*Bu kelimeleri olduğu gibi kullanmadan Eflâton’dan beri gelen idealist felsefenin nüanslarını anlamak mümkün değildir.*” **OTU** 61, 68, 105²

eğer *bağ. (e'ğer)* Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet. **OTU** 19, 22, 26, 38, 45, 60, 61, 70, 85, 107, 122², 131, 141, 175, 177, 203, 221, 239, 263, 274

eğilim *a.* Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül, tandans. **OTU** 116

eğilmek (*nsz*) **1.** Bir yana doğru eğik duruma gelmek. **FH** 14, 16, 19, 22, 38, 71

2. (-e) mec. Bir işi önemseyip ele almak
OTU 161
eğlence a. Eğlenme işi, sefahat. **FH** 100
OTU 52
eğlendirici (-i) Eğlenmesini sağlamak,
eğlenmesine yol açmak. **OTU** 229
eğlenmek (nsz) Neşeli, hoşça vakit
geçirmek. **FH** 27, 28, 35
eğmek,- er (-i) Düz olan bir şeyi eğik
duruma getirmek. **FH** 17, 19, 24, 48, 115
eğri sf. Doğru veya düz olmayan, bir
noktasında yön değiştiren, çarpık,
münhane, doğru karşıtı. **OTU** 212
eğrilmiş (nsz) Eğri duruma gelmek. **FH**
46
eh ünl. 'Olur, peki veya fena değil'
anlamlarında kullanılan bir söz **FH** 97
OTU 141
ehemmiyet a. Ar. ehemmiyyet. Önem.
OTU 66, 99, 247, 256, 267 **ehemmiyet**
vermek Önem vermek. **FH** 10, 12, 21, 42,
44, 61, 63, 88, 103, 108² **OTU** 89², 104,
190
ehemmiyetli sf. Önemli. **FH** 48 **OTU** 48
ehemmiyetsiz sf. Önemsiz. **FH** 13, 84
ehemmiyetsizlik,- ği a. Önemsizlik. **FH**
84
ehliyet a. Ar. ehliyyet Ustalık, uzluk.
OTU 153
ek a. 1. db. Kelime türetmek veya
kelimenin görevini belirtmek için
kullanılan şekil verici ses veya sesler,
lahika. **OTU** 86², 87³, 90, 91, 92, 94², 96²,
97⁴, 113, 153², 154, 158, 169, 170, 173²,
174, 191², 192, 233², 274, 276⁵, 281⁵,

282³, 291 **2. a.** Bir şeyin eksikliğini
tamamlamak için ona katılan parça. **OTU**
47
ekip,- bi a. Fr. équipe Takım. **OTU** 220
eklektik sf. Fr. éclectique fel. Seçmeci.
OTU 162²
eklemek (-i) Bir şeyi ekle tamamlamak,
ulamak, ilave etmek. **OTU** 57²
eklenmek (nsz) Ekleme işi yapılmak
OTU 222
ekmek a. 1. Tahıl unundan yapılmış
hamurun fırında, sacda veya tandırda
pişirilmesiyle yapılan yiyecek, nan,
naniş. **OTU** 294 **2. mec.** Bir şeyin
başlamasına yol açacak sebepleri
hazırlamak. **OTU** 19², 114 **ekmek**
çarpısın Karşısındakini inandırmak için
edilen yemin. **FH** 116 **ektiğini biçmek**
Karşılık almak, görmek. "Ektiğimizi
biçiyoruz, bu bir terbiye hasadıdır." **OTU**
19, 28
ekol,- lü a. Fr. école Bir bilim ve sanat
kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan
yöntem veya akım Okul. **OTU** 47
ekolali a. (l ince okunur) Fr. écholalie
ruh b. Yankılı konuşma. **OTU** 47
ekonomi a. Fr. économie İnsanların
yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini
bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden
doğan ilişkilerin bütünü, iktisat. **OTU**
124, 281
ekran a. Fr. écran sin.ve tv Televizyon
camı, görüntülük. **OTU** 58
Ekrem Kongar öz. a. Türk müzisyen.
"Erkek ve kadın, birkaç titiz dil meraklısı,

ki aralarında kıymetli mugannimiz Ekrem Kongar da var, meseleyi oldukça derinliğine kucakladılar.” OTU 222

ekseriya *zf. (e'kseriya:)* Ar. ekseriyyā Genellikle. FH 30, 55, 59, 92

ekseriyet *a. Ar. ekseriyyet* Çoğunluk, çokluk. FH 92², 89

ekseriyetle *zf. (ekseriye'tle)*Çoğunlukla. FH 57

eksiden *sf.* Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. OTU 291

eksik,- ği *sf.* Bir bölümü olmayan, noksan, natamam FH 87 OTU 31, 40, 60, 67, 89, 102,143, 148, 150,182, 209, 210, 213, 228, 261,283, 285², 286

eksiklik,- ği *a.* Eksik olma durumu, eksik olan miktar, noksan, nakisa, fıkdan. OTU 213²

eksiksiz *a.* Eksiği olmayan, tam, tamam. FH 88, 94

ekstrem *sf. Fr. extrême* Aşırı. OTU 34

ekşi *sf. mec.* Uygunsuz, yakışksız. OTU 31

el *a. 1. anat.* Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü: FH 9, 10², 11, 15³, 16, 18, 19², 22, 24, 27², 28², 29⁴, 39⁶, 40, 42²,43, 51, 53, 66, 73, 74, 81, 84 109, 110 OTU 15, 31, 55², 98, 140, 142, 245, 277, 278 **2. a.** Sahiplik, mülkiyet. FH 64 OTU 31², 41, 66, 78², 84, 107, 109, 123, 131, 151, 216, 289 **3.** Yönetim, etki. OTU 117², 122, 131, 168, 288 **4.** Marifeti, ustalığı olan kişi. “Bu vasıflar da ancak

sanatkâr ellerde ve sanatkârın ellerinde bulunacak.” OTU 31 **el dokunulmamak** Daha önce kullanılmamak, el değmemiş olmak. FH 73 **el atmak** Birisinin işine karışmak, müdahale etmek. OTU 243 **el koymak** İşi üzerine almak, sorumluluğu üstlenmek. OTU 250, 228 **el öpmek** Yaşlı veya saygı gösterilmesi gereken kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa, sonra alna götürmek. OTU 140 **elde etmek** Bir şeye sahip olmak. OTU 133, 229, 257, 258 **elden geldiği kadar** Yapılabildiği Olabildiği kadar. OTU 15 **ele almak** Bir konuyu incelemek, araştırmak. OTU 149, 189, 202 **elinde tutmak** Kendi tekelinde bulundurmak, başkalarına kaptırmamak. OTU 41 **elinden almak** Bir şeyden mahrum etmek. FH 24 **elinden çıkmak** Üretilmiş olmak. “Elverir ki, vücut güzel olduğu kadar yeni kıyafet de eskisi gibi hünerli bir terzi elinden çıkmış olsun.” OTU 75 **elinden tutmak** Kayırmak. OTU 33 **eline geçirmek** Kazanmak, edinmek, elde etmek. OTU 147 **elinden düşmemek** Bir şeyle sürekli ilgilenmek. FH 79 **elinden geleni yapmak** Gücünün yettiği kadarını yapmak. OTU 74, 258 **eline almak** Bir işi kendi yapmaya başlamak. FH 29, 57 **elini sürmemek** Eliyle dokunmamak. FH 107 → *el âlem, el işi, el yazısı*

el âlem *a.* Herkes, yabancılar. OTU 201

el işi *a.* Makine kullanmadan yapılan örgü, dikiş vb. el ürünü. FH 80

el yazısı *a.* Kalemle yazılan yazı. OTU

elastikiyet *a.* (*l ince okunur*) *Fr. élastique* + *Ar. -iyyet* Esneklik. **OTU** 108

elbette *zf.* (*elbe'tte*) *Ar. elbette* Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet. **FH** 112, 120, 80, 83 **OTU** 98, 112, 121, 137, 179, 196², 231

elbise *a.* *Ar. elbise* Giysi. **FH** 71, 78 **OTU** 50, 75, 106, 296

elbiseli *sf.* Giysili. **FH** 22

eldiven *a.* Dış etkilerden korumak için ele giyilen kumaş, deri veya kauçuktan yapılan el giysisi. **OTU** 165

elem *a.* *Ar. elem* Acı, üzüntü, dert, keder. **FH** 43

elektrik,- ği *a.* *Fr. électrique* **1.** Bu enerjinin gündelik hayatta kullanılan biçimi. **FH** 47 **2.** *fiz.* Maddenin elektron, pozitron, proton vb. parçacıklarının hareketleriyle ortaya çıkan enerji türü. **FH** 97 **OTU** 60

elektron *a.* *Fr. électron* *fiz.* Bütün atomlarda bulunan negatif yüke sahip temel parçacık, pozitron karşıtı. **OTU** 159

eleme *a.* Elemek işi, eliminasyon. **OTU** 106, 107, 170, 175, 277³

elemek *(-i) mec.* Gözden geçirmek, ayıklamak, iyisini kötüsünden ayırmak. **OTU** 135

elenme *a.* Elenmek işi. **OTU** 106, 168

elenmek *(nsz)* **1.** *mec.* Süzölmek. **OTU** 147 **2.** Eleme işine konu olmak veya eleme işi yapılmak. **OTU** 169

eleştirme *a.* Eleştirmek işi, tenkit. **OTU** 175³, 276, 277

eleştirmeci *a.* Eleştirici. **OTU** 276

eleştirmek *(-i)* Bir düşünceyi, bir eseri, bir yargıyı inceleyerek doğruluk veya yanlışlığını ortaya çıkarmak ve gerçek değerini belirtmek, tenkit etmek. **OTU** 175, 277

elif *a.* *Ar. elif* Arap alfabesinin ilk harfinin adı. **OTU** 286

elifba *a.* (*elifba:.*) *Ar. elif + bā* Arap alfabesi. **OTU** 56

elim *sf.* (*eli:m*) *Ar. elīm* *esk.* Acıklı. **OTU** 213

Eliot *öz. a.* ABD doğumlu İngiliz şair Oyun yazarı ve edebiyat eleştirmeni. “Yeryüzünde, bu kadar mutlak bir eleme prensibine göre dilini tasfiye etmeyi düşünmüş bir tek millet yoktur. Olsaydı, İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’ dan Valery’ye, Balzac’ dan Proust’ a, İtalya’da Dante’ den Pappini’ ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz, edebiyattan eser kalmaz, bu dasdaracık bir millî vokaböler içinde taş devrinin iptidai ifade vasıtalarını kullanırlardı.” **OTU** 170

eliyle *zf.* (*eli'yle*) Aracılığıyla. **FH** 35, 37

elleme *a.* Ellemek işi. **OTU** 277

elli *sf.* Beş kere on, kırk dokuzdan bir artık. **OTU** 56², 128, 169, 274

elverişli *sf.* Uygun, müsait. **FH** 123 **OTU** 77, 91², 215 **elverişli olmak** Uygun bulunmak. “Hatırımda yanlış kalmamışsa, Ali Ulvi Elöve ve Tahir Nejat, öğretim bakımından eserdeki bu

"kök-ek" tasnifinin kolay ve elverişli olduğunu anlattılar." OTU 91

elverişlilik,- ği *sf.* Uygun, müsait olma durumu. OTU 12

elvermek (*nsz*) Uygun gelmek OTU 51, 75.

elzem *sf.* *Ar. elzem esk.* Çok gerekli, vazgeçilmez. FH 101

emek,- ği *a.* Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü. OTU 29, 114, 139

emekli *sf.* Belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olan kimse. OTU 109², 139 **tekaüt edilmek** Emekliye ayırmak. "Maarif evrak müdürlüğünden tekaüt edilmişti." FH 56

emektar *sf.* *T. emek + Far. -dār* Bir görevde uzun süre kalıp o işe emeği geçmiş olan (kimse). OTU 139

emel *a.* *Ar. emel* Gerçekleştirilmesi zamana bağlı istek. FH 45 OTU 206

emin *a.* *Ar. emīn* Güvenli. FH 71, 84, 127 OTU 46, 56, 73, 100, 140, 180, 185 **emin olmak** İnanmak, güvenmek. FH 84, 127 OTU 46, 177, 140, 185

emir,- mri *a.* *Ar. emr* Buyruk, komut, talimat, ferman. OTU 22, 38, 67, 111, 132, 139, 183, 205, 208, 214, 253, 269 **emir vermek** Buyurmak, buyruk vermek. FH 55

→ **emretmek, emrivaki**

emniyet *a.* *Ar. emniyyet* Güven, inanma, itimat. OTU 209, 245

emretmek (*-e, -i*) (*e'mretmek*) *Ar. emr +*

T. etmek Buyurmak, emir vermek. FH 38, 43 OTU 55, 267

emrivaki *a.* (*e'mriva:ki:*) *Ar. emr + vāki'* Oldubitti. OTU 137

en *zf.* Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime. FH 16, 26, 29, 30, 35, 37², 43³, 45, 48, 56², 57, 58, 60, 68, 85, 87, 91, 94², 95, 73, 101 103, 105, 111², 112 OTU 13, 15³, 28, 32, 38², 39, 42, 48, 49, 54, 56, 57⁵, 61, 62, 64⁴, 67, 68, 75, 76, 79, 80, 86, 99², 100, 101, 109, 112, 115², 121⁴, 123, 127², 129, 130, 135, 138⁴, 145, 149³, 151, 153, 156², 168², 175, 177, 179, 181, 186, 188, 191, 193, 195, 199, 200, 201⁴, 202, 203, 214, 215, 218, 220, 229, 231³, 232, 233, 236, 241, 245, 247², 258, 262, 263, 265², 266², 269³, 270⁴, 271³, 274, 279², 281, 282, 286, 290, 294², 295, 297

encümen *a.* *Far. encumen* Alt kurul. OTU 50

encyclopedic *a.* *Fr.* Ansiklopedi. "İkinci mesele imlaya aittir. Mesela 'encyclopedic' kelimesini nasıl yazmalı?" OTU 165

endbol *İng.* El topu. "Evvelki gün radyoda Peşte-Ankara temsilî maçını takip ederken, bu yabancı terimlerin çoğunluğu teşkil ettiğini bir kere daha gördüm. Başta "Maç" kelimesi, Gol (Gool), Penaltı (Penalty), Frikik (Free Kick), Faul (Foul), Endbol (Handbaal), Endbol (Handbaal) Ofsayd (Offside), Avut (Out), Bek (Baek), Haf (Half), Forvet (Forward), Degajman (Dégagement) ilh..." OTU 182

endişe *a. Far. endīşe* Korku. **FH** 22, 35, 44, 75 **OTU** 24, 82, 111, 138, 165, 243, 251, 265² **endişeye düşmek** Tasaya kapılmak, kaygılanmak. **OTU** 258

Endülüs *öz. a. İspanya'nın güneyinde özerk bölge. "Arap kültürü başlangıcında Farabî gibi İbni Sîna gibi Türk filozofların cehtiyle, eski Yunan kültürünü Akdeniz Şark kıyısından Garp kıyısına Endülüs'e yolladı."* **OTU** 40

enerji *a. Fr. énergie mec.* Manevî güç. **OTU** 25, 138, 160, 171

enerjik *sf. Fr. énergique* Güçlü ve hareketli, aktif. **OTU** 162

engel *a.* Bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, pürüz, mânia, handicap **OTU** 75, 111, 160, 169, 203, 253, 267 **engel olmak** Önlemek, geciktirmek. **FH** 96 **OTU** 111, 156, 215 **engel çıkarmak** Bir işin yapılmasını zorlaştırmak. **OTU** 65

engellemek *(-i)* Bir şeyin gerçekleşmesini veya yapılmasını önlemek. **OTU** 154

engerek,- ği *a. hay.b.* Engerekgillerden, başı üç köşeli, rengi siyah veya siyaha yakın, taşlık ve güneşli yerlerde yaşayan zehirli bir yılan. **OTU** 22

ense *a. anat.* Boynun arkası. **FH** 77

enstitü *a. Fr. institut* Bir üniversiteye bağlı veya bağımsız bir kuruluş olarak genellikle araştırma yapan ve bazı durumlarda öğretime de yer veren eğitim kurumu. **OTU** 89

entari *a. (enta:ri) Ar.* 'anterî Genellikle tek parçalı kadın giyeceği: **FH** 19, 43

entellektüel *sf. Fr. intellectuel* Aydın. **FH** 97

enternasyonal,- li *a. Fransızca international* Uluslararası. **OTU** 36, 48

enterne *sf. Fr. interné* 'Gözüne almak' anlamındaki *enterne* etmek birleşik fiilinde geçen bir söz. **OTU** 100, 101 **enterne edilmek** Gözüne alınmak. "Fakat "enterne" gibi Türk- çesini yakıştırmak hiç de zor olmayan sürü sürü yabancı kelime, lisanımızın hudutlarından içeri dalınca, silâhları alınarak hemen enterne edilmelidir." **OTU** 101

investisman *a. ekon. Fr. investissement* Yatırım. "Başkan' yerine 'şef', daire başkanı yerine 'büro şefi', 'bölge', 'bölüm', 'saha veya alan' yerine 'sektör', 'yatırım' yerine 'investisman', 'sermayelendirmek' veya 'para yardımı yerine' 'finansman' ilh... kelimeleri de bunlardandır." **OTU** 220

epey *zf. (e'pey)* Az denmeyecek kadar Oldukça, hayli, epeyi, epeyce, epeyce. **FH** 19, 14, 28, 48², 61, 84, 86, 106 **OTU** 89

epeyce *zf. (epe'yce)* Epey. **FH** 19, 47, 49, 81

er *zf. hlk.* Erken. **FH** 83

→ **er geç**

er geç *zf.* Erken veya geç, her ne vakit olsa, sonunda, önünde sonunda. **FH** 83 **OTU** 111

erimek *(nsz) mec.* Yok olmak. **FH** 77

erişebilme *a.* Erişebilmek işi. **OTU** 114

erkek,- ği *a.* Yetişkin adam, bay, er kişi. **FH** 18, 22, 23, 29, 30, 57, 74, 120², 222

erken *zf.* Vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç karşıtı. **FH** 13, 42², 81 **OTU** 138

Ermeni *öz. a.* Ermenistan'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan halk veya bu halktan olan kimse. **OTU** 132, 219, 221⁴, 222³

Ermenice *öz. a.* Hint-Avrupa dil ailesinden, Ermenilerin kullandığı dil, Ermeni dili. **OTU** 221, 222², 223

ertesı *sf.* Bir günün, bir haftanın, bir ayın, bir yılın ardından gelen (gün, hafta, ay, mevsim, yıl), ferdası. **FH** 21, 80 **OTU** 125²

Ertuğrul Muhsin *öz. a.* Türk tiyatrocu, yönetmen Oyuncu ve yapımcı. “*Yoğurtçuların bildiği mısrayı, Ertuğrul Muhsin'in ağzında 'Ben böyle hezimete bir canla fedayım.'* şeklinde işitmeğe tahammülüm yok.” **OTU** 58

esans *a. Fr essence kim.* Bitkilerden türlü yollarla çıkarılan veya kimyasal yöntemlerle yapılan, kokulu ve uçucu sıvı. **FH** 33²

esaret *a. (esa:ret) Ar. esaret* Kölelik, tutsaklık, esirlik. **FH** 69 **OTU** 23

esas *sf. (esa:sı) Ar. esās* **1.** Ana, temel olarak alınan, başlıca, asal, esası. **FH** 120 **OTU** 78², 80², 83³, 84, 90, 91, 99, 107³, 108², 124, 126³, 154, 155, 163², 165, 212², 248², 250, 270, 289 **2.** Bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel. **OTU** 83, 107

esas tutmak Bir şeyin özünü oluşturan

ana unsur olarak görmek. “*Devlet bu kaideleri yanlış buluyorsa hemen terk eder; doğru buluyorsa bütün lisan tedrislerinde bu kaideleri esas tutar.*” **OTU** 69

esas almak Temel öge olarak belirlemek. “*Yazıda bir tek şiveyi, meselâ İstanbul şivesini esas almak da bu vahdeti asla temin etmez.*” **OTU** 79 , 80, 85, 92, 103, 270

esas olmak Bir kurala bağlamak. “*Tercüme kültür davamızın büyük esaslarından olduğu için Vekâlet'in tercüme örneği diye resmen önümüze sürdüğü mostralık parçalar üstünde biraz konuşmayı faydasız bulmuyorum.*” **OTU** 53

esasen *zf. (esa:sen) Ar. esāsen* Aslında. **FH** 99 **OTU** 213

esaslı *sf.* Kuvvetli, etkili. **FH** 54, 112 **OTU** 77, 182, 223, 229, 235, 243², 268, 276

esef *a. Ar. esef esk.* Üzüntü, kaygı, tasa. **OTU** 130

eser *a. 1.* Yayın, kitap, yapıt. **FH** 51 **OTU** 32², 41, 46, 55, 56³, 67, 72, 75³, 76³, 77⁵, 78, 87², 88, 89², 90², 91³, 92, 93, 94², 95², 96, 98², 108, 111, 112, 127, 128, 129, 130⁴, 131², 170, 174, 182, 191, 199, 206, 210², 211, 219, 222, 226³, 229³, 235, 250, 255, 265⁵, 266⁵, 268³, 269², 275, 279, 284, 286 **2. sf. (ko'skoca)** Çok büyük, muazzam. **OTU** 265

eser bırakmamak Hiçbir belirti, iz olmamak. **OTU** 79

eser kalmamak Hiçbir belirti, iz olmamak. **OTU** 31, 46

esir *a. Ar. esīr* Tutsak. **OTU** 174 **esir etmek** Alıkoymak, meşgul etmek. **OTU** 174

eski *sf. 1.* Önceki, sabık. **FH** 11, 28, 47, 62, 96, 104² **OTU** 19, 23, 27, 33², 35², 37², 40, 55², 58, 63, 64, 75, 82, 87, 113, 124, 130², 131², 148, 156, 160, 162, 170, 186, 209², 226, 233, 235, 240, 244², 249, 254, 256, 258, 265², 266, 269, 293, 294 **2.** Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. **FH** 9, 25, 46, 52, 89 **OTU** 19, 33, 35, 49, 59², 61, 81, 97, 113, 160, 170, 174, 245, 260², 287, 291, 298 **3. a.** Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş şey. **FH** 71 **4. a.** Yaşı büyük, genç nesil karşıtı. “*Eskilerin Arapça ve Farsça kelimeleri, yenilerin de Türkçeleri tercih ettikleri görülmüyor.*” **OTU** 214

eskiden *zf.* Geçmiş zamanlarda, geçmiş çağlarda, geçmişte, mukaddema. **FH** 44, 90², 114 **OTU** 18, 86, 172, 225

eskilik,- ği *a.* Eski olma durumu, antikite. **FH** 71 **OTU** 127, 215

esmer *sf. Ar. esmer* Teni ve saçları karaya çalan, koyu buğday rengi olan (kimse), yağız. **OTU** 240

esnaf *a. Ar. eṣnāf* Küçük sermaye ve zanaat sahibi. **FH** 29 **OTU** 241

esnasında *zf.* Sırasında Olduğu anda. **FH** 63

espri *a. Fr. esprit* İnce söz. **OTU** 242

esrar *ç.a. (esra:rı)* *Ar. esrar* Gizler, sırlar. **FH** 62

esrarlı *sf.* Gizli yönleri bulunan, ne olduğu anlaşılamayan, akıl erdirilemeyen, esrarengiz. **FH** 70

esre. *a.* Arap harfli metinlerde bir ünsüzün *ı, i* seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret, kesre. **OTU** 142

estetik,- ği *a. Fr. esthétique* Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. **FH** 123 **OTU** 76², 131, 141, 171²

esvap,- bı *a. (esva:bı)* *Ar. eṣvāb* esk. Giysi. **FH** 72 **OTU** 24, 50², 51

esvaplı *sf.* Giysili. **FH** 23

eş *a.* Birbirinin aynı olan veya birbirine çok benzeyen iki şeyden her biri, benzeri. **OTU** 33, 153, 266 **eşine rastlanmamak** Benzeri bulunmamak. “*Bizdeki devrim yobazlığının eşine cihanda rastlanmaz*” **OTU** 266

eşelemek (-i) *mec.* Bir işin, sorunun aslını anlamaya çalışmak, kurcalamak. **FH** 12

eşik,- ği *a.* Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak. **FH** 15, 17, 61, 68, 182

eşit *sf.* Yapı, değer, boyut, nicelik ve nitelik bakımından birbirinden ne artık ne eksik olmayan (iki veya daha çok şey), müsavi. **OTU** 140

eşkiya *ç. a. (eşkiya:)* *Ar. eṣkiyā* Dağda, kırdan yol kesen hırsızlar, haydutlar. **OTU** 81

eşsiz *sf.* Eşi benzeri olmayan veya eşi benzeri görülmemiş olan. **OTU** 266, 293

eşya ç. *a* (*eşya:*) *Ar. eşyā'* Türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşınabilir cansız nesnelere. **FH** 29, 32, 33, 37³, 70, 79 **OTU** 55, 172

et *a.* İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka. **FH** 66, 76 **OTU** 26

étatisme *Fr.* Devletçilik. "Politika ve hukuk diline giren yeni bir çok kelimedenden birkaçı; *totalitaire* (totaliter), *fascisme* (faşizm), *nazi*, *racisme*, *dirigisme*, *étatisme*, *technocratie*, *synarchie*, *génocide*." **OTU** 158

etek,- ği *a.* Bedenin belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, eteklik. **FH** 21, 23², 108

etimoloji *a.* (*l ince okunur*) *Fr. étymologie* Köken bilimi. **OTU** 62, 92, 96, 115, 121, 144, 223, 241, 246, 259, 288

etimolojik *sf.* (*l ince okunur*) *Fr. étymologique* Köken bilimsel. **OTU** 105, 107, 184, 222

etmek,- er (*nsz*) Bir işi yapmak. **FH** 16 **OTU** 139, 142, 168, 201, 212³ **alaşağı etmek** *mec.* Kötülemek, değersiz göstermek. "Olmazsa ve iyi olmazsa, bir kaç sene sonra, hele şu bizleri alaşağı etmek isteyen nesil yazı yazmağa başlarsa bu sütunlarda şöyle cümleler okuyacaksınız" **OTU** 82

etnografik *sf.* *Fr. ethnographique* Etnografya ile ilgili. **OTU** 28

etraf ç.*a.* (*etra:fi*) *Ar.etrāf* Yanlar, taraflar. **FH** 11, 14, 15, 19, 23, 37, 44²,

66, 104, 109, 112 **OTU** 92², 93, 138, 141, 143, 161

ettirmek (*yar*) Etme işini yaptırmak **OTU** 227

étudiant *a.* *Fr.* Öğrenci. "Henüz karşılığı bir türlü bulunamayan, yüksek tahsil ve üniversite gençlerine mahsus 'étudiant' kelimesi de 'talebe' ile tercüme edilebilir." **OTU** 199

etüt,- dü *a.* Herhangi bir konuda yapılan inceleme, araştırma. **OTU** 62 **etüt etmek** incelemek, araştırmak. **OTU** 39,

ev *a.* **1.** Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane. **FH** 10, 12, 15², 17, 18³, 25², 27, 29², 30, 35³, 36², 37³, 40, 41², 42, 43, 46², 47², 48², 55², 56, 58, 63, 68, 70², 71, 79, 80, 84, 85, 97, 114, 118 **OTU** 66, 138, 199, 221², 222, 296 **2. mec.** Aile. **OTU** 74

→ **ev kadını**

ev kadını *a.* Dışarıda herhangi bir işte çalışmayıp kendi ev işlerini gören kadın, ev hanımı. **FH** 46, 79

evet *e.* **1.** 'Öyledir' anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü Olur Oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he. **FH** 25, 26, 27², 35, 54, 89, 90, 101, 109 **OTU** 55, 116, 122³, 130, 133, 143², 172, 221 **2.** Olumlu cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz. **OTU** 130

evirmek (*-i*) Yapısını değiştirmek, taklip etmek. **evirip çevirmek** *İyice, istediği gibi, adamakıllı gözden geçirmek.* **OTU** 20

→ **evire çevire**

evire çevire *zf.* İyice, istediği gibi **FH** 54
evlat,- dı *a.* (*evla:dı, l ince okunur*) *Ar.*
evlād Bir kimsenin oğlu veya kızı,
çocuk. **FH** 57, 88
evlenme *a.* Evlenmek işi, izdivaç. **FH** 83
evlenmek (*-le*) (*nsz*) Erkekle kadın, aile
kurmak için yasaya uygun olarak
birleşmek, izdivaç etmek. **FH** 82, 91, 99²,
100, 108
evrak *ç. a.* (*evra:kı*) *Ar.* *evrāk* Resmî
kurumlarda işlem gören belgeler. **OTU**
55, 231³
evrim *a.* Zaman içinde birdenbire
olmayan, kesintisiz, niteliksel ve
niceliksel gelişme süreci. **OTU** 218
evvel *zf.* Önce. **FH** 11, 12, 13², 16, 27,
28³, 36, 45, 56³, 61, 68², 100, 117 **OTU**
14, 29, 38², 48, 50, 55, 66, 67, 72², 75²,
76, 103, 112, 127, 128, 145, 149, 152,
182, 187, 196, 246, 256, 298
evvela *zf. Ar.* *evvelā* Önce, ilk önce, ilkin
FH 11, 19, 27, 31, 34, 35, 37, 38, 53, 57,
60, 64², 65², 78, 101,102, 114, 125 **OTU**
113, 163, 166, 179, 184², 185, 188, 193,
206, 235, 236, 241, 245, 256, 259, 263²,
265, 273, 276
evvelce *zf.* (*evve'lce*) Önceden, eskiden.
FH 23, 42, 83 **OTU** 28, 77, 82, 98, 102,
149, 176, 196, 218, 221
evvelki *sf.* Önce olan, önceki. **FH** 24, 27,
30, 34, 40, 77 **OTU** 12, 18, 78, 149, 177,
182, 197, 199, 201, 202, 225, 226, 271,
272², 273
ey ünl. Kendisine söz söylenen kimse
veya kimselerin dikkati çekilmek

istendiğinde adın başına getirilen ve
uzatılabilen bir seslenme söz **OTU** 133
eylül *a. Ar.* *eylül* Yılın dokuzuncu ayı.
OTU 185
Eylül *öz. a.* Mehmet Rauf'a ait psikolojik
bir roman. "Rübab-ı Şikeste'nin de
Halûk'un Defteri'nin de, Eylül'ün de şunun
da, bunun da yeni harflerle basılmış
nüshaları yok. " **OTU** 56
ezan *a. Ar.* *eẓān* *din b.* Müslümanlıkta
namaz vaktini bildirmek için müezzinin
yüksek sesle yaptığı çağrı. **FH** 42, 47, 71
ezberletmek (*-i*) Ezberlemesini sağlamak.
OTU 188
ezeli *sf.* (*ezeli:*) *Ar.* *ezelī* **1. mec.** Eski. **FH**
53 **2. Öncesiz.** **OTU** 26
ezik,- ği *sf. mec.* Olaylar ve hayat şartları
karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma
düşmüş olan, üzüntülü. **FH** 42, 112
ezilmek (*nsz*) Ezme işine konu olmak.
OTU 108
ezmek (*-i*) **1. mec.** Yenmek, sindirmek
FH 56, 89 **OTU** 15 **2. (-i)** Üstüne basarak
veya bir şey arasına sıkıştırarak
yassılaştırmak, biçimini değiştirmek: **FH**
56 **OTU** 144

F

faaliyet *a.* (*fa'a:liyet*) *Ar.* *fa'āliyyet* **1.**
Çalışma. **FH** 92 **2.** İşler durumunda olma,
etkinlik. **OTU** 63 **faaliyet göstermek**
İşler durumunda olmak, etkinlik göstermek.
OTU 77

fabrika *a. (fabri'ka) İt. fabbrica*
İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerin
makine, araç vb. ile işlenerek tüketime
hazır duruma getirildiği sanayi kuruluşu,
üretimevi. **OTU** 38, 60, 121

facia *a. (fa:cia) fāci 'a* Çok üzüntü veren,
acıklı olay, afet. **OTU** 41, 192, 217, 221,
225, 227

fahiş *sf. (fa:hiş)* Ölçüyü aşan, aşırı, çok
fazla. **OTU** 120, 200, 228

Fahriye *öz. a.* Romanda geçen
kahramanın adı. **FH** 17², 23², 25², 26⁶,
27⁵, 28³, 30³, 31³, 33, 34⁵, 35⁴, 36², 85

fail *sf. Ar. fā'il (fa:il) esk.* Eden, yapan,
işleyen. **OTU** 19, 72, 180, 225 **2. a. db.**
Özne. **OTU** 19

Faiz *öz. a.* Romanda geçen kahramanın
adı. **FH** 15, 16⁴, 17⁴, 18, 19³, 43, 44, 46,
47, 49³, 50³, 51³, 52, 53², 55², 56, 57⁵, 58,
59, 61³, 74³, 75, 81², 82, 83, 84², 85³, 86²,
88, 93, 101, 117, 119, 121, 126, 129³, 130
131², 132

faizli *sf.* Faizi olan, faizle işlem gören
(para). **FH** 36

fakat *bağ. (fa'kat) Ar. faḳat* **FH** 10, 11,
12⁵, 13, 15, 16³, 17, 18³, 19, 20, 22, 24,
25, 26², 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34³,
35², 36³, 37, 38⁴, 39³, 40², 44, 46, 47², 48²,
50, 51, 56³, 59, 61, 62², 65, 66², 67², 69,
70, 41, 72, 75, 76², 79, 81², 82, 83², 84²,
87², 88², 89³, 90³, 91, 95, 96, 99, 232, 73,
100³, 101², 104, 106², 108, 109, 110², 113,
116², 118, 132³ **OTU** 12³, 13², 14, 15³, 16,
18², 19², 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29³,
30, 31², 32², 33, 34, 36², 37, 38², 39³, 40,

42, 46, 48², 49⁴, 51, 53, 54, 57, 59⁴, 62²,
63², 65, 66, 68², 69², 70², 71, 72², 74⁴, 75²,
76², 78³, 80, 81², 82, 85, 86², 87², 89,
91², 93, 98, 99, 100, 101, 102, 103², 104,
105², 109², 110, 112², 113², 114, 115²,
116, 117, 118, 120², 122², 123, 125, 126³,
127, 129, 131, 135³, 136⁴, 139², 140²,
141³, 142², 145, 146, 147, 148, 149², 151²,
152, 153, 154², 157, 159, 160³, 163², 165²,
166, 167, 168, 170, 172, 174, 175, 176,
177², 178², 181³, 182, 183, 184, 188, 189,
190, 191, 193, 196², 198², 199³, 202², 204,
207, 210³, 212², 214, 215², 217, 218, 220,
227, 228², 229, 231, 240, 241, 243, 248,
250², 251³, 253² 254, 256, 258, 260, 262,
263³, 264, 267, 269, 274², 275², 276, 280,
282, 283, 287², 288²-290, 294, 295

fakir *sf. Ar. faḳīr* **1.** Geçimini güçlkle
sağlayan, yoksul, fukara, zengin karşıtı.
FH 104 **OTU** 14², 285 **2.** Olması
gerekenden az. **OTU** 229, 233, 257 **3.**
mec. Zavallı, kimsesiz. **OTU** 15, 179

fakirleşmek (*nsz*) Yoksullaşmak. **OTU**
284

fakirleştirmek (*-i*) Yoksullaştırmak.
OTU 236, 289

fakirlik,- ği *a.* **1.** Yetersizlik. **OTU** 232 **2.**
Yoksulluk. **OTU** 49

fakülte *a. (fakü'lte) Fr. faculté* Bir
üniversitenin, öğrenim alanı ya da
uzmanlık konusu bakımından ayrılmış
kollarından her biri. **OTU** 69, 180, 247²,
248, 267, 284, 285, 294

Falih Rıfki *öz. a. bk.* Falih Rıfki Atay.
OTU 56, 121

Falih Rifki Atay öz. a. “Türk dilinin süzme ve üretme konusu üstünde Falih Rifki Atay’la, İbrahim Necmi Dilmen arasında bir fikir çatışması olduğu zaman Falih Rifki’nun reyî elbette üstündür. **OTU** 121², 125⁵, 126³, 127, 128², 205

falsosuz sf. Hatasız, kusursuz. **OTU** 142

fani sf. (fa:ni:) Ar. fānī Ölümlü, gelip geçici, kalımsız. **FH** 54

fantaisie a. Fr. Fantezi “Terimler şöyle dursun, günlük dile girmiş kelimelerin bile Türkçelerini, Arapçalarını, Farsçalarını, Çağataycalarını bulamazsınız. Binlercesi ve eskileri arasından bir kaç misal: Proccéde, Présence, Convention, Fantaisie, Affectivité, Disposition, Aktualité...” **OTU** 148

fantezi a. Fr. fantaisie Sonsuz, sınırsız hayal, fantazy. **FH** 98

Farabî öz. a. Matematik, botanik, tıp, musiki, felsefe ve mantık alanında eserler yazmış olan âlim.(870-950). “Aristo’nun ve Farabî ile İbni Sina’nın getirdikleri tabiat görüşü yıkıla yıkıla medresenin kaba mantıklılığına tereddidi için san’atkâr ve mistik ruhlarda mistik düşünce hakim oldu.” **OTU** 40², 226

faraş a. Ar. ferrāş Toplanan süprüntüleri alıp atmak için kullanılan teneke veya plastikten yapılmış kısa saplı bir kürek türü. **FH** 78

farazi sf. (farazi:) Ar. farzī esk. Varsayımsal. **OTU** 98

faraziye a. Ar. farziyye esk. Varsayım. **OTU** 50, 146

farika a. (fa:rika) Ar. fārika esk. Bir şeyi benzerlerinden ayırt etmeye yarayan durum veya öge, ayırmaç. **OTU** 72, 142

Farisi öz..a.. (fa:risi:) Far. fārs + Ar. -ī esk. Farsça. **FH** 79 **OTU** 17, 36

fark a. Ar. fark Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım, nüans. **FH** 12, 32³, 33, 44, 51, 92, 96, 105 **OTU** 22, 47, 50², 52², 59, 61², 70, 79², 80², 89, 93, 101, 111³, 114, 136, 137, 142, 153², 154, 155, 163, 169, 176, 179, 193⁶, 199³, 209, 213², 214², 215, 218, 219², 223², 224, 227, 236³, 247, 248, 250, 252, 253, 259, 270, 277, 289, 290, 296² **fark etmek** 1. Anlamak, sezme. **FH** 12, 13, 56 **OTU** 185 2. Görmek, seçmek. **OTU** 209 **farkına varmak** Gözüne çarpmak, fark etmek, anlamak. **OTU** 206 **farkında olmak** Görülmesi veya bilinmesi gereken şeylerden haberi bulunmak, kavranması gereken bir şeye dikkat etmek **FH** 11 **OTU** 224, 254

farklı sf. Farkı olan, aralarında fark bulunan, değişik, ayrımlı. **OTU** 111, 136, 139, 219, 261, 292

Fars öz. a. Ar. fārs İran’ın güneybatısında yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse. **OTU** 127, 135², 161, 170

Farsça öz. a. İran devletinin resmî dili, Acemce. **OTU** 13, 36, 102, 107, 148², 151, 160, 161, 163, 166, 168, 169, 170², 174, 176², 179, 181², 187², 188, 191, 192,

193², 194, 199, 201⁶, 202, 205, 208, 209³, 214³, 216, 227, 236, 244, 249, 250, 257, 258, 260², 271, 274, 278, 281², 285, 287, 293³

Faruk K. Timurtaş öz. a. Türk dil bilgini ve fikir adamı. “*Son 27. sayısında basındaki dil yanlışlarını gösteren değerli Türkologumuz Faruk K. Timurtaş, benim de bu sütunda kullandığım iki kelimeyi hatalı buluyor.*” OTU 290, 296

farz a. mec. Yapmak zorunda kalınan şey, boyun borcu. OTU 100² **farz etmek** Varsaymak. FH 92 OTU 54, 73, 121, 288 **fascisme** a. Fr. Faşizm “*Politika ve hukuk diline giren yeni bir çok kelimedenden birkaçı; totalitaire (totaliter), fascisme (faşizm), nazi, racisme, dirigisme, étatism, technocratie, synarchie, génocide,*” OTU 158

fasıl,- slı a. *fāsil* Dönem, devre. OTU 72, 89², 266

fasıla a. (*fa:sıla*) *Ar.fāşila* Aralık, ara, kesinti. OTU 19, 72, 180

fasılasız sf. Kesintisiz. FH 111

fasikül a. Fr. *fascicule* Büyük eserlerin ayrı ayrı bölümler hâlinde yayımlanan parçalarından her biri, cüz. OTU 66

faşist a. Fr. *fasciste* Faşizm yanlısı olan kimse, görüş vb. OTU 106²

faşizm a. Fr. *fascisme* İtalya'da 1922-1943 yılları arasında etkinliğini sürdüren, meslek kuruluşlarına dayanan, devlet sınırlarını genişletmeyi amaçlayan, yetkinin, tek partinin elinde toplandığı düzen. OTU 104

Fatih Camisi öz. a. İstanbul'un Fatih ilçesinde Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış olan cami. “*Fatih Camii'nin avlusu, ezan sesleri, yangın korkulan, beşik gıcirtısı ...*” FH 47

Fatih öz. a. İstanbul'un merkezi sayılabilecek bir ilçesi. “*Neriman ilk gelen Fatih-Harbiye tramvayına herkesten evvel adamaya muvaffak olmuştu.*” FH 11, 14, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 42, 47, 48, 49, 71, 97², 106, 109, 113³, 114, 130

Fatih öz. a. Osmanlı İmparatorluğu'nun yedinci padişahı Fatih Sultan Mehmet. “*İmanın akla galebesini ilan eden cereyan Fatih'ten ve zamanının âlimlerinden de yüz buldu.*” OTU 39

faul,- lü a. *İng. faul sp.* Karşılaşmalarda rakip oyuncuya yapılan kural dışı hareket. OTU 182

fayda a. *Ar. fā'ide* Yarar. OTU 24, 60, 82, 138², 219 **faydalı olmak** Yararlı olmak. OTU 167 **faydasını görmek** Yarar sağlamak. OTU 199

faydalanılma a. Yararlanılma. OTU 151

faydalanmak (-den) Yararlanmak. OTU 146, 169

faydalı sf. Yararlı. OTU 25, 72, 156, 166, 229

faydasız sf. Yararsız. OTU 53, 157

fazla sf. 1. Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade. FH 26, 39, 40, 49, 50, 65, 69, 72, 84, 88, 89 OTU 13, 15, 21, 29, 30², 31, 34², 36, 56, 60, 68, 87, 89, 92, 110, 133, 136, 153, 160, 161, 169, 173,

175, 181², 203, 204, 207, 229, 231, 233, 241, 255, 295 **2.** Daha çok, aşkın. **FH** 59 **OTU** 15², 34², 49, 73, 83, 118, 121, 125, 126, 141, 166, 172, 173, 174, 208, 209, 285 **3.** *zf.* Gereksiz, yersiz bir biçimde. **FH** 25 **OTU** 214, 230 **fazla olmak** Dayanma gücünü aşacak davranışlarda bulunmak, çok olmak. **OTU** 89

Fecri Ati *öz. a.* Türk edebiyatında bir edebî topluluk. “*Edebiyat-ı Cedide, Fecri-Ati ve bizim nesil edebiyatlarının bir çok yabancı dillere tercüme edilen eserlerinin dünyada uyandırdığı hayranlıktan da, bu eserlerin gerçek ve tam metinlerinden de, ölmez değerlerinden de haberi yoktur.*” **OTU** 226

fedâ a. (*fedâ:*) *Ar. fidâ'* Bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme. **OTU** 24 **fedâ etmek** kıymak, gözden çıkarmak. **FH** 89 **OTU** 24, 29, 34, 54, 71, 89, 137, 148, 173², 181, 215

fedakârlık,- ğı a. Özverililik. **FH** 36², 45, 87, 88 **OTU** 154 **fedakârlık etmek** Özverili davranmak. **FH** 99

federasyon a. *Fr. fédération* Savunma ve dış politika alanında dayanışma amacıyla birden fazla devletin bir birlik devleti içinde birleşmesi. **OTU** 168

felaket a. (*fela:ket, l ince okunur*) Büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela. **FH** 10, 18, 38, 42, 72 **OTU** 188, 201, 208, 213, 220, 228

felaketli sf. Felaket getiren. **OTU** 188

felç,- ci a. *Ar. felç tıp.* İnme. **FH** 72, 73, 74 **felce uğratmak** Felç etmek. **OTU** 81

felsefe a. Ar. felsefe 1. Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması. **OTU** 36, 47, 60, 61, 119², 120², 122, 124³, 125², 126, 127, 161⁴, 162, 163², 181³, 203 **2.** Bir bilimin veya bilgi alanının temelini oluşturan ilkeler bütünü. **FH** 105², 119 **OTU** 123, 173², 203, 232, 233, 241, 245, 259, 260, 265, 275, 286 **3.** Bir filozofun, bir felsefe okulunun, bir çağın öğretisi. **OTU** 105 **4.** Dünya görüşü: **OTU** 61

felsefeci a. Felsefe incelemeleri yapan kimse. **OTU** 105, 119, 121, 122, 131, 139 **felsefi sf.** (*felsefi:*) *Ar. felsefi esk.* Felsefe ile ilgili, felsefeye ilişkin. **OTU** 60², 124, 148, 226, 275²

fen,- nni a. Ar. fenn 1. Fizik, kimya, matematik ve biyolojiye verilen ortak ad. **OTU** 36, 38 **2.** Bilim, bilgi. **FH** 73

fena sf. (*fena:*) *Ar. fenâ'* **1.** İyi nitelikte olmayan, kötü. **FH** 99 **OTU** 54, 247, 283 **2.** Hoşa gitmeyen, rahatsız edici. **FH** 36², 54² **fena bakmak** Bir kimse kötü niyetli bir biçimde bakmak. “*Biraz temizce giyindin mi insanın arkasından fena fena bakıyorlar, kim bilir neler söylemiyorlar, insan yolda bile rahat yürüyemiyor.*” **FH** 29 **fena olmak** Olumsuz bir durum olduğunu belirtmek. “*İki arkadaş yalnız kalır kalmaz bakıştılar: Fahriye mırıldanmıştı: Fena oldu.*” **FH** 28², 36², 44

feragat a. (*fera:gat*) *Ar. ferāğat* Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme. **FH** 129

ferah *a. Ar. feraḥ* Kalp, gönül, iç vb.nin sıkıntısız, tasasız olma durumu. **OTU** 108

ferahlık duymak İçinin açıklığını, rahatlığını hissetmek. **OTU** 108

ferahlamak (*nsz*) Sıkıntısı, tasası dağılmak. **FH** 81

ferda *a. (ferda:)* *Far. ferdā esk.* Gelecek zaman, yarın. **OTU** 188

Ferda *öz. a.* Tevfik Fikret'e ait bir şiir. "Bugünü gençlerinden birine bu manzumedeki başlıca kelimelerin manalarını sordum. Evvela serlevha: Ferda (yarın demek), delikanlı bilemedi." **OTU** 188

ferdi *sf. (ferdi:)* *Ar. ferdī esk.* Bireysel, kişisel, fertle ilgili, şahsî. **OTU** 79², 80, 115, 131, 147, 227

Ferdinand Brunot *öz. a.* Fransız dilbilimci. "Ferdinand Brunot bu ananevî gramer anlayışının ters ve yanlış olduğunu ispat etmiştir." **OTU** 84, 85

ferheng *a. Far. ferheng* Sözlük, lugat kitabı. "Lügat'ın da lügatlerin miktarına, izah şekillerine göre çeşitleri vardır: Lügat, Kamus, Ferheng..." **OTU** 289

Ferit *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. **FH** 96, 97², 98⁶, 99, 101, 114⁴, 117³, 118², 120², 122², 123, 124

fersah *a. Ar. fersaḥ mec.* Çok uzun mesafe, uzaklık. **FH** 17

fersiz *sf.* Donuk, cansız (göz, ışık, yüz). **FH** 69

fert,- di *a. Ar. ferd* Birey Birey. **FH** 57 **OTU** 64², 65, 68, 110², 129, 141, 212, 253

fethetmek (*-i*) (*fe'thetmek*) Bir yeri veya

ülkeyi savaşıarak almak, ülke açmak. **OTU** 74

fetih,- thi *a. Ar. fetḥ* Bir şehir veya ülkeyi savaşıarak alma. **OTU** 110

fetva *a. (fetva:)* *Ar. fetvā din b.* İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dinî hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge. **OTU** 110 **fetva vermek** Bir işin yapılabilmesi için yargıda bulunmak. **OTU** 110

feveran *a. (fevera:nı)* *Ar. feveran esk.* Fıskırma, Fıskırma, Kaynama. **FH** 57, 66 **2.** Birdenbire öfkelenme, köpürme, parlamak. **FH** 92

fevk *a. Ar. fevk esk.* Üst. **FH** 94

fevkalade *sf. (fe'vkala:de, l ince okunur)* *Ar. fevk + 'āde* Alışılmış olandan ayrı Olağanüstü, beklenmedik, görülmedik, işitilmedik. **FH** 57 **OTU** 150

fevri *sf. (fevri:)* *Ar. fevrī* Birdenbire, düşünmeden yapan. **OTU** 191

feyizli *sf.* Çok ürün veren, verimli. **OTU** 120

fiçı *a. Rum.* Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kap. **OTU** 67

fıkra *a. Ar. fıkra* **1. ed.** Köşe yazısı. **OTU** 27, 28, 57, 99, 102, 109, 128, 142, 172, 177, 184, 186, 273 **2. ed.** Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik. **OTU** 294 **3.** Paragraf. **OTU** 114

fırka *a. Ar. fırka* Parti. **OTU** 171

fırlamak (*nsz*) Hızla, birdenbire bulunduğu yerden çıkmak, ayrılmak. **FH** 41², 104 **OTU** 125

fırlatmak (*-i*) Hızla atmak, bulunduğu yerden dışarı atmak. **OTU** 65

fırsat *a. Ar. furşat* **1.** Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile Okazyon. **FH** 43, 50 **2.** Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart. **OTU** 21 **fırsat bulmak** Uygun, elverişli zaman bulmak. **FH** 52, 59

fırtına (*firtı'na*) *İt. fortunale* Yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr. **OTU** 33⁴ **3. mec.** Karşıt düşünce veya durumların yarattığı karışıklık, sıkıntı. **OTU** 123 **fırtına kopmak** Bir yerde kavga ve gürültü çıkarmak. **OTU** 97

fırtınalı *sf.* Çok rüzgârlı. **FH** 37

fışkırmak (*-den*) **1.** Bitkiler toplu hâlde, gür olarak yetişmek. **OTU** 116 **2. mec.** Bir şey bir yerde bol bol görülmek. **OTU** 64, 99

fitraten *zf. (fi'traten) Ar. esk. fıtraten* Yaradılıştan. **FH** 57

fihris *a. Far. fihrist* İçindekiler. **FH** 38

fiil *a. Ar. fi'l* **1. db.** Olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte kişi kavramı veren kelime, eylem. **OTU** 19⁴, 92², 95², 96, 136, 197, 200², 224², 240², 270 **2.** İş, davranış. **OTU** 54, 79⁴, 80, 133, 140, 277²

fiilen *zf. (fi'len) Ar. fi'len* Gerçekten yaparak, çalışarak. **OTU** 187

fiilî *sf. (fili:)* *Ar. fi'lî* Eylemli, edimsel, gerçekten yapılan (iş). **OTU** 216

fikir,- kri *a. Ar. fikr* Düşünce. **FH** 30, 35, 38², 48², 50², 51, 56, 69, 82, 84, 110, 118 **OTU** 15, 17, 18, 19², 20, 26, 27, 28⁴, 29³, 34², 35, 39, 54, 55, 63², 68, 73, 76, 82, 85, 87, 89, 93, 94, 103, 105, 108, 119, 121, 124², 126, 128, 141, 142, 147, 148, 149², 168, 173, 176, 180, 182, 184, 202, 216, 252, 262, 285 **fikir almak** Birinin düşüncesinden yararlanmak. **OTU** 230 **fikir belirtmek** Düşüncesini bildirmek. **OTU** 34 **fikir sormak** Bilgi edinmek için birine danışmak. “*Mahut gramer hakkında evvelce fikirlerimi soran Vekâlet mektubu cevapsız kaldığı için tekit ediliyor.*” **OTU** 77, 78 **fikir vermek** Bir konuda yol gösterici bilgi edinmek. **OTU** 61 **fikir yürütmek** Bir konu üzerine düşüncesini söylemek. **OTU** 151

→ **fikir adamı, fikir tarihi**

fikir adamı *a.* Herhangi bir düşünce alanındaki görüşlerine değer verilen kimse. **OTU** 73, 111, 122, 125, 127, 138

fikir tarihi *a.* Geçmişten bu yana düşünce geçmişi. “*Birincisi, Eflatundan beri fikir tarihinde yer etmiş ve her ilim lisanında müşterek, beynelmilel ‘ideal’ mefhumuna millî bir karşılık olmaya çalışmasıydı.*” **OTU** 68

fikrî *sf. Ar. esk.* Düşünce ile ilgili. **OTU** 29

filan *zm. (l ince okunur) Ar. fulân* Falan. **FH** 111 **OTU** 184

filhakika *zf. (fi'lhaki:ka) Ar. fi'l-hakīka*
esk. Gerçekten, doğrusu, hakikaten. **FH**
50

filizî *a. (filizi:) Rum. + Ar. -ī* Filiz rengi.
FH 13³

film *a. Fr. film sin.* Sinemalarda
gösterilen eser. **OTU** 58², 206

filoloji *a. (l'ler ince okunur)* Dili ve yazılı
belgeleri dil ve tarih açısından inceleme.
OTU 101, 235

filozof *a. (l ince okunur)* Felsefe ile
uğraşan ve felsefenin gelişmesine katkıda
bulunan kimse, felsefeci, feylesof. **OTU**
40, 145, 226, 275

Fin *öz. a.* Finlandiyalı. **OTU** 127

final *a. Fr. final* Bir işin sonu. **OTU** 167

finansman *a. Fr. financement ekon.* Bir
girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için
gereken para ve krediyi sağlama işi. **OTU**
220

Fince *öz. a.* Fin dili. **OTU** 86, 104

Finlandiya *öz. a.* Finlandiya
Cumhuriyeti, Kuzey Avrupa'da Baltık
Denizi kıyısında bir Kuzey Avrupa ülkesi.
“ *Finlandiya, bu memleket de Latince ve
Yunanca terimleri Fince ile karıştıran
telifçi bir sistem kullanmaktadır.*” **OTU**
104

fitil *a. Ar. fetīl* Lambada, kandilde ve
mumda yağın, çakmakta benzinin
yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde
bükülmüş veya dokunmuş pamuktan
yapılan genellikle yağ çekici madde. **FH**
19, 47

fiyakalı *sf.* Gösterişli, cakalı, fiyakası

olan. **OTU** 28

fizik,- ği *a. Fr. physique* Maddenin
kimyasal yapısındaki değişiklikler dışında
genel veya geçici yasalara bağlı, deneysel
olarak araştırılabilen, ölçülebilen,
matematiksel olarak tanımlanabilen
madde ve enerji olgularıyla uğraşan bilim
dalı. **OTU** 124, 158², 159, 281, 291²

fiziksel *sf.* Genel olarak doğaya, maddeye,
nesnelere ilişkin olan, fiziki. **OTU** 172,
263

fizyoloji *a. (l ince okunur) Fr. physiologie*
biy. Canlıların hücre, doku ve organlarının
görevlerini ve bu görevlerin nasıl yerine
geldiklerini inceleyen bilim dalı. **OTU** 52,
98, 121

Flaman *öz. a. (l ince okunur) Fr. flamand*
Flandra ülkesi halkından veya bu halkın
soyundan olan kimse. **OTU** 256

flirt *İng. Flört.* “‘Budjet’ ve
‘flirt’ kelimeleri, Fransızca asıllarına
rağmen, uzun müddet yalnız İngiltere’de
yaşadıktan sonra Fransa’ya dönüp
gelmişlerdir.” **OTU** 144

Floransa *öz. a.* İtalya’nın bir kent ve bu
bölgede kullanılan lehçe. “ *Her
memlekette bir lehçe hâkimdir. Fransa’da
‘Île de France’, İtalya’da ‘Floransa’,
Türkiye’de ‘İstanbul’ lehçeleri gibi.*”
OTU 177, 207, 212, 293

fokstrot *a. (fo'kstrot) Fr. fox-trott müz.*
Dört tempolu bir dans. **FH** 21, 72, 90

folklor *a. (fo'klor) Fr. folklore* Halk
bilimi. **OTU** 28², 233, 245

fonem *a. Fr. phonème db.* Ses birimi. **OTU** 103

fonetik,- ği *a. Fr. phonétique db. 1.* Ses bilgisi. **OTU** 80², 88², 89⁴, 152, 155, 165³, 166, 175², 178², 181, 187, 154², 166², 177, 207, 208, 218⁴, 230, 240, 258, 263, 270⁵, 271, 286, 288 **2. sf.** Sesçil. *Fonetik yazım.* **OTU** 67, 89², 107², 213

fonksiyon *a. Fr. fonction top. b. İşlev.* **OTU** 63, 84, 92, 98, 119

fonolojik *sf. (l ince okunur) Fr. phonologique db.* Ses bilimsel. **OTU** 142

formasyon *a. Fr. formation eğt.* Yetişim. **OTU** 243

formel *sf. Fr. formel* Biçimsel. **OTU** 47²

formül *a, Fr. formule mec.* Çıkar yol, tutulan yol, yöntem. **OTU** 121, 163³, 164 **2.** Kalıplaşmış, basmakalıp anlatım. **OTU** 213

forvet *a.. İng. forward sp.* İleri uç oyuncusu. **OTU** 182

foto *a. Fr. photo* Fotoğraf. **OTU** 172

fotoğraf *a. Fr. photographie 1.* Çeşitli araç ve malzeme kullanarak görüntüyü özel bir yüzey üzerinde sabitleme. **OTU** 172, 260, 261 **2.** Bu yöntemle aktararak çoğaltılan resim, foto. **OTU** 172²

foul *İng. Faul. "Başka bir okuyucumuz, 'Foul' kelimesinin spor spikerliği yapanların dilinde bazen 'turpanladı, yıktı, yaka paça yıktı, alaşağı etti' gibi tabirlerle karşılanmasını doğru bulmuyor."* **OTU** 185²

frak *a. Fr. frac* Resmî törenlerde giyilen uzun etekli, eteğinin arkası beline kadar

yırtmaçlı, siyah erkek ceketi veya takımı. **OTU** 50², 51

Frank,- gi *öz. a. Far. freng* Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. **OTU** 73

Fransa *öz. a. Fransız Cumhuriyeti, ana kara toprakları Batı Avrupa'da olan bir ülke. "Fransızların kabul ettikleri mana, hemen yalnız Fransa'ya veya onu bir dereceye kadar taklit etmiş birkaç memlekete münhasırdır."* **OTU** 15, 23, 24, 32, 76, 103, 113, 114, 138, 145², 170, 177, 187⁴, 207², 212, 262

Fransız *öz. a. Fr. français* Fransa'da yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan olan kimse. **OTU** 22², 23⁴, 24, 25, 48, 49, 61, 67, 70, 71, 80, 82, 104, 110, 111, 127, 139, 144, 145, 155, 163, 170, 184², 187², 196, 219, 256, 262, 263, 264, 269, 270, 271, 280², 287

Fransızca *öz. a. Hint-Avrupa dillerinden, Fransa ve Fransız uygarlığını benimsemiş ülkelerde kullanılan dil. FH 54* **OTU** 13, 14, 15, 17, 21, 22⁵, 33², 46, 47⁵, 48⁴, 49³, 50, 53, 80, 82, 96, 103, 104, 108, 110², 111, 112, 123, 132, 139, 140, 144², 148², 154², 157, 162, 165, 166, 167, 173, 176², 179, 181, 183, 184, 192, 196, 200, 201, 202, 203³, 214, 219², 220², 222², 223, 244³, 249, 250, 251², 254, 256², 261, 262⁶, 263², 276, 280², 287², 289, 291, 293

Fransız *öz. a. Fr. français* Fransa'da yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan olan kimse. **OTU** 17, 33, 203

Frenk öz. a. *Far. Freng* **1.** Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. **FH** 124 **2. tar.** Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad. **FH** 51

Frenkçe öz. a. Fransızca. **OTU** 107², 249

frikik,- ği a. (*fri'kik*) *İng. free-kick sp.* Serbest vuruş. **OTU** 182

Fuat Köseraif öz. a. Gazeteci ve eski Türk dilcisidir. “*Komisyon azasından Ahmet Cevat Emre, Ali Ulvi Elöve, Fuat Köseraif, A. Dilâçar, Peyami Safa buna itiraz ettiler.*” **OTU** 87², 91, 96²

futbol a. *İng. football sp.* Topu, kafa veya ayak vuruşları ile karşı kaleye sokma kuralına dayanan ve on birer kişilik iki takım arasında oynanan top oyunu, ayak topu. **OTU** 182, 184, 185

fuzuli *sf. (fuzu:li:) Ar. fużūlī* Yersiz, gereksiz. **OTU** 94

Fuzulî öz. a. Azerbaycan Türkçesinde eser veren Azeri Türk’ü divan şairi. “*Gençlere dünyanın hayran olduğu, Rusya’da heykeli dikilen Fuzulî’yi aslından mı okutmak istiyorsunuz?*” **OTU** 189, 252, 266

Füruzan Tekil öz. a. Türk siyaset adamı. “*Başında Füruzan Tekil gibi seçkin bir basın mensubu bulunan ajansımızdan daha doğru ve güzel bir Türkçe bekleriz.*” **OTU** 290

G

gaflet a. *Ar. ğaflet* Aymazlık. **FH** 47 **OTU** 278

galat a. *Ar. ğalaṭ esk.* Yanlış kelime veya söz. **OTU** 219², 274, 283²

Galatasaray öz. a. İstanbul’da Galatasaray Lisesi’nin de bulunduğu semtin ismi. “*Dün Tünel’den Galatasaray’a kadar dükkânlara baktım.*” **FH** 29, 32, 110

galebe a. *Ar. ğalebe esk.* **1.** Yengi. **FH** 130 **OTU** 255² **2.** Üstünlük, çokluk. **OTU** 39², 40

galeyan a. (*galeya:nı*) *Ar. ğaleyān esk.* Coşku. **FH** 93, 109 **galeyana getirmek** Coşturmak. **FH** 23

galiba *zf. (ga:liba:) Ar. ğālibā* Görünüşe göre, sanılır ki, anlaşıldığı gibi. **FH** 17, 22, 28, 97, 99

galip *sf. (ga:lip) Ar. ğālib* Bir yarışma, karşılaşma, çatışma vb. sonunda yenen, üstün gelen, başarı kazanan. **galip gelmek** Yenmek, üstün gelmek. **FH** 61 **OTU** 182

gam a. *Ar. ğamm* Tasa, kaygı, üzüntü. **FH** 79

garabet a. (*gara:bet*) *Ar. ğarābet esk.* Yadırganacak yönü olma, gariplik, tuhafılık. **FH** 22 **OTU** 228

garaj a. *Fr. garage* Otomobil vb. taşıtların konulduğu üstü örtülü yer, arabalık. **OTU** 33³

garb a. *Ar. ğarb esk.* Batı günündü. **FH** 121 **OTU** 35³, 37⁵, 39, 40, 47, 52, 60, 62², 109², 127

Garp,- p'ı öz. *a. Ar. (garbı)* Batı. **FH** 48, 49, 51, 59, 92 **OTU** 33, 39, 41, 50, 52, 59, 61, 61², 62², 103, 104

garip,- bi *sf. Ar. ġarīb* 1. Acayip. **FH** 68, 70, 81, 109, 115 **2. ün.** Şaşılacak bir şey karşısında söylenen söz. **FH** 14

Garpli *sf.* Batılı. **FH** 48², 50³

garplılaşma (*nsz.*) Batılılaşma. **FH** 120

garplılaşmak (*nsz.*) Batılılaşmak. **FH** 119

gaybube *a. (gaybu:bet) Ar. ġaybūbet esk.* Göz önünde bulunmama. **OTU** 179

gaye *a. (ga:ye) Ar. ġāye* Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenen şey, amaç. **FH** 55 **OTU** 25, 77, 105, 22, 230

gayet *zf. (ga:yet) Ar. ġāyet* Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde. **FH** 18, 25, 26, 43, 72, 85, 91 **OTU** 15, 47

gayri *a. Ar. ġayr esk.* Başka kimse, başkası.

→ **gayrişahsi**

gayrişahsi *sf. (ga'yrişahsi:) Ar. ġayr + řahřī esk.* Kişilik dışı. **OTU** 212

gayret *a. Ar. ġayret* Çalışma, çaba, çalışma isteġi. **FH** 12², 19, 51, 73, 117 **OTU** 33, 120, 139, 209, 214, 245, 255³, 257 **gayrete gelmek** Bir işi yapmaya veya bitirmeye özenmek, canlanmak. **OTU** 82

gayret göstermek Çaba harcamak, başarmak için çalışmak. **FH** 72

gayretli *sf.* Çalışkan, çaba gösteren. **OTU** 138

gayri *zf. (ga'yri)* Gayrı. **FH** 13 **OTU** 270

gayrikiyasi fiil *db.* Kural dışı eylem. “*Gayri kıyasi fiilleri, harfi tarifleri olmayan ve müstesnalari pek az olan dil,*

hemen yalnız Türkçedir.” **OTU** 15

gayrimesul *sf.* Sorumlu olmayan. “*Mahalle bekçisinden Maarif Vekiline kadar mesul ve gayrimesul herkes için Türkçe davası yemek üstü konuşulan sade kahve mevzularından biridir.*” **OTU** 58

gayriresmî *sf. (ga'yriresmî:) Ar. ġayr + resmī* Devletin koyduġu kurallar dışında kalan. **OTU** 57, 125, 279

gayritabii *sf. (ga'yritabi:i:) Ar. ġayr + tabī ī* Acayip. **FH** 13, 26²

gaz *a.* Gaz yaġı. **FH** 46

→ **gaz lambası**

gaz lambası *a.* İçine konan gaz yaġını bir fitil yardımıyla yakan, şişeli, türlü biçimlerde lamba, gaz. **FH** 46

Gazalî öz. *a.* Büyük Selçuklu Devleti devrinin İslâm âlimi, filozofu, mutasavvıfı. “*Gazalî ve İbni Rüşd arasındaki ‘Tehafüt’ münakaşasında İslam şark'ın korkunç bahtı hazırlanır.*” **FH** 31, 39, 40, 132²

gazete *a. (gaze'te) İt. gazzetta* Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın. **FH** 10², 26² **OTU** 13⁴, 17, 18, 23, 27, 28, 29³, 31, 38, 66, 45, 49, 56, 57², 71, 73, 74, 80, 99², 101, 115², 125, 126², 133, 136, 141, 142², 147, 151, 156, 167, 180, 186⁵, 188, 190, 194, 195, 196, 205³, 206⁵, 209, 211, 213², 215, 224, 228, 229, 235, 242, 243, 245⁴, 269, 270, 273, 274, 280, 282, 281², 282, 290

gazeteci a. Gazete yayımlayan kimse. **OTU** 151, 170, 187, 194, 282

Gazeteciler Cemiyeti öz. a. 10 Haziran 1946'da Sedat Simavi, Sadun Galip Savcı, Cihat Baban, Hayri Alpar ve Sait Kesler tarafından kurulmuş olan bir cemiyet. "Bizim Gazeteciler Cemiyetinin değerli Başkanı Cevat Fehmi Başkut ve İdare Heyetindeki arkadaşları himmet edip bir dil komisyonuna toplansalar ve orada basın dilinin vahdetini sağlayan prensipler araştırılma, tereddütlerin hepsi değilse bile bir kısmı giderilir." **OTU** 215

gazetecilik,- ği a. Gazetecinin yaptığı iş. **OTU** 142

gebermek (nsz) argo Sevilmeyen bir kişi ölmek. **FH** 50

gebertmek (-i) tkz. Öldürmek **OTU** 15, 22

gece a. 1. Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb **FH** 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 35, 37, 41, 42, 46, 50, 53, 101, 114, 131² **OTU** 155 **2.** Eğlence, anma vb. amaçlarla geceleyin düzenlenen toplantı. **OTU** 279 **3. zf.** Geceleyin. **FH** 17, 18, 22, 23, 24, 25, 35, 47, 101 **OTU** 199

. → **gece gündüz, gece yarısı**

gece gündüz zf. Her zaman, ara vermeden, aralıksız. **FH** 30, 51

gece yarısı Gecenin ilerlemiş saatleri. **FH** 16, 22, 23 **OTU** 138

geceki sf. Gece olan, gece yapılan. **FH** 53

geceleyin zf. (gece'leyin) Gece. **FH** 23

gecikme a. Gecikmek işi, tehhür, rötar.

OTU 40, 74

gecikmek (nsz) Geç kalmak, herhangi bir işi kararlaştırılan zamandan sonra yapmak. **FH** 9, 58, 71 **OTU** 130, 135, 241

geciktirmek (-i) Gecikmesine sebep olmak, tehir etmek. **FH** 10

geç sf. 1. Belirli zamandan sonra olan. **FH** 21 **2. zf.** Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, **erken** karşıtı. **FH** 12, 16, 25², 58 **geç kalmak** Vaktinden sonra davranmak, gecikmek. **FH** 16, 34, 42, 73

geçebilmek (-i, -den) Geçme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 185

geçen sf. Bir önceki (hafta, ay, yaz, kış vb.) **FH** 16, 29, 70, 86, 90² **OTU** 44, 80, 101, 142, 168, 172, 181, 185², 207, 226, 236, 268

geçenlerde zf. Yakın bir geçmişte, yakında, geçende. **OTU** 17

geçici sf. Çok sürmeyen. **FH** 112

geçilmek (-den) Bırakmak, terk etmek. **OTU** 93

geçinebilmek (nsz) Geçinme imkânı bulunmak. **OTU** 29

geçirilmek (-e) Geçirme işi yapılmak. **OTU** 162

geçirme a. Geçirmek işi. **FH** 114, 214

geçirmek (-i) 1. Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak. **OTU** 170 **2. (-e, -i)** Takmak. **FH** 66 **3 (-i)** Zaman harcamak. **FH** 36 **4. (-i, -den)** Herhangi bir durumu yaşamış olmak. **FH** 15, 63, 68, **OTU** 18, 32, 101, 115, 144, 147, 233, 244, 257, 261 **5. (-i)** Etmek, yapmak. **FH** 60 **OTU** 153,

geçiş *a.* Geçme işi. **FH** 33

geçme *a.* 1. Geçmek işi, mürur. **FH** 70 **OTU** 34, 109, 185, 186 2. Yer alma, ifade edilme. “*Türkçenin, yer tasrih edilmeden ‘çok geniş bir saha üstünde konuşulur bir dil’ olarak esere geçmesine karar verildi.*” **OTU** 88

geçmek,- er (-e) 1. Bir yerden başka bir yere gitmek. **FH** 11³, 14³, 15, 17, 19, 26, 27, 29, 30², 33, 34², 42, 45, 70², 113, 114, 118 2. (-den) Bir duruma uğramak, konu olmak. **OTU** 17, 102, 151, 226, 266 3. (-den) Bırakmak, vazgeçmek. **OTU** 39 **FH** 71 4. (-de) Yaşamak. **FH** 48 5. (-de) Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek. **FH** 23, 36, 44, 46², 75, 81, 118 **OTU** 34, 121, 150, 194, 231, 255 6. (-e, -i, -den) Sirayet etmek. **FH** 9, 65 7. (-e, -den) Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek. **FH** 26² **OTU** 75, 221, 295 8. Etki yapmak, işlemek. **OTU** 115 9. (-i) Geride bırakmak, aşmak. **FH** 21, 30, 89 **OTU** 162, 163, 173, 181, 259 10. (nsz) Tükenmek, bitmek, sona ermek. **OTU** 31 11. (-i) Söylemeden veya bitirmeden atlamak. **OTU** 18, 89 12. (-i) Zamani aşmak, geride bırakmak. **FH** 21, 25, 31, 35, 53, 72 **OTU** 177 13. (-i) Bir müzik parçasını meşk ederek öğrenmek, çalmak veya söylemek. **FH** 14 13. (-e) Yazılmak, girmek. **OTU** 224, 281 14. (-e) Yazılmak, girmek. **OTU** 263 15. (nsz) Okulda, sınavda başarı göstermek. **OTU** 142

geçmiş *sf.* 1. Geçme işini yapmış. **OTU**

137³ 2. Zaman bakımından geride kalmış. **OTU** 273 3. *a.* Arkada kalan hayat. **OTU** 249

gelebilmek (-e) Gelme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 40, 47 **OTU** 147, 217

gelecek,- ği *a.* 1. Daha gelmemiş, yaşanacak zaman, istikbal, ati. **OTU** 251 2. *sf.* Zaman bakımından ileride olması, gerçekleşmesi beklenen, müstakbel. **FH** 35² **OTU** 60, 102

gelenek,- ği *a. top. b.* Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon. **OTU** 142, 170, 249⁴, 253

gelenekçilik,- ği *a.* Toplumsal kurumları ve inançları daha çok geçmişten süregeldikleri için benimseyen, saygın tutan, destekleyen, yeni kültür öğelerine daha az değer veren tutum veya öğretisi, ananecilik. **OTU** 249

geleneksiz *sf.* Geleneği olmayan, geleneklere dayanmayan. **OTU** 249

gelişebilmek (nsz) Gelişme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 130

gelişim *a.* Gelişme işi. **OTU** 122

gelişme *a.* Gelişmek işi, inkişaf, neşvünema, tekâmül, evölüsyon. **OTU** 122, 157, 159, 174, 208², 215, 255, 257, 269², 293

gelişmek (nsz) İlerlemek Olgunlaşmak, genişlemek, inkişaf etmek. **OTU** 64, 151

gelme a. 1. Gelmek işi. **FH** 36, 58 **OTU** 36, 89, 102, 197, 254, 256, 275, 276, 298
2. sf. Gelmiş olan. **OTU** 284
gelmek,- ir (-e, -den) (nsz) 1. Ulaşmak, varmak. **FH** 11³, 13, 14², 15³, 16, 18, 19³, 24², 25, 27, 28, 31, 34², 35⁴, 36, 38, 39, 40, 42, 43, 57, 59, 60, 64, 73, 74, 78, 80, 89, 101, 104, 105, 110², 114 **OTU** 18², 19³, 59, 61, 103, 114, 125, 126, 137, 140², 141, 143, 144, 145, 156, 244, 282, 295 **2.** Oturmaya, ziyarete gitmek. **FH** 26 **3.** Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek. **FH** 60 **OTU** 40, 84, 107, 124, 163, 249, 256², 287 **4.** Ortaya çıkmak, doğmak. **FH** 9, 28, 31, 38, 49, 53, 70, 71, 96. 97 **OTU** 18, 35, 37, 56, 76, 80, 115, 118, 175, 202, 208, 210, 236, 298 **5.** Kadar olmak. **FH** 11 **6.** Çıkmak, yönelmek. **OTU** 159, 172, 265, 268, 281² **7.** İzlemek, takip etmek. **OTU** 283 **8.** Katılmak, eklenmek. **OTU** 24, 213 **9.** Türemek. **FH** 88 **OTU** 45, 62, 95, 96², 199, 223², 259, 295 **10.** Daha önce üzerinde durulmuş olan bir konuya yeniden dönmek. **OTU** 15, 62, 83, 105, 109, 163, 208, 291 **11.** Sonuç çıkmak. **OTU** 26 **12.** Dayanmak, tahammül etmek. **OTU** 14, 114 **13.** Etkisini herhangi bir biçimde göstermek. **OTU** 282 **14.** Kazanılmak, sağlanılmak. **OTU** 177, 247 **15.** Uymak. **OTU** 120 **16.** Olmak, -e uğramak. **FH** 9, 10 **OTU** 81, 111, 114, 161, 166, 205, 213, 249, 286 **16.** Görünmek, sanılmak. **OTU** 66, 121, 148, 218 **17.** Belli bir zamana ulaşmak. **FH**

67, 85 **18.** İzlemek, takip etmek. **OTU** 66 **19.** (-e) Uygun düşmek. **OTU** 33, 275 **20.** Belli bir süre dolmak. **FH** 22 **21.** Katılmak, eklenmek. **OTU** 77, 86, 281, 291 **22.** (-e) Başlamak Ortaya çıkmak. **FH** 11 **OTU** 138, 203, 290, 293² **23.** Eğilim göstermek. **OTU** 74 **24.** (yar) Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar **FH** 89 **25.** Herhangi bir sırada bulunmak. **OTU** 73 **gelip geçmek** Kısa bir süre etkin olmak. **FH** 89 **gelip çatmak** Vakti gelmek, kaçınılmaz olmak. **OTU** 269
gemi a. den. Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefine. **OTU** 251
gemici a. Gemide çalışan veya gemi işleten kimse. **OTU** 251
gemicilik,- ği a. Gemicinin yaptığı iş. **OTU** 251
genç,- ci sf. 1. Yaşı ilerlememiş olan, **ihhtiyar** karşıtı. **FH** 10, 16, 45², 60², 81, 88, 89, 91, 104, 105² **OTU** 28, 32, 55, 56, 75, 109, 132, 135, 139, 156, 178, 179, 185³, 186², 187², 188⁴, 189², 192, 192, 193², 199³, 201, 209, 213², 214, 216², 217, 218, 219, 221, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 240, 250, 258, 260, 266⁴, 267, 268³, 269², 270, 272, 276, 286, 290, 294² **2.** Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç. **FH** 88 **3. mec.** Yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan **OTU** 55, 221, 224
Genç Kalemler öz. a. 1910-1912 yıllarında Selanik'te yayımlanan milliyetçi bir fikir dergisidir.“ *Serveti Fünun*

Türkçesinden sonra Genç Kalemler Türkçesi, Türkyurdu Türkçesi, Aydede Türkçesi de artık bir tarihtir.” OTU 136, 293

gençlik,- ği *a.* **1.** Genç olma durumu. **OTU 13, 18, 179, 193, 268, 269, 275** **2.** Genç insanların bütünü. **OTU 13³, 18², 27², 56, 179, 186, 189, 210, 236, 256, 272, 285**

gene *zf. (ge'ne)* Yine. **FH 12, 13, 14, 15, 17², 18, 19, 30, 32, 35³, 38, 49, 61, 64², 65, 81, 83, 88, 90³, 116, 118** **OTU 23, 30, 46, 59², 60, 82, 270**

genel *sf.* **1.** Bir şeye veya bir kimseye özgü olmayıp onun bütün benzerlerini içine alan, umumi. **OTU 78, 83, 124², 150** **2.** Yetkisi ve sorumluluğu çok olan. **OTU 124**

→ **genelkurmay, genel sekreter**

genelkurmay *a. ask.* Yurdun savunmasıyla ilgili bütün şart ve olayları göz önünde tutarak barışta ordunun eğitim ve donatımını, savaşta yüksek yönetimini düzenleyen makam, erkânıharbiyeumumiye. **OTU 251**

genel sekreter *a.* Bazı kamu kuruluşlarında, siyasi partilerde veya büyük özel kuruluşlarda yönetim işlerini yürüten görevli, genel yazman, umumi kâtip. **OTU 124**

general *a. Alm. General ask.* Kara ve hava kuvvetlerinde albaylıktan sonra gelen ve mareşalliğe kadar olan yüksek rütbeli subaylara verilen genel ad. **OTU 109²**

geniş *sf.* Kapsamı büyük, dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın, makro. **OTU 91, 101, 111³, 112², 123³, 124², 163, 191**

genişlemek (*nsz*) Geniş duruma gelmek, büyümek. **OTU 142** **2. mec.** Yaygın duruma gelmek. **OTU 21**

genişletebilmek (*-i*) Genişletme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 122**

genişlik,- ği *a.* Geniş olma durumu. **OTU 112, 113**

genitif *a. Fr. génitif db.* Tamlayan durumu. **OTU 87**

gerçek,- ği *a.* **1.** Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat. **OTU 160, 169², 171, 172², 205, 208, 226, 297** **2.** Gerçeklik. **OTU 158** **3. sf.** Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkâr edilemeyen Olgu durumunda olan, hakiki, reel. **OTU 109, 176, 210, 242, 273** **4. sf.** Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici. **OTU 258** **5. sf.** Temel, başlıca, asıl. **OTU 217, 235, 254, 269, 273**

gerçekleşmek (*nsz*) Gerçek olmak, gerçek duruma gelmek, meydana gelmek, tahakkuk etmek. **OTU 221**

gerçekleştirmek (*-i*) Gerçek duruma getirmek, yapmak Ortaya koymak. **OTU 119**

gerçekten *zf.* Gerçek olarak, hakikaten, sahi, sahiden, filhakika, filvaki. **OTU 129, 293**

gerçi *zf. Far. gerçi* Her ne kadar ... ise de, vakıa. **OTU 29, 109, 129, 223**

gereğince *zf. (gereği'nce)* Gereği gibi, gereğine göre, gerektiği gibi, mucibince. **OTU** 124, 205

gerek,- ği *a.* **1.** İcap **FH** 88 **2.** *sf.* Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım. **OTU** 83, 136, 154

gerekmek (*nsz*) Bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek. **OTU** 83, 116, 122 126, 150, 168, 177, 284,

gerektirmek (*-i*) Gerekli kılmak, icap ettirmek, istilzam etmek. **OTU** 240

gerginlik,- ği *a.* Gergin olma durumu. **OTU** 258

geri *a.* **1.** Arka, bir şeyin sonra gelen bölümü, art, alt taraf, ileri karşıtı: **FH** 9, 10, 19, 34, 47, 73 **2.** Son, sonuç. **OTU** 173 **3.** Bir şeyin sona kalan bölümü. **OTU** 37, 106 **4.** *sf. mec.* Benzerlerine ayak uydurup ilerleyememiş, gelişememiş. **OTU** 15, 73, 176, 229, 275 **5.** *zf.* Geriye doğru: **FH** 18, 77 **OTU** 115, 143, 144, 151, 283 **geri çevirmek** Geri vermek, geldiği yere göndermek, iade etmek. **FH** 34 **geri dönmek** Geldiği yere gitmek. **FH** 10, 30, 28, 38 **geri gitmek** Kötüleşmek. **OTU** 60 **geriye dönmek** Yüzünü arkaya çevirip ters yöne gitmek. **FH** 38

→ **gerisin geri**

gerisin geri *zf.* Geldiği yere veya ters yöne doğru, gerisin geriye. **OTU** 205

gerici *sf.* Toplumda çağdaş değerlere ve yeniliklere önem vermeyen, her yönüyle eskiyi özleyen veya eski düzeni yaşamaya

çalışan (kimse veya görüş), ilerici karşıtı, mürteci. **OTU** 285

gerileme *a.* Gerilemek işi. **OTU** 282

gerilik,- ği *a.* Geri olma durumu. **OTU** 143, 266, 268

gerilmek (*nsz*) *mec.* **1.** Kasılmak. **FH** 11², 22, 73 **2.** Kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek. **OTU** 226

gerinmek (*nsz*) Kolları açarak gövdeyi gergin bir duruma sokmak. **FH** 128

getirebilmek (*-e -i, -den*) Getirme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 287²

getirilmek (*nsz*) Gelmesi sağlanmak. **FH** 12 **OTU** 13, 87

getirme *a.* Getirmek eylemi. **OTU** 247, 278,

getirmek (*-e*) **1.** Gelmesini sağlamak. **FH** 13, 23, 25, 27, 42, 43, 45, 48, 61, 117 **OTU** 21, 25, 94, 88, 138², 243, 244, 249, 258, 267, 269, 281 **2.** (*-de*) Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak. **FH** 36 **3.** (*nsz*) İleri sürmek. **OTU** 40 **4.** (*nsz*) Ortaya çıkarmak. **FH** 29, 65 **OTU** 78, 225, 285 **6.** (*nsz*) Sağlamak. **OTU** 63, 151 **getirtmek** (*-e, -i*) Getirme işini yaptırmak. **FH** 12

geveze *sf.* Çok konuşan, çenesi düşük, gevşek ağızlı, lafçı, lafazan, zevzek, lakırtı ebesi, ağız kavafı, lakırtı kavafı, çene kavafı, cır cır, çaçaron. **OTU** 240

gevrek,- ği **1.** *sf.* Kolayca kırılıp ufalanan. **OTU** 18 **2.** *sf. mec.* Şen, neşeli (gülüş). **OTU** 190

gevşeme *a.* Gevşemek işi, relaks. **OTU** 251

gevşemek (*nsz*) *mec.* Yumuşamak, yatışmak, sakinleşmek. **FH** 11³

gevşetmek (*-i*) *mec.* Rahatlatmak, sakinleştirmek. **FH** 76

gezi *a.* Ülkeler veya şehirler arasında yapılan uzun yolculuk, seyahat. **OTU** 152

gezinmek (*nsz.*) **1.** Eğlenmek, vakit geçirmek için gezmek, dolaşmak, seyran etmek. **FH** 29 **2.** *müz.* Özellikle doğaçtan yapılan müzikte, ezgiyi belli bir makam anlayışı içinde değişik perdeler üzerinde çalmak, dolaşmak. **FH** 15

gezme Gezmek işi, seyran. **FH** 58

gezmek,- er (*nsz*) **1.** Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran **FH** 58 **2.** Bir yerde dolaşmak, yürümek. **FH** 97 **3.** Bulunmak. **FH** 59 **4.** Herhangi bir biçimde gezinmek. **OTU** 185

gıcıklamak (*-i*) Gıcık oluşturmak, kaşındırmak. **FH** 130

gıcırdamak (*nsz*) Gıcırta çıkarmak. **FH** 15

gıcırdatmak (*-i*) Gıcırta çıkarmasına yol açmak. **FH** 19 **OTU** 142

gıcırta *a.* Sert nesnelere birbirine sürtünmesi sonucu çıkan sesin adı, gıcır gıcır. **FH** 18, 41, 47

gıda *a.* (*gıda:*) *Ar. gidā* Besin. **FH** 60

gırtlak,- ğı *a.* *anat.* Soluk borusunun üst bölümü, ümük, imik, hançere. **OTU** 132

gıy gıy *a.* Keman vb. çalgıların çıkardığı ses. **FH** 71

gıyap,- bı *a.* (*gıya:bı*) *Ar.gıyāb* Yokluk, bulunmama, yitklik. **OTU** 179

gibi *e.* **1.** Benzer. **FH** 11, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 24, 26², 27, 28, 29⁴, 30, 32, 33, 35, 37, 38², 48, 49, 51, 53, 56³, 57², 61, 62², 64, 65³, 66², 68², 69², 70, 74, 75, 80², 82, 87², 88, 91², 121 **OTU** 13, 15, 20, 24, 28², 30, 31, 33⁴, 34², 35⁴, 36³, 37, 38³, 40⁵, 41, 45, 47³, 48, 49² 53, 55, 56, 60, 61², 63, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 72², 75, 76, 78,80, 83, 85, 86, 94, , 96, 97, 99, 100, 101, 103, 104², 105², 113³, 115², 121, 123, 126, 127, 128, 129, 130, 131², 132², 133⁴, 134², 135, 137, 138⁴, 139, 140², 142, 144², 145², 149, 151, 153², 154³, 154, 155, 156², 157, 159², 160, 161², 163³, 165, 166², 167², 168², 170², 171², 172², 173, 174, 175², 176², 177, 178, 179, 182, 183⁵, 184⁵, 185, 188, 191², 192², 196², 198, 200², 201², 203, 205, 206, 212, 214, 215², 217, 218², 219⁴, 220², 221, 222, 224³, 225, 226, 227, 228², 231, 235, 237, 241, 244², 245, 249, 250, 251³, 252, 253, 254, 256, 257, 261², 262, 264², 265, 266, 267, 268, 269³, 270³, 273, 276, 278, 280, 281, 282², 284⁴, 285, 286², 287², 288³, 289³, 290³, 291, 293, 294³, 295, 296 **2.** *zf.* O anda, tam o sırada, hemen arkasından. **OTU** 292 **3.** *zf.* İmişçesine, benzer biçimde. **FH** 10, 12, 13, 16, 17, 19², 29, 30², 33, 37² 40, 48², 57, 59, 64, 70, 71, 72, 73, 76, 77, 79, 89, 94, 96, 107², 108, 109², 112, 118, 131 **OTU** 12, 17, 33, 63, 64³, 67, 68³, 70², 73, 74, 76, 78², 79, 80⁴, 81², 83, 84, 86², 87, 88, 90, 94², 100², 101, 102³, 103³, 105², 106, 107, 110², 111, 114², 115, 116, 124, 130, 134, 144, 147, 148, 151, 155, 166²,

164 167, 168, 172, 174, 175, 177, 178, 179, 182, 184, 191, 192, 196, 200, 205, 209, 212, 213, 214, 217², 219, 223, 237², 281, 284, 293, 294², 295, 296

gidebilmek (-e) Gitme imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 18, 34, 39, 86

giderilmek (nsz) Ortadan kaldırılmak, yok edilmek. **FH** 60 **OTU** 215

gidermek (-i) Ortadan kaldırmak, yok etmek. **OTU** 150, 252

gidilmek (-e) Gitme işi yapılmak. **OTU** 80

gidiş a. **1.** Gitme işi. **FH** 12 **2.** *mec.* Tutum, durum, davranış. **OTU** 32, 152, 155, 216, 272, 291

gidivermek (nsz) (*gidi'vermek*) Ansızın gitmek. **OTU** 137²

Giese öz. a. Alman tarihçi ve Türkolog. **OTU** “*Dil Kurultayında tezini okuyan meşhur lisaniyatçı Giese'nin, Wendriyes'in de bu fikirde olduğu görüldü.*” **OTU** 87

girebilmek (-e) Girme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 242, 295²

girift *sf.* *Far.* *girift* Birbirinin içine girip karışmış, girişik, çapraşık. **OTU** 73

giriş a. **1.** Girme işi. **OTU** 244 **2.** Bir yapıda içeri geçilen yer, methal, antre. **OTU** 189

girişmek (-e) **1.** Bir işi ele almak. **OTU** 84 **2.** Başlamak. **OTU** 216 **3.** Kalkışmak. **OTU** 251

girme a. Girmek işi. **OTU** 102, 251, 254

girmek,- er (-e) **1.** Dışarıdan içeriye geçmek. **FH** 13, 15, 16, 19, 22, 23, 24, 25,

26, 31, 33, 34², 36, 37, 39, 40, 43, 44², 46, 55, 74, 76, 77, 81, 84, 86, 88, 108, 114, 117, 120, 122, 131 **OTU** 33, 128, 158, 266, 269² **2.** Katılmak, iltihak etmek. **FH**

29, 43 **OTU** 17, 39, 50, 74, 87, 101, 121², 145, 149, 158, 159, 160, 162², 163, 166,

167, 173, 176², 181, 185, 187, 191, 197, 201, 217, 218, 220², 221, 222, 225, 228, 236, 246², 254, 257, 261, 263², 278, 283²,

290, 296, 297 **3.** İncelemek, ayrıntılara inmek. **OTU** 145 **4.** Başlamak. **OTU** 104, 124, **5.** Erişmek, ulaşmak. **FH** 19 **OTU**

111, 124, 149, 150, 163, 182, 235, 292 **6.** Yeni bir duruma geçmek, dönmek. **FH** 14 **7.** Bir şeyin yapımında, birleşiminde

yer almak. **OTU** 155 **8.** Yazılmak. **OTU** 165, 187 **9.** Girişmek, başlamak. **OTU** 32, 86 **10.** Dâhil olmak, içerisinde

bulunmak. “*Bundan ötesi, hem sütunumu, hem yetkimi aşar ve daha esaslı etimoloji incelemelerinin konusuna girer.*” **OTU** 223

gitar a. *Fr.* *guitare müz.* Genellikle ahşap gövdeli, perdeli, altı teli olan, telleri parmakla çekilerek veya pena ile

vurulurak çalınan bir telli çalgı. **FH** 105, 108, 114

gitgide *zf.* (*gi'tgide*) Zaman ilerledikçe, giderek, gittikçe, ileride. **FH** 27 **OTU** 39

gitme a. Gitmek işi. **FH** 36², 113 **OTU** 111, 155,

gitmek,- der **1.** (-e) Bir yere doğru yönelmek. **FH** 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 23², 24³, 25² 26², 27⁴, 28, 30, 34, 35, 39,

40², 42, 45, 46², 57, 59², 60, 65, 87², 88, 90², 91, 99, 100, 101, 102, 106, 113², 114²

OTU 50, 52, 58, 63, 63, 76, 136², 137, 143, 205, 208, 221, 229, 266, 272, 281 **2.** Çıkmak, ulaşmak. **OTU** 22, 107, 279 **3.** Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak. **OTU** 46 **4.** (-den) Bir yerden veya bir işten ayrılmak. **FH** 25, 101 **OTU** 269 **5.** (nsz) Sürmek, devam etmek. **OTU** 107, 243, 282 **6.** (nsz) Yürümek, yol almak. **FH** 38, 42, 65, 66² **OTU** 84, 134, **7.** (nsz) Geçmek. **FH** 14 **OTU** 137, 236 **8.** (nsz) Yok olmak. **FH** 80 **OTU** 270 **9.** (nsz) Herhangi bir durumda olmak. **FH** 10, 11, 14, **OTU** 65, 66, 115, 149, 177, 266 **10.** (-e) *mec.* Bir duruma, bir sonuca ulaşmak, varmak. **OTU** 64, 177, 275

→ *gitgide*

gittikçe *zf.* (gitti'kçe) Zaman ilerledikçe, gitgide, giderek. **FH** 17, 84, 148, 256

giydirilmek (nsz) Giydirme işi yapılmak. **FH** 78

giydirmek (-e) Giyme işini yaptırmak. **FH** 78

giyim *a.* Giyme işi. **OTU** 153

giyinme *a.* Giyinmek işi. **FH** 25, 29

giyinmek (nsz.) Giymek, kuşanmak. **FH** 29

giyme *a.* Giymek işi. **OTU** 180

giymek (nsz) Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek. **FH** 45 **OTU** 50⁴, 51

gizleme *a.* Gizlemek işi. **FH** 24

gizlemek (-i, -den) **1.** Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak: **FH** 13, 30, 37,

50, 72, 84, 96 **OTU** 30, 128 **2.** Bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek. **FH** 59, 67

gizlenme *a.* Gizlenmek işi. **FH** 66

gizlenmek (-e) **1.** Kendi kendini gizlemek, saklanmak. **2.** (-den) Gizlenilmek, gizli tutulmak. **FH** 30 **OTU** 140

gizleyebilmek (-i, -den) Gizleme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 28

gizli *sf.* **1.** Görünmez, belli olmaz bir durumda olan, edimsel karşıtı. **OTU** 290

2. Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan. **FH** 10, 12, 13, 53, 60, 85, 87 **3.** *zf.* Saklı olarak, saklayarak. **FH** 59², 60

gizlice *zf* (gizli'ce) Kimseye göstermeden, kimseye belli etmeksizin, gizli olarak. **FH** 59

glossaire *a.* *Fr.* Sözlük. “*Lugat'ın da lügatlerin miktarına, izah şekillerine göre çeşitleri vardır: Lugat, Kamus, Ferheng... gibi. Fransızcada Glossaire, Lexique, Vocabulaire, Dictionnaire... gibi.*” **OTU** 289

Goethe *öz. a.* Alman yazar. “*Goethe'nin bir sözünü hatırlıyorum: 'Herkes bir dile sahip olduğu için dil hakkında da bir kanaat sahibi olmak hakkını kendinde bulur.'*” **OTU** 14, 150

gol,- lü *a.* *İng.* *goal sp.* Futbol, hentbol, hokey ve buz hokeyi maçlarında topun kaleye sokulmasıyla kazanılan sayı. **OTU** 182

Gotik *öz. a.* (gotiği) *Fr.* *gothique* Orta

Çağa özgü. **OTU** 266

göçebelik,- ği a. 1. Göçebe olma durumu. **OTU** 296 **2. top. b.** Bir toplumsal birliğin, yaşamak için gerekli kaynakları elde edebilmek üzere düzenli aralıklarla yer değiştirme geleneğinde veya alışkanlığında olması. **OTU** 296

göçmen sf. Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir. **OTU** 114, 296

göçmüş,- er (nsz) Çökmek. **OTU** 112

göçürmek Çökertmek. **OTU** 38

göğüs,- ğsü a. 1. Bu vücut bölümünün ön tarafı, sırt karşıtı. **FH** 47 **2.** Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine. **FH** 18

gök,- ğü a. Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema. **OTU** 157, 174, 253, 269

gölge a. Ne olduğu anlaşılamayan karaltı, silüet. **FH** 107

gömlek,- ği a. Vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi. **OTU** 33, 296

gömlekli sf. Gömleği olan. **FH** 14

gömmek,- er (-e, -i) Bir nesnenin içine yerleştirmek, batırmak. **FH** 47

gömülü sf. Batmış, kaybolmuş. **OTU** 134

gönderilmek (-e) Gönderme işi yapılmak veya gönderme işine konu olmak. **OTU** 77, 103, 231

göndermek (-e, -i) Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini

sağlamak, irsal etmek. **OTU** 58, 162, 195, 206, 222, 235

gönül,- nlü a. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. **FH** 22 **OTU** 202 **gönlünü almak** Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek. **OTU** 137

→ **gönül rahatlığı**

gönül rahatlığı a. mec. İç rahatlığı, iç huzuru, baş dinçliği, huzur. **FH** 116

göre zf. 1. Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince. **FH** 79, 101 **OTU** 18², 37, 45², 50, 51, 63³, 65, 66², 70, 80², 92², 99², 122, 135, 202, 224, 285, 291, 292 **2.** Bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca, bakarak, nazaran. **OTU** 29, 35², 77, 79⁴, 85, 86², 92, 96, 101, 120, 121, 130, 141, 143², 144, 165, 169, 170, 177, 187, 204, 208, 214, 215, 220, 223, 257, 261, 262, 269², 274, 275², 276, 278, 286, 288, 289, 295

görebilme a. Görebilmek işi. **FH** 38

görebilmek (-i) Görme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 56, 63, 73, 104

görenek a. top. b. Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı, âdet. **OTU** 117², 187, 223

görgü a. Bir kimsenin, yaşayarak ve deneyerek elde ettiği birikim, deneyim. **OTU** 48

görgülü sf. Görgüsü olan. **FH** 69, 104

görme a. Görmek işi, rüyet. **FH** 10, 37, 63, 68 **OTU** 76, 126, 139

görmek (-i) 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. **FH** 9, 11⁴,

13, 14, 18, 19, 20, 24, 26³, 27, 28, 31² 34³, 35, 43, 45², 47², 48, 60, 61², 62², 63², 64, 68², 69², 77, 78, 98, 99², 105², 106, 108, 113, 115 **OTU** 26, 27, 30, 73³, 85, 89, 94, 106, 107, 108, 109, 125, 126, 129², 137, 142, 156, 172, 173², 182, 183, 177, 214², 221, 232², 252, 269 **2.** Anlamak, kavramak, sezmek. **FH** 16, 46, 55, 66 **OTU** 13, 41, 48, 52², 62, 67, 71, 78, 89, 111, 115, 119, 121, 122², 125, 132, 147, 183, 189, 215, 217, 229, 231, 241, 278 **3.** Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek. **FH** 52 **OTU** 80, 141 **4.** Belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak. **OTU** 71 **5.** Yapmak, etmek. **OTU** 231 **6.** Karşılaşmak, rastlaşmak. **FH** 36 **OTU** 125

görü *a.* Manzara. “*Yerlerine betik, ayaydın, işyar, görü, kıvanç, ivedi ve ağu kelimelerini getiremedi.*” **OTU** 287

görülme *a.* Görülmek işi. **FH** 40

görülmek (*nsz*) **1.** Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek. **FH** 28, 29, 67, 74 **OTU** 77², 87², 139, 142, 144, 157, 158, 85, 174, 199, 211², 214, 217, 231, 237, 257, 261, 267, 270 **2.** Bir şeyin bulunduğu anlaşılacak, karşılaşılmak, rastlanmak. **OTU** 29², 161 **3.** Kabul edilmek, sayılmak. **OTU** 93

görünebilmek (*-e*) (*nsz*) Görünme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 40

görünme *a.* Görünmek işi. **FH** 55 **OTU** 197

görünmek (*nsz*) **1.** Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek. **FH**

11, 12, 14, 16, 18, 29, 32, 34, 36, 61, 66, 70, 73, 75, 88, 95, 96, 104, 112 **OTU** 26, 33, 38, 56, 132, 139, 155², 257, 269 **2.** İzlenim uyandırmak. **FH** 46, 51, 68, 76, 87, 89³, 115 **OTU** 40, 139, 161, 169, 190 **3.** Benzemek, görünüşünde olmak. **OTU** 219

görünüş *a.* **1.** Görünme işi. **FH** 57², 86 **OTU** 128, 294² **2.** *sf.* Görünen, gözle görülebilen. **OTU** 167

görüş *a.* **1.** Gözle bir şeyi algılama yetisi. **OTU** 40 **2.** *mec.* Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir. **OTU** 34, 40, 57, 73², 85, 149³, 195, 205, 238, 252, 290

görüşmek (*nsz*) Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek. **FH** 35

görüşülmek (*nsz*) Görüşme işi yapılmak, müzakere edilmek. **OTU** 83, 222, 295

gösterebilmek (*-e, -i*) Gösterme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 23, 57, 134, 159, 187, 249, 266, 277, 296

gösterilme *a.* Gösterilmek işi. **OTU** 96, 286

gösterilmek (*-e*) (*nsz*) Görülmesi sağlanmak. **OTU** 88, 95, 97, 210

gösteriş *a.* Göze çarpıcı nitelik, göz alıcılık. **OTU** 24

gösterme *a.* Göstermek işi. **OTU** 74, 181

göstermek (*-i*) **1.** Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek. **FH** 17, 31 **OTU** 132 **2.** (*-e, -i*) Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak. **FH** 25, 44, 63 **OTU** 73, 86, 157, 186, 248 **3.** Belirtmek, anlatmak. **FH** 48, 73 **OTU** 87, 95, 115, 130, 156, 159,

171, 240, 255, 286, 290, 293 **4. (-e)** Kanıtla inandırmak. **FH 92** **5. (nsz)** Öğretmek, açıklamak. **OTU 137, 210, 290** **6.** Herhangi bir biçimde değerlendirmeye yol açmak. **FH 69 OTU 90,110, 138, 176, 183, 197, 228, 229, 241, 295** **7. (yar)** Etmek. **FH 111 OTU 166, 208**
götürmek (-i) **1.** Taşımak, ulaştırmak. **FH 18, 25, 39, 73, 119 OTU 171** **2. (-e, -i)** Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek. **FH 33, 78²** **3. (-e, -i)** Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek. **FH 35** **4. (-e)** Bir sonuca vardırarak. **OTU 122, 155, 175, 279, 290**
gövde a. Bir şeyin asıl bölümü. **OTU 81**
göz a. anat. **FH 11², 13, 14³, 16, 17, 18², 19², 21, 22², 23, 24, 26, 31, 32², 33, 42, 48, 49, 56, 60, 63², 69², 70, 73, 74, 75², 76, 77⁴, 79, 96, 107², 109, 110, 119 OTU 38, 132, 139, 140, 141, 154, 186, 194, 217, 263, 268** **2.** Bakış, görüş. **FH 30, 62, 70,76 OTU 75, 76, 137** **3.** Sevgi, ilgi, gönül bağlantısı. **FH 91 göz atmak** Kısa bir süre, fazla dikkat etmeden bakıvermek. **FH 10, 34 OTU 50, 210 göz dikmek** Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak. **OTU 276 göz gezdirmek** Derinlemesine incelemeyen okumak. **OTU 75 göz hapsine almak** Bakışlarını üzerinden ayırmamak, gözetlemek, hiçbir davranışını gözden kaçırmamak. **OTU 132 gözüm görmesin** "Bana görünmesin, yüzünü görmek istemem" anlamında kullanılan bir söz. **OTU 137 gözden**

geçirmek İncelemek. **OTU 84, 150, 264**
gözden kaçmak Görülmemek, farkına varılmamak. **OTU 186, 225 gözden kaybetmek** Görünmemek Ortadan çekilip gitmek. **FH 20 göze almak** Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek. **FH 93 göze çarpmak** Dikkati üzerine çekmek. **OTU 80, 139, 183, 186², 219², 236 gözlere vurmak** Göze çarpmak. "Bunun en müşahhas tecellisini gözlerle vuran imla serkeşliğinden başlayalım." **OTU 99 gözüm görmesin** `bana görünmesin, yüzünü görmek istemem` anlamında kullanılan bir söz. **OTU 141 gözleri dolmak** Ağlayacak kadar duygulanmak. **FH 25, 55, 83 gözüne ilişmek** Birdenbire, istemeden görmek. **FH 19 OTU 36 gözünü ayırmamak** Bir şeye sürekli olarak bakmaktan kendini alamamak **FH 115 OTU 74 gözünü dikmek** Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak. **OTU 268 gözünün önüne gelmek** Bir şeyi zihinde canlandırmak, tasarlamak, hatırlamak. **FH 13, 21², 22, 23, 29, 36, 56, 61, 76 gözünde büyümek** Bir şey bir kimseye olduğundan güç veya önemli görünmek. **FH 24 göz göze gelmek** Her iki tarafın bakışları karşılaşmak. **FH 26 gözü gitmek** Bir şeyi istemeden görmek, elinde olmayarak bakmak. **FH 37 gözü dalmak** Gözü bir noktaya dikili olarak dalgın dalgın bakmak. **FH 47 gözleri dalmak** Gözü bir noktaya dikili olarak dalgın dalgın

bakmak. **FH 80 gözleri yaşarmak** *meç.*
Duygulanmak. **FH 57, 113 gözleri
çukura kaçmak** Aşırı yorgunluktan göz
çevresi kararmak veya çökmek. **FH 69
gözü kararmak** Başını dönmek, hafif
baygınlık geçirmek. **FH 72**
göz a. Nazar. **OTU 143**
→ **göz kapağı, göz önü, gözü kapalı,
gözyaşı**
göz kapağı a. *anat.* Göz yuvarlarının
önünde bulunan, birbirine yaklaşarak
gözü örten, kenarlarında kirpikler bulunan
koruyucu organ. **FH 21**
göz önü a. Görülebilen yakın yer. **OTU**
25, 47, 151
gözü kapalı z.f. Düşünmeden,
duraksamadan. **OTU 57**
gözyaşı a. (*gö'zyaşı*) Gözyaşı bezlerinin
salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı
damlacıklarından her biri, yaş. **FH 83**
gözleme (I) a. Gözlemek işi, tarassut.
OTU 45²
gözleme (II) a. İçine peynir, kıyma,
patates vb. konularak yufkadan
hazırlanan, sacda veya yağda kızartılan bir
hamur işi, dürme. **OTU 45²**
gözlük,- gü a. Görme bozukluğu olan
gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri
korumaya yarayan, bir çerçeveye
yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç. **FH**
15, 16, 49 **OTU 229**
gözükmek (nsz) Görünmek. **OTU 132²**
gramer a. *Fr. grammair* Dil bilgisi.
**OTU 14, 15², 19², 20, 23, 25², 58², 66⁵,
67³, 69, 72, 77⁴, 80, 81¹³, 82³, 83⁷, 84⁸, 85,**

89, 90, 03, 94, 95, 07, 98, 99⁵, 100³, 102⁵,
103², 104⁵, 110, 114³, 129, 130³, 135,
141², 142, 152, 154², 155³, 158, 165, 166,
177, 180, 186², 187, 196², 197, 198², 202,
204, 225, 228², 230, 246, 258², 259, 269⁴,
270², 272, 276, 289, 297 **2.** Dil bilgisi
kitabı. **OTU 70, 77, 98, 103, 113, 128,
209**
gramerci a. Dil bilgisi uzmanı olan
kimse. **OTU 83, 113, 198**
Grek,- k'i öz. a. (*greği*) *Fr. grec* Eski
Yunan, Helen. **OTU 171, 184, 284**
Grekçe öz. a. 1. Eski Yunan dili. **OTU**
83, 154, 161, 162⁴, 163, 165, 166²,
173, 176, 181, 201, 202, 220, 223, 260,
295 **2. sf.** Bu dille yazılmış olan. **OTU**
165
grup,- bu a. *Fr. groupe* **1.** Küme. **OTU**
17, 92, 95², 103, 130, 152², 153, 223, 243,
284 **2.** Ortak özellikleri olan varlıklar,
nesnel bütünü. **OTU 86, 95, 102**
guerre a. *Fr.* Savaş, harp. “Çünkü
Fransızcada ‘guerre’, ‘bataille’, ‘combat’
gibi harp, muharebe ve döğüş bildirdikleri
hâlde, aralarındaki mana ayrımları
sebebiyle başka başka yerlerde kullanılan
mefhumları ‘savaş’ kelimesi tek başına
*ifade edemez.” **OTU 123²**
gurub a. *Ar. gurüb (guru:bu)* Güneşin
batması, batış. **OTU 108, 109²**
gurur a. (*guru:ru*) *Ar. gurür* Kendini
beğenme, büyüklenme, benlik, kibir. **FH**
71 **OTU 287 2.** Övünme. **FH 72 OTU**
136, 182*

gücendirmek (-i) Gücenmesine yol açmak, gönlünü kırmak, incitmek. **FH** 83

gücenmek (-e, *nsz*) Birinin beklenilmeyen bir davranışı veya sözü karşısında kırgınlık duymak, kırılmak. **FH** 55, 115

güç,- cü *a.* Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat **FH** 101 **2.** Zorluk ve sıkıntı veren bir durum. “*Vallahi, Macit Bey, biliyorsunuz ki, bizim için bir gece evden ayrılmak ne kadar güç!*” **FH** 35 **3.** *zf.* Zorlukla. **FH** 40 **OTU** 131, 161, 233 **güç gelmek** Bir şeyin yapılmasında zorluk ve sıkıntı ile karşılaşmak. **FH** 34

güç olmak Bir şeyin yapılmasında zorluk ve sıkıntı bulunmak. “*Kendi liyakat ölçülerimiz içinde şu veya bu sayıyı doldurmamız güç olmadığı muhakkak.*” **OTU** 138

→ **güç bela**

güçbelâ (*doğ.* **güç bela**) *zf.* Zorlukla, güçlük çekerek. **OTU** 29

güçlü *sf. mec.* Nitelikleri ile etki yaratan, etkili. **OTU** 171

güçlük,- gü *a.* Zorluk. **FH** 60 **güçlük çekmek** Zorlanmak. **OTU** 29

güdük *sf. mec.* Yetersiz, sonuç vermemiş. **OTU** 181, 183

güdüm *a.* Yönetme işi, idare. **OTU** 168

güldürmek (-i) Gülmesine sebep olmak. **OTU** 38, 135

gülebilmek (-e) (*nsz*) Gülme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 54

Gülistan *öz. a.* Sadi Şirazi’ye ait eserlerden biri. “*Sadi'nin Gülistan'ındaki basit hikâyeleri tercüme edecek kadar*

Farsça bilmeleri de şart değil.” **OTU** 188

güler yüz *a.* İçten ve yapmacıksız, yumuşak Okşayıcı davranış. **FH** 24, 54, 81

gülmek,- er (*nsz*) **1.** İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak. **FH** 15, 25, 26², 80, 98 **OTU** 26², 190 **2.** Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek. **OTU** 171, 193 **3.** (-e) Biriyile alay etmek. **OTU** 128 **kıs kıs gülmek** Alay edercesine sessiz bir şekilde gülmek. “*Gençliği bu hâle getirdikten sonra, muradına ermiş, kıs kıs gülersin, değil mi?*” **OTU** 269

Gülter *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. “*Kapıyı açan Gülter, Şinasi içeri girdikten sonra bile hala başını uzatıp dışarıya bakıyor, gülüyordu.*” **FH** 15³, 18, 22, 23³, 24⁴, 25³, 43², 44⁴, 45³, 46⁴, 47, 48, 49, 55², 74³, 76⁵, 77⁶, 78, 79², 80, 84, 86, 114, 115⁵, 116

gülümsemek (-e, *nsz*) Güler gibi olmak, hafifçe gülmek. **FH** 33, 35, 43, 46, 64, 70, 77, 97, 106, 109, 112, 115

gülünç,- cü *sf.* Güldürücü, tuhaf, komik **FH** 54, 101 **OTU** 50², 51² **gülünç olmak** Güldürücü duruma düşmek. “*Terkibler, deli saçması intibai veriyor ve kepezelik derecesinde gülünç oluyor.*” **OTU** 45

gülüş *a.* Gülme işi. **OTU** 128

gülüşmek (*nsz*) Karşılıklı veya birlikte gülmek. **FH** 69

Gümülcine *öz. a.* Yunanistan'ın Trakya

bölgesinde, bir miktarda Türk nüfusun yaşadığı şehir. “*Türk Haberler Ajansının Gümölcine'den aldığı bir haberde ‘İstinaf mahkemesi’ olmak lazım gelen kelime ‘istinkaf mahkemesi’ şeklinde yazılmıştı.*”

OTU 227

gümüş *sf.* Bu elementten yapılmış. **FH 32**

gün *a.* **1.** Gündüz. **FH 42** **2.** Yer yuvarlağının kendi eksenini etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre **FH 10, 13, 27², 36, 37, 38, 53³, 62, 81², 85, 131 OTU 84, 126², 133, 155, 161, 177, 180, 182, 222, 229, 3. İçinde bulunulan zaman. **FH 36, 70, 81, 88 OTU 50, 83, 100, 109, 142, 147, 207, 264, 271 4.** Zaman, sıra **FH 12, 13³, 21², 25, 28³, 29², 30², 33², 36², 37, 46, 53, 57, 61, 63, 65², 68, 70, 77, 78, 89, 90 OTU 34², 36, 44, 57³, 58, 59, 66, 72, 75², 80, 81, 94, 98, 100, 101, 125³, 126, 130, 139, 172², 182, 188, 190², 216, 217, 257, 268, 269, 272, 275, 281, 295 5.** Çağ, devir. **FH 62, 71 OTU 76 6.** Tarih. **OTU 27, 295 7.** Bayram niteliğinde özel gün. **OTU 133, 141, 181****

→ **gün batısı** , **gün doğusu**, **günün birinde**

gün batısı *a.* Batı 270° 'lik yön. **OTU 109**

gün doğusu *a.* Doğu 90° 'lik yön. **OTU 109**

günün birinde *zf.* Bilinmedik bir zamanda. **OTU 138**

günah *a.* (*güna:hi*) *Far. gunāh* Kabahat, hafif suç. **FH 113 OTU 179**

günaydın *ünl.* İyi sabahlar anlamında

sabahları söylenen bir selamlama sözü. **OTU 99²**

gündelik,- ği *sf.* **1.** Her günkü, yevmi. **FH 56, 80 2.** Her gün yayımlanan, her gün çıkan. **OTU 30, 56**

gündüz *a.* Günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü. **FH 21 2. zf.** Gündüz vaktinde. **OTU 155**

gündüzki *sf.* Gündüz olan. **FH 16**

güneş *a.* Güneş ışınlarının ve ısısının etkilediği ortam. **FH 13³**

Güneş *öz. a. gök b.* Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi. **OTU 109**

Güneş-Dil Teorisi *öz. a.* Güneş Dil Teorisi, Türkçenin dünya tarihindeki ilk dillerden biri olduğunu savunan dil bilimi teorisi. “*Güneş-Dil Teorisi gereğince bu ‘teori’, ‘parti’, ‘sekreter’, hatta bu ‘harp’ ve ‘muharebe’ kelimelerinin halis Türkçe olduğu isbat edilmedi mi?*” **OTU 124**

günlerce *zf.(günle'rce)* Pek çok gün boyunca. **FH 38 OTU 99**

günlük,- ğü *sf.* **1.** O günkü O günle ilgili. **OTU 159 2.** Üzerinden gün geçmiş veya geçecek. **FH 62, 68 3.** Her gün yapılan, her gün yayımlanan, her gün çıkan. **OTU 141³, 146, 168, 170, 173, 201, 215, 228, 243, 245², 290**

→ **günlük dil**

günlük dil *a. db.* Konuşma dili. **OTU 148, 158**

gürbüz *sf.* Sağlam, güçlü ve iyi gelişmiş. **OTU 140**

güreş *a. sp.* Belli kurallar içinde, güç kullanarak iki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışması.

OTU 121, 167, 179

gürültü Aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü, patırtı, şamata.

FH 18³, 20, 25 **gürültü çıkarmak**

Düzensiz ve rahatsız edici sesler çıkarmak. **FH** 18

güven *a.* Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat. **OTU** 143, 144

güvenmek (-e) Güven duymak, güveni olmak, itimat etmek. **OTU** 74

güvercin *a. hay. b.* Güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, evcilleşmiş birçok türü bulunan, yemle beslenen bir tür kuş (*Columba*). **OTU** 189

güya *zf. (gü:ya:) Far. gūyā* Sözde, sanki. **OTU** 278

güzel *sf.* **1.** Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı. **FH** 71 **OTU** 42, 55, 75³, 109³, 135², 140, 141, 160², 166, 193, 195, 205, 230, 277 **2.** İyi, hoş. **FH** 33, 35, 37, 50, 83 **OTU** 68² **3.** Soyluluk ve ahlaki üstünlük düşüncesi uyandıran. **OTU** 26 **4.** Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran. **FH** 35 **OTU** 235 **5.** Pek iyi, doğru. **FH** 31 **OTU** 94, 138, 215, 217, 218, 229, 233, 236, 244, 257, 259², 261, 264, 271, 279, 282², 287³, 290, 292 **6.** *zf.* Hoşa giden, beğenilen, iyi, doğru bir biçimde. **FH** 80 **OTU** 33, 276

→ **güzel sanatlar**

güzel sanatlar *a.* Edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro vb. insanda coşku ve hayranlık uyandıran sanatlar.

OTU 22

güzelim Değer verilen, sevilen **OTU** 68, 109

güzellik,-ği *a.* **1.** Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün. **OTU** 106, 121, 135, 200, 217 **2.** Ahlak ve fikrî nitelikleriyle hayranlık uyandıran şey. **FH** 104

güzide *sf. (güzi:de) Far. guzīde. esk.* Seçkin, seçilmiş, seçme. **OTU** 18

H

haber *a. Ar. haber* **1.** Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık. **FH** 101 **OTU** 58, 81, 102, 189 **2.** İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi. **OTU** 58, 74, 167, 290², 295 **3.** Bilgi. **OTU** 213, 227⁵

haber vermek Bildirmek, haber ulaştırmak. **FH** 16, 67, 88, 124 **OTU** 221

haberi olmak Bilgisi olmak, bilmek. **FH** 59 **OTU** 56, 71, 79, 142, 188, 189, 282

habersiz *zf.* Haber vermeden, habersizce. **OTU** 193

habit *a.* Elbise. “*Mesela ‘habit’ kelimesi vaktiyle yalnız ‘hâl, tavır’ manasına gelirken sonraları ‘elbise’ manasını almıştır.*” **OTU** 144

hacet *a. (ha:cet) Ar. hācet* Herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum. **OTU** 37, 169

hacı *a. din b. Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman.*

OTU 33

→ **hacı yağı**

hacı yağı *a. Gül yağından çıkarılan ağır bir esans. FH 33, 97*

hacim,- cmi *a. Ar. hacm Bir cismin uzayda doldurduğu boşluk Oylum, cirim, sıygi. OTU 134, 210*

haç *a. Far. hāc din b. Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz.*

OTU 33

had,- ddi *a. Ar. hadd esk. 1. Sınır, uç. FH 38 2. Yetki ve değer. OTU 29 3. Derece.*

OTU 64

hadise *a. (ha:dise) Ar. hādise Olay. FH 12², 16, 30, 36², 44, 62², 64, 81², 103, 105 OTU 13, 28, 29, 33, 49², 85², 109, 115, 119, 121, 146, 159, 160², 172², 197², 198, 227, 252², 261, 262, 283*

hafıza *a. (ha:fıza) ruh b. Bellek. FH 21 OTU 244, 273*

hafif *sf. Ar. hafif 1. Tartıda ağırlığı az gelen, yeğni, ağır karşıtı. FH 37 2. Etkisi az olan, sert karşıtı. FH 33, 41, 42 OTU 28 3. Gücü az olan, belli belirsiz. FH 9, 15, 22, 42, 50, 69, 132² OTU 276 4. zf. Sıkıntısız, ferah, rahat. OTU 277*

→ **hafif hafif**

hafif hafif *zf. Yavaş yavaş, ağır ağır. FH 75*

hafifçe *zf (hafi'fçe) Hafif olarak, hafif bir biçimde, belli belirsiz. FH 14, 16², 34, 56, 70, 75, 116, 109, 128*

hafiflemek *(nsz.) mec. Etkisi, gücü azalmak. FH 27*

hafifletilmek *(nsz) Hafifletilme işi yapılmak. "Türkçedeki 'ya' 'yahut'un hafifletilmiş ise dilimizde, 'ya da' gibi iki muhaffef edatın yan yana kullanılması zebanzed değildir." OTU 278*

hafiflik,- ği *a. mec. Rahatlık. OTU 268*

hafif masdar *dil. b.Fiil kök ve gövdelerine, fiilden ad yapan -mA ekinin getirilmesi ile oluşturulan mastar: alın-ma, an-ma, an-ma-ma, ger-il-me vb. " Fakat bu hafif mastarlar menfi emir sıygasıyla karıştığı için onları isim yerinde kullanmak zor oluyor." OTU 139*

hafta *a. Far. hefte Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem. FH 30, 56 OTU 180²*

haftalarca *zf. (haftala'rca) Uzun süre. OTU 99²*

haftalık,- ğı *sf. 1. Haftada bir kez yayımlanan. OTU 56, 148 2. Herhangi bir hafta süren. OTU 30*

hain *sf. (ha:in) Ar. hā'in Kötü niyeti olan. FH 55*

hak,- kki *a. Ar. haqq 1. Adalet. FH 90 2. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç. OTU 33, 140, 252, 268 3. Dava veya iddiada gerçeğe uygunluk, doğruluk. FH 82 4. Verilmiş emekten doğan manevi yetki. FH 91 OTU 26, 62, 151, 153, 206², 240, 252 5. Pay. FH 66 OTU 101, 247 6. sf. Doğru, gerçek. OTU 176 hak getire "yoktur, bulunmaz, ne arar" anlamında kullanılan bir söz. OTU 142 hak vermek Birinin*

düşüncesini, davasını, iddiasını doğru bulmak. **FH** 82, 85, 120 **OTU** 73, 60, 95 **haklı olmak** Sözünde, düşüncesinde, iddiasında haklı olmak. **OTU** 165

hakaret *a. (haka:ret) Ar. haḳāret* Küçültücü söz veya davranış. **OTU** 132 **hakarete uğramak** Ağır veya küçültücü davranış görmek, aşağılanmak. “*Kazara talebesinden birinin ağzından ‘zannederim ki’ yerine ‘zannedersem’ tekerlemesini duysa, Ali Ekrem hakarete uğramış gibi kızarır, kirpiklerinden kıvılcımlar sıçrayarak gözlerini açardı.*” **OTU** 132

hakem *a. Ar. ḥakem* Seçme ve karar verme yetkisi bulunan kimse. **OTU** 199

hakikat *a. Ar. (haki:kat) ḥaḳīkat* **1.** Gerçek. **FH** 19, 52, 69 **OTU** 30, 67, 73⁴, 115, 122, 167, 175², 176, 181, 196, 213, 271, 274, 275³, 284 **2.** Gerçeklik. **FH** 17 **OTU** 73, 248 **3.** *zf.* Gerçekten. **OTU** 93

hakiki *sf. (haki:ki:) Ar. ḥaḳīkī* **1.** Gerçek. **FH** 13, 69, 86, 92, 98, 104, 118, 124 **OTU** 22, 65, 176, 178, 191, 203, 267 **2.** Niteliği değişmemiş, aslına uygun olan. **OTU** 18

hâkim *sf. (ha:kim) Ar. ḥākim* **1.** Egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, egemen. **FH** 70, 76, 114 **OTU** 40², 152², 177, 255, 256³, 257, 294 **2.** Baskın. **OTU** 166 **3. a. db.** Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, diyalekt. **OTU** 177 **hâkim olmak** etkili olmak,

hükmetmek **FH** 80, 87, 92 **OTU** 40², 78, 85, 177, 215, 256

hâkimiyet *a. (hâ:kimiyet)* Egemenlik. **OTU** 255, 256³, 257, 294

hakir *sf. Ar. ḥaḳīr* Aşağı görülen, değersiz. **OTU** 14 **hakir görmek** Önemsememek, değer vermemek, küçümsemek. **OTU** 14, 49

Hakkı Tarık *öz. a. bk. Hakkı Tarık Us* **OTU** 85

Hakkı Tarık Us *öz. a.* Türk yazar, siyasetçi, öğretmen, koleksiyoncu. “*Hakkı Tarık Us ve bazı arkadaşları da, bilhassa öğretim bakımından ananevî gramerin müdafaasını yaptılar.*” **OTU** 85, 99, 190³, 191

hakkında *zf.* İlgili olarak, üzerine. **FH** 10 **OTU** 20, 21, 39, 61, 77, 104, 105, 112, 118, 130, 166, 187, 193, 206, 209², 229, 261, 272, 286, 295

hakkıyla *zf. (hakkı'yla)* Gereği gibi, iyice. **OTU** 166

haklı *sf.* **1.** Hakka uygun, doğru, yerinde. **OTU** 17, 74, 136, 157, 184, 196, 250, 251, 282 **2.** Davası, iddiası, düşüncesi veya davranışı doğru ve adalete uygun olan (kimse). **OTU** 34, 42, 185 **haklı bulmak** Davasını, iddiasını, düşüncesini, davranışını doğru bulmak, yerinde görmek. **OTU** 73, 143 **haklı çıkmak** Davasının, iddiasının, düşüncesinin veya davranışının doğru olduğu anlaşılma. **OTU** 114, 116, 128 **haklı olmak** Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi adalete uygun olmak. **OTU** 61, 76, 108, 151, 212,

haksız *sf.* **1.** Hak ve adalete uygun olmayan. **OTU** 143, 152, 184 **2.** Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi doğru ve yerinde olmayan (kimse). **OTU** 184 **hak vermek** birinin düşüncesini, davasını, iddiasını doğru bulmak. **FH** 90² **haksız bulmak** Bir iddiayı, düşünceyi, davranışı doğru ve yerinde bulmamak. **OTU** 198²

hâl *a. (ha:li) Ar. hâl* **1.** Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet. **FH** 9, 10, 11², 12, 17², 18, 22, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 37², 38³, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 51, 52, 66, 57, 58, 62, 66, 73, 74, 82, 105, 107, 109², 110², 111 **OTU** 22, 27, 30, 38, 39, 42, 49, 53, 58, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 72, 76, 78, 80, 81, 92, 95, 98², 99², 107, 109, 113, 117, 120, 121², 123, 131, 132, 133, 135, 140, 142², 144², 147, 149, 150, 151, 153², 156, 166, 168, 175, 177, 178, 181, 182, 183, 188, 197, 199, 200, 202, 203, 204², 205, 206, 207, 213 213, 214, 228, 247², 249, 254, 256, 258, 261, 262, 265, 269, 273, 274, 278, 282, 285², 289, 290, 293⁴, 295, 297, 298 **2.** *mec.* Kötü durum, sıkıntı, dert **FH** 89

hal,- lli *Ar. hall isim, esk.* **1.** Çözme, çözümlenme. **FH** 88 **OTU** 83², 89, 98, 202, 243 **2.** Çözüm. **OTU** 50, 87, 161, 260 **3.** Karışık bir sorunun içinden çıkma, sonuca varma. **OTU** 80 **hâline gelmek** Gibi olmak. **OTU** 87²

→ **hallolmak**

hallolmak (*nsz*) (*ha'llolmak*) *Ar. hall + T. olmak* Çözümlemek, sonuçlanmak. **FH** 99

hâline sokmak Bir olay veya olguyu bir çıkmaz duruma getirmek. “*Lisan davasında Maarif Vekilliğinin de içine düştüğü bu tezat, zaten mevcut anarşiyi bir kör dövüşü hâline sokuyor.*” **OTU** 70 **hâlini almak** Herhangi bir duruma gelmek. **OTU** 11, 98, 107, 157, 207, 208², 220, 253, 256, 290

→ **hal çaresi**

hal çaresi *a.* Çözüm yolu. **OTU** 51, 77

hâlâ *zf. (ha:lâ:) Ar. hâlâ* Şimdiye kadar O zamana kadar, hâlen, henüz **FH** 15, 16², 20², 24, 39, 43, 46, 67, 88, 109 **OTU** 13, 14², 17, 28, 29, 40, 41, 46, 58, 97, 104, 107, 121, 135, 137, 160², 171, 177, 236, 242,

halayık,- ğı *a. Ar. halâ'ik* Kadın köle, cariye. **FH** 78²

hâlbuki *bağ. (ha'lbuki, l ince okunur) Ar. hâl + T. bu + Far. ki* Oysa. **FH** 27, 28, 37, 49, 90 **OTU** 63, 109, 115, 284, 286, 291

halef *a. Ar. halef* Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse, ardıl, **selef** karşıtı. **OTU** 223 (**birinin**) **halefi olmak** Birinin ardından gelip onun yerini almak. “*İmkânsız, çünkü yeni bir kelimenin eski ve canlı bir kelimeye halef olabildiği görülmemiştir.*” **OTU** 174

hâlet *a. (ha:let) Ar. hâlet esk.* Durum. **FH** 112

half *a. İng. Devre.* “*Half (Half)*” **OTU**

halı *a.* Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı. **FH** 37, 78

Halide Edip *öz. a.* Halide Edip Adıvar, *Türk yazar, siyasetçi, akademisyen, öğretmen* “*Hatta Yakup Kadri'nin, Falih Rıfka'nın, Halide Edip'in, hatta biz yaştaki muharrirlerin bütün eserleri yeni harflerle basılmış değildir.*” **OTU** 56

Halil Nihad *öz. a.* Türk yazar ve şair. “*Bir gün, rahmetli Halil Nihad ona demiş ki: Sen şu majiskülleri alfabeden attırmağa çalışıyorsun.*” **OTU** 190²

Halil Vedat *öz. a.* Halil Vedat Fıratlı, T.C. Milli Eğitimine katkıları olan eğitim bilimci. “*Halil Vedat, Ahmed Kudsi, Tahsin Banguoğlu ve bazı arkadaşlar bu fikri müdafaa ettiler.*” **OTU** 85, 97, 98²

halis *sf. (ha:lis) Ar. hālīş* Katışık olmayan, katışiksız, saf. **FH** 32, 59, 123 **OTU** 13, 124, 131, 148, 150, 163, 183, 205, 222, 286, 287, 293

Halit Ziya. *bk.* Halit Ziya Uşaklıgil **OTU** 75

Halit Ziya Uşaklıgil *öz. a.* Serveti Fünun ve Cumhuriyet dönemi Türk romancısı ve yazarı. “*Halit Ziya Uşaklıgil üstadımız, bu tecrübeyi kendi eserleri üstünde bizzat yaptı ve kıyafet değiştirmenin güzel bir vücut aleyhine bir inkılap olmadığını bize bu örneklerle anlattı.*” **OTU** 75, 99

halita *a. (hali:ta) Ar. hālīta esk. mec.* Birden çok ögeden oluşmuş karmaşık bir bütün. **FH** 59

halk *a. Ar. halk* **1.** Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk. **OTU** 27, 28¹⁷, 29⁵, 30², 31, 62, 110, 111⁴, 112, 121, 134, 150, 151³, 160, 163, 166⁴, 185, 202, 205, 202², 210, 211, 236, 241, 245, 248, 249, 253, 256, 263², 275, 278, 281, 294 **2.** Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü, ahali. **FH** 29 **OTU** 13, 18, 69, 73, 79, 110², 135, 263² **3.** Bir ülkedeki yurttaşların bütünü, kamu. **OTU** 30

→ **halk ağzı, halk dili, halk çocuğu, halk edebiyatı, halk oyunu, halk şairi, halk şiiri, halk türküsü**

halk ağzı *a. db.* Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine özgü olan konuşma dili. **OTU** 135, 193, 218

halk dili *a. db.* Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanlar tarafından kullanılan ortak dil. **OTU** 18, 36, 45, 46, 135, 137⁵, 150³, 151, 159, 160², 161, 163⁴, 166², 193, 202², 208², 254², 278, 281, 284, 285, 287, 293, 294¹⁶, 296

halk çocuğu *a.* İçinden yetişip çıktığı kesimi etraflıca bilen kişiler kullanılan bir tabir. “*Mektep veya halk çocuğu.*” **OTU** 17

halk edebiyatı *a. ed.* Adı belli olan veya olmayan kimselerin, halk ozanlarının

yarattıkları şiir, destan, hikâye vb. türleri içine alan edebiyat. **OTU** 205, 218, 294

halk oyunu *a.* Folklor. “*Halk musikisi, halk oyunu, halk edebiyatı, halk sanatı tabirlerinde de halk ydın sınıfından ayrı bir tabakayı hatıra getirir.*” **OTU** 294

halk şairi *a.* Halk Ozanı. **OTU** 18, 160

halk şiiri *a.* Toplum arasından çıkan ve geleneksel yöntemlere ve ilkelere bağlı olarak halk ozanları tarafından yazılıp söylenen veya anonimleşmiş edebî tür. **OTU** 293

halk türküsü *a.* Ezgi ile söylenen halk şiiri. “*Halk dili, halk şiiri, halk türküsü diye gazetelerden edebiyata ve mektep kitaplarına kadar soktuğumuz laubali ve sırnaşık edanın aksi sadalarını bir maçta veya bir mektep paydosunda duyarsak şaşmayalım.*” **OTU** 18

halka *a.* *Ar. halka* Çember biçiminde dizilmiş topluluk. **OTU** 156

halkçılık,- ğı *a.* Bireyler arasında hiçbir hak ayrılığı görmeme, topluluk içinde hiçbir ayrıcalık kabul etmeme görüş ve tutumu, popülizm **OTU** 18, 30, 185

halledilebilmek *(-i) (ha'lledebilmek)* *Ar. hall + T. edebilmek* Halletme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 77, 150

halletmek *(-i) (ha'lletmek)* **1.** Güç görünen bir olay veya duruma çözüm yolu bulmak. **FH** 50, 56, 101, 119, 123 **OTU** 26, 48², 62, 77, 81, 103, 181, 217, 281 **2.** Yoluna koymak Olumlu sonuca bağlamak. **OTU** 21, 23, 27, 45, 47, 48, 78,

80, 83, 86, 87, 89, 93, 104, 145, 189, 191, 214

haluk *sf. (l ince okunur)* *Ar. hâlûk esk.* Temiz huylu, iyi ahlaklı. **FH** 57

Halûk'un Defteri *öz. a.* “*Edebiyatı Cedide için de öyle. Rübâb-ı Şikeste'nin de, Halûk'un Defteri'nin de, Eylûl'ün de şunun da, bunun da yeni harflerle basılmış nüshaları yok*” Tevfik Fikret'in oğlu Halûk için yazdığı şiirleri ihtiva eden eser. **OTU** 56

hamız *a.* *Ar. hâmiş* Ekşi, ekşimtrak. “*Eksikleri hoş görülürse hususi neşriyatın bugünkü lisanında çetrefil Türkçenin daima ekşi, buruk ve kekremsi bir tat bırakan hamızından bir eser kalmamıştır.*” **OTU** 31

Hamid *bk.* Abdülhak Hamid. **OTU** 75, 189

haminne *a. (hami'nne) hlk.* Yaşlı ve saygı duyulan kadın. **FH** 76 **OTU** 54

hamle *a.* *Ar. hamle* İleri atılma, atılım, saldırış, savlet. **FH** 11, 53 **OTU** 39², 76, 97, 101, 134, 171, 243, 257², 258 **hamle yapmak** Önemli bir işe girişmek, bir işte başarı sağlamak için çaba harcamak. **OTU** 120, 161

hançer *a.* *Ar. hancer* Ucu eğri ve sivri, kamaya benzer, silah olarak kullanılan bir tür bıçak. **OTU** 132

hangi *sf. (ha'ngi)* İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı. **FH** 127 **OTU** 15, 27, 37, 45, 153, 108², 110, 113, 121, 125, 146, 176², 201³, 209, 210, 269,

279, 292

hangisi *zm.* (*ha'ngisi*) `Kim, hangi şey` anlamlarında kullanılan bir söz. **FH** 49, 57⁴, 61

hanım *a.* Kız ve kadınlara verilen unvan, bayan. **FH** 23, 24, 25³, 34, 47, 117 **OTU** 197, 198, 200², 285 **2.** Kadın, eş. **FH** 47²
3. Toplumsal durumu, varlığı iyi olan, hizmetinde bulunulan kadın. **FH** 76

→ *hanımefendi*

hanımefendi *a.* (*hanı'mefendi*) Saygı bildirmek için kadın adlarının sonuna getirilen veya adların yerine kullanılan bir söz. **FH** 24, 45, 76, 77², 78² **OTU** 200

hani *zf.* (*ha'ni*) **1.** “Doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik” anlamlarında kullanılan bir söz. **OTU** 55, 221 **2.** Bazen `bari` anlamında kullanılan bir söz. **FH** 80
ha ünl. *tkz.* (*ha:*) Soru bildiren bir söz. **OTU** 27

hapis,- psi *a.* *Ar. ħabs* Yasalara göre suçu belirlenen bir kimseyi cezaevine koyma cezası. **OTU** 180

→ *hapsedilmek, haps etmek, haps olmak*

hapsedilmek (*nsz*) (*ha'psedilmek*) Hapsedme işi yapılmak. **OTU** 112

hapse etmek (*-e,-i*) Engellemek, sınırlamak. **FH** 89

haps olmak (*-e*) (*ha'psolmak*) *Ar. ħabs + T. olmak* Bulunduğu yerden dışarı çıkamamak. **OTU** 108

haram *sf.* *Ar. ħarām* *din b.* Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı. **OTU** 196

harap *sf.* *Ar. ħarāb* *sf.* Bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran. **FH** 68 **harap etmek** Harap duruma getirmek. **FH** 118 **harap olmak** Harap duruma gelmek, haraplaşmak **FH** 61

hararet *a.* (*hara:ret*) *Ar. mec. ħarāret* Coşkunkluk, ateşlilik **FH** 35, 102 **OTU** 230
hararetlenmek (*nsz.*) *mec.* Herhangi bir konuda çok heyecanlı olmak, coşmak. **FH** 30

hararetli *sf.* *mec.* Coşkun, ateşli, canlı. **FH** 17, 21, 64, 65

Harbiye *öz. a.* İstanbul'un Beyoğlu ilçesi. “*Neriman ilk gelen Fatih-Harbiye tramvayına herkesten evvel atlamaya muvaffak olmuştu.*” **FH** 11, 28, 31, 106 **OTU** 219

harcamak (*-i*) Bir şey yapmak için kullanmak, tüketmek. **FH** 101

harcatmak (*-i*) Harcamasına yol açmak. **OTU** 67

harç,- cı *a.* *Ar. ħarc* **1.** Bahçıvanlıkta değişik nitelikteki toprak vb. maddelerin karıştırılmasıyla hazırlanmış toprak. **OTU** 134 **2.** *mec.* Sıradan, basmakalıp olan. “*Dil istihaleleri önünde intibak zahmeti çeken tembel ve avare zekâları avlamak yolunda, avam harcı bir takım yazılar.*” **OTU** 147 **3.** *mec.* Malzeme. “*Edebî bir metinde bu klişelerin hiçbir değeri olmadığını, bilâkis tembel harcı ve amiyane bir kolaylığın ifadesi olduğunu bilmeyenler, bunları kullananları yeni*

Türk nesrinin ve şiirinin dil bakımından ustaları sanıyorlardı.” OTU 135

hareket *a. Ar. hareket fiz.* 1. Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon. **FH 38 OTU 163** 2. Vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma **FH 9, 11², 18 3.** Davranış, tutum. **FH 10, 22, 26, 27, 39³, 41, 44, 75, 100², 101, 106, OTU 28, 101, 106, 140, 168, 170, 180, 245, 246, 247, 249, 252² 253, 266, 277, 278 4.** Belirli bir amaca varmak için birbiri ardınca yapılan ilerlemeler, akım. **OTU 21, 24, 31², 146², 147, 149, 207, 256, 262, 269, 293 hareket etmek 1.** Davranmak. **FH 63, 113 OTU 180⁴ 2.** Yola gitmek, yola çıkmak. **OTU 275² hareket vermek** Kımıldatıp canlılık kazandırmak. *“Gayemiz Türkçeye disiplin getirmek, Türk sanatına da hayat ve hareket vermektir.” OTU 25 hareket getirmek* Bir işin yapılmasına sebep olmak, kımıldatmak, canlandırmak. **OTU 24, 230**

→ **hareket noktası**

hareket noktası *a.* Bir sorunun incelenmesinde başlangıç olarak alınan nokta. **FH 85 OTU 22, 176**

hareketsiz *sf.* Hareket etmeyen, yerinden kımıldamayan, durgun, durağan. **FH 19, 101**

harf,- fi *a. Ar. harf* Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod. **OTU 55⁶, 56⁷, 66⁵, 70, 75⁴, 80², 89, 107, 108, 109, 132², 142, 155, 176, 178, 197², 201, 208, 209³, 213³, 218,**

225, 226⁵, 227², 231², 235, 244, 248, 249², 258, 260², 265¹⁰, 266⁶, 267⁹, 268³, 269⁵, 280², 283⁷, 285⁴

harf-i tarif *a. db.* Tanımlama edatı. *“Gayri kıyasi fülleri, harf-i tarifleri olmayan ve müstesnalari pek az olan dil, hemen yalnız Türkçedir.” OTU 15*

haricî *sf. (ha:rici:)* *Ar. hāricī* Dışla ilgili, dıştan olan. **FH 61 OTU 178**

hariç *zf. (ha:riç)* *Ar. hāric* Dışta kalmak üzere, dışında sayılmak üzere, müstesna. **FH 87 hariçten gazel okumak** Bir konuyu iyice bilmeden görüş ve düşünce ileri sürmek **OTU 253**

harika *sf. (ha:rika)* *mec.* Çok büyük bir hayranlık uyandıran, eksiksiz, kusursuz, tam, mükemmel. **OTU 188**

harp *a. Ar. harp ask.* Savaş. **OTU 22³, 63, 74³, 101, 123³, 124, 158 harbe tutuşmak** Savaşmak, mücadele etmek. *“Devrimbazın yaygaralarına kulak asarsanız, her gün Don Kişot orduları kurup irtica değirmenleriyle harbe tutuşmamız lazım gelir.” OTU 267 harp*

açmak Bir konuda güçlü biçimde mücadele etmek, bir konuyu şiddetle savunmak. **OTU 101**

hars *a. Ar. hars esk.* Kültür Milletle ilgili, **FH 119 OTU 35**

harsi *a. Ar. harsī esk.* Kültürel. *“ Uzvi mükemmellikte bir bütünün, parçalarına sari ve cemiyet müesseselerini doğuran bütün harsi vasıflarının da müşterek olması lazımdır.” OTU 110*

Harun Reşit öz. a. Beşinci Abbasi halifesi “*Şu arkanda, konsolun üstünde duran saati Harun Reşit zamanında bir şarklı icat etmiştir; şu elimdeki kitabı bir şarklı yazmıştır.*” **FH 51**

has sf. Ar. *hāss* Özgü. **OTU 60, 61, 124², 146, 165, 233, 287, 289**

Hasan Ali Yücel öz. a. Öğretmen, eski Millî Eğitim Bakanı, Köy Enstitüleri'nin kurucusu. “*Hasan Ali Yücel Millî Eğitim Bakanı iken bir gramer komisyonu toplamıştı.*” **OTU 83², 88, 94, 99, 139 154**

hasat,- dı a. Ar. *ḥaṣād*. Elde edilen ürün. **OTU 19, 27**

hasret a. Ar. *ḥasret* Özlem. **OTU 99, 141, 169**

hassas sf. Ar. *ḥassās* Duyum ve duyguları algılayan **FH 91**

hassasiyet a. (*hassa:siyet*) Ar. *ḥassāsiyyet* Duyarlık. **OTU 33 41, 50, 74, 81, 179, 243**

hasta sf. Far. *ḥaste* Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız. **FH 73 OTU 146², 147³, 154², 160², 174, 297**

hastane a. (*hasta:ne*) Far. *ḥaste + ḥāne* Hastaların yatırılarak tedavi edildikleri sağlık kurumu. **OTU 58**

hastalanmak (*nsz*) Sağlığı bozulmak, esenliği yerinde olmamak, rahatsızlanmak, hasta olmak. **OTU 160³, 154, 258²**

hastalık,- ğı a. Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın

bozulması durumu, rahatsızlık, çor, dert, sayrılık, illet, maraz, maraza, esenlik karşıt. **FH 43 OTU 200, 257, 258**

haşarı sf. Çok yaramaz, ele avuca sığmayan (çocuk). **OTU 274**

haşlamak (-i) Sızı vermek, acı vermek. **OTU 217**

hat,- ttı a. Ar. *ḥatt* Ulaşım sağlayan bir taşıtın uğradığı yerlerin bütünü, yol, geçek. **OTU 57**

hata a. (*hata:ı*) Ar. *ḥatā'* **1.** Yanlış. **FH 27, 28 OTU 23, 34, 58, 61, 72, 142, 149⁴, 150², 195, 197, 200, 202, 203, 209, 212, 224, 225, 228², 231, 235², 236, 237, 243, 246, 248², 258, 266, 279, 281, 282 **2.** İstemeyerek ve bilmeyerek yapılan yanlış, kusur, yanılma, yanlışlık. **OTU 70, 85, 121, 148, 184, 186³, 201, 228, 278, 288² hata etmek** Yanlışlık yapmak, yanlışlığa düşmek. **FH 27, 67, 88 hata işlemek** Yanlışlık yapmak, yanlışlığa düşmek. **FH 104 hataya düşmek** Yanılmak. **OTU 26, 189, 212, 255****

hatalı sf. Hatası olan, yanlışlığı bulunan. **OTU 73, 158, 290**

hatır a. Ar. *ḥāṭir* **1.** Düşünme, akılda tutma, hafıza, zihin, akıl, yâd. **OTU 91, 170, 266 **2.** Durum, keyif, hâl. OTU 137 **3.** Birine karşı duyulan saygı, sevgi. OTU 279 hatırda kalmak** Unutmamak, hatırlamak. **OTU 244 hatırı için** Bir kimsenin gönlü hoş olsun diye. **FH 99 hatırına gelmek** Hatırlamak, aklına gelmek **FH 12, 63 OTU 33, 105 hatırına getirmek** Hatırlamasına yol açmak. **OTU**

61, 294 **hatırından geçmemek** Aklına gelmemek, düşünmemek. **OTU** 61
hatıra *a.* (*ha:tıra*) *Ar.* *ḥāṭira* **1.** Andaç, anmalık, yadigâr. **FH** 12, 21, 23, 105 **OTU**, 9, 105, 218, 238, 287 **2.** *ed.* Anı. **FH** 12, 21, 30, 68, 70², 80
hatırlama *a.* Anımsama. **FH** 12, 24, 71 **OTU** 105
hatırlamak (*-i*) Anımsamak. **FH** 12, 13, 19, 22, 24, 27, 30, 33², 46, 54, 78², 110, 112² **OTU** 19, 27, 82, 96, 150, 204
hatırlatabilmek (*-i*) Anımsatabilmek. **OTU** 105
hatırlatmak (*-e, -i*) Anımsatmak. **FH** 12, 38, 39, 43, 77 **OTU** 12, 76, 86, 113, 130, 136, 184, 190, 217, 218, 291
hatta *zf.* (*ha'tta:*) *Ar.* *ḥattā* **1.** Üstelik, ayrıca. **FH** 13, 16, 38, 44, 45, 54, 72², 82, 100, 110 **OTU** 11, 15, 22, 24, 29, 34, 35, 56², 57², 60, 76, 79², 80, 82, 89, 99, 108, 112, 114, 124, 128, 136, 142, 143, 149², 151, 155, 160, 181, 186, 191, 193, 19, 201, 214, 217, 236, 237, 241², 243, 244, 256, 257, 262, 263, 275, 288, 289 **2.** Bile, hem de. **FH** 120 **OTU** 117, 122, 127, 221, 234
hava *a.* *Ar.* *hevā* **1.** Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü. **FH** 41 **2.** Canlılar üzerindeki etkisine göre hava yuvarının durumu. **FH** 14 **3.** Gökyüzü. **FH** 36 **4.** Müzik parçalarında tür. **FH** 15, 105 **5.** Müzik aletlerinden çıkan ses perdesi. **FH** 14, 15 **6.** *mec.* Durum Ortam, çevre, muhit, atmosfer, ambiyans. **FH** 30 **OTU** 152 (**her biri başka bir**) **hava çalmak**

Her biri, birbiriyle çelişen, birbirine uymayan davranış ve düşüncede bulunmak. **OTU** 70

→ **hava gazı, hava meydanı**

hava meydanı *a.* Havalimanı. **OTU** 231

hava gazı *a.* Maden kömüründen çıkarılan, yakılarak ışık veya ısı sağlanan gaz. **FH** 18

havadis *a.* (*hava:dis*) *Ar.* *ḥavādiş* İlgi ile karşılanabilecek haber. **OTU** 29

Havadis *öz. a.* Havadis gazetesi. “*Zafer ve Havadis gazeteleri niçin Arapça ve Farsça kelimeleri fazla kullanıyorlar!*” **OTU** 13

havale *a.* (*hava:le*) *Ar.* *ḥavāle* Bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme. **havale etmek** Bir şeyin alınmasını yapılmasını bir kimseye bırakmak, ısmarlamak, devretmek. **OTU** 81, 134, 138²

havas,- ssı *ç. a.* (*hava:s*) *Ar.* *ḥavāşş esk.* İleri gelenler, seçkinler. **FH** 51

havuz *a.* *Ar.* *ḥavz* Su biriktirme, yüzme, çevreyi güzelleştirme vb. amaçlarla altı ve yanları mermer, beton vb. şeylerden yapılarak içine su doldurulan, genellikle üstü açık yer. **OTU** 122

hayal *a.* (*haya:li*) *Ar.* *ḥayāl* Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya. **FH** 13, 69² 107 **OTU** 119, 120³, 171, 172, 228, 288, **hayal olmak** **1.** Bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, hayallemek. **OTU** 265 **2.** Geçmişte kalmak, hatıra olmak. **OTU** 209

hayalet *a.* (*haya:let*) *Ar. hayālet* Belli belirsiz görülen şey, gölge. **FH** 41

hayalperest *sf.* *Ar. hayāl + Far. -perest* *esk.* Hayalci. **FH** 48

hayat *a.* *Ar. hayāt* **1.** Yaşam. **FH** 16, 21, 31, 32, 36, 38, 43, 48, 71, 81, 85, 89, 91, 97 101, 103, 104 **OTU** 20, 21², 24, 45², 46, 47², 48⁴, 63⁴, 67, 68, 104, 105², 109, 115, 124², 134, 151,153, 172, 174², 175, 192, 199³, 209, 215, 225, 261, 278, 279, 279, 298 **2.** Hayat biçimi, içinde yaşanılan şartların bütünü, yaşantı. **FH** 59 **OTU** 24, 25, 30, 48, 174, 214, 233, 280, 282, 287, 288³ **3.** Yaşamayı sağlayan şartların bütünü. **OTU** 68 **hayatına girmek** Yaşamında yer almak. **OTU** 102

→ **hayat tarzı**

hayat tarzı *a.* Yaşayış biçimi. **OTU** 296

hayati *sf.* (*haya:ti:*) *Ar. hayātī* **1.** Hayatla ilgili. **OTU** 192³ **2.** Büyük önem taşıyan, önemli. **FH** 48, 86

hayatiyet *a.* (*haya:tiyet*) *Ar. hayātiyyet* *esk.* Yaşama gücü, canlılık. **OTU** 98, 111

haydi *ünl.* (*ha'ydi*) **1.** İsteklendirmek, çabukluk belirtmek için kullanılan bir söz, hadi. **FH** 31, 38, 46 **OTU** 67, 198, 250 **2.** Kabul ve onama bildiren bir söz. **OTU** 124, 178

hayır *e.* (*ha'yır*) *Ar. hayr* **1.** Olumsuz cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz **FH** 15, 90, 91 120 **OTU** 32², 49², 268 **2.** 'Yok, öyle değil Olmaz' anlamlarında onamama, inkâr bildiren bir söz **FH** 87 **OTU** 22, 58, 109, 122⁴

hayırlı *sf.* Yararı, hayrı olan. **OTU** 122

hayırlı olmak Fayda getirmek anlamında kullanılan bir ifade biçimi. "Bunun için yanlıştır ve terkedilmesi hayırlı olmuştur." **OTU** 61

haykırış *a.* Haykırma sesi. **FH** 12, 24²

haykırmak (*nsz*) **1.** Telaş, şikâyet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırarak. **FH** 73, 111² **OTU** 18, 228 **2.** Çağırarak, seslenmek. **OTU** 114

hayran *sf.* *Ar. hayrān* Çok beğenen, hayranlık duyan (kimse). **OTU** 14, 34, 136, 200 **hayran olmak** Çok beğenmek. **OTU** 129, 156, 266

hayranlık,- ğı *a.* **1.** Hayran olma durumu. **FH** 35 **OTU** 49, 76, 169, 220² **2. mec.** Tutku, aşırı istek. **FH** 89 **hayranlık uyandırmak** Beğeni toplamak, ilgi çekmek. "Divan, Edebiyatı Cedide, Fecri Ati ve bizim nesil edebiyatlarının birçok yabancı dillere tercüme edilen eserlerinin dünyada uyandırdığı hayranlıktan da bu eserlerin gerçek ve tam metinlerinden de ölmez değerlerinden de haberi yoktur." **OTU** 226

hayrat *a.* (*hayra:tı*) *Ar. hayrāt* Sevap kazanmak için yapılan iyilik. **OTU** 236

hayret *a.* Beklenmedik, garip bir şeyin sebep olduğu şaşkınlık, şaşırma. **FH** 16, 32, 70, 91, 112, 128 **OTU** 72, 120, 130, 190, 205², 255 **hayret etmek** Şaşmak, şaşırarak, şaşakalmak. **FH** 50, 91, 225 **hayret uyandırmak** Şaşmaya sebep olmak. "Küçük eser bize bir çoklarını anlatıyor ve böylece, ufacık boyu ile,

bizde çok bilmiş bir çocuğun tatlı hayretini uyandırıyor OTU 211.

hayretler içinde kalmak Şaşakalmak, şaşırarak. FH 110

hayretle *zf. (hayre'tle)* Şaşkın bir biçimde. FH 15, 76

Hayri Muhiddin *bk.* Hayri Muhittin Dalkılıç OTU 113²

Hayri Muhittin Dalkılıç *öz. a* Halk filozofu, halk sözcüsü. “*Hayri Muhittin Dalkılıç da hakikatin bir tarafını olanca vuzuhu ile görüyor ve gösteriyordu.*” OTU 73

haysiyetli *sf.* Değeri, saygınlığı olan. OTU 132, 147

hayvan *a. Ar. hayvān* Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık. FH 97 OTU 70, 287

hayvanat *ç. a. (hayvana:tu) Ar. hayvānāt esk.* Hayvanlar OTU 32³

hazım,- zım *a. Ar. haẓm* Benimseme, kabul etme. OTU 169

hazır *sf. Ar. hāẓir* Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya. FH 54², 68 OTU 30, 52, 108, 273 **hazır bulunmak** Bir yerde var olmak, kendi bulunmak. FH 25

hazırlama *a.* Hazırlamak işi. OTU 103

hazırlamak *(-i)* 1. Bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek, kurmak. FH 53 OTU 66, 78, 84, 141, 150 2. Önceden düzenlemek. OTU 189 3. Sebep olmak, yol açmak. OTU 39, 40 4. *(nsz)* Bir şeyi ortaya koymak, gerçekleştirmek. OTU 32, 81, 83², 167, 202, 208, 229

hazırlanmak *a. 1.* Hazırlanmak işi. OTU 202 2. *(nsz)* Hazır duruma getirilmek. OTU 39, 66, 81, 250

hazırlatmak *(-e, -i)* Hazır duruma getirmek. OTU 83, 99

hazırlık,- ğı *a.* Hazırlanmak için gereken şey veya durumların bütünü. OTU 186

hazırlop *sf.* Başkası tarafından hazırlanmış, sağlanmış, emeksiz, külfetsiz. OTU 135

hazın *sf. Ar. hazīn* Hüzünlü. FH 43 OTU 187

hazine *a. (hazi:ne) Ar. hazīne* 1. Değerli bir şeyin çok bulunduğu yer. FH 50 OTU 119, 154, 170, 181, 232² 2. Değerli şeylerin saklandığı yer. OTU 155, 158, 179 3. Kaynak. OTU 137, 229

haziran *a. (hazi:ran) Ar. hazīrān* Yılın altıncı ayı. OTU 185

hazmedebilmek *(-i) (ha'zmedebilmek), Ar. haẓm + T. edebilmek* Hazmetme ihtimali veya imkânı bulunmak. FH 27

hazmetme *a.* Hazmetmek durumu. FH 70

hazmetmek *(-i,) mec. (ha'zmetmek), Ar. haẓm + T. etmek* Hoşa gitmeyen bir davranışı karşılıksız bırakmak, içine atmak. FH 122

hazne *a. Ar. hazīne* Bir şeyin toplandığı, biriktirildiği yer. OTU 151

hazret *a. mec. Ar. hazret* Adı söylenmeyen bir kimseden söz edilirken kullanılan bir söz. OTU 126

hece *a. Ar. hicā' db.* Bir solukta çıkarılan ses veya ses birliği, seslem. OTU 70, 84², 86, 165³, 174, 182, 270²

→ *hece vezni*

hece vezni *a. ed.* Hece ölçüsü. **OTU** 36, 76

heceli *sf.* Herhangi bir sayıda hecesi olan. **OTU** 175, 214, 215², 295,

hedef *a. Ar. hedef mec.* **1.** Yapılması tasarlanan iş, amaç. **FH** 53, 101 **OTU** 63, 65 **2.** Varılacak yer, ulaşılabilecek son nokta. **OTU** 63², 77, 83, 100, 163² **hedef çizmek** Amaç, gaye, erek belirlemek. “*Onun çizdiği hedefe doğru sosyal taazzuvarın hepsi, adeta, kendiliklerinden ve bir anda peyda olacaktırlardır.*” **OTU** 65 **hedefe koşmak** Amaca ulaşmak için gayret etmek. “*Bu ideal millî Şuura dışardan, terbiye ve telkin yolu ile verilen bir istikamet değil, bir kere millî taazzuv doğduktan sonra, uzviyet sisteminin bütün uzuvlarla hem ahenk bir hâlde yaşama hedefine koşması gibi, kendi bünyesinden fışkıran bir istikamettir.*” **OTU** 64

hedefsiz *sf. mec.* Amacı olmayan, gayesiz. “*Neriman'ın zihninde bir sürü fikirler ansızın ayaklandılar ve hedefsiz bir kalabalık gibi gürültü çıkardılar.*” **FH** 65, 82

hediye *a. Ar. hediye Armağan.* **OTU** 195 **hediye etmek** Armağan etmek. **OTU** 195

Hegel *öz. a.* Alman filozof. “*Mesela bir felsefecinin ‘idealizm’ kelimesini duyunca Eflatun'u hatırlamaması kabil değildir; bu meşhum, Eflatun'dan Hegel'e kadar idealist düşünce soyunun bütün merhalelerini içine alır.*” **OTU** 105

hekim *a. Ar. hakîm* İnsanlardaki hastalıkları teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı araçlarla tedavi eden kimse, doktor, tabip. **OTU** 145, 146, 147², 166, 202 263²

hekimlik,- ği *a.* Hekim olma durumu. **OTU** 124, 158

hele bağ. (*he'le*) Özellikle. **FH** 23, 29, 36, 60, 77, 91 **OTU** 33, 36, 77, 81, 82, 113, 129, 137, 167, 180, 200, 201, 241, 245, 250, 266, 269, 298

helezon *a. Ar. halezûn* Kıvrımlı, yılankavi biçim. **FH** 132

helvacı *a.* Helva yapan veya satan kimse. **FH** 42, 43, 47, 71

hem bağ. *Far. hem* **1.** Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için `özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki` anlamlarında kullanılan bir söz. **FH** 90² **OTU** 13², 26, 77, 109², 169, 172, 174 **2.** Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz. **FH** 11², 40, 49, 57, 58² **OTU** 35², 37, 41², 47, 48², 53, 64, 86², 109, 120², 128², 143², 148², 152⁴, 172², 174, 187², 223², 236², 261², 276², 281², 282², 291², 295²

hemen *zf. Far. hemân* **1.** Çabucak. **FH** 9, 12², 24, 25, 31, 33, 34, 43, 47, 48, 53, 70, 72 73, 83, 90, 107, 131 **OTU** 15, 31², 36, 49, 69, 101, 130, 132, 157, 194, 219, 221, 236, 268 **2.** Aşağı yukarı. **FH** 36, 72 **OTU** 62, 70, 82², 99, 100 **3.** Yalnız, sadece. **OTU** 23

→ **hemen hemen**

hemen hemen *zf.* Tam değilse bile ona pek yakın. **FH** 97 **OTU** 163

hemencecik *zf. (heme'ncecik) Çabucak.*
OTU 58

hemşire *a. (hemşi:re) Far. hemşire esk.*
Kız kardeş, bacı. **FH** 85

hemze *a. Ar. hemze* Gırtlakta, ses tellerinin birbirine yapışması sonucu havanın akışını birdenbire engellemesiyle oluşan ve bir kesinti izlenimi veren ünsüz.
OTU 178

hendesî *sf. (hendesî:) Ar. hendesî esk.*
Geometrik. **FH** 37

henüz *zf. Far. henüz* **1.** Az önce, daha şimdi, yeni. **FH** 48, 118 **2.** *zf.* Daha, hâlâ.
OTU 23, 78, 104, 129, 143, 167, 175, 199, 224, 233, 246, 256, 286

hep *zf. Far. heb* **1.** Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak. **FH** 91, 101 **OTU** 17, 29, 51, 72², 75, 76, 77, 98, 106, 131, 175, 180 **2.** Sürekli olarak, her zaman, daima **FH** 11, 13³, 14, 17, 21, 22, 23², 24, 29, 35, 37², 38, 48, 56, 65, 69, 70², 80, 101, 102, 104², 109, 114 **OTU** 51, 63, 111, 112, 117, 133, 218, 224, 237, 258

hepsi *zm. (he'psi)* Bütünü, tamamı, tümü, cümlesi. **FH** 10, 23, 27, 36², 38, 43², 47, 52, 62, 71, 72, 83, 88, 94², 104, 112² **OTU** 25, 27, 37², 58, 62, 65², 68, 80, 84, 95, 105, 115, 122, 155, 158, 162, 180, 210², 215, 219, 227, 255, 270

her *sf. Far. her* Önüne geldiği ismin benzerlerini `teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı` anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz. **FH** 12, 15, 16, 17, 21, 24², 29³, 31, 32³, 33,

35⁴, 36, 37³, 42³, 43, 49, 50², 56, 58, 66, 69, 70, 71, 73, 79², 80, 87², 89², 90, 96², 100², 107, 119, 131 **OTU** 11², 12, 15, 18², 19, 26, 27, 28, 30, 33², 34, 37², 38, 40, 42³, 46², 49, 53², 55, 57², 58³, 62, 63², 64, 66, 68², 70, 72², 73³, 76, 77, 78, 79, 80, 82², 83, 86, 93, 95, 99², 101⁵, 105³, 106, 113, 114², 115, 121², 122, 124⁴, 125, 127, 128, 136³, 141², 142, 144², 145², 146³, 147, 155², 156, 158, 159², 160, 162, 163, 167, 171, 177³, 182³, 183, 186, 200, 202, 203, 207², 212, 214², 216², 229 230, 232, 233, 241, 245³, 248, 249, 252⁴, 256, 268², 269², 270, 272, 273², 275³, 282, 284³, 287³

→ **her biri, her gün, her şey**

her biri *zm.* Aynı ayrı hepsi. **FH** 32 **OTU** 92, 140

her gün *zf.* Sürekli, sürekli olarak. **FH** 27 **OTU** 29², 124, 172, 173, 176, 186⁵, 201, 202, 205, 245, 258, 267²

herhâlde *zf. (he'rhâlde)* Büyük bir ihtimalle. **FH** 38, 39, 62 **OTU** 42, 121, 221, 266, 289,

→ **herhangi bir** *sf.* Belli olmayan, rastgele (kimse veya şey). **FH** 53 **OTU** 48, 73, 77, 127, 172, 176, 184, 205, 235, 252, 261, 265, 288, 289, 298

herkes *zm. (he'rkes)* Far. her + kes İnsanların bütünü, cümle âlem. **FH** 11, 33³, 47, 49, 60, 72, 104², 108, 109, 112, 117, 121, 122² **OTU** 31, 38, 58, 60, 61, 67, 74, 75, 77, 80, 146², 147⁴, 151, 152², 172, 210, 253, 273, 276, 284

hesap,- bı *a. (hesa:bi) Ar. hisâb* **1.**

Tutum, durum, anlayış. **OTU** 82, 140, 251, 252, 283 **2.** Matematiksel işlem. **OTU** 29 **hesaba katmak** Dikkate almak, göz önünde bulundurmak. **OTU** 207, 255 **hesap etmek** Düşünmek, tasarlamak. **FH** 53 75 **OTU** 76 **hesap vermek** Herhangi bir davranışın sebebini açıklamak, anlatmak. **FH** 66 67

heves *a. Ar. heves* İstek, eğilim, arzu, şevk. **FH** 97, 112 **OTU** 183

hevesli *sf.* Bir şeye, bir işe istek duyan veya merak sarmış olan, istekli, heveskâr. **OTU** 142

heyecan *a. (heyeca:nı) Ar. heyecân* **1.** Sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi vb. sebeplerle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumu. **FH** 120 **OTU** 101, 119, 120³, 243 **2. fel.** Coşku. **FH** 30², 34 **heyecan duymak** Heyecanlanmak. **FH** 26

heyet *a. Ar. hey'et* Kurul. **OTU** 23², 24², 101, 138², 146, 202, 215, 242, 243, 279²

heykel *a. Ar. heykel* Taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser, yontu, statü. **OTU** 266 **heykeli dikilmek** Türü alanlarda üstün başarı gösteren kimselere değerbilirlik göstermek. **OTU** 266

hezeyan *a. hezeya:nı) Ar. hezeyân* Saçmalama. **FH** 120 **OTU** 228

hezimet *a. (hezi:met) Ar. hezîmet* Yenilgi. **OTU** 166

hıçkırık,- ğı *a.* Çok yemek yeme veya sinirsel bir nedenle ve istemsiz olarak

diyafram kasının kasılmasıyla hava akciğerlere geçerken boğazdan çıkan ve düzgün aralıklarla tekrarlanan ses. **FH** 73, 74

hıçkırık (*nsz*) İçini çekerek ağlamak. **FH** 94²

Hıdırellez *öz. a.* Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan 6 Mayıs günü. “*Gençliğin dil hazinesi o kadar fakir ki, bazı makaleler köylü mektuplarını, bazı şiiirler de Hıdırellez mânilerini andırıyor.*” **OTU** 179

hıfzıssıhha *a. (hı'fzıssıhha) Ar. hıfz + sıhha esk.* Sağlıklı yaşamak için alınması gerekli önlemlerin bütünü. **OTU** 136

hımhum *sf.* Sesleri genizden çıkararak konuşan (kimse). **OTU** 240

hırçın *sf.* Tiz, öfkeli (ses). **FH** 28

hırçınlaşmak (*nsz*) Hırçınlık etmek, hırçın davranmak. **OTU** 151

Hristiyanlık,- ğa *öz. a. Rum. din b.* Hristiyan dini, İsevilik, Nasranilik. **FH** 48 **OTU** 39

hırpalama *a.* Hırpalamak işi. **OTU** 206

hırpalamak (*-i*) **1.** Örselemek. **OTU** 153, 166, 182, 276 **2. mec.** İtip kakmak, azarlamak veya yıpratmak. **OTU** 148

hırpalanmak (*nsz*) Hırpalama işine konu olmak veya hırpalama işi yapılmak. **FH** 108

hırs *a. Ar. hırş* Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku. **FH** 54, 55, 64

hırsız *a.* Başkasının malını çalan kimse, uğru. **OTU** 268

hırslanmak (nsz) Çok kızmak, öfkelenmek. **OTU** 132

hışırlaşma *a.* Yıpranmak işi. “*Dilde bize sadeleşme gibi görünen şey çok defa basitleşmedir; özelleşme gibi görünen şey çok defa kısırlaşma ve hışırlaşmadır.*” **OTU** 155

hız *a.* Çabukluk, sürat. **OTU** 100

hızla *zf.* (hi'zla) Çabucak. **FH** 15, 18, 19, 28, 36, 37, 41, 54, 70 **OTU** 21

hızlandırmak (-i) Hız verilmek, hızı artırılmak. **FH** 11 **OTU** 122

hızlı *zf.* **1.** Çabucak. **FH** 37, 113 **2. sf.** Çabuk, seri, süratli. **FH** 70 **OTU** 31, 115²
→ **hızlı hızlı**

hızlı hızlı *zf.* Çabucak. **FH** 42

hicap *a.* (hica:bi) *Ar.* *hicāb* esk. Utanma, utanç, sıkılma. **OTU** 145

hicret *a.* *Ar.* *hicret* Göç. **OTU** 67 **hicret etmek** Göç etmek. **OTU** 67

hiciv, -*cv* *a.* *Ar.* *hecv* ed. Yergi.

→ **hicvetmek**

hicvetmek,- der (-i) (hi'cvetmek) *Ar.* *hecv* + *T.* *etmek* Alay yoluyla yermek. **FH** 54

hiç *zf.* *Far.* *hiç* **1.** Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. **FH** 14, 15, 16, 17, 22, 26², 27², 28, 29, 30², 36³, 38, 40², 44², 48³, 53, 55, 58, 64, 77², 79, 86, 87, 103, 105, 110 **OTU** 11, 16,17, 22, 33², 35, 54, 62², 72, 78, 80, 86, 91, 97, 101², 112², 113, 147, 179, 183, 187, 189, 191², 227, 228, 231, 240², 243, 249², 268, 286, 298 **2.** Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz. **FH** 118 **3.** Bir soruya açık bir cevap verilmek

istenmediğinde cevap cümlesinin başına getirilen bir söz. **FH** 17 **hiçe saymak** Önemsememek, önem vermemek. **OTU** 170

→ **hiçbir, hiç mi hiç, hiç kimse**

hiç kimse *zm.* Bir kişi bile, kimsecik. **FH** 107, 111, 112 **OTU** 78, 80, 161

hiç mi hiç Kesinlikle. **OTU** 267

hiçbir *sf.* (hi'çbir) Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

FH 10³, 11³, 20, 22², 37⁴, 39, 48, 53, 63², 65, 67, 68³, 69, 72, 73²,74², 82, 84, 89, 105, 119 **OTU** 23, 30, 31², 35³, 36², 37², 38, 41², 45¹¹, 49, 50, 53, 55, 56², 61, 64, 75, 77, 82, 83, 96², 100, 105², 112, 121, 127, 129, 131³, 135, 138³, 143, 146, 153, 156, 157, 159, 169, 170⁴, 176, 178², 184, 185, 187, 191, 193², 196, 197, 202², 205, 206, 209³, 214, 224, 233, 240, 241, 243, 247², 248², 249, 250², 252², 253², 257, 263, 266⁴, 292, 295

hiçbiri *zm.* (hi'çbiri) Bir teki, biri bile. **FH** 56, 68, 72, 83, 90 **OTU** 60, 77, 134, 136, 138, 155, 159, 189, 196, 225, 226, 270, 283

hiddet *a.* *Ar.* *hiddet* Öfke, kızgınlık. **OTU** 255

hikâye *a.* (hikâ:ye) *Ar.* *hikāye* **1.** Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması. **FH** 106, 113 **OTU** 190 **2. ed.** Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü. **OTU** 29, 95, 105, 132, 188, 210, 273 **hikâye etmek** Ayrıntılarıyla anlatmak, söylemek. **OTU**

210

hikâye *a. db.* Basit zamanlı çekimli bir fiilin gösterdiği hareketin belirli geçmiş zamanda meydana geldiğini bildiren birleşik çekim. “Çünkü hikâye şeklinde de ihbar manası bütün sarahatiyle vardı.”

OTU 95

hikâyeci *a.* Hikâye yazar, öykücü. OTU 230

hilaf *a. (hila:fi, l ince okunur) Ar. hilâf* Aykırı, karşıt, ters. OTU 180⁶ **hilaf olmasın** "yanılmıyorsam" anlamında kullanılan bir söz. OTU 126

Hilmi Ziya Ülken *öz. a.* Türk düşünce yaşamında ve Türkiye'de bir felsefe geleneğinin oluşmasında etkisi olmuş felsefeci ve sosyolog. “Hilmi Ziya Ülken de, Vehbi Eralp da, bizim gibi elleri böğürlerinde kalıp, şaşmış olsalar gerektir.” OTU 126

himaye *a. (hima:ye) Ar. himāye* Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim. FH 126 OTU 219

himmet *a.* Yardım, kayırma. OTU 215

himmet etmek Yardım etmek. OTU 215

Hint-Avrupa Dilleri *öz. a.* Dünya üzerinde konuşan sayısı en fazla olan dil ailesi. “Türk nahvi, Hint -Avrupa dillerinin karışık edasını almaya da müsteittir.” OTU 15, 87, 147, 184

Hint *öz. a.* Hindistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. OTU 272

his,- ssi *a. Ar. hiss* Duygu. FH 18, 23, 35, 56, 57, 70, 58, 70

→ **hissetmek**

hissetmek,- der (-i) (*hi'ssetmek*) *Ar. hiss* + *T. etmek* Fiziksel bir uyarıyı duymak. FH 88, 119 **2.** Sezmek, farkına varmak, anlamak. FH 9, 16, 24, 38², 39, 40, 41, 45, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 68, 69, 80, 90, 96, 99, 101, 131 OTU 75, 241

hisli *sf.* Duygulu, içli. FH 103

hissedebilmek (-i) (*hi'ssedebilmek*) *Ar. hiss* + *T. edebilmek* Hissetme ihtimali veya imkânı bulunmak. FH 113

hissettirmek (-e,-i) (*hi'ssettirmek*) Hissetmesine sebep olmak, duyurmak, sezdirmek. FH 21, 27, 32, 51, 55, 62, 101, 106, 115 OTU 160, 161

hissî *sf. (hissi:)* *Ar. hissî* Duygusal. FH 93 OTU 165

hissiyat *ç. a. (hissiya:ti) Ar. hissîyyât* esk. Duygular, seziler. FH 57

histeri *a. Fr. hystérie tıp.* Duyu bozuklukları, çırpınma, kasılmalar ve bazen innmelerle kendini gösteren bir ruhsal bozukluk, isteri. FH 113

hitap,- bı *a. (hita:bı) Ar. hitāb* Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme. FH 13, 113 OTU 54, 180, 235 **hitap etmek** Seslenmek, ... -e karşı söylemek, söz yöneltmek. FH 118 OTU 132, 237, 284

hitaben *zf. (hita:ben) Ar. hitāben* Sözü birine yönelterek, hitap yoluyla. OTU 168, 225

hitabet *a. (hita:bet) Ar. hitābet* Etkili söz söyleme sanatı. OTU 229

hiza *a. (hiza:)* *Ar. hizā'* Doğru bir çizgi üzerinde bulunma durumu. OTU 38

hizmet *a. Ar. ħidmet* **1.** Görev, iş. **OTU** 139, 206, 215 **2.** Bakım, özen, ihtimam. **OTU** 83 **hizmet etmek** İş görmek, çalışmak. **FH** 54 **OTU** 131, 205, 215, 256, 274 **hizmeti dokunmak** (-e) görevde bulunmak, iş yapmak. **OTU** 186 **3.** Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma. **OTU** 24

hizmetçi *a.* Belli bir ücretle ev işlerini yapmak için tutulan kadın. **FH** 44, 78 **OTU** 141

hoca *a. Far. ħvāce* **1.** Öğretmen. **OTU** 198 **2.** Öğretmen. **OTU** 199

hodkām *sf. Far. ħōdkām esk.* Bencil. **FH** 88

Homeros *öz. a.* Homeros Antik Çağ'da yaşamış İyonyalı ozan. “*Homeros pırasa gibi doğrandı.*” **OTU** 38

homurdanmak (-e) (*nsz*) Öfke, kızgınlık, can sıkıntısıyla anlaşılmaz sesler çıkarmak. **OTU** 132, 152

hortlamak (*nsz*) *mec.* Herhangi bir sorun yeniden ortaya çıkmak. **OTU** 28

hoş *a. Far. ħoş* Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren. **OTU** 109, 272 **hoş geldiniz** Gelen kişiye söylenen selamlama sözü. **OTU** 141 **hoş görmek** Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak. **OTU** 31, 185, 222 **hoşuna gitmek** Beğenmek. **OTU** 162, 287

hoşlanmak (-den) Hoşuna gitmek, hoş bulmak, hazzetmek, sevmek. **FH** 10², 32, 43, 97 **OTU** 72, 245

hovardalık,- ğı *a.* Hovarda olma durumu. **FH** 26

hoyrat *sf. Rum.* Kaba, kırıcı ve hırpalayıcı. **OTU** 201, 289

hoyratça *zf. (hoyra'tça)* Kaba bir biçimde. **OTU** 160

hoyrathık,- ğı *a.* Hoyratça davranış. **FH** 39 **OTU** 245

Hristiyanlık,- ğı *öz. a.* Hristiyan dini, İsevilik, Nasranilik. **OTU** 17

Hristiyan *öz. a. Rum. din b.* Hz. İsa'nın dininden olan kimse, İsevi, Nasrani. **OTU** 17

hudus *a. Ar. ħudūs* Gizlilikten açığa çıkması, görünmezken görünür duruma gelmesi keyfiyeti. “*İhdas etmek, bir şeyin hudusuna, hadise halini almasına, yokken vukua getirilmesine sebep olmak demektir.*” **OTU** 13

hudut *a. (ħudu:du) Ar. ħudūd* Sınır. **FH** 98, 115 **OTU** 21, 22, 101, 110⁴, 111³, 112⁴, 144, 147, 151, 207³, 214, 225

hudutsuz *sf.* Sınırsız. **OTU** 15, 252, 258

hukuk *ç. a. (ħuku:ku)* **1.** Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü, tüze. **OTU** 11, 158, 163, 176, 246², 247⁴, 248⁵, 250³, 252, 263, 265 **2.** Bu yasaları konu alan bilim. **OTU** 159² **3.** Yasaların ceza ile ilgili olmayıp alacak verecek vb. davaları ilgilendiren bölümü. **OTU** 294

hukukçu *a.* Hukuku meslek edinen, hukukla uğraşan kimse. **OTU** 146, 202², 203

hukukî *sf. (huku:ki:)* Ar. *ḥuḳūkī huk.* Tüzel. **OTU** 110, 111², 112, 176, 246

humma *a. (humma:)* Ar. *ḥummā tıp.* Ateşli hastalık. **OTU** 138

hummalı *sf. mec.* Sıkı, yoğun, hararetili. **FH** 119

hurafe *a. (hura:fe)* Ar. *ḥurāfe din b.* Dine sonradan girmiş yanlış inanç. **OTU** 253

husul,- lü *a. (husu:lü)* Ar. *ḥuşûl* Olma Oluş Oluşma, meydana gelme. **OTU** 203

husule gelmek Olmak Oluşmak, doğmak, çıkmak, meydana gelmek. **OTU** 203

husus *a. (husu:su)* Ar. *ḥuşûş* Konu, madde. **FH** 92

hususî *sf. (husu:si:)* Ar. *ḥuşûşî* **1.** Özel. **FH** 10, 75 **OTU** 28, 31³, 54, 55, 64, 88, 134, 149, 159, 184³, 202, 207, 208, 263, 280, 284, 287, 289, 296 **2.** *zf.* Özel olarak, özel bir biçimde. **OTU** 31, 56

hususileşme *a.* Hususileşmek işi. “*Macit bir aydan fazla bu derslere devam etmemiş ve mektebi bırakıp gitmişti; fakat bu müddet Neriman'la Macit arasındaki münasebetin hususileşmesine kaftı geldi.*” **FH** 59

hususilik,- ği *a.* Hususi olma durumu. **OTU** 184

hususiyet *a. (husu:siyet)* Ar. *ḥuşûşiyet* Özellik. **OTU** 72

huyulanmak (*nsz*) Ürküp sinirlenmek. **OTU** 31

huy *a. Far.* *ḥūy* Alışkanlık. **OTU** 14

huzur *a. (huzu:ru)* Ar. *ḥuzūr* Dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç.

OTU 179 **2.** Bir yerde bulunma. **OTU** 119

huzursuzluk,- ğu *a.* Huzursuz olma durumu, erinçsizlik, tedirginlik, rahatsızlık. **OTU** 247

hücre *a. anat. biy.* Ar. *ḥücre* İnce bir zar içindeki protoplazma ve çekirdekten oluşmuş, bir organizmanın yapı ve görev bakımlarından en küçük birimi, göze. **FH** 72 **OTU** 156

hücum *a. (hücu:mu)* Ar. *ḥucūm* Saldırı. **FH** 66 **OTU** 113, 145, 157, 171, 196²

hüküm, - kmü *a.* Ar. *ḥukm* Yargı. **OTU** 30,52, 68, 85, 97,71, 130², 145, 146, 147 175², 225, 277², 291 **hüküm giymek** Cezalandırılmak. **OTU** 14 **hüküm sürmek** Sürmek, devam etmek. **OTU** 228 **hüküm vermek** İyice düşündükten sonra bir karara varmak. **OTU** 229

→ **hükmetmek**

hükmetmek,- der (-e) (*hü'kmetmek*) Ar. *ḥukm + T. etmek* **1.** Düşünme veya yargılama sonunda bir kaniya varmak. **FH** 100 **OTU** 71², 267 **2.** Bir kimseye veya topluluğa sözünü geçirmek. **OTU** 171

hükûmet *a. (hükû:met)* Ar. *ḥukūmet* **1.** Bakanlar Kurulu. **OTU** 45, 150, 197², 242, 294 **2.** Bir ülkenin yönetim kuruluşları. **OTU** 145, 208 **3.** Devlet yönetimi. **OTU** 131, 157

hükümdar *a. (hükümda:rı)* Ar. *ḥukm + Far. -dār* Padişah, kral, hakan gibi taht sahibi devlet başkanı. **FH** 89

hulasa *a. (hüla:sa, l ince okunur)* Ar. *ḥulāşa* **1.** Özet, fezleke. **OTU** 49, 83, 84²,

126, 238, 265, **2**. Kısaca. **OTU** 218
hülâsa etmek Özetlemek. **OTU** 21, 84, 126
hülya *a. (hülya:)* Tatlı düş, hayal. **OTU** 82, 148
hümanist *sf. Fr. humaniste fel.* İnsancıl. **OTU** 162², 167
hümanizm *a. Fr. humanisme fel.* İnsancılık. **OTU** 38, 62
hüner *a. Far. huner* Beceri isteyen ustalık, beceriklilik **FH** 90
hünerli *sf.* Hüneri olan (kimse). **OTU** 75
hürmet *a. Ar. ħurmet* Saygı. **FH** 99 **OTU** 177
hürmetsizlik,- ği Saygısızlık. **OTU** 36
hürriyet *a. Ar. ħurriyyet* Özgürlük. **OTU** 234²
Hüseyin Kâzım Kadri *öz. a.* Devlet adamı ve yazardı. “Şemseddin Sami, Hüseyin Kâzım Kadri ve öteki lügatçilerimize göre bu kelime Arapça ‘sufi’ nin çarpılmışıdır.” **OTU** 274
Hüseyinzâde Ali *öz. a.* Azerbaycan Türk’ü doktor, profesör, yazar. “Rahmetli Hüseyinzâde Ali, bir gün Rusya’da bir tiyatro locasında, Rus lisaniyatçılarından biriyle Türkçeden bahsediyormuş.” **OTU** 59
hüviyet *a. Ar. huviyyet* Kimlik. **FH** 43 **OTU** 205, 296

I

ı Türk alfabesinin on birinci sırasında yer alan ve **I** adı verilen bu harf, ses bilimi

bakımından kalın, düz, dar ünlüyü gösterir. **OTU** 231²

ılık *sf.* Soğukla sıcak arası, ne soğuk ne sıcak. **FH** 65

irk *a. Ar. ‘irk* Soy. **OTU** 170

ırkçılık,- ğı *a. top. b.* İnsanların toplumsal özelliklerini biyolojik, ırksal özelliklerine indirgeyerek bir ırkın başka ırklara üstün olduğunu öne süren öğretisi, rasizm. **OTU** 176, 244, 249

irki *sf. (irki:)* *Ar. ‘irkī esk.* Irkla ilgili, ırksal. **OTU** 298

ısdırmak (-i) *meç.* Birinin bir şeye alışmasını, ilgi duymasını sağlamak. **OTU** 218

ısınma *a.* Isınmak işi. **FH** 113 **OTU** 114

ısınmak (nsz) *meç.* Yadırgamaz olmak, hoşlanır olmak, alışmak, benimsemek. **OTU** 39, 41, 114, 118, 183

ısrırgan *a. bit. b.* Isırgangillerden, her tarafı sert tüylerle kaplı, tüyleri kırıldığında karınca asidi denilen çok kaşıntıverici bir madde çıkartan bir ot (*Urtica*). **OTU** 116, 117

ısrırmak (-i) Dişleri arasına alıp sıkmak. **FH** 75

ıslah *a. (ısla:hı)* *Ar. işlāh* Düzeltme, iyileştirme. **OTU** 31, 154

ıslak,- ğı *sf.* Herhangi bir nedenle yaşarmış, sulanmış. **FH** 76, 78

ısmarlamak (nsz) Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek. **FH** 12

ısrar *a. (ısra:rı)* *Ar. işrār* Direnme, ayak direme, üsteleme, üstünde durma. **FH** 56,

91 **OTU** 124, 149, 205 **ısrar etmek** Bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmek, ayak diremek. **FH** 27, 84, 100², 118 **OTU** 60, 68, 78, 87, 89, 92, 94, 96, 113, 126, 143, 190, 278, 281

ısrarlı *zf.* Üsteleyerek. **OTU** 140

ıstifa *a. (ıstifa:)* *Ar. işîfâ biy. esk.* Ayıklanma. **OTU** 116³, 122²

ıstılah *a. (ıstıla:hı)* *Ar. işîlâh esk.* Terim. **OTU** 24, 25, 35³, 36³, 37¹⁰, 38, 41, 42², 45³, 46⁶, 48, 49, 61, 68, 94, 100, 102², 103³

ışık,- ğı *a.* Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk. **FH** 19, 21, 27², 42, 70, 115, 134 **2.** Ziya, nur, şavk. **FH** 56

→ **ışık hızı**

ışık hızı *a. gök b. fiz.* Işığın bir saniyede aldığı yol. **OTU** 115

ışiksiz *sf.* Işığı olmayan, ziyasız, karanlık. **FH** 41

ışın *a.* Işın etkin özdeklerin saçtıkları alfa, beta, gama ışınlarından her biri. **OTU** 140³

ıtnap,- bı *a. Ar. itnâb* Sözü uzatma, gereksiz ayrıntıya boğma. “*İtnab'ın Türkçesi var.*” **OTU** 179

ıtriyat *ç. a. (itriya:tı)* *Ar. itriyyât esk.* Sürünülecek güzel kokular. **FH** 32, 33

ıztırab (doğ. ızdırap,- bı) *(ızdıra:bı)* *Ar. iztirâb* Acı, üzüntü, sıkıntı, keder. **FH** 24, 94 **OTU** 101, 195, 213, 229 **ızdırap çekmek** Ağrı ve acı içinde kıvranmak, aşırı derecede üzülme. **FH** 76 **ızdırap duymak** Ağrı ve acı içinde kıvranmak,

aşırı derecede üzülme. **OTU** 213

İ

i Türk alfabesinin on ikinci sırasında yer alan ve **İ** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ince, düz, dar ünlüyü gösterir. **OTU** 231

İ. H. Baltacıoğlu *bk.* İsmail Hakkı Baltacıoğlu **OTU** 127³

iade *a. (ia:de)* *Ar. i'āde* Alınmış bir şeyi geri verme. **OTU** 81 **iade etmek** Geri vermek, geri çevirmek. **FH** 31, 62 **OTU** 110, 255

ibare *a. (iba:re)* *Ar. 'ibāre* Bir düşünceyi anlatan bir veya birkaç cümlelik söz. **OTU** 30, 130, 141, 180, 186²

ibaret *sf. (iba:ret)* *Ar. ibāret* Oluşan, meydana gelen. **FH** 67, 86, 91, 118 **OTU** 15, 28², 56², 112, 227, 292 **ibaret olmak** -den oluşmak, meydana gelmek. **OTU** 91, 88, 121 **ibaret kalmak** -den oluşmak, meydana gelmek **OTU** 175

ibka *a. (ipka:)* *Ar. ibkâ esk. huk.* Yerinde, önceki durumunda bırakma. **OTU** 92

İbni Haldun *öz. a.* Modern tarihyografinin, sosyolojinin ve iktisatın öncülerinden kabul edilen 14. yüzyıl düşünürü, devlet adamı ve tarihçisi. “*Biz lise mezunlarımızın İbni Haldun'u veya İmrül Kays'ı Türkçeye tercüme edecek kadar Arapça öğrenmelerini istemiş değiliz.*” **OTU** 188

İbni Rüşd *öz .a.* Endülüslü-Arap felsefeci, hekim, fıkıhçı, matematikçi ve tıpçı. “*Gazalî ve İbni Rüşd arasındaki*

'Tehafüt' münakaşasında İslam Şark'ın korkunç bahtı hazırlanır." OTU 39

İbni Sina öz. a. Onuncu yüzyılda yaşamış bir Türk-İslam bilgini ve doktoru. "Arap kültürü başlangıcında Farabî gibi İbni Sina gibi Türk filozofların cehdiyle, eski Yunan kültürünü Akdeniz Şark kıyısından Garb kıyısına Endülüs'e yolladı." OTU 40²

İbrahim Necmi bk. İbrahim Necmi Dilmen OTU 121

İbrahim Necmi Dilmen öz. a. Türk dilbilimci ve edebiyat tarihçisi. "Türk dilinin süzme ve üretme konusu üstünde Falih Rifki Atay'la, İbrahim Necmi Dilmen arasında bir fikir çatışması olduğu zaman Falih Rifki'nin reyî elbette üstündür." OTU 121, 133

ibret a. Ar. 'ibret Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç. OTU 70, 273

ibtidai sf. (iptida:i:) fel. esk. İlkel. OTU 270

icap,- bı a. (i:ca:bı) Ar. icāb Gerek, gereklilik, ister, lüzum. OTU 29, 176, 243 **icap etmek** Gerekmek. OTU 55, 98, 113, 151, 197

icat,- dı a. (i:ca:dı) Ar. icād Buluş. OTU 33, 157, 166, 183, 247, 253 **icad etmek** (doğ. **icat etmek**) İlk kez yeni bir şey yaratmak. FH 22, 51 OTU 33, 50, 82, 157, 159, 162, 181, 295

icatçı a. İcat eden, bulan kimse, kâşif. OTU 38

icmal,- li a. (icma:li) Ar. icmāl esk. Özet, kısaltma. OTU 49

icra a. Ar. icrā' esk. Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. **icra etmek** Yapmak. OTU 68

iç a. **1.** Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı. FH 11², 14, 23, 20, 95 OTU 20, 26, 76², 84, 99², 107², 112, 116, 121, 158, 171, 203 **2.** Nesnelerin veya kimselerin arasında bulunan nesne veya kimse, ara. OTU 14, 52 **3.** Akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri. FH 14, 24, 51, 53, 66, 70, 80, 95, 101 **4.** Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta. FH 78 **5.** Bir ülke, şehir, topluluk vb.nde olan veya yapılan. OTU 74 **6.** mec. Muhteva. OTU 62, 111, 228 **7.** sf. İnsanın manevi varlığıyla ilgili olan. FH 12, 14, 24², 25, 26, 63, 68, 89, 90 OTU 16, 282 **içi açılmak** Güzel bir şey karşısında sıkıntısı dağılmak, ferahlamak. FH 79 **içi çekilmek** Daralmak, sıkılmak, boğulacak gibi olmak, "İçi çekiliyordu. Yürüyemedi. Öne baktı. Kendini sıkıyor ve son kuvvetlerini kaçırmamak istiyordu." FH 73 **içi kan ağlamak** Çok üzüntü duymak. OTU 173 **içinden gelmek** Bir şeyi yapmak için içten bir istek duymak. FH 44 **içine almak** Kapsamak. OTU 18, 28, 112, 180, 288 **içine atmak** Sıkıntısını kimseye belli etmemek. OTU 186 **içini çekmek** İç çekmek. FH 79 **içini sızlatmak** Üzülmesine sebep olmak.

OTU 152 içine düşmek Bir kişinin veya bir varlığın içinde bulunduğu durumu belirtmek için kullanılan bir deyim. *“Lisan dâvasında Maarif Vekilliğinin de içine düştüğü bu tezat, zaten mevcut anarşiyi bir kör dövüşü hâline sokuyor.”*

OTU 70

→ **îç îçe**

îç îçe *sf.* Biri ötekinin içinde veya birine ötekinden geçilen. **OTU 73**

îçeri *a.* 1. İç yan, iç bölüm, **dışarı** karşıtı.

FH 12, 15, 21, 24, 30, 33, 34², 40, 68, 74, 86, 108, 117, 122 OTU 63², 74, 101, 116, 147, 182, 294 2. İç, iç yüzey. **FH 18 3.**

mec. Gönül, yürek. **FH 92 içeri dalmak**

Bir yere izinsiz girmek. **OTU 297 içeri girmek** Hapse girmek. **OTU 180**

îçim *a.* İçme işi, içiş. **OTU 153**

îçin *e.* 1. Amacıyla, maksadıyla. **FH 10², 11, 12, 13, 15², 17, 20, 26², 27, 35, 36³, 37³, 38, 39², 40² 41, 43, 44, 50, 55², 61², 62, 66², 67, 69, 72², 73, 81, 85, 88, 89², 100, 101, 106, 107, 109, 110, 112, 113³, 117, 118, 120 OTU 12², 13, 15, 17, 18, 19², 20, 21², 22, 23, 25², 26, 27, 28³, 29⁵, 31², 35, 36, 37, 40, 41, 45², 46, 47³, 49, 50, 52, 53, 54, 55⁴, 56³, 57², 58, 59, 60, 61², 63², 64, 65, 66, 68², 70, 73², 84, 86, 87, 88, 89², 92, 97², 99, 100, 101, 103, 104², 108, 110, 111, 113, 114, 115, 116⁴, 121, 123, 128, 134², 136², 137, 140², 141, 150, 151³, 153, 154, 155, 156, 157², 159, 161, 170², 173², 175, 181, 187², 189, 191³, 192, 194, 196², 197, 198, 199, 201², 202², 206, 209, 219, 223, 226², 228², 232,**

235, 240, 243, 244, 245⁴, 248, 249, 250, 255², 258², 259², 260, 261, 263, 267, 268, 273, 274, 276, 283, 286, 295, 297², 298 2.

Neden ve sonuç belirten bir söz. **FH 110**

OTU 32, 60, 71² 3. -den dolayı, -den

ötürü. **FH 10², 13, 19, 27², 32, 37, 46, 48,**

50², 52, 54³, 55, 56, 57², 58, 63, 73, 80,

90³, 109 OTU 22, 25, 27, 31, 61², 62, 63²,

64, 75, 77, 78, 80, 84, 87, 91, 92, 93², 98,

102, 104, 106², 107², 111², 119, 121⁴, 122,

126, 128, 130, 132, 134², 137, 138, 139,

141, 142, 146², 149, 150², 157, 159³, 164,

165, 166, 168, 171, 172², 173, 184², 185,

190, 193, 199, 201, 203, 208, 209³, 212,

219, 221², 229, 230, 240, 241, 244², 251,

257, 282², 283, 287, 288, 290, 291², 294,

297 4. Özgü, ayrılmış. **FH 56, 80, 91, 113**

OTU 120, 203 5. Düşüncesince,

kendince, göre. **FH 67 OTU 193, 194 6.**

Hakkında. **FH 9, 35², 36, 45², 60, 63, 89,**

103 **OTU 13, 14, 56, 57, 72, 77, 81, 96,**

120, 131, 133², 136, 140, 150, 151, 156,

160, 161, 166, 172, 175², 179, 180, 184,

185, 191, 197, 203, 235, 245³, 250, 263,

268, 271, 276², 279, 280 7. Uğruna,

yoluna. **FH 90**

→ **îçin îçin**

îçin îçin *zf. mec.* İçinden, açığa vuramayarak, gizli gizli. **FH 52**

îçinde *zf.* 1. Süresince, zarfında. **FH 23,**

40, 48², 53, 68, 75 OTU 73, 98, 115², 128,

138, 140, 147, 157, 173, 257, 261, 273 2.

Ortamında. **FH 10, 14, 15, 21³, 27², 30,**

38², 40, 46, 47, 56, 57, 58, 62³, 65, 69,

70³, 72, 73, 77, 81, 82, 94, 98, 111 **OTU**

19, 20, 28, 35, 40, 41, 51, 57², 62, 64², 64², 65⁴, 69, 72, 74, 76, 77, 81², 84, 85, 95, 104, 106², 108³, 110, 111, 130, 138, 141, 146, 150, 151², 153, 160, 170, 172³, 173, 176, 179, 186, 203, 204², 225, 226, 233, 243, 247, 248, 249, 251, 253, 257, 260, 268², 269, 279, 289, 293, 296, 298 **3.** ... ile dolu bir biçimde. **FH** 45, 47, 78, 116 **OTU** 18, 31, 74, 104, 130, 134 **içine almak** Kapsamak. **OTU** 91, 95, 100, 105 109, 111, 113 **içine sokmak** Olumsuz bir durumla karşılaşmak. “Herhangi bir meselede tek cepheli bakışın bizi içine soktuğu yarım hakikat plânı içinde mahpus kalmamak için, zıt görüşleri kuşatan ve ikisini de aşan bir terkibe yükselmeliyiz.” **OTU** 73 **içinden çıkmak** Karışık bir işin güçlüklerini yenebilmek, üstesinden gelmek. **OTU** 90, 107 **içmek,- er (-i)** Bir sıvıyı ağza alıp yutmak. **FH** 22, 31, 48 **2.** Sigara, nargile vb.nin dumanını içe çekmek. **FH** 11 **içtimai sf. (içtima:i:)** *Ar. ictimā'ī esk.* Toplumla ilgili, toplumsal, sosyal. **OTU** 111², 116, 119, 120, 145, 192² **FH** 59, 61 **içtimaiyat a. Ar. top. b. esk.** Toplum bilimi. **OTU** 37 **idam a. (i:da:mi)** *Ar. i 'dām huk.* İnsan öldürme vb. bir suça karşılık verilen ve suçlunun ölümüyle sonuçlanan ceza, idam cezası, ölüm cezası. **OTU** 97 **idare a. (ida:re)** *Ar. idāre* **1.** Yönetme, yönetim, çekip çevirme. **OTU** 13, 100, 106, 131, 214, 215, 221 **2.** Bir kurumun işlerini yürüten kurul. **OTU** 185 **idare**

etmek 1. Yönetmek, çekip çevirmek. **FH** 27, 38 **2.** Göz yummak, hoş görmek. **FH** 93

→ **idare kandili, idare lambası**

idare kandili a. esk. Az ışık veren küçük gaz lambası. **FH** 17

idare lambası a. İdare kandili **FH** 15, 18

idari sf. (ida:ri:) *Ar. idārī* Yönetimsel. **OTU** 279

iddia a. (iddia:) *Ar. iddi'ā huk.* **1.** Sav. **OTU** 17, 87, 92, 113, 114, 146², 147, 165, 168, 169, 244, 248 **2.** Kendinde olmayan bir yeteneği, bir durumu varmış gibi gösterme. **OTU** 102, 135 **iddia etmek** Bir iddia ileri sürmek. **FH** 67, 123 **OTU** 31, 33, 35⁵, 53, 73, 85, 87, 89², 93, 95⁵, 113, 129, 138, 159, 187, 265, 274

iddianame a. (iddia:na:me) *Ar. iddi'ā + Far. nāme huk.* Savcılığın soruşturma sonunda elde ettiği kanıtları ve iddialarını içinde topladığı, mahkemede okunan yazı, savca. **OTU** 39², 57

ide a. Fr. idée Düşünce. **OTU** 61

ideal,- li a. Fr. ideal fel. **1.** Ülkü. **FH** 98 **OTU** 35³, 61³, 63², 64⁶, 65², 67, 68⁶, 111², 295⁷ **2. sf.** Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan. **OTU** 105 **3. sf.** Uygun. **OTU** 68

idealist sf. Fr. idéaliste **1.** Ülkücü. **OTU** 68 **2. a.** İdealizm öğretisine bağlı filozof. **OTU** 61, 105

idealizm a. Fr. idéalisme **1.** Ülkücülük. **OTU** 295 **2. fel.** Bilgide temel olarak düşüncüyü alan ve varlığı insan

düşüncesinin kurduğunu kabul eden öğretilerin genel adı. **OTU** 61⁴, 105², 295

ideoloji a. (*l ince okunur*) *Fr. idéologie* Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü. **OTU** 156

idrak,- ki a. (*idra:k*) *Ar. idrak* Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirmeye. **FH** 82 **OTU** 68, 150, 176, 206, 241, 279 **idrak etmek** Akıl erdirmek, anlamak, kavramak. **FH** 83 **OTU** 72, 75, 115

ifade a. (*ifa:de*) *Ar. ifāde* **1.** Anlatım. **OTU** 29², 50, 68, 71, 76, 112, 134, 139, 145, 149, 150, 159, 170, 173, 181, 182, 183, 198, 201, 213², 215, 228, 231, 232, 237, 247, 258, 264, 271², 284, 285, 289, 290², 291², 298³ **2.** Deyiş, söyleyiş. **OTU** 108², 136, 137, 160, 197 **3.** Bir duyguyu yüz aracılığıyla anlatan belirtilerin, mimiklerin bütünü. **FH** 101 **4.** *fel.* Dışa vurum. **OTU** 12, 28 **ifade etmek** Anlatmak. **OTU** 53², 62, 63², 68, 71³, 96, 97, 109², 110², 111, 119, 123, 124, 135, 136, 137, 143, 148, 149, 153, 155, 168, 169, 172, 175², 184⁴, 185, 192², 196, 200, 216, 236², 237, 240, 241, 254, 261², 270, 277, 296, 298

iffet a. *Ar. iffet* Namus. **FH** 96 **OTU** 54

iflas a. (*ifla:sı, l ince okunur*) *Ar. iflās* *mec.* İşlevini veya görevini yapamama. **OTU** 146, 229 **iflas etmek** Düşünce, iddia, tez, kimse vb. değeri düşmek. **OTU** 131, 233

ifrat a. (*ifra:tı*) *Ar. ifrāt* Herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma, aşırı davranma, taşkınlık, tefrit karşıtı. **OTU** 34, 101³, 159, 170, 172, 188, 237, 266

ifrata sapmak a. Herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma. **OTU** 101

ifratçı a. Bir konuda ölçüyü aşan, aşırıya kaçan kişi. “*Dil Kurultayı, bu ifratçıların tesiri altında Kurumun eski ve aşırı özleşme geleneğine döndü.*” **OTU** 170, 282

ifraz a. (*ifra:zı*) *Ar. ifrāz* *biy.* Salgı. **OTU** 203²

ifşa a. (*ifşa:ı*) *Ar. ifşā* Gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma. **FH** 37 **ifşa etmek** Gizli bir şeyi ortaya dökmek, açığa vurmak, yaymak, ilan etmek, afişe etmek, reklam etmek. **FH** 37

iftihar a. (*iftiha:rı*) *Ar. iftiḥār* Övünme. **FH** 76 **iftihar etmek** Kıvanç duymak, övünmek. **FH** 76, 82 **OTU** 14

iftira a. (*iftira:ı*) *Ar. iftirā* Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma, bühtan. **OTU** 13 **iftira etmek** Bir suçu birinin üzerine atmak, kara çalmak, kara sürmek. **OTU** 13

iğne a. **1.** Dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç. **FH** 19, 95 **2. mec.** Dokunaklı söz. **OTU** 197

iğrenç,- ci sf. İnsanda iğrenme duygusu uyandıran, tiksindiren, müstekreh. **FH** 71 **OTU** 28, 264

iğrenmek (-den) Hoşlanmamak, nefret etmek. **FH** 113

iğreti *zf.* İyi yerleşmemiş, yerini bulmamış bir biçimde. **FH 45**

iğtişaş *a. Ar. iğtişāş* Karışıklık, kargaşalık. “*Bir taraftan da hissediyordu ki odasının intizamı, ruhundaki iğtişaşın neticesine bağlıydı.*” **FH 38**

ihānet *a. (iha:net) Ar. ihānet* Hıyanet, hainlik. **OTU 136, 281 ihānet etmek** Hainlik, kötülük etmek. **FH 84 OTU 53²**

ihbar *a.(ihba:rı) Ar. ihbār db.* Basit zamanlı çekimli bir fiilin gösterdiği hareketin belirsiz geçmiş zamanda meydana geldiğini bildiren birleşik çekim. “*Çünkü hikāye şeklinde de ihbar manası bütün sarahatiyle vardı.*” **OTU 95²**

ihdas *a. (ihda:sı) Ar. ihdās* Ortaya çıkarma, meydana getirme. **OTU 13 ihdas etmek** Ortaya çıkarmak. **OTU 13, 215**

ihkak *a. Ar. ihkāk* Hakkı yerine getirme. “*Hak, hakikî, ihkak, hukuk, hukuki, tahkik, tahkikat, tahakkuk... kelimeleri yaşamaktadır.*” **OTU 176**

ihlal,- li *a. (ihla:li, l ince okunur) Ar. ihlāl* Bozma, zarar verme. **FH 123 ihlal etmek** **1.** Bozmak, zarara uğratmak. **FH 17, 123** **2. ihlal etmek** Bozmak. **FH 18**

ihmal,- li *a. (ihma:li) Ar. ihmāl* Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme. **OTU 52, 71², 72, 279 ihmal edilmek** Gereken ilgiden yoksun bırakılmak. **OTU 151 ihmal etmek** Savsamak, savsaklamak, boşlamak. **FH 27, 38, 122 OTU 52, 61, 89, 92, 93, 175 ihmale uğramak** Gereken

ilgiden yoksun kalmak. “*Ayrıca vakit darlığı yüzünden müzakeresi ihmale uğrayan bazı teferruatın, çalışmalara bir müddet daha devam edecek ikinci bir komisyona bırakılmasına da karar verildi.*” **OTU 98**

ihracatçı *a.* İhracat işleriyle uğraşan kimse, dış satımcı, ihraççı. **OTU 146**

ihraç,- cı *a. (ihra:cı) Ar. ihrāc* Çıkarma, dışarıya atma. **OTU 224**

ihsas *a. (ihsa:sı) Ar. ihsās esk. 1.* Üstü kapalı anlatma, sezdirme, ima. **FH 14 2. fizy.** Duyum. **OTU 238**

ihhtar *a. (ihhta:rı) Ar. ihṭār 1.* Uyarma, dikkat çekme, uyarı. **FH 37 2.** Bir şeyi birine hatırlatma. **FH 44 ihhtar etmek** Hatırlatmak, uyarmak, dikkatini çekmek. **FH 30, 119**

ihtilaç,- cı *a. (ihtila:cı, l ince okunur) Ar. ihṭilāc esk.* Çırpınma. **FH 73**

ihtilaf *a. (ihtila:fi, l ince okunur) Ar. ihṭilāf* Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık. **FH 67, 97 OTU 19, 20, 25, 53, 215, 50, 70, 78, 94**

ihtilal *a. (ihtila:li, l ince okunur) Ar. ihṭilāl* Kargaşalık, düzensizlik, karışıklık. **FH 38 OTU 76**

ihtilat *a. (ihtila:ti, l ince okunur) Ar. ihṭilāt* Karşılaşp görüşme, temas etme. **OTU 220**

ihhtimal,- li *a. (ihhtima:li) Ar. ihṭimāl* Bir şeyin olabilmesi durumu Olabilirlik Olasılık. **FH 10, 24, 31, 34, 111 OTU 81, 138, 148, 231, 274, 275, ihhtimal**

vermemek Bir şeyin gerçekleşeceğini Olabileceğini hiç düşünmemek. **FH** 82

ihdiras *a. (ihtira:sı) Ar. ihtirāş* Aşırı, güçlü istek. **FH** 54, 55 **OTU** 24, 105 **2.** Tutku. **FH** 56

ihstias *a. (ihtisa:sı) Ar. ihtisāş* Uzmanlık, uzmanlaşma. **FH** 57 **OTU** 29, 99, 122, 145, 147⁴, 159⁴, 202, 297, 245, 247, 249, 263, 271, 279, 284 **ihstias yapmak** Belli bir konuda özel eğitim görmek, uzmanlaşmak, ihtisaslaşmak. **OTU** 129, 268

ihstisām *a. Ar. ihtisām* Görkem. **OTU** 75, 276

ihstisāmı *sf.* İhtisāmı olan. **OTU** 75

ihstiva *a. (ihstiva:) Ar. ihtivā'* İçine alma, içinde bulundurma, içirme. **OTU** 180

ihstiva etmek İçermek, kapsamak. **OTU** 94, 181, 184, 210, 249

ihstiyaç,- cı *a. (ihstiya:cı) Ar. ihtiyāc* Gereksinim. **FH** 11, 66, 114 **OTU** 24³, 25, 36, 80, 101, 144², 181, 182, 195, 215, 225, 228, 230, 233, 251, 282, 290, 291

ihstiyaç duymak Bir kimseyi veya bir şeyi gerekli saymak. **OTU** 138², 258, 280

ihstiyaç olmak Gereksemek, gereksinmek. **OTU** 36, 80, 157, 258

ihstiyar (I) *sf. Ar. ihtiyār* **1.** Yaşlı, kocamış olan, pir (kimse), **genç** karşıtı. **FH** 14, 46, 50, 53, 69², 71, 74, 84, 88, 90³, 102, 188 **2.** Eski. **FH** 25, 56

ihstiyar (II) *a. (ihstiya:rı) Ar. ihtiyār esk.* Seçme. **ihstiyar etmek** Seçmek Ortaya koymak. **OTU** 19

ihstiyarlık,- ğı *a.* İhtiyar olma durumu, yaşlılık. **FH** 43

ihstiyatkâr *sf. Ar. ihtiyāt + Far. -kār esk.* İhtiyatlı. **FH** 44

ihstiyatkârlık,- ğı *a.* İhtiyatlı olma durumu. **OTU** 21

ihstiyatlı *sf.* Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranan, önlem alan, sakıngan, ihtiyatkâr. **OTU** 146

ikamet *a. (ika:met) Ar. ikāmet* Bir yerde oturma, eğişme. **OTU** 255

iki *a. 1.* Birden sonra gelen sayının adı. **FH** 25 **OTU** 12, 52, 93, 199, 214², 216, 223 **2.** Bu sayıyı gösteren 2 ve II rakamlarının adı. **FH** 26 **OTU** 140 **3. sf.** Birden bir artık. **FH** 10, 11, 17², 18, 19, 22, 23², 28², 32, 33, 36, 38, 39, 49, 46, 48², 57, 58³, 59, 60⁴, 61, 68², 70, 73², 74, 75, 83, 88, 97, 99, 103, 104, 107, 108³ **OTU** 19², 22², 26, 27, 28, 31, 32, 34³, 35³, 40, 45, 50, 53, 57, 66, 68², 71⁵, 73⁶, 82, 87, 83, 93³, 94, 95², 99, 104, 108³, 109³, 110⁴, 111⁴, 113, 116, 118³, 126, 127, 128, 130³, 145, 146, 147, 150, 151², 154, 155, 157², 158, 163², 164, 165, 166, 167², 173, 175, 179, 182, 183, 184, 193³, 197², 199, 200, 209, 213², 215, 224, 227, 232, 240, 243, 244², 248, 249³, 253, 258³, 261, 262, 273, 276, 278, 279, 282, 284², 288, 290, 295, 296

→ **iki gözüm, ikide bir**

iki gözüm ün. Okşayıcı bir seslenme sözü. **FH** 72

ikide bir *zf.* Sıklıkla, sürekli, ikide birde. **OTU** 250, 296

ikilik,- ği *mec.* Görüş veya düşüncede ikiye bölünmüş olma durumu, anlaşmazlık. **OTU** 30, 31², 214, 247

ikinci sf. 1. İki sayısının sıra sıfatı. **FH** 34, 70 **OTU** 28, 35, 53, 84, 87, 94, 98, 106, 107, 109, 110, 118, 130, 146, 150, 152, 154, 157², 180, 181, 195, 197, 213, 221, 224, 235, 262, 275, 277, 294 **2.** Sırada önem bakımından birinciden sonra gelen. **OTU** 48, 68, 84, 165, 259 **3.** Birinciden sonra gelen kimse veya nesne. **OTU** 21, 121

ikmal,- li a. (*ikma:li*) *Ar. ikmāl* Eksik bir şeyi tamamlama, daha iyi duruma getirme, bütünleme. **OTU** 185

iktibas a. *Ar. iktibās ed. esk.* Alıntı. **iktibas etmek ed.** Alıntılanmak. **OTU** 180

iktidar a. (*iktida:rı*) *Ar. iktidār* **1.** Bir işi yapabilme gücü, erk, kudret. **OTU** 273 **2.** Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi. **OTU** 27

iktifa a. (*iktifa:ı*) *Ar. iktifā esk.* Yetinme. **iktifa etmek** Yetinmek. **FH** 98, 119 **OTU** 112

iktisadi sf. (*iktisa:di:ı*) *Ar. iktisādī* Ekonomik **OTU** 139, 154, 293

iktisatçı a. Ekonomi alanında uzman olan kimse, ekonomist. **OTU** 139

ilaç,- cı a. (*ince okunur*) *Ar. ‘ ilāc* Bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollarla kullanılan madde, em, deva. **OTU** 57, 106

ilahi sf. (*ila:hi: l ince okunur*) *Ar. ilāhī* *din b. 1.* Tanrı ile ilgili olan, Tanrı'ya özgü

olan, tanrısal, lahuti. **OTU** 192 **2.** *mec.* Çok güzel, mükemmel. **OTU** 110

ilahiyat a. (*ila.hiya.tı, l ince okunur*) *Ar. ilāhiyyāt fel* Tanrı bilimi. **OTU** 40

ilam Ar. a. (*i:la:mi, l ince okunur*) *Ar. i'lām huk. esk.* Bir davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmî belge. **OTU** 250

ilan a. (*i:la:ni, l ince okunur*) *Ar. i'lān* Duyuru. **OTU** 106, 280 **ilan etmek** Açıkça bildirmek. **FH** 73 **OTU** 39, 72, 101

ilave a. (*ila:ve, l ince okunur*) *Ar. ‘ilāve* Ekleme, ulama. **OTU** 15, 82, 86, 89 **ilave etmek** Eklemek, ulamak. **FH** 35, 50, 55, 105, 106, 119 **OTU** 30, 58, 82, 88, 89, 130, 183, 194, 212, 217, 258, 263, 285², 291

ilca a. (*ilca:ı*) *Ar. ilcā’ esk.* Zorlama, zorunda bırakma. **FH** 92, 114

ilçe a. Yönetim bakımından yurt bölümlenmesinde ilden sonra gelen bölüm, kaymakamlık, kaza. **OTU** 214

ile bağ. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz. **FH** 44, 47, 49, 51², 54, 55, 58, 62, 69², 71³, 72, 73, 77, 81, 85, 89, 115 **OTU** 11, 17, 19², 25, 33², 34, 36², 37, 40, 55, 60, 61, 71², 78, 89, 92³, 104, 106², 153, 156, 157, 168, 179, 185, 199, 213³, 219 **2.** Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz. **OTU** 30

ileri sf. 1. Önde bulunan. **FH** 30, 34 **OTU**

164 **2.** Doğrusundan daha çok gösteren (saat). **FH 25 3. mec.** Benzerlerini geride bırakmış. **OTU 24, 56, 60, 129, 167, 177, 185, 255, 258, 266, 285 4. a.** Henüz gelmemiş zaman, gelecek, sonra. **OTU 139 5. zf.** Öne doğru, ileri doğru. **OTU 57 ileri gelmek** Oluşmak, meydana gelmek. **OTU 50, 248, 255 ileri gitmek** Söz ve davranışta ölçü dışına çıkmak, gereksiz, aşırı davranışta **FH 66 OTU 82 ileri sürmek** Bir düşünceyi veya tasarımı önermek, serdetmek. **OTU 92, 175, 184, 186, 226, 239, 234, 246, 248, 265 ileri varmak** İleri gitmek. **OTU 159 ileride zf.** Gelecekte, gelecek zamanda. **OTU 83², 84, 90, 92 ilerilik a.** Gelişmiş olma durumu, çağdaşlık. “İlerilik değil bilgisizlik.” **OTU 217 ilerleme a.** İlerlemek işi. **FH 58 ilerlemek (nsz)** Bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak. **FH 12, 22, 31, 113 ilgi a.** İki şey arasında bulunan herhangi bir bağlılık, ilişki, alaka, taalluk, aidiyet. **OTU 121, 198, 238, 295 ilgi göstermek** İlgisini göstermek, belli etmek. **OTU 202 ilgisini kesmek OTU273** Bir kimse veya şeyle bütün bağlarını koparmak, ilişkisi kalmamak, alakayı kesmek. **ilgilendirmek (-le)** Bir şeyle ilgili kılmak. **OTU 151 ilgili sf.** İlgilenmiş olan, ilgisi bulunan, alakalı, alakadar, müteallik. **OTU 150, 162, 229**

ilhak a. (ilha:kı) Ar. ilhākī esk. bağlama, ekleme. **OTU 86**

ilham a. (ilha:mı) Ar. ilhām Esin. **FH 123 OTU 39, 54**

ilik,- ği a. Kemiklerin iç boşluklarını dolduran ve kan hücrelerinin yapımını sağlayan doku. **FH 33 iliklerine işlemek** Bütün varlığını kaplamak, çok etkilenmek. **OTU 236**

ilim,- lmi a. Ar. ‘ilm Bilim. **OTU 21, 35, 36², 45, 47⁵, 48², 60, 67, 68, 104², 105⁵, 106², 108, 121³, 122, 123, 127, 131, 134, 143², 147², 148, 153², 154, 173², 179, 181³, 182, 187, 192², 193², 202⁵, 203², 207², 214², 220², 222, 225, 232, 233, 236, 237, 238, 241², 247, 253, 257, 259, 260, 263², 266, 273, 281, 284⁴, 286², 292², 295, 296**

→ **ilim adamı**

ilim adamı a. Bilim adamı. **OTU 121², 146², 187, 202, 247, 263, 290**

ilimci sf. fel. Bilimci. **OTU 154**

ilişilmek (-e) İlişme işi yapılmak. **OTU 83**

ilişmek (-e) 1. Bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak. **FH 76 2.** Bir şeye hafifçe dokunmak, takılmak. **FH 16 3.** Değinmek, sözünü etmek. **OTU 57, 290**

ilk sf. 1. Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı. **FH 10², 11, 14, 22, 25, 26, 27, 40, 49, 65, 68, 70³, 74, 131, 132 OTU 29, 39, 50, 57², 58, 67, 76, 83, 97, 98², 101, 109, 111, 114, 120, 123, 130, 168, 172, 210, 230, 239 2. a.** Herhangi bir şeyin en

önde olanı, önce geleni **FH 18 OTU 66, 75, 127, 173 3.** *zf.* Birinci olarak, en başta. **FH 12, 114 OTU 20, 23, 27, 118, 136, 169**

→ **ilk önce**

ilk önce *zf.* Önce, en önce, en başta. **OTU 24, 25, 106**

ilkın *zf.* (*i'lkin*) Başta, başlangıçta, önce, iptida. **OTU 157, 174**

ilk *zf.* Birinci olarak, en başta. **OTU 28**

→ **ilkokul**

ilkokul *a.* (*i'lkokul*) *esk.* Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocuklarının temel eğitim ve öğretimini sağlamak için devletçe açılan veya açılmasına izin verilen dört yıllık okul, ilk mektep, iptidai, iptidai mektep. **OTU 89**

illaki *zf.* (*i'lla:ki, l ince okunur*) *Ar.* *illā + Far. ki* İlla. **FH 39, 87 OTU 173**

illet *a.* *Ar.* 'illet Hastalık derecesine varan alışkanlık. **OTU 68, 235, 237**

ilmî *sf.* (*ilmi:ı*) *Ar.* 'ilmî Bilimsel. **OTU 38, 60³, 89, 101, 105, 106, 111, 138, 149, 153, 165, 172, 202², 205, 206, 225, 226, 227, 241², 243, 244, 246, 247, 250, 252, 253, 259, 260, 261, 271, 275³, 284, 290**

iltibas *a.* (*iltiba:sı*) *Ar.* *iltibās* *esk.* Andırışma. **OTU 140**

iltifat *a.* (*iltifa:tı*) *Ar.* *iltifāt* İlgi gösterme, rağbet etme. **FH 26 iltifat etmek** İlgi göstermek, rağbet etmek. **OTU 30**

iltihak *a.* (*iltiha:kı*) *Ar.* *iltihāk* *esk.* Katılma. **iltihak etmek** Katılmak. **OTU 37**

iltisak *a.* (*iltisa:ki*) *Ar.* *iltişāk* *esk.*

Kavuşma, bitişme, birleşme. **OTU 88, 90**

→ **iltisaklı dil**

iltisaklı dil *db.* Birleşmeli, eklemeli diller. "Tahsin Banguoğlu'nun 'Ana Hatlar ile Türk Grameri', bu tasnifi kabul ederek, Türkçeyi iltisaklı diller arasında göstermiştir." **OTU 86, 87**

ima *a.* (*i:ma:ı*) Dolaylı olarak anlatma, üstü kapalı olarak belirtme, işaretleme, anıştırma, ihsas. **FH 16 ima etmek** Dolaylı anlatmak, anıştırmak, ihsas etmek. **FH 16**

iman *a.* (*i:ma:nı*) *Ar.* *īmān* *din* *b.* İnanç. **FH 44, 90 OTU 39, 40, 274**

imdat,- dı *a.* (*imda:dı*) Tehlikede olana yapılan yardım. **OTU 228 imdada yetişmek** Çok zor ve tehlikeli bir anda yardım etmek. **FH 27 OTU 154, 210**

imdi *zf.* Şimdi. **OTU 22**

imkân *a.* (*imkâ:nı*) *Ar.* *imkān* Olanak. **FH 32, 36, 41 OTU 62, 73, 84, 100, 130, 136, 137, 138, 142, 144, 161, 169, 172, 173, 176², 179, 182, 191², 192², 201, 212, 213, 214, 215, 222, 232, 243, 248, 253, 258³, 259, 260, 265, 269, 282 imkân vermek** Bir işin olmasına elverişli ortamı hazırlamak. **OTU 185, 187, 212, 252, 265, 267, 286**

imkânı olmak Olanağı bulunmak. "Altı gün sabahtan akşama kadar yapılan tenkitlerin ve itirazların hepsini birkaç makaleye sığdırmak imkânı olmadığı için, ikinci ve üçüncü plândaki meselelerden bahsetmeyeceğim." **OTU 84, 257**

imkânsız *sf.* Olanaksız. **FH 96 OTU 55,**

60, 152, 158, 174², 177, 187, 233, 259, 286 **imkânsız olmak** Olma ihtimali bulunmamak. “*Bunları diriltmenin imkânsız olduğu söylenemez; fakat halkın dil zevkinde uğradıkları tiksintinin sebeplerini iyice bilmek lâzımdır.*” **OTU** 160, 182

imkânsızlaşma,- ğı a. Olanaksızlaşma. **OTU** 148

imkânsızlık,- ğı a. Olanaksızlık. **OTU** 114, 169, 191, 192

imla a. (*imla: l ince okunur*) Yazım. **OTU** 17, 23, 25², 33, 34, 66¹¹, 72, 77, 78⁷, 79², 80⁵, 81, 83², 92², 93, 99⁷, 100², 101, 103, 106, 107⁴, 108², 142, 154², 155, 165³, 184², 209, 230, 231, 235, 258, 269⁷, 270⁹, 286

imparatorluk,- ğu Kendi topraklarında oturan çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimi. **OTU** 131

imrendirmek (-e, -i) İmrenmesine yol açmak. **OTU** 138

imrenmek (-e) Beğenilen bir kişi veya şeye benzemeyi istemek, gıpta etmek. **FH** 32

İmrül Kays öz. a. Arap şairi, muallakati seba şairlerinden biri. “*Biz lise mezunlarımızın İbni Haldun'u veya İmrül Kays'ı Türkçeye tercüme edecek kadar Arapça öğrenmelerini istemiş değiliz.*” **OTU** 188

imtihan a. (*imtiha:nı*) *Ar. imtiḥān* **1.** Sınav. **OTU** 152, 153², 185, 283² **2. mec.** Güç, direnme, dayanışma gerektiren, sonucunda deneyim kazandıran zor bir

durum. **OTU** 269

imtiyaz a. (*imtiya.zı*) *Ar. imtiyāz* Başkalarına tanınmayan özel, kişisel hak veya şart, ayrıcalık. **OTU** 138, 141

imza a. (*imza:.*) *Ar. imzā'* **1.** Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde kullandığı işaret. **OTU** 42², 43, 147, 178 **2. mec.** Herhangi bir alanda ün yapmış kimse. **OTU** 130, 132, 141, 283 **3.** İmzalama işi. **OTU** 107

imzalanmak (nsz) İmzalanma işi yapılmak. **OTU** 87

imzalı sf. 1. İmza edilmiş. **OTU** 197 **2.** Yazarı belirtilmiş. **OTU** 196, 197, 292 **3.** İmza edilmiş olarak. **OTU** 206, 233

inanabilmek (-e) İnanma olasılığı bulunmak. **OTU** 229

inanç,- cı a. 1. Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma. **OTU** 27, 249 **2.** İnanılan şey, görüş, öğretisi. **OTU** 171, 275³ **3. din b.** Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat. **OTU** 118², 275²

inandırmak (-e, -i) İnanmasını sağlamak. **OTU** 220

inanılmak (-e) İnanma işi yapılmak. **OTU** 293

inaniş a. İnanma işi. **OTU** 62, 229

inanmak (-e) 1. Bir şeyi doğru olarak benimsemek **FH** 66 **OTU** 22, 41, 56, 62, 81, 143, 144², 157, 228, 229, 275³ **2.** Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek. **FH** 91 **OTU** 25 **3.** Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek. **OTU** 130, 243 **4.** Kanarak aldanmak. **FH** 17

inat,- dı *a. Ar. 'inād* Bir konuda direnme, ayak direme, diretme, direnim. **FH** 87 **OTU** 108, 237 **inat etmek** Direnmek, diretme, ayak diremek. **FH** 39 **OTU** 236, 273

inatla *zf. (ina'tla)* Ayak direyerek. **OTU** 237

ince *sf.* **1.** Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, **kalın** karşıtı. **FH** 19 **2.** Zayıf. **FH** 22, 33 **3.** Ayrıntılı. **OTU** 137, 213 **4.** Hafif, gücü az. **FH** 42 **OTU** 136, 190, 214 **5.** *mec.* İyiden iyiye, ayrıntılı. **FH** 47 **OTU** 288 **6.** *mec.* Düşünce, duygu veya davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif, **kaba** karşıtı. **FH** 22, 78 **OTU** 15 **7.** *mec.* Ayırıcı belirginliği fazla olmayan, ufak. “*Aralarında, kullanım bakımından ince farklar vardır.*” **OTU** 223

→ **ince hece, ince hesap**

ince hece *db.* “e, i, ö, ü” seslerinin bulunduğu seslemlerin genel adı. “*Kalın hecelerle başlayan kelimeler kalın, ince hecelerle başlayan kelimeler ince hecelerle devam eder.*” **OTU** 165, 219, 221

ince hesap Konuyu, tüm detaylarıyla ele alma. “*Bu kadar ince hesap yapan babasına yeni bir kıyafet masrafı nasıl teklifedecekti?*” **FH** 45

incecik *sf.* Çok ince. **FH** 29, 80, 108 **OTU** 56

inceleme *a.* **1.** İncelemek işi, tetkik. **OTU** 121⁴, 125, 157, 141, 146, 152, 160², 160,

165, 222², 223, 235, 246, 268, 275 **2. ed.** Bir bilim veya sanat konusunu her yönüyle geniş biçimde açıklayan eser veya yazılı araştırma. **OTU** 286

incelemek (-i) Bir işi veya bir şeyi ele alıp özelliklerini, ayrıntılarını inceden inceye, özenle anlamaya, öğrenmeye çalışmak, tetkik etmek. **OTU** 52, 75, 232

incelenmek (nsz) İnceleme işi yapılmak. **OTU** 162

inceleyebilmek (-i) İnceleme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 172

incelik,- ği *a.* **1.** İnce olma durumu. **OTU** 155 **2.** İnce davranış gösterme, zarafet, nezaket. **OTU** 78, 232 **3.** Bir işin herkesçe görülemeyen nitelikleri. **OTU** 247 **4.** Ayrıntı. **OTU** 155, 147, 176, 181, 233, 241, 284², 289

incelmek (nsz.) **1.** İnce duruma gelmek. **FH** 28 **2.** Zayıflamak. **FH** 42

inceltmek (-i) İnce duruma getirmek **OTU** 221

incitmek (-i) İncinmesine yol açmak. **OTU** 148, 168, 247

incizap,- bı *a. (inciza:bı) Ar. incizāb esk.* **1.** Cazibeye tutulma, ilgi duyma. **FH** 59 **2.** Çekme, çekilme. **FH** 120

indésirable *İng.* İstenmeyen, hoş karşılanmayan. “*indésirable’ kelimesi, bir deniz kazası üzerine Amerika’ya alınmayan birinin İngilizceden taklit yoluyla Fransa’ya soktuğu bir sözdür.*” **OTU** 145

indirgemek (-e) Daha kolay ve yalın duruma getirmek. **OTU** 231

indirilmek (nsz) İndirme işi yapılmak.

OTU 64

indirmek (-i) Yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak. **FH** 49 **2.** Kapamak. **FH26** **3.**

Düşürmek, azaltmak. “*Bahtiyar yeni kelimeler var ki, bize kendilerini çarçabuk sevdirenler yabancılar gibi, bu devreyi kısaltıyor ve zihnimizle birkaç temas müddetine indiriyorlar.*” **OTU** 115, 284 **4.** Durum bakımından seviyeyi, daha aşağılara çekmek. “*İlim dilini halk diline indirdiğiniz takdirde kelime hazinesi fakirleşir ve dil düşünce inceliklerini ifadeden aciz kalır.*” **OTU** 284, 285

İngiliz öz. a. *İt. inglese* İngiltere halkından olan kimse. **FH** 51 **OTU** 48, 61, 71, 87, 127, 132, 170, 196, 249, 269, 270, 284,

İngilizce öz. a. Hint-Avrupa dil ailesinden, İngiltere’de, biraz farklı biçimiyle Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya ve İngiliz uygarlığını benimsemiş olan ülkelerde kullanılan dil, İngiliz İngilizcesi. **OTU** 15, 47⁴, 48⁴, 49, 47, 50, 59, 80², 96, 104, 106, 108, 134, 145, 166, 173, 176², 181², 182², 184⁴, 196, 201, 203, 219², 220, 249, 253, 256², 261, 280², 287

İngiltere öz.a. Birleşik Krallık’ı meydana getiren dört ülkeden en büyük ve merkezî olanı. “*Bir tabiiyatçı dostum. İngiltere’de tabiiyata dair neşredilmiş eserlerin kırk binden yukarı olduğunu söylemişti.*” **OTU** 32, 104, 137, 144, 170, 187, 249

inhiraf a. (*inhira:fi*) Ar. *inhirāf* esk. Sapma, başka bir tarafa meyletme. **FH** 49 **inhiraf etmek** Sapmak. **FH** 49 **OTU** 29

inhisar a. (*inhisa:rı*) Ar. *inhişār* mec. Tekel. **inhisar etmek** Bir şeyle sınırlanmak. **OTU** 13, 86

inhitat a. (*inhita:tı*) Ar. *inhiṭāt* esk. Son bulma, yıkılıp dağılma. **OTU** 39 **inhitata uğramak** Gerilemek. “*İslam ve Türk Medeniyeti en büyük ilhamını oradan aldı. Fakat klasik denizden uzaklaşması nispetinde inhitata uğradı.*” **OTU** 39

inkâr a. (*inkâ:rı*) Ar. *inkâr* Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma. **FH** 52 **OTU** 225 **inkâr etmek** Yaptığı bir işi, söylediği sözü veya tanık olduğu bir şeyi yapmadığını, bilmediğini, görmediğini söylemek, yaptığını saklamak, yadsımak. **FH** 30, 94 **OTU** 24², 27, 76, 77, 112, 227², 274

inkılap,- bı a. (*inkıla:bı, l ince okunur*) Ar. *inkilāb* **1.** Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform. **OTU** 21, 37, 50, 51², 58, 69, 113, 118, 129, 131, 147, 149, 172, 207, 208, 221⁴, 222², 225², 249, 266 **2.** esk. Bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm. **OTU** 20, 31, 75, 76, 101, 129 **inkılap yapmak** Bir durumdan başka bir duruma dönüşmek. “*Allah’ım! O ne yenilik özentileri, bir çırpıda bir nahiv inkılabı yapmak mümkünmüş gibi o ne takdim tehirlere O ne kesik, bodur, güdük,*

eciş bücüş ibareler, hele o ne imla keşmekeşi!” OTU 81

inkılapçı *a.* İnkılap yanlısı veya inkılap yapan kimse. **OTU** 85, 151², 210, 276, 296,

inkılapçılık,- ğı *a.* İnkılapçı olma durumu. **OTU** 248, 249

inkisar *a. (inkisa:rı) Ar. inkisar esk. mec.* İlenme, ilenç. **OTU** 128 **inkisar etmek** İlenmek. **OTU** 128

inmek,- er (-den) **1.** Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek. **FH** 18², 19, 23, 41, 111 **OTU** 32⁴, 157, 174, 253, 269 **2. (-e)** Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak. **FH** 53 **3. (-e)** Yönelmek. “*Bu cereyan halka doğru inmek ve halkın konuştuğu gibi yazmak istedi.*” **OTU** 28 **4. (-den)** Sayısı azalmak. **OTU** 32, 118 **5. (-den)** Değeri düşmek. **OTU** 30, 208 **6. (-den)** Ulaşmak. **OTU** 28

inmeli *sf.* Bir tarafında inme bulunan, mefluç. **OTU** 140

insaf *a. (insa:fi) Ar. inşāf* Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet. **OTU** 108

insafılı *sf.* İnsafı olan, acıyarak hakkını vererek davranan. **OTU** 190

insafsızca *zf. (insafsı'zca)* İnsafsız bir biçimde, insafsızcasına **FH** 88 **OTU** 14

insan *a. Ar. İnsān* **1.** Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı. **FH** 10, 19, 24, 26, 29², 47, 57, 58, 66, 69³,

80, 87, 101, 108², 111², 112² **OTU** 60, 61, 63³, 110, 115, 124, 136, 157, 169, 214, 230, 253, 275, 287², 288², 294, 295 **2. a.** Âdemoğlu, âdem evladı. **FH** 29, 32², 79, 82, 88, 91 **OTU** 34, 68³, 110, 115, 172, 174²

→ **insan hakları**

insan hakları Tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlükler, ırk, ulus, etnik köken, din, dil ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği haklar. “*Hukuk dili kanunlara bağlı bütün insan haklarını ifade sistemidir.*” **OTU** 247

insicamsız *sf.* Birbirini tutmayan, tutarsız. **FH** 12

insiyak *a. (insiya:kı) Ar. insiyāk ruh b. esk.* İçgüdü. **FH** 94

inşa *a. (inşa:) Ar. inşā'* **1.** Yapı kurma, yapı yapma, kurma. **OTU** 243 **2. ed.** Düzyazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme. **OTU** 21

inşallah *ünl. (i'nşallah) Ar. inşā'e + allāh* “Tanrı dilerse, Tanrı nasip ettiyse” anlamlarında dilek anlatan bir söz. **OTU** 210, 232

intiba *a. (intiba:) a. inṭibā ruh b. esk.* İzlenim. **FH** 12, 47, 68 **OTU** 58, 109

intiba vermek İzlenim uyandırmak. “*Uydurulan istilahlara çoğunda kökler bile halk dilinden alınmış olmadığı için, ‘negbileyli dengiley sistemi’ gibi kelimeler ve terkipler, deli saçması intibayı veriyor ve kepezelik derecesinde gülünç oluyor.*” **OTU** 45

intibah *a. (intiba:hi) Ar. intibāh* Uyanma, uyanış. **FH** 24
intibak *a. (intiba:ki) Ar. inṭibāk* Uyum. **FH** 130 **OTU** 147 **intibak etmek** Uymak alışmak. **FH** 58 **OTU** 106
intihar *a. (intiha:ri) Ar. intihār* *mec.* Hayatını tehlikeye düşürecek aşırı davranış veya iş. **FH** 95 **intihar etmek** Kendini öldürmek. **FH** 98
intikal,- li *a. (intika:li) Ar. intiḳāl* Bir yerden başka bir yere geçme, geçiş. **OTU** 224 **intikal etmek 1.** Yer değiştirmek. **FH** 64 **OTU** 38, 249, 257 **2.** Anlamak, kavramak. **FH** 44
intizam *a. (intiza:mi) Ar. intizām* Düzen, çekidüzen. **FH** 37, 38
intizamsız *sf.* Düzensiz, düzeni olmayan, karışık. **OTU** 64
ip *a.* İplik. **OTU** 29
ipek,- ği *a.* İpek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel. **FH** 32, 104
ipekli *sf.* İpekten yapılmış veya içinde ipek bulunan (kumaş). **OTU** 141
ipka *a. (ipka:) Ar. ibḳā huk. esk.* Yerinde, önceki durumunda bırakma. **ipka etmek** Yerinde bırakmak, kaldırmamak, değiştirmemek. **OTU** 102
iplik,- ği *a.* Pamuk, keten, yün, ipek, naylon vb. dokuma maddelerinin uzun, ince liflerinden her biri. **FH** 28
iptidai *sf. (iptida:i:) Ar. ibtidā'ī fel. esk.* İlkel. **OTU** 105, 142, 170, 202
iptidailik,- ği *a.* İptidai olma durumu. **OTU** 76

irade *a. (ira:de) Ar. irāde* Bir şeyi yapip yapmamaya karar verme gücü, istenç. **OTU** 27, 47, 48², 68, 100, 110, 116, 136, 253 **2. fel.** ve *ruh b. fel.* İstenç. **OTU** 122
iradesiz *sf. ruh b. fel.* İstençsiz.
İran *öz. a.* İran İslam Cumhuriyeti. “*Uzak şark ve İran tesirleri meşum olmuştur.*” **OTU** 39
irat,- dı *a. (i:ra:dı) Ar. irād esk.* Söyleme. **irat etmek** Söylemek. **OTU** 132
irca *a. (irca:) Ar. ircā' esk.* Döndürme. **irca etmek** Eski biçimine sokmak, çevirmek, döndürmek. **OTU** 60
iri *sf.* Olağandan daha hacimli Olağanı aşan büyüklüğü olan, ince karşıtı. **OTU** 274
→ **irili ufaklı**
irili ufaklı Büyük küçük karışık. **FH** 33
irkilmek (nsz) 1. Ürkerek geri çekilir gibi olmak. **FH** 19 **2.** Şaşırıp duraklamak. **OTU** 121
irtica *a. (irtica:) Ar. irticā' Gericilik.* **OTU** 56², 131, 149, 151, 225³, 266, 267, 268, 269², 271
isabet *a. (isa:bet) Hedefe varma, hedefi vurma.* **OTU** 139 **isabet etmek** Belli bir yerde bulunmak, yer almak. **OTU** 139
isabetli *sf.* Yerine düşmüş, yerinde, uygun. **OTU** 229
isim,- smi *a. Ar. ism* **1.** Ad. **FH** 105 **OTU** 14, 61³, 67², 83, 92, 93, 104, 132, 195, 219, 220, 244, 268, 269, 273, 295 **2. db.** Ad. **OTU** 12, 68, 80, 92³, 93³, 94², 103², 105, 139, 140, 281, 291, 295 **3. mec.** Kişi,

insan. **OTU 96 ismi geçmek** Adı geçmek. **FH 53, 57**

→ **isim tasrifî, isim terkibi, ismin hâlleri**
isim tasrifî db. İsim çekimi. “İsimlerin tasrifî bahsinde mefulün maa edatı ‘ile’nin niçin ihmal edilmiş olduğu soruldu.” **OTU 92**

isim terkibi db. İsim Tamlaması. “Yalnız bir isim değiştireceğiz, ‘izafet terkibi’ yerine ‘isim terkibi’ diyeceğiz.” **OTU 93⁵, 94⁴ 113**

iskarpin a. *Fr. escarpin* Ökçeli, konçsuz ayakkabı. **FH 13, 36**

iskele a. (*iske'le*) *İt. scala* Deniz taşıtlarının yanaştığı, çoğu tahta ve betondan yapılmış, denize doğru uzanan yer. **OTU 63**

iskemle a. (*iske'mle*) *Rum. 1.* Arkalıksız sandalye. **FH 78, 80²** *2. mec. Rum.* Makam, koltuk, mevki. “Yeni Maarif Vekilimiz, iktidar iskemlesine oturduğu gündən beri, eski alakalarını, inançlarını ve düşüncelerini unutmamışsa hatırlayacaktır.” **OTU 27**

İslam Ansiklopedisi öz. a. Türkiye Diyanet Vakfı tarafından çıkarılmış; İslami ilimler, İslam kültür ve medeniyeti ile ilgili terimler, İslam dünyasında din, ilim, siyaset, sanat ve edebiyat alanlarında yetişmiş önemli şahsiyetler ile İslam hayatına etkide bulunmuş eserler gibi İslam dünyasının birçok alanına değinen ansiklopedi dizisi. “Baha Toven üstadımızın dünkü *Tasvir*'de çıkan makalesi, *İslam ansiklopedisinin ilk*

fasikülündeki imlâ, noktalama ve dizgi yanlışlarını ayıklamakla bitiremiyor, elde bir imla lügati varken bu kararsızlığa ve düzensizliğe nasıl düşülebildiğini soruyordu.” OTU 66²

İslam öz. a. (*isla.mı, l ince okunur*) *Ar. islām din b.* Müslümanlık. **OTU 17², 36², 39³, 40², 61**

İslamiyet öz. a. (*isla:miyet, l ince okunur*) *Ar. islāmiyyet* Müslümanlık. **OTU 218**

isli sf. İsi olan, islenmiş, is bulaşmış. **FH 19, 23**

İsmail Habib öz. a. İsmail Habip Sevik, yazar, edebiyat tarihçisi, gazeteci, siyasetçi. “Atatürk'ün, ilk öz Türkçe denemeleri başarısızlığa uğrayınca İsmail Habib'e ve arkadaşlarına söylediği şu sözleri de öğrenecektir: Bu dil işi bu tutumla sökmeyecek. Ben öldükten sonra döneceklerine ben dönerim.” **OTU 230**

İsmail Hakkı Baltacıoğlu öz. a. Türk eğitimci, yazar, hattat, siyasetçi. “Kendisini ne kadar sevdiğimi tekrarlamaya lüzum olmayan İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun dil konusundaki durumunu anlamıyorum.” **OTU 125, 126²**

İsmail Hâmi Dânişmend öz. a. Türk tarihçi ve Türk Dili araştırmacısı. “*Falih Rıfkı Atay*'ın ‘ilk halkçı, ilk lâik, ilk Türkçü ve ilk Türkçeci’ diye vasıflandırdığı İsmail Hâmi Dânişmend'in de bunu en sağlam vesikaları ile son eserinde ispat ettiği Koca Ali Suavi, Koca Türk de bu terim

meselesinde bizim gibi düşünmüştür.”

OTU 127

İsmail Safa öz. a. Türk şair, yazar, eleştirmen. “*Fransızca kelimeler kullandığı için Ali Kemal hırslanmış, bir yazısının sonunda İsmail Safa'nın ruhuna hitap ederek bağırıyordu.*” **OTU 132, 266**

İsmet İnönü öz. a. “*İsmet İnönü, Cumhuriyet Reislğine geldiğinde, ‘ne anarşi, ne cebir’ demişti.*” **OTU 118**

ismi fail db. Fiilden türeyen ve işi yapanı gösteren isim cinsinden kelimeler, özne. “*Fakat ‘münekkit’ kelimesinin, Arapça tef’il babından tenkidin ismi faili (öznesi) olduğunu Osmanlıca dil bilgisinden mahrum bırakılan gençler bilmezler.*” **OTU 276**

ismi has Yalnız bir kimse, bir hayvan veya bir şeye has olan isim. Hz. Muhammed (sav.), Medine-i Münevvere gibi. “*İdealizm bir ismi has değildir.*” **OTU 61**

ismin hâlleri db. Türkçede ismin hâlleri; kelimeleri belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma açısından tanımlayan, sözcüğün yalın hâl ile hâl eki almış durumlarından her biridir. “*Onu ismin hâlleri arasına kabul edince ‘için’ edatını da istisna etmemek lazımdı.*” **OTU 92**

isnat,- dı a. (*isna:dı*) Ar. *isnād* Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme. **OTU 152 isnat etmek** Dayandırmak. **OTU 35², 68**

İspanya öz. a. Resmî adıyla İspanya

Krallığı Avrupa'nın güneybatısında, İber Yarımadası'nda yer alan ülke. “*Bu kültür İspanya'dan bütün Avrupa'ya yayıldı ve rönesansı hazırladı.*” **OTU 40**

İspanyolca öz. a. Hint-Avrupa dillerinden, İspanya'da, Brezilya dışındaki Latin Amerika'da ve İspanyol uygarlığını benimsemiş ülkelerde kullanılan dil. **OTU 256², 293**

ispat a. (*ispa:tı*) Ar. *işbāt* Tanıt ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, kanıtlama, tanıtlama, tanıt. **OTU 15, 27, 50, 58, 66, 191, 244 ispat etmek** Kanıtlamak. **OTU 73, 84, 124, 127, 223, 246²**

İstanbul öz.a. Türkiye'de yer alan şehir ve ülkenin 81 ilinden biri. “*Bir İstanbul kızı olduğu için Neriman'ın bu farklar karşısındaki hayreti azalmıştı.*” **FH 32², 34 OTU 14, 57, 79², 80 100, 103, 114, 126, 135, 156, 177³, 185, 207, 208, 212, 256, 257², 270³, 293, 294**

İstanbul Radyosu öz. a. İstanbul Radyosu, Türkiye'nin en eski ve en büyük radyolarından biri. “*Evvvelki gece, İstanbul Radyosunda Mevlâna'nın hayatını ve eserlerini anlatan Kâzım İsmail Gürkan'ı evimden dinledim.*” **OTU 199, 283**

İstanbul Üniversitesi öz. a. 18 Kasım 1933'te kurulan Türkiye'nin ilk üniversitesi. “*İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde, mahkemelerimizde ve adli makamlarımızda böyle bir hukuk dili olmadığına göre, bir öğretim üyesinin resmen ve umumiyetle kabul edilmemiş*

bir dille ders vermesi kanun ve hukuk teamüllerine aykırıdır.” OTU 246

istasyon *a. Fr. station* Araştırma kuruluşu. **OTU 74**

istatistik,- ği *a. Fr. statistique* Bir sonuç çıkarmak için verileri yöntemli bir biçimde toplayıp sayı olarak belirtme işi, sayımlama. **OTU 232**

istek,- ği *a.* Bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk. **FH 11, 114 OTU 48, 168, 244**

isteksizlik,- ği *a.* İsteksiz olma durumu. **FH 80**

isteme *a.* İstemek işi. **FH 39 OTU 31**

istemek (-i) **1.** İstek duymak, arzulamak: **FH 9, 11, 12, 13², 16, 18, 22, 24, 25, 26, 28, 31, 33², 34², 35², 36⁴, 37, 38, 39⁴, 40, 44², 46, 48², 49³, 50, 52, 56², 57², 61, 62³, 63, 65, 66², 67, 70, 71⁴, 72², 73⁴, 74, 80, 81², 82², 83, 85, 88, 89, 90⁵, 91³, 97, 98, 99, 100, 101², 102, 106, 122 OTU 17², 21, 22, 27, 28³, 32, 33, 47, 55, 61, 62², 65, 67, 70, 82, 87, 99, 102², 103³, 104², 105, 106, 111, 116, 123, 125, 127², 140, 154, 161, 162, 170, 172, 174², 176, 183, 186, 187², 188, 202, 207³, 218, 245, 249, 252, 255³, 258, 259, 261, 265, 266⁴, 267³, 268², 269², 285, 288, 292 **2.** *(-i, -den)* Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek. **FH 17, 87, 89³, 106, 115, 116, 118², 128, 130, 131, 150, 152, 155, 160, 162², 169 OTU 34, 56, 58, 89, 243 **3.** *(-i)* Görmek istediğini bildirmek. **OTU 42, 241 **4.** *(-i)* Gerek olmak. OTU 30, 38, 91******

istenmek (nsz) İstenilmek. **OTU 37, 64, 83, 130, 175, 197, 197, 203, 257²**

ister bağ. Cümledeki görevleri aynı olan kelimelerin ayrı ayrı her birinin başına getirilerek herhangi birinin onanmasında sakınca olmadığını anlatan bir söz. **OTU 48³, 113³ **2.** *a.* Bir şeyin yapılabilmesinin veya olabilmesinin bağlı olduğu şey, gerek, icap, lüzum. OTU 55**

isteyebilmek (-i) İsteme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 31**

isteyiş *a.* İsteme işi. **OTU 177**

istiare *a. (istia:re) Ar. isti'āre ed.* Bir şeyi anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını eğreti olarak kullanma, eğretileme. **OTU 68, 135, 183, 264**

istidat-, dı *a. (istida:dı) Ar. isti'dād esk.* Yetenek. **FH 69 OTU 156, 295**

istidlal,- li *a. (istidla:li, l ince okunur) Ar. istidlāl esk.* Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma. **OTU 38**
istidlal etmek Kanıtlara dayanarak bir sonuca varmak. **OTU 209**

istif *a. Rum.* Eşya veya başka nesnelerin düzgün bir biçimde üst üste konulmasıyla oluşan yığın. **OTU 200**

istifade *a. (istifa:de) Ar. istifade* Yararlanma. **FH 55** **istifade etmek** Yararlanmak. **FH 27, 44 OTU 24, 72**
istifade edebilmek Yararlanmak. **FH 55**

istifa *a. (istifa:) Ar. isti'fā* Kendi isteğiyle işten veya bir hizmetten ayrılma. **OTU 196**

istihale *a. (istiha:le) esk.* Biçim değiştirme. **OTU 68, 76², 144, 145, 146,**

147, 244 **istihale etmek** Biçim değiştirmek. OTU 147
istihfaf a. (*istihfa:fi*) Ar. *istihfāf* esk. Küçümseme, hor görme, hafifseme. FH 92
istihfaf etmek Küçümsemek, hor görmek, hafifsemek. FH 92
istihkām a. (*istihkâ:mi*) Ar. *istihkām* mec. Korunak. “Neriman'ın daha ileriye gideceğini anladı ve ruhi nizamını bozacak tesirlere karşı benliğinin etrafında istihkâmlar yapmaya başladı.” FH 66
istihsal,- li a. (*istihsa:li*) Ar. *istiḥşāl* Üretim. OTU 220 **istihsal etmek** Elde etmek. OTU 133
istihza a. (*istihza:ʔ*) Ar. *istihzāʔ* esk. Gizli veya kinayeli bir biçimde alay. FH 49, 54², 72, 111 OTU 29, 135, 145, 162, 229
istihza etmek Gizli veya kinayeli bir biçimde alay etmek, alaya almak. FH 110
istikamet a. (*istika:met*) Ar. *istikāmet* Doğrultu. OTU 63, 64², 65, 130, 139, 155, 177, 266 **istikamet almak** Yönelmek. “Bizi Batı kültürüne bağlayan tarihin Latin harfleriyle başlamadığından ve edebiyatımızın Tanzimat'tan beri Batı'ya doğru süratle istikamet aldığından da haberi yoktur.” OTU 227 **istikamet vermek** yön vermek, yöneltmek. OTU 41
istikbal,- li a. (*istikba:li*) Ar. *istikbāl* Gelecek. FH 40, 43, 56, 62, 80 OTU 32², 76, 96, 100, 104
istiklal,- li a. (*istikla:li*, *l ince okunur*) Ar. *istiklāl* Bağımsızlık. OTU 34², 35², 36³,

49, 97, 101

istikrar a. (*istikra:rı*) Ar. *istikrār* Aynı kararda, biçimde sürme, kararlılık, stabilizasyon OTU 297

istikrarlı sf. Dengeli. OTU 144

istila a. (*istila:ʔ*, *l ince okunur*) Ar. *istilāʔ* Yayılma, kaplama, sarma, bürüme. OTU 50, 74, 101, 173, 220², 251², 258 **istilaya uğramak** Başka bir unsur tarafından ele geçirilmek. “Lisanın tasfiyesi ve özleşmesi başka, halk tabirlerinin istilasına uğrayarak nüanslarını kaybetmesi başkadır.” OTU 28

istinaf a. Ar. *istināf* (*isti:na:fi*) huk. esk. Mahkemenin verdiği kararı kabul etmeyerek bir üst mahkemeye götürme. OTU 227

→ **istinaf mahkemesi**

istinaf mahkemesi a. huk. Sulh ve asliye mahkemeleri vb. ilk derece mahkemeler ile temyiz mahkemeleri arasında yer alan ikinci derecede yüksek mahkeme. OTU 227

istinat,- dı a. (*istina:dı*) Ar. *istinād* esk. Dayanma, yaslanma. OTU 98 **istinat etmek** Dayanmak, yaslanmak. OTU 98

istirahat,- ti a. Ar. *istirāḥat* Dinlenme. OTU 30

istismar a. (*istisma:rı*) Ar. *istiṣmār* Sömürme. OTU 30 **istismar etmek** Sömürmek. OTU 30

istisna a. (*istisna:ʔ*) Ar. *istiṣnāʔ* Bir kimse veya bir şeyi benzerlerinden ayrı tutma. OTU 53, 219, 224 **istisna etmek** Ayrı tutmak, dışarıda bırakmak. OTU 28, 71,

92, 106

istisnasız *zf.* İstisnası olmadan, ayrıksız, ayrıcasız, bilaistisna. **OTU** 162, 249, 273

istişare *a. (istişa:re) Ar. istişāre esk.* Danışma. **OTU** 82

istizah *a. (isti:za:hı) Ar. istizāh esk.* Herhangi bir konuda açıklayıcı bilgi isteme, bir sorunun açıklanmasını isteme. **OTU** 11

İsviçre *öz. a.* İsviçre Konfederasyonu, 26 kantondan oluşan federal cumhuriyet. “Geçen gün bir İsviçre gazetesinde İtalya akademisinin yabancı sözlerle nasıl mücadele ettiğini anlatan bir Roma mektubu okudum.” **OTU** 101, 187

isyan *a. (isya:ni) Ar. işyān* Başkaldırı. **FH** 30, 47, 53 **isyan etmek** 1.

Ayaklanmak. **FH** 38 2. Kabullenmemek, razı olmamak. **FH** 52, 107 **OTU** 154, 258

iş *a.* 1. Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. **FH** 29, 38², 39², 45, 46, 48², 50, 51⁴, 53, 69 **OTU** 13, 20, 21², 24, 26², 46, 47, 51, 77, 81, 82, 84, 89, 98, 100, 101, 115, 121², 130³, 131, 139⁷, 142, 150, 160, 161, 179, 242², 243, 279, 289, 2. Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev. **OTU** 98 3. Geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek. **OTU** 55 4. Yapılan şey, davranış. **OTU** 65³, 107², 134, 141, 168, 270 5. İşlem. **OTU** 106 6. *mec.* Sorun, konu, mesele, maslahat. **OTU** 20, 31, 47, 82, 84, 99, 138⁵ 7. *mec.* Gizli neden veya maksat. **OTU** 55 **iş görmek** İş yapmak.

OTU 77 **iş yapmak** Çalışmak. **OTU** 12 **işe yaramak** Elverişli olmak. **FH** 78, 79 **OTU** 46 **işbaşına gelmek** Yönetici olmak. **OTU** 46 **işini bilmek** Nereden, nasıl yararlanacağını bilmek, çıkarını bilmek. **OTU** 50

→ **iş saati, iş adamı**

iş saati *a.* Çalışma saati. **OTU** 58

iş adamı *a.* Kazanç sağlamak amacıyla ticaret veya sanayiye yatırım yapan kişi. **OTU** 138

İş Bakanlığı *öz. a.* Çalışma Bakanlığı. “İktisadi yazılarda ve nihayet adı ‘İş Bakanlığı’ iken şimdi ‘Çalışma Bakanlığı’na çevrilmiş görünen yeni teşkilatımızın unvanı da göze çarpıyor.” **OTU** 114, 139, 140

işaret *a. (işa:ret) Ar. işāret* 1. Anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im. **FH** 122 **OTU** 72, 280, 293 2. Belirti, gösterge, alamet. **OTU** 54, 70², 71, 72, 76 135, 167, 198, 268, 283 3. El, yüz hareketleriyle gösterme. **FH** 33 **işaret etmek** Dikkat çekmek. **OTU** 27, 40, 70, 72, 116, 178, 185, 223, 235, 237, 246, 292

işgal,- li *a. (işga:li) Ar. işgāl* Bir kimseyi işten alıkoyma, engelleme Oyalama. **FH** 50 **işgal etmek** İşten alıkoymak Oyalamak. **FH** 50

işitmek (-i) Kulakla algılamak, duymak. **FH** 11, 18, 22, 24, 40 **OTU** 58

işkence *a. Far. şikence* Bir kimseye maddi veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet. **OTU** 157

işlek *sf.* Özenmeden, çabuk yazıldığı

hâlde okunaklı ve güzel olan (yazı). **OTU** 231, 267

işleme *sf.* İnce ve süslü işlenmiş. **FH** 78

işlemek *(-i)* Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek. **OTU** 65, 76 **2.** *(-e)* İçine girmek, etkilemek, nüfuz etmek. **FH** 33 **3.** *(nsz)* İyi çalışmak. **OTU** 40

işlenmek *(nsz)* İşleme işi yapılmak. **OTU** 180, 181

işletmek *(-i)* İşlemesini sağlamak, çalıştırmak. **OTU** 64

işsiz *sf.* İş olmayan. **FH** 29

→ **işsiz güçsüz**

işsiz güçsüz Yapacak hiçbir işi olmayan veya iş tutmayan. **FH** 29

işte *e.* **1.** Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz, aha, ahacık. **FH** 31, 50, 90 **OTU** 107, 119, 125, 131, 141, 180, 227, 232, 270 **2.** Anlatılan bir sözün sonucuna geldiğini gösterir **FH** 89 **OTU** 68, 121

iştikak *a. Ar. iştikāk db.* Türeme. **OTU** 66, 107, 202, 209, 223,

iştirak,- ki *a. (iştirā:ki) Ar. iştirak top b.* Katılma. **iştirak etmek** Katılmak **OTU** 27, 31, 72, 77, 85, 86, 91², 94, 95²

iştiyak *a. (iştīya:kı) Ar. iştīyāk esk.* Güçlü istek, arzu. **FH** 31, 32, 59, 60², 88², 93

işyar *a. esk.* **1.** Bir işle görevli olan kimse, görevli. **OTU** 153 **2.** Memur. **OTU** 287

itaat,- ti *a. (ita:at) Ar. iṭāʿat* Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma. **itaat etmek**

Söz dinlemek, boyun eğmek, verilen buyruğa uymak. **FH** 75 **OTU** 160

İtalya *öz. a.* İtalya Cumhuriyeti, Güney Avrupa'da, büyük ölçüde İtalya Yarımadası üzerinde yer alan bir ülke. "İtalya'da yabancı sözlere karşı açılan dil savaşından bahsedeceğimi yazmıştım." **OTU** 101, 104, 106², 107, 170, 177, 207, 212, 256

İtalyan *öz. a.* İtalya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. **OTU** 48, 61, 71, 102, 104, 124, 127, 164

İtalyanca *öz. a.* Hint-Avrupa dil ailesinden İtalya'da konuşulan dil. **OTU** 47⁵, 48⁴, 49, 50, 106³, 108, 176, 203, 244², 249, 251, 261, 293

ithaf *a. (itha:fi) Ar. ithāf* Birinin adına sunma, armağan etme. **OTU** 128 **ithaf etmek** Birinin adına sunmak, armağan etmek. **OTU** 128, 129, 188

ithalatçı *a.* İthalatla uğraşan kimse, dış alımcı. **OTU** 146

itham *a. (itha:mi) Ar. ithām* Suçlama. **FH** 72, 124 **itham etmek** Suçlamak, suçlu görmek **FH** 12 **OTU** 34, 196

itibar *a. (i:tiba:rı) Ar. i'tibār* Saygınlık. **OTU** 80 **itibar etmek** Göz önünde bulundurmak, dikkate almak. **OTU** 80 **itibar kazanmak** Sayılmak, değer verilme. "Halk türküleri ve manzumeleri istisna edilirse halk tabirlerinin yazı dilimizde itibar kazanması hadisesi yenidir." **OTU** 28, 30, 137

itibaren *zf. (i:tiba:ren) Ar. i'tibāren* -den başlayarak, -den beri. **OTU** 40, 63, 181

itibarıyla *zf. (i:tiba:ri'yla)* Bakımından. **OTU** 63

itibar *a. (i:tiba:ri) Ar. i 'tibār* Saygınlık. **OTU** 30, 136

itibari *sf. (i:tiba:ri:) Ar. i 'tibārī* Gerçekten öyle olmadığı hâlde öyle sayılan, saymaca, fiktif. **OTU** 112

itidal,- li *a. (i:tida:li) Ar. i 'tidāl* Aşırı olmama durumu, ılımlılık, ölçülülük. **OTU** 31, 170, 171 **2. mec.** Soğukkanlılık. **OTU** 31

itidalcı *a.* Aşırı olmayan, ılımlı, ölçülü olan kişi. “*İtidalciler, ahenk, atf, haber, malum, meçhul*” gibi Türkçenin hayatına girmiş Arapça kelimeleri değiştirmek istemezler.” **OTU** 102, 103²

itikad,- dı *a. (i:tika:dı) Ar. i 'tikād* İnanç. **OTU** 118², 274

itimat,- dı *a. (i:tima:dı) Ar. i 'timād* Güven, güvenç, emniyet. **FH** 36 **itimat kazanmak** Güven sağlamak. “*Umumî itimadı kazanmış mütehassısların koyacağı lisan disiplinine ihtiyacımızı kim inkâr eder?*” **OTU** 24

itimatsızlık,- ğı *a.* Güvensizlik. **FH** 16

itina *a. (i:tina:) Ar. i 'tinā'* Özen. **FH** 9, 18, 37

itiraf *a. (i:tira:fi) Ar. i 'tirāf* Başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme. **OTU** 54, 185, 273²

itiraf etmek **1.** Başkaları tarafından bilinmesi kendi için sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklamak, söylemek, bildirmek **FH** 18, 28, 30², 35,

87, 89, 96 **OTU** 30, 38, 185, 186, 264 **2.** Kabul etmek. **FH** 30, 31 **OTU** 143

itiraz *a. (i:tira:zı) Ar. i 'tirāz* **1.** Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkma. **OTU** 11 **OTU** 25², 84, 88, 95, 97, 98, 164², 239, 258 **2.** Söylenecek söz, karşı söyleme. **FH** 51 **itiraz etmek** Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkmak, karşı çıkmak. **FH** 26, 51, 53, 79, 83, 87, 89³, 96, 118 **OTU** 86

itiyat,- dı *a. (i:tiya:dı) esk.* Alışkanlık. **FH** 10, 56, 59, 62 **OTU** 69, 79, 80, 115, 183, 251

itmek,- er (-i) **1.** Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürmek. **FH** 43, 52 **2.** Sevk etmek. **OTU** 40

ittifak *a. (ittifa:kı) Ar. ittifāk* **1.** Anlaşma, uyuşma, bağlaşma. **OTU** 26 **2.** Oy birliği. **OTU** 88, 94, 163 **ittifak etmek** Anlaşmak, uyuşmak. **OTU** 29

ittihaz *a. (ittiha:zı) Ar. ittihāz* *esk.* Alma. **FH** 100 **ittihaz etmek** Almak, gerekeni yapmak. **FH** 100

ivedi *sf.* Acele. **OTU** 255, 287

ivedilik,- ği *a.* Çabuk, hemen yapılma gerekliliği, müstaceliyet, istical. **OTU** 153

iyi *sf.* **1.** İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı. **FH** 83, 97 **OTU** 17, 18, 23, 48, 58², 75, 116, 141, 202, 212 **2.** Yerinde, uygun. **FH** 61 **OTU** 13, 191 **3.** Doğru olan. **FH** 23 **4. zf.** Yeterli, yetecek miktarda olan. **FH** 78 **OTU** 221 **5. zf.** İstenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde. **FH** 37, 50, 60, 69, 72,

75, 88, 116 **OTU** 55, 57², 82, 98, 121, 122, 127, 141, 202, 231³, 265, 291 **iyi etmek** Uygun, yerinde bir davranışta bulunmak. **FH** 44, 81

→ **iyi niyet**

iyi niyet *a.* Herhangi bir kimse veya konuda hiçbir kötü düşünce beslememe, hüsnüniyet. **OTU** 121, 136, 278

iyice *zf. (iyi'ce)* **1.** Gereği gibi, derinlemesine, ayrıntılarıyla. **FH** 22, 39 **OTU** 39, 160, 166 **2.** Çok, adamakıllı: **OTU** 75

iyimser *sf.* Genellikle her düşünce ve işi iyi olarak değerlendiren, kötümser karşıtı, nikbin Optimist. **OTU** 238

iyimserlik,- ği Her şeyi en iyi yanından gören, her durumda iyi bir çıkış yolu uman dünya görüşü, nikbinlik Optimizm. **OTU** 225

iz *a.* Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet, emare. **OTU** 118, 237

izafe *a. (iza:fe)* *Ar. izāfe esk.* Bir şeye veya bir kimseye bağlama, mal etme, yakıştırma. **OTU** 111 **izafe etmek** Bağlamak, yüklemek, mal etmek. **OTU** 111, 152, 199, 212

izafet (I) *a. (iza:fet)* *Ar. izāfet fel. esk.* Görelik. **OTU** 106, 275

izafet (II) *bk.* izafet terkibi **OTU** 113

→ **izafet terkibi**

izafet terkibi *db.* İsim tamlaması. “*Yalnız bir isim değiştireceğiz, ‘izafet terkibi’ yerine ‘isim terkibi’ diyeceğiz.*” **OTU** 93⁵, 94², 113, 136, 153, 154², 194, 191,

200, 282, 291

izah *a. (i:za:hı)* *Ar. izāh* Açıklama. **FH** 49, 83 **OTU** 39, 78, 84, 86, 90, 92, 93, 94², 98, 148, 210, 222, 245², 289, 294, 295 **izah etmek** Açıklamak, ayrıntılı bilgi vermek. **FH** 49, 109 **OTU** 39, 60, 78², 84, 89⁵, 90, 91³, 94, 96, 103, 116, 131², 173, 189, 194, 208, 210, 220, 223, 226, 251, 274 **izaha çalışmak** Açıklamaya gayret etmek. “*Bu inanışın bizi Şark ile Garp arasında yeni bir Hümanizm’e kavuşturabilecek büyük imkânlar taşıdığına da kaniyim ki, birçok etütlerimde izaha çalıştığım bu davanın münakaşa yeri şimdilik bu sütun değildir.*” **OTU** 62

izahat *ç. a. (i:za:ha:tı)* *Ar. izāhāt* Açıklamalar. **OTU** 245 **izahat vermek** Açıklamalarda bulunmak, ayrıntılı bilgi vermek. **FH** 26

izale *a. (iza:le)* *Ar. izāle esk.* Yok etme, giderme. **OTU** 214 **izale etmek** Yok etmek, gidermek. **FH** 101

izdivaç,- cı *a. (izdiva:cı)* *Ar. izdivāc esk.* Evlenme. **FH** 89, 93

izin,- zni *a. Ar. izn* Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, ruhsat, icazet, mezuniyet. **FH** 35 **izin vermek** Birine bir iş yapması için müsaade etmek. **FH** 110, 113

izzet *a. Ar. izzet esk.* Büyüklük, yücelik, ululuk. **FH** 62

→ **izzetinefis**

izzetinefis *a. (izze'tinefis)* *Ar. izzet + nefis* Öz saygı. **FH** 62, 115

J

J. Vendryes öz.a. Joseph Vendryes. Fransız dil bilimci. “*J. Vendryes'in ‘Le Langage’ adlı eserinin 86 ncı sayfasındaki morfem izahını okudum. O izahı buraya da alıyorum.*” OTU 90

jandarma a. (janda'rma) İt. *gendarme* ask. Yurt içinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli, yasa ve nizamların koyduğu hükümlerin yürütülmesini ve bunlara dayanan hükümet emirlerinin yerine getirilmesini sağlayan silahlı askerî kuvvet. OTU 81

Japonca öz. a. Japon dili. OTU 275

Jean Denny öz. a. Türkçe dil bilgisi konusundaki çalışmalarıyla tanınmış Fransız Türkolog. “*Bana, en doğru ve en güzel Türk Grameri'nin müellifi Jean Denny'nin kitabından birkaç cümle okudu.*” OTU 271

jeoloji a. (l ince okunur) Fr. *géologie* Yer bilimi. OTU 32

Jules Marouzeau öz. a. Fransız dil bilimci. “*Dil Kurumunda toplanan bu ikinci komisyon, uzun süren bir münakaşadan sonra J. Marouzeau'nun vokabülerindeki tarifî kabule karar verdi.*” OTU 87

jüri a. Fr. *jury* Seçiciler kurulu. OTU 283

K

kaba sf. **1.** Özensiz, gelişigüzel yapılmış, zevksiz, sakil, ince karıştı. **FH 45 OTU 251** **2.** Terbiyesiz, görgüsü kıt, nezaketsiz (kimse). **OTU 40, 274²** **3.** *mec.* Terbiyeye, inceliğe aykırı, çirkin, kötü. **FH 112 OTU 214, 276**

kabaca zf. Yaklaşık olarak. **OTU 22**

kabahat,- ti Ar. *ḳabāḥat* a. Uygunsuz hareket, çirkin, yakışsız davranış, suç, kusur, töhmet. **FH 51, 89 OTU 15, 16, 58, 66, 109, 175**

kabahatli sf. Kabahati olan, kusurlu, suçlu, töhmetli. **FH 89, 91**

kabarık sf. Kabarmış olan. **FH 41, 47**

kabarmak (nsz.) Niceliği artmak, büyümek. **FH 93**

kabartma a. Kabartmak işi. **FH 54**

Kabil öz. a. Afganistan'ın başkenti ve en büyük şehri. “*Tramvayla bir saat bile sürmeyen bu mesafe, Neriman'a Efgan yolu kadar uzun görünürdü ve Kabil'le New York arasındaki farkların çoğuna İstanbul'un iki semti arasında kolayca tesadüf edilir.*” **FH 32**

kabil sf. (ka: bil) Ar. *ḳābil* Olabilir. **FH 90², 96 OTU 132** **kabil değil** Olanaksız. **OTU 105**

kabile a. (kabi: le) Ar. *ḳabīle* top. b. Boy. **OTU 285**

kabiliyet a. Ar. (*ḳābiliyyet*) Yetenek **FH 72, 101 OTU 34, 181, 213, 271²**

kabiliyetsizlik,- ği a. Yeteneksizlik. **OTU 50**

kabuk,- ğu a. Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm. **OTU** 38

kabul,- lü Ar. kabûl Bir öneriyi uygun bulma Onaylama. **OTU** 27, 29,46, 47², 66, 87, 212, 218, 233, , 252, 297 **kabul etmek** **1.** Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak. **FH** 87 88², 93 **OTU** 122, 153, 164, 165, 183, 184, 201, 205 240, 251, 255, 256, 279 **2.** Onaylamak. **FH** 60, 118 **OTU** 25, 28, 29, 32, 36, 37, 38, 38, 47, 48, 51², 56, 61, 66, 69², 72, 78, 79, 86², 87, 91, 92², 93, 94, 96², 97, 98, 99², 103², 119, 125, 151, 161, 162³, 163, 165, 166, 174, 180, 191, 208, 220, 226², 239, 246, 247, 266, 274, 275, 276, 278, 264

kabullenmek (-i) Kabul etmek, benimsemek. **OTU** 11

kâbus a. (kâ:bu:su) Ar. kâbûs Acı, sıkıntı, korku veren olay. **FH** 128

kaç sf. Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı. **FH** 14², 22, 25, 33, 109 **OTU** 32, 38, 56, 132, 210, 231²

kaçılmak (nsz) Kaçma işi yapılmak. **OTU** 125

kaçınabilmek (-den) Kaçınma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 75

kaçıncı sf. Çok kez, birçok kez. **OTU** 171

kaçınma a. Kaçınmak işi. **OTU** 182, 186, 206

kaçınmak (-den) Herhangi bir işi yapmaktan veya özverili davranmaktan

geri durmak, imtina etmek. **FH** 66 **OTU** 29, 155², 181

kaçırmak (-i) 1. Kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkân yaratmak. **FH** 26, 73 **2.** Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek. **OTU** 60

kaçmak,- ar (-e) 1. Hızla koşup bir yere saklanmak. **FH** 69 **2. (-den)** Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak. **FH** 37 **3. (-den)** Kaçınmak. **FH** 23, 62, 81, 113, 118 **OTU** 155 **4. (nsz)** Görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak. **OTU** 297

kadar e. Ar. kadar 1. Ölçüsünde, derecesinde. **FH** 87, 120 **OTU** 18, 52, 61, 67, 72, 74, 85, 105, 106, 108, 120, 140², 142, 143, 169, 174, 176, 194, 203, 220, 221, 225, 229, 233, 267 **2.** Dek. **FH** 9², 10², 13, 14, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31², 34², 35³, 40, 55, 56², 58, 59, 63, 71, 77², 78, 79, 101², 121, 135, 137², 138 **OTU** 14², 19, 22, 26, 30², 35, 37, 40, 41², 49², 56², 58³, 64², 81², 84, 89, 91, 100, 102, 104², 105, 110, 138, 149, 157, 163, 170, 180², 196, 199, 219, 226, 239, 243², 244, 252, 254, 257, 258, 262, 267, 274, 289, 297 **3.** Gibi. **FH** 95 **OTU** 28, 273 **4.** Denli. **FH** 16, 24, 28, 32, 37, 38, 39², 44, 47², 53², 55, 56, 73, 80, 89, 107, 138 **OTU** 17, 21, 22², 23², 24, 25, 62, 70, 75, 77, 94, 103, 114², 149, 162, 167, 170, 185, 187, 210, 227, 272, 279, 294, 295 **5.** Süre belirten bir söz. **OTU** 100 **6. zf.** Miktarda, derecede. **FH** 53 **OTU** 55, 78, 118, 141, 163², 181, 188², 191

kader *a. Ar. qader* **1.** Yazgı. **OTU** 128, 237 **2. mec.** Genellikle kaçınılmaz kötü talih. **OTU** 135

kadın *a. 1.* Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen. **FH** 21, 22, 23², 28, 29, 34³, 35, 45³, 47, 78, 79, 102, 103, 105, 107, 108, 118 **OTU** 156, 222 **2. esk.** Bayan. **OTU** 67

kadife *a. Ar. kaṭīfe* Yüzeyi belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleriyle kaplı, parlak, yumuşak kumaş, velur. **FH** 32

kadro *a. (ka'dro) İt. quadro* **1.** Bir kamu kuruluşunun, bir işletmenin, denetim veya yönlendirme işlerini gerçekleştirenler ve bunların taşıdığı ödev, yetki ve sorumlulukların hepsi. **OTU** 101 **2.** Bir işte görev alan kişi veya kişiler, ekip. **OTU** 56, 65

kafa *a. mec. 1.* Kavrama ve anlama yeteneği, zekâ, zihin, bellek. **FH** 84 **OTU** 13, 275 **2.** Görüş ve inançların etkisi altında beliren düşünme ve yargılama yolu, zihniyet. **OTU** 22, 39, 220, 229 **kafa patlatmak** Bir konu üzerinde pek çok düşünmek. **OTU** 29 **kafa yormak.** Bir iş, bir konu üzerinde çokça düşünmek. **OTU** 29 **kafasına girmek** Bir düşünce aklına uygun gelmek. **OTU** 46

kafes *a. Ar. kafes* Çapraz çubuklarla ve aralıklı olarak yapılmış, pencerelere takılan siper. **FH** 69²

kâfi *sf.(kâ:fi:) Ar. kâfi* Yeterli, yetecek ölçüde olan. **FH** 36, 38, 52, 83, 120 **OTU** 29, 81, 93, 105, 142, 235 **kâfi gelmek**

Yetmek, yetişmek. **FH** 59 **OTU** 144, 145, 181

kâğıt,- dı *a. Far. kâğaz* Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak. **FH** 19⁴, 20 **OTU** 56, 67, 122, 132

kahkaha *a. Ar. qahḳaha* Yüksek sesle gülme. **FH** 73 **OTU** 50, 113, 114, 179, 190 **kahkaha atmak** Yüksek sesle gülmek. **FH** 26

kahraman *a. Far. qahramān* **1.** Bir olayda önemli yeri olan kimse. **OTU** 210 **2. ed.** Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi. **OTU** 169²

kahramanca *sf.* Kahramana yaraşır. **OTU** 209

kahramanlık,- ğı *a.* Kahramanca davranış, yiğitlik. **FH** 76

kahvaltı,- yı *a.* Genellikle sabahları yenilen hafif yemek. **FH** 54, 56, 61 **kahvaltı etmek** Hafif yiyeceklerle karın doyurmak. **FH** 55

kahve *a. Ar. qahve* **1.** Ağaçtaki meyve çekirdeklerinin kavrulup toz hâline getirilmesiyle hazırlanan içecek. **FH** 31 **OTU** 58, 143 **2.** Kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunduran, tavla, domino, bilardo, kâğıt vb. oynanan yer, kahvehane, kiraathane. **FH** 11, 12³, 14, 26³, 29³, 30, 31, 101

kahveci *a.* Kahve üreten veya satan kimse. **OTU** 276

kâhyalık,- ğı *a.* Kâhya olma durumu. **OTU** 116

kaide *a.* (*ka:ide*) *Ar. kā 'ide* Kural. **FH** 93 **OTU** 20, 21⁴, 31, 36², 66⁴, 67, 69⁶, 71, 72, 78³, 79², 80, 81², 82³, 107², 113, 118, 126, 132, 145, 153², 155, 158, 169, 174, 177, 178, 181, 193, 196, 202, 207, 209², 219, 225², 228, 235, 249, 253, 260, 270, 286, 290, 291

kaidecilik, - ği *a.* Kuralcılık. **OTU** 21

kaidesiz *sf.* Kuralsız. **OTU** 66

kakılmak (*-e*) Kakma işi yapılmak.

kakılıp kalmak Bir yerde beklemek zorunda kalmak, hiçbir yere gidememek. **OTU** 176

kalabalık, - ği *a.* 1. Çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu. **FH** 33, 82 **OTU** 18, 147, 215, 294 2. *sf.*

Sayıcı çok. **OTU** 176

kalan *sf.* Artan, mütebaki. **OTU** 135

kalbur *a.* *Ar. ğirbāl* Tahıl ve başka iri taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek.

kalburüstü gelmek Benzerleri arasında sivrilmiş olmak, seçkin duruma gelmek. **OTU** 69

→ **kalburüstü**

kalburüstü *sf.* (*kalbu'rüstü*) *mec.* Seçkin, sivrilmiş, önde gelen. **OTU** 69

kaldırabilmek (*-i*) Kaldırmaya gücü yetmek. **FH** 38

kaldırılma *a.* Kaldırılmak işi. **OTU** 92

kaldırılmak (*nsz.*) Kaldırma işi yapılmak. **FH** 33 **OTU** 31, 228²

kaldırım *a.* 1. Yaya kaldırımı. **FH** 27 2. *esk.* Yollarda taşlarla yapılan döşeme. **FH** 30

kaldırma *a.* Kaldırmak işi. **FH** 37, 38², 39

kaldırmak (*-i*) 1. Bulunduğu yerden almak. **FH** 38² 2. Yukarı doğru hareket ettirmek. **FH** 16², 17, 19, 73, 76, 109, 115 3. Yok etmek Ortadan silmek. **FH** 29, 81 **OTU** 94, 218, 287 4. Yükseltmek. **FH** 39², 49

kalem *a.* *Ar. qalem* 1. Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç. **OTU** 132, 142² 2. *mec.* Yazar. **OTU** 57², 141, 188, 273

kalın *sf.* Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan (cisim), ince karşıtı. **OTU** 165

→ **kalın hece**

kalın hece *db.* 'a, ı, o, u' seslerinin bulunduğu seslemlerin genel adı. "Kalın hecelerle başlayan kelimeler kalın, ince hecelerle başlayan kelimeler ince hecelerle devam eder." **OTU** 165, 219, 221

kalıp, - bı *a.* *Ar. qālib* *mec.* Biçim, durum. **OTU** 31, 124, 133, 149, 224² 2. Yenilikten uzak, özgün olmayan. **OTU** 30

kalite *a.* *Fr. qualité* Nitelik. **OTU** 29³

kalkabilmek (*nsz*) Kalkma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 267

kalkınma *a.* Kalkınmak işi. **OTU** 135, 197, 267

kalkma *a.* Kalkmak işi. **OTU** 247

kalkmak, - ar (*nsz*) 1. Gitmek üzere yerinden ayrılmak. **FH** 75 2. (*-den*) Uyanarak yataktan ayrılmak. **FH** 18, 22, 80, 81 3. Oturma durumundan dik duruma

gelmek, doğrulmak. **FH** 34², 40, 52, 76 **4.** Yukarı doğru yükselmek. **FH** 71 **5.** Varlığı, hayatı son bulmak. **OTU** 209 **5.** (-e) Girişmek, başlamak, davranmak, yeltenmek. **FH** 38 **OTU** 34, 37, 50, 61, 122, 142², 159, 250, 251, 284 **6.** (-den) Yok olmak, artık bulunmamak. **OTU** 25 **kalma a. 1.** Kalmak işi. **OTU** 85, 91, 227 **2. sf.** Herhangi bir kimseden veya bir dönemden kalmış olan. **OTU** 41, 71, 149 **kalmak,- ır (nsz) 1.** Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek. **FH** 19², 21, 24, 28, 39², 63, 78, 112, 118, 120 **OTU** 15, 22, 28, 65, 66, 152, 155, 166, 173, 185, 284 **2.** Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak. **FH** 32 **OTU** 122 **3.** Hayatını sürdürmek, yaşamak. **FH** 45 **OTU** 35, 141, 146, 170, 171, 178, 215, 237 **4.** Varlığını korumak, sürdürmek. **FH** 27, 39, 51 **OTU** 35, 37, 65, 69, 106, 133², 139, 216, 227, 229, 270, 271, 272, 274, 287 **5.** Herhangi bir durumu sürdürmek. **FH** 23, 24 **6.** Eğleşmek. **FH** 74 **7.** (-den) Yapamamak. **OTU** 31 126 **8.** Bir işi belli bir noktada bırakmak. **OTU** 39 **9.** (-le) Yetinmek. **OTU** 20, 29, 67, 76, 125, 128, 153, 170, 221 **10.** Sınırlanmak. **OTU** 22, 81, 151, 221 274 **11.** (yar) Olmak, herhangi bir durumda bulunmak. **FH** 11, 13², 18, 20, 37, 41, 43 **OTU** 26, 37, 64, 65, 86, 134, 148, 179², 183, 186, 207, 210, 212, 228, 246, 250, 257, 270, 273, 286 **kalp,- bi a. Ar. kalb 1. anat.** Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun

her yanından gelen kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek. **FH** 11, 23 **OTU** 63, 64², 202 **2. mec.** Sevgi, gönül. **FH** 13, 88, 56, 57, **3.** Kalp hastalığı. **FH** 116 **kalbi çarpmak** Yüreği çarpmak **FH** 18 **kamaşmak (nsz)** Ekşi bir şey sebebiyle dil, damak veya diş uyuşmak. **FH** 21, 110 **kamburlaşmak (nsz)** Kambur duruma gelmek. **FH** 108 **kamış sf.** Bu bitkiden yapılmış. **OTU** 132 **Kâmil Paşa öz. a.** Kıbrıslı olup Osmanlı'nın son dönem sadrazamlarındandır. “*Kâmil Paşa'nın hatıratında Osmanlı Türkçesi nahvinin aldığı karışık ve dolambaçlı, fakat gayet vazih ve parlak şekil bunun ispatıdır; misaller bundan ibaret de değildir.*” **OTU** 15 **kampanya a. (kampa'nya) İt. Campagna** Politika, ekonomi, kültür vb. alanlarda belirli bir süredeki etkinlik dönemi. **OTU** 171, 187 **kamus a. (ka:mus) Ar. kāmūs esk.** Sözlük. **OTU** 289 **Kamûsu'l - Alâm öz. a.** Şemseddin Sami'ye ait ansiklopedi niteliğinde bir eser. “*Muallim Naci'nin, İsmail Safa'nın, eski ve yeni daha birçok şair, tenkitçi ve romancının eserleri, yüzlerce büyük tarih, Kamûsu'l – alâm gibi eşsiz ansiklopediler ve böyle saymakla tükenmeyecek eserler Lâtin harflerine çevrilip basılamamıştır.*” **OTU** 266

kan *a.* 1. Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı. **FH** 11, 54, 73, 118 **OTU** 64 **2. mec.** Soy. **OTU** 111, 169 **kanı kaynamak** Coşkun ve kıpırdak olmak. **OTU** 115

kanaat,- ti *a.* (*kana:at*) *Ar.* *kanā'at* Elindekinden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum. **OTU** 39, 78², 104, 131,

kanal *a.* *Fr. canal* Bazı bölgeleri sulamak, kurutmak amacıyla veya gemilerin işlemesine elverişli, insan eliyle açılmış su yolu. **OTU** 122

kanat,- dı Kapı, pencere, dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin kapağı. **OTU** 182 **kanat çırpamak** Yeni bir başlangıç yapmak. **OTU** 27

kandırmak (-i) 1. Kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek. **FH** 84 **2.** Aldatmak. **FH** 24

kanepe *a.* (*kane'pe*) *Fransızca canapé* Birkaç kişinin oturabileceği genişlikte koltuk, çekyat. **FH** 37, 38, 39, 79

kanıt *a.* Bir şeyin doğruluğu, gerçekliği konusunda kanaat verici belge, delil, iz, argüman. **OTU** 146

kani *sf.* (*ka:ni:*) *Ar.* *kāni'* *esk.* Kanmış, inanmış. **FH** 58, 121 **OTU** 41, 62, 77², 78, 93, 107, 267,

kanser *a.* *Fr. cancer tıp.* Bir organ veya dokudaki hücrelerin kontrolsüz olarak bölünüp çoğalmasıyla beliren kötü urların

yol açtığı hastalık, amansız hastalık, incitmebeni, dokunmabana. **OTU** 38, 156²

kansız *sf.* Kanı olmayan. **FH** 74

Kant *öz. a.* Alman felsefesinin kurucularından biri olan düşünür. "Objektif kelimesinin Kant'tan önce aldığı manalarla sonrakiler çok farklıdır." **OTU** 261

kanun *a.* (*ka:nu:nu*) *Ar.* *kanūn* 1. huk. Yasa. **FH** 60 **OTU** 11, 55, 68³, 100, 146, 157, 159⁴, 170, 175, 179, 180², 186, 214, 247², 250², 253, 267², 275², 297³ **2.** Geçerli olan kural. **OTU** 57, 73, 77, 85², 89, 110², 134

kanuni *sf.* (*ka:nu:ni:*) *Ar.* *kanūnī* huk. Yasal. **OTU** 266

kanunlaşmak (*nsz*) Yasalaşmak. **OTU** 207

kanunsuz *sf.* Yasası olmayan, yasasız. **OTU** 66

kap,- bı *a.* Kapak, cilt. **FH** 17

kapak,- ğı *a.* 1. Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne. **FH** 46 **2.** Kitap, defter vb.nin en üstüne geçirilen kılıf. **OTU** 229

kapalı *sf. mec.* Dış çevreyle ilişki içerisinde olmayan. **OTU** 162

→ **kapalı çarşı**

kapalı çarşı *a.* Dükkân ve ara yollarının üzeri tonoz ve kubbelerle örtülü çarşı. **FH** 47, 254

kapama *a.* Kapamak işi. **OTU** 185

kapamak (-i) 1. Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek. **FH**

22, 57, 69, 76, 77², 107, 131 **2.** Bir şeyin görünmesine engel olmak. **FH 42**
kapanma a. Kapanmak işi. **OTU99**
kapanmak (nsz) Kapalı duruma gelmek. **FH 21, 25, 36, 42**
kapatma a. Kapatmak işi. **OTU 30**
kapatmak (-i) Bitirmek, unutturmak, söz edilmesini engellemek. **OTU 181**
kapı a. 1. Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. **FH 13², 15², 17, 18⁴, 19³, 23, 24², 34, 36, 43, 47, 48, 61, 63, 65, 68, 70, 74², 76, 81, 116, 122, 128 OTU 18, 74², 181 2. mec.** Gelir, geçim, kısmet sağlayan yer, kaynak veya imkân. **FH 36**
kapılmak (-e) mec. 1. Sürüklenmek. **OTU 285 2.** Bir şeyin veya kimsenin güçlü etkisinde kalmak. **FH 31, 131 OTU 205**
kaplama sf. 1. Üstü herhangi bir başka maddeyle kaplanmış olan. **FH 68 2. a.** Kalınlığı 5 milimetreden az, ince ağaç levha. **FH 47**
kaplamak (-i) 1. Çepeçevre sarmak, kuşatmak. **FH 56 OTU 41 2.** Yayılıp doldurmak, etkisinde bırakmak **OTU 29, 209**
kaplanmak (-le) Kaplama işi yapılmak. **FH 68**
kapmak,- ar (-i) 1. Birdenbire yakalayarak, çekerek almak. **FH 41 2.** Yer ayırmak, yer tutmak. **OTU 107**
kapris a. Fr. caprice Geçici, düşüncesizce, değişken istek. **OTU 46**

kaptırmak (-e, -i) 1. Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak. **OTU 206 2. mec.** Yanlış bir davranış sonucu birine uygun imkânı sağlamak, fırsat vermek. **OTU 117**
kar a. Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı. **FH 79 OTU 33**
kâr a. (kâ:rı) Far. kâr mec. Yarar, fayda. **OTU 53**
kara sf. Ar. kârra mec Kötü, uğursuz, sıkıntılı. **OTU 141, 142**
→ **kara gün**
kara gün a. mec. Üzüntülü sıkıntılı zaman. **OTU 58**
karakter a. Fr. caractère 1. Bir bireyin kendine özgü yapısı Onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye. **OTU 146 2.** Ayırt edici nitelik. **OTU 165**
karakteristik,- ği sf. Fr. Caractéristique Bir kimse veya nesneye özgü olan (ayırıcı nitelik), tipik. **OTU 166, 186**
karanlık,- ği a. 1. Işık olmama durumu. **FH 47 OTU 278 2. mec.** Sıkıntı, perişanlık. **FH 43 3. sf.** Işıksız. **FH 23, 68², 108 4. sf. mec.** Karışık. **OTU 41, 153, 255 karanlık basmak** Hava kararmak. **FH 42**
karar a. Ar. karar 1. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. **FH 13, 75², 99, 101 OTU 39, 46², 50², 87, 100, 106, 110, 124, 126, 147, 151, 165,**

167, 187, 243 **2. huk.** Herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm. **OTU** 149², 150, 250, 296 **3.** Değişmez olma. **OTU** 21 **karar almak** Bir davayı, bir sorunu sonuca bağlamak. **OTU** 133, 196², 197³ **karar altına almak** Karar vermek, karşılaştırmak. **OTU** 239 **karar kılmak** Birçok şeyi deneyip birini seçmek. **OTU** 275 **karar vermek** Bir sorunu karara bağlamak, karşılaştırmak. **FH** 16, 38, 45, 54, 55, 63³, 75, 118 **OTU** 76, 85, 86, 87, 88³, 89², 91, 92, 94², 95², 96, 98², 100, 115, 125, 137, 155², 163, 165, 190, 197³, 261 **karara bağlamak** Bir davayı, bir sorunu çözümlenmek, sonuçlandırmak. **OTU** 25, 138²
→ **kararname**
kararname *a.* (*kararna:me*) *Ar.* *karâr* + *Far.* *nâme* Bakanlar Kuruluna verilen yetkilere dayanarak alınan karar. **OTU** 186
kararlaştırılmak (*nsz*) Kararlaştırma işi yapılmak. **OTU** 78
kararmak (*nsz*) **1.** Rengi karaya dönmek, siyahlaşmak. **FH** 36, 42 **2.** Işık sönmek, kısılmak veya gücü azalmak. **FH** 42
kararsızlık,- ğı *a.* Kararsız olma durumu, tereddüt. **OTU** 66
kardeş *a.* **1.** Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı. **FH** 57, 58² **OTU** 45, 170 **2. mec.** Aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri. **OTU** 49, 56 **kardeş ün.** Adı bilinmeyen kimselere söylenen bir

seslenme sözü. **OTU** 283

kardeşçe *sf.* Kardeşe yaraşır. **OTU** 200

kardinal,- li *a.* *Fr.* *cardinal* *din b.* Papayı seçen, danışmanlığını yapan başpapazlardan her biri. **OTU** 144

kargaşalık,- ğı *a.* Kargaşa durumu, alavere. **FH** 39 **OTU** 72

karı *a.* Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce. **FH** 56

→ **karı koca**

karı koca *a.* Birbirleriyle evlenmiş kadın ve erkek. **FH** 58

karın,- rını *a.* İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi. **FH** 52

karıncalanmak (*nsz.*) Verici veya alıcıdaki bozukluk sebebiyle televizyonda görüntü bozulmak. **FH** 129

karış *a.* Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık. **OTU** 57

karışık *sf.* **1.** Düzensiz, dağınık, intizamsız. **FH** 89 **OTU** 15² **2.** Karışmış. **FH** 16, 23, 44, 54 **OTU** 33², 46 **3.** Kargaşa, gerginlik içinde olan. **FH** 18, 59 **4.** Anlaşılması güç olan, açık seçik olmayan, çapraşık. **FH** 22 **OTU** 288

karışıklık,- ğı *a.* Karışık olma durumu, teşevvüş. **FH** 41 **OTU** 213², 284, 286, 296

karışma *a.* Karışmak işi. **OTU** 111², 116, 184

karışmak (*-e*) **1.** İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak,

birbirinin içine girmek. **FH** 12, 14, 21, 22²
OTU 19, 29, 186 **2.** Düzensiz, dağınık
olmak. **OTU** 90, 92, 139 **3.** Müdahale
etmek, araya girmek. **FH** 48 **OTU** 258 **4.**
(*nsz*) Bulanmak, duruluğunu yitirmek.
OTU 19², 157 **5.** Bir araya gelmek,
katılmak. **FH** 10 **6.** (*nsz*) Açıklığını
yitirmek, anlaşılması güçleşmek. **FH** 22
OTU 172

karıştırmak (-e, -i) **1.** Karışma işini
yaptırmak. **FH** 35 **OTU** 104 **2.** Ayırt
edememek, tam olarak seçememek. **FH**
60 **OTU** 28, 70, 71, 110, 111, 209, 257 **3.**
Kurcalamak Oynamak. **OTU** 127 **4.** Göz
atmak, araştırmak, incelemek. **FH** 17
OTU 245

karikatür *a. Fr. caricature* İnsan ve
toplumla ilgili her tür olayı konu alarak
abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve
güldürücü resim. **OTU** 26

karikatürist *a. Fr. caricaturiste*
Karikatürcü. **OTU** 27

karnakatsı *sf. Karman çorman. "Yoksa,
bulunamamışsa bulunmuş da orajdan
daha karnakatsı bir şeyse, arkadaşımız
Hamdi Varoğlu'nun teklif ettiği karşılık da
mı hatıra gelmedi?"* **OTU** 33, 55

karpuz *a. Far. ħarbüz bit. b.*Dışı yeşil
kabuklu, içi kırmızı ve sulu, iri meyvesi.
OTU 124²

karşı *a.* **1.** Bir şeyin, bir yerin, bir
kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi. **FH**
17, 77, 119 **2.** Ön, kat, huzur. **FH** 25, 38²,
46, 48, 67, 113 **OTU** 11, 33, 36, 64, 187,
189, 216 **3.** *sf.* Bulunan yere göre önde,

ileride olan. **FH** 14 **4.** *sf.* Karşıt, zıt,
muhalif **FH** 87 **OTU** 40, 292, 296 **5.** *zf.*
Karşılık olarak, mukabil. **FH** 16, 40, 47,
55, 63, 66, 67, 69, 88 **OTU** 18, 34, 49,
66², 76², 81, 101, 106², 114, 118, 123,
131, 140, 143, 148, 157, 160 164, 168,
171, 175, 179, 180, 182, 231, 259 **6.** *zf.*
İçin, hakkında. **FH** 31², 32, 54, 56, 58, 59,
65, 70, 88, 89, 90 **OTU** 108, 130, 135,
136, 135, 174, 190, 251, 257, 285 **7.** *zf.* -e
doğru. **FH** 23, 66 **OTU** 34, 101, 225, 241,
243, 275 **karşı çıkmak** Bir düşünceye
katılmamak, cephe almak. **OTU** 109
karşı koymak Boyun eğmemek. **OTU**
143, 176 **karşı olmak** Birine veya bir
düşünceye katılmamak, karşıt olmak.
OTU 149 **karşısına dikilmek** Engel
olmak. **OTU** 160

karşılama (-i) **1.** Dışarıdan gelen bir
kimseye karşılayıcı olarak çıkmak,
istikbal etmek. **FH** 102 **2.** Karşılık olmak,
denk gelmek, tekabül etmek. **FH** 26 **OTU**
163, 192³, 233, 236, 241, 259, 260, 261,
295 **3.** Söylenen, yapılan, bildirilen bir
şeyi olumlu veya olumsuz bulmak. **FH**
24, 54, 71, 81, 115 **OTU** 159, 255 **4.** Bir
sözcüğe karşılık bulma işi. "*Dilimizden
kovduğumuz ve yerine Türkçelerini
koyamadığımız Arapça ve Farsça kelime-
leri hiç değilse argo ile karşılama
zarureti.*" **OTU** 179

karşılama *a.* Karşılama işi. **OTU** 185

karşılama (*nsz*) Karşılama işi
yapılmak. **OTU** 50, 260

karşılaşabilmek (-le) (*nsz*) Karşılaşma

imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 191
karşılaşmak (-le) Karşı karşıya gelmek,
rastlaşmak. **FH** 19, 74 **OTU** 37, 102, 184,
229

karşılaştırmak (-i, -le) Karşılaştırma
işini yaptırmak. **OTU** 155

karşılayabilmek (-i) Karşılama imkânı
veya olasılığı bulunmak. **OTU** 202, 295

karşılık,- ğı *a.* **1.** Bir dildeki bir sözü
başka bir dilde aynı anlamda karşılayan
söz. **OTU** 15, 33², 34, 35², 36, 37², 49, 60,
68, 70, 103, 104, 105, 109³, 110, 111,
112², 120⁶, 130², 133, 134, 139², 140,
148, 150, 159, 166, 167, 168², 171, 172,
178², 181, 182², 192², 199, 205, 209, 220³,
236², 241², 247, 250², 251², 255, 257,
259⁵, 260, 263, 287, 288 **2.** Bir davranışın
karşı tarafta uyandırdığı, gerektirdiği
başka davranış, mukabele. **FH** 33 **OTU**
68, 100 **karşılık bulmak** Yabancı bir
dilden gelen sözcüklere kendi dilinde eş
değer sözcükler bulmak. “*Almanca Volk*
kelimesi Fransızcada peuple kelimesinden
başka bir karşılık bulamıyor.” **OTU** 112,
173, 251 **karşılık vermek** Cevap vermek,
yanıt vermek. **FH** 73

karşılıksız *sf.* Karşılığı olmayan. **OTU**
34, 153

karyola *a.* (*karyo'la*) *İt. carriola* Üzerine
yatak konulup yatılan tahta veya metal ev
eşyası. **FH** 22, 24, 77, 79

kasavet *a.* (*kasa:vet*) *Ar. kasāvet esk.*
Üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı. **FH** 79

kâse *a.* (*kâ:se*) Cam, çini, toprak vb.nden
yapılmış derince çanak. **OTU** 107

kasılmak (*nsz*) *tıp.* Kas, büzülüp
toplanmak, büzüşmek, takallüs etmek. **FH**
66

kasıt,- stı *a.* *Ar. kaşd* Amaç, istek,
maksat. **OTU** 116, 122

→ **kastetmek**

Kastamonu *öz. a.* (*kasta'monu*)
Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer
alan illerinden biri. **OTU** 282

kasten *zf.* (*ka'sten*) *Ar. kaşden* Kasıtlı,
bile bile, isteyerek. **OTU** 278

kastetmek,- der (-i) (*ka'stetmek*) *Ar.*
kaşd + T. etmek **1.** Amaçlamak, amaç
olarak almak. **OTU** 18, 70, 154, 202 **2.**
Demek istemek. **OTU** 54, 141, 260, 263

kasti *sf.* (*kasti:ı*) *Ar. kaşdī* Bilerek,
isteyerek yapılan. **OTU** 231

Kastil *öz. a.* İspanya'da tarihi bölge.
“*Fransızcada Île de France (Paris),*
İtalyancada Floransa, Türkçe'de İstanbul,
İspanyolcada Kastil bölge dilleri, siyasi,
İktisadi, dinî, kültürel bir çok sebeplerle
ortak dil hâline gelmişlerdir.” **OTU** 293

kaş *a.* *anat.* Gözlerin üzerinde kemerli
birer çizgi oluşturan kısa kıllar. **FH** 74, 88

kaşlarını çatmak Kızmak, öfkelenmek.
FH 25

kâşif *a.* (*kâ:şif*) *Ar. kâşif esk.* Var olan
ancak bilinmeyen bir şeyi bulan Ortaya
çıkaran kimse, bulucu. **OTU** 187, 236

kat *a.* **1.** Bir yapıda iki döşeme arasında
yer alan daire veya odaların bütünü. **FH**
24, 34², 68 **2.** Apartman dairesi. **FH** 24

→ **kat kat**

kat kat *zf.* Çok, pek çok. **OTU** 210

katar *a.* Taşıt dizisi. **FH** 70

kategori *a.* *Fr. catégorie* Aralarında herhangi bir bakımdan ilgi veya benzerlik bulunan şeylerin tamamı, grup, ulam. **OTU** 113

katı *sf.* Sert, yumuşak karşıtı: **OTU** 89

katıksız Yabancı bir şeyle karışmamış. **OTU** 220, 236

katıksızlık,- ğı *a.* Katıksız olma durumu. **OTU** 293

katılma *a.* Katılmak işi. **OTU** 183

katılmak *(-e) (nsz)* **1.** Aşırı derecede gülme, ağlama, gıdıklanma, korkma vb. tepkiler sırasında, solunum kaslarının kasılmasından dolayı soluk kesilmek. **FH** 73 **2.** Ortak olmak. **OTU** 96 **3.** Bir topluluğa girmek, iştirak etmek. **OTU** 37 **4.** Eklenilmek işi. “*Elbette edatına katılan ‘ki’ teyit içindir.*” **OTU** 196 **katıla katıla ağlamak** Aşırı derecede ağlamak. **FH** 94

katı *sf.* *(kati:)* *Ar. kaṭī* Kesin. **FH** 27, 28, 100, 101

katıl,- tli *a.* *Ar. kaṭl* Öldürme. **OTU** 67
→ **katletmek**

kâtip *a.* *(kâ:tip)* *Ar. kâtib* Yazman. **OTU** 100, 124, 171, 188

katıyetle *zf.* *(katiye'tle)* Kesinlikle. **FH** 56

katlamak *(-i)* Kâğıt, kumaş vb. nesnelere üst üste kat oluşturacak biçimde bükme. **FH** 10

katlanmak *(-e) mec.* Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmak, tahammül etmek. **FH** 103, 169

katletmek,- der *(-i) (ka'tletmek)* *Ar. kaṭl* + *T. etmek* İnsan öldürmek. **OTU** 267

katliam *a.* *(ka'tliā:mı)* *Ar. kaṭl* + *‘āmm* *top. b.* Kırım. **OTU** 106, 169, 236, 266

katmak,- ar *(-e, -i)* **1.** Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak. **OTU** 115, 128, 181, 255, 283 **2.** Bir araya getirmek. **OTU** 148, 258

katmerli *sf.* Çok fazla olan, aşırı. **OTU** 57, 227

Kavâid-i Osmaniye *öz. a.* 1867 yılında Ahmet Cevdet Paşa ve Keçecizade Mehmet Fuat Paşa tarafından yazılan ve Türk dilinin esaslarını kuran bir eser. “*Ananeciler, ‘Kavâid-i Osmaniye’, ‘Sarf ü-nahv’ unvanları altında evvelce mekteplerde okutulan gramer kitaplarındaki Arapça istilâhların aynen ibka edilmesini isterler.*” **OTU** 102

kavalye *a.* *(kava'lye)*, *Fransızca cavalier* Kadına, dansta eş olan veya bir yerde, toplantıda arkadaşlık eden erkek. **FH** 72

kavga *a.* *Far. gavgā* Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş, münazaa. **FH** 112 **OTU** 26

kavgalı *sf.* Kavgayla yapılan veya içine kavga karışan. **OTU** 222

kavim,- vmi *a.* *Ar. kavm* *top. b.* Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun. **OTU** 105, 112, 127

kavram *a.* Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon. **OTU**

138, 139², 140, 154, 173², 191, 241, 276, 284, 294², 295²

kavrama *a.* Kavramak işi, anlama, anlamaklık, algılama. **OTU** 73

kavramak *(-i)* Bir nesne veya düşünceyi her yönünü anlamak, iyice anlamak. **OTU** 112, 229, 265

kavranmak *(nsz)* Kavrama işi yapılmak. **OTU** 39

kavrayabilmek *(-i)* Kavrama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 126, 209, 250

kavrayış Kavrama, anlama, algılama yetisi. **OTU** 29

kavuşmak *(-e)* 1. Yokluğu çekilen veya çok istenen bir şeye erişmek Onu elde etmek. **FH** 95 **OTU** 235, 279 2. Katılmak. **OTU** 298 3. *(nsz)* Bir araya gelmek, birleşmek. **OTU** 64, 156, 200

kavuşturabilmek *(-e,-i)* Kavuşturma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 62

kavuşturmak *(-e,-i)* Kavuşmasını veya kavuşmalarını sağlamak. **OTU** 49, 70 119, 279²

kavuşturulmak *(nsz)* Kavuşturma işine konu olmak. “*Neriman'ın babası odanın ortasında, gözleri yerde, elleri önüne kavuşturulmuş, namazda, kıyam halinde gibi duruyordu. Kaşları çatık ve yüzü kansızdı.*” **FH** 74

kayıp,- ybı *a.* *Ar. ğayb* Kaybolma, yitme, yitim.

→ **kaybetmek**

kaybetmek,- der *(ka'ybetmek)* *Ar. ğayb + T. etmek* *(-i)* Yitirmek. **FH** 13, 42, 50, 66,

90, 113, **OTU** 28, 40², 69, 81, 121, 179, 183, 220, 273, 273³, 289

kaybettirmek *(-i)* Kaybetme işini yaptırmak. **OTU** 227, 233

→ **kaybolmak**

kaybolmak *(ka'ybolmak)* *Ar. ğayb + T. olmak* *(nsz)* Yitmek. **FH** 27, 43, 70 **OTU** 28

kayıt- ydı *a.* *Ar. kayd* Bir yazının, bir hesabın tarih, numara vb.nin veya kopyasının bir yerde yazılı bulunması. **OTU** 25, 248

→ **kaydetmek**

kaydetmek,- der *Ar. kayd + T. etmek* *(-e,-i)* 1. Bazı önemli noktaları tespit etmek. **OTU** 39, 248 2. *(-i)* Belirtmek, söylemek. **OTU** 249

kaydırmak *(-e,-i)* Kaymasını sağlamak. **OTU** 218

kayıp,- bı Yitim, yitme. **OTU** 213, 247, 250

kayıtsız *sf.* İlgisiz. **FH** 56, 72 110

kayıtsız kalmak Önem vermemek, umursamamak. **OTU** 229

kaymak,- ar *(nsz)* Durum değiştirmek. **FH** 10, 11

kaynak,- ğı *a.* 1. Bir şeyin çıktığı yer, menşe. **FH** 92 **OTU** 80, 210², 267, 270 2.

Gelir, kazanç, sağlık vb.ni sağlayıcı öge.

OTU 34 3. Araştırma ve incelemede yararlanılan belge, referans. **OTU** 151, 269 4. Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütünü, literatür. **OTU** 235

kaynaklı *sf.* Belli bir kaynaktan gelen.

OTU 295

kaynar *sf.* Çok sıcak. **FH 77**

kaynaşmak *(-le) (nsz) mec.* Uyuşmak, yakın ilişki kurmak, derinleştirmek, iyi anlaşmak. **FH 81**

kaypaklık,- ğı *a.* Kaypak olma durumu.

OTU 247

kaza *a. (kaza:) Ar. kazā'* **1.** Can veya mal kaybına, zararına neden olan kötü olay.

OTU 145 2. İlçe, kaymakamlık. **OTU 214**

kazaya uğramak Kaza geçirmek. **OTU 160**

kazanabilmek *(-i)* Kazanma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH 53 OTU 251**

kazanç,- cı *a. mec.* Yarar, çıkar, kâr. **OTU 78**

kazandırabilmek *(-e,-i)* Kazandırma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 133, 173**

kazandırma *a.* Kazandırmak işi. **OTU 101, 200**

kazandırmak *(-e,-i)* Kazanmasını sağlamak. **FH 58 OTU 118, 152, 169, 175, 176, 183, 188, 204, 210, 233, 255, 262**

kazanılmak *(nsz)* Kazanma işi yapılmak. **OTU 236**

kazanma *a.* Kazanmak işi. **OTU 168, 215, 233**

kazanmak *(-i)* **1.** Kazanç sağlamak. **FH 50, 53, 89 OTU 29, 111, 135 2. (nsz)** Olumlu, iyi bir sonuç elde etmek. **OTU 22, 76, 153², 228, 248, 273 3.** Edinmek, sahip olmak. **FH 36 OTU 136, 140, 166, 174, 233, 271, 296, 298² 4.**Yenmek, galip

gelmek. **OTU 177², 204² 5.** *(-den)* Ele geçirmek, fethetmek, kazanç sağlamak.

OTU 97

kazara *zf. (kaza:ra:) Ar. kazā' + Far. -rā* Kaza sonucu, yanlışlıkla, bilmeden, kazaen, ezkaza. **OTU 132, 142, 266**

Kâzım İsmail Gürkan *öz.a.* Türk doktor ve yazar. "Evvəlki gece, İstanbul Radyosunda Mevlana'nın hayatını ve eserlerini anlatan Kâzım İsmail Gürkan'ı evimden dinledim." **OTU 199², 200²**

kazımak Temizlemek, yok etmek. **OTU 31**

kazıyye (doğ. kazıye) *a. Ar. kazıyye man. esk.* Önerme. "Nihayet Sintaks bahsine gelir, cümleyi ve kazıyyeyi izah eder, kelimelerin cümle içindeki fonksiyonlarını bildirir." **OTU 84**

keder *a. Ar. keder* Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa. **FH 34, 37, 43, 66, 94, 96, 97**

kederlenmek *(nsz)* Kederli olmak, üzölmek, tasalanmak, mükedder olmak. **FH 37, 102**

kederli *sf.* Acılı, üzüntülü, mükedder. **FH 55, 70**

kedi *a. hay. b.* Kedigillerden, memeli, köpek dişleri iyi gelişmiş, çevik ve kuvvetli, evcil, küçük hayvan, pisik (*Felis domesticus*). **FH 47, 48⁴, 50**

kehribar *a. Far. kehrubā* Süs eşyası yapımında kullanılan, açık sarıdan kıvıla kadar türlü renklerde, yarı saydam, kolay kırılan ve bir yere hızlıca sürtüldüğünde

hafif cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş reçine, samankapan, kılıkapan. **FH** 81

kekremsi *sf.* Tadı az kekre olan. **OTU** 31, 114, 298

kekremsilik,- ği *a.* Kekremsi olma durumu. **OTU** 183, 198, 244, 263

kelamcılık *a.* (*kela.mı, l ince okunur*) Başta Tanrı'nın varlığı, birliği, peygamberlik ve ahiret olmak üzere İslamiyet'in ana ilkelerini konu edinen bilim. **OTU** 40

kelime *a.* *Ar. kelime* Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük, lügat. **FH** 22², 39, 54, 55, 85, 73, 119, 132 **OTU** 12³, 13⁶, 15⁴, 17⁸, 19³, 20³, 21³, 22, 23⁴, 24², 25², 29, 30, 31, 33⁹, 34⁷, 35⁷, 36⁵, 37³, 38², 45³, 47, 48⁵, 49⁸, 52, 53, 56, 58, 59³, 60⁴, 61⁵, 62¹⁰, 63³, 65², 66², 67⁴, 68¹⁰, 69⁵, 70⁴, 71⁴, 72, 73³, 74⁵, 77, 80², 84⁶, 86², 87³, 88, 89, 90², 91², 92², 94², 95, 96, 97³, 98⁴, 100³, 101⁴, 102, 103³, 104, 105², 106⁴, 107, 108³, 109⁶, 110⁴, 111⁶, 112⁷, 113, 114³, 115³, 118¹⁰, 120², 121², 123⁷, 124⁴, 125, 127, 128, 130², 131, 132, 133⁶, 134⁷, 135³, 136², 139⁸, 140⁴, 142, 143, 144¹¹, 145⁸, 146, 147, 148⁵, 150⁴, 151, 152⁸, 153⁸, 154⁶, 155, 157¹¹, 158¹⁰, 159⁵, 160¹¹, 161⁴, 163⁴, 165⁵, 166⁷, 167⁶, 168⁷, 169⁶, 170⁶, 171⁵, 172⁵, 173³, 174¹², 175¹⁰, 176⁷, 177³, 178⁶, 179⁴, 180, 181⁵, 182⁷, 183⁷, 184⁶, 185², 187, 188², 191³, 192⁷, 193⁹, 194⁵, 195², 197², 198, 199⁶, 200, 201⁸, 202², 203⁵, 204⁶, 205⁴, 206², 207⁴, 208, 209⁸, 212³, 213⁷, 214⁹, 215⁴, 216³, 217⁴, 218⁷, 219⁹, 220¹³, 221⁴, 222⁸, 223¹⁰, 224⁴, 225,

227⁴, 228, 229², 230², 232², 233⁸, 234, 235³, 236⁶, 237³, 239², 240⁷, 241⁷, 242², 244⁷, 245⁵, 246, 247, 248⁷, 249⁹, 250⁸, 251⁵, 252², 253⁵, 254⁹, 255⁵, 257⁸, 258⁸, 259⁴, 260⁶, 261⁸, 262³, 263⁵, 270⁷, 271, 274⁵, 275², 276⁷, 277², 278², 280⁴, 281⁷, 283⁸, 284⁸, 285², 286⁶, 287¹⁶, 288¹⁶, 289, 290⁵, 291⁵, 292, 293³, 294⁵, 295⁵, 296⁷, 297⁶, 298⁵ **kelimeyi öldürmek** Sözcüğü anlamsızlaştırmak. “*Yukarıdaki suallerde görülen ‘Bakan’ gibi kelimeyi öldüren de bu manasızlığıdır.*” **OTU** 13

→ **kelime hazinesi**

kelime hazinesi *a. db.* Söz varlığı. **OTU** 284

kelimesiz *sf.* Sözsüz. **FH** 72

kelp,- bi *a.* *Ar. kelb* Köpek. *Osmanlıca’yı iyi bilmedikleri için inkılap kelimesinin kelpleşmek yani köpekleşmek demek olduğunu bilmiyorlar.*” **OTU** 221

Kemal Aygün *öz. a.* Türk bürokrat. “*Şehir Tiyatrosunu edebî heyetten ve liyakatli bir rejisörden mahrum bırakan Belediye Meclisini yanlış kararlara sürükleyen Sayın Kemal Aygün’ün affedilmez hatası bu tiyatromuzu da bir dil vahdetine kavuşmak imkânından uzaklaştırdı.*” **OTU** 279

kemal *a.* (*kema:li*) *Ar. kemāl* Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik. **kemale kavuşmak** Olgunlaşmak. “*İçini bir kişinin değil, müstakbel nesillerin dolduracağı bir şekil istihalesiyle başlayan inkılapların birinci adımlarından, kemale kavuşmuş, hatta*

kemale yaklaşmış bir muhteva beklenemez.” OTU 76

keman *a. Far. kemān müzik* Dört teli olan, çenenin altına dayayarak çalınan yaylı saz. **FH 59, 120, 142**

kemançe *a. Far. kemānçe müz.* Yayla diz üzerinde çalınan, kemana benzer, üç teli olan küçük bir çalgı, kemançe. **FH 9², 10, 11, 15, 27, 29, 37², 40, 41, 57²**

kemiyet *a. Ar. kemmiyyet esk.* Nicelik. **OTU 29, 236², 237, 240, 241**

kenar *a. 1.* Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka. **FH 10, 12, 17, 19, 37², 39, 76 OTU 297 2. Yan. **FH 24, 25, 29, 116****

kendi *zm. 1.* İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, öz, zat. **FH 9², 10, 12², 13², 18, 19, 21², 24², 25³, 26, 29, 30, 32², 35, 37, 38³, 39, 41, 45², 47, 48, 50, 51, 55, 56³, 60², 61, 63⁴, 66, 71, 72, 73², 76, 77, 79, 81², 84, 87, 88³, 89, 96, 101⁴, 105, 106, 107, 109, 112², 114, 115, 117, 118 OTU 19, 20, 23, 26, 28, 30⁴, 33, 34², 35, 36, 37³, 49, 50², 58, 61², 63², 64², 66, 67, 70², 71, 75, 77, 82, 85, 86, 87, 94⁴, 95, 99², 102, 103, 105, 108, 109, 110, 115², 116⁵, 117, 118, 122², 126², 130, 134, 135, 138, 139, 140², 146, 147, 152², 154, 157, 161², 165, 169², 171², 172, 174, 175, 176³, 177, 180, 184², 185, 186³, 192, 197, 202, 203, 206, 212, 215, 233², 236², 252², 255, 265, 269, 271, 273, 279, 280, 281, 282, 284², 287, 289², 297 2.** Bir işte başkalarının etkisi bulunmadığını belirten bir söz **OTU 12**

kendinden geçmek Bir şey karşısında coşkuya kapılmak, duygulanmak. **FH 14**

kendinden geçmek Uykuya dalmak, uyuyakalmak. **FH 111 kendine yetmek**

Bir gereksinimi karşılayacak, giderebilecek olmak. “*Rus âlimi*

Türkçenin yabancı kelimelerden mürekkep olduğu için kendi kendine yeten müstakil

bir dil olmadığını söylemiş.” OTU 59

kendini alamamak İstemeyerek bir işi yapma durumuna girmek. **OTU 14, 136**

kendini atmak Vakit geçirmeden hemen gitmek. **FH 39, 74 kendini bırakmak**

Gevşek, rahat bir biçimde kalmak. **FH 26**

kendini bilmek Durum ve onuruna yakışacak biçimde davranmak. **OTU 221**

kendini kaybetmek Aşırı duygulanma dolayısıyla çevrede olup bitenin farkına varamamak. **FH 94 kendini sıkmak**

Kendini zorlamak, çaba göstermek. **FH 26, 73 kendini toplamak** Çeki düzen vermek. **FH 117 kendini tutmak**

Kendine hâkim olmak. **FH 99**

→ **kendine has, kendi kendine**

kendine has *sf.* Kendine özgü. **OTU 184**

kendi kendine *zf. 1.* Kendisine. **FH 22,**

23, 31 2. Kimseye danışmaksızın. **FH**

12³, 48 OTU 75 3. Kimseyle ilgisi, ilişkisi

olmadan. **FH 24, 52, 61², 66, 94² OTU**

200, 252, 258, 287 4. Yalnız başına. **OTU**

161² 5. *zf.* Başkasının yardımı ve ortaklığı

olmadan **OTU 26**

kendiliğinden *zf. (ke'ndiliğinden)* Başka

şeylerin etkisi olmaksızın, kendi kendine,

bizatıhi. **FH 40, 56 OTU 65, 122, 133,**

157, 252, 287

kepazelik,- ği *a.* Kepaze olma durumu veya kepazece davranış, maskaralık, rezalet. **OTU** 45, 200

kere *a.* *Ar. kerre* Kez, yol, defa, sefer. **FH** 14, 29 **OTU** 64, 65, 75², 122², 182, 243, 246, 283

kerhen *zf. (ke'rhen)Ar. kerhen* İstemeyerek, istemeye istemeye, gönülsüz olarak. **OTU** 60²

kervan *a.* *Far. kârbân esk.* **1.** Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı. **OTU** 60 **2.** *mec.* Toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler. **FH** 43

kesik,- ği *sf.* Kesilerek bozulmuş olan. **OTU** 81

kesilmek (*nsz*) Sona ermek. **FH** 43, 74, 112 **OTU** 267

kesin *sf.* **1.** Şüphe ve duraksamaya yer bırakmayan veya geri dönülmeven, değişmez, mutlak, kati, maktu. **OTU** 130, 163 **2.** *zf.* Kesinlikle. **OTU** 141

kesinlik,- ği **OTU** 291 *a.* Kesin olma durumu veya kesin davranış, katiyet.

keskin *sf. mec.* **1.** Etkili, sert. **FH** 43 **2.** Dikkatli. **OTU** 108

kesmek,- er (*-i*) **1.** Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak. **OTU** 98, 132, 206, 228 **2.** Son vermek. **FH** 117 **3.** (*nsz*) Susmak. **OTU** 36

kestirebilmek (*-i*) Kestirme imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 10

kestirme *a.* Kısaca, özet olarak. **OTU** 217

kestirmek (*-i*) **1.** Kesme işini yaptırmak.

FH 77 **2.** Akıl yolu ile gerçeğe yakın bir yargıya varmak, tahmin etmek. **OTU** 55

3. Anlamak, farkına varmak. **OTU** 139

keşif,- şfi *a.* *Ar. keşf* Var olduğu bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması.

→ **keşfedilmek, keşfedilmek**

keşfedebilmek (*-i*) (*ke'sfedebilmek*) *Ar. keşf + T. edebilmek* Keşfetme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 69

keşfedilmek (*nsz*) (*ke'sfedilmek*) Keşfetme işi yapılmak. **FH** 72

keşfetmek (*-i*) (*ke'sfetmek*) *Ar. keşf + T. etmek* Var olduğu bilinmeyen bir şeyi bulmak. **FH** 62 **OTU** 236 **2.** Var olduğu bilinmeyen bir şeyi bulmak. **OTU** 236

keşki *ünl. (ke'ski)* *Far. kâşki* Keşke. **OTU** 137

keşmekeş *a.* *Far. keşmekeş* Karışık olma durumu, karışıklık. **OTU** 81, 128, 215

keten *sf. Ar. kettân* Bu bitkinin liflerinden yapılmış (dokuma vb.). **FH** 77

keyfi *sf. (keyfi:)* *Ar. keyfî* İsteğe bağlı olan. **OTU** 99

keyfiyet *a.* *Ar. keyfiyyet esk.* **1.** Nitelik. **OTU** 239, 241⁵ **2.** Durum. **FH** 50

keyif,- yfi *a.* *Ar. keyf* İstek, heves, zevk. **OTU** 70, 253²

keza *zf. (keza:)* Aynı biçimde. **OTU** 194

kıkırdak,- ğı *a. anat.* Kemik kadar sert olmayan, dayanıklı, esnek. **OTU** 18

kıl *a.* İnsan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı. **FH** 53

kılavuz *a.* Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb.

OTU 72, 78, 134, 228 kılavuz olmak Yol göstermek. rehberlik etmek. “*Yıllarca yönetim kurulu üyeliğinde bulunduğum Türk Dil Kurumu, kendisine ilimden ziyade, sınırlarını çizmediği ve mahiyetini tayin etmediği bir devrimciliği kılavuz olarak tanımıştır.*” **OTU 106, 236**

kılıç,- cı a. Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah. **OTU 24²**

kılıf a. *Ar. ğilāf* Bir şeyi korumak için kendi biçimine göre, çoğunlukla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kap. **OTU 132**

kılık,- ğı a. Bir kimsenin giyinişi, dış görünüşü, üst baş. **OTU 23, 51**

kılıklı sf. Herhangi bir kılıkta olan, kıyafetli. **FH 33**

kılsız sf. Kılı olmayan. **FH 69**

kımıldama a. Kımıldamak işi. **FH 20**

kımıldamak (nsz) Yerinde hafifçe hareketlenmek, kımıldanmak. **FH 15, 16, 26, 40², 91, 107, 108**

kımıldanmak (nsz) Kımıldamak. **FH 15**

kımıldatmak (-i) Yerinden biraz oynatmak, hafifçe hareketlendirmek. **OTU 57**

kına a. *Ar. ħinnā'* Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.

→ **kına çiçeği**

kına çiçeği a. bit. b. Kına çiçeğigillerden, çiçekleri tüylü renkte olan, bir veya çok yıllık otsu bitki. **OTU 38**

kıpırdamak (nsz) Kımıldamak, sürekli ve hafifçe oynamak, kıpırdanmak. **FH 64, 69**

kıpkırmızı sf. Çok parlak kırmızı. **FH 22, 23 kıpkırmızı kesilmek** Yüz herhangi bir nedenle çok kızarmak **OTU 142**

kır a. Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer. **OTU 117**

kırbaçlanmak (nsz) Kırbaçla dövülmek. **OTU 31**

kırık sf. Kırılmış olan. **FH 29 OTU 130**

kırılma a. mec. Yok olmak. **OTU 102**

kırılmak mec. Cesaret, umut Onur azalmak, yok olmak. **OTU 131**

kırk sf. mat. Dört kere on Otuz dokuzdan bir artık. **OTU 32, 55, 157, 201, 216, 250, 274**

→ **kırkyama**

kırkyama a. Kumaş artıklarını birleştirerek örtü, yorgan yüzü vb.ni yapma işi. **OTU 181**

kırma sf. mec. Yabancı etkilerle özgün niteliğini yitirmiş olan. **OTU 219**

kırmak (-i) 1. Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak. **FH 28, 39, 55, 88 2. mec.** Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek. **FH 99 3. mec.** Yok etmek. **OTU 137**

kırmızı a. Ar. kırmızı Al, kızıl renk. **FH 32, 35, 107 OTU 142²**

kırpmak (-i) Göz kapaklarını açıp kapamak, kıpmak. **FH 75**

kırtasiyeci a. Kırtasiye satan kimse. **FH 30**

kısa sf. 1. Boyu, uzunluğu az olan, **uzun** karşıtı. **OTU 180, 183, 214, 290 2.** Az süren, uzun olmayan. **FH 110 OTU 72,**

186, 233 **3.** Ayrıntısı çok olmayan. **OTU** 114 **OTU** 30, 77, 92³, 167 **4.** Kısa olan şey. **OTU** 200

→ *kısa hece*

kısa hece *a. db.* Sesbilim açısından ünlüsü uzatılmadan söylenen seslem.

“*Yarınki nesillerin kulağı da kısa heceli ‘dava’ kelimesine alışacak ve onu daha ahenkli bulacaktır, demek istiyor.*” **OTU** 218²

kısaca *zf. (kısa'ca)* **1.** Kısa olarak, özetle, hülasa. **OTU** 12, 26, 103, 202 **2. sf.** Oldukça kısa, biraz kısa **FH** 89

kısacası *zf. (kısa'cası)* Kısa söylemek gerekirse, sözün kısası, elhasıl, velhasıl, velhasılıkelam. **OTU** 174

kısaltılmak (*nsz*) Kısa duruma getirilmek. **OTU** 221

kısaltma *a. 1.* Kısaltmak işi, taksir. **OTU** 280 **2.** Kısaltılmış ad veya söz. **OTU** 280³, 281²

kısaltmak (*-i*) Kısa duruma getirmek. **OTU** 115, 217, 218

kısım,- smı *a. Ar. kısım 1.* Parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölüm, kesim. **FH** 36, 39, 118² **OTU** 48, 92, 97, 98, 149, 160, 173², 181, 186, 191, 198, 215, 263, 272, 292 **2. Kol. FH** 29², 59

kısırlaşma *a.* Kısırlaşmak işi. **OTU** 155

kısırlık,- ğı *a. mec.* Verimsizlik, akamet. **OTU** 143, 155

kıskanç,- cı *sf.* Kıskanma huyunda olan (kimse), güncü, haset, hasetçi, hasetli, hasut. **OTU** 133

kıskançlık,- ğı *a.* Bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk. **FH** 67, 87

kıskanmak (*-i, -den*) Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığına, üstün durumda görünmesine dayanamamak. **FH** 73, 100,

kısmak,- ar (*-den*) *mec.* Masraf, harcama vb.ni azaltmak. **FH** 45

kış *a.* Kuzey yarım kürede 22 Aralık-21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim. **FH** 79

kışkırtmak (*-i*) Bir kimseyi kötü bir iş yapması için harekete geçirmek, tahrik etmek. **OTU** 282

kıta *a. Ar. kıt'a coğ.* Yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara. **OTU** 262

kıtlık,- ğı *a. 1.* Kıt olma durumu, ihtiyaca yetmeyecek kadar azlık, az ve zor bulunma. **OTU** 222 **2. mec.** Duygu, söz vb.nde azlık. **OTU** 69

kıvanç,- cı *a.* Övünç, iftihar. **OTU** 153, 287

kıvılcım *a.* Yanmakta olan bir maddeden sıçrayan küçük ateş parçası, alev, çakım, çakın, çıngı, şerare. **OTU** 132

kıvırmak (*nsz*) *mec.* Başarmak, başa çıkmak, becermek, hakkından gelmek. **OTU** 142

kıvraklık,- ğı *a.* Kıvrak olma durumu

veya kıvrakça davranış. **OTU** 40

kıvrandırmak (-i) *mec.* Çok üzmemek, acı çektirme. **OTU** 229

kıvrılmak (*nsz*) Kıvrık bir duruma gelmek. **FH** 37

kıyafet *a.* (*kıya:fet*) *Ar.* *kiyāfet* Giysi. **FH** 9, 27², 33, 34, 38, 45 **OTU** 75²

kıyafetsiz *sf.* Yetersiz. **OTU** 172

kıyam *a.* (*kıya:mi*) *Ar.* *kiyām* *din b.* Namazda ayakta durma. **FH** 74

kıyamet *a.* *Ar.* *kiyāmet* *mec.* Gürültülü karışıklık, gürültü patırtı. **OTU** 125

kıyametler koparmak Bir şeye çok kızarak bağırıp çağırmak, feryat etmek. **OTU** 52, 125, 137, 142, 267

kıyası *sf.* (*kıya:si:*) *Ar.* *kiyāsī* Kurala göre yapılmış, kurallı **OTU** 282

kıyı *a.* **1.** Kara ile suyun birleştiği yer. **OTU** 40, 122 **2.** Kenar, periferi. **OTU** 40

kıyma *a.* Kıymak işi. **OTU** 155

kıymak,- ar (-e) *mec.* Acımayarak büyük bir kötülük etmek, zulmetmek. **OTU** 137

kıymet *a.* *Ar.* *kiymet* Değer. **FH** 104 **OTU** 23, 24, 30, 57, 68, 72, 75, 76², 84, 97, 111, 118, 129, 131, 134, 143, 216 **kıymet almak** Değer kazanmak. “*Her ihtilal gibi, edebileri de, vadettiği istikbalde evvel inkâr ettiği maziye karşı cüretli duruşuyla kıymet alır.*” **OTU** 76 **kıymet vermek** Değerli olarak kabul etmek, değerlendirmek. **FH** 67, 104 **OTU** 24

kıymetini bilmek Önemini, değerini bilmek. **OTU** 281

kıymetlendirmek (-i) Değerlendirmek. **OTU** 216

kıymetli *sf.* Değerli. **OTU** 222

kız *a.* Dişi çocuk. **FH** 10², 14, 16, 32, 33², 40, 44, 45², 46, 49, 50³, 51³, 53, 54, 55², 59², 60, 61, 71, 74, 81, 83, 84², 85, 86, 87, 88³, 89, 90, 91², 103, 104², 105⁵, 106², 112, 113³, 197, 198 **OTU** 22², 132

→ **kız kardeş**

kız kardeş *a.* Bir kimsenin bayan kardeşi, bacı, hemşire, şvester. **FH** 36³, 40²

kızarmak (*nsz*) Kırmızı veya ona yakın bir renk almak. **FH** 14, 34, 49², 70, 73, 86, 99, 109, 110, 118 **OTU** 132, 141

kızartılmak (*nsz*) Kızartma işi yapılmak. **FH** 44

kızartmak (-i) Kızgın yağda pişirmek. **FH** 44

kızmak,- ar (*nsz*) *mec.* Öfkelenmek, sinirlenmek. **FH** 67, 90² **OTU** 245, 281

ki *bağ.* *Far.* *ki* **1.** Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz. **FH** 18, 23², 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 44², 47, 48, 49, 50², 54, 62, 68, 73³, 76, 77³, 78, 79, 80², 84, 89, 95, 101, 111, 114, 116², 117, 121, 132 **OTU** 15², 17², 18, 21, 22, 23², 26, 27³, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53², 54, 56, 57⁵, 58, 62², 68, 69², 70, 71², 72², 73, 74², 75, 77, 78, 80², 81², 82, 93, 94, 98, 100², 103², 108², 111, 112², 113³, 114, 115², 116², 117, 118, 119², 121, 122², 123², 125, 127², 130, 132², 133, 134, 138², 141, 142, 143, 144, 147, 148², 154², 155, 157, 159, 166², 167, 172, 174, 175, 176, 178³, 179², 180, 181, 183, 189, 190², 193, 196², 200³, 201, 202, 203, 211, 213²,

217, 228, 233, 236, 240², 246, 250, 255, 257, 264, 2266, 267, 270², 280, 282, 284, 292, 297² 2. Özneyi, tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz. OTU 14, 16, 22, 23, 24, 30, 34, 35, 106, 190², 226³ 3. 'Öyle O kadar O denli' vb.nden sonra, kullanıldığı cümleye güç katan bir söz. OTU 112, 115, 134

kibar *sf.* Ar. *kibar* Davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan (kimse). FH 28

kibrî *a.* Ar. *kibrî* Bir ucu sürtünme sonucu yanabilecek birleşimde olan küçük tahta veya karton parçası. FH 70 **kibrî çakmak** Kibrîti yakmak için bir yere sürtmek. FH 10

kiler *a.* Far. *kilâr* Evlerde yiyecek, içecek ve erzakın saklandığı oda, ambar veya dolap. OTU 67

kilise *a.* Rum. *din b.* Hristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer. FH 47

kilit,- di *a.* Far. *kelîd, kilîd* Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti. FH 18

kilitlemek (-i) Anahtarla kilidi kapamak. FH 19

kim *zm.* 'Hangi kişi?' anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz. FH 88, 111 OTU 15, 18, 24², 81³, 82, 101, 120, 168², 171, 210, 279

→ **kim bilir**

kim bilir Belirsizlik, bilinmezlik bildiren bir söz. FH 14², 29, 33, 67, 69², 109, 113, OTU 231

kimî *zm.* Birtakımı, bazısı, kimisi. FH 19², 50² OTU 72, 108⁴, 140⁴, 270

kimse *zm.* Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi. FH 37, 58, 80 OTU 71, 107, 112, 113, 147, 169, 170

kimsesiz *sf.* Annesi babası, yakını, koruyucusu olmayan (kimse), sahipsiz. OTU 208

kimyager *a.* (*kimya:ger*) Ar. *kîmyâ'+Far.-ger* Kimyacı. OTU 134

kimya *a.* (*kimya:)* Ar. *kîmyâ'* Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini, çözümüleme, birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim. OTU 134

kin *a.* (*ki:ni*) Far. *kîn* Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz. FH 31, 54, 72

kinaye *a.* (*kina:ye*) Ar. *kināye ed.* Bir sözü gerçek anlamının dışında kullanma sanatı. OTU 264

kir *a.* Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik. OTU 203

kireç,- ci *a.* Far. *gireç* Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi birçok taşın özünü oluşturan kalsiyum oksit, (CaO). OTU 134

kirli *sf.* Leke, toz vb. ile kaplı, pis, murdar, mülevves. FH 33 OTU 231

kirpik,- ği *a.* Göz kapağının kenarındaki kıllar veya bu kıllardan her biri. OTU 132

kişi a. Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer. **FH** 11, 40, 48 **OTU** 25, 76, 171, 200, 212, 231, 269

kitabeb a. (*kita:bet*) *Ar. kitābet esk.* Kompozisyon, tahrir. **OTU** 145

kitap,- bı a. *Ar. kitāb* **1.** Herhangi bir konuda yazılmış eser. **FH** 15, 16, 17, 37, 49², 51, 79 **OTU** 18³, 19, 30², 31³, 32⁵, 39, 50, 55, 56³, 66, 67, 68, 69, 72², 75², 77, 81², 85, 86⁴, 88⁵, 89, 90, 91, 97, 102², 130, 131, 148, 203, 108², 112, 117, 129, 130, 131², 134, 148, 156, 162, 205, 209, 206, 210³, 226, 227, 228², 229³, 230², 235², 239, 242², 268, 270, 271, 281, 287², 288² **2.** Ciltli ve cilsiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü. **OTU** 160 **3.** Kutsal kitap. **OTU** 195

kitapçı a. Kitap satan kimse. **OTU** 75

kitle a. İnsan topluluğu. **OTU** 256

klasik,- ği sf. (*l ince okunur*) *Fr. classique* **1.** Kökleşik. **OTU** 39, 127 **2.** Alışılmış. **OTU** 39, 86, 243, 268 **3.** Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatı ile ilgili olan. **OTU** 39, 76

klişe sf. *Fr. cliché mec.* Basmakalıp (söz, görüş vb.). **OTU** 135³, 213

klişeleşmek (nsz) Klişe durumuna gelmek, kalıplaşmak. **OTU** 113, 156, 212

koca (I) a. Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç. **FH** 46, 83

koca (II) sf. **1.** Kocaman, iri. **OTU** 107 **2.** *mec.* Büyük, ulu. **OTU** 77, 127 **3.** Büyük, geniş. **OTU** 55

→ *kocakarı, kocakarı ilacı*

kocakarı a. (*koca'karı*) Yaşlı kadın. **OTU** 147, 275

kocakarı ilacı a. Hekim olmayan kimselerin yaptıkları veya salık verdikleri, hekimlikte kullanılmayan ilaç. **OTU** 147

kocaman sf. Çok iri, büyük, koca. **OTU** 203

koklamak (-i) Kokusunu duymak için bir şeyi burnuna yaklaştırmak veya bir yerin havasını içine çekmek. **FH** 77

kokmak,- ar (nsz) 1. Koku çıkarmak. **FH** 15 **2.** *mec.* Olacağıyla ilgili belirtiler göstermek Olacağı hissedilmek. **OTU** 83, 94

kokteyl a. (*ko'kteyl*) *İng. cocktail* Türlü içkiler karıştırılarak yapılan içki. **FH** 22⁷

koku a. **1.** Nesnelere yayılan küçücük zerrelere burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu. **FH** 14, 33³, 42³, 43, 46 **2.** Güzel kokmak için sürülen esans. **FH** 33 **3.** *mec.* Belirti, işaret. **OTU** 103

kol a. **1.** *anat.* İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. **FH** 9, 14, 25, 27, 39, 45, 64, 70, 73, 74, 88 **OTU** 70 **2.** *a.* Giyside vücudun bu bölümünü saran parça. **FH** 66 **3.** İş takımı, ekip, grup. **OTU** 165² **4.** Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal (I), kısım, şube, brans. **OTU** 170, 191, 217 **5.** Yön, taraf. “*Sağ kolda bir tek, büyük, tahini boyalı tahta konak vardı.*” **FH** 68 **koluna girmek** Kolunu birinin koltuğu altından geçirmek. **FH** 65, 66, 73

→ *kol demiri, kol saati*

kol demiri *a.* Bir kapıyı kapadıktan sonra dışarıdan açılmaması için duvarla kapı arasına konan demir destek. **FH** 18

kol saati *a.* Bileğe takılan saat, bilek saati. **FH** 11, 25

kollektif *bk. kolektif* **OTU** 116, 147

kolay *sf.* **1.** Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşısı. **FH** 86 **OTU** 51 **2.** *zf.* Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basitçe. **FH** 61² **OTU** 91, 98, 109, 122, 266² **3.** *a.* Kolaylık. **OTU** 29, 30, 155

→ *kolay kolay*

kolay kolay *zf.* Kolayca. **OTU** 187

kolayca *zf.* (kola'yca) Kolaylıkla, sıkıntı çekmeden. **FH** 32, 56, 74 **OTU** 12, 33, 54, 209, 235, 255, 276

kolaylaşmak (*nsz*) Kolay duruma gelmek. **OTU** 93

kolaylaştırmak (*-i*) Kolay bir duruma getirmek, güçlükleri ortadan kaldırmak. **OTU** 15, 40, 61, 65, 68, 116³, 122, 166, 171, 284

kolaylık,- ğı *a.* Kolay olma durumu. **OTU** 30, 47, 94, 135, 265, 267²

kolej *a.* *Fr. collège eğt.* Öğretim programında yabancı bir dil öğretimine ağırlık veren okul. **OTU** 189

koleksiyon *a.* *Fr. collection* Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü, derlem. **OTU** 227

kollektif *zf.* *Fr. collectif* Ortaklaşa. **OTU** 79, 138²

kolonya *a.* (*kolo'nya*) *İt. colonia* İçinde limon, lavanta, tütün vb. bitkilerin yağı bulunan, hafif kokulu alkollü bir madde. **FH** 81

koltuk,- ğu *a.* **1.** Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer. **FH** 10 **2.** Kol dayayacak yerleri olan geniş ve rahat sandalye. **FH** 37², 38

komik- ği *sf.* *Fr. comique* Gülme duygusu uyandıran, güldürücü, gülünç. **FH** 71

komiklik,- ği *a.* Komik olma durumu. **OTU** 172

komisyon *a.* *Fr. commission* Alt kurul. **OTU** 50, 77, 83², 84², 85, 86², 87⁴, 88², 93², 94², 95, 96, 97², 98⁴, 99, 100, 103, 110, 119, 120, 125⁶, 126, 131, 138³, 144, 150, 155, 168, 173, 181, 202, 215³, 243²

kompleks *sf.* (*ko'mpleks*) *Fr. complexe* **1.** Karmaşık. **OTU** 171² **2.** Karmaşıklık, karmaşa. **OTU** 90, 95

kompozisyon *a.* *Fr. composition* Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimi ve işi. **OTU** 200

komşu *a.* Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad. **FH** 18, 56

komünist *a.* *Fr. communiste* Komünizm yanlısı olan kimse. **OTU** 28, 205

komünizm *a.* *Fr. communisme* Bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzeni, komünistlik. **OTU** 166

konabilmek (*-e*) Konma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 46, 83, 176

konak,- ğı *a.* Büyük ve gösterişli ev. **FH** 68², 69², 78, 79², 80

kondurabilmek (-e, -i) Kondurma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 32

kondurmak (-e) **1.** Gelişigüzel takmak, iliştiirmek. **OTU** 113 **2. mec.** Yakıştıirmek, haksız yere birtakım eksiklikler isnat etmek, üzerine yormak **OTU** 18

konferansçı a. Konuşmacı **OTU** 45

konfeti a. (konfe'ti) İt. *confetti* Dügün, balo vb. eğlencelerde, spor karşılaşmalarında serpilten, küçük yuvarlak pul biçiminde kesilmiş renkli kâğıt parçaları. **FH** 19

kongre a. (ko'ngre) Fr. *congrès* **1.** Kurultay. **OTU** 77⁵, 78, 80², 100², 101, 106, 138, 144, 156 **2.** Çeşitli ülkelerden yöneticilerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı. **OTU** 115

konma a. Konmak işi. **OTU** 92, 94, 154, 176, 248

konmak (-e) **1.** Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek. **OTU** 41 **konmak** (II) **2.** Koyma işi yapılmak. **FH** 32, 33, 36 **OTU** 41, 46, 49, 68, 72, 90, 107, 205, 231, 257

konser a. Fr. *concert müz.* Sanatçıların müzik eserlerini bir topluluk önünde çalması veya söylemesi. **OTU** 253

konser vermek Dinleyicilere, müzik eserlerini çalmak veya söylemek. **OTU** 142

konservatuar a. Fr. *conservatoire* Müzik, tiyatro ve bale öğretimini yapıldığı okul. **OTU** 52

konsey a. Fr. *conseil* Bazı sorunları görüşüp tartışmak için toplanan meclis.

OTU 12, 13

konsol a. Fr. *console* Duvar kenarına yerleştirilen, üstüne ayna ve başka süs eşyası konulan, çekmeceli, dolaplı mobilya. **FH** 51, 79

konson a. Fr. *db. consonne* Ünsüz. **OTU** 89

konşimento a. (konşime'nto) İt. *conoscimento tic.* Taşınmak için gemiye teslim edilen bir mala karşılık olarak verilen alındı. **OTU** 230, 231

kontrol,- lü a. Fr. *contrôle* Denetleme. **OTU** 74³, 231, 297

konu a. **1.** Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce Olay veya durum, mevzu, süje. **OTU** 139, 213 **2.** Üzerinde konuşulan şey, bahis. **OTU** 121, 124, 126, 151, 157, 163, 165, 166, 171, 186², 201, 207, 223, 238, 244, 247, 252, 253, 271, 273, 274

konuşabilmek (-le) (nsz) Konuşma imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 17³, 36, 187

konuşma a. **1.** Konuşmak işi. **FH** 17, 35, 84, 109 **OTU** 22, 107, 108, 120, 124, 134, 148, 156, 200, 286 **2.** Görüşme, danışma, müzakere. **FH** 90

→ **konuşma dili**

konuşma dili a. *db.* Günlük yaşayışta kullanılan ve yazı dilinden az çok farklarla ayrılmış bulunan dil, günlük konuşma, günlük dil. **OTU** 149, 150², 159³, 170, 173, 181, 214, 215, 219, 292²

konuşmak (nsz) **1.** Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak. **FH**

11, 14, 88, 101 **OTU** 14, 22, 23, 28, 34, 57², 108, 149, 172, 189, 200², 221, 279 **2.** (-i, -den) Belli bir konudan söz etmek. **FH** 9, 13, 28², 29, 33, 36, 48, 55, 62, 63, 65, 74, 84, 100, 102 **OTU** 21, 22³, 26, 53, 151, 271 **3.** (nsz -le) Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek. **FH** 12, 13, 26, 61, 81 **OTU** 137², 200³ **4.** Konuşma dili olarak kullanmak. **OTU** 151, 177, 201, 284 **5.** Söylev vermek, konuşma yapmak. **OTU** 133², 282 **6.** (-le) İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek. **FH** 63 **OTU** 131

konuşturmak (-i) Konuşmasını sağlamak, konuşmasına yol açmak. **OTU** 169, 222

konuşulabilmek Konuşma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 22

konuşulma a. Konuşulmak işi. **OTU** 138

konuşulmak Konuşma işi yapılmak **OTU** 58, 97, 99, 108, 125, 151, 181, 255, 278, 292, 293

konuşulma a. Konuşulmak işi. **OTU** 138

Konya öz. a. (ko'nya) Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. **OTU** 177³, 292

kooperatif a. Fr. *coopérative ekon.* Ortaklarının gereksinimlerini uygun şartlarda elde etmelerini sağlamak amacıyla kurulan ortaklık. **OTU** 254

koordinasyon a. Fr. *coordination* Eş güdüm. **OTU** 138²

koordine sf. Fr. *coordonné* Eş güdümlü. **OTU** 65 **koordine etmek** Eş güdümlenmek. **OTU** 65

koparmak (nsz.) **1.** Birden ve güçlü bir biçimde başlamak veya başlatmak. **FH** 28 **2.** (-i) Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak. **FH** 39

kopça a. Bulg. *kopça* Bir giysinin iki yanını bitiştirmeye yarayan ve **OTU** 273 metal bir halka ile bir çengelden oluşan araç, agraf. **FH** 72, 79

kopmak,- ar (nsz) **1.** Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak. **FH** 41 **2. mec.** Birdenbire gürültülü veya tehlikeli olaylar birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak. **OTU** 258

kopuk sf. Kopmuş. **OTU** 272

kopya sf. Taklit edilmiş olan. **kopya etmek** Bir yazı, eser vb.nin aslına bakarak aynısını veya benzerini oluşturmak. **OTU** 231

koridor a. Fr. *corridor* Bir yapıya girmeyi sağlayan veya odaları birleştiren genellikle dar geçit, geçenek. **FH** 34, 63

korkak sf. Çok çabuk ve olmayacak şeylerden korkan (kimse, hayvan). **FH** 24, 101

korkmak,- ar (nsz) Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak **FH** 13, 25, 41, 49, 66², 80, 84, 101 **2.** Kaygı duymak, endişe etmek. **FH** 24, 40, 47, 73 **OTU** 73, 74, 81², 110, 121, 136

korku a. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü. **FH** 12², 14², 18, 19, 23², 24, 44, 47, 72 **OTU** 33, 73, 120, 268

korkulmak (-den) Korkmak. **FH** 13 **OTU** 109

korkunç *sf.* Çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren, müthiş. **FH** 43, 73², 113, 122 **OTU** 32, 39, 189

korkutma *a.* Korkutmak işi. **OTU** 157

korniş *a.* *Fr. corniche* Perde asmaya yarayan, metal veya plastikten yapılmış araç. **FH** 46

kortej *a.* *Fr. cortège* Bir devlet büyüğünün yanında bulunan kimseler, maiyet. **OTU** 290

korumak *(-i, -den)* **1.** Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilere, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek, vikaye etmek, sıyanet etmek. **OTU** 242 **2.** *(-i) mec.* Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasını önlemek. **OTU** 297

korunma *a.* Korunmak işi. **OTU** 101

koskoca *sf.* *(ko'skoca)* Çok büyük, muazzam. **FH** 31, 79 **OTU** 71, 107, 112, 131, 265

koşma *a.* Koşmak işi. **FH** 74 **OTU** 31

koşmak *(nsz)* **1.** Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek. **FH** 9, 10, 11², 46, 53, 77, 104, 106 **OTU** 110, 173² **2.** Bir yere ivedilikle gitmek. **FH** 14, 19, 24, 44 **3.** Bir işle çok ilgilenmek, koşuşturmak. **FH** 50, 51 **OTU** 155 **4.** *mec.* Kovalamak, üstüne düşmek, izlemek. **FH** 70, 108 **OTU** 100

koşturmak *(-i) mec.* Çabalamak, uğraşmak. **OTU** 65, 132

koşu *a.* **1.** Koşma. **OTU** 110 **2.** *sp.* Koşarak yapılan yarış. **OTU** 121

kovabilmek *(-i)* Kovma imkânı veya

olasılığı bulunmak. **OTU** 176

kovmak *(-i)* Varlığına son vermek Ortadan kaldırmak. **OTU** 133, 154, 179, 286

kovulmak *(nsz)* Kovma işine konu olmak veya kovma işi yapılmak. **OTU** 106, 107, 170, 187, 205², 287

koyabilmek *(-e, -i)* Koyma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 32, 64, 287

koydurmak *(-e, -i)* Birinin bir şeyi bir yere koymasını sağlamak. **OTU** 49, 190

koyma *a.* Koymak işi. **OTU** 161, 173, 175

koymak *(-e, -i)* **1.** Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek. **FH** 23, 42 **OTU** 54, 55, 64, 72², 142, 179, 180

2. Bırakmak. **FH** 131 **OTU** 47, 132 **3.** Uyulması gereken kuralları belirlemek Ortaya çıkarmak. **OTU** 24, 26, 74, 103, 107, 150 **4.** Katmak, eklemek. **FH** 44 **OTU** 65, 97, 186, 228²

koyu *sf.* **1.** Rengi açık olmayan, daha belirgin olan, açık karşıtı. **FH** 68 **2.** *mec.* Aşırı (davranış, düşünce vb.) **OTU** 83, 109, 282 **3.** *mec.* Derin, hararetili. **OTU** 293

koyulaşmak *(nsz) mec.* Derinleşmek, hararetlenmek, aşırı duruma gelmek. **OTU** 18, 71,

kozmoğoni *a.* *Fr. cosmogonie fel.* Evren doğumu. **OTU** 45

kozmpolit *a.* *Fr. cosmopolite* Ulusal özelliklerini yitirmiş kimse. **OTU** 101, 132², 167²

köhne *sf. Far. kohne mec.* İçinde yaşanılan zamana göre geride kalmış, eskimiş, çağ dışı. **OTU** 143

köhneleşmek (*nsz*) Köhne duruma gelmek. **OTU** 87

kök *a. mec.* **1.** Dip, temel, esas. **FH** 77 **OTU** 83, 122, 146, 156, 160 **2.** Kaynak, köken. **FH** 92 **OTU** 35, 37, 39², 41, 45, 52, 59, 66, 93, 104, 105², 171, 199, 227, 249, 284², 295, 298 **3. db.** Kelimenin her türlü ek çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölümü. **OTU** 37, 45, 47, 61, 86³, 87, 90, 152², 153², 163, 169, 173², 174, 176², 187², 201, 208, 209², 221, 222², 223³, 233³, 241, 253, 257, 259 **kökünden halletmek** Herhangi bir konuyu veya sorunu temelden çözümlenmek **FH** 101

köklü *sf. mec.* **1.** Kökleşmiş, iyi yerleşmiş, kalıcı olan, esaslı. **OTU** 100 **2.** Soylu, soyu soppu belli, iyi tanınan. **OTU** 129 **3.** Kökenli, menşeli. “İlk önce Latin ve Yunan köklü terimler.” **OTU** 106

köle *a.1.* Birinin emri altında bulunan, özgür olmayan kimse. **OTU** 22 **2. mec.** Herhangi bir şeye aşırı derecede bağlı olan kimse. **OTU** 136

kömür *sf. mec.* Siyah renkli. **FH** 125

kömür *a. mdn.* Karbonlu maddelerin kapalı ve havasız yerlerde için için yanmasından veya çok uzun süre derin toprak katmanları altında kalıp birtakım kimyasal değişmelere uğramasından oluşan, siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt. **FH** 15, 45²

kömürlük,- gü *a.* Kömür saklanan veya konulan yer. **FH** 68

köpek,- gi *a. hay b.* Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan (*Canis familiaris*). **FH** 48⁴, 49, 50³

köpekleşmek (*nsz*) Onurunu yitirip yaltaklanmak. **OTU** 221

köprü *a. 1.* Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı. **OTU** 226 **2. mec.** İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey. **OTU** 137

köpük,- gü Çalkanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını. **FH** 21

köpürmek (*nsz*) Köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak. **FH** 46

kör *sf. Far. kūr mec.* Olguları sezme ve kavrama yetisi, dikkati olmayan.

→ **kör dövüşü, körü körüne, üstünkörü**

kör dövüşü *a.* Aynı şeyi gerçekleştirecek kimselerin birbirinden habersiz ve birbirini engelleyecek biçimdeki düzensiz çabaları. **OTU** 70

körü körüne *zf. mec.* Davranışın gerekçesini ve nasıl sonuçlanacağını bilmeden düşünüp taşınmadan. **OTU** 55, 275

kösteklemek *mec.* Bir işi yürümez duruma getirmek, engellemek. **OTU** 116
köşe *a. Far. gūşe* **1.** Birbirini kesen iki çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı, zaviye. **FH** 42 **OTU** 22 **2.** İki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer. **FH** 16, 21 **2.** İki sokağın veya caddenin kesiştiği yer, büküç. **FH** 11 **OTU** 137 **4.** Bölüm, yer veya yan. **FH** 14, 108 **5. mec.** Kuytu, tenha veya ücra yer. **FH** 23

→ **köşebaşı**

köşebaşı *a. (köşe'başı)* Bir sokağın başka bir sokakla veya caddeyle kesiştiği yer. **FH** 43 **2. mec.** Önemli makam. **OTU** 58

kötü *sf.* **1.** İstenilen, beğenilen nitelikte olmayan, hoşla gitmeyen, fena, iyi karşıtı. **OTU** 14, 77, 81, 116, 157, 188 **2.** Zararlı, tehlikeli. **OTU** 18, 56, 75, 174 **3.** Korku, endişe veren. **OTU** 220 **kötüye kullanmak** Birinin iyi davranışından istenilmeyen yolda yararlanmak. **OTU** 245, 253

kötümser *sf. fel.* Her şeyi kötü yanıyla ele alan, hep en kötüyü bekleyen, kötüye yorumlayan, karamsar, bedbin, pesimist, iyimser karşıtı. **OTU** 143, 238, 273

kötümserlik,- ği *a.* Kötümser olma durumu, karamsarlık, bedbinlik. **OTU** 152

köy *a. Far. kūy* Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. **OTU** 38, 62

köylü *a.* **1.** Köy halkı. **OTU** 150, 236, 284² **2. sf.** Köyde yaşayan veya köyde doğmuş olan. **OTU** 172, 179, 284, 285

kravat *a. Fr. cravate* Bir ucu ince, diğer ucu daha geniş, gömlek yakasının altından geçirilerek önde üçgen biçiminde bağlanan, özel kumaştan yapılan giysi aksesuarı, boyun bağı. **OTU** 254

kucak,- ğı *a.* Açık kollarla göğüs arasındaki bölüm, aguş. **FH** 47³, 70 **kucak açmak** korumak. **OTU** 30

kucaklamak *(-i)* **1.** İçine almak veya çepeçevre sarmak, kuşatmak **OTU** 222, 295 **2.** Kollarla sarıp göğüs üzerine bastırmak. **OTU** 140

kucaklaşmak *(-le) (nsz)* Birbirini kucaklamak. **FH** 69

kudret *a. Ar. kudret* Güç, erk, erke, iktidar. **OTU** 183, 251, 274

kukla *a. Rum. mec.* Başkasının etkisinde olan Onun isteklerine göre davranan (kimse). **OTU** 143

kulak,- ğı *a. anat.* Başın her iki yanında bulunan işitme organı. **FH** 11, 18, 20, 21, 132 **OTU** 146, 203³, 218² **kulağa vurmak** Rahatsız edici bir sesi istemeyerek de olsa işitmek. **OTU** 18

kulağına gelmek Duymak. **OTU** 217, 290 **kulak asmak** Önem vermek, dinlemek. **OTU** 267² **kulak vermek** Merak edip dinlemek, işitmeye çalışmak. **FH** 24, 74

kullanabilmek *(-i)* Kullanma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 28, 109, 153, 209

kullandırmak (-e,-i) Kullanma işini yaptırmak. OTU 196

kullanılış a. Kullanma işi. OTU 182, 287

kullanılma a. Kullanılmak işi. OTU 35, 103, 105, 136, 154, 170, 197, 240, 278, 284

kullanılmak (nsz) Kullanma işine konu olmak. OTU 12, 13², 23, 31, 37, 46, 47⁴, 48, 49, 53, 60, 61, 71, 72, 80, 92², 101, 104³, 105, 118, 123, 124², 136, 149, 150, 159, 162, 163³, 172, 173, 183, 184, 188, 202, 206, 208, 209, 240², 241, 247, 248, 249, 251², 255, 258, 260, 263², 276, 280², 282, 286, 290, 291², 294³, 295, 298

kullanış a. Kullanma işi. OTU 38, 100, 117, 140, 162, 163, 166, 168, 191, 196, 198, 200, 201, 207, 215, 223, 233, 241, 246, 253, 259, 276, 287, 284, 298

kullanışlı sf. Rahatça kullanılabilen, ergonomik. OTU 71, 77, 215, 262

kullanışlılık,- ğı a. Kullanışlı olma durumu. OTU 174, 175

kullanıvermek (-i) (kullanı'vermek) Kullanmak. OTU 33

kullanma a. Kullanmak işi, istimal. FH 32 OTU 30, 35, 36², 37, 109, 135, 154, 160, 168, 200, 205, 231, 241, 247, 249

kullanmak (-i) 1. Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak. OTU 12, 13², 15, 31, 38², 52², 61, 70, 72, 139, 140², 148, 150², 159, 180⁴, 192, 221, 248, 256, 278 2. İşletmek, değerlendirmek. OTU 104 3. (nsz) Kelimeyi yazmak, söylemek. FH 57 OTU 11, 13, 15, 20, 27, 29, 34, 36, 37, 38², 46, 61², 62, 95, 99, 107, 127, 132,

133, 135², 140, 144, 154, 160, 164, 166, 167², 168, 169³, 170, 173, 181², 182², 184², 190, 191, 193, 194², 199², 205, 206, 214², 231, 240², 241, 247, 263, 270, 249, 250, 251, 252, 280, 284², 286, 290, 291, 293², 296, 297 4. Araç veya aleti işletmek.

OTU 34

kulüp,- bü a. Fr. club Görüşme, konuşma Okuma, spor yapma vb. amaçlarla yalnız üye olanların toplandıkları yer. OTU 113, 138²

kumarbaz sf. Ar. *ķimār* + Far. *-bāz* Kumara düşkün, sürekli kumar oynayan, kumarıcı. FH 53

kumaş a. Ar. *ķumāş* Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma. FH 91 OTU 106

kumpanya a. (kumpa'nya) İt. *compagnia mec.* Aynı görüşü paylaşan, aynı eylemi yapan kimseler topluluğu. FH 112

kumral a. Koyu sarı veya açık kestane rengi. FH 76

kundaklanmak (nsz) Kundaklama işi yapılmak veya kundaklama işine konu olmak. OTU 68

kundak,- ğı Tecrübesiz, gelişmemiş. "Kimi dokuzuna basmış, kimi beş, kimi iki yaşında, kimi de -şu tekel ve savunma gibi- daha kundakta iken bakanlığa kadar yükselmiş," OTU 140

kural a. Bir sanata, bir bilime, bir düşünce ve davranış sistemine temel olan, yön veren ilke, nizam. OTU 78², 158, 198, 269, 270

Kur'an öz. a. (ku'ran) Ar. *ķur'ān* İslam

dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim, Kelam-ı Kadim, Mushaf, Mushaf-ı Şerif. **OTU** 195

Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerîm öz. a. Hasan Basri Çantay'ın yapmış olduğu Kur'an meali. "*Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerîm*" adlı kitabının sonunda Türkçemize ait görüşleri ayrıca bahse değer." **OTU** 195

kurban a. *mec.* Bir ülkü uğrunda feda edilen veya kendini feda eden kimse.

kurban etmek Kendi çıkarı için birini veya bir şeyi feda etmek. **OTU** 172, 244, 261, 266 **kurban vermek** Can kaybına uğramak. **OTU** 210 **kurban olmak** Bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek. **OTU** 257

kurcalamak (-i) *mec.* Bir konuyu araştırmak, üstünde durmak, eşelemek. **FH** 36

kurdele a. (*kurde'le*) *İt. cordella* Geniş ipekli şerit. **FH** 19

kurma a. Kurmak işi. **OTU** 168

kurma a. Yapay. "*Istılahların kurma bebekler gibi seri hâlinde icatçı ve terkipçi muhayyilemizin fabrikalarından çıkarılmayacağını tekrarlamak istiyorum.*" **OTU** 38

kurmak,- ar (-i) **1.** Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek: **OTU** 64 **2.** Yapmak Oluşturmak. **OTU** 26, 46, 68, 115, 131, 161, 173, 177, 202, 227, 233,

243, 267, 279 **3.**Yapmak, inşa etmek. **OTU** 11, 24, 127 **4.** Hazırlamak. **OTU** 64 **kurnaz** *sf. Far. kurnās* Kolay kanmayan, başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarlaamacına erişmesini beceren, açık göz, hin. **OTU** 140

kurşun a. Tüfek, tabanca vb. hafif ateşli silahlarda kullanılan mermi **OTU** 81 **kurşun sıkmak** Silahı ateşlemek, mermi yakmak. **OTU** 81

kurtarabilmek (-i) Kurtarma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 26, 109 **OTU** 152, 157

kurtarıcı a. Kendi hayatını tehlikeye atarak bir kimseyi, bir topluluğu güç bir durumdan veya yok olmaktan kurtaran kimse, halaskâr. **OTU** 289

kurtarmak (-i) **1.** Kurtulmasını sağlamak **FH** 10, 34 **OTU** 14, 30, 47, 50, 67, 94, 108, 109, 138, 157, 174, 182, 228, 235, 255, 161, 258, 296 **2.** Uzaklaştırmak. **FH** 114 **OTU** 30

kurtulabilmek (*nsz*) Kurtulma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 142, 155, 182, 224

kurtulma a. Kurtulmak işi. **FH** 81, 128 **OTU** 215

kurtulmak (*nsz*) **1.** Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak. **OTU** 71, 179, 229, 257, 268, 283 **2.** (-den) İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak. **FH** 29, 39, 80, 104 **OTU** 146, 161, 174, 181, 201 **kuru** *sf.* **1.** Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. **FH** 22, 41 **2. mec.** Akıcı

olmayan, duygudan yoksun. **FH 26 OTU 141 3. mec.** Etkisi ve sonucu olmayan. **OTU 21 4. mec.** Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze. **OTU 143, 145, 150**

Kuruçeşme öz. a. İstanbul'un Beşiktaş ilçesine bağlı bir semt. "Yedi sene evvel, Faiz Bey karısı öldükten sonra, Kuruçeşme'deki yalıda oturmak istemedi." **FH 56, 78, 80**

kurul a. Bir işi yapmak, yönetmek veya bir kurum ve kuruluşu temsil etmek için görevlendirilmiş kişilerden oluşmuş topluluk, heyet, konsey, asamble. **OTU 78, 150, 163, 167, 171**

kurulabilmek (nsz) Kurulma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 130**

kurulma a. Kurulmak işi. **OTU 137, 296², 297**

kurulmak (nsz) Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak. **OTU 50, 100, 129, 138, 143, 167, 173², 181, 196², 202, 241, 288, 295, 297**

kurultay a. Bir kuruluşun, gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak ve yeni kurullar seçmek üzere belli sürelerle veya gerektiğe yaptığı genel toplantı, kongre. **OTU 87, 149², 150³, 151⁵, 154, 163², 165², 167, 169, 170⁴, 208**

kurulu sf. Kurulmuş olan, yerleşmiş Oturmuş. **OTU 73**

kuruluş a. Kurulma işi. **OTU 150, 286**

kurum a. huk. Evlilik, aile Ortaklık, mülkiyet gibi köklü bir yapıyı içeren, genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese. **OTU 131, 134, 162,**

170, 235, 253, 257²

kuruntu a. Yanlış ve yersiz düşünce, evham. **OTU 138³**

kusmak,- ar (nsz) Reddetmek **OTU 134**

kusur a. Ar. *kuşūr* Eksiklik, noksan, nakısa. **OTU 125, 180, 187, 231, 236, 251**

kusur bulmak Bir şeyin eksikliğini, özrünü görmek. **OTU 175**

kusursuz sf. Kusuru olmayan, mükemmel. **OTU 57, 153**

kuş a. hay. b. Yumurtlayan omurgalılardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı.

→ **kuş beyinli, kuş dili**

kuş beyinli sf. Akılsız, aptal. **OTU 230**

kuş dili a. Genellikle çocukların, kelimelerin başına, hecelerin arasına başka hece ekleyip kelimelerin biçimlerini değiştirerek uydurdukları bir konuşma türü. **OTU 70², 71**

kuşak a. top. b. Yaklaşık yirmi beş otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon. **OTU 284² 2.** Bele sarılan uzun ve enli kumaş. **OTU 112**

kuşanmak (-i) Giyinmek. **OTU 24**

kuşatmak Kaplamak. **OTU 73, 112**

kutlamak (-i) Mutlu bir olaya sevinildiğini söz, yazı veya armağanla anlatmak, tebrik etmek. **OTU 141**

kutup a. Ar. *kuṭb* Yer yuvarlağının, Ekvator'dan en uzak olan yer ekseninin geçtiği varsayı. **OTU 258**

kuvvet *a. Ar. kuvvet* **1.** Fiziksel güç, takat. **FH** 18, 19², 24, 39, 65, 73², 88 **OTU** 274 **2.** Yetke, erk, nüfuz. **FH** 101 **3.** Dayanıklı olma durumu. **OTU** 287

kuvvetle *zf. (kuvve'tle)* Güçlü ve sağlam bir biçimde. **FH** 40

kuvvetli *sf.* **1.** Gücü çok olan, şiddetli. **FH** 47, 53, 62, 72, 89 **OTU** 183, 274 **2.** Sağlam, dayanıklı olan. **FH** 40, 63 **3.** Saygın, nüfuzlu. **FH** 106 **4.** Etkili. **FH** 12, 47, 60, 107 **OTU** 55², 174, 269, 274

kuyruk,- ğu *alay* Birisinin arkasına takılıp ondan ayrılmayan. **OTU** 22

kuytu *sf.* Issız, sessiz ve göze çarpmayan, تنها (yer). **FH** 21, 23

kuyu *a.* Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanan çukur.

→ **kuyu suyu**

kuyu suyu *a.* Kuyudan çıkarılan, genellikle sulamada kullanılan su. **FH** 46

kuzum *tkz.* Okşamalık, yalvarma veya dikkat çekme anlamları taşıyan bir seslenme sözü. **FH** 90

kübik *sf. Fr. cubique* Küp ve kesme biçiminde olan. **OTU** 229

küçük *sf.* Çok küçük. **OTU** 72

küçük,- ğü **1.** Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı. **FH** 19², 32, 35², 73 **OTU** 35, 72, 101, 108, 139², 186, 295 **2.** Yaşı daha az olan. **FH** 33, 45 **3.** Niceliği az olan **FH** 18, 19, 27, 51 **OTU** 108, 159, 47, 65, 186, 196, 210, 211, 224, 236, 217, 280

4. Niteliği aşağı olan, bayağı. **OTU** 63 **5.** Geri aşamada. **OTU** 231 **6.** *sf.* Değersiz, önemsiz. **FH** 12², 21, 42, 48, 61, 62, 66, 106, 112

→ **küçük hanım**

küçük hanım *a.* Evin kızı veya genç gelini. **FH** 15², 22², 23, 25², 46, 79, 115, 225

Küçük Resimli Larousse *öz.a. Petit Larousse*, 1905 yılında Fransız pedagog ve yayıncı Claude Augé tarafından yayımlanan ansiklopedik bir sözlük. “*Fransızcada şu meşhur Orta malı ‘Küçük Resimli Larousse’ sözlüğüne, 1905 baskısından son baskısına kadar, 40 yıl içinde 6.000 yeni kelime girmiştir.*” **OTU** 157

küçüklük,- ğü *mec.* İnsana yakışmayacak, insanın değerini azaltacak davranış. **OTU** 219

küçülmek (*nsz.*) *mec.* Değer ve onurunu azaltacak davranışta bulunmak. **FH** 91

küçümencik *sf.* Küçük, küçücük. **OTU** 26

küf *a.* Ekmek, peynir vb. organik maddelerin üzerinde, nem ve ısının etkisiyle oluşan, çoğu yeşil renkli mantar. **FH** 15

küflü *sf.* Küflenmiş olan. **FH** 46

küfür,- frü *a. Ar. kufr* Sövgü **OTU** 52

→ **küfretmek**

küfretmek,- der (*-e*) (*kü'fretmek*) *Ar. kufr + T. etmek* Sövmek. **OTU** 52

külçe *sf.* Eritilerek kalıba dökülmüş olan. **FH** 122

külhanbeyi *a. (külha'nbeyi)* Kendilerine özgü giyinişi olan, argo kullanan, başıboş, haylaz delikanlı, serseri, hayta, külhani. **OTU** 28, 70, 179, 200, 263²

külhanbeylik,- ği *a.* Külhanbeyi olma durumu, kabadayılık. **OTU** 185

kültür *a. Fr. culture* Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. **FH** 119², 120, 121, 123 **OTU** 22⁴, 23, 35³, 27, 35³, 36², 37², 38³, 39⁹, 40⁹, 41³ 45, 46, 48, 49, 53, 55, 56², 57³, 58, 60³, 61², 62, 67², 74, 104, 127², 155² 164³, 165, 171², 177, 178, 179², 180, 181, 182³, 201, 202, 203, 207, 208, 210, 226, 227³, 231, 252, 253², 255², 256, 259, 261, 262², 262, 267, 269, 270, 279², 282, 286 **2.** Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü. **OTU** 31

→ **kültür birliği, kültür çevresi**

kültür birliği *a.* Aynı kültür unsurları etrafında bir araya gelme durumu. “Aralarında bir din birliği olsa bile hiçbir kültür birliği kalmamış yabancı bir milletin lisanından alınmadır.” **OTU** 35

kültür çevresi *a.* Bir ulusun başka ulusların kültürleriyle ilişki içinde gelişerek katmanlaşmış ve bağlaşılmış özelliklerinin bütünü veya bu özellikleri içinde barındıran ortam. **OTU** 46, 138², 141, 148², 150²

kültürel *sf. Fr. culturel* Kültüre ilişkin, kültürle ilgili. **OTU** 256, 293

küp (I) *a.* Su, pekmez, yağ vb. sıvıları veya un, buğday gibi tahılları saklamaya yarayan, geniş karınlı, dibi dar toprak kap. **FH** 46

küp (II) *a. Fr. cube mat.* Birbirine eşit karelerden oluşan altı yüzlü dikdörtgen, mikap. **OTU** 190

kürdilihicazkâr *müz.* Klasik Türk müziğinde rast perdesinde bir şed makam. **OTU** 193

kürsü *a. Ar. kursî* **1.** Ana bilim dalı. **OTU** 69 **2.** *esk.* Bir fakültede araştırma ve öğretim birimi, bölüm. **OTU** 203

küsmek (*nsz*) Darılmak. **OTU** 144

küstah *sf. Far. gustāh* Saygısız, kaba, terbiyesiz (kimse). **OTU** 221, 229

küsür *a. (küsu:ru) Ar. kusūr* Tam sayıdan sonra gelen kesirli sayı. **OTU** 143

Kütahya *öz. a. (küta'hya)* Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. **OTU** 69

kütle *a. Ar. kutle fiz.* Bir nesneye uygulanan kuvvetle Oluşan ivme arasındaki orantıyı veren katsayı veya nesne niceliği. **OTU** 134

kütüphane *a. (kütüpha:ne) Ar. kutub + Far. hāne esk.* Kitap satılan dükkân, kitabevi. **OTU** 11³, 38, 75, 226², 265, 266, 268, 269², 294

L

laboratuvar *a. (l ince okunur) Fr. laboratoire* Dil laboratuvarı. **OTU** 89²

lafazan *sf.* (l ince okunur) *Far. lāfzen esk.* Geveze. **OTU** 78

lafzi *sf.* (lafzi:l ince okunur) *esk.* Sözü söyleyişine, yapısına ait, sözle ilgili. **FH** 22

lağv,- ğvı *a.* (l ince okunur) *Ar. lağv esk.* Bir kuruluşun faaliyetine son verme.

→ **lağvetmek**

lağvetmek,- der (la'ğvetmek) *Ar. lağv + T. etmek (-i)* Bir kuruluşu kaldırmak, işleyişine son vermek. **FH** 29, 118

lahika edatı *db.* Son takı, kelime sonuna gelen ek. "Edevât-ı lahika' ya "lahika edatları" denebilir." **OTU** 102

lahn *a.* *Ar. lahn* Lahin, belli bir kurala göre oluşmuş güzel ve düzgün ses, ahenkli ses, nağme, ezgi, melodi. "Bütün ruhunu birtakım lahnler ve nağmeler sarmaya başladı." **FH** 39, 40, 94

laik *sf.* (l ince okunur) *Fr. laïque huk.* Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, devlet işlerini dinden ayrı tutan. **OTU** 294

lakap *a.* (l ince okunur) *Ar. lakab* Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan O kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad. **OTU** 226

lakayıt *zf.* (la:kayıt, l ince okunur) *Ar. lākayd* İlgisiz bir biçimde. **FH** 95

lakayıt kalmak İlgisiz davranmak, aldırnamak. **OTU** 251

lakırtı *a.* (l ince okunur) Söz, laf. **OTU** 252

Laland *öz. a.* Fransız düşünür ve sözlükçü. "Laland'ın sözlüğü yalnız

felsefe ve manevî ilimler terimlerini ihtiva eder." **OTU** 181²

lamba *a.* (la'mba, l ince okunur) *Rum.* Petrol gibi yanıcı bir madde yakarak veya elektrik akımıyla içindeki teller akkor durumuna geçerek ışık veren alet. **FH** 17², 19, 36, 37, 43², 47, 111 **OTU** 160, 170

langage *a.* *Fr.* Dil, lisan. "Bazı lisaniyatçılarımız bu 'langage' kelimesini 'ağız' diye tercüme ediyorlar. Yanlıştır." **OTU** 70³

lapacı *sf.* Vücutça toplu ve iri olmasına rağmen direnci az olan. **FH** 48, 49

Larousse *öz. a.* Fransız diline ait bir gramer kitabı. "Eğer müellif Larousse gramerini esas alsaydı, cümleden başlayacak, yeni ve canlı bir tasnif yapacaktı." **OTU** 85, 98

lastik,- ği *a.* (l ince okunur) *Fr. élastique* Kauçuktan yapılmış ayakkabı. **FH** 24, 25

latife *a.* (lati:fe, l ince okunur) *Ar. latīfe* Şaka. **FH** 52, 54³ **OTU** 196

latifeci *sf.* Şakacı. **FH** 50

Latin *öz. a.* 1. İtalya'da Latium bölgesi halkından olan kimse. **OTU** 17, 36, 37², 47, 49, 52, 59, 100, 127, 170, 171, 184, 197, 201, 226², 227, 265³, 266⁵, 267⁴, 283, 284, 286

→ **Latin harfleri**

Latin harfleri *a.* Eski Roma dönemindeki yazı sistemine dayanan harflerin her biri. **OTU** 29, 32³, 56, 60, 66, 75², 78, 109

Latince *öz. a.* (l ince okunur) Latin dili. **OTU** 17, 35, 36³, 37⁴, 38², 39², 41, 45, 46², 48, 52², 62, 78, 83, 103⁶, 104⁶, 105²,

106, 107, 150, 154, 158, 161, 162⁴, 163, 165², 166², 173, 176, 181, 187⁷, 201, 202, 220, 244², 256², 260, 262, 275, 280, 295

laubali (la:uba:li: l ince okunur) Ar. *lā'ubālī* Saygısız, çekinmesi olmayan. OTU 18

laubalilik,- ği a. Laubaliye yakışır davranış. OTU 54

lavanta a. (lava'nta, l ince okunur), İt. *lavanda* Lavanta çiçeğinden yapılan ispirotolu esans. FH 42, 97

→ **lavanta çiçeği**

lavanta çiçeği a. bit. b. Ballıbabagillerden, mavi veya mor renkli çiçekleri koku sanayisinde kullanılan bir bitki (*Lavandula angustifolia*). FH 42

layık,- ğı sf. (la:yık l ince okunur) Ar. *lāyik* Bir kimseye uygun olan, yaraşan. OTU 38, 110 **layık olmak** Hak kazanmış olmak. OTU 24, 72, 76

lâyikiyle (doğ. **layıkıyla**) zf. Gerektiği gibi, gereğince. OTU 207

lazım sf. (la:zım, l ince okunur) Ar. *lāzım* Gerek, gerekli. FH 25, 36, 38², 39, 49, 53, 88, 101, 110 OTU 11, 31, 37, 45, 56, 62, 65, 74, 84, 89, 92, 98, 110, 112, 114, 122, 134, 143, 144², 146, 149, 160, 168, 171, 181, 185, 196, 198, 201, 202, 206, 207, 208, 212, 215², 223, 224, 230, 231, 235, 253, 263, 286 **lazım gelmek** Gerekmek. FH 16, 17, 18, 109 OTU 14, 20, 24, 32, 52, 64, 70, 71, 85², 96², 103, 109, 111, 112³, 113², 114, 131, 153, 156, 178, 181, 213, 226, 227, 231, 244, 247, 259, 261, 267, 268

Le Langage öz. a. Fransız dil bilimci Joseph Vendryes'e ait bir eser. "J. Vendryes'in 'Le Langage' adlı eserinin 86'ncı sayfasındaki morphem izahını okudum." OTU 90

leh a. Ar. *leh* Bir şeyden veya bir kimseden yana olma, aleyh karşıtı. OTU 27, 110, 198, 292

lehçe a. Ar. *lehçe* 1. db. Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, diyalekt. OTU 79, 88², 152, 177⁸, 207, 212, 256, 270, 293 2. Konuşma tarzı OTU 177, 178, 212², 292 3. Ağız. "Her şahsın telaffuz itiyadına ve zevkine göre (ferdi) lehçelere ayrılır." OTU 79

leke a. Far. *leke*, *lekke* Kirliliği gösteren iz. OTU 56

leksikograf a. Fr. *lexicographe* Sözlükçü. OTU 158

leksikoloji a. (l ince okunur) Fr. *lexicologie* Sözcük bilimi. OTU 121, 135

leksikolojik sf. (l ince okunur) Fr. *lexicologique* Sözcük bilimi ile ilgili. OTU 160,

lengüistik,- ği a. Fr. *linguistique* Dil bilimi. OTU 85, 101, 146, 147, 202, 203, 229, 253,

levha a. Ar. *levha* Bir yere asılmak için yazılmış yazı, safiha. FH 27 OTU 221

lexique a. Fr. Sözlük. "Lugat'in de lügatlerin miktarına, izah şekillerine göre çeşitleri vardır: Lugat, Kamus, Ferheng gibi. Fransızcada Glossaire, Lexique,

Vocabulaire, Dictionnaire gibi.” OTU 289

lezzet *a. Ar. lezzet* Ağız yoluyla alınan tat. FH 21, 70

liberal *sf. (l ince okunur) Fr. libéral* Hürriyet ve serbestlikle ilgili. OTU 163

limon *a. Rum. bit. b.* Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağaç (Citrus limonum). FH 77 OTU 38

linguistique *a. Fr.* Dilbilim. “*Bütün ihtisas dillerine ‘linguistique’ de ‘hususî dil’ adı verilir ve bu, müşterek dilden ayrı bir ifade sistemi vücuda getirir.*” OTU 159

lisan *a. (lisa:ni) Dil.* FH 101 OTU 14², 23², 24³, 28, 29, 30, 31⁷, 34³, 35⁴, 36², 37³, 41, 48, 49⁵, 50³, 57, 66, 67⁴, 68, 69³, 70⁷, 71⁵, 72, 74⁶, 75², 76⁵, 77⁶, 78², 79, 80⁴, 81⁴, 82, 85, 86, 93², 95, 96, 98, 99², 100², 101⁸, 103, 105, 106², 107, 108³, 109², 110⁴, 114, 115, 120, 129, 134, 142, 238, 297

lisancı *a. Ar. (lisa:ni) Ar. lisān +T. cı* Dil bilimci. “*Bunu bana soran bir okuyucuma cevap vermiş olmaktan ziyade, hemen bütün lisancılarımızın içine düştükleri bir hataya işaret etmek için tekrarlamak isterim; dil başka, lisan başkadır.*” OTU 70, 101, 107², 119, 131

lisaniyat *a. (lisa:niya:ti) Ar. lisāniyyāt esk.* Dil bilimi. OTU 71², 121⁴, 130, 131, 134, 207², 253, 283, 292

lisaniyatçı *a.* Dilci, dilbilimi ile uğraşan kişi. “*Rahmetli Hüseyinzade Ali bir gün*

Rusya’da bir tiyatro locasında Rus lisaniyatçıların biriyle Türkçeden bahsediyormuş.” OTU 59, 67, 68, 70, 82, 85, 87², 121, 130, 134²

lise *a. (li’se) Fr. lycée* Sekiz yıllık ilköğretimden sonra en az üç yıllık bir eğitimle hayata veya yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu Ortaöğretim. FH 14, 30, 58 OTU 18, 43, 46, 89², 104², 185, 186², 188, 189², 192, 199, 213², 226, 260, 266, 267², 273

liste *a. İt. lista* Alt alta yazılmış şeylerin bütünü, dizelge. OTU 103, 106, 162, 254, 285

liyakat,- ti *a. (liya:kat) Ar. liyākat* Bir kimsenin, kendisine iş verilmeye uygunluk, yaraşırılık durumu, değer. OTU 138

liyakatli *sf.* Liyakati olan, başarılı, yetenekli, değerli. OTU 279

loca *a. İt. loggia* Tiyatro, sinema vb. eğlence yerlerinde veya parlamento salonlarında özel bölme. OTU 59

lojik *a. (l ince okunur) Fr. logique fel.* Mantık. OTU 163², 190

lojistik,- ği *a. (l ince okunur) Fr. logistique man.* Modern mantık. OTU 47

lokanta *a. (loka’nta, l ince okunur) İt. locanda* Yemek pişirilip satılan yer, aşevi, restoran. OTU 254²

lokatif *a. (l ince okunur) db. Fr. locatif* Bulunma durumu. OTU 103

lokma *a. (lökma) Ar. luğme* Ağıza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum. FH 116

Londra öz. a Londra, İngiltere'nin ve Birleşik Krallık'ın başkenti. “Çünkü Londra bütün taşra bölgelerinden gelen halk kitleleriyle nüfusu artan bir şehirdir.” OTU 58, 221, 256

loş sf. Yeterince aydınlık olmayan, yarı karanlık, az ışık alan: FH 21, 30

Lozan öz. a. 24 Temmuz 1923 tarihinde İsviçre'nin Lozan şehrinde imzalanan Lozan Antlaşması. “Lozan sulhundan sonra, resmi Türkiye'nin de kanunla herkese kabul ettirdiği bu asrileşme, Neriman'ın ruhunda gizli gizli yaşayın bu iştihaya en kuvvetli gıdasını vermişti.” FH 60

Löbon öz. a. İstanbul'da bulunan ünlü bir pastane. “Macit'le hangi gün Löbon'da buluştular?” FH 22, 34, 35

lugat bk. lügat OTU 37, 60², 110

Luther öz. a. Martin Luther King, Alman teolog ve Protestanlığın kurucusu. “Reform hareketinde Luther'in Almanca'sı bütün aşağı Almanya'ya yayılmıştır.” OTU 256

lugat,- ti a. Ar. luğat esk. Sözlük. FH 75 OTU 15, 24, 25, 33, 34, 60², 66⁸, 70, 71, 77², 100, 134³, 167, 184, 193, 203, 235, 247, 258, 261, 265, 274, 286, 288², 289⁴, 290

lugatçı a. Sözlük bilimci. OTU 233, 262, 274²

lüks a. Fr. luxe Giyimde, eşyada, harcamada aşırı gitme, gösteriş, şatafat. FH 91, 98, 103 OTU 143

lütfen zf. Ar. lutfen mec. İstemeyerek,

gönülsüz bir biçimde. OTU 186

lüzum a. (lüzü:mu) Ar. lüzüm Gerek, gereklik, gereklilik, icap. FH 38, 61, 74, 100 OTU 26, 29, 37, 38, 41, 45, 49², 50, 53, 57, 71, 93, 101, 125, 137, 138², 143², 151, 182, 183, 212², 235, 252, 259, 282, 291

lüzum görmemek Gerekli bulmamak, gerekli görmemek. FH 50 OTU 19, 168 **lüzum olmak** Gerekli görmek. “Kendisini ne kadar sevdiğimi tekrarlamaya lüzum olmayan İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun dil konusundaki durumunu anlamıyorum.” OTU 126, 178

lüzumlu bulmak Gerekli görmek. “Kendisi böyle düşünmekte hiç de yalnız olmadığı için, gramere ait makalelerimde eksik bıraktığım terim bahsine gelmeyi lüzumlu buldum.” OTU 102

lüzumlu sf. Gerek, gerekli, lazım. OTU 89, 155, 201, 265, 286

lüzumsuz sf. Gereksiz. FH 10 OTU 89², 96, 136, 143, 174², 183, 194, 206, 251, 278 **lüzumsuz bulmak** Gerekli görmemek. “Türk gramerinin, belki yarım asırdan beri tereddüdü ve münakaşası devam eden bir ihtilaftı hakkında fikrimi yazmayı lüzumsuz bulmadım.” OTU 20, 71

lüzumsuzluk,- ğu a. Gereksizlik. OTU 191, 228

M

M. Baha Toven öz. a. Mehmet Baha Tover, Türk dil bilimci, öğretmen. “M.

Baha Toven'in yazıda kullanılan işaretleri sağlam kaidelere bağlayan 'Noktalama' adlı minicik, zevkle tertip edilmiş ve dizilmiş, tertemiz basılmış veciz ve mazbut kitabı, yalnız okullular değil, hepimiz için faydalı bir kılavuzdur. ” OTU 72

maamafih *zf (ma:ma:fih) Ar. ma'amāfih* Bununla birlikte. FH 52

maarif *a. (ma.rif) Ar. ma'ārif esk.* Öğretim ve eğitim sistemi. OTU 27, 30, 31, 38, 41², 45, 46², 52, 58, 67, 74, 77², 188, 189, 202, 208, 225, 228, 266, 289

Maarif Vekâleti *öz.a. esk.* Millî Eğitim Bakanlığı. “*Gramer şart! Bunu Maarif Vekâletinin bile takdir etmesinden anlaşılıyor ki, gramer şart.*” OTU 31, 32, 53, 81³, 82², 103³, 125, 128, 129, 130, 173, 181, 228, 250, 268

Maarif Vekili *öz. a.* Millî Eğitim Bakanı. “*Yeni Maarif Vekilimiz, iktidar iskemlesine oturduğu günden beri, eski alakalarını, inançlarını ve düşüncelerini unutmamışsa hatırlayacaktır ki, bir makalesinde, memleketin san'at ve kültür hareketlerini, meslekdaş tesanüdünü ancak Avrupa'dakilere benzer teşkilatların yapabileceğini yazmıştı.* ” OTU 82, 83, 94, 99², 142, 202², 228, 279

Maarif Vekilliği *öz.a.* Milli Eğitim Bakanlığı. “*Lisan davasında Maarif Vekilliği'nin de içine düştüğü bu tezat, zaten mevcut anarşiyi bir kör dövüşü haline sokuyor.* ” OTU 70, 83, 84 100, 109, 141

maarifçi *a. esk.* Öğretim ve eğitim kurum

veya kuruluşlarında çalışan kimse. OTU 39, 67

Macar *öz. a.* Macaristan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. OTU 112, 127

Macarca *öz.a.* OTU 86, 176 Macar dili.

Macaristan *öz. a.* Orta Avrupa'da bir ülke. “*Macaristan, bu memleket telifçi bir sistem içinde görünüyor.* ” OTU 104

macera *a. (ma:cera:) Ar. mācerā 1.* Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür. OTU 144, 254 **2.** *mec.* Olmayacakmış gibi görünen iş. OTU 160

Macit *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. “*Macit'le akşam altıda, Löbon'da buluşmuşlardı.*” FH 22⁵, 26, 27³, 28, 29, 31, 34⁸, 35³, 45, 53, 59⁴, 60⁴, 61, 62³, 63, 67, 90, 91, 93, 97², 98, 99³, 100³, 102, 105, 109⁴, 110⁷, 111⁷, 112, 113², 127

maç *a. İng. match* Karşılaşma. OTU 18, 168, 182², 184

madde *a. Ar. mādde 1.* Duyularla algılanabilen nesne. OTU 63², 181 **2.** Bir cisim oluşturan öge, öz. OTU 47, 48 **3.** Yasa, sözleşme, antlaşma vb. metinlerde, her biri başlı başına bir yargı getiren ve çoğu kez rakamla belirtilen bölüm. OTU 78, 150, 190, 209

maddi *sf. (maddi:) Ar. mādī* Madde ile ilgili, maddesel, özdeksel, manevi karşıtı. FH 66 OTU 13, 285

mademki *bağ. (ma:demki) Ar. mādām + Far ki* Madem. FH 12², 13²

mader *a.* (*ma:der*) *Far. māder esk.* Ana, anne. **OTU** 135

magazin *a.* *Fr. magazine* Genellikle sanat, eğlence ve spor dünyasında tanınmış kişilerle ilgili haber ve yorum. **OTU** 171²

mağaza *a.* (*mağ'a'za*) *Fr. magasin* Büyük dükkân. **FH** 32, 33³, 112 **OTU** 22³, 36, 106, 219, 220², 254

mağlup *sf.* (*l ince okunur*) *Ar. mağlūb* Yenik. **FH** 116

mağrur *sf.* *Ar. mağrur* Kurumlu, gururlu, kibirli, kendini beğenmiş. **FH** 71, 108

mah *a.* *Far. māh* Gökteki ay, kamer. **OTU** 135

mahalle *a.* *Ar. maħalle* Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri. **FH** 18, 14, 29, 32, 42, 46, 57 **OTU** 58

→ **mahalle ağzı**

mahalle ağzı *a.* Kabaca olduğu düşünülen halk ağzı ile konuşma. “*Yemek yağı yerine ‘yağsı’ denmesi bütün bütün yanlışır ve bazı dilleriyle mahalle ağzına giren bu hatanın ‘assimilation’ bakımından da hiç bir mazereti yoktur.*” **OTU** 197

mahallî *sf.* (*mahalli:)* *Ar. maħallī* Yöresel. **OTU** 79², 80

maharet *a.* (*maha:ret*) *Ar. mahāret* Sahiplik, mülkiyet **OTU** 31

mahcup,- bu *sf.* *Ar. maħcūb* Utangaç.

mahcup olmak Utanmak. **OTU** 194

mahcup etmek Utandırmak. **OTU** 273

mahdut *sf.* *Ar. maħdūd* 1. Sayısı belli

olan, sayılı, az. **OTU** 219, 278 2. *mec.* Dar, basit. **OTU** 151

mahfil *a.* *Ar. mahfil esk.* Toplantı yeri. **OTU** 138²

mahiyet *a.* (*ma:hiyet*) *Ar. māhiyyet* Nitelik, vasıf, öz, özlük, asıl, esas. **FH** 122 **OTU** 12², 83, 101, 138², 199, 216, 236, 241² **mahiyet değişmek** Nitelik değiştirmek. **OTU** 11

mahkeme *a.* *Ar. mahkeme huk.* 1. Bir yargıçtan veya bazen savcı ve yargıçlardan oluşan bir kurulun, yargı görevini yerine getirdikleri yer, yargı yeri, yargıevi, mahkeme kapısı. **OTU** 66, 197, 246, 250, 251 2. (*hlk*) Duruşma, yargılama. **OTU** 34, 110, 265³

mahkûm *sf.* *Ar. mahkûm huk.* 1. Hükümlü. **FH** 119 2. *mec.* Zorunda olan, mecbur. **OTU** 32, 109, 143, 240, 257, 288 3. *mec.* Kötü bir sonuca varması kaçınılmaz olan. **FH** 93 **OTU** 273 **mahkûm etmek** 1. Hüküm giydirmek. **OTU** 97 2. Mecbur etmek. **OTU** 278 **mahkûm olmak** Mecbur olmak. **FH** 37 **OTU** 217

mahkûmiyet *a.* (*mahkû:miyet*) *Ar. mahkûmiyyet huk.* 1. Hüküm giymiş olma durumu. **OTU** 108 2. Hükümlülük. **OTU** 14

mahluk *a.* (*mahlu:ku, l ince okunur*) *Ar. maħlūk esk.* Yaratık. **FH** 48

mahpus *sf.* *Ar. maħbūs* Kapatılmış, hapsedilmiş (kimse). **OTU** 73

mahrem *sf.* Başkalarına söylenmeyen, gizli. **FH** 35, 37, 48, 84, 106 **mahrem**

olmak *sf.* Başkalarına söylenmeyen, gizli. **FH 57 OTU 27, 270, 271, 274, 282**

mahrum *sf.* *Ar. maḥrūm* Yoksun. **FH 84 OTU 23, 26, 32, 36, 81, 125, 143, 148, 173, 202, 259, 276, 278, 279, 286**

mahrum etmek Yoksun bırakmak. **OTU 36, 112, 125, 196, 263, 267, 268**

mahrum kalmak Yoksun kalmak. **OTU 34, 107, 112, 125, 172, 209, 265, 273**

mahrum olmak Yoksun kalmak. **OTU 45, 148, 154, 184, 194, 201, 213²**

mahsul,- lü *a. (mahsu:lü)* *Ar. maḥṣūl* **1.** Ürün. **OTU 36², 106, 111, 115, 186, 226**

2. Verim. **OTU 252** **3.** *mec.* Ortaya çıkan, elde edilen şey. **OTU 24**

mahsulat *ç. a. (mahsu:la:tu, l ince okunur)* *Ar. maḥṣūlāt esk.* Ürünler. **OTU 36²**

mahsur *sf.* *Ar. maḥṣūr* Kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş. **FH 57**

mahsus *sf.* *Ar. maḥṣūṣ* Özgü. **FH 16, 37, 80, 92 OTU 156, 199, 284²** **2.** Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır. **OTU 206**

mahşer *Ar. maḥşer mec.* Kargaşa. **FH 49 OTU 75**

mahut *sf. (ma:hut)* *Ar. maḥūd esk.* Bilinen, adı geçen, sözü geçen. **FH 118 OTU 69, 77, 205, 241**

mahzun *sf.* *Ar. maḥzūn* Üzgün. **FH 24, 55, 102, 104**

mahzunluk,- ğu *a.* Mahzun olma durumu. **FH 104**

mahzur *a.* *Ar. maḥzūr* Sakınca. **FH 86 OTU 38, 96, 233, 266,**

majüskül *a. Fr. majuscule db.* Büyük

harf. **OTU 190⁵, 191**

makabl *a. Ar. mā-ḳabl* Bir şeyin kendinden evvel olanı, öncesi, geçmişi. **makabline şümül olmak** ‘Daha önceki zamanı da kapsamak’ anlamında kullanılan bir ifade biçimi. “*Bu görüşün evvelce ona aykırı olarak okul diline giren sözleri değiştirmeye gidecek kadar makabline şümüülü olup olmadığına dair Bilim Kurulu tarafından verilmiş bir karar yoktur.*” **OTU 149**

makale *a. (maka:le)* *Ar. maḳāle* Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazısı. **OTU 11, 17, 19², 27, 29, 66, 78, 81, 84, 99, 102², 125, 126², 130², 131, 133, 141, 142, 147, 148, 149, 156², 168, 179, 180, 199, 201, 205, 216², 222, 225, 228, 233, 239², 245², 273, 290**

makam *a. (maka:mi)* *Ar. maḳām* **1.** Mevki, kat, yer. **OTU 100, 199, 231, 266, 279, 282** **2.** *müz.* Klasik Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi. **FH 15, 140**

makbul *sf. (l ince okunur)* *Ar. maḳbūl* Beğenilen, hoş karşılanan. **OTU 290**

makbul olmak Beğenilmek. **OTU 29**

makes *a. Ar. ma‘kes* Bir şeyin yansıdığı, aksettiği yer, akis yeri. “*makes = akseden yer.*” **OTU 188**

makine *a. (maki‘ne)* *İt. macchina tek.* Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştürmek, belli bir güçten yararlanarak bir işi yapmak veya etki

oluşturmak için çarklar, dişliler ve çeşitli parçalardan oluşan düzenekler bütünü. **FH** 25, 80, 97 **OTU** 64², 130, 181, 251, 260, 265

makineci *a.* Maddeci, materyalist. “*Makineci Garp’la ruhçu Şark arasında yeni bir hümanizm terkibine ait sırları, hem tarihî ve hem coğrafi bir imtiyazla elinde tutan Türkiye’nin millî kültürüne ait prensipler ortaya konmadıkça, terbiyesine bu bakımdan istikamet verilmedikçe, mekteplere Yunanca ve Latince dersleri konmasından bir netice alınacağına kani değilim.* **OTU** 41

makineleşmek (*nsz*) Üretimde makine gücünden, giderek daha çok yararlanmak. **FH** 122

maksat,- dı *a.* *Ar. maḫṣad* İstenilen şey, amaç, gaye, erek. **FH** 117 **OTU** 29, 61, 63, 83², 183, 184, 228, 230, 261

maksatsız *sf.* Bir amacı olmayan. **FH** 26

Maksim *bk.* Maksin Salonu. **FH** 23, 26

Maksim Salonu *öz. a.* İstanbul’da bir eğlence mekânı. “*Göz kapaklarının aralığından içeriye szan gündüz ışığının tamamıyla aydınlatamadığı loş bir zemin üstünde hep Maksim salonu gözünün önüne geliyor.*” **FH** 21², 47, 127

makul *sf.* (*ma:kul, l ince okunur*) *Ar. ma ḫūl* **1.** Akla uygun, akıllıca. **OTU** 151, 269 **2.** Akıllıca iş gören, mantıklı. **OTU** 115 **makul olmak** Akıllıca, akla uygun davranmak. **OTU** 115

makule *a.* (*maku:le*) *Ar. maḫūle* *esk.* Takım, çeşit. **FH** 29 **OTU** 125

makus *sf.* (*ma:kūs*) *Ar. ma ḫūs* *esk. mec.* Uğursuz, kötü **FH** 93

mal *a.* *Ar. māl* Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü. **OTU** 110, 121, 127, 170², 206 **mal etmek 1.** Bir değer karşılığında sahip olmak. **OTU** 34, 255 **2.** Yüklemek, ait olduğunu göstermek. **OTU** 149, 184, 196, 200, 203, 255, 258

mali *sf.* (*ma:li:*) *Ar. mālī* Parasal. **FH** 44

maliyeci *a.* Maliye işlerinde uzman olan veya devletin maliye kuruluşlarında çalışan kimse. **OTU** 216

malul *sf.* (*ma:lul, l’ler ince okunur*) *Ar. ma ḫūl* Sakat (kimse). **malul olmak** Sakatlanmak, iş göremez olmak. “*Kim bilir kaç yüz veya kaç bin kişiye gönderilen evrakın aynı çirkin dil ve ifade kusurlarıyla malul olması ihtimali çoktur.*” **OTU** 231

malum *sf.* (*ma:lum, l ince okunur*) *Ar. ma ḫūm* **1.** Bilinen, belli. **OTU** 61, 102, 104, 122, 155, 189², 242, 254, 265, 276 **2.** *a. db.* Etken, meçhul karşıtı. **OTU** 105

malumat *a.* (*ma:luma:tı, l ince okunur*) *Ar. ma ḫūmāt* Bilgi. **FH** 51, 57, 119

malzeme *a.* (*l ince okunur*) *Ar. mālezime* Gereç. **OTU** 134

mana *a.* (*ma:na:*) *Ar. ma ḫnā* *db.* Anlam. **FH** 12, 15, 26, 33, 72, 75 **OTU** 12³, 13², 15, 22, 23, 26, 38, 48, 53², 54², 58, 60⁴, 61², 62, 64, 68, 70, 71², 82, 86², 91, 92², 95², 96, 101, 105², 109⁶, 110⁵, 111⁶, 112², 113, 120², 123⁷, 136, 137, 139², 144³, 148,

152³, 153³, 155, 157², 166, 167², 168, 171, 172², 174, 175², 176, 178, 181, 182, 183, 184⁴, 185, 188, 191², 192, 193³, 196, 199², 203², 204³, 209³, 216², 222, 223³, 232, 233, 235, 236³, 237, 247, 238, 240⁶, 241⁵, 245², 247⁴, 248², 250, 259, 260⁴, 261⁸, 264, 274, 275³, 276, 277², 278, 283², 284³, 285, 286², 288³, 289², 294⁵, 295⁴, 296, 297, 298 **mana almak** Anlam kazanmak. “Yarın muharrir kelimesinin de yalnız telif eser ve makale yazarlara münhasır bir mana alması mümkündür.” **OTU** 199, 204 **mana çıkarmak** Anlam çıkarmak. **OTU** 88 **mana vermek** Kendince bir yargıya varmak, yorumlamak. **FH** 37 **OTU** 122, 193, 261, 263 **mana vermek** Yorumlamak. **OTU** 111² **manasına gelmek** Anlamına gelmek. **OTU** 23, 33, 45², 49, 68, 71, 87², 111, 132, 133, 144³, 145, 154², 160, 196, 212, 213⁴, 214², 215, 220, 221, 237², 241², 247, 249, **manaya gelmek** Anlam bildirmek. **OTU** 13, 193², 215, 223², 260, 274², 282

manalandırmak (-i) Anlam vermek. **OTU** 284

manalı *zf.* Anlamlı bir biçimde. **FH** 89 **OTU** 84, 124³, 134, 136, 294

manasız *sf.* 1. Anlamsız **OTU** 276 2. *mec.* Yersiz, boş, yararsız. **FH** 53 **OTU** 183, 195, 206, 249

manasızlık, - **ğı** *a.* Manasız olma durumu, anlamsızlık. **OTU** 13, 234, 283

manevi *sf.* (*ma:nevi:*) *Ar.* *ma'nevī* Görülmeyen, duyularla sezilebilen,

ruhani, tinsel, maddi karşıtı. **FH** 65 **OTU** 181, 191, 276

→ **manevi ilim**

manevi ilim, - **lmi** *a. top. b.* Anlayış yöntemini esas alan bilim dalı. **OTU** 124

maneviyat *ç. a.* (*ma:neviya:ti*) *Ar.* *ma'neviyyāt* Maddi olmayan, manevi şeyler. **FH** 51², 95

manga *a.* (*ma'nga*) Grup, topluluk. “Yerim olmadığı için felsefe terimi diye ortaya sürülen bu piç kuruşu ordusundan yalnız bir mangayı huzurunuzla çıkarabiliyorum” **OTU** 119

mangal *a.* *Ar.* *manğal* Isınmaya, bir şey pişirmeye yarayan, sac, bakır veya pirinçten, türlü biçimlerde üstü açık ayaklı ocak, korluk. **FH** 79 **OTU** 54

mâni (I) *a.* (*ma:ni:*) *Ar.* *māni'* Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel. **mâni olmak** Önüne geçmek, engellemek. **FH** 38, 51, 58, 84 **OTU** 78, 81², 100, 249

mâni (II) *a.* (*ma:ni*) *Ar.* *mā'nī ed.* Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri. **OTU** 179

manikürlü *sf.* Manikür yapılmış. **FH** 22

mankenlik, - **ğı** *a.* Mankenin işi. **OTU** 212

mantık, - **ğı** *a.* *Ar.* *manṭiq* 1. Doğru düşünme sanatı ve bilimi. **FH** 120 **OTU** 119, 120², 145 2. Doğru düşünmenin yolu ve yöntemi. **OTU** 14, 26, 51, 52, 115², 117, 130, 142, 150, 233 3. *fel.* Düşüncenin ve düşüncenin varlık biçimlerinin,

öğelerinin, türlerinin Olanaklarının, yasalarının ve düşünce bağlamlarının bilimi, lojik. OTU 124

mantıkçılık,- ğı *a. fel.* Mantık biliminin her şeyin üstünde olduğunu benimseyen felsefe. OTU 40²

mantıki *sf. (mantiki:)* Ar. *manṭiqī* Mantıklı. FH 12, 13 OTU 38

manto *a. (ma'nto)* Fr. *manteau* Kadın paltosu. FH 13², 36

manyak,- ğı *sf. Fr. maniaque mec.* Gülünç, garip, şaşkıncı davranışları olan (kimse). OTU 74

manzara *a. Ar. manzara* **1.** Görünüş. FH 37² OTU 220, 287² **2.** *mec.* Durum. FH 11, 75 OTU 27, 70

manzum *sf. Ar. manzūm ed.* Şiir biçiminde yazılmış. OTU 76, 277, 290

manzume *a. (manzu:me)* Ar. *manzūme ed.* **1.** Şiir. OTU 28, 55, 188³, 189, 200 **2.** *fel. esk.* Dizge. OTU 37

marangoz *a. Rum.* Ağaç işleriyle uğraşan ve ağaçtan çeşitli eşya yapan usta. OTU 235

marazi *sf. (marazi:)* Ar. *marazī esk.* Hastalıkla ilgili, hastalıklı. FH 119

marifçi *a. esk.* Öğretim ve eğitim kurum veya kuruluşlarında çalışan kimse. OTU 41²

marifet *a. (ma:rifet)* Ar. *ma 'rifet* Ustalık, hüner, uzmanlık. OTU 136, 184, 188

marsık,- ğı *a.* Yapılırken iyice yakılmadığından duman ve koku vererek yandığı için baş ağrısı yapan odun kömürü. FH 42

mart *a. Lat.* Yılın üçüncü ayı. OTU 246

maruf *sf. (ma:ruf)* Ar. *ma 'rūf* Herkesçe bilinen, tanınan, belli, sanlı. OTU 180, 213

maruz *sf. (ma:ruz)* Bir olayın, bir durumun etkisinde veya karşısında bulunan. OTU 145 **maruz kalmak** Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak. FH 49

masa *a. Rum.* **1.** Ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya. FH 12, 14, 16², 17², 22, 37², 39 OTU 138, 143 **2.** Dairelerde, kurumlarda belli konularla ilgili işlerin görüldüğü bölüm. OTU 21

masal *a. Ar. meşel mec.* Boşuna söylenmiş söz. OTU 138

masdar *bk.* mastar OTU 95

maskara *sf. (maska'ra)* Ar. *maşhara* Eğlendirici, sevimli, güldürücü, sevimli, soytarı, hoş. **maskara olmak** Gülünç bir duruma düşmek. OTU 46, 51, 201, 281

maskaralık,- ğı *a.* Eğlendirici, güldürücü davranış, soytarılık. OTU 45, 107, 274

maskesiz *sf.* Maskesi olmayan. OTU 51

maslahat *a. Ar. maşlahat esk.* İş, önemli iş, mesele.

→ **idareimaslahat**

idareimaslahat *a. (ida:re'imaslahat)* Ar. *idāre + maşlahat esk.* Bir işi, gerektiği gibi değil de günün şartlarına göre yapma. OTU 214²

masraf *a. Ar. maşrif* Harcanan para, gider. FH 45 OTU 128 **2.** *esk.* Bir şeyin yapımında kullanılan gereç, harç.

masrafa girmek Bir iş veya yapım için çok para harcamak. **FH 22 masrafa sokmak** Bir iş için çok para harcatmak. “*Ben daha sizi geçenlerde büyük bir masrafa soktum.*” **FH 86**

mastar *a. db. Ar. maşdar* Fiilin -mak / -mek veya -ma / -me ekleri alan ve ad gibi kullanılan biçimi, eylemlilik. **OTU 96⁷, 150, 195, 197, 247**

masum *sf. (ma:sum) Ar. ma’sūm* Suçsuz, günahsız. **FH 26**

masun *sf. Ar. maşūn esk.* Korunan, korunmuş. **OTU 244**

maşallah ünl. (ma:şallah) Ar. māşā’e + allāh (ma:şalla:h) `Ne güzel, Allah nazardan saklasın` anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir söz. **FH 82**

maşrapa *a. Ar. maşraba* Metal, toprak, plastik vb.nden yapılmış, ağzı açık, kulplu, bardağa benzeyen, küçük kap. **FH 46**

matbu *sf. (matbu:) Ar. maṭbū* Basılı, basılmış (kâğıt, kitap vb.). **OTU 55**

matbuat *a. (matbua:ti) Ar. maṭbū’āt* Basın. **OTU 19, 30**

matem *a. (ma:tem) Ar. matem* Yas. **FH 43 OTU 133 matem tutmak** Yas tutmak. **OTU 141**

matematikçi *a.* Matematikle uğraşan kimse, riyażiyeci, matematisyen. **OTU 202**

matmazel *a. Fr. mademoiselle esk.* Konaklarda yabancı dil eğitimi veren kadın. **FH 54³**

mavi *a. (ma:vi) Ar. mā’ī* Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk, bulutsuz gökyüzünün rengi, mai. **FH 32**

maydanoz *a. Rum. bit. b.* Maydanozgillerden, yenmek için yetiştirilen, 50-80 santimetre uzunluğunda, ufak yeşil ve parçalı yapraklı, hoş kokulu iki yıllık otsu bir bitki. **OTU 17, 175**

maymun *a. Ar. meymūn hayvan b.* Dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen Ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan, primat.
→ **maymun iştahlı**

maymun iştahlı *sf.* Hevesi çabuk geçen, kararsız. **FH 112**

mazbata *a. Ar. mazbaṭa esk.* Tutanak. **OTU 57**

mazbut *a. Ar. mazbūṭ* **1.** Bir yere yazılmış, deftere geçirilmiş. **OTU 72** **2.** Düzenli, düzgün, beğenilen **OTU 15**

mazeret *a. (ma:zeret) Ar. mazeret* **1.** Bahane. **OTU 29, 142, 186, 197, 227, 250, 251, 276** **2.** Özür. **OTU 212²**

mazeretsiz *sf.* Mazereti olmayan. **OTU 24, 29**

Mazhar Şevket İpşir *öz. a.* Türk sanat tarihçisi. “*Bana bu kitabı Mazhar Şevket İpşir’in son günlerde Cumhuriyet’te çıkan iki makalesi hatırlattı.*” **OTU 130**

mazi *a. (ma:zi:) Ar. māzī* **1.** Geçmiş. **FH 30, 40, 60, 68², 70 OTU 76, 104, 105, 115, 188** **2. db. esk.** Geçmiş zaman. **OTU 105**

mazlum *sf. Ar. mazlūm* Zulüm görmüş,

kendisine zulmedilmiş. **OTU** 14

maznun *sf.* *Ar. maẓnūn huk. esk.* Sanık. **OTU** 237

mazur *sf.* (*ma:zur*) *Ar. ma'zūr* Mazereti olan, mazeretli. **FH** 51, 90 **OTU** 21, 63, 186², 200, 225 **mazur görmek** Kusura bakmamak, hoş görmek, bağışlamak, affetmek. **FH** 23, 90 **OTU** 76

mebus *a.* (*mebu:su*) *Ar. meb'ūs* Milletvekili. **OTU** 34, 41², 42², 69, 123²

mecazi *sf.* (*meca:zi:*) *Ar. mecāzī* Mecazla ilgili, mecaz niteliğinde olan. **OTU** 63, 70, 109, 275, 284

mecbur *sf.* *Ar. mecbur* Herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan. **FH** 99, 109² **OTU** 22, 29, 35, 72, 167, 176 **mecbur etmek** Zorlamak. **OTU** 52, 196 **mecbur kalmak** Herhangi bir şeyi yapmak zorunda bulunmak. **FH** 30, 37 **OTU** 29 **mecbur olmak** Bir işi gerçekleştirmekte kendini, zorunlu hissetmek. “*Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum.*” **FH** 12, 29, 30, 35, 82, 111 **OTU** 22, 23, 31, 71, 98, 109, 147, 216

meclis *a.* *Ar. meclis* **1.** Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı. **OTU** 123, 247, 279 **2.** Bu toplantının yapıldığı yer, şûra. **OTU** 197² **3.** Dostlar toplantısı. **FH** 17, 118

mecmua *a.* *Ar. mecmū'a* Dergi. **FH** 123 **OTU** 31, 45, 52, 53, 56, 228, 242

mecra *a.* (*mecra:*) *Ar. mecrā* coğ. Yatak. **OTU** 88

meçhul *sf.* (*meçhu:lü*) *Ar. meçhul* **1.** Bilinmeyen, bilinmedik. **FH** 38, 60, 62, 81, 94 **OTU** 102, 104, 227, 244 **2. a. db.** *esk.* Edilgen fiil, malum karşıtı.

meddücezir *a. mec.* İniş çıkış, yükseliş ve alçalış. “*Haykırmak, haykırmak veya ağlamak ihtimallerinin meddücezri içinde, Neriman, bir müddet çırpındı.*” **FH** 111

medeni (*medeni:*) *Ar. medenī* *sf.* **1.** Kentlileşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar. **FH** 90 **OTU** 51, 74, 80, 158, 167, 185, 213, 232, 266, 270, 271, 284 **2. zf.** Uygar biçimde. **FH** 85, 90² **OTU** 35, 36, 156, 173

medeniyet *a.* *Ar. medeniyet* *top. b.* Uygarlık. **FH** 32, 59, 60, 104, 118 **OTU** 35, 36, 37, 39², 37², 40², 48, 60³, 127³, 165, 171, 177, 239, 252, 253, 270

medlul,- lü *a.* (*medlu:lü, l ince okunur*) *Ar. medlül* *esk.* Anlam. **FH** 119 **OTU** 232, 240

medrese *a.* *Ar. medrese* *din b.* İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer. **OTU** 11, 40², 215, 274

mefhum *a.* (*mefhu:mu*) *Ar. mefhūm* *fel.* *esk.* Kavram. **OTU** 35², 47, 49², 60, 61, 62³, 65, 68³, 70, 71⁵, 91², 103, 105⁴, 108, 109, 110², 111⁴, 112, 119³, 123, 124, 127², 145, 149², 150, 216, 232, 257, 265

mefhumculuk,- ğu *a.* Mefhumcu olma durumu. **OTU** 47

mefkûre *a.* (*mefkûre*) *Ar. mefkûre* *esk.* Ülkü, ideal. **OTU** 35, 67², 68⁴, 295³

mefkûreci *sf.* Mefkûre sahibi olan. **OTU**

mefkûrecilik,- ği a. Mefkûre sahibi olma işi veya görevi. OTU 61, 105²

mefkûreli a. İdealist. “Mefkûreli veya mefkûreci, ülkülü veya ülkücü, ‘ideal’ değil, ‘idealist’ manasına gelir, sıfat halinde ‘ideal’ kelimesinin karşılığı olamaz.” OTU 68

mefnun sf. Ar. mefnun Tutkun, gönül vermiş, vurgun. **mefnun etmek** Birini kendine bağlamak. FH 57

meful,- lü a. (me'fu:lü) Ar. mef'ül esk. sf. Bir işin etkisinde olan. OTU 19², 225

meful edatı db. Mef'ülün-fih, Bulunma hâli. “Sonundaki nisbet edatından sonra meful edatı ilvesine lüzum yoktur.” OTU 212

meful-i sarıh db. Düz Tümleç, yalın durumda bulunan tümleç. “ ‘meful-i sarıh’ yerine isterler ki ‘düz tümleç’, ‘müşahhas’ yerine ‘somut’, ‘müsbet’ yerine ‘olumlu’, ‘nida’ yerine ‘çağrı’ ila. diyelim.” OTU 103

mefulün anı db. Çıkmak hâli, +den hâli, ablatif durum eki. “Tam terimler yalnız ilim dilinde kullanılanlardır: Mefulün anı (ablatif), mücerred (nominatif), müpteda (süje), ila... gibi. ” OTU 83, 104

mefulün bih db. İsmın yükleme durumu. “Latince ve Yunanca taraftarları isim, sıfat gibi Türkçeleşmiş Arapça kelimeleri kabul ettikten sonra ‘mefulün ileyh’ gibi yağlı ve ağır kokulu ıstılahlar yerine datif, ‘mefulün bih’ yerine ‘lokatif’ denmesini isterler. ” OTU 103

mefulün ileyh db. İsmın yönelme durumu. “Latince ve Yunanca taraftarları isim, sıfat gibi Türkçeleşmiş Arapça kelimeleri kabul ettikten sonra ‘mefulün ileyh’ gibi yağlı ve ağır kokulu ıstılahlar yerine datif, ‘mefulün bih’ yerine ‘lokatif’ denmesini isterler. ” OTU 103

mefulün maa Failin mefulle birlikte hareket etmesi durumudur. “İsimlerin tasrifî bahsinde mefulün maa edatı ‘ile’nin niçin ihmal edilmiş olduğu soruldu.” OTU 92

meğır bağ. (me'ğır) Far. meğır Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğırse, oysa, oysaki. FH 25 OTU 143

Mehmet Faruk Gürtunca öz. a. Türk eğitimci, gazeteci ve siyasetçi. “Münakaşaya Tahir Nejad, Ahmed Cevad, Baha Töven, Ali Ulvi, Hakkı Tarık, Kemal Askeri, Ragıp Özdem, Fuat Köseraif, Faruk Gürtunca iştirak ettiler.” OTU 91

Mehmet Kaplan öz. a. Türk edebiyat profesörü. ‘Türk Dili’nin geçen sayısında Mehmet Kaplan’ın Agâh Sırrı Levend’e hitabeden bir mektubu, Türk Dil Kurumuna yöneltilen bazı tenkitlerden sonra, benim dile ait fikirlerimle son romanımın ilk 50 sayfasındaki birçok kelimeler arasında tezat bulunduğu iddiasını taşıyor. ” OTU 168², 169

Mehmet Önder öz. a. Gazeteci, journalist. “Derginin ‘Türkçemiz’ serlevhalı ve Mehmet Önder inzali güzel başyazısında doğru bulmadığım bazı

kısmına da ayrıca işaret etmek isterim.”

OTU 292²

mehtap,- bı a. (*mehta:bi*) *Far. meh + tāb* Ay ışığı. **OTU 287**

mekân a. (*mekâ:nı*) *Ar. mekân* Yer, bulunan yer. **OTU 109, 151, 172**

mekanik,- ği sf. *Fr. mécanique* **1.** Makine ile yapılan. **OTU 63, 64³, 65** **2.** Denge veya hareket kurallarıyla ilgili. **OTU 63, 110** **3. mec.** Düşünmeden yapılan. **OTU 85**

mekanist a. Evrendeki olayları, hareket yasalarına göre açıklayan düşünce sistemi. “İflas etmiş eski mekanist telakkiye muarızdırlar.” **OTU 131**

mekanizma a. (*mekani'zma*) *İt. meccanismo* Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimi, sistem, düzenek. **OTU 27, 120, 150**

mektep,- bi a. *Ar. mekteb esk.* Okul. **FH 12, 13³, 25, 51, 57, 59, 65, 67, 79, 88** **OTU 18³, 22, 24, 25, 27, 30², 31², 35, 38², 39, 40, 41, 45³, 46⁶, 48², 55, 66, 76, 82, 102, 112**

mektup,- bu a. (*mektu:bu*) *Ar. mektüb* Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt, name. **OTU 19, 42, 43, 44, 49, 57², 77³, 81, 101, 102, 168, 179, 180, 184², 185, 188, 190, 195, 197, 206, 213, 226, 227², 228, 232, 235, 240, 265, 282** **mektup almak** Yazılan mektup adrese gelip ele geçmek. **OTU 16**

→ **açık mektup**

açık mektup a. Yazıldığı kimseye gönderilmeyip basın yoluyla açıklanan mektup. **OTU 225**

meleke a. *Ar. meleke fel. ve ruh b.* Yeti. **OTU 119**

melez sf. *Ar. meles mec.* Katışık, karışık. **OTU 40**

melodi a. (*l ince okunur*) *müz.* Ezgi. **OTU 233**

melodisiz sf. Melodisi olmayan. **OTU 233**

memleket a. *Ar. memleket* **1.** Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. **FH 59** **OTU 13, 14, 23, 24³, 25, 27, 35, 52, 57, 68², 71, 74, 81, 99, 101, 103², 104⁴, 105, 112, 130, 131, 138⁴, 144³, 152, 155, 156, 162, 163, 171, 177², 185, 187², 188, 202, 207, 216², 220, 229, 232, 255, 262², 263, 266³, 268, 269³, 279 273, 284, 287** **2.** Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt. **FH 90**

memnun sf. *Ar. memnun* Herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu. **memnun olmak** Sevinmek, sevinç duymak, kıvanmak. **FH 50, 118**

memur a. (*me:mur*) *Ar. me'mūr* **1.** Devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli. **FH 33** **OTU 22², 82, 231³, 287** **2. sf.** Yükümlü. **FH 112** **memur etmek** Görevlendirmek. **OTU 87**

memuriyet a. (*me:muriyet*) *Ar. me'mūriyyet* Memurluk. **FH 59**

men *a. Ar. men'* Yasaklama, izin vermeme. **OTU68**

→ **men edilmek, men etmek**

men edilmek (*nsz*) (*me'nedilmek*) Yasak edilmek, yasaklanmak. **FH 102, 113**

men etmek,- der (*-i*) (*me'netmek*) *Ar. men' + T. etmek* **1.** Engel olmak. **FH 65** **2.** Yasaklamak. **OTU 68**

mendil *a. Ar. mendil* Burun ve ter silmekte, el ve yüz kurulamakta kullanılan küçük, kare biçiminde kumaş veya yumuşak, ince kâğıt. **FH 74, 76 OTU 141**

mendil sallamak Birini uzaktan mendil sallayarak selamlamak veya uğurlamak. **FH 70**

menfaat,- ti *a. Ar. menfa'at* Çıkar. **OTU 82**

menfi *sf. (menfi:)* *Ar. menfi* Olumsuz, negatif. **FH 10, 157, 168, 175² OTU 19², 20, 32, 77, 219** **2. db. Ar. menfi esk.** Olumsuz. **OTU 139**

menhus *sf. Ar. menhūs esk.* Uğursuz. **FH 43**

menkıbe *a. Ar. menkabe* Olağanüstü olaylarla ilgili anlatı. **OTU 210**

mensup,- bu *sf. Ar. mensüb* Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e bağlı (kimse). **FH 119 OTU 48, 61, 80, 154, 188, 192, 263, 266, 286, 290** **mensub olmak** (*doğ. mensup olmak*) Bir şey veya kimseyle bağıntısı olmak. **OTU 62, 202**

mensur *a. (mensu:ru)* *Ar. mensūr ed. esk.* Düz yazı. **OTU 277, 290**

menşe *a. (menşe:)* *Ar. menşe' esk.*

Başlangıç, bir şeyin çıktığı yer, köken, kaynak, sebep. **OTU 21, 33, 61, 71², 147, 166, 184, 193**

merak *a. (mera:kı)* *Ar. merāk* **1.** Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek. **FH 15, 62, 97 OTU 49, 108, 232, 263** **2.** Bir şeyi edinme, yapma, bir şeyle uğraşma isteği. **FH 80** **merak etmek** Anlamak veya öğrenmek istemek. **FH 48, 61, 62, 69 OTU 20, 142** **merak uyandırmak** Merak etmesine sebep olmak. "Neriman sevinçle ve merakla ona baktı; sonra, yavaş yavaş, sevincini kaybederek merakın uyandırdığı birçok tahmini fikirler içinde susarak düşündü." **FH 82, 84** **meraka düşmek** Meraklanmak. **FH 23**

meraklı *a.* Bir şeye çok düşkün olan, sürekli onunla uğraşan. **OTU 183, 222, 274**

meram *a. (mera:mı)* *Ar. merām* İstek. **FH 125** **meram anlatmak** İsteğini, derdini anlatmak. **FH 33**

merasim *a. (mera:sim)* *Ar. merāsim* Tören. **FH 16 OTU 24**

mercek,- ği *a. fiz.* İçinden geçen paralel ışınları düzenli bir biçimde birbirine yaklaştıran veya birbirinden uzaklaştıran, camdan veya ışık kırıcı herhangi bir maddeden yapılmış, genellikle küresel yüzeylerle sınırlanmış saydam cisim, adese, lens. **OTU 260**

merdiban *bk. merdiven.* **OTU 175²**

merdiven *a.* Bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi.

FH 15, 16, 18, 19³, 34, 36, 37, 40, 41, 66, 74² **OTU** 57, 175

merdut *sf. Ar. merdūd* Kabul edilmemiş, makbul sayılmamış. “*Bundan başka etki kelimesi çekimsiz kullanılmağa mahkûmdur ve tesir etti yerine etki etti demeyi gerektirir ki, merdut bir tekrardır.*” **OTU** 240

merhale *a. Ar. merhale* Derece, basamak, aşama, evre. **OTU** 21, 76², 105², 183, 257, 261

merhamet *a. Ar. merhamet* Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma.

FH 16, 115, 126, 127 **merhamet duymak** Acıma veya şefkat duygusu uyanmak veya kabarmak. **FH** 45

merhametsiz *sf.* Acıması olmayan, katı yürekli, katı kalpli, taş yürekli, taş kalpli, kalpsiz. **OTU** 106

meri *sf. (meri:) Ar. mer'ī huk.* Geçerli. **FH** 65

merkez *a. Ar. merkez* Bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri. **OTU** 63, 64, 78, 150, 177, 205, 256⁴, 257, 262

mesafe *a. (mesa:fe) Ar. mesafe* Ara, aralık, uzaklık. **FH** 32, 66 **OTU** 115

mesbuk *a. Ar. mesbūk* Daha önce geçmiş. “*Gayret ve mesbuk hizmet mânaları arasında kalan ayrı bir kavramın ifadesidir.*” **OTU** 139

mesela *e. (me'sela:, l ince okunur) Ar. meşelâ*Söz gelişi. **FH** 50, 69, 85 **OTU** 15, 25, 29, 34, 36, 48, 52, 53, 61, 66², 77, 79, 80, 87, 89², 92, 97, 102, 103, 105³, 106²,

115, 120, 122, 123, 126, 130, 132, 136, 140, 144, 150², 163, 165, 172, 191, 210, 212, 216, 221², 222, 223, 240, 245, 247, 257², 259, 263, 270, 286, 287, 288

mesele *a. Ar. (mes'ele)* Sorun. **FH** 22, 30, 35⁶, 48, 50, 67, 68, 83², 85, 86, 88, 89, 91, 92, 96, 99³, 100, 101, 103, 110, 117, 119² **OTU** 21, 23⁴, 24² 25³, 26, 28, 31, 34, 38, 45, 47, 48³, 50, 58, 60, 62, 73, 77⁴, 78, 80, 83⁵, 84², 86, 87², 89, 93², 98, 99, 101, 103, 104, 107, 108, 121², 127, 138³, 145, 147², 149, 152, 154², 155², 161⁴, 165³, 181², 191², 198², 202, 203, 208, 213, 214², 215, 216², 217², 222³, 227, 229, 232, 243⁴, 247, 253, 260, 271, 279, 281², 287, 288, 297 **mesele olmak** Dert olmak. **FH** 87 **OTU** 121

mesken *a. Ar. mesken* Konut. **OTU** 296

meslek,- ği *a. Ar. meslek* **1.** Bir kimsenin kendine temel çalışma alanı edindiği, geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş.

OTU 247 **2.** Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş. **OTU** 26, 57², 215, 263 **3.** Uğraş. **OTU** 79

mesleki *sf. Ar.(mesleki.)* Mesleğe ilişkin, meslekle ilgili olan. **OTU** 12, 79, 80

meslektaş *a.* Aynı meslekten olanlardan her biri. **OTU** 20, 27, 35, 49, 52

mesnetsiz *sf.* Dayanağı olmayan. **OTU** 197

Mesnevi *öz. a.* Mevlana Celâleddin Rumî'nin altı ciltlik Farsça eseri. “*Ah*

efendim, dedi, bizi bizden daha iyi biliyorlar; Mesnevi'yi de, Rubaiyat'ı da, Gazali'yi de, Farabi'yi de bizden daha çok okuyorlar.” FH 17

mest *sf.* *Far. mest* Sarhoş. **mest etmek** Kendinden geçirmek. **OTU 200**

mesul *sf.* (*l ince okunur*) *Ar. mes'ül esk.* Sorumlu. **OTU 58, 66** **mesul olmak** Sorumlu olmak. **OTU 27**

mesuliyet *a.* (*mesu:liyet*) *Ar. mes'üliyyet* Sorumluluk. **FH 51, 88 OTU 20**

mesut,- du *sf.* *Ar. mes'ūd* Mutlu. **FH 32, 71** **mesut etmek** Mutlu kılmak. **FH 30** **mesut olmak** Mutlu olmak Onmak. **FH 32, 46, 69, 83**

meşgul *sf.* (*l ince okunur*) *Ar. meşgul* Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. **FH 69, 81** **meşgul olmak** Vaktini vermek, uğraşmak. **FH 102 OTU 203**

meşhur *sf.* *Ar. meşhūr* Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen, angın (kimse). **OTU 17, 58, 85, 87, 106, 112, 157, 158, 187, 200, 219, 263, 283**

meşk *a.* *Ar. meşk* Yazı veya müzikte alışmak ve öğrenmek için yapılan çalışma, el alıştırması. **OTU 221**

meşru *sf.* (*meşru:.*) *Ar. meşrū' huk.* Yasal. **FH 58 OTU 35, 253, 275**

meşrutiyet *a.* (*meşru:tiyet*) *Ar. meşrūtiyyet* Hükümdarlıkla yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükümet etme biçimi **OTU 11, 154**

meşum *sf.* (*meşu:m*) *Ar. meş'üm esk.* Uğursuz. **FH 43 OTU 39, 273**

metastaz *a.* *Fr. métastase tıp.* Yayılma. **OTU 156**

metelik,- ği *a.* *Fr. metallique mec.* Çok az para. **OTU 82**

meteoroloji *a.* (*l ince okunur*) *Fr. météorologie* Hava koşullarında meydana gelen değişimleri, iklim türlerini araştırıp hava durumu tahminlerinde bulunan bilim dalı, hava bilgisi. **OTU 52**

methetme *a.* Methetmek işi. **FH 111**

methetmek,- der (*-i*) (*me'thetmek*) *Ar. medh + T. etmek* Övmek. **FH 46**

metin,- tni *a.* *Ar. metn* Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst. **OTU 100, 121, 134, 135², 156, 186, 189, 193, 224, 227, 248, 250², 267, 286, 298**

metodolojik *sf.* (*l ince okunur*) *Fr. méthodologique* Yöntem bilimsel. **OTU 275**

metotsuzluk,- ğu *a.* Yöntemsizlik. **OTU 125**

metot,- du *a.* *Fr. méthode* Yöntem. **OTU 53, 77², 83, 84², 85³, 97³, 98³, 102, 126, 130², 151, 164, 171, 243, 253, 275², 286**

metotlu *sf.* Yöntemli. **OTU 147**

metotsuz *sf.* Yöntemsiz. **OTU 125**

mevcut *a.* *sf.* (*mevcu:du*) *Ar. mevcūd* Var olan, bulunan. **OTU 70, 78, 100, 213** **mevcut olmak** *sf.* Var olan, bulunan. **OTU 193, 249, 283**

mevhum *sf.* *Ar. mevhūm esk.* Gerçekte olmayıp var sanılan, var diye düşünülen, kuruntuya dayanan. **OTU 66, 100**

mevki *a.* (*mevki:si*) *Ar. mevki'* Yer,

mahal. **OTU** 63

Mevlana öz. a. Türk şair, mutasavvıf. “Bir yandan Şeyh Ekber, bir yandan da Mevlana tesirleriyle Osmanlı kültürünü işleyen mistik cereyan, realist ve tabiatçı görüşünü kaybederek suri bir mantıkçılığa tereddidi eden medrese kültürünün mukavemetine uğramamış değildir.”

OTU 40, 199²

mevt a. Ar. *mevt* esk. Ölüm.

→ **basübadelmevt**

mevzu a. (*mevzu:*) Ar. *mevzū* ‘Konu. **FH** 15, 17, 48, 50, 52, 118 **OTU** 14, 22, 23, 27, 28, 29, 23, 41, 57, 58, 73, 74, 77, 108, 139, 145², 177, 178², 184, 195, 205, 206, 215, 229², 238, 248 **mevzuya girmek** Asıl konuyu ele almak. **FH** 30 **OTU** 229

mevzuat ç. a. Ar. *mevzū’āt* Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü. **OTU** 178

mevdan a. Ar. *mevdān* 1. Alan, saha. **FH** 11, 14, 29² 2. Bulunulan yer ve çevresi Ortalık. **OTU** 153 **mevdana çıkarmak** Açıklığa kavuşturmak Ortaya çıkarmak, belli etmek. **FH** 30 **mevdana çıkmak** 1. Belli olmak. **OTU** 87 2. Ortaya çıkmak, görünmek. **FH** 50, 62 **OTU** 50, 149, 248

mevdana gelmek Ortaya çıkmak. **OTU** 181, 203 **mevdana getirmek** Olmasını sağlamak Oluşturmak. **OTU** 182, 258

mevdanda sf. Ortada, belli, açık, aşikâr. **OTU** 157

mevhane a. (*mevha:ne*) Far. *mev* + *hāne* İçki satılan ve içilen yer, içki yeri. **FH** 104, 108²

mevil,- yli a. Ar. *mevl* Eğilim, temayül. **OTU** 166, 261,

mevus sf. (*me:yu:s*), Ar. *me’yūs* esk. Üzgün. **FH** 69, 105 **mevus olmak** Üzgün ve umutsuz bir duruma düşmek. **FH** 45

mevyal sf. (*ince okunur*) Ar. *mevyal* esk. Eğilimli, eğimli. **FH** 39

mezar a. Ar. *mezar* Ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin, makber, metfen. **FH** 31 **OTU** 132

mezarlık,- ğı a. Mezarların bulunduğu yer, kabristan, gömütlük, sinle, sinlik, tahtalıköy, mezaristan, bamyatarlası. **FH** 31²

meziyet a. Ar. *meziyyet* Bir kişiyi veya nesneyi benzerinden üstün gösteren nitelik. **FH** 78 **OTU** 14, 200, 268

mezkur sf. Ar. *mezkūr* esk. Adı geçen, anılan, sözü edilen, zikredilen, zikrolunan. **OTU** 118

mezun sf. (*me:zun*) Ar. *me’zūn* Bir okulu bitirerek diploma almış (kimse). **OTU** 188, 189³, 192

mihrak a. (*mihra:ki*). Ar. *mihrāk* fiz. esk. Odak. **FH** 61

mıntaka (doğ. **mıntıka**) a. Ar. *miṅtaqa* Bölge. **OTU** 160, 237

mırıldanmak (*nsz*) 1. Alçak sesle kendi kendine bir şeyler söylemek. **FH** 16, 17 **OTU** 268 2. Alçak sesle şarkı söylemek. **FH** 14, 15, 40 3. Ancak yanındakinin duyabileceği bir biçimde konuşmak. **FH** 28, 34, 41, 45

mırlamak (*nsz*) Kedi ‘mır mır’ diye ses çıkarmak. **FH** 47

mısır *a. Ar. mişr bit. b.* Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi (*Zea mays*). **mısır patlatmak** Cin mısırmı kalburda ve ateş üzerinde tutarak patlamasını sağlamak. **OTU** 54

mısra *a. (mısra:) Ar. mişrā' ed.* Dize. **OTU** 18, 19, 20, 58, 135, 193, 235², 237, 277

Michel de Taro *öz. a.* Ünlü sözlükbilimci. “*Meşhur leksikograf ‘Michel de Taro’ iki dünya harbinin askerlik terimleri arasına soktuğu bir çok terimler arasından şunları örnek veriyor:*” **OTU** 158

mide *a. (mi:de) Ar. mi'de anat.* Omurgalılarda, sindirim sisteminin, yemek borusu ile onikiparmak bağırsağı arasında besinlerin sindirime hazır duruma getirildiği omurgasız hayvanlarda sindirim kanalının bu bölgeye karşılık olan parçası. **OTU** 202² **mide bulandırmak** Kusacak bir duruma getirmek. **FH** 33

midenüvaz *a. Rum. bit. b.* Maydanoz. “*Bu yolun sonunda maydanoza ‘midenüvaz’ demek vardır.*” **OTU** 17, 175²

mihanikçi *a.* Mekanik olan. “*Türkiye’de gramer metodu hakkında yazılmış ilk ve tek eserdir ve eski lisaniyatın mihanikçi telakisini yıkan yeni metodun Türk*

gramerine mükemmel bir tatbikidir.” **OTU** 130²

mihaniki *sf. (miha:niki) Ar. miḥānikī esk.* Düşünmeden, ölçülerek değil de yalnızca alışkanlığın verdiği kolaylıkla veya yalnız kasların hareketiyle yapılan (iş, hareket vb.). **FH** 84

mihrak *a. fiz. (mihra:ki) Ar. mihrāk esk.* Odak. **FH** 110

mikrofon *a. Fr. microphone* Elektrik akımı etkisiyle sesi uzakta bulunan alıcıya ulaştıran araç. **OTU** 185, 200

mikroskop *a. Fr. microscope* Bir mercekle düzeneği yardımıyla küçük nesnelere büyütüp daha belirgin duruma getirmeye veya çıplak gözle görülmeyenleri göstermeye yarayan alet. **OTU** 166

miktar *a. (mikta:rı) Ar. miqdār* Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik. **FH** 93 **OTU** 29, 105, 152, 236

millet *a. Ar. millet* **1.** Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus. **OTU** 11², 34, 35³, 36³, 37, 46, 47³, 48², 50, 51, 52, 61³, 62, 64, 81, 100 101, 105, 110⁹, 111⁴, 112⁶, 118, 127, 146², 164, 170², 171, 180, 182², 202, 207, 220, 227, 229, 249⁴, 261, 266, 267, 273², 294³, 296, 298 **2.** Bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes. **OTU** 28, 65

milletçe *zf. (mille'tçe)* Millet tarafından, millete göre, millet olarak. **OTU** 170

milletlerarası *sf. (milletle'rarası)*

Uluslararası. **OTU** 127, 182², 216, 231, 233, 259, 262², 281, 296

Millî Birlik Komitesi öz. a. 27 Mayıs 1960 tarihinde Demokrat Parti hükümetini askeri darbe ile devirerek siyasî iktidarı ele alan ve sonradan başına Orgeneral Cemal Gürsel'in getirildiği Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup 38 kişilik cunta. "Millî Birlik Komitesine gelen tasarı yakında görüşülecektir." **OTU** 138, 139, 295, 296

Millî Eğitim Bakanlığı öz. a. "Resmî kaynaklı bir habere göre 'Türkiye Ülkü ve Kültür Genel Başkanlığı' adında bir teşkilat kurulacak ve Millî Eğitim Bakanlığı da ona bağlanacaktır." **OTU** 162, 295

millî sf. (millî:) Ar. millî millete özgü, ulusal. **FH** 119² **OTU** 21, 34, 39, 41, 50³, 58², 63, 64⁹, 65, 68, 106, 107, 110, 111², 112², 115, 125, 136, 148, 154, 167, 170, 171, 175, 181, 182, 202, 203, 204, 226², 227³, 229, 231, 249, 251, 253, 258², 263, 265², 266, 267, 268, 269⁴, 273, 279², 286 → **millî irade, millî kültür, millî şuur**

millî irade a. huk. Ulusça kullanılan ve hiçbir gücün etkileyemeyeceği kuvvet. **OTU** 251

millî kültür a. Ulusal kültür, ekin. "Bilmem ki millî kültürümüzün en yüksek irade ve idare makamı, yani Maarif Vekilliği ne düşünür?" **OTU** 100

Millî Şef öz. a. İsmet İnönü' ye Cumhurbaşkanlığı döneminde (1938 - 1950) verilen isim. " Millî Şef'in son

söylevindeki yeni kelimeler bunlardan." **OTU** 115², 121

millî şuur a. Ulusal bilinç. "Bu ideal millî şuura dışardan, terbiye ve telkin yolu ile verilen bir istikamet değil, bir kere millî taazzuv doğduktan sonra, uzviyet sisteminin bütün uzuvlarla hem ahenk bir hâlde yaşama hedefine koşması gibi, kendi bünyesinden fıskıran bir istikamettir." **OTU** 62, 64, 106

millîleştirilme a. Millîleştirilmek işi. **OTU** 105

millîleştirmek (-i) Millî bir nitelik vermek. **OTU** 106

milliyet a. Ar. milliyet **1.** Bağlı bulunulan millet, tabiiyet. **FH** 105 **OTU** 174, 214, 215 **2.** Millete özgü olma veya millî olma durumu, ulusallık. **OTU** 65, 112, 193

Milliyet öz.a. Türkiye'de 1950'den beri çıkan günlük bir gazete. "Bütün gazetelerde ve bizim Milliyet'te de her gün, mutlaka bir kaç dil, gramer ve noktalama yanlışı göze çarpar." **OTU** 186², 222

milliyetçi sf. Milliyet ilkesini benimseyen, milliyetsever, ulusçu, ulusalcı. **OTU** 266, 276

milliyetçilik,- ği a. Maddî ve manevî açılarından millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı, ulusçuluk, ulusalcılık, nasyonalizm. **OTU** 28, 30, 110, 112, 161, 248, 249, 249⁴

milliyetperver sf. Ar. milliyet + Far. - perver esk. Ulussever. **OTU** 22

milyon *sf. Fr. million* Bin kere bin, 1.000.000. **OTU 286 2. a.** Bu sayının adı. **OTU 226**

mimar *a. (mi:ma:ri) Ar. mi'mār* Yapıların planını yapıp bunların gerçekleşmesini sağlayan kimse **OTU 230**

mimari *sf. (mi:ma:ri:) Ar. mi'mārī* **1.** Mimarlıkla ilgili, mimarlığa ilişkin. **OTU 134 2. a.** Yapı. **OTU 142 3. a.** Mimarlık. **OTU 11, 134**

minare *a. (mina:re) Ar. menāre mim.* Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı. **FH 42**

minder *a.* İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen Oturmaya, yaslanmaya yarar şilte. **FH 16, 25, 42, 48², 76, 77, 80**

mini *sf. Fr. mini* Çok küçük veya kısa. **OTU 210**

→ **mini mini**

mini mini *sf.* Küçük, ufacık. “*Bu minimini sözlüğe bir göz attığım zaman, bilmediğim izahlara rastladım.*” **OTU 210**

minicik,- ği *sf.* Küçük, ufacık. **OTU 67, 72**

minnetar *a. Ar. minnet + Far. -dār* Birinden gördüğü iyiliğe karşı kendini borçlu sayan, gönül borcu olan kimse, gönül borçlusı. **FH 88 minnetar olmak** Birinden görülen iyiliğe karşı teşekkür duygusu beslemek. **OTU 200**

misafir *a. (misa:fir) Ar. musāfir* Konuk. **FH 10, 101 OTU 109, 144 misafir**

etmek Konuk olarak karşılayıp yedirip içirmek, yatırmak. **OTU 109**

misafirperverlik,- ği *a.* Konukseverlik. **OTU 263**

misal *a. (misa:li)* Örnek olarak alınabilen, gösterilen şey, örnek. **FH 118, 119 OTU 20, 42³, 47, 53, 54, 58, 70, 72, 92, 97, 108, 125, 148, 152², 153, 158, 159, 169², 176, 178², 193, 203, 204, 216, 217³, 218, 219, 224, 229, 236, 240, 244, 254², 255, 257, 264², 275, 277, 280, 283, 287, 290, 293, 297 misal vermek** Bir durum veya bir hususu örnek ile anlatmak. “*Arkadaşımızın verdiği misalde olduğu gibi.*” **OTU 15,19, 22, 42, 61, 69, 70, 88, 99, 153, 177, 205, 219, 221, 224², 225, 233**

misil,- sli *a. Ar. mişl* Defa, kez, kat. **OTU 158, 181, 263**

mistik *sf. Fr. mystique fel.* Gizemci. **OTU 40⁴, 41**

misticizm *a. Fr. mysticisme* Bir konuda en üst derecede bulunabilme tutkusu. **OTU 61⁴**

miting *a. İng. meeting* Gösteri amacıyla veya bir olaya dikkati çekmek için genellikle açık yerlerde yapılan toplantı. **OTU 217**

mitralyöz *a. Fr. mitrailleuse ask.* Hafif makineli tüfek. **OTU 60**

mizaç,- cı *a. (miza:cı) Ar. mizāc* Huy, yaratılış, tabiat, karakter. **OTU 101, 114, 141,146**

mizah *a. (miza:hı) Ar. mizāh ed.* Gülmece. **OTU 274**

moda *a. (mo'da) İt. moda* Belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük. **OTU** 14

model *a. Fr. modèle* Bir özelliği olan nesne veya kişi. **OTU** 24

modern *sf. Fr. moderne* Çağdaş. **OTU** 24, 35, 40, 90, 97, 105, 166, 25, 268

moloz *a. Rum.* Toprak ve kireçle karışık taş kırıntıları, yapı döküntüsü. **OTU** 117

monarşi *a. Fr. monarchie top. b.* Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim, tek erklik. **OTU** 24

monşer *ünl. Fr.* Azizim, dostum anlamında kullanılan bir seslenme sözü. **OTU** 14

morfem *a. Fr. morphème db.* Biçim birimi. **OTU** 90³, 91⁴, 103, 102

morfoloji *a. (l ince okunur) db.* Yapı (şekil) bilgisi. **OTU** 84, 86⁴, 90³, 92, 93, 102, 288

morfolojik *sf. (l ince okunur) Fr. morphologique* Yapı bilimsel. **OTU** 95, 288²

mostralık,- ğı *a. (mo'stralık) argo* Kötü veya yersiz davranışlarıyla göze batan kimse. **OTU** 53, 55

motor *a. Fr. moteur* Herhangi bir enerjiyi mekanik enerjiye dönüştüren düzenek. **FH** 18, 112

mozaik,- ği *a. Fr. mosaïque mec* Değişik dillere ve kültürlere sahip insan topluluğu **OTU** 181

muadele *a. (mua:dele) Ar. mu'ādele esk. mec.* Anlaşılmaz iş. **FH** 56

muadelet *a. (mua:delet) Ar. mu'ādelet esk.* Eşitlik, denklik, eş değerlik. **OTU** 216

muahede *a. (mua:hede) Ar. mu'āhede esk.* Antlaşma. **FH** 93

muallim *a. Ar. mu'allim esk.* Öğretmen. **FH** 10, 63³, 64, 117, 124, 125 **OTU** 42, 43²

Muallim Naci *öz. a.* Türk yazar, şair, öğretmen ve eleştirmen. “Mısraında ‘ne’ edatıyla ‘eyledi’ ve ‘verdi’ fiilleri arasında, edatın nefyemek rolünü zaafa uğratan birkaç kelime olmadığı için fiiller müsbet gelmiştir. Muallim Naci'nin beyitleri de böyledir.” **OTU** 19, 266

muallime *a. Ar. mu'allime esk.* Bayan öğretmen **OTU** 114

muamele *a. (mua:mele)* Davranma, davranış. **OTU** 250

muamma *a. (muamma:) Ar. mu'ammā 1. mec.* Anlaşılmayan, bilinmeyen şey. **FH** 48, 50, 62 **2.** Soru, sual. “İmdi, size bir muamma: Türkiye'de, çoğu Türkler'in alışveriş ettiği bir mağazada, bir Türk kıızı, Türkçe bilen muhatablarıyla niçin Fransızca konuşur?” **OTU** 22

Muammer *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. “Ferit'in arkadaşı Muammer, Neriman'a yaklaştı ve onu göstererek bütün meclise bağırdı.” **FH** 117, 118², 120, 121, 124, 128

muarız *sf. (mua:rız) Ar. mu'ariz esk.* Karşı koyan, karşı çıkan. **FH** 66 **OTU** 34, 35, 36³, 73, 131, 157, 162, 233 **muarız olmak** Karşıt, zıt görüşte bulunmak.

“İnkılabın muarızı olduğum neticesini çıkararak mektup sahibi, nesiller arasına açılan köprüsüz uçurumu doldurmak için eski harfleri kabul etmemiz lazım geldiği iddiasında bulunduğumu sanmış.” OTU 226

muasır *sf.* (*mua:sır*) *Ar.* mu ‘āşir Çağdaş. OTU 56

muşeret *a.* (*mua:şeret*) *Ar.* mu ‘āşeret *esk.* Birbiriyle toplumsal ilişkiler içinde bulunma. **FH** 15 OTU 51, 280, 296 **muayene etmek** Araştırmak, incelemek. **FH** 84

muayene *a.* (*mua:yene*) *Ar.* mu ‘āyene Gözden geçirme, araştırma, yoklama, kontrol. **muayene etmek** Araştırmak, incelemek. OTU 21

muayyen *sf.* *Ar.* mu ‘ayyen Belirli. **FH** 62, 67, 69, 94 OTU 62, 77², 139, 149, 150

mucit,- di *a.* (*mu:cit*) *Ar.* mūcid Yeni bir buluş ortaya koyan, icat eden kimse. OTU 82

mucize *sf.* *mec.* Olağanüstü, şaşırtıcı. OTU 267

mugalata *a.* (*muga:lata, l ince okunur*) *Ar.* muğālaṭa *esk.* Yanıltacak söz söyleme. OTU 127, 267

muganni *a.* (*muganni:)* *Ar.* muğannī *müz.* *esk.* Şarkıcı. OTU 222

muhabbet *a.* *Ar.* maḥabbet Sevgi. **FH** 58

muhabere *a.* (*muha:bere*) Yazışma. OTU 55, 250

muhabir *a.* (*muha:bir*) *Ar.* muḥābir Basın ve yayın organlarına haber toplayan, bildiren veya yazan kimse.

OTU 227

muhacir *sf.* (*muha:cir*) *Ar.* muhācir Göçmen. OTU 114

muhafaza *a.* (*muha:faza*) Koruma, saklama, korunum. OTU 151, 161, 162, 163, 184, 233 **muhafaza etmek** Korumak, saklamak. **FH** 54, 57, 92 OTU 52, 92, 102, 104, 105, 165, 166, 193

muhafazakâr *sf.* (*muha:fazakâr*) Tutucu. OTU 56², 151, 161, 162, 172, 174

muhafazakârlık,- ğı *a.* Tutuculuk. OTU 215

muhaffef *sf.* *Ar.* muḥaffef Kolayca söylenecek veya yazılacak şekilde kısaltılmış. “Türkçe'deki ‘ya’ ‘yahut’ un hafifletilmiş ise, dilimizde, ‘ya da’ gibi iki muhaffef edatın yanyana kullanılması ‘zebanzed’ değildir.” OTU 278

muhakeme *a.* (*muha:keme*) *Ar.* muḥākeme **1. mec.** Bir sorunu çözmek için çıkar yol arama. **FH** 12², 13, 54, 56 **2. fel.** Usa vurma. OTU 51 **muhake etmek** Akıl süzgecinden geçirmek, düşünmek. **FH** 12, 47, 124

muhakkak *sf.* *Ar.* muḥakkak **1.** Doğruluğu, gerçekliği kesin olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş. **FH** 35³, 36², 115 OTU 14, 136, 152, 153, 215 **2. zf.** Kesinlikle. OTU 12, 138, 146, 152,

muhalefet *a.* (*muha:lefet*) *Ar.* muḥālefet Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık. OTU 96

muhallebici *a.* Muhallebi satılan yer. **FH** 35

muharebe *a. (muha:rebe) Ar. muḥārebe ask.* Savaşta yapılan çarpışmalardan her biri. **OTU** 123, 124 **2. mec** Güçlü tartışma. **FH** 60

muharip,- bi *a. (muha:rip) Ar. muḥārib ask.* Savaşçı. **OTU** 74

muharrir *a. Ar. muḥarrir esk.* Yazar. **OTU** 17, 18², 26², 29, 30⁴, 29², 50², 51, 54, 56, 57², 67, 69, 71, 72, 74, 99, 100, 101, 113², 114, 138, 142², 180, 184, 186, 188, 198, 199³, 201, 216, 229², 256

muhatap,- bı *a. (muha:tap) Ar. muḥātab* Kendisine söz söylenen kimse, kendisiyle konuşulan kimse. **OTU** 22, 241 **muhavere** *a. (muha:vere) Ar. muḥāvere esk.* İki kişi arasında karşılıklı olarak yapılan konuşma. **FH** 23

muhayyel *sf. Ar. muḥayyel esk.* Hayal gücüyle yaratılan, hayal edilen. **OTU** 100

muhayyile *a. Ar. muḥayyile* Hayal gücü. **FH** 63, 76, 122 **OTU** 38

Muhiddin Arabi *öz. a. İslam düşünürü, mutasavvıf, yazar ve şair. "Gazalî'yi ve Muhiddin Arabi'yi akla karşı iman müdafaa etmeye iten bu cereyandır."* **OTU** 40

muhit *a. (muhi:ti) Ar. muḥīt* **1.** Çevre, yöre, etraf. **FH** 43, 58, 59, 126 **OTU** 64, 238, 247 **2. mec.** Bir kimsenin sürekli ilişkide bulunduğu insanlar topluluğu, çevre. **FH** 59, 83 **OTU** 18, 46

Muhittin Bergen *öz. a. "Muhiddin Birgen, Son Posta'nın dünkü sayısında, Türkçeyi bugünkü anarşisinden biraz olsun kurtarmadıkça neşriyat değil maarif*

bile yapılamayacağını yazıyor." **OTU** 30, 32

muhkem *sf. Ar. muḥkem* Sağlam, sağlamlaştırılmış. **FH** 43

muhtaç,- cı *sf. (muhta:cı) Ar. muḥtāc* Bir şeye gereksinim duyan. **OTU** 24, 79, 114, 131, 138², 154, 168, 243, 254, 257, 273 **muhtaç olmak** Gereksinim duymak. **FH** 126 **OTU** 21, 24, 58, 97, 115, 126, 138², 147, 148, 150, 154, 161, 232

muhtasar *sf. Ar. muḥtasar esk.* Kısaltılmış. **OTU** 89

muhtelif *a. Ar. muḥtelif* Çeşit çeşit, çeşitli. **FH** 119 **OTU** 27, 63

muhtelit *sf. Ar. muḥtelit esk.* Karma. **FH** 59

muhtemel *sf. Ar. muḥtemel* Gerçekleşmesi de gerçekleşmemesi de ihtimal dâhilinde. **FH** 63 **OTU** 222

muhterem *sf. Ar. muḥterem* Saygıdeğer. **OTU** 30, 34, 35, 36, 42, 99, 125, 195

muhteva *a. (muhteva:) Ar. muḥtevä* İçerik. **OTU** 76, 142, 252, 298

mukabele *a. (muka:bele) Ar. muḥābele* Karşılık verme, karşılama, karşılık. **OTU** 99 **mukabele etmek** Karşılık vermek, karşılıklı bulunmak. **OTU** 99

mukabil *a. (muka:bil) Ar. muḥābil* Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan. **FH** 123 **OTU** 49

mukadder *sf. Ar. muḥadder esk.* Yazgıda var olan, yazgı ile ilgili olan, alında yazılı olan. **OTU** 252

mukadderat *a. (mukaddera:ti) Ar. muḥadderāt* Yazgı. **FH** 62, 81, 101

mukaddime *a. Ar. muḳaddime esk.* Bir olayın başlangıcı. **FH** 49, 132²

mukavemet *a. (muka:vemet) Ar. muḳāvet* Dayanma, karşı durma, karşı koyma, dayanırlık. **OTU** 77, 153, 251
mukavemet etmek Direnmek, dayanmak, karşı koymak. **OTU** 77, 81, 144
mukavemete uğramak Karşı konulmak.

“Bir yandan Şeyh Ekber, bir yandan da Mevlânâ tesirleriyle Osmanlı kültürünü işleyen mistik cereyan, realist ve tabiatçı görüşünü kaybederek suri bir mantıkcılığa tereddidi eden medrese kültürünün mukavemetine uğramamış değildir.”
OTU 40

mukavemetsiz *sf.* Dayanıksız, güçsüz, dirençsiz. **OTU** 18

mukavva *a. (muka'vva) Ar. muḳavvā* Kalın karton. **OTU** 73³

mukayese *a. (muka:yese) Ar. muḳāyese* Benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme, karşılaştırma, kıyaslama. **FH** 33, 47, 60 **OTU** 230

mukayeseli *sf.* Karşılaştırmalı. **OTU** 146

muktedir *sf. Ar. muḳtedir* Erkli. **FH** 38, 51, 82, 89, 113, 232

munis *sf. (mu:nis) Ar. mūnis mec.* Uygun. **OTU** 83

muntazam *sf. Ar. muntazam* **1.** Düzgün. **FH** 37, 39 **2.** *zf.* Düzenli, sürekli ve düzgün bir biçimde. **OTU** 56

muntazaman *zf. (muntaza'man) Ar. muntazaman esk.* Düzenli olarak. **FH** 22

murahhas *a. Ar. muraḥḥaṣ esk. Delege.* **OTU** 46

murafaa *a. (mura:faa) Ar. murāfa'a huk. esk.* Duruşma **OTU** 237

murat,- dı *a. (mura:dı) Ar. murād* Amaç, erek, gaye. **OTU** 68 **muradına ermek** İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek. **OTU** 269

murdar *sf. Far. murdār* Kirli, pis. **murdar olmak** Kirilenmek. **OTU** 156

musaffa *sf. (musaffa:) Ar. muṣaffā esk.* Temizlenmiş, arıtılmış. **FH** 94

musahabe *a. (musa:habe) Ar. muṣāḥabe esk.* Konuşma, görüşme, söyleşi. **FH** 96

musahhah *a. Ar. muṣaḥḥā esk.* Düzeltici. **OTU** 71, 227, 248

musallat *sf. Ar. musallaṭ* Bir kimse veya şeyin üzerine bıktırarak kadar düşen (kimse). **musallat etmek** Birini, bir başkasının başına bela etmek. **FH** 29
musallat olmak Birini sürekli rahatsız etmek, birine sataşmak, peşini hiç bırakmamak. **FH** 21 **OTU** 145, 245, 276, 289

Musevi *öz. a. (mu:sevi:) Ar. mūsevī din b. Yahudi.* **OTU** 219

musibet *a. (musi:bet) Ar. muṣībet* Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey. **FH** 29²

musiki *a. (mu:siki:) Ar. mūsīkī* Müzik. **FH** 10, 17², 29, 30, 57, 94, 117, 118 **OTU** 294 **2.** *mec.* Kulağa hoş gelen sesler dizisi. **OTU** 134, 253

musikişinas *sf. (mu:siki:şinas) Ar. mūsīkī + Far. -şinās esk.* Müzikle uğraşan. **FH** 118

muşamba *a. Ar. muṣamma'* Bir tarafına

kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez. **OTU** 170

mutaassıp,- bı *sf. Ar. muta 'aşşib* Bağnaz. **FH** 58 **OTU** 274, 275

mutat *sf. (mu:tat) Ar. mu'tād* Alışılmış, alışılan. **FH** 67

mutavaat zamiri *db.* Dönüşlülük zamiri. "Eserde 'kendi' kelimesine mülkiyet zamirleri getirmek suretiyle mutavaat zamirleri yapıldığı anlatılıyordu" **OTU** 94³, 95

mutedil *sf. (mu:tedil) Ar. mu 'tedil* İlimli. **OTU** 13, 207

mutfak,- ğı *a. Ar. maṭbah* Yemek pişirilen yer, aş damı. **FH** 68, 46, 45, 44⁴, 42

mutlak *sf. Ar. muṭlaḳ* **1.** Salt. **OTU** 145, 169², 170 **2.** *fel.* Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız, saltık. **OTU** 275 **3.** *zf. Ar. muṭlaḳ* Kesinlikle. **OTU** 80, 85, 105, 149², 150

mutlaka *zf. (mu'tlaka:) Ar. muṭlaḳā* Kesinlikle. **OTU** 21, 23, 26, 33, 54², 57, 70, 82, 108, 138², 153, 186,

muvaaffak *sf. Ar. muvaḫḫaḳ* Başarmış, başarılı (kimse). **FH** 101 **muvaaffak olmak** Başarmak. **FH** 11, 24, 35, 28, 36, 38, 52, 68 **OTU** 29, 109, 208, 232 283

muvaaffakiyet *a. Ar. muvaḫḫakiyyet* *esk.* Başarı. **OTU** 21, 30

muvaaffakiyetsiz *sf.* Başarısız. **FH** 17, 27

muvaqqat *sf. (t ince okunur) Ar. muvaḫḫat* Geçici. **FH** 21, 70, 73, 110 **OTU** 25², 100, 101

muvazene *a. (muva:zene) Ar. muvazene* *esk.* Denge. **FH** 60, 129

muvazi *sf. (muva:zi:) Ar. muvazi* *esk. mat.* Paralel. **OTU** 247

muzaf *Ar. muzāf* *db.* Tamlanan. "Bir nevi izafet vardır ki Onun teşekkülü için muzafm veya muzafünileyhin edât alması şart değildir." **OTU** 113², 178, 291

muzaf edatı *db.* Tamlanan eki. "İkincisi ,Latin alfabesinde 'ayın' harfinin bulunmaması yüzünden, 'cami' kelimesinin sonundaki muzaf edatı olan 'i' nin mesnetsiz görünmesidir." **OTU** 197

muzaffer *sf. Ar. muzaffer* *esk.* Üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış, yenmiş, utkulu. **FH** 24 **muzaffer olmak** üstün gelmek, yenmek, zafer kazanmak. **FH** 92

muzafün ileyh *Ar. muzāfun-ileyh* *db.* İlgi hâli. Tamlayan. "İki muzafüileyhin arka arkaya gelmesi istenmediği takdirde fiilin masdar hâlinde kullanılması gramere aykırı değildir." **OTU** 83, 113, 197, 291

muzari *Ar. db.* Geniş zaman kipi. "Ahmed Cevat Emre ve diğer bazı arkadaşlar 'güzel-im, güzel-sin ila...' şeklinin, cevher fiilinin muzari sigası olarak gösterilmesine itiraz ettiler." **OTU** 95, 96

muzdarip *sf. Ar. muḫṭarib* Izdırıp ve acı çeken. **FH** 24, 57, 108 **OTU** 195

mübadele *a. (müba:dele) Ar. mubādele* *esk.* Değişim. **OTU** 112, 207 **mübadele etmek** Değiş tokuş etmek. **FH** 57

mübalâğa *a.* (*müba:lağa, l ince okunur*)
Ar. mubâlağa Abartı. **FH** 62 **OTU** 30²
mübalâğa etmek Abartmak. **FH** 119
mücadele *a.* *Ar. mucādele* **1.** Herhangi bir amaca erişmek, bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi veya topluluğun güçlü, sürekli çabası, savaşı. **FH** 38, 61, 101² **OTU** 40, 66, 106, 207², 255 **2.** Birbirlerine isteklerini kabul ettirmek için iki taraf arasında yapılan zorlu çaba, savaş. **FH** 51, 60, 72, 101, 121 **OTU** 102, 177 **mücadele etmek** Uğraşmak, savaşmak, çatışmak. **OTU** 101, 126
mücehhez *sf.* *Ar. mücehhez* *esk.* Hazırlıklı, hazırlanmış. **FH** 43
mücerret,- di *sf.* *Ar. mucerred fel. esk.* **1.** Soyut. **FH** 94, 119 **OTU** 29, 49, 124, 216³, 284² **2.** Katışık ve karışık olmayan. **OTU** 150 **3.** *a. db.* İsmi yalın durumu, nominatif. “*Tam terimler yalnız ilim dilinde kullanılanlardır: Mefulün anı (ablatif), mücerred (nominatif), müpteda (süje), ila... gibi.*” **OTU** 104
mücevher *a.* *Ar. mücevher* Değerli süs eşyası. **FH** 29
müdafa *a.* (*müda:faa*) *Ar. mudāfa’a* Savunma, koruma. **FH** 92, 93 **OTU** 33, 57, 140, 187, 248, 251, 268 **müdafa etmek** Savunmak, korumak. **FH** 110, 112², 123 **OTU** 14, 30, 34, 40, 85³, 97, 185, 187
müdahale *a.* (*müda:hale*) *Ar. mudāhale* Karışma, araya girme. **OTU** 61, 108, 115², 116⁷, 122¹², 200, 228, 250, 258, 273,

279 **2.** *sf.* Denge veya hareket kurallarıyla ilgili. **OTU** 63
müddet *a.* *Ar. müddet* Süre. **FH** 36, 51, 59, 72, 111 **OTU** 36, 98, 115, 144, 206, 228, 255, 288
müderris *a.* *Ar. müderris* *esk.* Ders veren profesör. **FH** 117, 119
müdür *a.* *Ar. mudīr* İdare eden, yöneten. **FH** 65 **OTU** 231
müdüriyet *a.* *Ar. mudīriyyet* Müdürlük. **FH** 63
müdürlük,- gü Yönetmenlik, direktörlük, müdüriyet. **FH** 56
müellif *a.* *Ar. mu’ellif* Yazar. **OTU** 53, 69, 85², 86, 91, 92³, 95, 97, 130, 229, 271, 278
müessese *a.* *Ar. mu’essese* *huk.* Kurum. **FH** 119 **OTU** 21, 46, 50, 55, 57³, 66, 71, 99, 100, 110, 215, 249, 254, 278, 280, 281
müezzin *a.* *Ar. mu’ezzin* Namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi, ezancı. **FH** 90
müfekkire *a.* *Ar. mufekkire ruh b. esk.* Düşünme yetisi veya gücü. **OTU** 238
müfettiş *a.* *Ar. mufettiş* Denetmen. **OTU** 74
müfredat *ç. a.* *Ar. mufredāt* *eğt.* Öğretim programı. **OTU** 98
müfret,- di *a.* *Ar. mufred db. esk.* Teklik. **OTU** 58
müfrit *sf.* *Ar. mufriṭ* Aşırı. **OTU** 151², 207², 215, 261
mühendis *a.* *Ar. muhendis* İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı yol, köprü, bina gibi bayındırlık; tarım,

beslenme gibi gıda; fizik, kimya, biyoloji, elektrik, elektronik gibi fen; uçak Otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse. **OTU** 202

mühim *sf. Ar. muhim* Önemli. **FH** 13, 66, 75, 85 **OTU** 22

mühpem *sf. Ar. mubhem* Belirsiz. **FH** 112

müjde *a. Far. mujde* Muştı. **OTU** 99, 202 **müjde vermek** Bir kimseye sevindirici, mutlu bir haberi ulaştırmak. **FH** 82

müjdelemek (-e, -i) Muştulamak. **OTU** 76

mükâfat *a. (mükâ:fa:tı) Ar. mukâfât* Ödül. **OTU** 24, 191, 236, 239

mükâleme *a. (mükâ:leme) Ar. mükâleme* *esk.* Karşılıklı konuşma. **FH** 63

mükellef *sf. Ar. mukellef* Yükümlü. **FH** 91

mükellef olmak Yükümlü bulunmak.

“Devlet yalnız paranın değil, lisanın da dilin de istikrarını korumakla mükellef olduğu için, şüpheli kelimeleri kanun diline sokmaz.” **OTU** 297

mükemmel *sf. Ar. mukemmel* Eksiksiz, kusursuz, tam, yetkin, şahane. **OTU** 15, 73, 130, 140, 153, 229

mükemmeliyet *a. Ar. mukemmeliyyet* *esk.* Mükemmellik. **FH** 123 **OTU** 63, 65

mükemmellik,- ği *a.* Eksiksiz, kusursuz, tam, yetkin olma, mükemmeliyet. **OTU** 110

mülâhaza *a. (mûla:haza, l ince okunur) Ar. mulâhaza* *esk.* Düşünce. **FH** 48 **OTU** 29

mülhem *sf. Ar. mulhem* *esk.* İçe doğmuş, birinin içine doğmuş, esinlenmiş. **OTU** 111

mülki *sf. (mülki:) Ar. mulkî* *esk.* Ülke yönetimine ilişkin. **OTU** 11

mülkiye *a. Ar. mulkiyye* *esk.* Devlet yönetimindeki sivil görevliler sınıfı. **OTU** 281

mülkiyet *a. Ar. mulkiyyet* Sahiplik. **OTU** 93

mülkiyet zamiri *a. db.* İyelik eki. “Eserde ‘kendi’ kelimesine mülkiyet zamirleri getirmek suretiyle mutavaat zamirleri yapıldığı anlatılıyordu” **OTU** 94

mümessil *a. Ar. mumessil* Temsilci. **FH** 60 **OTU** 205

mümkün *Ar. mumkin* *sf.* Muhtemel Olası. **FH** 93 **OTU** 15, 57, 61, 81, 114, 127, 139, 153², 163, 166², 167, 186, 191, 199, 215, 223, 251, 254, 290 **mümkün olmak** İmkân bulunmak. **FH** 44, 91 **OTU** 25, 35, 55, 57, 60², 80, 93², 111, 129, 136², 163, 169, 176, 233², 254, 259, 276, 283, 285, 287³

Mümtaz Turhan *öz. a.* Türk sosyal psikolog, akademisyen olan Turhan, Türkiye’de deneysel psikoloji çalışmalarını başlatmış ve sosyal psikoloji alanında çalışmalar yapmıştır. “Sayın Mümtaz Turhan, uzun yıldan beri maarif meselelerini hususi ve canlı bir dikkatle takip eden samimi bir kültür adamıdır. ” **OTU** 208

münakaşa *a. (müna:kaşa) Ar. munâkaşa*

Tartışma. **FH** 10, 53², 80, 82, 84, 110, 112, 117², 118² **OTU** 19², 20, 23³, 24, 25, 26, 27, 35, 37, 39, 50³, 51², 52, 60, 62, 69, 73², 74, 76, 77, 82, 83, 84², 85², 86², 87², 88³, 89, 90, 91³, 92⁴, 93², 94², 95², 96², 97⁵, 98, 100², 102, 142, 143², 147, 187², 207, 214, 215, 243, 245, 246, 253, 274 **münakaşa etmek** Tartışmak. **FH** 48, 118 **OTU** 92, 93, 113, 114, 127, 297²

münasebet *a.* (*müna:sebet*) *Ar.* *münasebet* **1.** İlişki. **FH** 47, 58, 59, 61, 68, 91, 93 **OTU** 27, 62, 85, 91, 93², 96, 133, 134⁵, 138², 142, 143, 147, 184, 188, 203, 204, 253, 262 **2.** İki şey arasındaki uygunluk. **OTU** 93

münasebetsizlik,- ği *a.* Münasebetsiz olma durumu veya münasebetsiz davranış, saygısızlık. **OTU** 168

münasip,- bi *sf.* (*müna:sip*) *Ar.* *munāsib* Uygun, yerinde. **FH** 26, 89³ **münasip görmek** uygun ve yerinde bulmak **FH** 89² **OTU** 93

münebbih *sf.* *Ar.* *münebbih* *esk.* Uyarıcı. **FH** 31

münekkit,- di *a.* *Ar.* *münekkid* *esk.* Eleştirmen. **FH** 123 **OTU** 276

münevver *a.* *Ar.* *münevver* *esk.* **1.** Aydın. **FH** 103, 108 **OTU** 11, 12, 14², 15, 21, 22, 23, 31, 36, 57⁴, 60, 80, 124², 150², 151, 175, 177, 197, 220, 229, 247, 257 **2.** Aydınlatılmış. **OTU** 57

münferit *sf.* *Ar.* *munferid* *esk.* Tek, ayrı, kendi başına olan. **OTU** 37, 178

münhasır *sf.* *Ar.* *munḥaşir* Bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus. **OTU**

23, 199, 209, 276 **münhasır olmak** Bir kimse veya bir şeye özgü bulunmak. “İkilik bu kelimelere münhasır olsaydı münakaşaya değmezdi.” **OTU** 214

münteha *sf.* (*münteha:*) *Ar.* *muntehā* *esk.* Sona ermiş, bitmiş. **FH** 55

müphem.a. *Ar.* *mubhem* Belirsiz. **FH** 80, 94, 119 **2.** *zf.* Açık ve belirgin olmaksızın. **FH** 40, 54, 60

müpteda *a.* *Ar.* *mubtedā* *db.* İsim cümlelerinde fâil durumunda bulunan kelime veya kelime öbeği, müsnedün ileyh. **OTU** 104

müracaat. (*müra:caat*) *Ar.* *murāca* ‘at Başvuru. **OTU** 247 **müracaat etmek** Başvurmak. **FH** 35 **OTU** 25

mürai *sf.* (*müra:i:*) *Ar.* *murā’ī* *esk.* İkiyüzlü. **FH** 66

mürebbiye *a.* *Ar.* *murebbiye* Bir çocuğun eğitim ve bakımıyla görevlendirilmiş kadın. **OTU** 22

mürekkep,- bi *sf.* *Ar.* *murekkeb* **1.** -den oluşmuş. **FH** 72, 80 **OTU** 15, 46, 87, 134², 136, 137, 155, 162, 207, 249², 250, 253, 284, 288, 293 **2.** *a.* Yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı madde. **OTU** 67, 80², 132 **mürekkep olmak** (doğ. **mürekkep olmak**) –den oluşmak. **OTU** 59, 161, 215, 288²

mürekkep fiil *a. dil. b.* Birleşik fiil. “Dilin sadeleşmesini mürekkebden basite doğru gitmek gibi anlayanlar mürekkep fiillerimizi kırmağa doğru bir temayül gösteriyorlar.” **OTU** 137, 155, 289

mürekkep isim *a. db.* Birleşik isim. “Kelimeler izafet terkibi olmaktan çıkmış, *mürekkep* isim olmuşlardır.” OTU 194

mürettip,- bi *a. Ar. murettib* Dizgici. OTU 71

mürteci *sf. (mürteci:)* *Ar. murteci'* esk. Yeni düzene karşı direnen (kimse), gerici. OTU 124, 266³

müsaade *a. (müsa:ade)* *Ar. musā'ade* İzin, icazet, ruhsat. FH 17, 89, 106, 125 OTU 48 **müsaade buyurmak** İzin vermek. OTU 224 **müsaade etmek** izin vermek. OTU 31

müsabaka *a. (misa:baka)* *Ar. musābaka* *Ar. sp.* Yarışma. OTU 121

müsaahih *a. Ar. muşahhih* esk. Düzeltici. OTU 186

müsaıt *sf. (müsa:it)* *Ar. musā'id* Uygun, elverişli. FH 34, 35, 100 OTU 138², 84

müsamaha *a. (müsa:maha)* *Ar. musāmaḥa* Hoşgörü. FH 115 **müsamaha etmek** Hoşgörü ile davranmak. OTU 268

müsamahakâr *sf. (müsa:mahakâr)* *Ar. musamaḥa + Far. – kâr* Hoşgörülü. FH 58

müsavı *sf. (müsa:vi:)* *Ar. musāvī* Eşit. FH 90, 112

müsbet *bk. müspet.* FH 61 OTU 19³, 23, 66, 75, 77², 103, 209

müseccel *sf. Ar. museccel* esk. Kütüğe geçirilmiş, tescil edilmiş, sicilli. OTU 216

Müslüman *a. Ar. muslim + Far. –ān* *din* *b.* İslam dininden olan kimse, Muhammedî, Müslim, Müselman, mümin. FH 48 OTU 206, 219

Müslümanlık,- ğı *öz. a.* Hz. Muhammed'in yaydığı İslam dini, İslam, İslamlık, İslamiyet, Hak dini OTU 17⁴

müspet *sf. Ar. muşbet* Olumlu. FH 91 OTU 100, 144, 175, 219, 275
→ **müspet ilimler**

müspet ilimler *a.* Pozitif bilimler. OTU 53, 275

müstaceliyet *a. (müsta:celiyet)* *Ar. muşta'celiyet* esk. İvedilik. OTU 255

müstağni *sf. (müstağni:)* *Ar. mustağni* esk. Elinde olanla yetinen, doygun. FH 83 OTU 170

müstahzar *a. Ar. mustahzar* *tıp.* Önceden hazırlanarak eczanede bulundurulmuş hazır ilaç, preparat. OTU 106

müstakbel *sf. Ar. mustakbel* İleri bir tarihte beklenen, gelecek. OTU 76, 78, 257

müstakil *sf. Ar. mustakill* Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan, bağımsız. FH 94 OTU 35, 36³, 37, 59, 68, 105

müstehase *a. (müsteha:se)* *Ar. mustehāse* esk. Fosil. OTU 249

müstehcen *sf. Ar. mustehcen* Açık saçık, edebe aykırı, yakışsız. OTU 264², 276

müstehzi *sf. (müstehzi:)* *Ar. müstehzi* Alaycı. FH 50, 110

müstesna *sf. (müstesna:)* *Ar. musteṣnā* **1.** Bir bütünün veya kuralın dışında olan. OTU 105, 188, 240 **2.** Benzerlerinden üstün olan, benzerleri az bulunan. OTU 15, 53³ **3.** *zf.* Dışında, ayrı, hariç

tutularak. **FH 48 OTU 32, 37, 103, 106, 119, 141, 161², 227, 265**

müsvedde *a. Ar. musvedde* Yazı taslağı, karalama. **OTU 235**

müşahede *a. (müşa:hede) Ar.muşāhede* Gözlem. **OTU 38, 45², 85, 54, 175, 275³**

müşahade etmek Gözlemlemek. **OTU 54**

müşahhas *sf. Ar. muşahhaş esk.* Somut. **FH 48, 69, 119 OTU 49, 99, 103, 284, 285**

müşareket *a. Ar. Müşareket* Ortaklık. **OTU 200²**

müşavir *a. (müşa:vir) Ar. müşavir* Danışman. **OTU 25**

müşfik *sf. Ar. muşfik* Sevecen. **FH 72**

müşkül *a. Ar. muşkil* Engel, güçlük, zorluk. **OTU 78**

müşkülât *a. ç. (müşküla:tu, l ince okunur) Ar. muşkilât* Güçlük, güçlükler, zorluklar. **OTU 29**

müştak *a. Ar. muştak db.* Türev. **OTU 96**

müşterek *sf. Ar. muşterek* **1.** Ortak. **FH 47 OTU 11, 35², 37, 46, 47², 48, 51, 52, 59, 63, 68², 106, 110², 125, 157, 159, 163, 164, 171³, 191, 202, 203, 206, 207³, 212², 249, 255², 259, 284** **2.** Ortaklaşa, el birliğiyle yapılan veya hazırlanan. **OTU 61** **müşterek olmak** Ortak, müşterek bir durumda bulunmak. “*Milletin fertleri arasında, aynı coğrafya hudutlarının, aynı lisanın ve aynı kanunların vücuda getirdiği mekanik ve statik vahdetten fazla olarak, uzvi mükemmellikte bir bütünün, parçalarına sari ve cemiyet*

müşseselerini doğuran bütün harsi vasıflarının da müşterek olması lazımdır.” **OTU 110**

müşteri *a. Ar. muştērī* Hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kimse. **FH 33 OTU 241**

mütalaa *a. (müta:laa, l ince okunur) Ar. muṭāla’a esk.* Herhangi bir konu üzerinde ayrıntılı düşünme ile oluşan görüş ve yorum. **FH 49², 104 OTU 20, 83, 115**

mütareke *a. (müta:reke) Ar. mütareke ask.* Ateşkes. **OTU 160**

müteaddi *sf. Ar. mute’addī db.* Geçişli, lazım karşıtı. **OTU 224**

mütearife *a. (mütea:rife) Ar. mute’arife man. esk.* Belit. **OTU 67**

mütefekkir *a. Ar. mutefekkir esk.* Düşünür. **OTU 111**

mütehassis *sf. Ar. muteḥaṣṣiṣ* Uzman. **OTU 23, 24, 46, 80, 82, 163, 243², 253, 279, 283, 284**

mütehavvil *sf. Ar. muteḥavvil esk.* Değişken, kararsız. **FH 93**

mütekâmil *sf. (mütekâ:mil) Ar. mutekâmil. esk.* Olgunlaşmış, gelişmiş. **OTU 28**

mütemadi *sf. (mütema:di:) Ar. mutemādī esk.* Sürekli, aralıksız. **FH 21, 81**

mütemadiyen *a. (mütema:diyen)Ar. mutemādiyen* Ara vermeden, sürekli olarak, mütemadi. **FH 75, 99, 122**

müteradif *sf. (mütera:dif) Ar. muterādīf db. esk.* Eş anlamlı. **OTU 123, 199, 214**

müterafık *sf. Ar. terāfuḳ* Birlikte, bir arada bulunan. “*Bu onun için, aciz*

duygusuyla müterafık ruh hallerinden biri değildi.” FH 94

mütercim *a. Ar. mutercim Çevirmen. OTU 53, 75, 99, 199, 278*

mütereddit,- di *sf. Ar. mutereddid*
Tereddüt eden, çekingen, kararsız, ikircimli (kimse). **FH 44**

müthiş *sf. Ar. mudhiş* **1.** Korkuya düşüren, korkunç, dehşetli **FH 39, 72, 93, 123 OTU 58, 67, 69, 135, 170** **2.** Şaşılacak kadar değişik. **FH 73, 95 OTU 135**

müvellidülhumuza *a.*
(*müvellid'ülhumu:za*) *Ar. muvellid + humūza kim. esk. Oksijen. OTU 128*

a. Ar. muzāf db. Tamlanan. “Ayrıca müzaf ve müzafünileyh arasındaki aidiyet ve mülkiyet münasebetleri etrafında da fikirler, telif kabul etmez farklarla birbirinden ayrılmıştı.” OTU 94, 95

müzafünileyh *a. db. Tamlayan. “Ayrıca müzaf ve müzafünileyh arasındaki aidiyet ve mülkiyet münasebetleri etrafında da fikirler, telif kabul etmez farklarla birbirinden ayrılmıştı.” OTU 93, 94*

müzakere *a. (müza:kere) Ar. muzākere*
Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma Oylama. **OTU 84, 98²**

müzakere etmek Bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunmak. **OTU 41**

müze *a. (mü'ze)* Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı. **OTU 221**

müzik *a. Fr. musique* Birtakım duygu ve

düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatma sanatı, musiki. **OTU 286**

N

Nadir Nadi *öz. a. Nadir Nadi Abalıoğlu, gazeteci, yazar. “İki tarafı da haklı bulan Nadir Nadi, hakikatin bütününe çok yaklaştığı gibi, yabancı kelimelerden korkmakta halkın ruhundan daha geri ve cesaretsiz olduğumuzu mükemmel ispat eden Hayri Muhittin Dalkılıç da hakikatin bir tarafını olanca vuzuhu ile görüyor ve gösteriyordu.” OTU 73*

nadir *sf. (na:dir) Ar. nādir* Seyrek, az bulunur. **OTU 53⁵**

nafile *sf. (na:file) Ar. nafile* Yararsız. **FH 38, 108 OTU 66, 126, 259**

nağme *a. Ar. nağme müz. Ezgi. FH 21, 39, 40²*

nahiv,- hvi *a. Ar. nahv db. esk. Söz dizimi. OTU 15³, 28, 58, 81, 134², 231, 248, 271*

nahış *sf. (na:hoş) Far. nāhoş* Hoş olmayan, hoşla gitmeyen, kötü, çirkin. **OTU 200, 272**

Naima *öz. a. 17.yy. Osmanlı tarihçisi. “ Bu genç, Naima'yı, Peçevî yi, Cevdet Paşa'yı okuyamaz.” OTU 55*

Naima Tarihi *öz. a. 17. yy. da Osmanlı tarihçisi Halepli Mustafa Naima Efendi'nin yazmış olduğu tarih kitabı. “Dilimin ucunda. Hah, Naima Tarihi!” FH 79*

nakarat *a. (nakara:tı), Ar. naqarāt mec.* Çok sık tekrarlanan, bundan dolayı bıkkınlık vererek önemini yitiren söz. **FH** 53, 112

nakil,- kli *a. Ar. naql* Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarım. **OTU** 135

→ **nakil vasıtası**

nakil vasıtası *a. Taşıt. OTU* 135²

nam *a. (na:mi) Far. nām Ad. OTU* 58, 118

namaz *a. Far. namaz din b.* İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat. **FH** 74

Namık Kemal *öz. a.* Genç Osmanlı hareketi mensubu yazar, gazeteci, devlet adamı ve şair. “*Abdülhak Hamit bir Hint racası, Namık Kemal bir Ortodoks papazı kadar bugünkülerden uzaklaşmışlardır.*” **OTU** 189³, 272

namus *a. (na:mus) Ar. nāmūs* Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet. **FH** 83

namütenahi *sf. (na:mütena:hi:) Far. nā + Ar. mutenāhī* Sonsuz, ucu bucağı olmayan. **FH** 94²

namzet,- di *a. Far. nāmzed* Aday. **FH** 60 **OTU** 109, 139, 152, 166 **namzet olmak** Aday olarak bulunmak. “*Kendilerine dilciler tarafından uzatılan yeni bir kelimeyi evirip çevirirken yaşamaya namzet olup olmadığını anlamak için düşünceye dahiyorlar, ilk teşebbüsün*

bütünü zahmet ve mesuliyetini onlara bırakıyorlardı.” **OTU** 26

nane *a. (na:ne) Ar. na'na'* Bu bitkinin kurutulmuş yapraklarından elde edilen baharat. **FH** 33

→ **nanemolla**

nanemolla İşten kaçınan, üşengeç. **OTU** 147

narın *sf. (na:rin) Far. nārīn* İnce yapılı, yepelek, nazenin. **FH** 120

nasıl *zf. (na'sıl) T. ne + Ar. aşl* **1.** Bir hareketin yapılış biçimine duyulan şaşkınlığı belirten bir söz. **FH** 55, 108⁶ **OTU** 17, 185, 189, 227 **2.** Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz. **FH** 35, 55, 63, 78², 81, 90 **OTU** 35, 46², 52, 66, 68, 101, 103, 104, 122², 129², 139, 142³, 145, 147³, 165, 175, 176, 179, 189, 209, 220, 241, 265, 274, 297 **3.** İşin zorunlu olduğunu belirten bir söz. **FH** 24 **4.** *zf.* Ne kadar çok. **FH** 56 **5.** Elbette, kesinlikle. **OTU** 134 **6.** *sf.* Ne gibi, ne türlü. **FH** 45 **OTU** 286 **nasılsınız** Bir kimsenin sağlığını ve durumunu öğrenmek için sorulan nezaket sorusu. **FH** 109

nasip,- bi *a. (nasi:bi) Ar. naşīb* Birinin payına düşen şey. **OTU** 58 **nasip olmak** **1.** Mutluluk veren güzel şeylere erişmek, ulaşmak, kavuşmak. **OTU** 185 **2.** Fırsat düşmek, elvermek. **OTU** 100

nasir *a. (na:sir) Ar. nāşir esk.* Nesir yazan, nesir ustası. **OTU** 156

nasyonalist *a. Fr. nationaliste* Ulusçuluk yanlısı olan kimse. **OTU** 167

NATO öz. a. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, 4 Nisan 1949'da 12 ülke tarafından imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması'na dayanarak kurulan ve farklı dönemlerde 17 ülkenin daha katıldığı uluslararası askerî ittifak. “Bu, İngilizce dört kelimenin baş harfleridir. NATO gibi.” OTU 280²

natüralizm a. Fr. *naturalisme* fel. Doğalcılık. OTU 105

nazari sf. (nazari:) Ar. *nazarî* esk. Kuramsal. OTU 47, 50, 192

nazariye a. Ar. *nazariyye* esk. Kuram. FH 118 OTU 89, 146, 276, 279

nazariyeci a. Teorisyen, kuramcı. OTU 172

nazım a. Ar. *naẓm* ed. Şiir. OTU 76

nâzım sf. (na:zım) Ar. *nâẓim* Düzenleyen, düzene koyan, tertip eden. FH 81

nazır a. (na:zır) Ar. *nâẓir* esk. Bakan. OTU 13³

Nazi öz. a. Alm. Nazi Nazizm yanlısı olan kimse. OTU 158

nazik sf. (na:zik) Far. *nâẓuk* İnce yapılı, narin. OTU 140, 147, 161

naz a. Far. *nâẓ* İsteksiz gibi görünerek yalvarmak amacıyla yapılan davranış.

nazımı çekmek her istediğini yerine getirmek. OTU 21

ne,- yi zm. 1. Hangi şey. FH 13, 17⁴, 23, 25, 29, 34, 36, 47, 49, 53², 55, 72, 74, 87, 88², 89², 90, 91², 109 OTU 14, 37, 45, 46³, 48, 50, 54, 56, 58, 65, 67, 74³, 77², 82, 96, 100, 108, 109, 120, 121, 124, 129, 135, 138, 142, 144, 147³, 151, 171, 172,

174, 177, 179, 181, 183, 184, 193, 194, 196, 213, 215, 216, 217³, 220, 234, 250, 251, 265, 294 2. zm. Birçok şey FH 90 OTU 56 3. sf. Hangi. FH 10, 14, 17, 68, 86 OTU 36, 37, 38, 41, 67, 68, 132, 138², 169, 176⁶, 188, 193, 252 4. sf. Nasıl. FH 44, 77², 79², 89 OTU 18, 50, 69, 70, 81⁴, 126, 154², 160, 246, 248 5. zf. Şaşma veya abartı bildiren bir söz. FH 29, 35, 45, 105 OTU 14², 68⁴, 137, 187² 6. zf. Neden. OTU 16, 203 7. ünl. Soru biçiminde şaşma bildiren ünlem. FH 36 OTU 119³ ne kadar 1. Çok Oldukça. FH 28, 35, 55, 60, 113 OTU 68, 109³, 116, 122, 126, 143, 145, 146, 150, 171 2. Ne ölçüde. FH 18, 32 OTU 128, 242, 255, 261, 277 3. Nicelik bakımından miktar, ölçü, fiyat, zaman anlamlarıyla soru bildiren bir söz. FH 38 OTU 33, 55, 202 ne olursa olsun Her durumda Olumlu veya olumsuz bütün şartlarda" anlamında kullanılan bir söz. OTU 104

nebatat ç. a. Ar *nebatat* bit. b. esk. Bitkiler. OTU 32³

nebatî sf. (neba:ti:) Ar. *nebātī* esk. Bitki ile ilgili, bitkisel. OTU 116

nece zf. (ne'ce) Hangi dilde, hangi dilden? OTU 13, 194²

Necmeddin Özdarendeli öz. a. Necmettin Hacıeminoğlu, dil bilimci, Türkolog. “Genç yazarımız Necmeddin Özdarendeli bu ‘örnek’ kelimesinin Ermenice olduğunu Hüseyin Kâzım Kadri'nin dört ciltlik büyük ‘Türk Lügati’nde görmüş.” OTU 221

neden *zf.* Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz; niçin. **FH** 39, 91 **OTU** 37, 78, 107³, 127, 133², 167, 168, 225, 230, 250² **2. a.** Bir olayı ve durumu gerektiren, doğuran başka olay veya durum, sebep. **OTU** 127²

Nedim *öz. a.* 18. yy. divan edebiyatı şairi. “Fuzulî'yi, Nedim'i, Bâki'yi hiç anlayamaz.” **OTU** 189, 252²

nefes *a. Ar. nefes* Soluk. **FH** 73 **nefes almak** **1.** Havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak. **FH** 52 **2.** Ferahlamak, rahatlamak. **FH** 17

nefis,- fsi *sf. Ar. nefis* Pek hoş, çok güzel. **FH** 95

nefiy,- fyi *a. Ar. nefy db.* Olumsuz kılma. **OTU** 19, 20
→ **nefyetmek**

nefi edatı *a. Ar. db.* Olumsuzluk bildiren edat ve bağlaçlar. “Nefi edatı olan "ne" ile başlayan cümleler müsbet fiil mi alırlar, menfi mi?” **OTU** 19³

nefyetmek (-i) *db.* Olumsuz kılmak. **OTU** 20

nefret *a. Ar. nefret* **1.** Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu. **FH** 120 **OTU** 29, 120, 240, 255 **2.** Tiksini, tiksinti. **FH** 112 **OTU** 157 **nefret etmek** **1.** Birine veya bir şeye karşı nefret duygusuyla dolu olmak. **FH** 66 **2.** Tiksinti duymak. **FH** 29², 37, 71² **nefret uyandırmak** Nefret etmesine sebep olmak. **FH** 47, 282

nehir *a. Ar. nehr* Irmak. **OTU** 122⁴

neler Çok ve çeşitli şeyler. **FH** 67, 79 **OTU** 227

nema *a. (nema:) Ar. nemā esk.* Büyüme, gelişme, çoğalma. **OTU** 122

nemli *sf. mec.* Yaşlı (göz). **FH** 69

neomisin *a. tp.* Streptomyces fradiae isimli bakteri tarafından doğal olarak üretilen bir antibiyotik. “İstanbul'un en aydın ve sürümlü gazetelerinden birinde, tanınmış bir doktorumuzun streptomisin ve neomisin için yazdığı faydalı bir makalede şu cümleleri gördüm.” **OTU** 156

nerdiban *bk.* merdiven. **OTU** 175

nerre *a. (ne're)* Hangi yer? **OTU** 179

nerede *zf.* **1.** Hangi yerde? **FH** 18, 81² **OTU** 68, 107⁴, 121, 210² **2. ünl.** ‘İmkânsız’ anlamında kullanılan bir söz. **FH** 15, 79

nereden *zf.* **1.** Hangi yerden? **FH** 60, 97, 118 **OTU** 18, 27, 142, 210, 240, 274, 290 **2.** Nasıl, ne gibi bir ilişki ile. **FH** 25, 29

neredeysse *zf. (nerede'yse)* Hemen hemen. **FH** 15, 22

nereye *zf.* Hangi yere? **FH** 18, 60, 65, 108³, 109 **OTU** 107, 142

Neriman *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. **FH** 9⁵, 10³, 11⁴, 12³, 13⁷, 14², 15², 16², 18³, 19³, 21, 22⁴, 23³, 24³, 25⁴, 26⁵, 27⁶, 28⁵, 30⁵, 31⁴, 32⁴, 33⁷, 34⁷, 35⁸, 36⁴, 39, 40², 41, 42², 43⁵, 44⁵, 45³, 46⁵, 47³, 48, 49⁵, 50, 51, 52², 53, 54², 55⁴, 57, 58⁶, 59⁷, 60⁸, 64², 66², 67⁴, 68², 69², 70³, 71³, 72⁵, 73², 74³, 75, 76⁴, 77³, 78, 79², 80², 81², 83, 84, 85, 86², 87, 88⁵, 89⁵,

90, 91, 96³, 97, 99², 100³, 101³, 102, 103, 105, 106³, 107², 108⁴, 109², 110⁴, 111³, 112, 113, 114³, 115⁴, 116³, 117⁵, 118, 122, 131

nesil,- sli *a. Ar. nesl top. b. Kuşak* **OTU** 18, 32², 60², 75, 76³, 82, 109, 112, 138², 139, 172, 178, 188³, 189, 210, 214, 218, 226³, 227, 228, 260, 265, 266, 273², 284

→ **nesilden nesile**

nesilden nesile *zf. Kuşaktan kuşağa, kuşaklar boyunca.* **OTU** 25, 177, 179

nesir,- sri *a. Ar. neşr ed. Düz yazı.* **OTU** 18, 50, 75, 135², 156, 179

Nesir-i Harp *öz. a. Cenap Şahabettin'e ait bir eser. "Dün Cenap Şahabettin'in 'Nesir-i Harp ve Nesir-i Sulh' adlı kitabına bir daha göz gezdirdim."* **OTU** 75

Nesir-i Sulh *öz. a. Cenap Şahabettin'e ait bir eser. "Dün Cenap Şahabettin'in 'Nesir-i Harp ve Nesir-i Sulh' adlı kitabına bir daha göz gezdirdim."* **OTU** 75

nesne *a. Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey* **Obje.** **OTU** 172², 206

neşe *a. Ar. neş'e Mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç, şetalet.* **FH** 27, 31

neşeli *sf. 1. Sevinçli, keyifli, şen, pürneşe.* **FH** 88 **2. zf. Sevinçli, keyifli, şen bir biçimde.** **FH** 26², 43, 46³, 53, 81

neşir,- şri *a. Ar. neşr esk. Yayım.*

→ **neşredilmek, neşretmek**

neşredilmek (*nsz*) (*ne'sredilmek*) *esk. Yayım*lanmak. **OTU** 32, 56, 78, 130, 131

neşretmek,- der (-i) (*ne'sretmek*) *Ar. neşr + T. etmek esk. Yayım*lamak. **OTU** 44, 78

neşriyat *a. (neşriya:tu) Ar. neşriyyât* Yayın. **OTU** 30², 31⁷, 56, 58

netice *a. (neti:ce) Ar. netice* Sonuç. **FH** 38, 49, 56, 66, 86 **OTU** 20, 24, 25, 26, 39, 63, 98 100, 133, 139, 154, 187², 188, 192, 193, 207², 215, 223, 226, 233, 252, 257, 266, 286, 293, 298 **netice almak** Sonuçlanmak. **OTU** 39, 41 **netice vermek** Sonuç vermek. **OTU** 64, 83, 166, 209

neticelenmek (*nsz.*) Sonuçlanmak. **FH** 124

neticesiz *sf. Sonuçsuz.* **OTU** 171

nevi *a. Ar. nev' Nev, çeşit, cins, tür.* **FH** 76, 95 **OTU** 26, 28, 31, 38, 47, 48², 49, 61, 91, 92, 93, 94, 113, 154, 199, 208², 224

neva teli *a. müz. Üç telli kemençeye ait bir tel, re teli. "Neva teli akortsuzdu."* **FH** 41

New York *öz. a. Amerika Birleşik Devletleri'nde bir şehir. "Tramvayla bir saat bile sürmeyen bu mesafe, Neriman'a Efgan yolu kadar uzun görünürdü ve Kabil'le New York arasındaki farkların çoğuna İstanbul'un iki semti arasında kolayca tesadüf edilir."* **FH** 32

ney *a. Far. ney müz. Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan bir üflemeli çalgı.* **FH** 17, 29, 57

Nezahat öz. a. Romanda geçen kahramanın adı. **FH** 40², 57², 85², 117, 121, 124, 125², 128², 130

nezaret a. (*neza:ret*) Ar. *nezāret*. Bakma, gözetme, gözetim. **nezaret etmek** Denetlemek, bakmak. **OTU** 13

nezdinde zf. Yanında, huzurunda, gözetiminde. **OTU** 216

nice sf. Birçok. **FH** 38 **OTU** 236, 237

nicelik,- ği a. Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilir veya azalır çoğalabilen durumu, kemiyet, miktar, kantite. **OTU** 240

niçin zf. Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye. **FH** 34, 48, 50, 51, 87, 88, 89³, 90, 91, 101, 111³, 118 **OTU** 13, 22, 35, 38, 39, 60, 68, 70, 92, 160, 172², 208, 275, 276²

nida a. (*nida:*) Ar. *nidā'* esk. **1.** Çağırma, bağırma, seslenme. **OTU** 72, 103 **2. db.** Ünlem. **OTU** 71, 92², 180

nifak a. (*nifa:kı*) Ar. *nifāk* Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk. **OTU** 152

nigâh a. Far. *nigâh* Bakış “Bir *nigâh* et, yeniden çeşmine kurban olayım.” **OTU** 193, 194

nihayet a. (*niha:yet*) Ar. *nihāyet* **1.** Sonunda. **FH** 9, 16, 18, 24, 38, 49, 63², 65, 67, 78, 73, 93, 102, 119 **OTU** 19, 30, 84², 89, 113, 139², 171, 175, 182, 205, 216 **2. zf.** -den başka bir şey değil. **FH** 108

nihayet bulmak Sona ermek. “Komisyon teklifimi kabul etti ve münakaşa nihayet buldu.” **OTU** 97 **nihayet vermek** **1.** İlişkiyi kesmek, bir işi, alışkanlığı

yapmaktan vazgeçmek. **OTU** 25 **2.** Bitirmek, tamamlamak, sonuçlandırmak. **OTU** 42

nikâh a. Ar. *nikāh huk.* Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi. **FH** 58, 83

nikbin sf. Far. *nīkbīn esk.* İyimser. **OTU** 238

nikbinlik a. İyimserlik. **FH** 130

nisan a. (*ni:san*) Ar. *nīsān* Yılın dördüncü ayı, april. **OTU** 246

nisbet edatı a. db. Nispet eki, Arapça, Farsça, bazen da Türkçe ve batı kaynaklı kelimelerin sonuna eklenen ve bunların taşıdığı anlamla ilgili sıfatlar yapan ek, yayı nisbet, nispet eki. “Sonundaki nisbet edatından sonra meful edatı ilâvesine lüzum yoktur.” **OTU** 153, 154², 212

nisbet eki bk. nisbet edatı **OTU** 191³, 192, 281³, 291²

nispi sf. (*nispi:*) Ar. *nisbī esk.* Birbirine göre (olan), önceki duruma göre. **OTU** 150, 169

nispet a. Ar. *nisbet* **1.** Oran. **OTU** 37, 39, 100, 123, 133, 151², 186, 225 **2.** Bağlantı, ilgi, ilinti. **OTU** 37, 142, 192² **nispet almak** Durum kazanmak, belirtmek. “Bütün madde ve tabiat ilimleriyle bütün makine ve teknik terimlerini de katmak lazım geldiği zaman, Türkçemizin yetersizliği ümit kesici bir nispet alır” **OTU** 181

nişane a. (*nişa:ne*) Far. *nişāne* İz, belirti. **OTU** 118

nitelikim *zf.* 1. Gerçekten, hakikaten. **OTU** 105, 120, 178 2. Sonuç olarak. **OTU** 111, 131, 134, 199, 200, 247, 270

nitelik,- ği *a.* Bir şeyin nasıl olduğunu belirten Onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet. **OTU** 239

niyet *a.* *Ar. niyyet* Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat. **OTU** 35, 186, 190, 287

nizam *a.* (*niza:mi*) *Ar. nizām* Düzen. **FH** 66 **OTU** 63, 65, 110 **nizam koymak** Düzenli duruma getirmek. “*Tıpkı bütün uzuvları tek hedefe göre çalıştıran bir uzviyet sistemi gibi bütün faaliyetlerini tek bir ideale doğru yürüme için nizama koymuştur.*” **OTU** 63

noksan *sf.* *Ar. nuḫṣān* Eksik, kusur **FH** 97 **OTU** 62, 68, 150, 285

nokta *a.* *Ar. nuḫṭa* 1. Bazı harflerin üzerine konulan ufak işaret. **OTU** 142, 221 2. Yer. **FH** 28 **OTU** 64 3. Konu, konu ile ilgili önemli bölüm. **OTU** 26, 39, 53, 57, 72, 82, 83, 89, 147, 151, 157, 169, 184, 187, 218 4. *db.* Cümlelerin bittiğini anlatmak için sonuna konulan, küçük benek biçimindeki noktalama işareti (.)**OTU** 72, 142, 180

→ **noktainazar**

noktainazar *a.* Görüş, görüş açısı. **OTU** 238

noktalama *a.* Noktalamak işi. **OTU** 72, 180, 186

→ **noktalama işareti**

noktalama işareti *a. db.* Cümle veya yan cümledeki türlü öğeleri birbirinden

ayırmaya yarayan, nokta, virgül, noktalı virgül, iki nokta, üç nokta, soru işareti, ünlem işareti, parantez vb. işaretlerden her biri. **OTU** 58, 66, 71³, 72⁴, 180, 187

noktalamak Yazıda noktalama işaretlerini yerli yerine koymak. **OTU** 72

noktalı *sf.* Nokta konmuş olan, üstünde noktalar olan.

→ **noktalı virgül**

noktalı virgül *a. db.* Bağımsız fakat mantık açısından birbirini bütünleyen cümleleri bağlayan noktalama işaretinin adı (;). **OTU** 71, 180²

nominalist *a.* Akılcı yaklaşım. “*Alman fikir adamlarının, bilhassa yenilerinin bu ‘Nation = Millet’ ve ‘Volk = Halk’ kelimelerine izafe etmek istedikleri manalar, İlmî olmaktan ziyade nominalist bir endişe mahsulüdür.*” **OTU** 111

Norbert Wiener *öz. a.* Amerikalı matematikçi. “*Sibernetik ilminin meşhur kâşifi riyaziyeci Norbert Wiener Latince’yi müdafaa için bir basın kampanyasına girmiştir.*” **OTU** 187

normal,- li *sf. Fr. normal* Kurala uygun, alışlagelen Olağan, düzgülü, aşırılığı olmayan, uygun. **OTU** 31, 75, 133, 215

norm *a. Fr. norme fel. ve top. b.* Yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural, düzgü. **OTU** 31

not *a. Fr. note* 1. Bir şeyi hatırlamak için yazılan kısa yazı. **OTU** 29, 78, 84, 265 2. *mec.* Bir şeyin niteliği üzerine edinilenkanı. **OTU** 116 **not almak** Bir şeyi

başlıca noktalarını özetleyerek yazmak. **OTU** 121, 266 **not tutmak** Biri söz söylerken başkası onun söylediklerini yazmak. **OTU** 265, 267

nota *a. (no'ta) İt. nota müz.* Bir müzik sesini belirtmeye yarayan işaret. **FH** 37², 38, 39⁹, 61 **OTU** 70, 74

nöbet *a. Ar. nevbet* **1.** Vakit vakit ortaya çıkan aynı türden fizyolojik bozuklukların bütünü. **FH** 72, 73 **OTU** 151 **2.** Sıra ile yapılan görev, iş. **FH** 45

numara *a. (numa'ra) İt. numero* Öğrenciye verilen not. **OTU** 185⁴

numune *a. (numu:ne) Far. numüne* Örnek. **OTU** 142, 221

nur *a. (nu:ru) Ar. nūr* Aydınlık, ışık, parıltı, ziya. **nur içinde yatmak** Sevgiyle anılan ölümler için söylenen bir söz. **OTU** 191

Nurullah Ataç *öz. a. Türk eleştirmen, denemeci, yazar, şair. "Maarif Vekâletinin çıkardığı 'Tercüme' mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin Eyüboğlu'nun Paul Valery' den Türkçeye çevirdikleri birkaç düşünce var."* **OTU** 52, 54

nutuk,- tku *a. Ar. nuṭṭ* **1.** Söz, konuşma. **OTU** 99³ **2.** Söylev. **OTU** 132, 186, 237, 264, 273

nüans *a. Fr. nuance* **1.** İnce ayırım. **OTU** 28, 30, 61, 79, 80, 137, 254, 290, 290, 291 **2.** Ayırtı. **OTU** 155, 204

nüfus *a. (nüfu:su) Ar. nufūs* Bir ülkede,

bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon. **OTU** 256

nüfuz *a. (nüfu:zu) Ar. nufūz* İçine geçme.

nüfuz etmek Bir şeyin içine işlemek, geçmek. **FH** 123

nümayiş *a. (nüma:yiş) Far. numāyiş esk.* Gösteriş. **OTU** 24, 26

nüşa *a. Ar. nusha* Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. **OTU** 56

Nüvit Özdoğru *öz. a. Türk tiyatro ve sinema sanatçısı, çevirmen. "Müellif, Nüvit Özdoğru, 1946' da Robert Kolejini bitirip 1948'de Amerika'ya gitmiş."* **OTU** 229²

O

o (I) Türk alfabesinin on sekizinci sırasında yer alan ve **O** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından kalın, yuvarlak ve geniş ünlüyü gösterir. **OTU** 177

o (II) *sf.* Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz. **FH** 10, 11, 15², 16, 17, 25, 28, 29³, 35, 36, 37, 42, 47, 56, 57², 63, 65, 70, 78², 80⁵, 87, 88², 90, 94, 95, 105 **OTU** 23, 28, 29, 34, 50², 52, 54, 55, 60, 62, 66, 70, 76³, 77⁴, 90, 93, 94, 98, 105, 108, 113, 116², 117, 127, 128, 129, 141, 142², 143, 150, 153, 160, 161, 169, 171, 174, 176, 177, 183, 184, 187, 188, 194, 197, 202, 205, 210, 216, 224, 228, 244, 249, 254², 255, 263, 265, 269, 297 **2. zm.** Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz. **FH** 9², 10², 11⁴, 12, 13, 14, 15²,

16, 17², 19, 21³, 22, 23², 25², 26², 27², 30³, 31, 33, 34³, 35, 36⁷, 37², 38², 39, 42, 43², 45², 47, 48, 50, 56², 57, 58, 59, 60, 61, 62², 63², 66, 67, 70², 71², 72², 74², 76², 79, 87, 88⁶, 89³, 90, 94, 99⁴, 100, 106, 107, 109, 112, 113⁴, 114² OTU 13², 15², 17, 18, 19, 22, 23³, 26², 29, 30², 31, 33, 34, 38³, 45², 50, 55², 58², 62, 65², 67, 73⁵, 74, 76, 77, 81³, 106, 108, 122², 137³, 138, 139, 140², 153², 162, 168, 169², 170, 177, 193, 200, 208, 228², 239, 240, 241², 244, 245, 247, 251, 256², 257, 258, 264, 266, 267, 270, 275, 277, 278, 284, 287², 289, 291, 295², 298 **3. zm.** İki veya daha çok şeyden, daha önce sözü geçeni gösteren bir söz. OTU 64, 65, 67, 68², 70, 76, 77⁴, 81², 92, 94, 105, 109, 110², 111², 112, 115, 116, 118, 124, 126, 127, 131³, 136², 139, 140, 141², 146, 160³, 162, 172, 173³, 175, 177, 188, 189, 190², 191, 194, 198, 204, 206, 207, 218, 219, 220 **o kadar 1.** Çok fazla. FH 18, 22, 23, 27, 34, 36, 48, 73², 76, 77, 101, 112, 116² OTU 58, 112, 115, 148², 178, 179², 190², 199, 233, 242, 280, **2.** Kâfi, yeter. OTU 108, 121

→ **o hâlde O sırada**

o hâlde *zf.* Demek oluyor ki, öyleyse. OTU 165, 176,

o sırada *zf.* İçinde bulunulan zamanda. FH 13

obje *a. Fr. objet fel.* Nesne. OTU 172², 260

objektif *sf. Fr. objectif fel.* Nesnel, subjektif karşıtı. OTU 127, 171, 172⁴, 240, 260, 275

objektif *a. Fr. objectif fiz.* Fotoğraf makinesi, mikroskop, dürbün vb. optik aletlerle cisimlerden gelen ışınları alıp ekran üzerine yansıtan mercek veya mercek sistemi. OTU 172, 260³, 261

observation *a. İng. Gözlem.* “*Observation, gözleme diye tercüme edilmiş.*” OTU 45²

ocak,- ğı *a.* Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet. FH 45 **2.** Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer. OTU 138 **3.** Yılın birinci ayı, kânunusani. OTU 233

oda *a.* Evin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon, giriş vb. dışında kalan, bir veya birden fazla çıkışı olan bölümü, göz. FH 15², 16³, 19, 22, 23, 24², 35, 36², 37⁷, 38⁵, 39, 41², 42, 44, 46, 54, 55², 56, 61, 65, 74, 76, 79, 84, 104 OTU 26, 66, 74

of *ünl.* Sıkıntı, bezginlik, usanç, acı, yorgunluk vb. duyguları belirten bir söz. FH 90

ofsayt *a. İng. off side sp.* Futbolda hücumla geçen takımın en az bir oyuncusunun topla oynandığı anda rakip takımın kale çizgisine o takımın en yakın oyuncusundan daha yakın bulunması durumu. OTU 182

oğul,- ğlu,- ulu *a.* Erkek evlat. FH 16, 17, 57

oksijen *a. Fr. oxygène* Atom numarası 8, atom ağırlığı 16 olan, hidrojenle birleşerek suyu oluşturan, rengi, kokusu ve tadı olmayan, havada beşte bir oranında bulunan bir gaz, müvellidülhümüza (*simgesi O*). **OTU** 128

okşama *a.* Okşamak işi. **FH** 39

okşamak *(-i)* **1.** Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak. **FH** 47, 70 **2. mec.** Bir kimseyi hoşnut etmek. **FH** 55 **OTU** 146

okul *a.* Her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, mektep. **OTU** 69, 77, 83³, 84, 89, 99⁴, 103², 149, 154, 156, 159⁴, 162, 179, 13, 201, 208, 209³, 228, 242⁴, 245, 265³, 282, 288

okullu *a.* Bir okula devam eden kimse, öğrenci. **OTU** 72

okuma *a.* Okumak işi, kıraat. **OTU** 29, 55, 147, 150, 154, 166, 180, 200, 230, 266, 267³, 268, 286

okumak *(-i)* **1.** Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek veya düşünceyi anlamak. **FH** 15, 17², 26, 79, 132 **OTU** 14, 29, 55², 56², 58, 75, 82, 85, 87, 90, 101, 108, 131, 133, 167, 175, 177, 178, 193, 201, 210, 219, 245², 246, 265², 266, 268, 269², 270², 271, 272², 283 **2. (nsz)** Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek. **FH** 51⁴, 79 **OTU** 74, 81, 190, 200, 278, 279 **3. (nsz)** Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde

çalışmak, öğrenim görmek. **OTU** 48, 52, 56, 159 **4. (-i) mec.** Değerlendirmek. **OTU** 75, 126

okunaklı *sf.* Açık ve düzgün harflerle yazılmış, kolaylıkla okunabilen (yazı). **OTU** 231

okunma *a.* Okunmak işi. **OTU** 218, 285

okunmak *(nsz)* **1.** Okuma işine konu olmak. **OTU** 80, 178², 218, 265, 269⁴ **2.** Okunulmak. **OTU** 178, 283

okutmak *(-i)* **1.** Okumasını, öğrenim görmesini sağlamak. **OTU** 266³ **2. (nsz)** Okuma işini yaptırmak. **OTU** 189 **3. (nsz)** Ders vermek, bir konu üzerinde yetiştirmek. **OTU** 112

okutulma *a.* Okutulmak işi. **OTU** 266

okutulmak *(nsz)* Okutma işine konu olmak. **OTU** 38, 58, 89, 102, 189, 267

okuyabilmek *(-i)* Okuma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 29, 55, 286

okuyucu *a.* Sürekli olarak gazete, dergi vb. okuyan Okur, kari. **OTU** 17, 19², 30, 49², 53, 55, 56, 59², 60, 67², 70, 102, 109, 151, 157, 171², 173, 182, 183, 184⁴, 185², 186, 188, 190, 193, 194, 206⁴, 207, 213, 222², 223, 224, 225, 226², 229, 235², 239, 240³, 241, 242, 243², 244², 245⁶, 246, 252², 260, 271, 273, 274, 280, 282², 283², 285, 294

olabilir *sf.* Gerçekleşme imkânı bulunan olur, mümkün, kabil. **OTU** 22

olabilmek *(nsz)* Olma, gerçekleşme imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 67 **OTU** 25, 33, 68, 72, 105³, 108, 131, 142,

146, 176, 206, 208, 214, 219, 220, 236, 251², 275, 296

olacak,- ğı *a.* Olma, gerçekleşme olasılığı bulunan şey. **OTU** 121

olanca *sf.* Bütün, elde bulunanın hepsi. **OTU** 73, 274

olay *a.* Ortaya çıkan Oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka. **OTU** 115², 121², 122², 269²

oldukça *zf. (oldu'kça)* Olabildiğince. **OTU** 163, 167, 222

olgu *a.* Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç, vakia. **OTU** 48, 120

olgun *sf. mec.* Bilgi, görgü ve hoşgörüsü gereği kadar gelişmiş, ağırbaşlı (kimse), kâmil. **OTU** 200

olgunluk,- ğu *a. mec.* İnsanların bilgi, görgü ve hoşgörü bakımından gereği kadar gelişmiş olma durumu, yetkinlik, kemal. **OTU** 114

olimpiyat *a. Fr. olympiade* Her dört yılda bir başka ülkede yapılan, amatörlerin ve ülkelerinde profesyonel olarak futbol, basketbol, voleybol vb. takım sporlarıyla uğraşanların katıldığı uluslararası spor yarışmaları Olimpiyat oyunları. **OTU** 167

olma *a.* Olmak işi. **FH** 34, 57, 65 **OTU** 38, 73, 74, 75, 79, 81, 84, 89, 91, 95, 103, 104, 119, 130, 140, 150³, 157, 158, 169², 170², 172, 175, 183, 184, 196², 197, 202, 203², 205, 206, 215, 231, 240, 241², 242, 243, 248², 249, 253, 256, 279, 281, 284

olmak,- ur (nsz) **1.** Gerçekleşmek veya yapılmak. **FH** 35, 36, 37, 48 **OTU** 25, 26, 30, 33, 34, 47, 48, 50², 53, 54, 57, 58, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 71, 74, 82⁴, 86, 90, 92², 94, 121², 144, 165, 215 **2.** Herhangi bir durumda bulunmak. **FH** 10, 11, 12², 16³, 17², 18, 19, 25, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 37², 38, 42, 47, 49, 51, 55, 60, 61, 62, 65, 69, 70, 71, 78, 83³, 84, 85, 86, 88², 89², 101, 107, 109, 110, 120 **OTU** 12, 19, 20, 24, 27², 35, 38, 39, 45, 48³, 54², 55 56², 59, 60, 61³, 64, 65³, 66², 67, 68, 69, 70⁴, 71³, 73⁴, 75, 76, 77², 78², 79³, 82², 84, 86², 87³, 88², 89, 90, 92⁵, 93³, 94³, 95⁶, 96³, 97, 98², 99², 100, 101² 102², 103³, 104, 106⁵, 107⁵, 109³, 110², 111⁴, 112⁵, 113⁴, 114², 115³, 116, 118², 120³, 121⁴, 123, 124⁴, 125, 126, 127, 129, 130², 131⁴, 133³, 134², 135³, 136², 137, 138⁷, 139³, 140, 141², 142, 143, 144⁵, 145², 146³, 147², 148, 149², 150³, 151², 152⁵, 153², 154, 155², 157², 158, 159⁴, 160, 163², 164, 165², 166², 167², 168², 169, 170⁴, 171², 172³, 173⁴, 174³, 175, 176, 177³, 178², 179, 180, 181², 182⁴, 183, 184², 186³, 188³, 189, 190, 191, 192, 193, 194², 196³, 197, 198, 199², 201², 202², 204², 205, 206, 207, 208, 209², 210, 212², 213² 214⁶, 215⁴, 217⁵, 218³, 219⁶, 220, 221, 222², 223, 225³, 227³, 228², 229⁴, 231⁴, 234, 235⁴, 236, 239, 240², 241⁵, 243², 244⁵, 245, 247³, 248, 249, 250³, 251⁴, 253, 254, 255³, 256², 257³, 258², 259³, 260², 261, 263, 264², 265², 266, 267, 269, 270, 272, 273, 274², 275, 276², 278, 279, 281, 282², 283, 284³, 285³,

287 288⁴, 289, 290, 291⁵, 292, 293², 294³, 295², 297, 298³ **3.** Uygun düşmek, yerinde görülmek. **FH 35 OTU 53, 71, 111, 112, 120, 140** **4.** (*nsz*) Bulunmak. **FH 24², 31, 35, 50, 73, 116 OTU 22, 33, 37, 45², 49, 54, 56, 100, 108, 112, 172, 220, 237, 254², 269³** **5.** Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. **FH 26, 36, 40, 44, 65, 90, 91 OTU 17, 28, 38, 49, 51², 56, 57, 58², 60, 67², 96², 82, 96², 105, 152, 166², 179, 191, 220, 221, 223, 249** **6.** (*nsz.*) Bir durumdan başka bir duruma geçmek. **FH 90, 91 OTU 54, 64, 65, 92, 121, 283, 7.** Bir şeyi elde etmek, edinmek. **OTU 57, 142** **8.** Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak. **OTU 43, 58** **9.** Sürdürmek, yürütmek **OTU 52** **10.** (*-e*) Yol açmak. **OTU 36** **11.** (*-e*) Uymak, tam gelmek. **OTU 120 olan biten** Meydana gelen olaylar Ortaya çıkan durum veya oluşan her şey **FH 89 olduğu kadar** Kabul edilebilir düzeyde. **OTU 166** **olumlu** *sf.* Gözetilen amaca veya beklenilene uygun, yararlı, müspet, pozitif. **OTU 103, 245** **olumsuz** *sf. db.* Olumsuzluk anlatan (kelime, cümle), menfi.
→ **olumsuz fiil** **olumsuz fiil** *a. db.* Olumsuzluk kavramı veren fiil Olumsuz eylem: Söylememeliydi, hastalanmaz, gelmeyince, yorgun değildir gibi. **OTU 198** **olur** *a. 1.* Onay, tasdik, yapabilme izni. **OTU 119** **2.** *sf.* Olabilir. **OTU 122**

oluş *a. 1.* Olma işi, vuku. **OTU 171, 252** **2.** Oluşma, teşekkül, tekevvün. **FH 81** **omuz,- mzu,- uzu** *a. anat.* Boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm. **FH 73 omuz silkmek** Aldırmamak, önem vermemek. **FH 56** **on** *sf.* Dokuzdan bir artık. **FH 15², 22, 30, 37, 128, 131 OTU 14, 25, 36, 51, 56², 63, 66, 67², 80, 88, 118², 126, 128, 130, 133 134², 152 191, 196, 200, 226** **ona** *zm.* O zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi. **FH 58 OTU 22, 27, 33, 55, 149** **onaylamak** (*-i*) Yapılan bir işi doğru ve yerinde bularak kabul etmek, tasdik etmek, tasdiklemek. **OTU 239** **onca** *zf. (o'nca)* Ona göre Onun düşüncesine göre. **OTU 268** **ondan** O sebeple. **FH 105 OTU 31, 74, 127, 222, 269** **onlar** *zm.* O şahıs zamirinin çokluk biçimi. **FH 11, 17², 20, 26², 32, 34, 38, 40, 49, 50, 58, 69, 74, 77, 79², 80, 105 OTU 20², 26, 29, 38, 50², 56, 57, 70, 71, 107, 130, 132, 137, 141, 139, 152, 161, 162, 168, 169², 176, 181, 182, 183, 193, 209, 214, 221, 224, 230, 232, 256, 260, 261, 263², 264, 265, 267, 269, 272, 276², 279², 282, 286, 288** **operatör** *a. Fr. opérateur* Cerrah. **OTU 200** **opinyon** *a. İng.* Görüş, düşünce. "Bilhassa Türkiye gibi edebî opinyonun teşekkülüne müsait kültür çevreleri, kulübü ve mahfilleri bulunmayan bir memlekette

akademi, edebiyatın ve dilin muhtaç olduğu disiplini getiren tek teşekkül olur.
OTU 138

ora *a.* (o'ra) O yer. **FH 12 OTU 56**

orada *zf.* Sözü edilen yerde. **FH 19², 26, 27, 28, 33, 34, 45, 53, 70, 72, 83, 118 OTU 27, 101, 121, 126, 137, 162, 208, 215, 225, 229, 266, 271, 279,**

oradan *zf.* Sözü edilen yerden. **FH 31, 33, 34, 37, 39, 105 OTU 27, 39, 262**

→ **oradan oraya**

oradan oraya *zf.* Bir yerden başka bir yere. **OTU 41**

orage *a.* *Fr.* Fırtına “*Orage kelimesi ‘Oraj’ biçiminde de olsa, gömleğinin altından haçı görünen sahte hacılar gibi tiksinti veriyor.*” **OTU 33²**

oraj *a.* *Fr.* Çoğunlukla şimşek ve gök gürültüsü ile yağmur veya dolu eşliğinde görülen bir hava olayı. “*Orage kelimesi ‘Oraj’ biçiminde de olsa, gömleğinin altından haçı görünen sahte hacılar gibi tiksinti veriyor.*” **OTU 33², 34**

oran *a.* Büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında veya parça ile bütün arasında bulunan bağıntı, nispet, rasyo. **OTU 223²**

orası *a.* O yönü. **OTU 22**

oraya *zf.* O yere O yöne. **FH 21, 37, 73 OTU 222**

ordinaryüs *a.* (ordina'ryüs) *Alm.* *Ordinarius esk.* Türk üniversitelerinde 1960 öncesinde, en az beş yıl profesörlük yapmış, bilimsel çalışmalarıyla kendini tanıtmış öğretim üyeleri arasından

seçilerek bir kürsünün yönetimiyle görevlendirilen kimselere verilen unvan. **OTU 180, 200**

ordu *a.* **1.** Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü. **FH 125 OTU 22, 63, 267 2.** Kalabalık. **OTU 119**

organ *a.* *Fr.* *organe anat.* Vücudun, belirli bir görev yapan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü, uzuv. **OTU 62**
organik *sf.* *Fr.* *organique* **1.** Organlarla ilgili, uzvi. **OTU 45 2.** *mec.* Canlı, güçlü (ilişki). **OTU 63³, 65**

organikos *a.* *Rum.* Organik. “*‘Organisation’ ve ‘Organique’ Latince ‘orcanicus’ Yunanca ‘organikos’ kelimelerinden gelir.*” **OTU 62**

organique *a.* *Fr.* Organik. “*‘Organisation’ ve ‘Organique’ Latince ‘orcanicus’ Yunanca ‘organikos’ kelimelerinden gelir.*” **OTU 62²**

organisation *a.* *Fr.* Organizasyon. “*‘Organisation’ ve ‘Organique’ Latince ‘orcanicus’ Yunanca ‘organikos’ kelimelerinden gelir.*” **OTU 62³, 63, 64**

organizasyon *a.* *Fr.* *organisation* Düzenleme. **OTU 63**

orijinal *sf.* (l ince okunur) *Fr.* *original* Özgün. **OTU 263**

orquestra *a.* (orke'stra) *İt.* *orchestra* müz. Yaylı, üflemeli ve vurmali çalgılar topluluğu. **OTU 70**

orman *a.* Ağaçlarla örtülü geniş alan. **OTU 87³, 114**

ormancı *a.* Ormanı korumakla görevli kimse Orman koruma memuru. **OTU 116**

orta a. 1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer. **FH** 16, 31, 74 **2.** İyi ile kötü arasındaki durum. **OTU** 55, 56 **3.** *fiz.* Bir olayın, içinde gerçekleştiği yer. **FH** 31 **4.** *sf.* Sorunların çözümünde aşırılıklardan kaçınan, ölçülü bir yöntem izleyen. **OTU** 124 **5.** *sf.* İki karşıt nitelik veya durum arasında bulunan. **OTU** 76 **ortadan kaldırmak** Yok etmek. **OTU** 72, 78, 79, 82, 185, 213, 223, 270, 283, 289, 296 **ortaya atmak** Söylemek, ileri sürmek. **OTU** 97, 98, 114, 294 **ortaya çıkarmak** Delilleriyle göstermek, ispat etmek. **OTU** 158 **ortaya koymak 1.** Açıklamak. **OTU** 23, 28, 41, 108, 126, 134, 161, 275 **2.** Yaratmak, yapmak. **OTU** 118 **ortaya sürülmek** Anlatılmak, belirtmek. **OTU** 119
→ **Orta Avrupa, Orta Çağ, orta malı Ortaokul Ortaöğretim**
Orta Avrupa öz. a. Doğu ile Batı Avrupa arasındaki bir bölge. “*Almanya'nın ve Orta Avrupa'nın dil tasfiye hareketleri itidal sınırlarını aşmamıştır.*” **OTU** 170
Orta Çağ öz. a. tar. Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden (476), 1453'e veya 1492'ye kadar süren çağ. **OTU** 39, 62
Orta Doğu öz.a. Güneybatı Asya'da, tarihsel ve kültürel yakınlığı olan ülkelerin oluşturduğu coğrafi bölge Orta Şark **OTU** 262
orta malı Özgünlüğü olmayan basma kalıp. **OTU** 39, 157

ortada zf. Görünür yerde, göz önünde. **OTU** 35, 37, 79, 84, 131
ortak,- ğı sf. Birden çok kimse veya nesneyi ilgilendiren Onlara özgü olan Onların katılmasıyla oluşan, müşterek.
→ **ortak dil**
ortak dil a. db. Ana dilleri veya lehçeleri farklı topluluklar arasında anlaşmayı sağlayan dil. **OTU** 255³, 256⁶, 284, 292⁷, 293
ortaklık,- ğı a. Ortak olma durumu, iştirak, müşareket. **OTU** 64, 180
ortalama zf. Yaklaşık olarak. **OTU** 288
ortalık,- ğı a. Bulunulan yer, çevre. **FH** 49, 90 **OTU** 109
ortaokul a. (orta'okul) esk. Öğrencileri genel eğitim yoluyla bir yandan hayata, bir yandan da liseye hazırlayan, genellikle üç yıllık ortaöğretim okulu. **OTU** 104, 119, 141, 142, 181, 185, 208
ortaöğretim a. (orta'öğrenim) İlköğrenim ile yükseköğrenim arasında görülen öğrenim dönemi. **OTU** 187
Ortodoks öz. a. Fr. orthodoxe din b. 1. Hristiyan mezheplerinden biri. **OTU** 272
2. Dogmaya ve kilise öğretilerine uygun olan. **OTU** 162
Osmanlı Devleti bk. Osmanlı İmparatorluğu. **OTU** 11³, 12
Osmanlı İmparatorluğu öz. a. XIII. yüzyılda Osman Gazi tarafından Anadolu'da kurulan ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dağılan büyük Türk imparatorluğunun uyrukları. **OTU** 11, 13, 112, 231

Osmanlı *bk.* Osmanlı İmparatorluğu. **OTU** 11¹¹, 12², 40 159, 253, 266

Osmanlı Türkçesi *öz. a.* XIII-XX. yüzyıllar arasında Anadolu'da ve Osmanlı Devleti'nin egemenliğindeki bütün ülkelerde kullanılmış olan Türk dili. **OTU** 12, 15, 252

Osmanlıca *bk.* Osmanlı Türkçesi. **OTU** 11, 12³, 13², 16, 69, 75⁴, 141, 148, 149, 151, 155, 162, 174, 181², 191, 192, 203, 214, 216², 221, 236, 258, 259, 267, 276, 282

ot *a. bit. b.* **1.** Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkiler. **OTU** 122, 161 **2.** *sf.* Bu bitkilerle yapılmış veya bu bitkilerle doldurulmuş. **FH** 80 **OTU** 116, 117

otarsi *a. Fr. autarcie* Bir ülkede ekonomik alandaki gereksinimleri kendi kendine karşılamaya yönelik tutum. **OTU** 180, 182²

otobüs *a. Fr. autobus* Yolcu taşıyan, motorlu büyük taşıt. **OTU** 60, 114, 203

otomat *a. Fr. automate* Canlı bir varlığın yapabileceği bazı işleri yapan mekanik veya elektrikli araç. **OTU** 141

otomobil *a. Fr. automobile* Motorlu, dört tekerlekli kara taşıtı. **FH** 14, 18⁴, 20, 23², 25, 47, 73, 97 **OTU** 60, 133, 166, 251, 296,

otopsi *a. (oto'psi) Fr. autopsie mec.* Parçalara bölerek ayrıntılı bir biçimde inceleme işi. “*Kelime, dil denilen canlı sentezin sade bir unsuru olduğu için*

herhangi bir otopsi neticesinde unsurlarına ayrılan kelime dilin canlı bir parçası değildir.” OTU 98, 298

otorite *a. Fr. autorité* **1.** Yaptırma, yasadık etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü, yetke, sulta, velayet. **OTU** 210, 279

2. *mec.* Çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş, başarılı kimse. **OTU** 241, 259² **3.** Siyasi veya idari güç. **OTU** 24, 250

otoriteli *sf.* Emretme, yaptırma gücüne sahip olan (kimse) Otoriter. **OTU** 171, 273

oturabilmek (*nsz*) Oturma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 38²

oturmak (*-e*) **1.** Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek. **FH** 13, 16², 18, 23, 24, 25², 26, 29², 31, 34, 35, 43, 50², 76, 77³, 80², 102, 107, 108, 117 **2.** (*nsz*) Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak. **FH** 38, 69 **3.** (*-de*) Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek. **FH** 10, 14, 29², 32, 56², 88, 97 **OTU** 296 **4.** (*nsz.*) Hiçbir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak. **FH** 29² **5.** (*nsz.*) Bir işi yapmakta olmak. **OTU** 22 **6.** (*nsz.*) Herhangi bir durumda belli bir süre kalmak. **FH** 30 **OTU** 27 **7.** (*nsz*) Benimsenmek, yerleşmek, kökleşmek. **OTU** 31, 255

oturum *a.* Bir meclis veya kurulun çözümlenmesi gereken sorunları görüşüp tartışmak için yaptığı birleşimlerden her biri, celse. **OTU** 152, 215²

oturuş *a.* Oturma işi. **FH** 41, 78

oturuvermek (nsz) (oturu'vermek)

Ansızın veya çabucak oturmak. **FH** 116

otuz *sf.* Yirmi dokuzdan bir artık. **OTU** 118³ **2.** *sf. mat.* Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık. **OTU** 135, 142, 171, 179, 191, 265, 284

ovalamak (-i) Ellerini bir şeye veya birbirine sürtmek. **FH** 81

ovuşturmak (-i) Bir şeyi bastırarak başka bir şey üzerinden geçirmek. **FH** 23

oy *a.* Bir toplantıya katılanların, bir sorunla ilgili birkaç seçenektan birini tercih etmesi, rey. **OTU** 141

oya *a.* Genellikle ipek ibrişim kullanarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince dantel. **FH** 80

oyalama *a.* Oyalamak işi. **FH** 107

oyalamak (-i) Belirli bir süre birinin dikkat ve ilgisini başka bir şey üzerine çekmek, meşgul etmek. **FH** 21, 72, 81

oynamak (nsz) Müziğin gerektirdiği uyumlu hareketleri yapmak. **FH** 72, 90

oynanmak (nsz) Oynama işine konu olmak. **OTU** 75, 279

oynatmak (-i) Oynamasını sağlamak. **FH** 16

oysa *bağ.* (o'ysa) Aralarında karşıtlık, aykırılık bulunan iki cümleyi tersine olarak, aksine anlamlarıyla birbirine bağlayan bir söz Oysaki, hâlbuki. **OTU** 155, 175, 203

oysaki *bağ.* (oysa'ki) Oysa. **OTU** 159

oyun *a.* **1.** Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence. **OTU** 229, 233² **2.**

Kumar. **OTU** 116 **3.** *mec.* Hile, düzen, desise, entrika. **OTU** 31, 35

oyuncak,- ğı *a.* Oyun aracı. **OTU** 131, 141

ozan *a.* Şair. **OTU** 160², 273

Ö

öbür *sf.* Öteki, diğer. **FH** 15, 45 **OTU** 22

öbürü *zm.* Öteki, öbür kişi veya şey, diğeri, öbürkü. **FH** 29, 51 **OTU** 249

ödemek (-i) **1.** Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek: **FH** 36 **2.** *mec.* Bir işin, bir görevin karşılığını vermek. **OTU** 179 **3.** *mec.* Bir şey karşısında fedakârlık etmek, bir şey elde etmek için özveride bulunmak. **OTU**

188

ödev *a.* Yapılması, yerine getirilmesi, insanlık duygusu, töre ve yasa bakımından gerekli olan iş veya davranış, vazife, vecibe. **OTU** 121, 279²

ödül *a.* Bir başarı karşılığında verilen armağan, mükâfat. **OTU** 239

ödünç, -cü *a.* İleride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen şey.

ödünç almak Ödünçlemek. **OTU** 258

öf *ünl.* Usanç, bezginlik, tiksinti vb. duygular anlatan bir söz. **FH** 112

öfke *a.* Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap. **FH** 30, 40, 66, 67, 71, 87, 89, 93, 99, 110 **OTU** 31, 251 **öfkesini yenmek** Kızgınlığını bastırmak. “Cenap Şehabeddin'in müthiş

istihzasını ve Süleyman Nazif'in daha müthiş öfkesini yendi ve davayı kazandı."

OTU 135

öfkelenmek (-e) (nsz) Öfkeli duruma düşmek, kızmak, hiddetlenmek. **FH** 54
OTU 125

öğle a. Gün ortası, öğlen, öğle vakti. **FH** 63

öğrenci a. Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimse Okul çocuğu, talebe, şakirt. **OTU** 157, 159, 185, 187, 198, 199, 208², 209, 247, 250

öğrenme a. Öğrenmek işi. **OTU** 188, 229

öğrenmek (-i) Bilgi edinmek. **FH** 89, 119
OTU 46, 113, 151 **2.** Bellemek. **FH** 56, 57, 58 **OTU** 16, 52³, 103, 134, 179², 193, 209, 235, 268, 269 **3.** Haber almak. **OTU** 125, 230 **4.** (nsz) Yetenek, beceri kazanmak. **OTU** 268

öğretebilmek (-e, -i) Öğretme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 41, 55, 179

öğretilmek (-e) Öğretme işi yapılmak. **OTU** 98, 159, 209, 227, 266, 267

öğretim a. Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim. **OTU** 83³, 84, 85³, 91, 93, 98, 124, 187², 202, 208², 226, 228², 246, 250, 253

→ **öğretim üyesi**

öğretim üyesi Yükseköğretimde görevli profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi, akademisyen. **OTU** 247

öğretme a. Öğretmek işi. **OTU** 98, 176, 228, 267

öğretmek (-e, -i) Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. **OTU** 39, 50,

51, 69, 176², 179, 181, 187², 194, 202, 209, 255³, 260, 267, 283

öğretmen a. Mesleği bilgi öğretmek olan kimse, muallim, muallime. **OTU** 43, 69, 83, 98², 114, 141, 156, 189, 1198, 199, 209, 225, 230, 232, 243, 253, 265, 269

öğretmenlik,- ği a. Öğretmenin görevi. **OTU** 212

öğürmek (nsz) Kusarken veya kusacak gibi olurken "öğürtü" sesi çıkarmak. **OTU** 206

Öklid öz. a. MÖ 330'da doğmuş Yunan matematikçi. "Kültürümüz gitgide arkasını Öklid medeniyetine çevirdi." **OTU** 39, 40

öksürmek (nsz) Solunum yolları zarlarının rahatsızlığı sebebiyle akciğerlerdeki havayı birdenbire ve gürültülü bir sesle dışarı vermek. **FH** 41

öksürük,- ğü a. Ciğerlerdeki havanın, solunum organlarının kasılması ve zorlanmasıyla ağızdan gürültü ile çıkması. **FH** 68

öksüz sf. mec. Kimsesiz. **OTU** 289

ölçmek,- er (-i) En, boy, hacim, süre gibi nicelikleri kendi cinslerinden seçilmiş bir birimle karşılaştırıp kaç birim geldiklerini belirtmek. **OTU** 29, 152

ölçü a. **1.** Bir niceliği O nicelik için kabul edilmiş birimlerden birine göre oranlayarak değerlendirme, mizan. **OTU** 125, 147, 150, 151, 163 **2.** Değerlendirmede kullanılan birim, ölçme birimi. **OTU** 125, 171, 274 **3.** a. Ölçüt. **FH** 68 **OTU** 138, 141 **4.** mec. Değer,

itibar. **OTU** 188, 231, 235, 247 **ölçüyü tutturamamak** Davranışlarında yetersiz olmak veya aşırı gitmek. “*Yanı başında fıkra yazmağa kalkıp ölçüyü tutturamadığı için sayfalar ve sütunlar aşan bir başka hevesli.*” **OTU** 142

ölçülü *zf.* Dikkatli, düşünerek. **OTU** 199

ölçüsüz *sf. mec.* Pek çok, aşırı, gelişigüzel, rastgele. **OTU** 188

öldürebilmek (-i) Öldürme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 111, 287²

öldürmek *mec.* 1. Yok olmasına Ortadan kalkmasına, azalmasına yol açmak. **OTU** 287² 2. *mec.* Etkisini ve gücünü azaltmak **OTU** 68, 75

ölme *a.* Ölmek durumu, fevt, kabız, uful. **OTU** 287

ölmek,-ür (*nsz*) 1. Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek. **FH** 24, 50, 56, 95 **OTU** 29, 68, 143, 190, 288 2. *mec.* Değerini, geçerliğini, gücünü yitirmek, kullanılmamak. **OTU** 67, 68, 144², 160², 287³, 298²

ölmez *sf.* Ölümsüz, kalıcı olan. **OTU** 138, 227

ölmezlik, -ği *a.* Ölmez olma durumu, ölümsüzlük. **OTU** 24

ölmüş *sf.* Ölen, ölü olan. **OTU** 96, 97³

ölü *sf.* Hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor olan, morto, **diri** karşıtı. **OTU** 74, 98, 133, 174, 287, 298 2. *zf. mec.* Etkileme gücü olmayan, canlılığı olmayan. **OTU** 84, 98³, 136, 145, 160 3. *sf. mec.* Çok durgun, hareketsiz. **OTU** 258

ölüm *a.* 1. Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat. **FH** 43², 69² **OTU** 136, 162, 200, 213, 288 2. *mec.* Sona erme, yok olma Ortadan kalkma. **OTU** 109, 141

Ömer Asım Aksoy *öz. a.* Türk eğitimci, siyasetçi ve dil bilimci. “*Ömer Asım Aksoy'un yanıldığını sandığım noktaları belirtmeğe çalışayım.*” **OTU** 191², 217, 218, 219, 221

ömür,-mrü *a. Ar.* ‘*umr* Yaşam. **FH** 45, 49 **OTU** 122, 166, 275

ön *a.* 1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı. **FH** 9, 11², 14, 18, 19², 24, 26, 28, 29, 30², 32, 33, 34, 47, 48, 63, 68, 70², 71, 73, 74³ **OTU** 18, 32, 70, 74², 75, 81, 83, 95, 114, 147, 176 2. Bir kimsenin ilerisi. **FH** 9 **OTU** 65 3. Civar, yöre. **FH** 27, 29 4. Aşağı, yere doğru “*Başını önüne eğerek mırıldandı.*” **FH** 16, 19, 17 5. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı. **OTU** 114 **öne sürmek** İleri sürmek. **OTU** 53 **önüne çıkmak** Karşısına çıkmak. **OTU** 107 **önüne geçmek** Önlemek. **OTU** 46², 283 **önüne gelen** Olur olmaz kimse. **OTU** 106, 147 **önüne koymak** Karşılaşmak, karşısına çıkmak. “*Felsefe dilinin bahçesine bir sürü yapma çiçek diken bu dostlar ve üstatlar, ilk fırtınanın önlerine koyacağı virane karşısında acı acı yutkunacaklar.*” **OTU** 123

→ **ön söz, ön plan**

ön plan *a.* Herhangi bir konuda öne

çıkma durumu. “*Türk Dil Kurumu'nun çalışma ve tartışmalarının birinci safhasında tasfiyeciler ön plana geçtiler.*”

OTU 162

önsöz (doğ. **ön söz**) Kitapların giriş kısmına konulan O eserin konusunu, amacını, işleniş biçimini anlatan yazı, sunuş, söz başı, ön deyi, mukaddime.

OTU 78, 229, 230, 288²

önce *sf.*(*ö'nce*) İlkolarak, başlangıçta, sonra şıttı. **OTU 23, 28, 114, 117, 118, 135, 160, 161, 173, 261, 274**

→ **ilk önce**

önceden *zf.*(*ö'nceden*) Başlarken başlangıçta, daha önce, evvelce. **OTU 233**

önceki *sf.* Önce olan, evvelki, mukaddem, sabık. **OTU 286**

önceleri *zf.* (*ö'nceleri*) Önceki zamanda, başlangıçta. **OTU 139**

öncü *sf.* Önden gelen, önde olan, artçı karşıtı. **OTU 234**

önde *a.* Bir kimsenin ilerisi. **FH 27²**

önem *a.* Bir şeyin nitelik veya nicelik bakımından değeri olma durumu, ehemmiyet. **OTU 124 , 210, 256**

önem almak Değer, ehemmiyet kazanmak. “*Bu meseleler arasında bilim ve felsefe terimleri problemi birinci derecede önem almaktadır.*” **OTU 161**

önem vermek Değer vermek, önemli saymak. **OTU 136**

önemli *sf.* Önemi olan, mühim, ehemmiyetli. **OTU 26, 271**

önleme *a.* Önlemek işi. **OTU 284**

önlemek (*-i*) **1.** Ortaya çıkan veya çıkacağı düşünülen bir tehlikeyi

durdurmak, önüne geçmek. **OTU 94, 111, 172, 194, 275, 279, 286**

2. Bir şeyin olmasına veya yapılmasına engel olmak. **OTU 136, 137, 260, 286**

önlenme *a.* Önlenmek işi. **OTU 228**

önlenmek (*nsz*) Önleme işi yapılmak. **OTU 156**

önlük,- gü *a.* Herhangi bir iş genellikle de yemek yaparken giysi kirlenmesin diye giyilen, boyundan askılı ve bele bağlanan örtü, iş önlüğü. **FH 45, 78**

öntasar *a.* Taslak, eskiz. “*Türk Dil Kurumu, hazırladığı yeni imla kılavuzunun kurallarını bir öntasar hâlinde neşretti.*” **OTU 78**

öpmek,- er (*-i, -den*) Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek. **FH 53, 81 OTU 140**

öptürmek (*-e, -i*) Öpme işini yaptırmak veya öpmesine izin vermek. **OTU 140**

örgü *a.* Yapı. **OTU 58**

örgüt *a.* Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat. **OTU 152**

örmek (*-i*) *mec.* Oluşturmak, inşa etmek. “*Bu âdeta onun şahsiyetini ören esaslı ruhi haletti; hatta bunun bile değişebileceğini hissedyordu.*” **FH 112**

örneğin *e.* (*ö'rneğin*) Söz gelişi. **OTU 221²**

örnek,- ği *a.* **1.** Benzeri yapılacak olan, benzetilmek istenen şey, model. **FH 77, 78 OTU 23², 25³, 28², 53, 141, 156, 157,**

205, 215, 221², 222², 223², 233 245, 256, 263 **2.** Bir düşüncüyü, kuralı, gözlemi veya savı desteklemek ve açıklamak amacıyla ileri sürülen söz, yapılan davranış, misal. **OTU 75 örnek almak** Bir kimseye huy ve davranışta uymak, birini ölçü olarak benimsemek. **OTU 279 örnek vermek** Bir konuyu daha ayrıntılı bir biçimde anlatabilmek için örneklendirmek **OTU 116, 158**

örtme a. Örtmek işi. **FH 72**

örtmek,- er (-i) Kaplamak. **FH 35**

örtü a. Örtmek için kullanılan şey, vualet. **FH 22, 78, 79**

örtülü sf. mec. Gizli, saklı. **FH 81, 110**

örümcek a. hay. b. Örümcekler takımından, ince bir ağ örerek küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan (Aranea), örümce.

→ **örümcek ağı a.** Genellikle avını yakalamak üzere olan örümcek tarafından üretilen bir örümcek tarafından oluşturulan bir yapı. “*En alt kattaki mutfak ve kömürlük pencerelerine tel kaplanmıştı ve üstündeki örümcek ağlarının hiçbirini temizlenmemişti.*” **FH 68**

öte sf. 1. Daha fazla, çok. **OTU 223 2.** Bulunulan yere göre karşı yanda olan: **OTU 73**

→ **öte yandan, öteden beri, öteye beriye**

öte yandan zf. Diğer taraftan, başka bir yönden, karşılık olarak. **OTU 250**

öteden beri zf. Geçmişten bugüne kadar, başlangıçtan beri. **OTU 196, 199**

öteki zm. 1. Diğeri, öbürü. **FH 39², 43, 65, 90, 92, 119 OTU 22, 35, 36, 49, 55, 64, 66, 99, 111, 138, 140, 141, 158, 167, 177, 186, 193, 198, 201, 204, 206, 215, 252, 274, 284, 288, 293 2. sf.** Öbür, diğeri **OTU 73, 256, 270², 282, 283**

öteye beriye zf. Çeşitli yerlere. **FH 37**

öteye sf. Daha fazla, çok. **OTU 121**

övünmek (-le) Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek, iftihar etmek. **OTU 255**

öyle sf. 1. Onun gibi olan Ona benzer. **FH 90 OTU 32 2. zf.** (ö'yle) O denli O kadar O derece. **FH 27, 29, 78² OTU 23, 24, 26, 56, 29, 111, 121, 133, 148, 166, 200, 228, 251, 270, 282 3. zf.** O yolda O biçimde O tarzda. **FH 84 OTU 37², 39, 48, 112, 180, 291 4. ünl.** İçinde `ne, nasıl` vb. sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatan bir söz. **FH 26**

öylesine zf. (ö'ylesine) Aşırı bir biçimde, fazla, o kadar çok. **OTU 200**

öyleyse zf. O hâlde. **FH 86 OTU 35**

öz (I) a. fel. 1. Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, nefis, derun, **varoluş** karşıtı. **OTU 235 2. a.** Kendine, kendi kendini` anlamlarında birleşik kelimeler türeten bir söz. **OTU 12², 29 3. a. mec.** Bir şeyin temel ögesi, kühn, zübde. **OTU 108**

öz (II) sf. 1. Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan. **OTU 56 2.** İçine, arılığını,

saflığını bozacak hiçbir şey karışmamış olan, saf, arı. **OTU** 12, 15, 29, 37, 40, 45, 49, 78, 101, 103³, 107, 109², 112, 134, 135, 160², 168, 169, 173, 174, 201, 204, 207, 209², 215, 229, 230², 233, 236, 240, 245², 255, 258, 261, 278, 298

özel *sf.* Benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir özelliği olan, spesiyal. **OTU** 297

→ **özel isim**

özel isim *a. db.* Özel ad. **OTU** 189

özelleşme *a.* Özelleşmek işi. **OTU** 155

özellik,- ği *a.* Bir şeyin benzerlerinden veya başka şeylerden ayrılmasını sağlayan nitelik, hususiyet, spesiyalite. **OTU** 204, 298

özenmek *(-e)* Beğendiği şeye benzemeye çalışmak, yapmaya kalkışmak. **OTU** 141, 240

özenti *a.* Beğendiği bir durumda olma, beğendiği şeye benzeme çabası. **OTU** 81, 219, 290

özet *a.* Bir yazı veya sözün anlamını daha kısa ve özlü biçimde veren yazı veya söz, hülasa, fezleke, ekspoze. **OTU** 238

özetleme *a.* Özetlemek işi. **OTU** 222

özetlemek *(-i)* Bir yazı, konu, söz veya filmin içeriğini daha az sözle anlatmak, özünü vermek, kısaltmak, hülasa etmek. **OTU** 223

özetlenmek *(nsz)* Özet durumuna getirilmek, hülasa edilmek. **OTU** 11

özlem *a.* Bir kimseyi veya bir şeyi görme, kavuşma isteği, hasret, tahassür. **OTU** 170, 258

özlemek *(-i)* Bir kimseyi veya bir şeyi görmeyi, kavuşmayı istemek, göreceği gelmek. **OTU** 111, 136

özleşme *a.* Özleşmek işi, arılaşma. **OTU** 28, 151, 167, 169, 170, 172, 207², 252³, 258², 282

özleşmecilik *a. db.* Bir dili yabancı ögelerden arıtarak arı, katışıksız bir duruma getirmeyi ve kendi imkânlarıyla geliştirmeyi amaçlayan çalışma, tasfiyecilik, pürizm. **OTU** 170, 171

özleşmek *(nsz)* Öz durumuna veya özlü bir duruma gelmek. **OTU** 252

özleştirilme *a.* Özleştirilmek, arılaştırılmak işi. “*Dilin özleştirilmesi esasına sadık kalmakla beraber, halk dilinde yaşayan birçok Arapça ve Farsça kelimelerin muhafazası kararını verdi.*” **OTU** 163

özleştirme *a.* Özleştirmek işi, arılaştırma. **OTU** 171², 207, 257, 258

özleştirmek *(-i) db.* Özleştirmecilik yapmak. **OTU** 174

özleyiş *a.* Özleme işi. **OTU** 169

özlük,- ğü *a.* Bir şeyin durumu, mahiyet. **OTU** 220

özür *a.* Bir kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret. **özür dilemek** Yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek. **OTU** 212²

P

p Türk alfabesinin yirminci sırasında yer alan ve *Pe* adı verilen bu harf, ses bilimi

bakımından ötümsüz, patlayıcı çift dudak ünsüzünü gösterir. **OTU 66²**

pahalı *sf.* Fiyatı yüksek olan, **ucuz** karşıtı. **OTU 188**

paket *a. Fr. paquet* **1.** İçinde bir veya birçok şey bulunan, kâğıda sarılarak veya kutuya konularak bağlanmış, elde taşınacak büyüklükte nesne. **FH 11, 43², 44** **2. sf.** Kâğıda sarılarak veya bir kutuya konularak satışa hazır duruma getirilmiş, belli bir miktarda olan (yiyecek, ilaç vb.). **FH 10**

paldır küldür *zf.* Kaba bir gürültü çıkararak, gürültü yaparak. **OTU 57**

palet *a. Fr. palette* Ressamların boyları üzerine dizerek fırça ile karıştırdıkları tahta veya porselen levha. **OTU 134**

pantolon *a. Fr. pantalon* Belden başlayan ve genellikle paçaları ayak bileklerine kadar inen giyecek. **FH 9**

papatya *a. Rum. bit. b. (papa'tya)* Birleşikgillerden, 20-50 santimetre yüksekliğinde, baharda çiçek açan, taç yaprakları beyaz Ortası sarı kömeçli, bir yıllık otsu bir bitki, yoğurt çiçeği (*Matricaria chamomilla*). **FH 77**

papaz *a. Rum.* Hristiyan din adamı, peder. **OTU 272**

Pappini *öz. a.* İtalyan gazeteci, denemeci, edebiyat eleştirmeni, şair ve romancı. “İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dante’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve

şair çıkmaz, edebiyattan eser kalmaz, bu dasdaracak bir millî vokabüler içinde taş devrinin iptidai ifade vasıtalarını kullanırlardı ” OTU 170

para *a. Far. pare ekon.* Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit. **FH 35², 38, 106, 109, 116 OTU 12, 133, 191, 216³, 245, 297** **para yemek** Gereksiz olarak çok para harcamak. **FH 26**

paradoks *a. Fr. paradoxe* Çelişki. **OTU 115**

paragraf *a. mec.* Bölüm. **OTU 216**

paralel *sf. Fr. parallèle mat.* Aynı düzlem içinde ikişer ikişer bulunan ve kesişmeyen, koşut, muvazi. **OTU 171, 247**

paraşüt *a. Fr. parachute* Hava taşıtından veya yüksek bir yerden atılan bir cismin veya atlayan bir insanın kontrollü biçimde yere inmesini sağlayan araç. **OTU 74**

paraşütçü *a.* Paraşütle atlayarak yere inen kimse. **OTU 74**

parazit *a. Fransızca parasite mec.* Herhangi bir işte Olayda sorun çıkaran kimse. **OTU 138**

parça *a. Far. pārçe* Bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya artakalan şey. **FH 19 OTU 53, 84, 98, 110, 134, 298²** **2.** Bir bütünden kopma, kırılma, yırtılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm, lime. **OTU 62, 180** **3.** Birkaçı bir araya geldiğinde bir bütünü oluşturan şeylerin her biri, modül. **OTU 64², 65², 73, 130** **4.** Pasaj. **OTU 72, 229, 246, 273** **5.** Müzik eseri. **FH 40** **6.**

mec. Küçümseme ve değersiz sayma bildiren bir söz. **OTU 53**

→ *parça parça*

parça parça *zf.* Parçalanmış bir durumda, lime lime. **OTU 38, 273**

parçalamak *(-i)* **1.** Parçalara ayırmak, bütünlüğünü bozmak, parça parça etmek. **FH 29 OTU 111** **2.** *mec.* Birliği bozmak amacıyla bölmek. **OTU 31, 131**

pardon *a. Fr. pardon* `Özür dilerim, affedersiniz` anlamlarında kullanılan bir söz. **FH 54**

parıldı *a.* Parıldama, göze çarpan parlaklık. **FH 14, 32 OTU 99**

Paris *öz. a.* “Yirmi sene kadar evvel, Paris'te ‘Grammaire Club’ adında bir cemiyet kurulmuştu.” **OTU 80, 196, 207, 256², 262**

parlak *sf.* **1.** Parlayan, ışıldayan. **FH 21, 23²** **2.** *mec.* Göze çarpacak kadar başarılı. **OTU 15², 108**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parlamak *(nsz)* **1.** Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak. **FH 13³, 25, 33, 109 OTU 41** **2.** *mec.* Ortaya çıkmak. **FH 70**

parmak *a. anat.* İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu Oynak, uzunca organların her biri. **FH 22, 31, 66, 77, 98**

parola *a. (paro'la) İt. parola* Varılmak istenen amacı özetleyen söz. **OTU 26**

parti (I) *a. Fr. parti* Ortak düşünce ve görüşteki kişilerin oluşturdukları siyasal topluluk, fırka. **OTU 124³, 151, 171, 228**

parti (II) *a. Fr. partie* Bir kişi, bir kuruluş veya bir topluluğun, çoğu belli bir şeyi kutlamak amacıyla düzenledikleri eğlence. **OTU 52**

pasif *sf. Fr. passif* Çekingen, durgun. **FH 92**

paslı *sf.* Üzerinde pas oluşmuş, pas tutmuş, paslanmış. **FH 18**

pastacı *a.* Pastane. **FH 13, 34, 35**

patlamak *(nsz) mec.* Çok sıkılmak, sıkıntı ve sabırsızlığını belli etmek. **FH 55**

patlatmak *mec.* Bir insanın sabrını tüketmek. **OTU 217**

Paul Valery *öz. a.* Fransız şair, yazar ve düşünür. 20. yüzyılın en büyük şairlerinden biridir. “Maarif Vekâletinin çıkardığı ‘Tercüme’ mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin Eyüboğlu'nun Paul Valery'den Türkçeye çevirdikleri birkaç düşünce var.” **OTU 52**

pay *a.* Birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her

birine düşen bölüm, hisse. **OTU** 118, 153, 175

paydos *a. Rum.* İşi veya çalışmayı geçici olarak bırakma. **OTU** 19

paylaşmak (-i) Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek. **FH** 19, 47 **OTU** 225

pazar *a. Far. bāzār* Cumartesi ile pazartesi arasındaki gün. **OTU** 222

pazarlık,- ğı *a. mec.* Bazı kolaylıklar elde etmek veya daha iyi bir çözüme varmak amacıyla yapılan görüşme. **FH** 101

pazartesi,- yi *a.* Pazar ile salı arasındaki gün. **OTU** 83

Peçevî *öz. a.* Türkmen kökenli olup Macaristan'da doğmuş 17.yy.Osmanlı tarihçisi. "Bu genç, Naima'yı, Peçevî'yi, Cevdet Paşa'yı okuyamaz." **OTU** 55

pedagog,- ğu *a. Fr. p dagog* Eğitim bilimci. **OTU** 187, 188, 291

peder *a. Far. peder* Baba. **OTU** 135

pehlivan *a. Far. pehlev n sp.* G reşçi. **OTU** 179

pejoratif *sf. Fr. p joratif* Küçümseyici, aşağılayıcı, kötüleyici, yericisi, yermeli. **OTU** 275

pek *zf.* Gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok. **FH** 10², 22², 30, 31, 33, 57, 66, 79, 84, 88 **OTU** 13, 17, 21, 23, 24, 25, 28, 29, 39, 52, 53, 61, 74, 75, 76, 80, 93², 105, 108², 130, 133, 135, 138, 140, 142, 143², 144, 149, 150, 153², 169, 184, 191, 198, 203, 207, 216, 229, 244 230, 262, 265,

→ **pek çoğu, pek çok**

pek çoğu *zm.* Yeterinden fazlası. **OTU** 64, 203, 210,

pek çok *sf.* Yeterinden fazla, bir hayli. **FH** 11, 49 **OTU** 22, 23, 36, 52, 60, 72, 74, 125, 144², 158, 171, 178, 201, 217, 220, 240, 257, 287

peki *e.* Pek l . **FH** 82³, 83, 84 **OTU** 276

pembe *a. Far. penbe* Beyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla oluşan açık renk. **FH** 53

penaltı *a. (pe'naltı)İng. penalty sp.* Ceza atışı. **OTU** 182

penalty. *bk.* penaltı. **OTU** 183, 184⁷

pencere *a. (pe'ncere) Far. pencere* Yapıları veya tren, vapur vb. ulaşımların araçlarını aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan, çerçeve, cam, panjur, perde gibi eklentilerle daha kullanışlı bir duruma getirilen açıklık. **FH** 18², 24, 25, 37, 68², 69², 70, 78 **OTU** 74², 170 **pencere açmak** Görüş açısı kazandırmak **FH** 32

pençe *a. Far. pence mec.* Etkisinden kurtulmak olanaksız, etkisi çok olan g c. **OTU** 201

Perapalas * z. a.* İstanbul'da bulunan tarih  bir otel. "Gelecek perşembe Perapalas'a gelirsiniz olmaz mı? " **FH** 35, 85, 87

perde *a. Far. perde* **1.** Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen  rt . **FH** 42, 46, 69, 79 **OTU** 170 **2. a.** Seste pes perde. **FH** 72

perde *a. Far. perde* Görüşü, ışığı

engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü.

perişan *sf. (peri:şan) Far. perişan* Dağınık, düzensiz, karmakarışık. **perişan olmak** Dağılmak, düzeni bozulmak. **FH 27**

perişanlık,- ğı *a.* Perişan olma durumu. **FH 37 OTU 241, 265, 289**

perşembe *a. Far. penc + şenbe* Çarşamba ile cuma arasındaki gün. **FH 35²**

pertavsız *a. Far. pertevsüz fiz. esk.* Büyüteç. **FH 24**

perversite *a. Fr. Kötülük.* **FH 95**

peş *a. Far. pes* Arka, art. **OTU 65, 155, 188, 228, 236, 296** **peşinde koşmak** Elde etmek için uğraşmak. **OTU 61** **peşini bırakmamak** Bir kimseyi veya şeyi izlemekten vazgeçmemek. **OTU 124**

peşin *zf. Far. pīşīn* Daha önce, önceden. **OTU 67**

→ **peşin hüküm**

peşin hüküm *a.* Ön yargı. **OTU 143**

peşkir *a. Far. pīşgīr* Yemek yerken kullanılan, el kurulanan, büyük mendil biçiminde pamuk veya keten bez, peçete. **FH 55**

peşrev *a. müz. Far. pīş-rev* Klasik Türk müziğinde faslın giriş taksiminden sonra, şarkıdan önce çalınan parça. **FH 61**

petrol,- lü *a. Fr. petrole* Yoğunluğu 0,8-0,95 arasında olabilen, hidrokarbürlerden oluşmuş, kendisine özgü kokusu olan, koyu renkli, arıtılmamış, doğal yanıcı mineral yağ, yer yağı. **FH 97**

peuple *a. Fr. İnsanlar. “Türkçede halk, Fransızcada peuple manasına gelir.”* **OTU 111, 112**

Peyami Safa *öz. a.* Türk yazar ve gazeteci. “Peyami Safa'nın bu tahlili dikkate değer.” **OTU 87²**

peyda *sf. (peyda:) Far. peydā* Belli, açık, peydah. **peyda olmak** Çıkmak Ortaya çıkmak Oluşmak. **FH 12, 68 OTU 27, 37, 65, 40, 118, 277**

doğranmak (*nsz*) Kesilmek, parça parça edilmek. **pırasa gibi doğranmak** Şiddetli eleştiriler almak. *Homeros pırasa gibi doğrandı.* **OTU 38**

pırl pırl *zf.* Parlak bir biçimde. **FH 79 OTU 140**

pırlanta *a. (pırlanta)İt. brillante mec.* Değerli olan. “Çünkü mecburuz; fakat ‘eledi’ veya ‘elendi’ gibi pırlanta Türkçeleri dururken Fransızca kelime kullanmak zevki, ileri derecede kozmopolit bir dil soysuzlaşmasının işaretidir.” **OTU 167**

piç *Far. pīç mec.* Bozulmuş, soysuzlaşmış. “Her gün Türk dil şuurundan ve zevkinden yediği tekmelerle gerisin geriye giden bu piç Türkçeyi ısrarla kullanmağa devam edenlerin ‘Dünya’ gazetesi gibi edebî bir hüviyet taşıyan gazetelerimizde şahsî görüşlerini umuma zorla kabul ettirmek sevdasından vazgeçmemeleri hayret ve dikkat mevzuu olmağa değer.” **OTU 205, 206²**

→ **piç kurusu**

piç kurusu *a.* Soysuz ve yaramaz kimse

OTU 119

pire *a. hay. b.* Pireler takımından, insanın ve bazı hayvanların kanını emerek yaşayan, iyi sıçradığı için kolay yakalanamayan, küçük, asalak böcek (*Pulex*). **OTU 56**

pis *sf. mec.* Çirkin, sevimsiz olan. **FH 71**

pişman *sf. Far. peşimān* Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek, üzülen, nedim. **FH 53**

pişmanlık,- ğı *a.* Pişman olma durumu, nedamet. **FH 113**

Piyale *öz. a.* Ahmet Haşim'e ait bir şiir. “*Bu eser, Ahmet Haşim'in şairliğinde bizi tereddüde sevkedecek bir estetik safhaya işaret olmadığı gibi Yusuf Ziya'ya da Türk şiirinde layık olduğu dereceyi vermekten çok uzaktır; fakat 'ferazı zirvei sinayı kahr' Türkçesinin yıkıldığını müjdeleyen bir hamleyi selamlamak şart olduğu zaman, 'Piyale'nin değil 'Binnaz'ın önünde duracağız.*” **OTU 76**

piyano *a. (piya'no) İt. piano* müzik Klavyeli, telli, değişik tuşlara basılarak çalınan ağır ve büyük çalgı. **FH 118**

piyasa *a. (piya'sa) İt. ekon.* Arz ve talebin karşılaştığı alan. **piyasaya girmek** *mec.* Bilinir olmak. “*Fakat kalite mülahazası bizim piyasaya girmemiştir.*” **OTU 29**

piyes *a. Fr. pièce* Oyun. **OTU 75, 76, 278, 279²**

plan *a. (l ince okunur) Fr. plan* **1.** Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen. **OTU 47, 65, 66, 77, 83, 84², 98, 155, 205, 227² 260,**

285 2. mec. Düşünce, niyet, maksat, tasavvur. **OTU 73²**

plansız *sf.* Belirli bir planı olmayan. **OTU 66**

plastik,- ği *a. (l ince okunur) Fr. plastique* Isı ve basınç etkisiyle biçim verilen Organik veya sentetik olarak yapılan madde.

→ **plastik sanatlar**

plastik sanatlar *a.* Heykel, seramik gibi üç boyutlu olan sanatlar. **OTU 143**

Plotin *öz. a.* Platon ya da İslam dünyasında Eflatun olarak bilinen, Antik klasik Yunan filozofu. “*Yeni Çağ'ın başından beri, Türk düşüncesi, biri Aristo'dan, diğeri Plotin'den gelen, akılcı ve mistik iki ayrı dünya görüşü arasında sıkışmanın dramını yaşamıştır.*” **OTU 40**

polemik,- ği *a. Fr. polémique* Söz dalaşı. **OTU 297**

Politbüro *öz. a.* Politik Büro'nun kısaltılmış biçimi. SSCB tarihinde komünist partinin, politikaları belirleyen en üst karar organı. “*Öteki gazete ve dergilerin de bu dil mevzuunda çok dikkatli olmaları ve farkına varmadan Politbüro emellerine hizmetten kaçınmaları beklenir.*” **OTU 206, 241**

politik *sf. Fr. politique* Politika ile ilgili, siyasi, siyasal. **OTU 49**

politika *a. (politi'ka) İt. politica* **1.** Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa. **OTU**

46, 74², 158, 255, 256 **2.** Davranış biçimi, düşünce yapısı. **OTU** 101, 112

politikacı *a.* Politika ile uğraşan kimse, siyasetçi. **OTU** 146

Polonya *öz. a.* “Hep bu geniş Volk mefhumu içine giren Alsas-Loren Almanı ile Polonya Almanı, Prusya veya Bavyera Almanı arasında millî kıymet farkı yoktur.” **OTU** 111²

Polonyalı *öz. a.* Polonya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse, Polonez. **OTU** 127

position *a. Fr.* Pozisyon. “Durum Fransızca ‘Situation’, vaziyet ‘Position’ kelimelerine yakındır.” **OTU** 214

postposition *a. İng.* Edat. “Müellif Tahsin Banguoğlu, verdiği cevapta “ile” edatını bir ‘déclinaison’, ismin tasrifine dâhil telakki etmediğini, bunun bir ‘postposition = edat’ olduğunu anlattı.” **OTU** 92

potin *a. Fr. bottine* Koncu ayak bileğini örtecek kadar uzun olan, bağcıklı veya yan tarafı lastikli ayakkabı. **FH** 9

potur *a.* Arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar bir tür pantolon. **OTU** 284

pozisyon *a. Fr. position* Konum. **FH** 118

pragmatik *sf. Fr. pragmatique fel.* Yararcı. **OTU** 83

pratik,- ği *sf. Fr. pratique* **1.** Kolaylıkla uygulanabilir, kullanışlı. **OTU** 77 **2.** Uygulamalı. **OTU** 83 **3.** Uygulama **OTU** 84

prensip,- bi *a. Fr. principe man.* İlke. **OTU** 21³, 37², 41 45³, 46², 48, 49, 51, 60,

78⁵, 80², 83², 107, 125², 131, 136, 151⁴, 154, 155, 163, 165, 169, 170, 203, 207², 215, 253², 258, 270², 275, 279², 296

presence *a. İng.* Varlık. “En basit ‘absence’, ‘presence’ gibi Fransızca kelimeleri bile öğretemezsiniz.” **OTU** 148, 179

presizyon *a. Fr. precision* Doğruluk. “Sözlükleri açınız, tarifleri, izahları veya karşılıkları yanlıştır, eksiktir; yakıştırmadır, halis düşüncenin muhtaç olduğu presizyondan mahrumdur.” **OTU** 148, 172, 202, 241, 247,

problem *a. Fr. problème* Sorun. **OTU** 77, 161, 165³, 181, 188, 189, 269

proccéde *Fr.* İlerlemek. “Terimler şöyle dursun, günlük dile girmiş kelimelerin bile Türkçelerini, Arapçalarını, Farsçalarını, Çağataycalarını bulamazsınız. Binlercesi ve eskileri arasından bir kaç misal: Proccéde, Présence, Convention, Fantaisie, Affectivité, Disposition, Aktualité...” **OTU** 148

prodüksiyon *a. Fr. production sin. ve TV* Yapım. **OTU** 220

profesör *a.* Yükseköğretim kuruluşlarında en üst aşamada olan öğretim üyesi. **OTU** 82, 85², 87, 95, 180, 196, 200, 202, 203, 247, 250, 269

profesyonel *sf. Fr. professionnel* **1.** Ustalaşmış, uzmanlaşmış. **OTU** 12, 142 **2.** Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), amatör karşıtı. **OTU** 12

program *a. Fr. programme* **1.** İzlençe. **OTU** 171² **2.** Okullarda, haftanın belli

günlerinde, belli saatlerde verilecek dersleri gösteren çizelge. **OTU 98, 228² 3.** eğt. Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetişek. **OTU 228, 254**

programlaşmak (-i) Programa bağlamak, bir şeyin programını yapmak. **OTU 228**

proje a. Fr. projet Gerçekleştirilmesi istenen tasarı. **OTU 78², 155, 189**

pronostik a. İng. Önbilisel, öngörünsel, kestirimsel. “Böyle bir peşin hükme bağlı kötümser bir pronostik, her iyi imkânı daha bir tasarı yumurtası hâlinde iken ezmeğe kâfi gelir.” **OTU 143**

proses a. İng. process Süreç. **OTU 215, 257**

protokol,- lü Fr. protocole 1. Resmî ilişkilerde ve işlemlerde ciddiyet. **OTU 251 2.** Diplomatlar arasında yapılan anlaşma tutanağı. **OTU 280**

Proust öz. a. Fransız romancı, deneme yazarı ve eleştirmen. “İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dan-te’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz, edebiyattan eser kalmaz, bu dasdaracık bir millî vokabüler içinde taş devrinin iptidaî ifade vasıtalarını kullandı.” **OTU 170**

Prusya öz. a. 1713-1867 yılları arasında kendisine Prusya Krallığı adını veren Alman devleti. “Hep bu geniş Volk mefhumu içine giren Alsas-Loren Almanı

ile Polonya Almanı, Prusya veya Bavyera Almanı arasında millî kıymet farkı yoktur.” **OTU 111**

psikanaliz a. Fr. psychanalyse ruh b. Ruhsal çözümleme. **OTU 105**

psikofizik a. ruh b. Ruhi olanla fiziki olan arasındaki münasebetleri, deneysiz olarak inceleyen bilim dalı. “Üç nevi terim var: 1. Yalnız ilim dilinde kullanılanlar (Ekolali, Gnostik, Lojistik, Spontanéité, Psikofizik vs. gibi).” **OTU 47**

psikoloji a. (l ince okunur) Fr. psychologie Ruh bilimi, ruhiyat. **OTU 37, 48, 119, 124, 172, 259**

psikolojik sf. (l ince okunur) Fr. psychologique 1. Ruh bilimsel. **OTU 38, 95, 157, 192, 281 2.** Ruhsal. **OTU 38**

psychologie bk. psikoloji. OTU 48

psychology İng. bk. psikoloji. OTU 48

pudra a. (pu'dra) Fr. poudre Bazı mineral ürünlerin karışımı ile elde edilen, cildi korumak, düzgün ve güzel göstermek veya kırışıklıkları, pürüzleri gizlemek amacıyla yüze ve tene sürülen, kokulu ince toz. **FH 107²**

pürizm a. Fr. purisme db. Özleştirmecilik **OTU 160, 169**

püskül a. Bir ucundan bazı şeylere süs olarak takılan, diğer ucu serbest saçak biçimindeki iplik demeti. **FH 32**

R

rabitasız sf. Düzensiz, birbirini tutmaz. **FH 117**

raca *a. Fr. raja* Hindistan'da prenslere verilen unvan. “*Abdülhak Hâmit bir Hint racası, Namık Kemal bir ortodoks papazı kadar bugünkülerden uzaklaşmışlardır.*”

OTU 272

raci *a. Ar. rāci* İlgilendiren, dayanan.

raci olmak Dayanmak, ilgilendirmek.

OTU 112

racine *a. Fr. Kök.* “*İltisaklı bir dil telakki ettiği Türkçenin köklerle (racine), eklerden (suffixe) teşekkül ettiğini gösteriyordu.*” **OTU** 90

racisme *a. Fr. Irkçılık* “*Politika ve hukuk diline giren yeni birçok kelimededen birkaçı: totalitaire (totaliter), fascisme (faşizm), nazi, racisme, dirigisme, étatisation, technocratie, synarchie, génocide,*” **OTU** 158

radyo *a. (ra'dyo) Fr. radio* **1.** Elektrik dalgalarıyla düzenli olarak yayın yapan istasyon ve bu istasyonun programlarını düzenlemekle görevli kuruluş. **OTU** 58, 132, 133, 182, 185, 200, 201,215, 282, 290 **2.** istasyonun yayınlarını alan araç. **OTU** 74, 228

→ **radyo istasyonu**

radyo istasyonu *a.* Radyoda alınan veya bulunan her bir yayın. **OTU** 58

radyografi *a. Fr. radiographie fiz. ve tıp.* X ışınlarından yararlanılarak resim çekme. **OTU** 166

raf *a. Ar. reff* Üstüne öteberi koymak için duvara veya bir dolabın içine birbirine paralel olarak tutturulmuş, genellikle

geniş, uzun tahta veya metal levha **OTU** 269

rafadan *sf.* Kaynar suda kabuğu ile az pişirilmiş (yumurta). **FH** 55

Ragıp Özdem *öz. a.* Türk dil bilimci. “*Profesör Ragıp Özdem, lengüistik bakımından F. Brunot'un tezini tenkit etti.*” **OTU** 85², 86, 87, 91, 94, 95

rağmen *zf. (ra'ğmen) Ar. rağmen* Karşın. **FH** 22 **OTU** 24, 67, 39, 131, 142, 143, 144, 150 150, 165, 242, 270, 296

rahat *a. Ar. rāhat* **1.** İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur. **FH** 26, 79 **2. sf.** Aldırmaz, gamsız. **FH** 82 **3. zf.** Kolay bir biçimde, kolaylıkla. **FH** 29, 32, 38 **OTU** 29, 267 **rahat bırakmak** İşine karışmamak. **OTU** 147 **rahat etmek** Sıkıntısız durumda olmak, ferahlanmak, dinlenmek. **FH** 22

rahatlamak (*nsz*) Üzüntü, sıkıntı, tedirginlik veren bir durum ortadan kalkmak veya azalmak, rahata kavuşmak. **FH** 25², 114

rahatlık,- ğı *a.* Üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu, rahat. **FH** 101

rahatsız *sf.* Rahatı olmayan, tedirgin, huzursuz. **FH** 13 **rahatsız etmek** Rahatını bozmak, rahatını, keyfini kaçırmak. **FH** 12, 37 **rahatsız olmak** Rahatı bozulmak, keyfi kaçmak, sağlığı bozulmak. **FH** 43 **OTU** 183, 206

rahip,- bi *a. (ra:hip) Ar. rāhib* Hristiyanlarda genellikle manastırda yaşayan evlenmemiş papaz, keşiş,

karabaş. **OTU** 145

rahmet *a. Ar. rahmet* Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme.

rahmete kavuşmak *mec.* Sonlanmak, yok olmak. “*Sevgili Tarik sırtındaki küple rahmete kavuştu.*” **OTU** 190

rahmetli *a.* **1.** Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş, bağışlanmış anlamlarında ölmüş Müslümanları saygıyla anmak için ad veya unvanlarının başına getirilen bir söz. **OTU** 59, 131, 196², 212, 257, 265, 276 **2.** Merhum, merhume. **OTU** 190²

rakam *a. Ar. raqam* **1. mat.** Sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri. **OTU** 189 **2.** Bu işaretlerle yazılmış sayı. **OTU** 294 **3.** Nicelik, miktar. **OTU** 138

rakip,- bi *a. (raki:bi) Ar. raqīb* Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse. **OTU** 174

ram *sf. (ra:m) Far. rām esk.* Boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan.

ram olmak Boyun eğmek, itaat etmek. **OTU** 68

ramazan *a. Ar. ramazān* Ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu Oruç tutulan ay. **FH** 33

randevu *a. Fr. rendez-vous* Belli bir saatte, belli bir yerde iki veya daha çok kişi arasında kararlaştırılan buluşma. **FH** 13, 59, 67

rapor *a. Fr. rapport* Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucunu, düşünceleri veya tespit

edilenleri bildiren yazı, yazanak. **OTU** 45, 57, 83, 155, 161, 208

rasat,- dı *a. Ar. raşad gök b.* Gözlem. **OTU** 45²

rasathane *a. (rasatha.ne) Ar. raşad + Far. hāne gök b.* Gözlemevi. **OTU** 45

rasime *a. Ar. rāsīm* Formalite, âdet. “*Tadil eylemek meseleleri nihayet rasime mahiyetinde kalır meselelerdir.*” **OTU** 216

rast *a. Far. rast esk.* Tesadüf. **rast gelmek** Tesadüf etmek, denk gelmek. **FH** 31

rastgele *sf. (ra'stgele)* Gelişigüzel. **FH** 101 **OTU** 72, 277

rastlamak (-e) **1.** Bir kimse ile karşı karşıya gelmek, karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek. **OTU** 177, 210 **2.** Herhangi bir şeyle karşı karşıya gelmek. **OTU** 105, 132 143, 156, 188, 228, 244, 245, 269

rastlanabilmek (-e) Rastlanma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 237

rastlanma *a.* Rastlanmak işi. **OTU** 291

rastlanmak (-e) Karşılaşılma, rast gelmek, tesadüf edilmek. **OTU** 186², 201, 213, 277, 294

rastlayabilmek (-e) Rastlama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 146, 274

rationalisme *a. Fr.* Akılcılık. **OTU** 163

razı *sf. (ra:zı) Ar. rāzī* Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden. **FH** 40 **OTU** 102, 103, 167 **razı olmak** Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek. **FH** 29, 31, 30, 87, **OTU** 30, 137, 153, 154², 178

reaksiyon *a. Fr. réaction* Tepki. **OTU** 131

realist *sf. Fr. réaliste* Gerçekçi. **OTU** 40

realite *a. Fr. réalité* Gerçeklik. **OTU** 93, 176, 265

Recaizade Ekrem *bk.* Recaizade Mahmud Ekrem **OTU** 189

Recaizade Mahmud Ekrem *öz. a.* 19.yy. Türk şair ve yazarı. “Bir kere daha gördüm ki, Namık Kemal, Namık Kemal, Namık Kemal diye dilimize doladığımız şairin bir tek manzumesini gençlik anlayamaz, Hamid'i, Recaizade Ekrem'i, Ziya Paşa'yı, Fikret'i, Haşim'i, Yahya Kemal'i de anlayamaz. Fuzulî'yi, Nedim'i, Bakiî'yi hiç anlayamaz.” **OTU** 143, 265

red,- ddi *a. Ar. redd* Uygun bulmama, geri çevirme, kabul etmeme. **OTU** 85, 239

reddetmek (*nsz*) (*re'ddetmek*) Verilen veya yapılması istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek. **FH** 40, 101 **OTU** 149, 162, 165, 190, 236, 275

reel *sf. Fr.* Gerçek. **OTU** 32

refahlı *sf.* Müreffeh, rahat, huzurlu. **OTU** 294

refakat,- ti *a. (refa:kat) Ar. refākat* Arkadaşlık etme, birlikte bulunma. **FH** 99

refakat etmek (*nsz*) Şarkı, türkü, şiir vb.ni sesli olarak veya ezgi ile söylemek. **FH** 15

reform *a. Fr. réforme* Düzeltme. **OTU** 256

rehavet *a. (reha:vet) Ar. reḥāvet* Vücutta görülen gevşeklik, ağırlık, tembellik. **FH** 130

rehber *a. Far. rehber* Kılavuz. **OTU** 72

rehine *a. (rehi:ne) Ar. rehine* Bir anlaşma, sözleşme veya isteğin yerine getirilmesini sağlamak için güvence olarak ele geçirilen kimse, tutak. **FH** 36

reis *a. Ar. re'īs* Lider. **OTU** 113

rejim *a. Fr. régime* Yönetme, düzenleme biçimi, düzen. **OTU** 11² **2.** Bir devletin yönetim biçimi. **OTU** 11

rejisör *a. Fr. sin. ve tiy. régisseur* Yönetmen. **OTU** 279

reklam *a. (l ince okunur) Fr. réclame* Bu amaç için kullanılan yazı, resim, film vb. **OTU** 229 **reklam yapmak** Her türlü aracı kullanarak bir şeyi halka tanıtmak, ünlenmesini sağlamak. **OTU** 219

rektörlük,- gü *a.* Rektörün içinde görev yaptığı yapı. **OTU** 247

remiz,- mzi *a. Ar. remz esk.* Simgesi. **FH** 48, 60 **OTU** 231

rençper *a. Far. rençber* Tarla, bağ, bahçe, yapı ve toprak işlerinde ağır işleri gören gündelikçi, ırgat. **FH** 50

renk,- gi *a. Far. reng* **1.** Cisimler tarafından yansılana ışığın gözde oluşturduğu duyum. **FH** 14, 46 **OTU** 134 **2. mec.** Nitelik. **OTU** 40

renkli *sf.* **1.** Beyaz dışında başka rengi veya renkleri olan. **FH** 19², 20, 21, 23 **OTU** 106 **2. mec.** Neşeli, canlı, ilgi çekici. **FH** 132

repertuvar *a. Fr. répertoire* **1.** Bir

tiyatro kurulunun oynamak için seçip hazırlamış olduğu oyunların listesi. **OTU 76 2.** Birikim. **OTU 137**

resepsiyon *a. Fr. réception* Kabul töreni. **OTU 251**

resim,- smi *a. Ar. resm* **1.** Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. **OTU 134²** **2.** Fotoğraf. **FH 10**

Resimli Küçük Larousse *öz. a. "1905 yılında Fransız pedagog ve yayıncı Claude Augé tarafından yayımlanan ansiklopedik sözlük."* **OTU 158**

resmen *zf. (re'smen) Ar. resmen* **1.** Kesinlikle, açıkça, kesin olarak. **OTU 52, 53, 196, 201, 247 2.** Devlet adına, devletçe, resmî olarak. **OTU 69, 162**

resmî *sf. (resmi:) Ar. resmî* **1.** Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili, **özel** karşıtı: **OTU 24, 31³, 66, 99, 146, 149, 186, 191, 192, 197, 262, 279, 280, 282, 287, 290, 295², 296, 296 2.** Devletin öngördüğü yöntemlere uygun olarak yapılan, formel. **FH 60 OTU 30, 45, 57, 69, 110, 125, 145, 186, 196, 228², 231³, 290 3. mec.** Samimi olmayan, teklifli, ciddi. **OTU 205**

→ **resmî dil**

resmî dil *a.* Devlet dili. **OTU 149, 159³, 214, 296, 297**

resmîlik,- ği *a.* Resmî olma durumu, resmîyet. **OTU 140**

ret,- ddi *a.* Uygun bulmama, geri çevirme, kabul etmeme. **OTU 166, 252, 297²**

retorik,- ği *a. Fr. rhétorique ed. 1.* Söz sanatlarını inceleyen bilim dalı, belagat. **OTU 89 2.** Güzel söz söyleme, hitabet sanatı. **OTU 89**

revolver *a. Fr. revolver* Altıpatlar. **FH 105**

rey *a. Ar. re'y esk. 1.* Oy. **OTU 25, 141 2.** Düşünce, görüş, fikir. **OTU 121** **rey almak** Düşüncesini, fikrini öğrenmek. "Fakat evvelce gramer yazmış bütün mütehasısların reylerini almak şart olduğunu sanıyorum." **OTU 82**

rezalet *a. (reza:let) Ar. rezālet* Toplumun duygularını inciten olay veya durum, kepazelik, maskaralık, rezillik. **FH 83 OTU 34, 41, 42, 45, 46, 167, 270**

reze *a. Ar. rezze* Menteşe. **FH 18**

rezil *sf. Ar. rezīl* Alçak, aşağılık. **rezil etmek** İsteyerek veya istemeyerek birini çok utanacak güç bir duruma sokmak. **OTU 58**

rhumatisme *a. Fr. Romatizma.* **OTU 165, 166**

Rıza Nur *öz. a.* Türk siyasetçi, devlet adamı, yazar, Türkolog-tarihçi ve hekim. "Rıza Nur'un 'Türk Tarihi' 12 büyük cilttir. Fakat Osmanlı tarihine ait kısımlar çok muhtasardır." **OTU 99**

riayet *a. Ar. ri'āyet* Uyuma, boyun eğme. **OTU 53** **riayet etmek** Uymak. **OTU 206, 250**

riayetsizlik,- ği *a.* Saygısızlık. **OTU 279**

rica *a. (rica:) Ar. recā* Dileyiş, dileme, dilek. **OTU 185** **rica etmek** Dilemek. **FH**

115 OTU 34, 77, 83, 109, 123, 124, 168, 286, 294

rical ç. a. (*rica:li*) *ricāl* Yüksek makamlardaki devlet adamları. OTU 11

ricat,- ti a. Ar. *ric 'at* esk. Vazgeçme. FH 55, 128

Richelieu öz. a. Kardinal Richelieu, Fransız bir din adamı, asilzade ve siyasetçi. “‘Richelieu’ modelinin tekrarlanmayacağına şüphemiz yoktur.” OTU 24

Richepin öz. a. Cezayir asıllı Fransız şair. “Fransa’da Richepin, Aicard, Rostand klâsik ve romantik ananenin birer sürvivanı hâline gelmişlerdi.” OTU 76

ric'i a. Ar. *ric 'at* Ricat, geri dönme. “Çünkü ric'i hareketi ve yorgunluğu doğuran sebep ilk hamlenin ifratından başka bir şey değildir.” OTU 101²

rikkatli sf. Nazik, kibar, ince. FH 57

risale a. (*risa:le*) Ar. *risāle* esk. Kitapçık. OTU 262

ritim,- tmi a. Fr. *rythme* müz. Dizem. OTU 31, 115, 134², 151, 169

rivayet a. (*riva:yet*) Ar. *rivāyet* Bir olay, bir haber veya sözü nakletme. OTU 290

riyaziyeci a. Matematikçi, matematik öğretmeni. OTU 187

Robert Koleji öz. a. İstanbul Amerikan Robert Lisesi veya eski ismiyle Robert Kolej Osmanlı Devleti bünyesinde ‘Amerikan usulü’ eğitim vermek üzere 1863 yılında İstanbul’da kurulmuş okul. “Müellifi Nüvit Özdoğru, 1946’ da Robert

Koleji bitirip 1948’de Amerika’ya gitmiş.” OTU 229

rol,- lü a. Fr. *rôle* mec. Bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev: OTU 19², 20, 21, 35, 134, 256, 279 **rol almak** Görev almak. OTU 68 **rol oynamak** Birinin bir işte önemli etkisi olmak. OTU 215 **rol yapmak** davranışlarda içtenlik bulunmamak. FH 88

Roma öz. a. İtalya’nın başkenti. “Bu yüzden radyoda Berlin, Roma, Londra istasyonlarının Türkçe neşriyatını ve bizim Ankara’nın haberlerini dinlemem, bu yüzden Şehir Tiyatrosuna ve millî filmlere gitmem.” OTU 58, 101, 256³

roman a. Fr. *roman* 1. İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî tür. OTU 168², 169, 181 2. Bu türde yazılmış eser. OTU 169², 181, 263, 273

romancı a. Roman yazarı. OTU 169, 170, 266

romantik sf. Fr. *romantique* Romantizm ile ilgili. OTU 76

romatizma a. (*romati'zma*) İt. *reumatismo* tıp. Kaslarda ve özellikle eklemlerde kendini gösteren ağrılı hastalıkların genel adı. OTU 165, 166

Ronsard öz. a. Rönesans dönemi Fransız edebiyatında geleneksel tarzı kırıp Yunan ve Roma modellenmiş yeni bir Fransız edebiyatı oluşturmaya çalışan yedi şairden oluşan *Pleiade* grubunun önderi.

“İngiltere’de Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dan- te’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz.” OTU 170

Rostand öz. a. Fransız şair ve oyun yazarı. “Fransa’da Richepin, Aicard, Rostand klasik ve romantik ananenin birer sürvivansı hâline gelmişlerdi.” OTU 76

Rönesans öz. a. Fr. *renaissance* XV. yüzyıldan başlayarak İtalya’da ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan, klasik İlk Çağ kültür ve sanatına dayanarak gelişen bilim ve sanat akımı. OTU 39, 40

röportaj a. Fr. *reportage* Konusu bir soruşturma, araştırma olan gazete veya dergi yazısı. OTU 195²

rötar a. Fr. *retard* Gecikme. OTU 74

rubai a. (*ru:bi:*) Ar. *rubā’ī ed.* Divan edebiyatında dört dizeden oluşan ve belirli aruz kalıpları ile yazılan şiir, dördül. FH 132

rugan a. Far. *revġan* Ayakkabı, çanta vb. yapımında kullanılan parlak deri. FH 13

ruh a. (*ru:hu*) Ar. *rūḥ* Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu. FH 38², 43, 57, 59, 60², 110, 129 OTU 17, 47, 48, 105, 132, 172, 259, 297² 2. En önemli nokta, öz. FH 60 OTU 85, 121, 136, 164, 205 3. *fel.* Bedeni etkin kılan canlılık ilkesi, bedeninin hayat gücü. OTU

234² 4. *mec.* Duygu. FH 81, 89 OTU 40, 73, 157, 285, 298⁴ **ruhunu şad etmek** Ölmüş bir kimseyi anmak. OTU 191

ruhçu a. Duyularla sezilebilen, soyut, tinsel, maddeci karşıtı. “Makineci Garp’la ruhçu Şark arasında yeni bir Hümanizm’in terkibi” OTU 41

ruhi sf. (*ru:hi:*) Ar. *rūḥī* Ruhsal. FH 40, 66, 72, 81, 93, 109, 112 OTU 48², 130, 191, 192²

ruhiyatçı a. Ruh bilimi uzmanı, psikolog. OTU 37, 131

Rum öz. a. Ar. *rūm* Müslüman ülkelerde oturan Yunan asıllı kimse. FH 104, 105 OTU 219

Rumeli öz. a. Osmanlı İmparatorluğu’nun Avrupa’daki ülkelerine topluca verilen ad. “Rumeli ağzı misalinde olduğu gibi şive demektir.” OTU 70

Rus öz. a. Rusya Federasyonu’nda yaşayan Doğu Slav halkı veya bu halkın soyundan olan kimse, Moskof gâvuru. FH 104², 105⁴, 113², 114 OTU 59³, 127

Rusça öz. a. Rus dili. OTU 59

Rusya öz. a. OTU 59, 156, 263, 266, 294

rutin sf. Fr. *routine* Sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen, alışılmış düzen içinde yapılan. OTU 136

Rübab-ı Şikeste öz.a. Tevfik Fikret’e ait bir şiir kitabı. “Rübab-ı Şikeste’nin de, Halûk’un Defteri’nin de, Eylül’ün de, şunun da, bunun da yeni harflerle basılmış nüshaları yok.” OTU 56

rücu a. Ar. *rücū* ‘Geri dönme, sözünü geri alma, cayma, tersinme. OTU 149, 150

rütbe *a. Ar. rutbe* Mertebe, derece, paye. **OTU** 25, 113

rüya *a.(rüya:) Ar. ru'yā* Düş. **FH** 48², 132² **OTU** 120, 239

rüzgâr *a. Far. rüzgâr* Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad. **FH** 37 **OTU** 38

rüzgârsız *sf.* Rüzgârı olmayan, rüzgâr tutmayan, yel esmeyen. **FH** 41

S

s Türk alfabesinin yirmi ikinci sırasında yer alan ve **Se** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümsüz sızıcı diş eti ünsüzünü gösterir. **OTU** 66, 213³

say,- yi *a. (sa:y) Ar. sa'y esk.* Say, çalışma, emek. **OTU** 139²

saadet *a. (saa:det) Ar. sa'adet* Mutluluk. **FH** 32, 47, 62, 82, 130

saat,- ti *a. Ar. sâ'at* **1.** Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası. **FH** 10, 15, 22², 25, 32, 36, 73, 87 122 **OTU** 83, 87, 229 **2.** Vakit, zaman. **FH** 21, 25, 27, 42², 63, 131 **OTU** 138 **3.** Günün hangi an olduğunu gösteren alet. **FH** 51

saatlerce *zf. (saatle'rce)* Uzun süre. **FH** 21, 38, 132 **OTU** 143

saatlik *sf.* Belli bir saat süresince yapılan veya olan. **OTU** 46, 47

sabah *zf. Ar. şabāh* **1.** Sabahleyin. **FH** 25, 50, 80² **OTU** 73, 84, 138 **2.** Sabah vaktinde. **FH** 30 **3.** Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman. **OTU**

201 **sabah şerifleriniz hayrolsun** Esenlik dileme anlamında kalıplaşmış bir ifade.

“Sabah şerifler hayrolsun babacığım!”

FH 53 **sabahtan akşama kadar** Bütün gün boyunca. **FH** 50²

Sabahaddin Eyüboğlu *öz. a. “Maarif Vekâletinin çıkardığı ‘Tercüme’ mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin Eyüboğlu'nun Paul Valery' den Türkçeye çevirdikleri birkaç düşünce var.”* **OTU** 52, 54²

sabır *a. 1.* Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. **OTU** 251 **2.** Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme. **OTU** 246

→ **sabretmek**

sabretmek,- der *(nsz) (sa'bretmek), Ar. şabr + T. etmek* Sabır göstermek, sabırlı davranmak. **FH** 55, 100

sabırlı *sf.* Sabır gösteren, katlanan, sabreden. **FH** 51, 69

sabırsızlanmak *(nsz)* Sabırlı davranmamak, sabır göstermemek. **FH** 10, 113

sabırsızlık,- ğı *a.* Sabır göstermeme, sabırlı davranmama, sabırsız olma durumu. **FH** 11 **OTU** 228, 261, 268

sabit *sf. (sa:bit) Ar. şābit* **1.** Yerinden oynamayan, yerini değiştirmeyen, durağan. **OTU** 256 **2. mec.** Değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış. **FH**

62 OTU 23, 36, 108², 139, 206, 270, 278

3. Gerçekliği tespit edilmiş. OTU36

sabun *a. Ar. şābūn* Kirli ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkaliler birleştirilerek yapılan madde. **FH 46³**

saç *a. Baş derisini kaplayan kıllar. FH 39, 41, 47, 76, 77² OTU 140*

saçak,- ğı *a. Bir yapının herhangi bir bölümünü güneş ve yağmurdan korumak için O bölümden dışarı taşan ve altı boşta olarak yapılan bölüm. FH 68*

saçma *sf. mec. Akla uygun olmayan, pestenkerani, absürt. OTU 221, 228, 247, 266*

saçmalık,- ğı *a. Yeri ve değeri olmayan söz, davranış içinde olma, abukluk, abuk sabukluk, abuk subukluk. OTU 234, 286*

sada *bk. seda. OTU 18, 272*

sade *sf. (sa:de) Far. sāde 1. Yalın, süssüz, anlaşılır olan (üslup, anlatım). OTU 201 2. ed. Süsü, gösterişi olmayan, yalın, gösterişsiz. FH 53, 85 OTU 15, 37, 55, 76, 94 293, 298 3. Şeker katılmamış (kahve). OTU 58*

sadece *zf. (sa:dece) Yalnızca. FH 49, 51 OTU 28, 55, 83, 93, 97, 98, 100, 111, 114, 120, 146, 154, 156, 169, 220, 294, 295*

sadedilane *sf. Far. Safça. Hikâyenin tesiri altında, kendi tavırlarını teftiş edemediği için mahrem düşüncelerini dışarıya hissettirecek sadedilane küçük hareketler yapıyordu.” FH 106*

sadeleşme *a. Sadeleşmek işi, yalınlaşma. OTU 137, 155*

sadeleştirmek *(-i) Yalın bir duruma getirmek, yalınlaştırmak. FH 61*

sadelik,- ğı *a. Far. sade + T. lik Yalın olma durumu. OTU 15, 107, 137*

sadet,- di *a. Ar. şaded Konuşulan asıl konu, asıl madde. OTU 178, 179*

sadık *sf. (sa:dık) Ar. şādīk esk. Doğru, gerçek. OTU 108 sadık kalmak Birine, bir şeye bağlılığını sürdürmek, bağlı kalmak. OTU 45, 53, 87, 163*

Sadi *öz. a. Sadi Şirazi, Fars şair ve İslam âlimi. “Bir İngiliz kızına Sadi’yi sorsan bilir, sen Şarklı olduğun hâlde bilmezsin.” FH 51² OTU 188*

Sadri Maksudi Arsal *öz. a. Türk-Tatar devlet adamı, hukukçu, akademisyen, düşünür ve siyasetçi. “Deniz Bank’ın adını Türk gramerine aykırı bulduğunu yazan rahmetli Profesör Sadri Maksudi, bu küçük ve haklı tenkidi yüzünden, üniversiteden istifaya mecbur edilmişti.” OTU 196*

saf *sf. Ar. şāf Katıksız, arı, katışıksız, halis, has. FH 56, 59 OTU 49, 105, 220, 249 saf olmak Katıksız, arı olarak bulunmak. OTU 105*

safa *bk. sefa. OTU 140*

safa *a. (safa:) Ar. şafā’ Gönül rahatlığı, rahatlık. OTU 17*

Safa *bk. İsmail Safa. OTU 17*

saffet *a. Ar. şafvet Temizlik, arılık. esk. OTU 76*

safha *a. Ar. şafha* Evre. **FH** 58, 76 119
OTU 76, 83, 152, 162, 262, 269
safiyet *a. (sa.fiyet) Ar. sāfiyyet esk.*
Safılık. **OTU** 40
sağ (I) *sf.* Vücutta kalbin bulunduğu
tarafın karşısında olan, sol karşıtı. **FH** 9,
68, 69,131
sağ (II) *sf.* Yaşamakta olan. **OTU** 131
sağduyu *a. (sa'ğduyu)* Doğru, akla uygun
yargılar verme yeteneği, akliselim,
hissiselim. **OTU** 267
sağlam *sf.* **1.** Dayanıklı, kolay bozulmaz,
yıkılmaz, stabil. **OTU** 72 **2.** Zarar
görmemiş, bozulmamış. **OTU** 156, 175 **3.**
sf. Güvenilir. **OTU** 84, 127, 274
sağlamak *(-i)* Bir işin olması için gerekli
durumu, şartları hazırlamak, temin etmek.
OTU 122, 138², 172, 176, 199, 215, 228,
229, 279 **2.** Elde etmek, sahip olmak:
OTU 177, 213,
sağlayabilmek *(-i) (nsz)* Sağlamaya gücü
yetmek. **OTU** 270
sağlı sollu *sf.* Sağda ve solda olan. **OTU**
219
sağlık,- ğı *a.* Vücudun hasta olmaması
durumu, vücut esenliği, esenlik, sıhhat,
afiyet. **OTU** 162
saha *a. (sa:ha)* **1. sp.** Alan. **FH** 101, 120
OTU 191, 216, 220 **2. mec.** Bilim, sanat
ve benzeri bir uğraşta konu ya da çalışma
çevresi. “Her şeyden evvel Otarşi fikrinin
her sahada imkânsız olduğu anlaşılmiş bir
milletlerarası kültür dünyasında, dil
otarşisi sevdasından vazgeçmeliyiz.”
OTU 182

sahi *zf. (sa:hi) Ar. şahīḥ* Gerçekten,
gerçek olarak. **FH** 45
sahife *a. (sahi:fe) Ar. şahīḥe esk.* Sayfa.
OTU 14, 78, 88
sahip,- bi *a. (sa:hip) Ar. šāḥib* **1.**
Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan
Onu yasaya uygun bir biçimde dilediği
gibi kullanabilen kimse, iye, malik. **FH**
50, 57 **OTU** 13, 35³, 38, 77, 105, 110,
113, 131, 146, 152, 155, 215², 219, 229,
241², 242, 261, 264, 269, 270, 271, 274,
276, 278, 279 **2.** Herhangi bir niteliği olan
kimse, ehil. **FH** 29 **OTU** 24, 81, 195, 207,
240 **3. (sa:hip)** Bir iş yapmış, üstlenmiş
veya bir eser ortaya koymuş kimse. **OTU**
197, 226 **sahip olmak** Mülkiyetinde
olmak, elinde bulundurmak. **OTU** 37, 39,
71, 163, 174, 182, 231, 241, 259², 269,
289
sahne *a. Ar. şahne* **1.** İzleyicilerin kolayca
görebilmeleri için genellikle yerden belli
bir ölçüde yüksek yapılan Oyun, müzik
vb. gösteri yapmaya uygun yer Oyunluk.
OTU 58, 278⁵, 279⁴ **2.** Görüntü. **FH** 13 **3.**
tiy. Bir oyun veya filmin başlıca
bölümlerinden her biri. **OTU** 76 **sahne**
olmak Bir yerde bir olay geçmek. **FH** 60
sahneye çıkmak Tiyatro, müzik vb.
sanatçılar için sanatını izleyici önünde
uygulamak, göstermek. **OTU** 76
sahte *sf. Far. sāḥte* **1.** Bir şeyin aslına
benzetilerek yapılan, düzme, düzmece.
FH 104² **OTU** 33 **2. mec.** Yapmacık. **FH**
125

sahtelik,- ği *a.* Sahte olma durumu. **FH** 113

Saint-Pierre *öz. a.* “Fransız şairi Desportes, ‘bienfaisance’ kelimesi, rahip Saint-Pierre tarafından uydurulmuştur.” **OTU** 145

sakal *a.* **1.** Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü. **FH** 53, 54, 70 **OTU** 224 **2.** *sf.* Sakalı olan. **FH** 69²

sakarlık,- ğı *a.* Sakar olma durumu veya sakarın yaptığı iş. **OTU** 142

Sakarya *öz. a.* (*saka'rya*) Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. **OTU** 188

sakat *sf. Ar. sakaṭ mec.* Bozuk veya eksik. **OTU** 15, 261

sakatlamak (-i) *mec.* Bozmak. **OTU** 39, 148

sakatlanmak (nsz) Sakat duruma gelmek. **OTU** 109

sakinma *a.* Sakınmak işi, içtinap. **OTU** 112

sakinmak (-i, -den) **1.** Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek. **OTU** 296 **2.** Olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak. **OTU** 74

sakin *sf. (sa:kin) Ar. sākin* Sessiz. **FH** 122

sakız *a.* Şekerli ve kokulu ağızda çiğnenen eğlence yiyeceği, çiklet. **FH** 42

saklamak (-i, -den) **1.** Gizli tutmak, duyurmamak. **FH** 43, 54 **2.** (*nsz*) Kendini saklamak, gizlenmek. **FH** 15

salah *a. (sala:hi, l ince okunur) Ar. šalāḥ* *esk.* Düzelme, iyileşme, iyilik. **FH** 44

salahiyet *a. (sala:hiyet, l ince okunur) Ar. šalāḥiyyet* *esk.* Yetki. **OTU** 25, 93, 147, 148, 205, 206, 238, 253, 259²

salahiyetli *sf.* Yetkili. **salahiyetli olmak** Yetkili olmak. “Salahiyetli olduğu kadar da çalışkan ve işe yarayacak adama ihtiyacımız var.” **OTU** 24

salahiyetsizlik,- ği *a.* Yetkisizlik. **OTU** 148

salaş *sf. Mar. salaş mec.* Uyumsuz, derme çatma, kötü görünen. **FH** 55

salaşpur *a.* Seyrek dokunmuş, astarlık ince bez. **FH** 71

saldırma *a.* Saldırmak işi. **OTU** 287

salgın *a.* **1.** Bir şeyin bir yere girip her yanı kaplaması, istila. **OTU** 251 **2.** *mec.* Belli bir hareketin, davranışın, sözün toplumda yaygınlaşması. **OTU** 219

sallamak (-i) **1.** Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek. **FH** 50, 75, 97, 100 **2.** (*nsz*) argo Vurmak, atmak. **OTU** 269

sallanmak (nsz) **1.** Bir şey belli noktasından bir yere bağlı kalmak şartıyla O noktanın iki tarafına aynı doğrultuda ve sürekli olarak gidip gelmek. **FH** 12, 14, 16 **2.** Güçlü bir biçimde sarsılmak, titremek. **FH** 73 **OTU** 140 **3.** Ufak hareketlerle dans etmek. “Kıpkırmızı elbiseli kadın ve erkek. Saat kaç? Herkes sallanıyor.” **FH** 22 **4.** Kararsız kalıp emin olamamak. “Okul ve okul kitabı diliyle aile gazete, dergi ve hayat dili birbirine

benzemediği için, çocuk ikisi arasında sıkışır, sallanır ve yazılı bir dil şuurundan mahrum kalır.” OTU 209

sallantı *a. mec.* Sürüncemede bırakma, savsaklama. OTU 214

salmak,- ar Sürmek. OTU 109

salon *a. Fr. salon* Toplantıların, kutlamaların, gösterilerin yapıldığı geniş yer. FH 34⁴, 35, 47 OTU 229

saltanat *a. Ar. saltanat mec.* Bolluk ve zenginlik. **saltanat sürmek** Etkisini sürdürmek. “Yunus Emre'nin dilini anlamayan Türk münevverlerinin kafasında Voltaire'in Fransızcası hâlâ saltanat sürüyor.” OTU 13

saltanatçı *a.* Saltanat yanlısı olan kimse. OTU 124

samia *a. Ar. sâmi'a* İşitme gücü, melekesi. “Uykusu ne kadar derinleşirse derinleşsin, samiası uyanık kalıyor ve gecenin karışık seslerini ayıklamaya uğraşıyordu.” FH 18

samimi *sf. (sami:mi:)* *Ar. şamīmī* 1. İçten (duygu vb.). FH 45, 66, 111 2. Candan, açık yüreklilikle davranan. FH 104 OTU 73, 91, 116, 192, 208 **samimi olmak** İçten, açık yüreklilikle davranmak. FH 111²

samimiyet *a. (sami:miyet)* *Ar. şamīmiyyet* İçtenlik. FH 89, 104, 110, 111 OTU 18, 61

sana *zm.* Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi. FH 89, 90, 91³, 118

sanat *a. Ar. şan 'at* 1. Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan

yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. OTU 11, 25, 27, 36, 121², 181, 193², 234, 279², 294 2. Bir şey yapmada gösterilen ustalık. OTU 134

sanatçı *a.* Güzel sanatların herhangi bir dalında yaratıcılığı olan, eser veren kimse, sanat adamı, sanat eri, sanatkâr, artist. OTU 276

sanatkâr *a. (sanatkâ:rı)* *Ar. şan'at + Far. -kâr* 1. Sanatçı. OTU 20, 21, 26², 31², 28, 107, 121, 131², 134, 138, 145, 146, 276² 2. *sf.* Bir işi ustalıkla yapan, usta, mahir. OTU 31, 40, 74

sanatkârlık,- ğı *a.* Sanatçılık. OTU 31

sanayi *ç. a. (sana:yi:si)* *Ar. şanāyi'* Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü, işleyim, uran, endüstri. FH 122 OTU 177

sandalye *a. (sanda'lye)* *Ar. şandaliyye* Arkalıklı, kol koyacak yerleri olmayan, bir kişilik oturma eşyası. FH 12, 16, 30, 43, 76, 77, 80, 117, 170

sandık,- ğı Kamu kesiminde çalışan personelin kendi durumunda düşük faiz ve taksitler hâlinde geri ödemek üzere borç para aldığı birim. OTU 216

sanık,- ğı *sf. huk.* Suçlu olduğu sanılarak mahkemeye sevk edilmiş (kimse), maznun. OTU 237

sanılmak (*nsz*) Düşünölmek Olabileceğine inanılmak, zannedilmek, zannolunmak. OTU 211, 220, 284

sanki *zf. (sa'nki) T. san + Far. ki* Sözümlü ona, sözde. **FH** 37, 71, 90 **131 OTU** 220

sanmak,- ır (nsz) 1. Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte Olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek. **FH** 32, 40, 67, 109 **OTU** 23², 57, 72, 82, 93, 130, 135, 150, 154, 180, 184, 210, 217, 218, 222, 225, 226, 243, 254 **2.** Gibi gelmek, farz etmek. **FH** 42 **OTU** 16, 151, 169

sapık *sf. 1.* Delice davranışları olan, meczup. **OTU** 208 **2.** Tavır ve davranışları normal olmayan veya geleneklerden, törelerden ayrılan, anormal (kimse), gayritabii, anormal. **OTU** 273, 274²

sapıklık,- ğı a. Sapık olma durumu veya sapıkça davranış. **OTU** 221, 273

saplanmak Batma sonucu hareket edemez olmak, batıp kalmak. **saplanıp kalmak** Takılıp kalmak. **OTU** 130, 176

sapma a. Sapmak işi. **OTU** 101

sapmak,- ar (-e) 1. Yön değiştirmek. **FH** 14, 65, 66, 67, 68 **2.** Önceden belirlenmiş, tespit edilmiş görüş, düşünüş, amaç veya davranıştan ayrılmak. **OTU** 34

sapsarı *sf. (sa'psarı)* Her yanı sarı, çok sarı. **sapsarı kesilmek** Çok sararmak. **FH** 72

sara a. *Ar. şar'a tıp.* Zaman zaman kendini kaybederek olduğu yere düşme, vücutta şiddetli çirpimeler ve ağız köpürmesi ile ortaya çıkan bir sinir hastalığı, tutarık, tutarak, tutarga, yilbik, epilepsi. **FH** 72 **OTU** 151

sarahat,- ti a. (*sara:hat*) *Ar. şarāhat* Belginlik. **OTU** 95 **sarahat katmak** Açık, anlaşılır hâle getirmek. “*Argonun edebiyatla münasebetine ilk temas eden ben olduğum için, bu mevzuya dair senelerden beri yazdıklarına biraz daha sarahat katmak ve yarım halledilmiş her mesele gibi sık sık hortlayan bu bahsi kapamağa çalışmak isterim.*” **OTU** 27

saray a. *Far. serāy* Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı. **OTU** 256

sarf a. *Ar. şarf esk.* Dil bilgisi, yapı bilgisi. **OTU** 102, 103, 231, 271 **sarf etmek** Tüketmek, harcamak. **FH** 117 **OTU** 29, 133, 255

sarhoş *sf. Far. ser + hoş* Sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak. **sarhoş olmak** Sarhoş bir duruma gelmek, esrimek. **FH** 94

sarı a. 1. Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi. **FH** 19, 21 **2. sf.** Bu renkte olan. **FH** 23², 79 **3. sf.** Soluk, solgun. **FH** 108

sarık,- ğı a. Sarılarak meydana getirilen başlık. **OTU** 224

sarıklı *sf.* Başına sarık sarmış olan, sarığı olan. **FH** 47

sarılmak (nsz) mec. Büyük bir istekle kendini vermek, benimsemek. **FH** 81 **OTU** 139

sarışın *sf.* Sarı saçlı ve ak tenli (kimse). **FH** 21, 23 **OTU** 240

sari *sf.* (*sa:ri:*) *Ar. sārī esk.* **1.** Başkasına geçen, geçici. **OTU 110** **2.** *sāri* Bulaşıcı, bulaşık (hastalık). **OTU 65**

sarih *sf.* (*sari:hi*) *Ar. şarīh* Açık, kolay anlaşılır, belli, belirgin, belgin. **OTU 20**

sarkıtmak *(-i)* Bir şeyin sarkmasını sağlamak. **FH 76**

sarkmak,- ar *(-e)* Aşağıya doğru uzamak veya uzanmak. **FH 37, 39², 68 OTU 140**

sarmak,- ar *(-i)* Kuşatmak, çevirmek, ihata etmek. **FH 39, 62 OTU 156**

Sarman *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. “*Sarman; hanımının bu gaflet dakikalarını fırsat bilmiş gibi yakındaki minderin üstünden kucağına atlamıştı.*” **FH 47², 49, 52²**

sarraf *a. Ar. şarrāf* Kuyumcu. **FH 116²**

sarsılmak *(nsz.)* **1.** Sarsma işine konu olmak. **FH 25, 130** **2.** *mec.* Güçsüz durumda kalmak. **FH 52, 92**

sarsmak *(-i)* Birdenbire ve güçle kımıldatmak, sallamak Oynatmak, titretmek. **FH 64**

sataşmak *(-e)* Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, musallat olmak. **OTU 249**

satın *a. Fr. satin* Parlak, pamuklu kumaş. **FH 14**

sathi *sf.* (*sathi:*) *Ar. saṭhī esk.* Yüzeysel. **FH 104** **sathi kalmak** Yüzeysel olmak. **OTU 30**

satıcı *a.* Alıcıya bir şey satan kimse. **OTU 276**

satih,- thı *a. Ar. saṭh* Yüzey. **OTU 57**

satım *a. tic.* Satış. **OTU 153**

satır *a. Ar. saṭr* Bir sayfa üzerinde yan yana gelen kelimelerden oluşan ve alt alta sıralanmış her bir dizi. **FH 124, 131 OTU 42, 43, 44, 57,125, 126, 127, 128³, 130, 142, 163, 169, 172, 225, 246** **satır atmak** Kırıp geçirmek. **OTU 106**

satış *a. tic.* Satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım. **FH 33** **satışa çıkarmak** Satmak için ortaya çıkarmak. **OTU 206**

satmak,- ar *(-i)* Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek. **FH 33**

savaş *a. 1. ask.* Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk. **OTU 123³, 124, 237** **2.** Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele. **OTU 135²** **3.** Uğraşma, kavga, mücadele. **OTU 106², 273, 293** **savaş açmak** Ortadan kaldırmak için uğraşmak. **OTU 160**

savcılık,- ğı *a.* Savcı olma durumu, müddeiumulilik. **OTU 169, 252²**

savruk *sf.* Düzensiz, dağınık. **OTU 125**

savunma *a.* Saldırıya karşı koyma, müdafaa. **OTU 140, 141**

savunur *(-i)* Herhangi bir saldırıya karşı koymak, saldırıya karşı korumak, müdafaa etmek. **OTU 141**

savurmak *(nsz)* **1.** Şiddetle döndürerek sallamak, kaldırarak vurmak. **OTU 140** **2. (-i)** Rüzgâr, şiddetle eserek bir yeri, bir şeyi altüst etmek, havaya kaldırmak, dağıtmak. **FH 37**

savuşma *a.* Savuşmak işi. **OTU** 140

savuşmak (*nsz*) Bulunduğu yerden aceleyle, gizlice veya dikkati çekmeden ayrılmak. **OTU** 141

sayabilmek (*-i*) Sayma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 56

sayfa *a.* *Ar. şahîfe* **1.** Üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağın iki yüzünden her biri, sahife. **FH** 10, 131 **OTU** 85, 86, 90², 128, 131, 134², 168, 169, 221, 265 **2.** Gazete, dergi vb. yayınlarda özel bir alan için ayrılmış bölüm **OTU** 142

saygı *a.* **1.** Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. **OTU** 62, 199, 231 **saygı göstermek** Saymak, değer vermek. **OTU** 231 **2.** Özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet. **OTU** 38

saygısız *sf.* Gereken saygıyı göstermeyen, saygısı olmayan, hürmetsiz. **OTU** 184

saygısızlık,- ğı *a.* Saygısız olma durumu veya saygısızca davranış, hürmetsizlik, münasebetsizlik. **OTU** 36

sayı *a.* **1.** *mat.* Sayma, ölçme, tartma vb. işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu bildiren söz, adet. **OTU** 25, 110, 118, 138², 152², 169, 173², 174, 167, 233, 262, 263, 284, 285 **2.** Gazete, dergi vb. sürekli yayınlara bir bütün oluşturan, değişik tarih, numara taşıyan baskılarından her biri, nüsha. **OTU** 30,

126, 168², 191, 217, 226, 233, 236, 246, 290, 292

sayıca *zf.* Sayı bakımından, adetçe, adedi. **OTU** 36

sayılabilmek (*nsz*) Sayılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 196, 199, 246, 298

sayılı *sf. mec.* Az görülen, önemli, mahdut. **OTU** 77, 141

sayılmak (*nsz*) Sayma işine konu olmak, addedilmek. **OTU** 170

sayılmak (*nsz*) Sayma işine konu olmak, addedilmek. **OTU** 21, 63, 174, 268

sayın *sf.* Konuşma ve yazışmalarda saygı belirtisi olarak kişi adlarının önüne getirilen söz. **OTU** 52, 54, 55, 77², 99, 123, 125, 159, 168, 169, 189, 208, 218, 223², 243, 246, 247, 269, 279, 290, 291

sayısız *sf.* Sayılmayacak kadar çok, pek çok, sayımsız. **FH** 71, 125 **OTU** 59, 142, 145, 147, 155², 157, 176, 201, 205, 226, 283

saylav *a. esk.* Milletvekili, mebus. **OTU** 123

sayma *a.* Saymak işi, ad, tadat. **OTU** 178

saymak,- ar (*-i*) **1.** Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak. **FH** 53, 80, 81 **2.** Sayıları arka arkaya söylemek. **FH** 36 **3.** Herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek. **OTU** 266 **4.** Varsaymak, tutmak, farz etmek. **OTU** 112 **5.** Arka arkaya söylemek, sıralamak. **OTU**

42, 58, 266, 272 **6. mec.** Gibi görmek, kabul etmek. **OTU** 171

saz *a. Far. sâz* **1.** Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. **FH** 58, 108, 120 **2. müz.** Her tür müzik aracı, çalgı. **FH** 13, 17, 23, 25², 29² **OTU** 70

→ **saz şairi**

saz şairi *a. ed.* Halk ozanı. **OTU** 160

salahiyet *a. (sala:hiyet, l ince okunur) Ar. şalāhiyyet esk.* Yetki. **OTU** 101, 121

sebat *a. (seba:tu) Ar. şebāt* Sözüden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme, direşme. **OTU** 108

sebeb,- bi *a. Ar. Sebeb* Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey. **FH** 10, 44, 61, 64, 66², 74, 89, 94, 109, 112, 113 **OTU** 19, 22, 26, 29, 30, 39, 45², 52, 68, 101, 109, 123, 124, 147, 150², 160⁴, 166², 173, 179, 189², 203², 208, 215, 229, 240², 256², 257, 262, 276, 293 **sebeb olmak** Neden olmak, yol açmak. **FH** 83 **OTU** 13, 28, 55, 94, 165, 183, 197, 213², 247²

sebepsiz *sf.* **1.** Sebebi olmayan, nedensiz. **OTU** 283 **2. zf.** Bir sebebi olmadan. **FH** 25

seciye *a. Ar. seciye* Yaradılış, huy, karakter. **FH** 93

seçicilik,- ği *a.* Seçici durumunda olma. **OTU** 21

seçilme *a.* Seçilmek işi. **OTU** 229

seçim *a. huk.* Kanunlar, yönetmelikler uyarınca bir veya daha çok aday arasından belli birini veya birkaçını seçme, intihap.

OTU 46

seçkin *sf.* **1.** Benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan, üstün, mümtaz, güzide, mutena. **OTU** 141, 290 **2.** Bir toplumda saygın ve etkin mevkilerde bulunan ve toplumun eğitim, ekonomi, siyaset, askeriye, din, sanat vb. alanlarıyla ilgili etkinliklerin denetimini elinde tutan (kişi veya grup), elit. **OTU** 156

seçkinlik,- ği *a.* Seçkin olma durumu. **OTU** 256

seçme *a.* **1.** Seçmek işi, intihap, seleksiyon. **OTU** 277² **2. sf.** Seçkin, seçilmiş. **OTU** 57

seçmek,- er **1.** Tercihini bir yönde kullanmak. **OTU** 73, 170, 171 **2.** Ne olduğunu anlamak, fark etmek. **OTU** 157 **3.** Üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek. **OTU** 279

sefa (*sefa:*) *Ar. şafā* Eğlence, zevk, neşe. **sefa gelmek** ‘Hoş geldin, hoş geldiniz’ anlamında kullanılan ağırlama, karşılama sözü. **OTU** 141

sefalet *a. (sefa:let) Ar. sefalet* Yoksulluk, yoksulluk sıkıntısı. **FH** 43, 73, 103 **OTU** 142²

sefer *a. Ar. sefer* Kez, defa, kere. **FH** 35, 54, 62, 65, 66², 77, 101 109, 118

→ **sefer taşı**

sefer taşı *a.* Hemen hemen, sanki. **FH** 87 **sefil** *sf. Ar. sefil* Sefalet çeken, yoksul. **FH** 51

sehap *a. Ar. şehāb* Bulut. “*Sehap = Bulut*” **OTU** 189

sebatkâr *sf.* Ar. *ṣebāt* + Far. *-kār* Sebatlı. **FH** 76

sekiz *sf.* Yediden bir artık. **FH** 15 **OTU** 91, 118, 133, 152, 173²

sekreter *a.* Fr. *secrétaire* Özel veya kamu kuruluşlarında belli bir makama, kişiye yardımcı olmak amacıyla haberleşmeyi sağlayan, yazışma yapabilen görevli. **OTU** 124², 171, 180

seksen *sf.* Sekiz kere on, yetmiş dokuzdan bir artık. **OTU** 249

sekte *a.* Ar. *sekte* Olmakta olan bir şeyin birdenbire durarak kesilmesi, durgu. **OTU** 31

sektör *a.* Fr. *secteur* Aynı işi yapan topluluk. **OTU** 220

salahiyetli *a.* Yetkili. **OTU** 46

selam *a.* (*sela:mu*, *l ince okunur*) Ar. *selam* Bir kimseyle karşılaştığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaştığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba. **OTU** 99² **selam vermek** Selamlamak. **FH** 34, 100

selamet *a.* (*sela:met*, *l ince okunur*) Ar. *selāmet* Esen olma durumu, esenlik. **OTU** 294

selamlamak *(-i)* Bir kimseyle karşılaştığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaştığında kendisine sözle veya işaretle bir nezaket gösterisi yapmak, selam vermek, esenlemek. **OTU** 76

selamlaşmak *(-le)* (*nsz*) Birbirine selam vermek, esenleşmek. **FH** 102

Selanik *öz. a.* Yunanistan'ın ikinci büyük kenti ve Yunanistan Makedonya'sının yönetim merkezidir. "Umumiyetle Selanik'te 'Genç Kalemler' den başladığına inanılır." **OTU** 293

selef *a.* Ar. *selef* *esk.* Bir görevde, bir makamda kendinden önce bulunmuş olan kimse, öncel, halef karşıtı. **OTU** 223

selika *a.* (*seli:ka*) Ar. *selīka* *esk.* Güzel söyleme ve yazma yeteneği. **OTU** 187

selim *sf.* Ar. *selīm* *esk.* Doğru, dürüst, kusursuz. **OTU** 51

semantik,- ği *a.* Fr. *sémantique* Anlam bilimi. **OTU** 84, 86³, 90, 91³, 92, 93², 95, 229, 288³

semantem Fr. Anlambilim. "Okuyucularımızdan Ali oğlu Mehmet, gramere ait makalelerimde geçen morfoloji, morfem, semantem, sistem gibi yabancı kelimelerin sarf kitaplarımıza kadar girmesinden duyduğu acıyı bana bir mektupla bildiriyor." **OTU** 102, 103

sembol *a.* Fr. *symbole*. Simge. **OTU** 28

sempati *a.* Fr. *sympathie* Sıcakkanlılık. **OTU** 40, 115

semt *a.* Ar. *semt* Şehirde yerleşim bölgesi, yaka. **FH** 32, 57, 58², 79, 84, 85, 88

sen *zm.* Teklik ikinci kişiyi gösteren söz **FH** 16, 26, 27², 30, 44², 51³, 67³, 72³, 81, 85, 89⁵, 90⁴, 91³, 100, 101, 102, 105 **OTU** 14, 137²

sene *a.* Ar. *sene* Yıl. **FH** 14, 30 56, 68, 70, 78 **OTU** 14², 25, 27, 29, 50, 51, 66, 67², 75, 76, 80, 82, 128, 130, 185², 196², 200, 201

senelerce *zf. (senele'rce)* Yıllarca. **FH** 68², 70, 103, 112

sengisar *a. Far. sengsar* Taşlamak sûretiyle öldürme, îdam etme, recm. “*Meşhur manzumedeki ‘senksâr’ kelimesini ‘sengisâr’ okumamalıydı.*” **OTU** 200

senksar *a. Far. sengsar* Taşı bol olan yer, taşlık. “*Meşhur manzumedeki ‘senksar’ kelimesini ‘sengisar’ okumamalıydı.*” **OTU** 200

senli benli *sf.* Aşırı derece samimi. **OTU** 54

sensualisme *Fr.* Duyumculuk. “*Fakat ‘sensualisme’ gibi bir felsefe terimi bahis konusu olduğu zaman Almanlar ‘sensualismus’ terimini kullanırlar. İtalyanların ‘sensualismo’ ilah... dedikleri gibi.*” **OTU** 163

sensualismo *İt.* Duyumculuk. “*Fakat ‘sensualisme’ gibi bir felsefe terimi bahis konusu olduğu zaman Almanlar ‘sensualismus’ terimini kullanırlar. İtalyanların ‘sensualismo’ ilah... dedikleri gibi.*” **OTU** 164

sensualismus *Alm.* Duyumculuk. “*Fakat ‘sensualisme’ gibi bir felsefe terimi bahis konusu olduğu zaman Almanlar ‘sensualismus’ terimini kullanırlar. İtalyanların ‘sensualismo’ ilah... dedikleri gibi.*” **OTU** 163

sentaks *a. Fr. syntaxe db.* Söz dizimi. **OTU** 149, 180, 187, 204, 297

sentez *a. Fr. synthèse fel.* Yalından karmaşık olana, külliden cüziye,

zorunludan olasıya, ilkeden onun uygulanmasına, genel yasadan bireysel duruma, nedenden etkiye, öncülден varılan sonuca giden düşünme biçimi, bireşim. **OTU** 163, 215, 298²

septik *sf. Fr. fel. sceptique* Kuşkucu. **FH** 44

septisizm *a. Fr. scepticisme fel.* Kuşkuculuk. **OTU** 275

serbest *sf. Far. serbest* **1.** Hiçbir şarta bağlı olmayan, istediği gibi davranabilen, erkin. **FH** 20 **OTU** 53, 69, 242 **2.** Hareketi herhangi bir biçimde engellenmeyen. **FH** 39 **serbest bırakmak** Kendi düşüncesi ve iradesine göre davranmasına izin vermek. **FH** 13, 21

serbestçe *zf. (serbes'tçe)* Serbest bir biçimde. **OTU** 206

serbestlik,- ği *a.* Serbest olma durumu. **OTU** 72

sergi *a.* Alıcının görmesi, seçmesi için dizilmiş şeylerin tümü ve bu nesnelere serildiği yer. **FH** 33 **OTU** 143

sergüzeşt *a. Far. ser + guzeşt esk.* Macera. **FH** 60

seri (I) *a. Fr. série* Herhangi bakımdan bir bütün oluşturan şeylerin tümü, dizi. **FH** 10 **OTU** 23, 121, 258

seri (II) *a. (seri:.) Ar. serī* Hızlı. **OTU** 38

serin *sf.* Hafif bir soğukluk veren. **FH** 65

serinlik,- ği *a.* Serin hava. **FH** 21

serkeşlik,- ği *a.* Kafa tutma, başkaldırma, dikbaşlılık. **OTU** 72, 99

serlevha *a. (se'rlevha) Far. ser + Ar. levha esk.* Yazılarda başlık. **OTU** 188,

213, 224, 229 292

sermaye *a. (serma:ye) Far. ser + māye ekon.* Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı, anamal, başmal, kapital, meta. **OTU** 220
sermek,- er (-e, -i) Açarak yaymak veya döşemek. **FH** 55

serpantin *a. Fr. serpentın* Eğlencelerde kullanmak için kendi üzerine sarılarak hazırlanan, savrulduğunda çözülen, renkli kâğıttan yapılmış ince ve uzun şerit. **FH** 19, 23

serpmek (-i) Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak. **OTU** 189

sersem *sf.* Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflamış olan. **OTU** 229

sersemlik,- ği *a.* Sersem olma durumu. **FH** 81

sert *sf. Far. serd* **1.** Güçlü kuvvetli. **FH** 33 **2.** Gönül kırıcı, katı, ters. **FH** 40 **3. zf.** Gönül kırıcı, katı, ters bir biçimde. **FH** 17²

sertçe *zf.* Sert bir biçimde. **FH** 115

serümen *a.* Kulak kiri. “Kulağın bir iç ifrazının adı serümandır.” **OTU** 203²

Server Bedi *öz. a.* Peyami Safa'nın kullanmış olduğu bir müstear. “ Benim ‘Server Bedi’ imzamdaki ‘Bedi’ kelimesini ‘kedi’ vezninde okuduğu gibi.” **OTU** 178, 196, 263, 283

Servet-i Fünun *öz. a.* Serveti Fünun adlı derginin çevresinde toplanan sanatçıların Batı etkisinde geliştirdikleri bir edebiyat hareketi. “Servet-i Fünun'un yenilmiş

Türkçesine kalkınma ümitleri veriyordu.”

OTU 135², 136²

ses *a. 1.* Kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün. **FH** 11², 12, 14, 15, 16², 18³, 20, 21², 22², 23², 24, 27, 28, 40², 42², 43⁴, 47², 48, 55, 64, 66, 70, 71, 72⁵, 74, 76, 81, 101, 108, 111, 116, 117 **OTU** 18, 38, 89², 108², 134, 142², 176, 177³, 178², 200², 209, 217, 218⁴, 219³, 238, 263, 268, 270¹¹, 276 **2. db.** Akciğerlerden gelen havanın ses yolunda oluşturduğu titreşim. **FH** 9² **OTU** 84, 107, 108, 142, 175, **3. mec.** Duygu ve düşünce. **FH** 12, 40, 66 **OTU** 18, 89, 148 **4. mec.** Herhangi bir davranış, tutum karşısında uyanan ruhsal tepki. **FH** 88 **ses vermek** Herhangi bir sesi çıkarmak. **FH** 13 **sesini çıkarmamak** Bir şey üzerindeki düşüncesini söylememek. **FH** 26, 44

→ **ses uyumu**

ses uyumu *a. db.* Ünlü ve ünsüz uyumu. **OTU** 218

seslenmek (-e) *meç.* Sözü birine veya birilerine yöneltmek, birine karşı söylemek, hitap etmek. **FH** 44

sesli *sf.* Sesi olan, ses çıkaran. **OTU** 102, 193

sessiz *sf. 1.* Sesi olmayan, ses çıkarmayan. **FH** 15, 92, 101 **OTU** 20 **2.** Ses, gürültü çıkarmadan yapılan. **OTU** 295

→ **sessiz harfi**

sessiz harf *a. db.* Ünsüz. **OTU** 244

sessizlik,- ği *a.* Ortalıkta gürültü olmama durumu, sükût **FH** 33, 57, 58

set *a. Ar. sedd* Toprağın kaymasını veya suyun akmasını önlemek için yapılan kalın duvar. **OTU 122** **set çekmek** *mec.* Bir işi, bir davranışı, bir isteği önlemek, engellemek. **FH 53**

sevda *a. (sevda:) Ar. sevdā* **1.** Güçlü sevgi, aşk. **OTU 205, 273** **2.** Aşırı ve güçlü tutku, istek. **OTU 182** **sevdasına düşmek** Bir şeyi çok fazla istemek. **OTU 245**

sevdirmek *(-e, -i)* Sevmesini sağlamak. **OTU 115**

sevebilmek *(-i)* Sevme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 103**

sevgi *a.* İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu. **FH 62, 71, 88** **OTU 101, 115, 118, 140, 239**

sevgili *a.* Sevilen ve âşık olunan kimse, yavuklu, dost, yâr, canan. **FH 58, 104³** **OTU 205**

sevgili *sf.* Sevgi ve bağlılık duyulan. **OTU 26, 190**

sevilmek *(nsz)* **1.** Sevgi duyulmak, sevgi beslenilmek. **OTU 13** **2.** Beğenilmek. **OTU 152, 257², 273**

sevimli *sf.* Hoşa gitme özelliği olan, hoşa giden, cana yakın, şirin, sempatik. **OTU 67, 229, 233**

sevimsizlik,- ği *a.* Sevimli olma durumu. **OTU 234**

sevimsiz *sf.* Hoşa gitmeyen, antipatik. **OTU 222**

sevinç,- ci *a.* İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku, meserret.

FH 10², 14, 18, 23, 26, 34, 40, 44, 69, 81, 113, 128

sevindirmek *(-i)* Sevinmesine yol açmak, sevinmesini sağlamak. **FH 113**

sevinmek *(nsz)* Sevinç duymak. **FH 100, 113**

sevişme *a.* Sevişmek işi. **FH 58**

sevişmek *(-le) (nsz)* Birbirini sevmek. **FH 105**

seviye *a. Ar. seviyye* Düzey. **FH 71** **OTU 30, 55, 150, 155, 182, 185, 232** **seviyesine inmek** Bir başka kişinin düşünce düzeyine ayak uydurmak. “*Yüzde yüz öz Türkçe yazabilmek için ya üç yaşında bir çocuğun ifade seviyesine inmek, veya bir sürü aptalca Uydurma kelimelerle el âleme maskara olmayı kabul etmek lazımdır.*” **OTU 201** **seviyesine çıkmak** Düzeyine erişmek. “*Arap harflerini bilmeyen bir genç, bu kitapların hiç birini okumamış olduğu için gündelik gazete veya haftalık mecmua okuyucusunun tam seviyesine de çıkamaz.*” **OTU 56**

sevk *a. Ar. sevġ* Gönderme, götürme. **sevk etmek** **1.** Göndermek, götürmek. **OTU 69, 131** **2. mec.** Sürüklemek, itmek. **FH 36, 39** **OTU 76, 190**

sevmek,- er *(-i)* **1.** Sevgi ve bağlılık duymak. **FH 24², 48, 56², 57, 88** **OTU 38², 106, 112, 114², 115², 116, 118, , 126, 153, 154** **2.** Çok hoşlanmak. **FH 14², 20, 24, 35, 42, 48, 50, 57, 66** **105** **OTU 115, 237³, 238, 239², 240⁵**

seyahat *a. Ar. siyāhat* Yolculuk. **FH 32**

seyir,- yri a. *Ar. seyr* Gidiş, yürüyüş, ilerleyiş. **OTU** 31, 65

→ **seyretmek**

seyirci İzlemek, eğlenmek için bakan kimse, izleyici **OTU** 278

seyretmek,- der (-i) (*se'yretmek*) *Ar. seyr + T. etmek* **1.** Bir olaya karışmadan bakmak. **FH** 11, 29, 32, 38, 60, 75 **2.** (*nsz*) Bir şeyin durumunu Oluşumunu gözlemek, bakmak. **FH** 63 **OTU** 58

sezdirmek (-e, -i) Sezmesine yol açmak, belli etmek, hissettirmek. **FH** 43, 58 **OTU** 72, 140, 268

sezgi a. Sezme yeteneği, feraset. **OTU** 154, 162, 194, 198, 242, 281

sezilmek (*nsz*) Bir şey, bir durum anlaşılacak, hissedilmek. **OTU** 154, 220

seziş a. Sezme işi. **OTU** 134

sezmek,- er (-i) **1.** Açık bir kanıt olmaksızın Olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek **FH** 68, 88, 91, 96 **OTU** 82, 150 **2.** Anlamak, fark etmek. **FH** 33, 50, 107 **OTU** 121, 179, 199

Shakespeare öz. a. İngiliz şair Oyun yazarı ve oyuncu. “İngiltere’de *Shakespeare’den Eliot’a, Fransa’da Ronsard’dan Valery’ye, Balzac’dan Proust’a, İtalya’da Dan- te’den Pappini’ye ve daha eskilerden daha yenilere kadar hiçbir büyük romancı ve şair çıkmaz.”* **OTU** 170, 179, 284

sıcacık sf. mec. İçten, samimi, sevimli. **OTU** 121

sıcak,- ğı a. **1.** Havadaki yüksek ısı. **OTU**

36 **2. sf. mec.** Dostça olan, sevgi dolu. **OTU** 99, 145, 244 **3. mec.** Dostça olan, sevgi dolu.

sıçramak (-e) **1.** Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılmak. **FH** 130 **2.** Yerinden koparak hızla, parçalar durumunda savrulmak. **FH** 48 **OTU** 203 **3.** Yayılmak, bir yerden başka bir yere geçmek. **FH** 56 **OTU** 132

sıçrayış a. Sıçrama işi. **FH** 21

sıfat a. Ar. sf. **1.** Bir kimsenin görev, ödev, toplumsal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği. **OTU** 25, 143, 274, 276 **2. db.** Bir adı, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime, ön ad. **OTU** 68³, 80, 83, 92², 93⁵, 94², 103², 192, 235, 241, 281, 282, 291, 295²

→ **sıfat terkibi**

sıfat terkibi db. Sıfat tamlaması. “*‘Arslan adam’, ‘altın saat’, ‘koca tepe’ nev’inden terkiplerin izafet mi, sıfat terkibi mi olduğu münakaşa edildi.”* **OTU** 93, 191, 200

sıfır a. Ar. şifr mat. Kendi başına değeri olmayan Ondalık sayı sisteminde sağına geldiği rakamı on kere büyüten işaret (0). **OTU** 180, 188

sıfır morfem db. Sıfır (ø) biçimbirim. “*Eserde morfem tarifinin bundan ibaret olmadığını, hiç ek almayan ‘sıfır morfem’lere kadar bir çok nevelerin de izah edildiğini söyledim*” **OTU** 91

sığdırabilmek (-e,-i) Sığdırma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 295

sığdırılmak (*nsz*) Sığdırma işi yapılmak.

OTU 78

sığdırmak (*-e, -i*) Bir şeyi bir kabın veya bir yerin içine aldirmek **OTU 42, 84, 200, 236**

sığınmak (*-e*) *mec.* Güvenmek, yardım istemek veya ummak. **OTU 142, 205**

sığmak,- ar (*-e*) **1.** Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek. **OTU 203, 285** **2.** Uygun olmak. **OTU 288**

sıhhat,- ti *a. Ar. şihhat* Sağlık, esenlik. **OTU 160**

sık *zf.* Aralıksız olarak. **FH 57**

→ **sık sık**

sık sık *zf.* **1.** Arası çok geçmeden, az aralıkla, sık olarak, sıkça. **FH 11, 22, 28, 33, 61²** **OTU 28, 30, 58, 72, 136, 211, 228, 244, 291** **2.** Az aralıklarla. **OTU 132, 186**

sıkı *sf.* **1.** Zorlu, güçlü ve etkili. **OTU 142** **2.** Yoğun. **OTU 202², 262**

→ **sıkı sıkı**

sıkı sıkı *sf.* İyice. **FH 114**

sıkıca *zf. (sıkı'ca)* Sıkı bir biçimde. **FH 78**

sıkılmak (*-den*) Can sıkıntısı duymak. **FH 13, 14, 35, 76, 85**

sıkıntı *a.* **1.** İşsizlik, tekdüzelik, bezginlik vb. sebeplerden doğan ruhsal yorgunluk, cefa, eziyet. **FH 55** **OTU 170, 202** **2.** Yokluk ve parasızlığın yol açtığı geçim darlığı. **FH 44** **3.** *mec.* Sorun, mesele, sendrom, problem. **OTU 169, 171, 201, 216**

sıkıntılı *sf.* Sıkıntı veren, çileli, kasvetli, meşakkatli, mukassı. **FH 63**

sıkışmak (*nsz*) Zor bir durumda kalmak. **OTU 40, 65, 209**

sıkıştırmak (*-i*) Bir nesneyi sıkıca duracak biçimde bir yere koymak, yerleştirmek veya orada tutmak. **FH 9, 10**

sıklaşmak (*nsz*) Sık duruma gelmek veya sıkça ortaya çıkmak, sık görülmek. **FH 12, 42**

sıklet *a. Ar. şiklet* Ağırılık, yük. **FH 39**

sıkmak,- ar (*-i*) **1.** Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak. **FH 19, 73, 110** **2.** Bir şeyin suyunu, yağını, sıvı kısmını basınçla çıkarıp akıtmak. **FH 76** **3.** Baskı altına almak, üzme, bunaltmak, zorlamak. **FH 25** **4.** *mec.* Sıkıntı vermek. **FH 10** **OTU 224**

sımsıkı *sf. (sı'msıkı)* **1.** Çok sıkı. **OTU 105** **2.** *zf.* Çok sıkı olarak, sıkı bir biçimde. **FH 36**

sınıf *a. Ar. şinf* **1.** Öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri. **OTU 142, 185** **2.** Çeşitli amaçlarla oluşmuş kümeler. **OTU 268** **3.** Derslik. **OTU 89** **4.** Önemlerine, niteliklerine göre kişi veya nesnelerin yerleştirildiği kategorilerden her biri: **OTU 84, 92², 119** **5.** *top. b.* Bir toplumda, aynı görevi yapan, aynı yararı sağlayan, aynı şartlarda yaşayan büyük insan grubu, klas: **OTU 89, 119, 263, 294²**

sınır *a. Rum.* **1.** İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi,

hudut. **OTU 214 2.** Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya çıkabileceği en alt ve en üst sınır, limit. **OTU 170, 171** **sınır çizmek** Sınırını belirtmek. **OTU 83, 236** **sınırı aşmak** *mec.* Abartmak, haddi aşmak. “*İstizah sınırını aşıp itiraz hâlini alan bu sorular şöyle özetlenebilir:*” **OTU 11**

→ **sınır dışı, sınır içi**

sınır dışı a. Ülke sınırlarının ötesi, hudut dışı. **OTU 151**

sınır içi a. Ülke sınırları. “*Sınır dışı ve sınır içi Türklerini hep ‘millet’ kelimesiyle ifadeye devam etsek bile bu kelimenin yalnız ikincilere raci olmadığını hiçbir ân unutmamalıyız.*” **OTU 112**

sınırsız sf. mec. Pek çok, sonsuz. **OTU 169**

sır,- rrrı a. Ar. sirr 1. Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey. **FH 89 OTU 41 2.** Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem. **FH 95² 3** Bir amaca ulaşmak için kullanılan, başvuru özel ve gizli yöntem. **OTU 115**

sıra a. 1. Yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi. **FH 11 OTU 18 2.** Bu biçimdeki topluluğun durumu. **OTU 170 3.** Belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu. **OTU 63, 124, 210 4.** Bir şeye ayrılan, uygun görülen veya rastlayan zaman. **FH 49, 61 OTU 50, 82, 160, 172, 295** **sıraya koymak** Düzenlemek, sıralamak. **FH 38 OTU 63**

→ **yanı sıra**

sıralamak (-i) 1. Art arda söylemek, sayıp dökmek. **OTU 198, 252, 297 2.** Belirli bir düzene göre yerleştirmek veya düzenlemek, sıraya koymak. **OTU 275** **sırasında zf.** Gerekince, yerinde ve zamanında. **OTU 233, 248**

sırf zf. Ar. şirf 1. Yalnızca. **FH 40 OTU 119, 130 2.** Tümüyle, tamamen: **OTU 111, 284**

sırtmak (nsz) mec. Bütün çirkinliği ve kusuru ortaya çıkmak. **OTU 149, 154**

sırlı sf. Sırrı olan. **OTU 234**

sırnaşık sf. Yapmacık. **OTU 18**

sırt a. 1. anat. İnsanlarda boyundan bele kadar uzanan üst bölüm, göğüs karşıtı. **FH 108 2.** İnsanın üstü. **OTU 190** **sırt çevirmek** Bir şeye veya birine önem vermemek. **OTU 146** **sırtından atmak** Başından savmak veya birinin, bir şeyin sorumluluğunu, yükünü üzerine almamak. **OTU 274** **sırtını yere getirmek** Güreşte hasmı sırtüstü yere yatırarak yenmek. **OTU 167**

sıtma a. tıp. Anofel türü sivrisineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, titreme, ateş ve ter nöbetleriyle kendini gösteren bir hastalık. **OTU 38**

sıva a. Bir yapının duvarlarına sürülen ince harç tabakası. **FH 46**

sıvamak (-i) Kolu, paçayı yukarı çekip toplamak veya kıvırmak. **FH 45**

sıvazlamak (-i) Okşamak. **OTU 224**

sıvışmak (-e) mec. Haber vermeden sessizce gidivermek, kaçmak. **OTU 28**

sıyrmak (-i) Çekerek çıkarmak. **OTU** 132

siyga *a. Ar. şīga db. esk. Kip.* **OTU** 95², 96² 290

sıyrlabilmek (-den) (*nsz*) Sıyırılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 156

sızdırmak (-i) *mec.* Gizlice sokmak. **OTU** 54

sızmak,- ar (-den) İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak, çıkmak. **FH** 21

sintaks *bk. sentaks* **OTU** 84, 97³, 98²

sibernetik,- ği *a. Fr. cybernétique* Güdüm bilimi. **OTU** 187

sicilli *sf.* Sicile geçmiş, sicili defterine işlenmiş, müseccel. **OTU** 205

sigā *bk. siyga* **OTU** 15, 49, 95², 136⁵, 137², 139

sigara *a. (siga'ra) İsp. cigaro* İnce kâğıda, kıyılmış tütün sarılarak hazırlanan, silindir biçiminde, ağızdan dumanı çekilen nesne. **FH** 78

→ **sigara tablası**

sigara tablası *a.* Küllük. **OTU** 287

silah *a. (l ince okunur) Ar. silāh* **1. mec.** Savunmak veya saldırmak için kullanılan nesne, etken araç. **FH** 73, 82 **OTU** 101 **2. mec.** Bir konuda etkili her şey. **OTU** 140

sildirmek (-e,-i) Silme işini yaptırmak. **OTU** 221

silinmek (*nsz*) **1.** Silme işine konu olmak. **FH** 46, 78 **2. mec.** Birden yok olmak, gözden kaybolmak. **FH** 11, 56

silkelemek (-i) Kuvvetle sarsmak. **FH** 21, 23

silkiniş *a.* Silkinme işi. **OTU** 157

silkinmek (*nsz*) Ani bir hareketle, korkuyla vücudu sarsılmak, silkelenmek. **FH** 23, 47, 82, 106, 108, 109

silkmek (-i) Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak, sarsmak. **FH** 65

silmek (*nsz*) **1.** Üzerine genellikle bir bez sürterek tozlarını, kirlerini almak veya parlatmak. **FH** 24 **2. (-i) mec.** Ortadan kaldırmak, yok etmek veya gidermek. **FH** 36 **OTU** 118 **silip süpürmek** Ne var ne yok hepsini alıp götürmek veya yok etmek. **OTU** 236

silsile *a. Ar. silsile* Birbirine bağlı, birbiriyle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra. **FH** 12

sine *a. (si:ne) Far. sīne* Göğüs. **OTU** 293

sinema *a. (sine'ma) Fr. cinéma* **1.** Herhangi bir hareketi düzenli aralıklarla parçalara bölerek bunların resimlerini belirleme ve sonra bunları gösterici yardımıyla karanlık bir yerde, bir ekran veya perde üzerinde yansıtarak hareketi yeniden oluşturma işi. **FH** 45, 105 **2** Film göstermeye yarayan özel bir makineyle görüntülerin beyaz perdeye yansıtıldığı salon veya yapı. **FH** 47, 91² **OTU** 260, 261

sinir *a.* Herhangi bir şey, bir olay karşısında tepki gösterme duyarlığı ve kişinin ruhsal niteliği. **FH** 73 **siniri oynamak** Öfkelenmek, sinirlenmek. **FH**

46 **sinirine dokunmak** Hoşuna gitmemek, sınırlandırmak. **FH** 28, 29², 98, 118 **sinirleri gerilmek** Sınırlanmaya hazır bir durumda bulunmak. **FH** 66

sınırlandırmak (-i) Sınırlanmasına sebep olmak. **FH** 84² **OTU** 289, 291

sınırlanma a. Sınırlanmak işi. **OTU** 152

sınırlanmak (-e) (nsz) Duygu ve davranışlarını denetleyemeyecek duruma gelmek, öfkelenmek, köpürmek, feveran etmek. **FH** 28, 30, 46, 54, 90 **OTU** 212, 228, 280, 289

sinirli sf. *mec.* Kolayca ve çabuk sinirlenen, asabi. **FH** 39, 49, 64, 108

sinirlilik,- ği a. Sinirli olma durumu, asabılık, asabiyet. **FH** 30

sinmek,- er (-e) (nsz) 1. Kendini göstermemek için büzülmek, saklanmak, pusmak. **FH** 42 2. Korku, yılgınlık vb. sebeplerle konuşmamak, hareket etmemek veya tepki göstermemek. **OTU** 147

sinsi sf. Gizli ve kurnazlık belirten. **FH** 66 **OTU** 100

siper sf. *Far.* siper Kuytu, korunulabilen. **OTU** 30

sirayet a. (sira:yet) *Ar.* sirayet *mec.* Yayılma, dağılma. **OTU** 18, 64, 253

sirayet etmek Yayılmak, dağılmak. **OTU** 296

Sirkeci öz. a. "Geçen gün, bir üniversiteli genç, Sirkeci'de yanıma geldi ve tarihimize ait esaslı incelemeler yapmak için eser tavsiye etmemi istedi. Birkaç kitap ismi verdim." **OTU** 268

sislenmek (nsz) Sisle kaplanmak, sise bürünmek, bulanmak. **FH** 14

sisli sf. Üzerine sis inmiş olan, sislenmiş, bulanık. **FH** 109

sistem a. *Fr.* système 1. Düzen. **OTU** 25, 46, 48, 51, 63³, 64, 65, 70, 79², 92, 102, 103, 124, 159, 178, 247 2. Bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni. **OTU** 46, 47² 3. Yol, yöntem. **OTU** 40, 45, 71, 102, 104², 105

sistematik,- ği sf. *Fr.* systématique Sistemli. **OTU** 292

sistemli sf. 1. Düzenli. **OTU** 206 2. Belli ilkelere, kurallara uyan, dizgeli, sistematik. **OTU** 293

sitem a. *Far.* sitem Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme. **FH** 72 **OTU** 290

sitemli sf. Sitem taşıyan. **FH** 16

situation a. *Fr.* Durum. "Durum Fransızca 'Situation', vaziyet 'Position' kelimelerine yakındır." **OTU** 214

siyah a. *Far.* siyāh 1. Kara, beyaz karşıtı. **FH** 14², 17, 32, 56 **OTU** 73² 2. sf. *mec.* Bu renkte olan. **FH** 27

siyahlık,- ğı a. Karanlık veya koyuluk. **FH** 107

siyasal sf. (siya:sal) *Ar.* siyāset + *Fr.* -l Politika ile ilgili, siyasi, politik. **OTU** 49, 281²

siyasî sf. (siya:si:) *Ar.* siyāsî Siyasetle ilgili, siyasal, politik. **FH** 26, 90² **OTU** 49, 110, 111³, 112, 151, 166, 256², 272, 293

→ *siyasî coğrafya*

siyasî coğrafya *a.* Devlet ile ülke arasındaki ilgiyi kuran ve inceleyen beşerî coğrafyanın bir kolu. **OTU** 11, 112

siz *zm.* **1.** Çokluk ikinci kişi zamiri. **FH** 15³, 24, 35³, 45, 46², 54, 55², 77³, 78², 80, 83, 84, 85, 86², 101², 108, 112, 115, 116³, 118³ **OTU** 15, 16, 22, 33, 49, 101, 122², 194², 227⁴, 246 **2.** Bir kişiye saygı ve incelik belirtisi olarak kullanılan bir seslenme sözü. **OTU** 119, 127 **sizlere**

ömür,- mrü *Ar.* 'umr Bir kimsenin öldüğünü bildirmek için kullanılan bir söz. **OTU** 273

skolastik,- ği *a.* (*l ince okunur*) *Fr. scolastique fel.* İnanç ve bilgiyi kiliseyle, özellikle Aristoteles'in bilimsel sistemini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi. **OTU** 39

smokin *a.* *Fr. smoking* Özel günlerde erkeklerin giydiği önü açık, ceketi genellikle ipek yakalı takım giysisi. **OTU** 50², 51³, 52

snobism *a.* *Fr. snobisme argo* Züppelik. **OTU** 22²

sofa *a.* *Ar. şuffe* Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol. **FH** 15, 19²

softa *a.* *Far. sūhte esk.* **1.** Medrese öğrencisi. **FH** 91 **2.** *mec.* Bir görüşe, bir inanışa körü körüne bağlanan kimse. **OTU** 101, 145³, 146, 274³ **3.** *esk.* Yaşadığı çağın gerisinde kalmış, geri kafalı kimse. **FH** 29 **OTU** 220

softalık,- ğı *a.* Softa olma durumu. **OTU** 174²

sofu *sf. Ar. şūfī* Dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan (kimse). **OTU** 274

sofuluk,- ğu Sofuca davranma. **OTU** 34

soğuk,- ğu *sf.* **1.** Isısı düşük olan, sıcak karşıtı. **FH** 21 **2.** *a.* Isının üsütecek kadar az veya düşük olması durumu. **FH** 72 **3.** *zf.* İlgisiz, sevimsiz bir biçimde veya memnuniyetsizliğini belli ederek. **FH** 54 **OTU** 121 **soğuk görünmek** (*mec*) İlgisiz veya sevimsiz gözükmek. "Soğuk görünen öyle yeni kelimeler vardı ki yaşadı; daha uzun ömre namzet güzel kelimeler halkın anlaşılmaz dil duygusu tarafından redde uğradı." **OTU** 166 **soğuk olmak** (*mec*) İçten, samimi olmamak, ilgisiz görünmek. "Zekâyı sırf anlama melekesi hâline sokan 'anlak' karşılığı, soğuk olduğu kadar da yanlıştır." **OTU** 120

→ **soğuk şaka**

soğuk şaka *a.* Hoş karşılanmayan, yersiz nükte veya sözle yapılan şaka. **FH** 54

soğukluk,- ğu İlgisiz davranış, ilgisizlik. **OTU** 39

soğutmak (*-den*) *mec.* Herhangi bir durum, kişi Olay; birine, bir yere veya bir şeye karşı duyulan sevgi ve ilginin yok olmasına yol açmak, dondurmak. **OTU** 236

sohbet *a.* *Ar. şuhbet* Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl. **OTU** 149

sokak,- ğı *a.* *Ar. zuḳāk* İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler

olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol. **FH** 12, 24, 13, 14², 15, 18, 20, 22, 23, 29, 31, 42², 43, 47, 48, 65, 68, 69, 70², 71, 91, 104, 106, 111, 112, 114 **OTU** 74, 106, 114², 203 236, 269

→ **sokak ağzı, sokak dili, sokak kapısı**

sokak ağzı a. Mahalle ağzı. “Cümlelerin yılışık edasından, sokak ağzında çiğnene çiğnene murdar olmuş basma kalıp tabirlerinden sıyrılabilen bir yazıya kavuşmak için eski metinlere dönmek lazım geliyor.” **OTU** 156

sokak dili a. Kabaca ve özensiz kullanılan söylem. “Teknik terimleri sokak diliyle, argo ile, halk deyimleriyle ifade etmek, hiçbir ileri memlekette hoş görülmez.” **OTU** 185, 189

sokak kapısı a. Evin sokağa açılan kapısı. **FH** 25

sokmak (-i) 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak. **FH** 18, 39² **OTU** 18², 27, 120, 133, 222, 290 **2.** (-e) Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak. **FH** 10 **OTU** 24, 25, 34², 38, 39, 78, 86, 145, 158, 227, 254, 278, 297 **3.** (-e) (nsz) *mec.* Konuşma sırasında bir sözü, soruyu veya düşünceyi söyleyivermek. **4.** *mec.* Olumsuz bir duruma sebebiyet vermek. “Fakat biz ıstılah davasını bir rezalet hâline sokan bu misallerden birkaçını buraya sığdıracağız.” **OTU** 42

sokulabilmek (-e)(nsz) Sokulma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 48, 155

sokulma a. Sokulmak işi. **OTU** 157

sokulmak (-e) (nsz) 1. Sokma işine konu olmak. **FH** 89 **OTU** 37, 100 **2.** Yanaşmak, yaklaşmak. **FH** 27, 47, 66, 69², 70 **3.** Girmek. **FH** 43 **OTU** 145

sokuşturmak (e, -i) *mec.* Belli etmeden kötü bir malı vermek. **OTU** 33

solcu *sf.* Sol görüşlü partilerin yandaşı olan (kimse). **OTU** 156, 241, 268

solgun *sf.* Rengini, tazeliğini, canlılığını veya parlaklığını yitirmiş olan, solmuş. **FH** 69, 107

solucan a. hay. b. Yuvarlak veya yassı, uzun kurtlara verilen genel ad. **FH** 20

soluk- ğu (I) a. Akciğerlere çekilen, akciğerlerden atılan hava, nefes. **OTU** 65

soluk aldirmamak Ara vermemek, vakit bırakmamak. **OTU** 74

soluk,- ğu (II) *sf.* Parlaklığını, gücünü yitirmiş (ışık). **FH** 56

somut *sf.* Varlığı duyularla algılanabilen, müşahhas, konkrete, soyut karşıtı. **FH** 48 **OTU** 103

son *sf.* 1. Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış Olmuş olan, ilk karşıtı. **FH** 12, 14, 28, 33, 36³, 38, 41, 47, 58, 61, 67, 90 **OTU** 19², 40, 41, 55, 74, 76, 98, 101, 104, 115, 125, 126, 127, 130, 131, 140, 149², 157, 162, 168, 169, 191, 208², 216, 217, 219, 235, 250, 264, 289, 290, 292 **2.** En arkada bulunan. **OTU** 72, 89², 186, 218, 270², 274, 281³ **3.** Artık ondan ötesi veya başkası olmayan. **FH** 16, 73 **OTU** 48, 76, 86, 87, 89, 97, 162, 199, 262 **4.** Olanca. **FH** 14, 92 **5. a.** Bir şeyin en

arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet. **FH 23 OTU 217², 273 sona atmak** En sona bırakmak. “*Vücudun canlı bütününi sona atarak ölü parçalarını izahtan başlıyoruz.*” **OTU 98 sona ermek** Son bulmak. **OTU 96, 180, 252 sonu gelmek** Yok olmak. **OTU 245**
→ *son derece, son ek, son kerte*
son derece sf. Pek çok, çok fazla, son kerte. **FH 85**
Son Havadis öz. a. Türkiye’de yayınlanmış eski ulusal günlük gazete. “*Son Havadis’te, değerli Türkolog Faruk K. Timurtaş, pirincin taşını ayıklar gibi Anayasa dilimize iren yabani sözleri ayıklamaya başladı.*” **OTU 296**
son ek a. db. Kelimelerin kök veya gövdesinin sonuna gelen ek. **OTU 96**
son kerte sf. Son derece. **OTU 99**
Son Posta öz. a. 27 Temmuz 1930 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlamış ve 1960 Darbesinden sonra kapanmış bir gazetedir. “*Muhiddin Birgen, Son Posta’nın dünkü sayısında, Türkçeyi bugünkü anarşisinden biraz olsun kurtarmadıkça neşriyat değil maarif bile yapılamayacağını yazıyor.*” **OTU 30**
sonra zf. (so’nra) 1. Daha ileri bir zamanda, müteakiben, **önce** karşıtı. **FH 10, 14², 15⁵, 16³, 17², 19³, 22, 23², 24², 25, 26, 27², 31, 34, 35, 36, 39, 44², 49, 51², 53, 56, 57, 60², 62, 63², 64, 69, 71, 74, 76, 77, 78, 80³, 85, 86², 91, 101, 105², 106, 110, 112 OTU 15, 19, 20, 21⁴, 24, 26, 31, 35, 37², 48, 51, 53, 60², 64², 65², 66², 68,**

69, 72², 73, 82², 83, 84², 85, 87, 88², 89, 95², 99², 103², 109, 113, 115³, 126³, 131, 132, 135, 136, 144⁴, 155², 161, 162³, 166, 168, 177, 179, 183, 184², 185, 186, 190, 196, 200², 206, 212, 218, 224, 226, 228, 229, 241, 245, 248, 256, 263, 266, 269, 271, 273, 273, 276, 278, 283, 287, 291³, 292², 293, 296, 297 **2.** Daha uzak ve ileri bir yerde. **OTU 53 3.** Yoksa, aksi hâlde. **OTU 60 4. a.** Arkadan gelen bölüm. **OTU 116, 125, 179 5. zf.** Ayrıca. “*Sonra o dükkanların hâli nedir?*” **FH 29²**
sonradan zf. (so’nradan) Konuşulan zamanın ardından gelen zamanda, muahharan. **FH 73, 155 OTU 71**
sonraki sf. (so’nraki) Sonra olan. **OTU 132, 197, 216, 228, 261, 273, 277**
sonsuz sf. Sonu olmayan, bitmeyen, ebedî. **OTU 25, 119, 245**
sonuç,-cu a. Bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum, netice. **OTU 116**
sonul a. Final. “*Final kelimesinin henüz tam Türkçesi yok ama, buna "sonul" demek ne yanlış, ne de çirkindir.*” **OTU 167**
sonunda zf. En son zamanda, nihayetinde. **FH 45 OTU 17, 91, 92, 109, 178, 180², 194, 194, 195, 197, 212, 275, 283**
sopa a. mec. Dayak, kötek. **OTU 274**
sorabilmek (-e, -i) Sorma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 32, 56**
sorgu a. Sorma işi. **OTU 25, 36, 34, 49, 52, 54, 59, 71, 77,127 sorguya çekmek** Bir suçla ilgili olarak soru sorup cevap istemek. **OTU 169**

sormak,- ar (-e, -i -den) Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek. **FH** 9, 12, 13, 15, 16², 17, 26, 27, 36, 40, 44, 48, 50², 51², 56, 61², 70, 72, 84², 85², 89, 90, 95, 100, 101², 109, 110, 111, 117 **OTU** 13, 17, 19, 36, 48², 49, 52, 55, 56, 59³, 60, 66, 67, 70², 113, 114, 121, 126, 137, 146, 165, 173, 178, 188, 192, 193³, 194, 195, 207, 213², 232, 235, 241, 244², 260, 284,

soru *a.* Bir şey öğrenmek için birine yöneltilen ve karşılık gerektiren söz veya yazı, sual. **OTU** 11², 23, 174, 211, 237, 243², 251, 252, 274, 294²

→ **soru işareti**

soru işareti *a. db.* Soru cümlelerinin sonuna konulan noktalama işaretinin adı (?). **OTU** 180

sorulabilmek (*nsz*) Sorma imkân ve olasılığı bulunmak. “*Sorulanlara ve sorulabileceklere cevap.*” **OTU** 194

sorulmak (-e, -den) (*nsz*) Sorma işine konu olmak. **FH** 71 **OTU** 92, 194

sorun *a.* Araştırılıp öğrenilmesi, düşünülüp çözümlenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele, problem. **OTU** 169

sosyal *sf. (l ince okunur) Fr. social* Toplumla ilgili, toplumsal, içtimai. **OTU** 63⁵, 64, 65³, 170, 192, 249, 253², 255

→ **sosyal bilim, sosyal hayat**

sosyal bilim *a.* Toplum olayları, insanın sosyal ve kültürel faaliyetleri konusunda araştırma ve inceleme yapan bilim. **OTU** 166

sosyal hayat *a.* İnsanın toplum içindeki yaşama biçimi, sosyal yaşam. **OTU** 65

sosyalizm *a. Fr. socialisme top. b.* Toplumculuk. **OTU** 105

sosyoloji *a. (l ince okunur) Fr. sociologie* Toplum bilimi. **OTU** 37, 85, 110, 111, 112, 124, 253, 284,

sosyolojik *sf. (l ince okunur) Fr. sociologique* Toplum bilimsel. **OTU** 110, 192

soy *a.* Cins, tür, çeşit. **OTU** 105, 187, 251

soyadı *a. (so'yadı)* Herkesin ailece anılmasına yarayan öz adından sonraki adı, aile adı, aile ismi, soy ismi. **OTU** 11, 287, 295

soysuz *sf. 1.* Soyunun özelliklerini yitirmiş olan (kimse, bitki vb.), dejenere. **OTU** 119, 205² *2. mec.* Kötü tanınmış, ahlaksız. **OTU** 63

soysuzlaşma *a.* Soysuzlaşmak işi, dejenerasyon. **OTU** 156, 167, 177, 178

soysuzlaşmak (*nsz*) *1.* Biyolojik, toplumsal, doğal bozulmaya, dağılmaya uğramak, tefessüh etmek. **OTU** 128 *2.* Yaşama biçimi ve görevlerinde gerilemek, bozulmak, yozlaşmak, tefessüh etmek. **OTU** 151, 207, 208

soysuzlaştırmak (-i) Soysuz bir duruma getirmek. **OTU** 205, 241², 275

soysuzluk,- ğu *a.* Soysuz olma durumu veya soysuzca davranış. **OTU** 11

soyunmak (*nsz*) Üstündeki giysilerin bir bölümünü veya tümünü çıkarmak. **FH** 19, 48, 77, 114

soyut *sf. fel.* Varlığı duyularla algılanamayan, mücerret, **somut** karşıtı, abstre. **OTU** 216

soyutluk,- ğu *a.* Soyut olma durumu. **OTU** 291

sökmek,- er (-i) Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak. **FH** 77 **OTU** 114, 122 **söküp atmak OTU109** Gözden çıkarmak, feda etmek.

sökülmek (nsz) Sökme işine konu olmak. **OTU** 156

sömürge *a.* Bir devletin kendi ülkesinin sınırları dışında egemenlik kurarak yönettiği ekonomik veya siyasal çıkarlar sağladığı ülke, sömürülen ülke, müstemleke, koloni. **OTU** 141

söndürmek (-i) Ateş ve ışığın yanmasına, aydınlatmasına son vermek. **FH** 17

sönmek,- er (nsz) mec. Parlaklık ve önemini yitirmek. **FH** 42, 70 **OTU** 41

söylem *a.* Söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz. **OTU** 200

söyleme *a.* Söylemek işi. **FH** 16, 27 **OTU** 72

söylemek (-i) **1.** Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. **FH** 9, 10, 13, 22², 28, 30², 46, 48, 49², 50², 51, 54, 65, 71, 72, 73², 75, 76, 82, 83, 88, 90⁴, 91, 100, 105, 110, 112, 113, 118, 119 **OTU** 14, 15, 41, 52, 55, 57², 61, 79², 85, 86, 91, 94, 95, 96², 98, 133, 146, 147, 157, 178, 199, 218², 220, 221, 230, 243, 244 **2.** Bir düşüncüyü ileri sürmek Ortaya atmak. **FH** 29, 44, 55, 72, 90, 99 **OTU** 59², 84, 85,

86, 90, 228, 244, 271 **3.** (*nsz*) Yazmak.

OTU 270 **4.** (*nsz) mec.* Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, demek istemek, hatırlatmak. **FH** 16 **OTU** 76, 91 **5.** (*-e, -i*) Tahmin etmek. **OTU** 32

söylenebilmek (nsz) Söylenme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 160, 229, 231

söylenme *a.* Söylenmek işi. **FH** 28 **OTU** 17, 114, 283

söylenmek (nsz) Söyleme işi yapılmak. **FH** 22, 54, 49, 109, 117 **OTU** 17, 78³, 79, 80⁴, 88, 97, 99, 108, 210, 218, 219, 233, 270

söylev *a.* Bir topluluğa düşünceler, duygular aşlamak amacıyla söylenen, uzunca, coşkulu ve güzel söz, nutuk, hitabe. **OTU** 83, 115

söyleyebilmek (-e, -i) Söyleme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 41, 55, 72, 106 **OTU** 24, 134

söyleyiş *a.* **1.** Söyleme işi. **OTU** 79, 80 **2.** *db.* Bir kelimenin ses, hece, ton ve vurgu bakımından söylenme biçimi, söyleniş, sesletim, telaffuz. **OTU** 101

söyleyivermek (-e, -i) (söyleyi'vermek) Çabucak söylemek. **FH** 25

söz *a.* **1.** Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil. **FH** 9, 10, 26, 27, 30², 33, 49, 50, 51, 64, 101 **OTU** 53, 71, 109, 119², 120, 132 136, 145, 149, 150, 153, 163, 167², 169, 175, 178, 254, 263, 265 **2.** Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. **FH** 72, 73, 111

OTU 15⁵, 33², 34, 86³, 87, 100, 101, 105, 106⁵, 149, 172, 173³, 174⁵, 176, 183, 187, 196, 201², 203, 204, 210, 214², 230³, 236, 245, 249, 270, 288⁵, 296 **3.** Bir konuyu yazılı veya sözlü olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi. **OTU** 31, 116 **söz almak** Konuşmak için toplantı başkanından izin almak. **OTU** 91 **söz vermek** Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek. **FH** 38, 91, 100, 115 **söze başlamak** Konuşmaya başlamak, bir konuya girmek. **FH** 26, 65 **sözünü kesmek** Başkasının konuşmasını önlemek. **FH** 30 **sözünden çıkmamak** Birinin isteklerine, öğütlerine, sözlerine uyararak davranmak. **FH** 99 **sözünü kesmek** Biri konuşurken söze karışıp onun konuşmasına fırsat vermemek. **FH** 85
→ **söz sırası, sözgötürmez**
söz sırası *a.* Bir toplulukta konuşma yapma zamanı. **FH** 96
sözcü *a.* Bir kurul, bir topluluk veya kişi adına söz söyleme Onun düşünce ve davranışlarını savunma yetkisi olan kimse. **OTU** 271
sözde *sf.* Gerçekte öyle olmayıp öyle geçinen veya bilinen. **OTU** 165
sözgötürmez Doğruluğu ve gerçekliği tartışılmayacak kadar açık olan, tersi savunulamayan. **OTU** 174
sözlü *sf.* Sözle, konuşma biçiminde yapılan, şifahi, yazılı karşıtı. **OTU** 11, 270
sözlük,- gü *a.* Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak

tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat. **OTU** 134, 148, 149, 157, 158, 181², 210, 235, 236, 237, 245⁴, 247, 248³, 249, 250³, 258, 263², 278, 280, 288², 289²
Spengler *öz. a.* Alman tarih felsefecisi. “*Spengler üç kültür tanır: ‘Öklid kültürü, büyü kültürü, Faust kültürü.’*” **OTU** 40
spiker *a. (spi:ker) Fr. speaker.* Radyo ve televizyonda programları, haberleri sunan kimse. **OTU** 154, 200², 282, 283
spikerlik,- ği *a.* Spiker olma durumu. **OTU** 185
spontane *zf. Fr. spontané* Kendiliğinden. **OTU** 35, 47, 48⁵, 60³, 116
spor *a. Fr. sport* Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu yarışlar biçiminde yapılan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü. **OTU** 100, 167, 168², 182², 183⁶, 184⁵, 185²
sporcu *a.* Sporla uğraşan kimse. **OTU** 183, 184²
sporculuk,- ğu *a.* Sporcunun yaptığı iş. **OTU** 185
sprache *a. Alm. Dil. “Almanlar sprache kelimesi ile ifade ederler ki, hem dil, hem lisan manasına gelir.”* **OTU** 71
stadyum *a. Lat. sp.* Takım oyunları, atletizm karşılaşmaları ve çeşitli törenlerin yapılabilmesi, seyircilerin de bunları izleyebilmesi için elverişli oturma yerleri olan alan, stat. **OTU** 18³, 227
statik,- ği *a. Fr. statique sf. mec.* Gelişme, ilerleme göstermeyen. **OTU** 110

stok *a.* İng. stock Yığılım. **OTU** 216

streptomisin *a.* Tıp Amino glikozit sınıfından bir antibiyotik ilaç. “İstanbul’un en aydın ve sürümlü gazetelerinden birinde, tanınmış bir doktorumuzun streptomisin ve neomisin için yazdığı faydalı bir makalede şu cümleleri gördüm.” **OTU** 156

su,- yu *a.* 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. **FH** 45, 77, 116² **OTU** 122, 135, 148 2. Deniz, akarsu. **OTU** 38 **suya düşmek** Bir şeyin gerçekleşme olasılığı kalmamak. **OTU** 265

sual,- li *a.* (sua:li) *Ar.* su’âl esk. Soru. **FH** 12, 16, 40, 49, 50, 56², 61, 67, 71³, 83 109, 117 **OTU** 13, 77, 213

subay *a.* ask. Silahlı kuvvetlerde asteğmenden orgeneral veya oramirale kadar rütbedeki asker. **OTU** 69

suç *a.* huk. Yasalara aykırı davranış, cürüm. **OTU** 179, 180³

suçlandırılmak (nsz) Suç yükendirilmek, itham ettirilmek. **OTU** 181

sudan *sf.* Baştan savma, inandırıcı olmaktan uzak olan. **FH** 51

Sudet *öz. a.* Polonya ve Çekya arasındaki bölge. “Almanya’nın coğrafi hudutları dışında ve yabancı devletlerin tabiiyetinde yaşayan Almanları da millî camia içinde görür ve Avusturya’da, Sudetler’de Polonya’da yaptığı gibi, er geç ötekileri de siyasi hudutları içine almayı özler.” **OTU** 111

sufilik,- ği *a.* Sufi olma durumu. **OTU** 61
sufiyan *a.* *Ar.* Sufi. “Mesela sufiyan, sufiye tabirlerinin vatanı İslam, şarktır.” **OTU** 61

sufiye *a.* *Ar.* Sufi. Tasavvufa inananlar ve onu bir hayat görüşü olarak benimseyenler, sûfiler topluluğu. “Mesela sufiyan, sufiye tabirlerinin vatanı İslam, şarktır.” **OTU** 61

suistimal *a.* (su’istima:li) *Ar.* sū’ + isti’māl Görev, yetki vb.ni kötüye kullanma. **OTU** 219

suje *bk.* süje. **OTU** 172

sulama *a.* Sulamak işi. **OTU** 122

sulamak (-i) Toprak, bitki, hayvan vb.ne su vermek. **OTU** 122

sulh *a.* (l ince okunur) *Ar.* şulh Barış. **FH** 60, 114 **OTU** 22, 74

sultan *a.* (sulta:n) *Ar.* sultān *ar.* Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah. **OTU** 112

Sultanahmet *öz. a.* İstanbul’un Fatih ilçesine bağlı bir semt. “Kuruçeşme’den arabaya binmişler, Sultanahmet taraflarında bir konağa gelmişlerdi.” **FH** 78

sunî *sf.* (su:ni:) *Ar.* şun’î Yapay. **OTU** 85, 122 2. *mec.* Yapmacık. **OTU** 215

sunmak Tanıtmak, bilgi vermek amacıyla çeşitli yöntemler kullanarak bir konuyu dinleyenlere aktarmak. **OTU** 245

sunulmak (-e) Sunma işine konu olmak veya sunma işi yapılmak. **OTU** 198

surat *a.* *Ar.* şüret *mec.* Somurtkanlık, asık yüzlülük. **OTU** 28 **surata bak da**

süngüye davran *argo* Çok asık suratlı kimseler için kullanılan bir söz. **OTU** 27

suret *a. Ar. şūret* **1.** Görünüş, biçim. **FH** 60 **OTU** 105, 215 **2.** Yazı veya resim kopyası, nüsha. **OTU** 87, 231 **3.** Biçim, yol, tarz. **FH** 12, 26, 54, 111, 112 **OTU** 162

sureta *zf. (su:reta:) Ar. şūretā* Görünüşe göre, görünüşte. **FH** 90

suretiyle *zf.* Yoluyla, biçimiyle. **FH** 123 **OTU** 94, 252

suri *sf. Ar. sūrī* Görünüşte olan, ciddi, hakiki ve samimi olmayan, yapmacık, sahte. “*Realist ve tabiatçı görüşünü kaybederek suri bir mantıkçılığa tereddidi eden medrese kültürünün mukavemetine uğramamış değildir.*” **OTU** 40

susamak *(-e) mec.* Çok istemek, özlemek. **OTU** 73

susmak,- ar *(nsz)* **1.** Konuşmasını kesmek. **FH** 82 **2.** Konuşmaktan kaçınmak. **FH** 13, 26, 42, 55, 74, 80, 89, 90², 96, 116, 117 **OTU** 147 **3.** Ses veya gürültüyü kesmek, ses ve gürültü yapmamak. **FH** 118 **4. mec.** tepki göstermemek. **FH** 102 **OTU** 16

susturmak *(-i)* Susmasını sağlamak, susmasına sebep olmak. **FH** 36

sübjektif *sf. Fr. subjectif* Öznel, sübjektif Objektif karşıtı. **OTU** 239

süfli *sf. (süfli:) Ar. suflī* Kılıksız, pis kılıklı, hırpani. **FH** 37

süje *a. Fr. sujet db.* Özne. **OTU** 103, 172

sükûn *a. (sükû:nu) Ar. sukûn* **FH** 24, 101 **OTU** 147

sükût *a. (sükû:tu) Ar. sukût* Susma, konuşmama, söz söylememe, sessizlik. **FH** 14, 27, 65, 66, 89, 119, 125

Süleyman Nazif *öz. a.* Türk aydın, şair, yazarı ve devlet adamıdır. “*Süleyman Nazif hemen üst dudağını bir hançerin kılıfı gibi sıyırır, azı dişlerini göstererek homurdanırdı.*” **OTU** 132², 135, 143, 276

Süleymaniye Cami *öz. a.* “*Ahmet Emel imzalı mektup sahibine ‘Süleymaniye Camii’ yerine ‘camisi’ denmesinin iki sebebi vardır.*” **OTU** 197

Süleymaniye *öz. a.* İstanbul’a ait bir semt. “*Vezneciler’e doğru gideceği yerde Süleymaniye tarafına saptı.*” **FH** 14², 57, 67

sünnet *a. Ar. sünnet din b. Hz. Muhammed’in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz. OTU* 196

süpürge *a.* Süpürme işinde kullanılan araç. **FH** 78³

süpürülmek *(nsz)* Süpürme işi yapılmak. **FH** 78

sürat,- ti *a. Ar. sur‘at* **1.** Hızlılık, çabukluk, ivinti. **OTU** 265 **2.** Hızlılık, çabukluk. **OTU** 28

süratle *zf. (sürat’le)* Çabucak. **FH** 14, 18 22, 34, 105 **OTU** 227, 296

süratlendirmek *(-i)* Sürat vermek, hız kazandırmak, hızlandırmak. **OTU** 208

süratli *sf.* Çabuk hareketlenen, çabuk giden, çabuk işleyen, hızlı. **OTU** 151, 208

süreklilik,- ği *a.* Sürekli olma, kesintisiz olarak sürüp gitme durumu, devamlılık. **OTU** 136, 272, 273

süreksiz *sf.* Az süren. **OTU** 25

Süreyya Öрге Evren *öz. a.* Türk milletvekili ve hukukçu. “*Büyük Millet Meclisi'nde Maarif bütçesi müzakere edilirken Bitlis mebusu Süreyya Öрге Evren şunları söyledi:*” **OTU** 41

sürmek,- er *(-e, -i)* **1.** Devam etmek. **FH** 32, 38, 62, 73 **OTU** 55, 83, 87, 89, 167, 177, 229, 233, 261, 292 **2.** *(nsz)* Olmaya devam etmek. **OTU** 50 **3.** *(nsz)* Zaman almak. **OTU** 87, 93

sürrealizm. Gerçeküstücülük ya da sürrealizm, Avrupa'da birinci ve ikinci dünya savaşları arasında gelişen sanat akımı. **OTU** 233

sürtmek,- er *(e, -i)* Dokundurmak. **FH** 21

sürtülmek *(-e)* Sürtme işi yapılmak. **FH** 29

sürtünüş *a.* Sürtünme işi. **FH** 9

sürü *a. mec.* Yönlendirilebilen insan topluluğu. **OTU** 241

→ **sürü sürü**

sürü sürü *zf. mec.* Pek çok. **OTU** 101

sürüklemek *(-e, -i)* *mec.* Kötü bir duruma, sona doğru götürmek. **OTU** 145, 215, 279

sürüklenmek *(-e)* Sürükleme işi yapılmak veya sürükleme işine konu olmak. **OTU** 148

sürümlü *sf.* Sürümü çok olan, çok satılan (mal). **OTU** 156

sürünmek *(nsz) mec.* Başiboş, sahipsiz

kalmak. **OTU** 38

sürvivans *a. Fr.* Hatıra. “*O zaman Avrupa'da manzum tiyatro son günlerini yaşıyordu. Fransa'da Richepin, Aicard, Rostand klâsik ve romantik ananenin birer sürvivansı haline gelmişlerdi.*”

OTU 76

sütun *a. Far.* *sutün* Gazete, dergi, kitap vb. yazılı şeylerde, sayfanın yukarıdan aşağıya doğru ayrılmış olduğu dar bölümlerden her biri, kolon **OTU** 28, 36, 49, 57, 62, 82, 84, 115, 119², 142, 155, 185, 203, 206², 223, 245, 248, 252³, 260, 275, 285, 290, 291, 295

süzebilmek *(-i)* Süzme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 122

süzgeç,- ci Süzek, filtre. **OTU** 21²

süzgeçten geçirmek Ayrıntılı bir biçimde incelemek. **OTU** 69

süzme *sf.* Süzölmüş olan, süzülerek elde edilen. **OTU** 121

süzmek,- er *(-i)* **1.** Gözle inceleyerek dikkatle bakmak. **FH** 77 **OTU** 120 **2.** Göz baygın ve anlamlı bakmak. **OTU** 169

süzülme *a.* Süzölmek işi. **OTU** 122

süzölmek *(nsz) mec.* Göz baygınlaşmak, mahmurlaşmak. **FH** 14

Ş

ş Türk alfabesinin yirmi üçüncü sırasında yer alan ve **Şe** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından sızıcı tonsuz, diş etidamak ünsüzünü gösterir. **OTU** 89

şhadetname *a. Ar. şhadet + Far. name. esk.* Diploma, sertifika. **OTU** 33

şadırvan *a. Far. şādurvān* Genellikle cami avlularında bulunan, çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık havuz. **OTU** 11

şah *sf. (şa:hi) Far. šāh* Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi. **OTU** 237

şaheser *a. (şa:heser) Far. šāh + Ar. ešer* Kendi türünde mükemmel olan, üstün ve kalıcı nitelikte eser, başyapıt, başeser. **OTU** 267

şahıs , - **hısı** *a. Ar. şahş* Kişi. **FH** 61, 105³ **OTU** 79, 253

şahit *a. (şa:hit) Ar. šāhid huk.* Tanık. **şahit olmak** Tanık olmak. **OTU** 68, 144, 142, 147, 243

şahniş *a. mim. (şahni:şi) Far. şahniş esk.* Şahnişin. **FH** 47, 68, 69², 70

şahsen *zf. (şa'hšen) Ar. şahşen* Kendi (kendim, kendin ...), bizzat. **OTU** 271

şahsi *sf. (şahsi:)Ar. şahsī* Kişisel. **OTU** 61, 82, 205, 243, 261, 278,

şahsiyet *a. Ar. şahsiyyet* Kişilik, belirgin özellik. **FH** 50, 62, 92, 111, 112 **OTU** 18, 36, 56, 72, 137, 142, 273

şahsiyetli *sf.* Kişilikli. **OTU** 141

şahsiyetsizlik,- **ği** *a.* Kişiliksizlik. **OTU** 18

şair *a.(şa:ir) Ar. šā'ir* Şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan. **OTU** 11, 18, 20, 38, 50, 54, 76², 131, 135, 156, 145, 160³, 170, 188, 189, 201, 230, 234, 266², 272², 273

şaka *a.* Güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan

hareket veya söylenen söz, latife. **FH** 15, 54 **OTU** 162, 179, 190 **şaka etmek** Bir kimseye eğlenmek amacıyla takılmak. **FH** 54

şakak,- **ğı** *a.* Göz, alın ve yanak arasında, elmacık kemiğinin üstünde bulunan çukurumsu bölge. **FH** 21 **OTU** 55

şalvar *a. Far. şelvār* Genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan, geniş bir tür pantolon. **OTU** 50², 51, 52, 284

şamata *a. Ar. şemāte* Gürültü patırtı. **OTU** 146, 147

Şamlı *öz .a.* Romanda geçen kahramanın adı. "Şunu Şamlı'ya bırakalım." **FH** 28, 30

şan *a. Ar. şān* Ün. **OTU** 24

şans *a. Fr. chance* **1.** Mantıkla açıklanamayan birtakım rastlantısal olayların nedeni olan güç, baht, talih, felek. **OTU** 166 **2.** Bir olayın olabilirliği. **OTU** 160, 166

şapka *a. (şa'pka) Rus.* Keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık. **FH** 39², 41²

şark *a. Ar. şark esk.* Doğu. **FH** 17, 57 **OTU** 39², 40, 61, 62, 109⁵, 112, 214⁴,

Şark *öz. a. Ar. şark* Doğu. **FH** 48 **OTU** 40, 41, 61, 62

şarkı *a. Ar. şarkī mūz.* **1.** Ezgi, müzik parçası, melodi, liet. **FH** 14⁴, 15, 40² **OTU** 70, 193 **2.** Klasik Türk müziğinde aşk üzerine söylenen, nakaratı ve ara nağmesi olan parça. **OTU** 193, 194, 218,

şarklı *sf.* Doğulu. **FH** 48², 50², 51³, 59, 92

şart a. *Ar şart* Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul. **OTU** 21, 50, 52² 53, 55, 64, 77, 81² 112, 113, 114, 115², 122, 124, 127, 138, 142, 146, 149, 161, 172, 174³, 175, 184³, 187, 188, 206², 220, 226, 242, 245, 247, 253² 255², 260, 276, 279, 288 **şart olmak** Gerekmek, kaçınılmaz bir durum almak. **OTU** 52, 56, 72, 76, 82, 138, 173, 241, 247, 267, 285

şart sıygası db. Basit zamanlı çekimli bir fiile şart kavramı veren birleşik zaman. “*Müellif cetvelde ‘şart’ sigasını IV’ üncü tasrif hali içinde gösteriyor, şart sigası yerine ‘temenni’ tabirini kullanıyordu.* **OTU** 95³

şartlı sf. Şarta bağlı, koşullu, meşrut. **OTU** 153

şaşırmak (nsz) 1. Herhangi bir durum karşısında şaşkınlık duymak, hayret etmek. **FH** 27, 30, 34², 109 **OTU** 185, 229, 245 **2.** Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, içinden çıkamamak. **FH** 49², 11 **OTU** 45, 209, 216,

şaşırtmak (-i) Şaşırtmasına sebep olmak. **OTU** 23, 291

şaşkın sf. Düşünceleri dağılmış, karışmış, ne yapacağını bilemez duruma gelmiş. **FH** 71 **OTU** 147

şaşkınlık,- ğı a. Şaşkın olma durumu veya şaşkınca davranış. **OTU** 31, 76, 227

şaşmak,- ar (-e) 1. Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek,

hayret etmek. **FH** 64, 128 **OTU** 19, 126 **2.** (-i) Şaşırmak. **FH** 33

şaşmaz sf. Değişmez ve yanılmaz nitelikte olan. **OTU** 110, 131

şebap a. *Ar. şebāb* Gençlik. “*şebap = gençlik*” **OTU** 188

şef a. *Fr. chef* Yetki ve sorumluluğu olan, yöneten kimse. **OTU** 220, 231

şefa a. (*şefa:at*) *Ar. şefā‘at* Bir isteğin yerine getirilmesi için aracılık. “*Şinasi derhâl bu davetin manasını anladı, eve geç gitmekten ürken Neriman’ın şefaata aradığını hissetti.*” **FH** 40

şefkat,- ti a. *Ar. şefkat* Sevecenlik. **FH** 54, 126 **OTU** 114, 118², 295

şehir,- hri a. *Far. şehir* Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site. **OTU** 22, 38, 38, 108, 177, 212 244² 256⁴, 279

şehirli sf. Şehir halkından olan, kentli. **OTU** 172

Şehzadebaşı öz. a. İstanbul’un Fatih ilçesine ait bir semt. “*Şehzadebaşı’ndan geçerken sokaktaki yolculara bakarak düşündü.*” **FH** 25, 114

şeker a. *Far. şeker* Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon Oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. **OTU** 170 **2. mec.** Sevimli, cana yakın ve güzel

OTU 26

şekerleme Toz şekerin içine meyve özleri konduktan sonra kaynatılmasıyla yapılan her türlü şeker. **OTU 141**

şekerrenk,- gi *Far. şeker + reng mec.* İki kişi arasında dostluk ilişkilerinin bozuk olması. **OTU 82**

şekil,- kli *a. Ar. şekl* **1.** Biçim. **FH 19,** 119, 120 **OTU 15,** 19², 20, 58, 71, 76, 80, 86², 89, 92², 95³, 96, 98, 102, 105, 106, 107², 108², 144, 150, 153, 165², 166², 176, 178, 191, 192, 193, 196³, 197, 198³, 201, 203, 206, 209², 211, 214, 218, 221, 227, 243², 248, 249, 252², 253, 256, 258, 261, 262, 263, 266, 277², 281, 289², 290², 291⁶, 292², 293, 296, 297² **298** **2.** Davranış biçimi, tutum, yol, tarz. **FH 58,** 110 **OTU 17,** 176, 2172 **şekil almak** Belli bir biçime girmek, biçimlenmek, şekillenmek. **OTU 18,** 96, 162, 253, 256

şekillendirme *a.* Biçimlendirme. **OTU 27,** 63

şekilperest *sf. Ar. şekl + Far.-perest esk.* Biçimci. **FH 123**

şekilsiz *sf.* Biçimi bozuk. **FH 125**

Şemseddin Sami *öz. a. Arnavut asıllı Osmanlı yazarı, ansiklopedist ve sözlükçü. "Yalnız fırtına ve yalnızca yağmur manasına gelmez. Hele Şemseddin Sami'nin zannettiği gibi 'Bora' manasına hiç gelmez."* **OTU 33,** 274

şemsiye *a. Ar. şemsiyye* Bir sapın üzerinde esnek tellere gerilmiş, açılıp kapanabilen, yağmur ve güneşten korunmak için kullanılan, su geçirmez

kumaştan yapılmış taşınabilir eşya, güncek. **OTU 74**

şen *sf.* Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli eden, sevinçli, neşeli.

FH 40

şeref *a. Ar. şeref* **1.** Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer Onur. **FH 57,** 65 **OTU 139** **2.** Toplumca benimsenmiş iyi şöhret. **OTU 24,** 25

Şeref *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. "Müderriş Şeref Bey hiçbir şey söylemedi." **FH 119³,** 120², 121, 124, 125

şerh *a. Ar. şerh* Bir anlatım veya kitabı açıklama, yorumlama. **OTU 203**

şerit,- di *a. Ar. şerīṭ* Herhangi bir maddenin dar, düz, ince ve uzun parçası. **FH 47**

şevk *a. Ar. şevk* İstek, heves. **OTU 120**

Şevket Arkun *öz. a.* Türk araştırmacı ve doktor. "Şevket Arkun adında bir aydın okuyucumuz bu kelimenin Türk ve Ermeni dillerindeki muhtemel kökleri arasında etimolojik bir inceleme yapmış ve bir makale yazmış." **OTU 222²**

şey *zm. Ar. şey* Madde, eşya, söz Olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz. **FH 9,** 10², 11³, 12, 13², 15 16³, 19, 20, 22⁴, 24, 29, 30, 31, 32², 33³, 35⁵, 36, 37⁵, 39, 41, 42⁴, 44², 47, 48, 49⁴, 51, 56, 57, 58, 62, 63², 64, 65, 68², 69², 71, 72², 73², 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 83², 84², 86, 87³, 88, 89², 90, 91, 96, 98, 99, 100², 101, 102, 103 104 105⁴, 106, 108, 109², 111, 112³, 114, 115³, 116, 119,

120, 121, 122, 123, 127², 128, 130², 131, 132 **OTU** 28, 31² 53, 55, 56, 61, 63, 66, 68², 74, 75, 76, 78, 84², 96, 101, 115, 117, 121³, 124, 125, 134, 135, 139, 142, 143, 145, 149, 155², 169, 173, 176, 182, 194, 199, 204, 209⁴, 233, 236, 241, 248, 256, 267, 269, 273, 275

Şeyh Ekber *öz. a.* Muhiddin Arabî'nin unvanı. "Bir yandan Şeyh Ekber, bir yandan da Mevlana tesirleriyle Osmanlı kültürünü işleyen mistik cereyan, realist ve tabiatçı görüşünü kaybederek suri bir mantıkçılığa tereddi eden medrese kültürünün mukavemetine uğramamış değildir." **OTU** 40

Şeyh Galip *öz. a.* Türk divan edebiyatı şairi ve mutasavvıf. "Yalnız Şeyh Galip'in ölümünü anlatırken 'kalıbı dinlendirdi' gibi külhanbeyi argosu kullanması nahoş bir dikkatsizlikti" **OTU** 200, 272

şeytan *a. Ar. şeytān din b. Hz. Âdem'e* secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis. **OTU** 74

şeytani *sf. (şeyta:ni:) Ar. şeytānī* Şeytanca. **FH** 53

şezlong *a. (l ince okunur) Fr. chaiselongue* Üzerine uzanılabilir biçimde ayarlanan, döşeme yerine bez gerilen bir tür taşınabilir koltuk. **FH** 73

şiddet *a. Ar. şiddet 1.* Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik. **FH** 39², 42, 73, 64, 121 **2. mec.** Duygu veya davranışta aşırılık. **FH** 31, 122 **3. mec.**

Kaba güç. **OTU** 38

şiddetle *zf. (şidde'tle)* Güçlü bir biçimde. **FH** 10 **OTU** 97, 100, 282

şiddetlenmek *(nsz)* Şiddeti giderek artmak, hızlanmak. **OTU** 163

şiddetli *sf. 1.* Etkisi çok olan, zorlu. **FH** 11, 18, 37, 38, 41, 54, 72, 73, 101 **OTU** 101 **2. Aşırı. FH** 57

şiiir *a. Ar. şî'r ed.* Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk. **OTU** 76³, 89², 135, 156², 160, 179², 181, 188², 201, 204, 233, 273

şikâyet *a. (şikâ:yet) Ar. şikâyet* Hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, sızlanma, sızıltı, yakınma, yakıntı. **OTU** 190, 269, 282³

şikâyetçi *sf.* Sızlanan, sızıltısı olan, yakınan, şikâyet eden. **OTU** 283 **şikâyetçi olmak** *mec.* Yakınıp sızlanmak. "İmlasından şikâyetçi olmayan memlekete rastlamadım." **OTU** 269

şilte *a.* Üstünde oturlan, yatılan, içi yünle, pamukla doldurulmuş döşek. **FH** 130, 131

şimal *a. (şima:li) Ar. şimāl esk.* Kuzey. **OTU** 39, 109, 112

şimdi *zf. (şi'mdi) 1.* Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda. **FH** 13, 17, 24, 45, 49³, 73, 77, 101 **OTU** 13, 32, 33, 41², 52, 76, 107, 110, 114, 118², 123, 139, 177, 188, 202, 221, 260, **2.** Artık, bundan

böyle, bu duruma göre **FH 90 OTU 14,**
15, 60, 132

şimdiden *zf. (şi'mdiden)* İçinde
bulduğumuz zamandan başlayarak. **FH**
66 OTU 152, 173, 199

şimdiki *sf. (şi'mdiki)* İçinde bulunan
anda olan veya yapılan, bu andaki, bu
zamandaki. **OTU 124, 142, 175**

şimdikiler Yeni kuşak, şimdiki gençler,
yeniler. **FH 79**

şimdilik *zf. (şi'mdilik)* Şimdiki durumda
veya zamanda, şimdiki zaman için, şu
duruma göre. **FH 67 OTU 38, 39, 62, 77,**
78, 83, 85, 103, 105, 168

şimendifer *a. Fr. chemin de fer* Tren. **FH**
70 OTU 17 2. Demir yolu. **OTU 57**

Şinasi *öz. a.* Romanda geçen kahramanın
adı. “*Neriman ve Şinasi Darüelhan'dan*
beraber çıktılar, Vezneciler'e kadar
beraber yürüdüler.” **FH 9⁶, 10⁵, 11, 12²,**
13⁵, 14⁴, 15⁷, 16⁷, 17⁶, 23, 24, 25⁴, 26⁷,
27⁴, 28⁵, 29, 30³, 33², 35², 36⁴, 37⁴, 40²,
41³, 46, 47, 56³, 57⁵, 58⁷, 59, 60⁴, 61⁴, 62⁹,
63⁹, 64³, 65, 66⁵, 67³, 68², 69³, 70⁶, 71³,
72⁵, 73⁴, 74⁵, 75⁵, 80, 83⁴, 84², 85², 86,
87², 88⁴, 89⁶, 90, 91⁴, 92⁴, 93⁶, 95², 96⁴,
97³, 98, 99², 100³, 101³, 105, 106, 108⁵,
111, 113², 114³, 117², 121⁵ 122, 124³,
125, 128³, 130²

şirretlik,- ği *a.* Şirret olma durumu,
yaygaracılık. **FH 39**

şişe *a. Far. şüşe* **1.** İçerisine sıvı
konulan, cam veya plastikten yapılmış,
dar ağızlı uzun kap. **FH 23, 32², 33⁴ OTU**

128 2. Gaz lambasında fitil çevresine
konulan cam koruyucu. **FH 19, 47**

şişkinlik,- ği *a.* Çokluk, fazlalık.
“*Neriman ertesi sabah uyanınca, içinden*
müphem ve mürekkep duyguların
şişkinliğini ve ağırlığını duydu.” **FH 80**

Şişli *öz. a.* İstanbul ilinin Avrupa
Yakası'nda yer alan bir ilçesi.“ *O gün,*
Şişli'de oturan dayısının kızlarını da
görecekti.” **FH 102² OTU 219, 221**

şişman *sf.* Deri altında fazla yağ
toplanması sebebiyle vücudun her yanı
şişkin görünen (kimse), şişko, mülahham.
FH 120

şive *a. (şi:ve) Far. şīve db.* Söyleyiş
özelliliği. **OTU 37, 70, 79⁴, 80², 81, 82, 88,**
107, 108, 131, 153, 145, 152², 154, 158²,
174, 177⁴, 187, 207, 221, 222², 230, 240,
249, 259, 282 **2.** Tarz, tavır, üslup. **FH 54**
şoför *a. Fr. chauffeur* Sürücü (I). **OTU**
251

şoförlük,- ğü *a.* Şoför olma durumu,
sürücülük. **OTU 212**

şöyle *zf.* Şu yolda, şu biçimde. **FH 27, 44**
OTU 11, 16, 53, 54², 86, 87, 88, 90, 93 94
116, 148, 169, 189, 213, 216, 248, 251,
262, 282, 290 **2.** Şunun gibi, şuna benzer
biçimde. **OTU 34, 50, 53, 54, 58, 61, 82,**
117, 132, 160, 170, 185, 186, 221, 235²
şöyle dursun Bir işin gerçekleşmekten
çok uzak bulunduğunu Ona bağlı daha
kolay, daha basit bir şeyin bile
gerçekleşmediğini anlatan bir söz. **OTU**
202, 213

şu *sf.* İşaret sıfatı. **FH** 12, 29, 38, 51², 62, 68, 77, 80, 116 **OTU** 17, 21, 24, 25, 26, 32, 33, 34, 35², 42, 43, 44, 51, 53, 54, 67, 82, 85, 88, 89, 93, 98, 99, 102, 103, 108, 114, 115, 117, 122, 125, 127, 128², 137², 138, 140, 157, 164, 169, 179², 191, 193, 210, 216, 222, 230, 245², 248, 250, 265, 270³, 289 **2. zm.** İşaret zamiri. **FH** 12, 28 **OTU** 19, 25, 56, 68, 79, 81, 97, 104, 116, 121, 123, 160, 185, 187, 197², 221, 289, 291, 294, 296, 298

şua *a. (şua:)* *Ar. şu 'ā fīz. esk.* Işın. **OTU** 140

şube *a. (şu:be)* *Ar. şu 'be* Bir kurumun, bir kuruluşun alt mevkilerindeki iş yerlerinden her biri. **OTU** 268

şundan Şu nedenle. **FH** 48

şunlar *zm.* Şu zamirinin çokluk biçimi. **FH** 57 **OTU** 15, 39, 41, 45, 62, 125, 158, 207, 265,

şunun bunun Herkesin, el âlemin. **OTU** 56

şûra *a. (şu:ra:)* *Ar. şūrā* Danışma kurulu. **OTU** 38

şura *a. (şu'ra)* Anlatana veya söyleyene göre biraz uzakta olan yer, şu yer. **FH** 77 **OTU** 144

şuur *a. (şuu:ru)* *Ar. şu 'ūr ruh b.* Bilinç. **FH** 9, 12, 32, 56, 60, 62, 107, 110 **OTU** 63, 64⁵, 65, 81², 114, 116, 118, 120, 133, 134, 141², 143, 166, 167, 172, 186, 205, 209, 234, 274, 289, 297

şuurlandırma *a.* Bilinçlendirme. **OTU** 143

şuurlandırmak *(-i)* Bilinçlendirmek. **OTU** 139

şuurlu *sf.* Bilinçli. **OTU** 101, 156, 182, 293

şuursuz *sf.* Bilinçsiz. **OTU** 183, 227

şuursuzluk, - ğu *a. ruh b.* Bilinçsizlik. **OTU** 222, 227, 228

şükran *a. (şükra:ni)* *Ar. esk.* şukrān İyilik bilme, gönül borcu, minnettarlık. **OTU** 72, 99

şümül,- lü *a. (şümü:lü)* *Ar. şumūl esk.* İçine alma, kaplama, kapsama. **OTU** 150, 229, 252

şüphe *a. Arapça şubhe* Kuşku. **FH** 40, 87 **OTU** 22, 24, 29, 101, 104, 152, 188, 215, 235, 265, 275 **şüphe etmek** Kuşkulanmak. **FH** 88 **OTU** 22, 24, 72, 121, 138², 153, 169 **şüpheli olmak** Kuşku içinde, şüpheli bulunmak. **OTU** 152

şüpheli *sf.* Kuşkulu. **OTU** 152, 173, 296, 297²

şüphesiz *zf.* Kuşkusuz. **FH** 48, 56 **OTU** 11, 37, 112, 140, 260

T

ta *zf.(ta:)* *Far. tā* **1.** Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz. **FH** 90 **OTU** 36, 115 **2.** Özünden, bizzat kendisi olarak. “*Realitenin icaplarına karşı koyarak bir fikre kakılıp kalmak nasıl yobazlığın ta kendisi.*” **OTU** 176

taahhüt,- dü a. Ar. *ta'ahhud* Bir şey yapmayı üstüne alma, üstlenme. **FH 86**
taalluk a. (*l ince okunur*) Ar. *ta'alluk* esk. İlgisi olma, ilgisi bulunma, ilgi, ilinti. **OTU 191** **taalluk etmek** İlgili bulunmak, ilgili olmak, ilgilendirmek. **FH 78 OTU 93**
taarruz a. Ar. *ta'arruz* Saldırı. **FH 119** **taarruz etmek** Saldırmak. **FH 93**
taassup,- bu a. Ar. *ta'aşşub* Bağnazlık. **OTU 46, 106, 215², 220**
taazzuv a. Ar. *te'ażżuv* Şekillenme, biçimleşme. "*Fakat organisation kelimesine gelince taazzuv diyebileceğimiz yerde bu mefhumla hiç münasebeti bulunmayan bir teşkilat kelimesi kullanıyoruz.*" **OTU 62, 63⁹, 64⁵, 65⁸**
tabak,- ğı a. Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap. **FH 37, 39, 116**
tabaka a. Ar. *ṭabaḳa top. b.* Katman. **OTU 18, 79, 294³**
tabi sf. (*ta:bi*) Ar. *tābi* 'Bağımlı. **OTU 79**
tabi olmak Birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak. **OTU 68, 293**
tabiat a. Ar. *ṭabī 'at* **1.** Doğa. **OTU 33², 40, 65², 85², 86, 105, 111, 122³, 181, 245** **2.** Doğal özellik. **OTU 116, 122** **3.** Huy, karakter **FH 57, 101**
→ **tabiat ilimleri**
tabiat ilimleri a. Doğa bilimleri. "*Bunların çoğu mantıkta, sosyoloji ve psikolojide, ahlakta, ekonomide, hekimlikte, fizik ve tabiat ilimlerinde*

kullanıldığı gibi orta münevverin diline de girmiştir." **OTU 124², 245**

tabiatçı a. Ar. *ṭabī'at* + *T. çı* Doğacı. "*Realist ve tabiatçı görüşünü kaybederek suri bir mantıkçılığa tereddidi eden medrese kültürünün mukavemetine uğramamış değildir.*" **OTU 40**

tabii sf. (*tabii:*) Ar. *ṭabī'ī* **1.** Doğada olan, doğada bulunan. **OTU 122** **2.** sf. Olağan, alışılmış, her zamanki gibi olan, beklenildiği gibi. **FH 114 OTU 30** **3.** Yapmacık olmayan, doğal. **FH 12, 30, 58, 91 OTU 134, 225** **4.** sf. Katıksız, saf, doğal. **FH 111** **5.** zf. Elbette, doğallıkla, doğal olarak, işin gereği olarak **FH 90², 116 OTU 32, 179, 185, 269**

tabiiilik,- ği, a. Doğal olma durumu. **FH 58**

tabiiyatçı ç.a. Ar. *tabiiyat* + *T. çı* Doğa bilimleri ile uğraşan kimse. "*Bir tabiiyatçı dostum, İngiltere'de tabiiyata dair neşredilmiş eserlerim kırk binden yukarı olduğunu söylemişti.*" **OTU32**

tabiiyet a. (*ta:biyyet*) Ar. *tābi'iyyet* esk. Bir şeye veya bir kimseye bağlı olma, bağımlılık, bağlılık. **OTU 67, 75, 110², 111, 144, 174**

tabir a. Ar. *ta 'bīr* esk. Deyim. **OTU 33, 41, 53, 60², 61³, 196,**

tabir a. (*ta:bir*) Ar. *ta'bīr* esk. Deyiş, anlatım, ifade. **FH 54², 119², 122 OTU 12, 13, 23, 27, 28¹¹, 29⁴, 30², 37, 38², 42, 43, 48, 60³, 63, 83, 94, 95, 97², 99, 110, 112, 135, 155, 156, 182, 183⁶, 185, 210, 238, 294³**

tabiye *a. Ar. ta'biye* İstenen sonuca ulaşmak için izlenen yol, taktik. “Şinasi'nin muvaffakiyetsiz bir tabiyesi yüzünden, aralarına bir düşman gibi girmişti ve onları birbirinden uzaklaştırıyordu.” **FH 17**

tablo *a. (ta'blo) Fr. tableau* **1.** Birbiriyle olan ilgilerine göre düzenlenerek yazılmış şeylerin hepsi. **OTU 89** **2. mec.** Yaşanan, var olan olay ve olguların hepsinin genel görünüşü, manzara. **OTU 167**

tabut *a. Ar. t̄abūt* Ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç, sal. **OTU 68**

tacir *a. (ta:cir) Ar. tācir esk.* Ticaretle uğraşan kimse, tüccar. **OTU 57**

tadil *a. (ta:dil) esk.* Değişiklik. **OTU 150, 165** **tadil etmek** Değiştirmek. **OTU 78, 163, 216**

tahakkuk *a. Ar. taḥakkuk* Gerçekleşme, yerine gelme. **FH 51 OTU 176**

tahakküm *a. Ar. taḥakkum* Baskı, zorbalık, hükmetme. **FH 54, 66**

tahammül *a. Ar. taḥammul* **1.** İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma. **OTU 58, 224, 250** **2.** Nesnenin, güçlü, zorlayıcı dış etkenlere karşı koyabilmesi, dayanması. **OTU 99** **tahammül etmek** Dayanmak, katlanmak, kaldırmak. **FH 42, 72**

tahayyül *a. Ar. taḥayyul* Hayalde canlandırma. **FH 70** **tahayyül etmek** Tayal etmek. **FH 13², 63, 69**

tahin *a. Ahşap.* “Sağ kolda bir tek, büyük, tahini boyalı tahta konak vardı.” **FH 68, 70**

Tahir Nejad öz. a. Türk yazar ve filolog. “Hatırimda yanlış kalmamışsa, Ali Ulvi Elöve ve Tahir Nejad, öğretim bakımından eserdeki bu ‘kök-ek’ tasnifinin kolay ve elverişli olduğunu anlattılar.” **OTU 91², 96**

tahkik *a. (tahki:ki) Ar. taḥkīk* Soruşturma. **OTU 176²**

tahlil *a. Ar. taḥlīl* Çözümleme. **FH 96, 120 OTU 30, 40, 73², 98, 108, 119, 139³, 154, 175, 223** **tahlil etmek** Çözümlemek. **FH 61 OTU 95**

tahmil *a. Ar. taḥmīl (taḥmi:li) esk.* Yükleme. **OTU 224**

tahmin *a. (taḥmi:ni) Ar. taḥmīn* **1.** Akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi, bir olayı önceden kestirme, kestirim. **FH 23, 71 OTU 32, 93, 131, 221** **2.** Önceden kestirilen, düşünülen şey. **FH 62** **3.** Yaklaşık olarak değerlendirme Oranlama. **FH 91** **tahmin etmek** **1.** Kestirmek. **FH 74, 83 OTU 32², 188, 259** **2.** Yaklaşık olarak değerlendirmek Oranlamak. **FH 87**

tahminî *sf. (taḥmi:ni:) Ar. taḥmīnī* Oranlamaya, tahmine göre, kararlamaya, aşağı yukarı. **FH 82**

tahrif *a. (taḥri:fi) Ar. taḥrīf esk.* Bir şeyin aslını bozma, kalem oynatma, değiştirme. **FH 66** **tahrif etmek** Bozma, değiştirmek. **FH 66**

tahsil *a. (taḥsi:li) Ar. taḥṣīl* Öğrenim. **OTU 15, 18², 199², 213, 229** **tahsil görmek** Eğitim almak. **FH 104 OTU 213**

Tahsin Banguoğlu öz. a. Türk akademisyen, dilbilimci ve siyasetçi. “*Maarif Vekilliği, ileride yazdırılacak okul gramerlerinin esaslarını, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili Doçenti Tahsin Banguoğlu'na hazırlatmıştı.*” **OTU** 83, 85, 86, 87, 91, 92, 94, 97, 108², 131

tahsis a. (*tahsi:si*) Ar. *taḥṣīṣ* Bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma. **OTU** 184
tahsis etmek Ayırmak, özgülemek. **FH** 10 **OTU** 199, 206

tahta a. *Far. taḥte* **1.** Çeşitli işlerde kullanılmak üzere düz, enlice, uzun ve az kalın biçimde işlenmiş ağaç parçası. **FH** 25, 46, 56, 68 **2.** *sf.* Bu ağaçtan yapılmış. **FH** 47 **3.** Düz, enlice, uzun ve az kalın biçilmiş ağaç. **FH** 15 **OTU** 134

tahyir a. Ar. *taḥyīr* Bir kimseyi iki şeyden birini seçme hususunda serbest bırakma, istediğini seçmesini teklif etme, muhayyer bırakma. “*Bu tahyir edatının birinci ‘ya’dan sonraki şekli, ya ikinci bir ‘ya, yahut da ‘veya’ ve ‘yahut da’dır.*” **OTU** 277

takallüs a. Ar. *esk. takallüs taḳalluṣ* Kasılma. **takallüs etmek** Kasılmak. **FH** 65

takat,- ti a. (*ta:kat*) Ar. *ṭāḳat* Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hâl, derman, kuvvet. **OTU** 73

takdim a. (*takdi:mi*) Ar. *taḳdīm* Tanıtma, tanıştırma. **FH** 60

→ **takdim tehir**

takdim tehir a. Çeşitli amaçlarla

cümledeki öğelerin yerlerini değiştirme.

OTU 81

takdir a. (*takdi:ri*), Ar. *taḳdīr* **1.** Beğenme, beğenip belirtme, değer verme.

FH 49, 124 **2.** Bir şeyin değerini, önemini, gerekliliğini anlama. **OTU** 112
takdir etmek Önemini, gerekliliğini, değerini anlamak. **FH** 82 **OTU** 81, 265

takdirde *zf.* ...-dığı zaman. **OTU** 199, 234, 284

takılı *sf.* Takılmış, tutturulmuş, asılmış. **FH** 23²

takılmak (-e) (*nsz*) **1.** Bir yere ilişikten veya dokunduktan sonra oradan kurtulamamak. **FH** 11, 22 **2.** *mec.* Olumsuz veya aksayan, eksik bir yanını görerek üstünde durmak. **OTU** 53

takım a. Görev bakımından birbirini tamamlayan kimselerin topluluğu, grup, ekip, trup. **OTU** 220

takip a. (*ta:kip*) Ar. *taḳīb* Yetişmek, yakalamak veya bulmak amacıyla birinin arkasından gitme, izleme. **takip etmek** **1.** Bir şeyi izlemek. **FH** 58 **2.** Uymak. **FH** 14 **3.** Hemen arkasından gelmek. **FH** 43, 56, 74 **OTU** 19, 180² **4.** Dikkatle dinlemek, anlamak. **OTU** 182, 208

takke a. Ar. *ṭāḳīye* İnce kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık. **FH** 19, 69², 70

taklit,- di a. (*takli:di*) Ar. *taḳlīd* Belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma: **OTU** 55 **2.** Benzetilerek yapılmış şey. **OTU** 145 **taklit etmek** Bir kimseye

veya bir şeye benzemeye çalışmak, öykünmek. **FH 71 OTU 23², 64**

takma *sf. tıp.* Eksik bir organın yerini tutmak, bir organın sakatlığını örtmek amacıyla yapılan (organ veya parça), protez.

→ **takma diş**

takma diş *a.* Gerçek diş yerini tutabilecek biçimde yapılmış eğreti diş. **OTU 175**

takriben *zf. (takri:ben) Ar. taqrīben. esk.* Aşağı yukarı, yaklaşık olarak. **OTU 29**

takrir *a. (takri:ri) Ar. taqrīr esk.* Anlatma, ders verme. **OTU 250** **takrir etmek** Ders anlatmak. **OTU 265**

taktirde *zf. ...-dığı zaman.* **OTU 197**

talebe *a. Ar. talebe* Öğrenci. **OTU 48, 69, 81, 93, 114, 132, 198, 199, 225, 228, 273, 274**

talep,- bi *a. Ar. taleb* İstek. **OTU 42** **talep etmek** İstemek, istekte bulunmak. **OTU 180**

tali *sf. (ta:li:) (ta:li:) Ar. tālī esk.* İkinci derecede olan, ikincil. **OTU 111**

talim *a. (ta:lim) Ar. ta'līm* Öğretim. **OTU 242³**

Talim ve Terbiye Kurulu *öz. a.* Eğitim programlarını düzenleyen Milli Eğitim'e bağlı bir birim. "Maarif Vekâletinin çıkardığı 'Tercüme' mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin Eyüboğlu'nun Paul Valery'den Türkçeye çevirdikleri birkaç düşünce var." **OTU 52, 98, 243**

talimat *a. (ta:lima:ti) Ar. ta 'līmāt* Yönerge. **OTU 103**

tam *sf. Ar. tāmm* **1.** Eksiksiz, kesintisiz. **FH 62, 87², 88² OTU 13, 31, 35², 99, 100, 109, 119², 155, 167, 182, 187, 193, 202, 222, 226, 259, 260** **2.** Bütün, tüm. **OTU 60, 64, 201** **3.** En elverişli, en uygun. **OTU 60, 70, 109, 139, 140** **4.** *sf. mec.* Gerçek, kusursuz. **FH 111 OTU 56, 84, 104³, 105³, 179, 236** **5.** *zf.* Tıpkı. **FH 111 OTU 153, 282** **6.** *zf.* O sırada O anda. **FH 28, 61, 73, 70**

tamam *sf. Ar. tamām* **1.** Bütün, tüm. **FH 47², 92 OTU 20, 183, 273** **2.** *e. tkz.* Evet. **FH 23**

tamamiyle (*doğ.tamamıyla*) *zf. (tama:mi'yla)* Tam olarak, büsbütün, baştan sona, külliye. **FH 21, 52, 56, 60, 81, 113² OTU 40, 85, 111, 112, 131, 136, 151², 179, 192, 200, 228, 249, 258, 266, 270, 286, 288**

tamamlama *a.* Tamamlamak işi, tamlama, itmam. **OTU 228**

tamamlamak (*-i*) **1.** Eksiksiz, tamam duruma getirmek, bütünlemek. **FH 69, 123 OTU 32, 65², 180, 210, 228, 285, 291** **2.** Bitirmek. **OTU 287**

tamim *a. (tami:mi) Ar. ta 'mīm* Genelge, sirküler. **OTU 156, 243**

tamir *a. mec. (ta:mir) Ar. ta 'mīr* Yapılan bir yanlış, kusuru düzeltmeye çalışma. **tamir etmek** *mec.* Yapılan bir yanlış düzeltmeye çalışmak. **FH 61, 71**

tane *a.* (ta:ne) *Far.* *dāne* Herhangi bir sayıda olan şey, adet. **FH** 38 **OTU** 32⁵, 56, 58, 71², 133², 158

tanıdık *sf.* Tanışılıp konuşulan (kimse), bildik, tanış. **FH** 30

tanınmak (-i) **1.** Daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak, bilmek. **FH** 40, 60² **OTU** 75, 131, 236, 271 **2.** İlişkisi bulunmak. **FH** 70 **3.** Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak. **OTU** 40

tanınma *a.* Tanınmak işi. **OTU** 75

tanınmak (*nsz*) **1.** Hukuki yönden varlığı kabul edilmek. **OTU** 252 **2.** Herhangi bir özelliği ile bilinmek. **OTU** 156, 226, 286 **tanış** *sf.* Tanıdık (kimse veya yer). **OTU** 115

tanışmak (-le) (*nsz*) Daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanır duruma **FH** 57², 60

tanıtım (-e, -i) Bir kişinin kim olduğunu başkasına bildirmek, tanıştırmak. **FH** 59

tank *a.* *Fr.* *tank* *ask.* Zırhlı ve silahlı, tekerlekleri paletli, motorlu savaş taşıtı. **OTU** 60

tanrısal *sf.* *din b.* İlahî. **OTU** 169

tansiyon *a.* *Fr.* *tension* *mec.* Gerilim. **tansiyonu yükseltmek** Gerilimi arttırmak. **OTU** 258

Tanzimat *öz. a.* (*tanzi:ma:tı*) *Ar.* *tanzīmāt* *tar.* Sultan Abdülmecit zamanında, 1839'da Gülhane Hattı Hümayun'u adıyla anılan bir fermanla ilan edilen, yönetimi iyileştirme tasarısı ve bu iyileştirmenin yapıldığı dönem. "Türkçenin büyük

davalarından biri de kuyruğu Tanzimat'ta ve kafası bugün aramızda olan bu engereği derhal gebertmektir. " OTU 22², 56, 227², 265

tanzir *a.* (*tanzi:ri*) *Ar.* *tanzīr* *esk.* Benzetme. **tanzir etmek** Benzetmek. **OTU** 63, 142

taraf *a.* *Ar.* *ṭaraf* **1.** Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. **FH** 10, 14, 73 **OTU** 72 **2.** Yön, yan, doğrultu. **FH** 10, 11, 13, 14, 21, 24, 38, 39, 43, 44, 55, 64, 45, 48, 49, 56, 61, 66, 69, 79 101, 131 **OTU** 73⁴, 140 **3.** Yöre, yer. **FH** 78 **4.** İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri. **OTU** 13, 24, 35, 73², 154 **5.** Bir şeyin belli bölümü, kısmı **OTU** 73, 163

tarafından *zf.* **1.** ...-ınca. **FH** 10, 28, 40, 67 **OTU** 23, 24, 91, 98, 99, 103, 145, 146, 148, 149, 150, 156, 157, 162, 166, 167 **2.** Eliyle, aracılığıyla. **OTU** 20, 31, 54, 124, 128, 129, 130, 131, 145², 149, 159, 161, 163², 171, 202, 207, 210

tarafı *a.* Yandaş. **OTU** 116

tarafsız *sf.* Yansız. **OTU** 260

tarafsızlık,- ğı *a.* Yansızlık. **OTU** 172²

tarafdar *a.* (*taraf:ra*) *Ar.* *ṭaraf* + *Far.* - *dār* Yandaş. **OTU** 17, 38, 50³, 52, 103⁵, 105³, 107³, 114, 116, 162, 184, 187, 258², 276 **tarafdar olmak** Taraf tutmak. "Siz de mektubunuzda bu nevi uydurma kelimelere tarafdar olmadığınızı yazıyorsunuz." **OTU** 49, 108

tarak,- ğı *a.* Saçların, sakalın, hayvan tüylerinin karışıklığını gidermeye veya

kadınların saçlarını tutturmaya yarayan dişli araç. **FH** 37

Tarama Dergisi öz. a. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan dergi. “*Nitekim Tarama Dergisi, Kılavuz, Sözlük gibi bir sürü lügat kitaplarında öz Türkçe diye ortaya koyduğumuz kelimelerin yüzde doksan dokuzu lügat sayfalarında gömülü kaldı ve yaşamadı, çünkü dilin cevheri bunları kustu ve dışarı attı.*” **OTU** 134

tarama a. Taramak işi. **OTU** 232, 235, 278

taramak (-i) **1.** Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek. **FH** 77

2. mec. Derleme ve araştırma yapmak için bir yayını dikkatle gözden geçirmek veya gerekli kelime, cümle ve yazıları tespit etmek. **OTU** 229

tarassut,- du a. Ar. *tarāṣṣud* esk. Gözleme, gözetleme, dikkatle bakma. **OTU** 45

tarım a. Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması, ziraat. **OTU** 238

tarif a. Ar. (*ta:rif*) *ta'rif* **1.** Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme. **OTU** 86, 150, 203, 216 **2.** Tanım. **OTU** 55, 71, 86³, 87², 89³, 90, 91⁴, 92², 94, 148, 149, 170, 220, 294 **tarif etmek** Tanımlamak. **OTU** 84, 86, 90, 92, 149², 169, 170

tarife a. Ar. *ta' rife* Tanıtımlık. **OTU** 57

tarih a. (*ta:rih*) Ar. *tārīh* **1.** Bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz. **FH**

57 **OTU** 29, 129, 146, 161, 210, 261 **2.**

Toplumları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan Olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyetleri, kendi iç sorunlarını inceleyen bilim. **OTU** 11, 55, 56², 65, 112³, 115, 171, 210, 226², 227³, 235, 261, 262, 266 **3.** Bir konuyu geçmiş ve gelişimi içinde inceleyen anlatı. **FH** 60

OTU 24, 33, 101, 105, 136, 146, 173, 218, 228, 255², 257², 265, 266², 267, 268², 269², 272³, 273², 277, 286, 287, 290, 296

4. Tarih kitabı. **OTU** 266 **tarihe karışmak** Unutulmak, yalnız adı kalmak. **OTU** 24

tarihçe a. (*ta:rihçe*) Ar. *tārīh* + Far. *-çe* Bir olay veya nesnenin özet olarak yazılmış tarihi. **FH** 112

tarihçi a. Tarihsel konular üzerinde araştırmalar yapan, tarih kitapları yazan kimse, müverrih. **OTU** 76, 146

tarihî sf. (*ta:rihî:*) Ar. *tārīhī* **1.** Tarihsel. **OTU** 41, 81, 105, 106², 125, 211, 255, 261 **2. mec.** Unutulmayan, anılma değeri olan. **OTU** 94, 221

→ **tarihî coğrafya**

tarihî coğrafya Coğrafyanın tarihî yönünü ve gelişmesini ele alan ve inceleyen coğrafya kolu. **OTU** 112

tarihli sf. Herhangi bir tarihi taşıyan, günlü. **OTU** 42, 43

tarik a. (*tari:ki*) Ar. *ṭarīk* esk. Yol. **OTU**

tariz *a.* (*ta:ri:zi*) *Ar. ta'rîz. esk.* Kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama **tariz etmek** sataşmak, dokundurmak. **OTU** 17

tarla *a.* (*ta'rla*) Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası. **OTU** 114, 122

tartışma *a.* Birbirine karşıt düşünceleri karşılıklı savunma. **OTU** 141², 152, 162², 165, 167

tartışma *a.* Karşılıklı ağır sözler söyleyerek yapılan çekişme, atışma, ağız dalaşı, dil dalaşı, dil kavgası, ağız kavgası, münakaşa. **OTU** 163, 167

tarz *a.* *Ar. tarz* **1.** Biçim, yol. **FH** 92, 100 **OTU** 18, 53², 54, 61, 89, 136, 198, 202, 209², 227, 289 **2.** Özel oluş veya davranış biçimi, üslup, stil, janr. **FH** 58, 87, 115 **OTU** 78, 156, 208, 249, 258

tasarı *a.* **1.** Olması veya yapılması istenen bir şeyin zihinde aldığı biçim. **OTU** 144, 180 **2. huk.** Hukuki bir işlemin O işlemi yapmakla yetkili kurul veya organ önüne getirildiği andaki durumu, üstünde görüşme ve oylama yapılabilir durumdaki metin, layiha. **OTU** 150, 295³

tasarlamak (*-i*) Bir şeyin nasıl gerçekleşebileceğini düşünmek, zihinde hazırlamak. **FH** 69

tasarruf *a.* *Ar. taşarruf* **1.** Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım. **OTU** 252, 278 **2. ekon.** Tutum. **FH** 44 **OTU** 12, 34

tasavvuf *a.* *Ar. taşavvuf fel.* Tanrı'nın

niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla açıklayan dinî ve felsefi akım. **OTU** 61³

tasavvufi *sf.(tasavvufi:)* *Ar. taşavvufi* Tasavvufla ilgili, tasavvufa ait. **FH** 57

tasavvur *a.* *Ar. taşavvur* **1.** Tasarım. **FH** 55 **2.** Düşünce, amaç, niyet, maksat, plan. **FH** 38 **tasavvur etmek** Zihinde canlandırmak, göz önüne getirmek. **FH** 18, 22, 38, 116

tasdik (*tasdi:ki*) *Ar. taşdik* **OTU** 228

tasdik etmek **1.** Doğrulamak. **FH** 72, 120 **2.** Onaylamak. **FH** 17, 85 **OTU** 16

tasfiye *a.* *Ar. tasfiye db.* **1.** Özleştirme. **OTU** 20, 21³, 106, 107², 161², 170, 215², 254, 277, 293, 297 **2.** Arıtma, ayıklama, temizleme. **OTU** 28, 29, 31, 69, 101, 135, 175, 201 **tasfiye etmek** **1.** Arıtmak, temizlemek. **OTU** 15, 170 **2.** Yok etmek Ortadan kaldırmak. **OTU** 75, 215, 276

tasfiyeci *a. db.* Özleştirme. **OTU** 162⁴

tasfiyecilik,- ği *a. db.* Özleştirme. **OTU** 162

tashih *a.* (*tashi:hi*) *Ar. taşih* Düzeltme, düzelti. **FH** 110 **OTU** 77, 95, 231 **tashih etmek** Düzeltmek, doğrultmak. **FH** 53

tasnif *a.* *Ar. taşnif* Bölümleme. **FH** 120 **OTU** 40², 85, 86, 87⁴, 89, 90, 91⁴, 92³, 93, 94, 95, 104, 119 **tasnif yapmak** Bölümlemek. **OTU** 85

tasrif *a.* (*tasri:fi*) *Ar. taşrif db. esk.* Çekim. **OTU** 84, 92², 95⁴, 96², 98, 187

tasrifli dil *db.* Çekimli diller. "Tasrifli diller yahut bükümlü bu dillerde söz kökleri hem değişir, hem de ek alır."

OTU 86, 87

tasrih *a. (tasri:hi) Ar. taşriḥ esk.* Belirtme. **tasrih etmek** Açıkça belirtmek.

OTU 19, 88

tastamam *sf. (ta'stamam)* Çok uygun, tıpatıp. **OTU** 153, 183

tasvip,- bi *a. (tasvi:bi) Ar. taşvīb* Bir düşünce veya davranışın doğru olduğunu belirtme Onama, uygun bulma. **FH** 85 **OTU** 219, 297

Tasvir *bk. Tasvir-i Efkâr* **OTU** 66, 77, 265

Tasvir-i Efkâr *öz. a. İbrahim Şinasi'nin* 28 Haziran 1862'de yayımlamaya başladığı Osmanlı gazetesi. “*Bu satırların Ulus gazetesinde intişarından bir gün sonra, benim de Tasviri Efkâr'da bir cetvelle beraber tıpkısı tıpkısına bu esasları ortaya koyan bir makalem çıkmıştı.*” **OTU** 126

taş *a.* Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. **FH** 47

→ **taş basması, Taş Devri**

taşımak (-i) **1.** Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek. **FH** 112 **OTU** 63 **2. mec.** Sahip olmak, özellik olarak bulundurmak. **FH** 94, 101 **OTU** 62, 115, 130, 165, 168, 209, 223, 229, 290 **3. mec.** Katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek. **OTU** 184, 205, 236,

taş basması Basım yöntemi, taş baskı. **OTU** 55

Taş Devri *öz. a. tar.* İnsanın ortaya çıkışı

ve taştan araçlar yapmasından başlayarak kalkolitiğin sonuna kadar geçen tarih öncesi dönem. **OTU** 170

taşırmaq (-i) Taşmasına yol açmak. **OTU** 252²

taşıt *a.* Otomobil, tren, gemi, uçak gibi taşıma araçlarının ortak adı, nakil aracı, nakil vasıtası, vasıta. **OTU** 152

taşiyabilmek (-i) Taşıma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 41

taşkınlık,- ğı *a.* Taşkın olma durumu veya taşkınca davranış. **OTU** 135, 172

taşlık,- ğı *a.* Taşla döşenmiş avlu, sofa, merdiven altı vb. **FH** 15, 18, 24, 54

taşra *a. (ta'şra)* Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık **OTU** 256

tat,- dı *meç.* Hoşa giden durum, lezzet, zevk. **OTU** 31, 117

tatbik *a. (tatbi:ki) Ar. taṭbīk* Uygulama, pratik. **OTU** 130, 252², 266 **tatbik etmek** Uygulamak. **FH** 123 **OTU** 30, 155, 196, 252

tatbikat *a. (tatbi:ka:t) Ar. taṭbīkāt* Uygulama. **OTU** 246, 279

tatlı *sf. meç.* **1.** İnsanı çeken, göze, kulağa hoş gelen, rahatlatan, dinlendiren, sevindiren. **FH** 95 **2.** Sevimli, hoş. **FH** 32 **OTU** 211, 229 **3. zf. meç.** Hoşa gidecek bir biçimde, tatlılıkla. **OTU** 45

→ **tatlı dil, tatlı su**

tatlı dil *a.* Gönül alıcı söz, tatlı söz. **FH** 25 **OTU** 74

tatlı su *a.* Acı veya tuzlu olmayan, içilebilen su. **FH** 46

tatmak,- dar (-i) *mec.* Duymak, hissetmek. **FH** 65

tatmin *a. (tatmi:ni) Ar. taṭmīn* İstenen bir şeyin gerçekleşmesini sağlama, gönül doygunluğuna erme, doyum. **tatmin etmek** Karşısındakine güven vererek onu istenilen bir biçimde hoşnut etmek. **FH** 130 **tatmin olmak** İsteddiği bir şeye ulaşarak hoşnut olmak, rahatlamak, doyurulmak. **FH** 88 **tatmin etmek** *mec.* Doyurmak. **FH** 103

tatsız *sf. mec.* Hoşa gitmeyen, can sıkıcı. **OTU** 184

tav'an *zf. Ar. ṭav'an* İsteyerek, zorlanmadan, kendi isteğiyle. “Türkiye’de pek çok insan tav’inin manasını, az çok münevver herkes arasında kullanılan ‘tav’an ve kerhen’ tabiri delaletiyle anlayabilir, diyor.” **OTU** 60²

→ **tav’an ve kerhen**

tav’an ve kerhen İster istemez. “Türkiye’de pek çok insan tav’inin manasını, az çok münevver herkes arasında kullanılan ‘tav’an ve kerhen’ tabiri delaletiyle anlayabilir, diyor.” **OTU** 60

tava *a. Far. tāve* Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap. **OTU** 217

tavan *a.* Bir yapının, kapalı bir yerin üst bölümünü oluşturan düz ve yatay yüzey, taban karşıtı. **OTU** 269

tavır,- vrı *a. Ar. ṭavr* **1.** Durum, vaziyet, hâl. **FH** 24, 58, 72, 75, 101, 106 **2.** Bir

olay, bir durum karşısında kişinin takındığı davranış. **FH** 28

tav’i *zf. Ar. ṭav’ī* Kendiliğinden. “Arkadaş ısrar ediyor ve ‘spontane’ tabirini eskilerden tav’i kelimesi ile tercüme etmelerini Türkçemize aslından daha çok yakıştırıyor” **OTU** 60⁴

tavsifli *a. esk.* Nitelendirilmiş, vasıflandırılmış olan. “Münakaşaya sebep olan bu ikinci nevi isim terkiplerine ‘tavsifli veya teşbihli isim terkibi’ adını veririz.” **OTU** 94

tavsiye *a. Ar. tavṣiye* Bir şeyin, bir kimsenin iyi, işe yarar olduğunu ilgili kişiye söyleme, referans. **tavsiye etmek** Önermek. **OTU** 230, 268

tavus *a. Ar. ṭāvus hay. b.* Tavus kuşu.

→ **tavus yeşili**

tavus yeşili *a.* Tavusun kuyruğunda görülen yeşil, zümrüt yeşili. **OTU** 140

tayin *a. (ta:yin) Ar. ta’yīn* Ne olduğunu anlama, gösterme, belirtme, kararlaştırma. **FH** 119 **OTU** 125, 139, 152 **tayin etmek** **1.** Kararlaştırmak. **FH** 94², 119, 134 **2.** Belirlemek. **OTU** 77, 84, 134, 135, 151, 166, 236, 259

tayyare *a. (tayya:re) Ar. ṭayyāre esk.* Uçak. **FH** 122

tay *a. Ar. ṭayy* Aşma, üzerinden geçme, katetme. **tayyetmek** *Ar. ṭayy + T. etmek* Ortadan kaldırmak, çıkarmak, silmek. “Tayyetmek yerine silmek.” **OTU** 118

taze *sf. (ta:ze) Far. tāze mec.* Yeni, zamanı geçmemiş. **FH** 55 **OTU** 20,22

tazelemek (-i) 1. Yenisiyle veya tazesiyle değiştirmek. **FH** 107 **2.** (*nsz*) Bir işi bir daha yapmak, tekrarlamak. **OTU** 97

tazelik,- ği *a.* 1. Taze olma durumu, körpelik, taravet. **FH** 53 **OTU** 121, 147 **2.** *mec.* Dinç, diri, canlı olma durumu. **OTU** 130

tazyik *a.* (*tazyi:ki*) *Ar.* *tazyīk* *mec.* Manevi baskı, zorlama, zarara sokma. **FH** 62, 65, 81

teamül *a.* (*tea:mül*) *Ar.* *te'āmūl* Bir yerde öteden beri olagelen davranış. **OTU** 247

tebaa *a.* *Ar.* *teba'a huk. esk.* Uyruk **OTU** 33, 110

tebdil *a.* (*tebdi:li*) *Ar.* *tebdīl* *esk.* Değiştirme. **OTU** 224

tebeddül *a.* *Ar.* *tebeddul* *esk.* Bir durumdan başka bir duruma geçme, değişme. **OTU** 224

tebessüm *a.* *Ar.* *tebessum* Gülümseme. **FH** 14, 22, 50, 53, 71, 81, 128, 130

tebeşir *a.* *Far.* *tebāşīr* Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde iz bırakan, beyaz veya açık renkte kireçli kaya. **FH** 56

tebliğ *a.* *tebliğ* *esk.* Bildiri. **OTU** 45

tebrik,- ği *a.* *Ar.* *tebrīk* Kutlama. **tebrik etmek** Kutlamak. **OTU** 130

tecavüz *a.* (*teca:vüz*) *Ar.* *tecāvuz* Saldırı. **OTU** 206, 278

tecelli *a.* (*tecelli:*) *Ar.* *tecellī* Belirme, görünme Ortaya çıkma, zuhur etme, meydana çıkma. **OTU** 99

tecessüs *a.* *Ar.* *tecessus* *esk.* 1. Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri

öğrenmeye çalışma. **FH** 33, 57, 127 **2.** Merakını gidermeye çalışma, görme, anlama merakı. **FH** 58, 62², 65, 76 **OTU** 49, 74, 243 **tecessüs uyandırmak** Meraklandırmaya yol açmak. “*Fransızların ‘curiosités’ dedikleri ve ‘tecessüs uyandıran şeyler’ manasına gelen kelimenin, bizde ‘merak’tan başka karşılığı yok.*” **OTU** 49

tecrit,- di *a.* (*tecri:di*), *Ar.* *tecrīd* Ayırma, ayrı bir tarafta tutma. **tecrit etmek** Herkesten veya her şeyden ayırmak, bir kenara koymak. **FH** 94

tecrübe *a.* *Ar.* *tecribe* Deneyim. **FH** 28 **OTU** 24, 25, 47, 48², 50, 75, 89, 105, 122, 146³, 163 166, 167, 176², 233, 275³

tecrübî *sf.* (*tecrübi:*) *Ar.* *tecribī* *esk.* Deneye dayanan, deneme ile ilgili, deneysel. **OTU** 89

tecrübiye *a.* *Ar.* *fel.* *Ampirizm, deneycilik, deneyselcilik, görgücülük.* “tecrübiye-experimentalisme” **OTU** 163

teçhiz *a.* (*teçhi:zi*) *Ar.* *techīz* *esk.* Donatma, donatım. **teçhiz etmek** Donatmak. **OTU** 55

tedahül *a.* (*teda:hül*) *Ar.* *tedāhul* *esk.* Birbirinin içine girme. **OTU** 92

tedai *a.* (*teda:i:*) *Ar.* *tedāī ruh b. esk.* Çağrışım. **OTU** 105, 120, 157, 234, 287

tedai etmek Çağrışım yapmak. “*‘İdeal’ kelimesi Yunanca aslı ve bütün ilim dünyasında kullanılan bu şekli ile o merhalelerin hepsini tedai ettirmedikçe tam teşekkül etmiş bir ilim mefhumu olamaz.*” **OTU** 105, 140, 157, 261

tedarik *a. (teda:rik) Ar. tedāruk* Araştırıp bulma, sağlama, elde etme. **tedarik etmek** Bulmak, sağlamak. **OTU** 42, 49, 232

tedavi *a. (teda:vi:) Ar. tedāvī mec.* Aksayan bir şeyi düzeltme, iyileştirme. **OTU** 147 **tedavi görmek** İyileşmek amacıyla sağlık uygulamalarından geçmek. **OTU** 192

tedbir *a. Ar. tadbīr* Önlem. **OTU** 242 **tedbir almak** Önlem almak. **OTU** 100

tediye *a. Ar. te'diye tic. esk.* Ödeme. **tediye etmek** Ödemek. **OTU** 29

tedriç,- ci *a. (tedri:ci) Ar. tadrīc esk.* Derece derece ilerleme, kerteleme. **OTU** 114, 116²

tedris *a. (tedri:si) Ar. tadrīs esk.* Ders verme, öğretme, öğretim. **OTU** 46, 69, 98, 142

tedvin *a. (tedvi:ni) Ar. tedvīn esk.* Derleme. **OTU** 154

teemmül *a. Ar. esk. te'emmul* Bir işi ayrıntılarıyla düşünme, düşünüp taşınma. **FH** 75

teessüf *a. (te'essüf) Ar. te'essuf* Acınma, yazıklanma. **teessüf etmek** Acımak, üzölmek, yazıklanmak. **OTU** 225

teessür *a. (te'essür), Ar. te'eşsur esk.* Üzüntü. **FH** 45, 55 **OTU** 165

teessüs *a. Ar. te'ssus esk.* Kurulma Ortaya çıkma. **teessüs etmek** Kurulmak Ortaya çıkmak. **OTU** 99, 134

tefehüm *a. Ar. tefehum esk.* Anlama. **FH** 101

tefekür *a. Ar. tefekkur esk.* Düşünme,

düşünüş. **OTU** 54, 295

teferruat *a. (teferrua:tı) Ar. teferru'āt* Ayrıntı. **FH** 12, 21, 44, 78, 81, 105 **OTU** 89, 98

tefil babı *db.* Sülasi mücerret fiilin ortasındaki harfi şeddeli okumak suretiyle dört harfe çevrilen fiil grubu. "Arapça tefil babından tenkidin ismi faili (öznesi) olduğunu Osmanlıca dil bilgisinden mahrum bırakılan gençler bilmezler." **OTU** 276

tefrika *a. Ar. tefrika* Gazete veya dergilerde çıkan, birbirini tamamlayan yazılardan oluşan dizi. **OTU** 224 **tefrika etmek** Yazı dizisi, roman vb.ni gazete ve dergilerde bölümler hâlinde yayımlamak. **OTU** 236

tefsir *a. (tefsi:ri) Ar. tefsīr* Yorumlama. **OTU** 53, 267, 294

teftiş *a. Ar. teftiş* Denetleme. **teftiş etmek** Denetlemek. **FH** 71, 106

tehdit *a. Ar. tehdīd* Gözdağı. **OTU** 296 **tehdit etmek** Tehlikeli bir durum yaratmak. **FH** 22 **OTU** 124

tehir *a. (te:hir) Ar. te'hīr* Sonraya bırakma, erteleme. **FH** 60 **tehir etmek** Ertelemek. **FH** 89

tehlike *a. Ar. tehluke* 1. Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum, muhatara. **FH** 122 **OTU** 101 2. Gerçekleşme ihtimali bulunan fakat istenmeyen sakıncalı durum. **FH** 93 **OTU** 148, 258

tehlikeli *sf.* Tehlikesi olan, korkulu, muhataralı. **FH** 46, 55, 56, 60 **OTU** 208, 279

tek *sf.* **1.** Eşi olmayan, biricik, yegâne. **OTU** 23, 32, 63², 65, 81, 130, 138², 228 **2.** *a.* Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelere her biri. **OTU** 32, 125 **3.** *zf.* Yalnızca. **OTU** 25, 34, 56, 63, 86, 177 **4.** *sf. mec.* Hiç, hiçbir. **OTU** 23, 32, 37, 56, 71, 74² 159, 200, 275 **5.** *sf.* Sayısal olarak bir. “*Telaffuzda bir üstün-esre farkının imlada "ha" harfinin üzerine kazara düşen tek noktanın, gramerde, fazla görülen bir atıf vavının açtığı sayısız münakaşalara şahit olmuşuzdur.*” **OTU** 142, 232, 277 **6.** *sf.* Yalnız bir, başka olmayan. “*Zamanında yapılan tenkidler tek parti devrinin maarifinde tesirsiz kaldı.*” **OTU** 73², 228

→ **tek başına, tek tük, teker teker**

tek başına Kendi kendine, yalnız olarak, münferiden. **FH** 32, 69 **OTU** 123, 133², 146, 216, 240², 288³

tek heceli dil *db.* Ayrımlı, tek seslemlı, dillere verilen ad. “*Tek heceli diller, bu dillerin söz kökleri tek hecelidir, hiç değişmez ve sonuna ek gelmez.*” **OTU** 86

tek tük *sf.* Az, seyrek. **OTU** 13

tekâmül *a.* (*tekâ:mül*) *Ar.* *tekâmül esk.* Gelişim, gelişme. **FH** 98, 122 **OTU** 21, 31, 48, 50, 60, 61, 68, 76, 78, 97, 105, 106, 115, 116³, 117² 122, 124, 131², 133, 134³, 136, 144, 146, 147, 151, 155³, 177, 178, 219, 220, 224, 252, 253, 255, 257 **tekâmül etmek** Olgunlaşmak. **OTU** 24,

25, 34, 82 50

tekaüt,- dü *a.* (*teka:üt*) *Ar.* *teḳā'ud esk.* Emekli. **tekaüt edilmek** Emekliye ayrılmak. “*Maarif evrak müdürlüğünden tekaüt edilmişti.*” **FH** 56

→ **tekaüt maaşı**

tekaüt maaşı *a.* Emekli aylığı. **FH** 36

tekel *a.* Devletin herhangi bir üretim alanını elinde tutması, satışı tek elden yönetmesi ve fiyata hâkim olması durumu, inhisar, monopol. **OTU** 140³, 141

teker teker *zf.* Birer birer, ayrı ayrı. **OTU** 42

tekerleme *a.* **1.** Çoğunlukla basmakalıp söz. **OTU** 233⁴, 234² **2.** Birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı. **OTU** 132

tekerrür *a.* *Ar.* *tekerrur* Tekrarlanma. **OTU** 291

tekit *a.* (*te:ki:di*) *Ar.* *te'kīd* Üsteleme. **tekit etmek** Üstelemek. **OTU** 77

teklif *a.* *Ar.* *teklīf* İncelenmek veya kabul edilmek için bir şey sunma, önerme, öneri. **FH** 71, 88 **OTU** 82, 85, 88, 93, 94, 97, 98, 99², 100, 226 **teklif etmek** **1.** Önermek, öneride bulunmak. **FH** 34, 36, 45, 86 **OTU** 82, 86, 91, 96, 97, 98, 99, 100, 114 **2.** Öne sürmek. **FH** 88, 93 **3.** Önermek, öneride bulunmak. **OTU** 33, 47, 82, 125

tekme *a.* Ayakla vuruş. **OTU** 140 **tekme savurmak** Tekme atmak, ayağıyla sertçe vurmak. “*Latin harflerinden evvelki edebî, felsefî, ilmî eserlerimize, kitaplarının çeşidi milyonu aşan millî*

kütüphanelerimize ‘Canı cehenneme!’ der gibi bir tekme savurmuş.” OTU 26, 226

tekme yemek a. birinin ayağından darbe almak. OTU 205

teknik a. Fr. *Technique* **1.** Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi. FH 119, 120 OTU 33, 159, 166, 171², 181² **2.** Fizik, kimya, matematik vb. bilimlerde elde edilen verileri iş ve yapım alanında uygulama. OTU 121, 142, 158, 173, 182, 185, 187, 202², 232, 233, 251, 257, 259,

→ **teknik mektep**

teknik mektep a. Öğrencileri teknin alanlarda yetiştiren okul. OTU 52

teknisyen a. Fr. *technicien* Teknikçi. OTU 145

tekrar a. (*tekra:rı*) Ar. *tekrār* **1.** Aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması. OTU 53, 122, 136, 240 **2.** zf. Bir daha, yine, yeniden, gene. FH 10, 11, 18, 22, 23, 31, 35, 38, 49, 77, 78, 86, 105, 112, 113 OTU 21, 34, 75, 78, 296 **tekrar etmek** Yeni baştan söylemek veya yapmak. FH 12, 15, 22, 28³, 84, 94 OTU 171, 283

→ **tekrar tekrar**

tekrar tekrar zf. Üst üste, ardı ardına. OTU 206

tekrarlama a. Tekrarlamak işi. OTU 126, 158, 168

tekrarlamak (-i) **1.** Bir işi bir kez daha yapmak, yinelemek, tekrar etmek. FH 28, 35, 54, 105 OTU 63, 67, 70, 77, 82, 133,

138 **2.** Yinelemek, tekrar etmek. OTU 31, 38

tekrarlanabilmek (nsz) Tekrarlanma imkânı veya olasılığı bulunmak, yinelenenilmek. OTU 254

tekrarlanmak (nsz) Tekrar edilmek, yinelenmek. OTU 24, 80, 98

teksif a. (*teksi:fi*) Ar. *tekşif* esk. Yoğunlaştırma, sıklaştırma, koyulaştırma. **teksif etmek** Yoğunlaştırmak. FH 94

tekzip,- bi a. (*tekzi:bi*) Ari. *tekzib* Yalanlama. OTU 228², 248⁴, 252 **tekzip etmek** Yalanlamak, doğru olmadığını açıklamak. OTU 252

tel a. Türlü metallerden yapılmış, kopmaya karşı bir direnç gösteren ince uzun nesne. FH 29, 41, 68

telaffuz a. (*l ince okunur*) Ar. *telaffuz* Söyleyiş. OTU 58, 79, 80⁶, 108, 142, 154, 193², 209², 218, 219, 256, 258, 260, 282, 283 **telaffuz etmek** Söylemek. OTU 175, 176, 193, 209, 212, 217, 218, 219, 221, 251, 283²

telafi a. (*tela:fi: l ince okunur*) Ar. *telāfi* Kötü bir etkiyi veya sonucu başka bir etki ile yok etme, karşılama, yerine koyma. OTU 29 FH 66 **telafi etmek** Zıyan olan veya elden çıkan bir şeyin yerini doldurmak, karşılamak. OTU 285

telakki a. Ar. *telakki* (*telakki: l ince okunur*) Anlayış. OTU 21, 27, 35³, 61, 95, 111, 130², 131², 140, 141 **telakki etmek** Saymak, öyle kabul etmek, öyle anlamak. OTU 14, 35, 78, 89, 90, 92, 96, 113, 123, 143

telaş *a. (tela:şı, l ince okunur) Ar. telāşī* **1.** Kaygı, tasa, sıkıntı, endişe. **OTU** 49², 50, 93, 151 **2.** Herhangi bir sebeple acelecilik. **FH** 82 **telaş etmek** Sıkıntı duyarak acele etmek, endişelenmek, telaşlanmak. **OTU** 50

telefon *a. Fr. téléphone* **1.** Konuşmaları ileten ve yansıtan düzenek. **OTU** 33, 60, 100, 166, 197, 244 **2.** Birbirinden uzakta bulunan kişilerin konuşmasını sağlayan aygıt: **OTU** 194, 222, 244², 248, 271, 274

telgraf *a. Fr. télégraphe* İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeni. **OTU** 22

telif *a. (te:lif) te'lif esk.* **1.** Uzlaştırma. **OTU** 79, 93, 162 **2. esk.** Kitap yazma. **OTU** 182 **3. sf. esk.** Yazarın kendisinin kaleme aldığı. **OTU** 54, 199 **telif etmek** Uzlaştırmak. **OTU** 163

telifçi *a.* Seçmeci, eklektik olan. “*Bir de, ananeciler müstesna, itidalcilerin, Latince, Yunanca ve öz Türkçe taraftarlarının fikirlerini barıştırmak isteyen bir telifçiler grubu vardır.*” **OTU** 103, 104², 162

telkin *a. (telki:ni) Ar. telkīn* Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama. **FH** 15, 59, 60 **OTU** 64, 77, 89, 125, 188, 205 **telkin etmek** Aşılama **FH** 52, 101

temas *a. (tema:sı) Ar. temāss* **1.** İlişki kurma, münasebet. **OTU** 63, 115², 177, 227, 253 **2.** Gidip gelme, ulaşım, bağlantı. **FH** 57 **(biriyle) temas etmek** (I) Görüşüp

konuşmak. **FH** 69 **(bir şeye) temas etmek** (II) Değınmek, sözünü etmek, bahsetmek.

OTU 27 **temasa girmek** İlişki kurmak “*Osmanlı Türkçesi, asırlardan beri, bir yandan özleşirken, bir yandan da temasa girdiği yabancı kültür ve medeniyet dillerinden birçok kelimeler almıştır.*” **OTU** 252

temayül *a. (tema:yül) Ar. temāyul* **1.** Bir tarafa eğilme, meyletme. **FH** 63, 88, 120 **OTU** 21, 137, 151², 166², 167, 183² **2. mec.** Bir kimseye veya bir şeye ilgi duyma. **OTU** 146, 282

tembel *sf. Far. tenbel* İş görmeyi, çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçan (kimse), üşengeç. **FH** 48, 50² **OTU** 135, 147

tembih *a. (tembi:hi) Ar. tembīh* Bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu üstelerek hatırlatma, uyarı, uyarma. **tembih etmek** Bir şeyin belli biçimde ve yolla yapılmasını istemek, söylemek, uyararak. **FH** 63, 114 **OTU** 141

temdin *a. Ar. temdīn* Medenileştirme. “*Dünkü yazımdaki düşünceyi temellendiren kelime, ‘temdin’ kelimesi, metinde ve serlevhada hep ‘temeddin’ diye geçmiştir.*” **OTU** 224²

temeddün *a. Ar. temeddun esk.* Uygarlaşma, medenileşme. **OTU** 224

temel *sf. Rum. mec.* **1.** En önemli, belli başlı, ana, taban, esas, asıl, baz **OTU** 126, 288 **2.** Bir şeyin gelişimi için gereken ilk

ögeler. **OTU** 107³ **temel atmak** Bir şeyin gelişmesinin, büyümesinin başlangıcını oluşturmak. **OTU** 31, 78, 80, 115

temellendirmek (-i) Temel tutmasını sağlamak, yerleştirmek. **OTU** 224

temelli *sf. mec.* Geçici olmayan, sürekli, kalıcı, devamlı, daimî. **OTU** 236

temellük *a. Ar. temellük esk.* Kendine mal etme. **FH** 64, 66

temenni *a. (temenni:)* **1.** Bir şeyin gerçekleşmesini dileme. **OTU** 221 **2.** Dilek. **OTU** 238 **temenni etmek** Dilemek. **FH** 113 **OTU** 285

temessül *a. Ar. temessul esk.* Benzeşme. **OTU** 283

temin *a. Ar. te'mîn* Sağlama, elde etme. **FH** 15 **temin etmek** **1.** Sağlamak, elde etmek, tedarik etmek. **OTU** 30, 64, 79, 80, 112 **2.** Korkusunu gidermek, güven vermek. **OTU** 108, 113, 116, 228

teminat *a. (te:mina:ti), Ar. te'mînât* Güvence. **FH** 15, 40, 130

temiz *sf. Ar. temyiz* **1.** Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı, pak, münezzeh, hijyen, hijyenik. **FH** 35, 42, 45, 78² **2.** Özenle yapılmış. **OTU** 139

temizce *zf. (temi'zce)* Temiz bir biçimde. **FH** 29

temizlenmek (*nsz*) Temiz duruma gelmek, arınmak, paklanmak. **FH** 68

temmuz *a. Ar. temmüz* Yılın yedinci ayı Orak ayı. **OTU** 36, 161

temsil *a. Ar. temşil* Oyun. **OTU** 76

temsil etmek Belirgin özellikleri ile yansıtmak, sembolü olmak. **FH** 48 **OTU**

69, 107, 131, 181, 251

temsilci *a.* Hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranan kimse, mümessil. **OTU** 167²

temsîlî *sf. (temsî:li:)* *Ar. temşîlî esk.* Bir şeyi göz önünde canlandıran, temsille ilgili. **OTU** 182

temyiz *a. (temyi:zi)* *Ar. temyiz esk.* **1.** Ayırt etme. **OTU** 277 **2.** huk. Mahkemelerce verilen kararın kanun ve usul yönünden incelenmesini sağlayan yasal yol. **OTU** 147

tenafür *a. (tena:für)* *Ar. tenāfur ed. esk.* Ses uyumsuzluğu. **OTU** 244, 283

tenasül *a. (tena:sül)* *Ar. tenāsul biy. esk.* Üreme. **OTU** 284

teneffüs *a. Ar. teneffüs biy.* Solunum. **FH** 77

teneke *a.* Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sac. **FH** 45

tenevvür *a. Ar. tenevvur esk.* Aydınlanma. **OTU** 224

tenezzül *a. Ar. tenezzul* Kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme. **OTU** 224

tenha *sf. (tenha:)* *Far. تنها* Kalabalık olmayan. **FH** 34

tenkit,- di *a. Ar. tenkîd* Eleştirme, eleştiri. **FH** 53 **OTU** 39, 69, 72, 84², 86², 91, 95³, 100, 162, 168², 175⁵, 181, 196², 206 219, 228, 252², 274, 276³, 277², 294

tenkit etmek Eleştirmek. **FH** 22, 113 **OTU** 69, 84, 85, 91, 95, 100, 157, 169, 275

tenkitçi *a.* Eleştirici. **OTU** 145, 230, 266,

276²

tente *a. (te'nte) İt. tenda* Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon vb.nden yapılmış örtü.

FH 79

tentene *a. hlk. Fr. dentelle* Dantel. **FH 78**

tenvir *a. (tenvi:ri) Ar. tenvir esk.* Işıklandırma, aydınlatma. **OTU 224**

tenzil *a. (tenzi:li) Ar. tenzīl esk.* İndirme, azaltma, çıkartma, aşağı düşürme, aşağılama. **OTU 224**

tenzilât *a. (tenzi:la:tı l ince okunur) Ar. tenzīlât tic.* İndirim. **OTU 216**

teori *a. Fr. théorie* Kuram. **OTU 124**

tepe *a.* Bir şeyin en üstteki bölümü. **FH 19**

→ **tepe aşağı**

tepe aşağı *zf.* Baş aşağı. **OTU 57**

tepelemek *mec.* Kıyasıya dövmek. **OTU 140**

tepki *a. 1.* Bir cismin kendini iten veya sıkıştıran başka bir cisme gösterdiği karşı etki, aksülamel, reaksiyon. **OTU 136, 140, 157 2.** Herhangi bir etkiye cevap olarak doğan, genellikle olumsuz söz veya davranış. **OTU 184**

tepmek,- er (-i) *mec. 1.*Yeniden ortaya çıkmak, tazelenmek, depreşmek. **OTU 263 2.** Değerini anlamamak veya kestirememek, geri çevirmek: **OTU 151**

tepsi *a.* Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kap. **FH 55, 84**

terakki *a. (terakki:) Ar. terakki esk.* İlerleme, yükselme, gelişme. **FH 98 OTU**

65²

terbiye *a. Ar. terbiye 1.* Eğitim. **OTU 17, 35, 41, 64, 187, 242, 243 2.** Görgü. **OTU 19, 27, 29, 52, 57 terbiye almak** Belli bir eğitimle, görgüyle yetişmek. **FH 29, 59 terbiye etmek** Eğitmek. **FH 104 terbiyesiz** *sf.* Terbiyesi olmayan. **OTU 221**

tercih *a. Ar. terciḥ* Yeğleme. **OTU 140, 141, 171, 184, 215², 239, 278² tercih etmek** Yeğlemek. **FH 91 OTU 13, 20, 35, 37, 65, 76, 81, 82, 103, 114, 137, 158, 166, 182, 198, 214², 291**

tercüman *a. Ar. tercemān* Çevirmen. **OTU 273**

tercüme *a. Ar. terceme* Çeviri. **FH 51, 131 OTU 15, 53⁹, 54³, 55, 61, 75, 112², 123, 136, 138, 171, 182, 195, 196, 214, 238, 273 tercüme etmek** Çeviri yapmak. **OTU 22, 38, 45, 49, 50, 52³, 53², 54⁴ 60, 61³ 62², 63, 70, 112, 148, 187, 188², 199, 226, 254,**

Tercüme Bürosu *öz. a.* Fenerli Rum Divanı Humayun tercümanlarının 1821 Rum isyanında taraf olmaları üzerine Osmanlı Hükümeti kendi memurlarına yabancı dil öğretmek için açılan kurum. “Maarif Vekâletinin çıkardığı ‘Tercüme’ mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin Eyüboğlu'nun Paul Valery' den Türkçeye çevirdikleri birkaç düşünce var.” **OTU 52, 54, 55**

tereddi *a. (tereddi.) Ar. tereddī esk.*

Yozlaşma. **OTU** 40 **tereddi etmek**
Soysuzlaşmak, yolsuzlaşmak. **FH** 118
OTU 40
tereddüt,- dü *a. Ar. tereddud* Kararsızlık,
duraksama, ikircik, ikirciklik. **FH** 49, 123
OTU 20, 21, 25, 37, 76, 81, 82, 139, 140,
147, 167, 214⁴, 215⁴, 247, 252 **tereddüde**
düşmek Kararsızlık yaşamak. “*Onun gizli*
bir sevinçle karışan bu acelesi, Şinasi'yi
tereddüde düşürdü.” **FH** 10 **tereddüt**
etmek Kararsız davranmak, duraksamak.
FH 47, 99 **OTU** 173, 238, 239
teressüm *a. Ar. teressum* Şekillenme.
teressüm etmek Şekil almak,
şekillenmek. “*Bu ihtiyar kadının sarı yüzü*
de yavaş yavaş teressüm etti.” **FH** 107
terim *a.* Bir bilim, sanat, meslek dalıyla
veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir
kavramı karşılayan kelime, ıstılah. **OTU**
34, 35², 36, 41, 42, 45², 46⁴, 47⁴, 48⁶, 51,
52², 59, 61, 77, 78, 83⁴, 84, 94, 99, 101,
102⁵, 103², 104¹⁰, 106², 119², 120², 124³,
125⁶, 126, 127², 148², 150, 151, 158⁵,
159³, 161⁵, 162¹⁴, 163¹¹, 164², 165⁴, 166³,
167⁴, 168², 171, 173⁴, 181⁶, 182, 184³,
185, 202², 203², 207, 233, 241, 242, 247²,
251, 258, 259⁴, 260, 261, 263², 275, 284³
terk *a. Ar. terk* Bırakma, ayrılma. **OTU**
61, 110 **terk etmek** **1.** Bırakmak,
ayrılmak. **OTU** 61, 258, 295 **2.**
Salıvermek, vazgeçmek. **OTU** 69
terkip,- bi *a. Ar. terkīb esk.* **1.** Birleşim,
birleştirme, bir araya getirme. **FH** 72, 119,
122, 123 **OTU** 41, 73³, 93, 98, 99, 119,
151, 164, 167 **2. db.** Tamlama. **OTU** 36,

45, 93, 102, 113², 118², 135, 153, 196²,
216, 281 **terkip etmek** Birleştirmek, bir
araya getirmek. **FH** 122 **OTU** 273
terkipçi *a.* Sentezci. “*Istılahların bir*
kültür bünyesinden doğan canlı varlıklar
olduğunu ve kurma bebekler gibi seri ha-
linde, icatçı ve terkipçi muhayyilemizin
fabrikalarından çıkarılamayacağını
tekrarlamak istiyorum.” **OTU** 38
terkipsiz *sf. ed.* Tamlamasız. **OTU** 76
terletmek *mec.* Sıkıntıya düşürmek,
çokça yormak. **OTU** 36, 187
terlik,- ği *a.* Genellikle ev içinde giyilen,
deri, naylon vb. şeylerden yapılan, arkası
açık, hafif ve türlü biçimlerde ayak
giysisi. **FH** 52
terminoloji *Fr. terminologie a. (l ince*
okunur) Terimler dizgesi. **OTU** 60, 111,
127², 163, 164
terme *Lat. Terim.* “*Cevap: Terim. Çünkü*
Latincesi (Terminus), Almancası da bir
manasıyla (Terminus), Fransızcası
(Terme), İngilizcesi (Term), İtalyancası
(Termine).” **OTU** 48
termine *a. İt.* “*Cevap: Terim. Çünkü*
Latincesi (Terminus), Almancası da bir
manasıyla (Terminus), Fransızcası
(Terme), İngilizcesi (Term), İtalyancası
(Termine).” **OTU** 48
terminus *a. Alm.* Terim. “*Cevap: Terim.*
Çünkü Latincesi (Terminus), Almancası
da bir manasıyla (Terminus), Fransızcası
(Terme), İngilizcesi (Term), İtalyancası
(Termine).” **OTU** 48
ters *sf. 1.* Gerekli olan duruma karşıt, zıt.

OTU 18, 26, 57, 84, 122, 157 **2. a. mec.** Bir şeyin aksi, karşıtı. **OTU** 92, 119 **3. sf. mec.** Uygun olmayan, elverişsiz, münasebetsiz. **FH** 113 **OTU** 206 **4. sf. mec.** Olumsuz, yanlış. “*Senelerden beri yapılan çalışmaların ve tecrübelerin düz veya ters neticelerinden alınmış dersler vardır.*” **OTU** 25 **ters anlamak** Yanlış yorumlamak, doğru anlam vermemek. **OTU** 156 **tersine çevirmek** İçini dışına çevirmek. **OTU** 228
→ **ters yüz**
ters yüz *zf.* Gerisin geriye, ters yüzü. **OTU** 122
tersine *zf.* Beklenilenin, umulanın aksine, karşıt olarak, bilakis, aksine. **OTU** 56
terşih *a. Ar. terṣīh* Süzme, sızdırma. “*Terşih havuzlarıyla suyunu süzebilirsiniz; bu nehrin tabiatına uygun müdahalelerin hepsi sizi gayenize götürür; fakat nehri tersine akıtamazsınız.*” **OTU** 122
tertemiz *a. (te'rtemiz)* Çok temiz, her yanı temiz, arı sili, pirüpak. **FH** 29 **OTU** 72, 200
tertip,- bi *a. Ar. tertīb* **1.** Uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama. **OTU** 17 **2.** Düzenleme. **OTU** 108 **tertip etmek** Düzenlemek, hazırlamak. **OTU** 72
tertipli *sf.* **1.** Düzenli, derli toplu, yerli yerinde. **FH** 78 **OTU** 200 **2.** Dağınıklıktan hoşlanmayan, düzenli (kimse). **FH** 79²
terzi *a. Far. derzī* Giysi biçip diken kimse, dikişçi. **OTU** 50, 75

tesadüf *a. (tesa:düf) Ar. teṣāduf* Rastlantı, rast geliş. **OTU** 64, 141 **tesadüf etmek** rastlamak, rast gelmek. **FH** 32, 99, 118 **OTU** 60
tesanüt,- dü *a. (tesa:nüt)Ar. tesānud esk.* Dayanışma. **OTU** 26, 27
tespit *a. Ar. teṣbīt* Belirleme. **OTU** 66, 76
tespit etmek **1.** Bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, saptama. **OTU** 82 **2.** Bir durumu kuşkuya düşürmeyecek biçimde göstermek. **OTU** 21 **3.** Belirlemek. **OTU** 256
teselli *a. (teselli:) Ar. teselli* Avunma, avuntu, avunç. **FH** 73, 99 **teselli bulmak** Avunmak. **FH** 28
tesir *a. Ar. te'sīr* Etki. **FH** 29, 36, 44, 54, 59, 60, 61³, 62, 66, 72², 73², 94, 101, 106, 109, 122, 123², 128 **OTU** 18², 19, 20, 39², 40³, 46, 49, 67, 94, 116, 122, 131, 132², 149, 151, 157, 161², 170, 229, 234, 235, 240, 241, 247, 256, 262³, 273, 276, 283, 285 **tesir etmek** Etki etmek. **FH** 30, 72, 100 **OTU** 258
tesirli *sf.* Etkili. **FH** 27 **OTU** 178, 215, 228
tesis *a. (te:sis) Ar. te'sīs* Yapma, kurma, temelini atma. **OTU** 80
tespih *a. Ar. tesbīh* Belirli dinî sözleri tekrarlamak veya elde oyalanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi. **tespih çekmek** Tespihin tanelerini birer

birer iki parmak arasından geçirmek. **FH** 69, 81

tespit *a. Ar. teṣbīt* Bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, saptama. **tespit etmek** Belirlemek. **OTU** 66, 87, 257, 262

test *a. İng. test* Bir kimsenin, bir topluluğun doğal veya sonradan kazanılmış yeteneklerini, bilgi ve becerilerini ölçmeye ve anlamaya yarayan sınama. **OTU** 229, 232

teşbih *a. (teṣbi:hi) Ar. teṣbīh ed.* Benzetme. **OTU** 68, 251, 253, 264

teşbihli *a.* Benzetmeli olan. “*Münakaşaya sebep olan bu ikinci nevi isim terkiplerine ‘tavsipli veya teşbihli isim terkipleri’ adını veririz.*” **OTU** 94

teşebbüs *a. Ar. teṣebbuṣ* Girişim, girişme. **OTU** 20, 61, 64, 66, 81, 202, 255

teşekkül *a. Ar. teṣekkul* **1.** Belli bir varlık ve biçim kazanma. **OTU** 24², 26⁷, 27², 31, 65, 101, 113, 138², 149, 202, 212, 215, 230, 236 **2.** Kurulma. **OTU** 23, 24², 25², 138², 144, 215, 224, 227, 284, 286, 292 **3.** Örgüt. **OTU** 25, 151, 215 **teşekkül etmek** Belli bir biçim almak, oluşmak. **OTU** 30, 64, 84, 90, 105, 111, 143, 147, 150, 196, 207, 256

teşekkür *a. Ar. teṣekkur* Yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma. **OTU** 99, 198 **teşekkür ederim** Hoşnutluğunu anlatmak. **FH** 25

teşhir *a. (teṣhi:ri) Ar. teṣhir* Gösterme. **teşhir etmek** **1.** Göstermek. **FH** 114 **2.** Herkese duyurmak, dile düşürmek. **OTU**

273

teşhis *a. (teṣhi:si) Ar. teṣhīṣ* **1.** Kim ve ne olduğunu anlama, tanıma, seçme. **FH** 18 **2.** Belirleme. **OTU** 62², 143, 147²

teşhis koymak Elde bulunan verilere, belgelere göre bir durumun sebeplerini, niteliklerini tespit etmek. **OTU** 68

teşkil *a. (teṣki:li) Ar. teṣkīl* **1.** Oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme. **OTU** 174, 175, 208, 224, 232, 233², 253, 257, 258, 288 **2.** Oluşum. **OTU** 97², 209² **teşkil etmek** Oluşturmak, ortaya çıkarmak. **FH** 47, 61, 132 **OTU** 101, 161², 174, 182, 201, 207, 208, 219, 284, 288

teşkil eki *db.* Yapım eki. “*Eserde Türkçe'nin teşkil vasıtaları izah edilirken teşkil ekleri üçe ayrılıyordu.*” **OTU** 96 **OTU** 96, 109

teşkilat *a. (teṣki:la:tı l ince okunur) Ar. teṣkilat* Örgüt. **OTU** 11², 23, 27, 62⁷, 63⁶, 64⁴, 65³, 139, 143, 150, 251, 295

teşkilatlandırma *a.* Örgütlendirme. **OTU** 143

teşkilatsız *zf.* Örgütsüz bir biçimde. **OTU** 64

teşkilatsızlık,- ğı *a.* Örgütsüzlük. **OTU** 62

teşmil *a. (teṣmi:li) Ar. teṣmīl esk.* Kapsamına alma, genişletme, yayma. **teşmil etmek** Kapsamını genişletmek, kapsamına almak. **FH** 10 **OTU** 226

teşrin *a. (teṣri:ni) Ar. teṣrīn esk.* Yılın onuncu ve on birinci aylarına verilen ortak ad. **OTU** 42

teşrinisani *a. esk. (teṣri:nisa:ni:) Ar. teṣrīn + ṣānī* Kasım. **FH** 41

teşvik *a.* (*teşvi:ki*) *Ar.teşvîk* İsteklendirme, özendirme. **OTU** 24², 235
teşvik etmek İsteklendirmek, özendirmek. **FH** 93
tetkik *a.* (*tetki:ki*) *Ar. tedkîk.* İnceleme. **OTU** 23, 24, 28, 45, 87², 98², 160 **tetkik etmek** 1. İncelemek. **FH** 81, 111, 122 2. Araştırmak. **OTU** 85
tevakkuף *a.* *Ar. tevaqquf esk.* Durma, duraklama, eyleme. **OTU** 224
tevali *a.* *Ar. tevāli* Arkası kesilmeden devam etme, birbiri ardından gelme. “*Bütün bu lahinler ve nağmeler tevalisi içinde, bir baygınlık geçiriyor, fazla bir şey istemiyordu.*” **FH** 40
tevcih *a.* (*tevc:hi*) *Ar. tevcih esk.* Yönelme. **tevcih etmek** Yönelmek, çevirmek. **FH** 129
tevehhüm *a.* *Ar. tevehhum esk.* Kuruntuya düşme. **FH** 125
tevekkül *a.* *Ar. tevekkul din b.* Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma. **FH** 24, 97
Fikret *bk.* Tefvik Fikret **OTU** 188, 189
Tevfik Fikret *öz. a.* Türk şair, öğretmen, yayıncı. “*Evvelki günün şairi Tefvik Fikret de artık bir yabancısıdır.*” **OTU** 272
tevkif *a.* (*tevk:fi*) *Ar. tevkîf esk.* Durdurma. **OTU** 224
teyit,- di *a.* (*teyi:di*) *Ar. te'yîd* Gerçekleme. **OTU** 196²
tez *a.* *Fr. thèse man.* 1. Sav. **OTU** 73, 85², 87, 97, 98 2. Üniversitelerde öğrencilerin veya öğretim üyelerinin

hazırlayıp bazen bir sınav kurulu önünde savundukları bilimsel eser. **OTU** 103
tezahür *a.* (*teza:hür*) *Ar. tezāhur esk.* Belirme, görünme, gözükmeye, ortaya çıkma oluşma, **FH** 64
tezat,- dı *a.* (*teza:di*) Karşıtlık, karşıt olma, zıtlık, çelişki. **OTU** 66, 70, 73, 111, 166, 168² **tezada düşmek** Bir sözü öbürünü tutmamak. **OTU** 125
tezgâh (*tezgâh*) *Far. destgâh a.* Genellikle dükkânlarda satıcıların önündeki uzun masa. **FH** 33
tezkere *a.* *Ar. tezkire* Bir iş için izin verildiğini bildiren resmî kâğıt. **OTU** 45
tıbbi *sf.* (*tubbi:.*) *Ar. tibbî* Tıpla ilgili, hekimlikle ilgili. **OTU** 37
tıkamak (-e) (*nsz*) Bir şeyin ağzını, deliğini, içine konulan veya dışarıdan uygulanan bir nesneyle kapamak. **OTU** 146
tıkanıklık,- ğı *a.* Soluğun kesilir gibi olması. **FH** 73
tımarhane *a.* (*tımarha:ne*) *Far. tımār + hāne* Akıl hastanesi. **OTU** 58
tıpatıp *zf.* Tastamam, eksiksiz, tamamen, her bakımdan uygun. **OTU** 31
tıpkı *a.* (*ti'pkı*) 1. Bir şeyin eşi, benzeri, aynı. **FH** 88 **OTU** 33, 63 2. *zf.* Tıpatıp, tamamıyla. **OTU** 100
→ *tıpkısı tıpkısına*
tıpkısı tıpkısına *zf.* Tıpatıp. **OTU** 126
tırabzan *a.* *Far. dārbezîn* Merdiven korkuluğu. **FH** 19
tıraş *a.* *Far. terāş* Kesilme ve kazınma zamanı gelmiş saç ve sakal. **FH** 9

tırmalamak *mec.* Rahatsız etmek. **OTU** 291

tırmanmak (-e) El ve ayaklarıyla tutunarak veya tırnaklarını iliştiyerek dik bir yere çıkmak. **FH** 19

tırnak,- ğı *a.* **1.** *anat.* İnsanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka. **FH** 29³, 66 **2.** Tırnak işareti. **OTU** 130

→ **tırnak işareti**

tırnak işareti *a.* *db.* Bir metnin içinde başkasından aktarılan yazı veya sözlerin başına ve sonuna konulan noktalama işaretinin adı ("..."), tırnak. **OTU** 109

ticaret *a.* (*tica:ret*) *Ar.* *ticāret* **1.** Ürün, mal vb. alım satımı. **OTU** 57 **2.** Kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği. **OTU** 177

ticari *sf.* (*tica:ri:*) *a.* *ticari* Ticaretle ilgili, ticarete ilişkin. **OTU** 280

tiksindirici *sf.* Tiksiniyecek durumda olan, menfur. **OTU** 264

tiksindirmek (-i, -den) Tiksinesine yol açmak. **OTU** 242

tiksinti *a.* Tiksine işi, tiksine, nefret. **OTU** 140, 160, 175, 257 **tiksinti vermek** İğrenme ve tiksineye sebep olmak. "Güzide muharrire bu tiksintiyi veren sesler, yalnız, içine bütün halk tabakalarını alan stadyum sıralarından yükselmiş olsaydı, bunu, her kalabalığa sokulan argonun kötü sirayetini verip geçerdik." **OTU** 18, 33

tin *a.* *ruh* *b.* Ruh. **OTU** 245

tip *a.* *Fr.* *type* **1.** Tür, çeşit. **OTU** 294 **2.**

sf. *mec.* İlgi çekici, değişik (kimse). **OTU** 145

tipik *sf.* *Fr.* *typique* Bir kimseyi veya nesneyi niteleyen, karakteristik. **OTU** 142

tiraj *a.* *Fr.* *tirage* Baskı sayısı. **OTU** 13, 254

tiryaki *sf.* (*tiryaki:*) *Ar.* *tiryākī* *mec.* Bir şeye çok alışmış, kendine huy edinmiş. **OTU** 143

titiz *sf.* Çok dikkat ve özenle davranan veya böyle davranılmasını isteyen (kimse), memnun edilmesi güç, müşkülpesent. **OTU** 142, 186, 222

titizlik,- ği *a.* Titiz olma, titizce davranma durumu. **OTU** 21, 147, 154

titreme *a.* Titremek işi. **FH** 12, 15, 28, 46, 56, 73², 83

titremek (-den) Kaslar hızlı küçük kasılmalarla sarsılmak. **FH** 16², 46, 69, 73, 109, 116

tiyatro *a.* (*tiya'tro*) *İt.* *teatro* Sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü. **OTU** 59, 76², 229, 278, 279⁵

tiz *sf.* *Far.* *tīz* İnce, keskin (ses). **FH** 64

todi *sf.* Çingene vari. "Türk nesrinin bizim nesilden evvelki büyük ustalarından olduğu için Fatay da bu todi cümlesi karşısında kim bilir ne ürpermeler geçirmiştir." **OTU** 18

tohum *a.* *Far.* *tuḥm* *mec.* Ortaya bir sonuç çıkaran, bir sonucun oluşmasına sebep olan şey. **OTU** 99, 114

ton *a.* *Fr.* *ton* Bir rengin koyuluk veya açıklık derecesi. **OTU** 134 **2.** *db.* Ses titreşimlerinin yükselip açılması, titrem.

OTU 89²

top *a.* Birçok spor oyununda kullanılan, türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesne. **OTU** 183

topallamak (*nsz*) *mec.* İşler gerektiği gibi yürümemek, aksamak. **OTU** 274

toparlama *a.* Toparlamak işi. **OTU** 244

toplama *a.* Toplamak işi. **FH** 83

toplamak (*-i*) **1.** Bir araya getirmek. **FH** 19 **OTU** 26, 125, 128, 155, 199, 215, 255

2. Dağınıklıktan kurtarmak. **FH** 35, 40

toplanabilmek (*nsz*) Toplanma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 100

toplanmak (*nsz*) **1.** Bir araya gelmek. **FH** 12, 114 **OTU** 56, 77, 87, 100², 119, 150, 157 **2.** Kendine çekidüzen vermek. **FH** 12, 24, 93, 109

toplantı *a.* Birden çok kimsenin belirli amaçlarla bir araya gelmesi, içtima. **FH** 27 **OTU** 24, 33, 98, 125

toplayabilmek (*-i*) Toplama ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 72

toplu *sf.* **1.** Hepsi bir arada bulunan, toplanmış. **OTU** 34 **2.** Düzenlenmiş, dağınık olmayan. **OTU** 261

→ **toplu iğne**

toplu iğne *a.* Başında küçük bir toparlak bulunan iğne. **FH** 78

topluluk,- ğu *a.* Nitelikleri bakımından bir bütün oluşturan kimselerin hepsi, toplum, camia, cemiyet. **OTU** 119², 138²

toplum *a.* *top. b.* Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü, cemiyet. **OTU** 119²

toplumlama *a.* Bütün. *Komisyunun kabul ettiği toplum ve toplumlama sözleri ise 'sınıf' mefhumunun tam tersini, yani (parça) değil, (bütün) fikrini veriyor.*

OTU 119

toprak,- ğı *a.* **1.** Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. **OTU** 111 **2.** Arazi, tarla. **OTU** 36², 122 **3. mec.** Ülke. **OTU** 22, 101², 112 **toptan** *zf.* Toplu bir biçimde. **OTU** 173, 275

topu *zm.* Hepsi. **OTU** 37, 242, 289, 294

topuz *a.* *Ar. debbūs* Bir şeyin elle tutulabilen çıkıntısı. **FH** 19

topuzlu *sf.* Topuzu olan. **FH** 79

topyekûn *zf. (to'pyekûn)* *T. top + Ar. yekûn* Eksiksiz, toplam, toplu olarak. **OTU** 169

torba *a.* Genellikle plastikten veya kâğıttan yapılmış, içine öteberi koymaya yarayan, çeşitli büyüklükte olabilen taşıma gereci, poşet. **FH** 15, 29, 37², 38⁵, 39²

torbalı *sf.* Torbası olan. **FH** 27

tortu *a. Far. durdī mec.* Kalıntı. **FH** 56

torun *a.* **1.** Bir kimseye göre çocuğunun çocuğu. **OTU** 221 **2. mec.** Aynı soydan gelenlerden her biri. **OTU** 181

tortop *sf. (to'rtop)* Bütünüyle top biçiminde, yusuvarlak (olan). **tortop olmak** Top biçimine girmek. **FH** 47

totalitaire *sf. Fr.* Totaliter, demokratik olmayan devlet düzeni. "*Politika ve hukuk*

diline giren yeni birçok kelimeden birkaçı; totalitaire (totaliter), fascisme (faşizm), nazi, racisme, dirigisme, étatisation, technocratie, synarchie, génocide.” OTU 158

toz a. 1. Çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir madde. **FH 15, 56, 78 2.** Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak. **FH 78²**

tozlu sf. Toza bulanmış veya tozu olan. **FH 9**

tören a. Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi, merasim. **OTU 69**

tramvay a. Fr. tramway Şehirlerde yol üzerinde döşenmiş özel raylarda hareket eden yolcu taşıtı: **FH 11⁷, 13², 28, 31⁵, 32, 67, 99, 100, 102, 106, 107, 108, 110, 111, 112², 113**

travail a. Fr. Çalışma. “Arapların ‘sai’, Fransızların ‘travail’ dedikleri kavramın Türkçe tam kelimesi ‘çalışma’dır.” OTU 139

tren a. Fr. train Demir yolunda yolcu ve yük taşımakta kullanılan, bir veya birkaç lokomotif tarafından çekilen vagonlar dizisi, katar, şimendifer. **OTU 60⁶, 62**

trolleybus İng. Kent içi ulaşımda kullanılan, bir hava hattından elektrik akımı alarak çalışan otobüs. “*Latince ‘bus’ eki alan uydurma ve yanlış kelimelerin hepsi yaşamaktadır: aérobüs,*

électrobus, trolleybus, bibliobus.” OTU 158

tuğla a. (tuğla) Rum. Balçığın kalıplara dökülüp güneşte kurutulduktan sonra özel ocaklarda pişirilmesiyle yapılan ve duvar örmekte kullanılan yapı malzemesi. **FH 50 OTU 134**

tuhaf sf. Ar. tuhaf Anlaşılmaz. **FH 118**

tuhafiye a. (tuha:fiye) Ar. tuhafıyye Çorap, mendil, eldiven gibi giyim ile kurdele, dantel gibi giysi süsüne yarar şeyler. **OTU 254**

tuhaflık,- ğı a. Tuhaf olma durumu, yabansılık, garabet. **FH 69**

tulu a. (tulu: l ince okunur) Ar. tülū’ esk. Güneşin doğması, doğuşu. **OTU 108, 109⁴**

turist a. Fr. touriste Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla geziye çıkan kimse, gezgin, gezmen, seyyah. **OTU 255, 263, 269³**

turizm a. Fr. tourisme Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi. **OTU 263**

tuş a. sp. Güreşte oyun sırasında iki omzun aynı anda yere değmesiyle oluşan yenilgi. **tuşa getirmek** Güreşte hasmı sırtüstü yere sermek. **OTU 167**

tutabilmek (-i) Tutma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH 38 OTU 187, 265, 282**

tutma a. Tutmak işi. **OTU 281**

tutmak,- ar (-i) 1. Elde bulundurmak, ele almak. **FH 19, 39², 66² 2.** Kaplamak. **OTU 84, 88, 203 3.** Benimsemek,

beğenmek. **OTU** 175, 203, 281 **4.** Herhangi bir durumda bulundurmak. **OTU** 151 **5.** Varsaymak, farz etmek. **OTU** 33, 163 **6.** Yakalamak. **FH** 64 **7.** Herhangi bir durumda kalmasını sağlamak. **FH** 40 **8.** (nsz) Beklenen sonucu vermek. **FH** 9 **OTU** 139, 257

tutturmak (nsz) Aklına koyup direnmek, ısrar etmek. **OTU** 66

tutturulmak (nsz) Tuturma işine konu olmak. “Beyaz örtülerin iyice gerilerek toplu iğnelerle nasıl tutturulduğunu, bardakların üstündeki boncuktan işleme kapacıkların, cigara iskemlelerindeki tentene örtülerin birer birer nasıl silindiğini anlattı.” **FH** 78

tutulabilmek (nsz) Tutulma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 72

tutulmak (nsz) **1.** Tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak. **OTU** 151 **2.** Ünlü olmak, meşhur olmak. **OTU** 152 **3.** Talep görmek, benimsenmek. “Osmanlıcayı uydurmacaya tercih eden gazetelerin halk ve gençlik tarafından daha çok sevildiğini ve tutulduğunu en çok tirajlı gazetelerin sahipleri pek iyi bilirler.” **OTU** 13

tutunabilmek (-e) (nsz) Tutunma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 242

tutunmak (nsz) Kendini kabul ettirmek, kendine bir yer sağlamak. **OTU** 244

tuvalet a. Fr. *toilette* Gece kıyafeti. **FH** 12, 35², 36, 58 **FH** 35

tükenmek (nsz) Bitmek, sona ermek, kalmamak. **FH** 43 **OTU** 266

tükenmez sf. Tükenmeyen, bitmeyen. **OTU** 213

tül a. Fr. *tulle* Çok ince gözenekli pamuk, ipek veya sentetik dokuma. **FH** 42

tüm a. Bir şeyin bütünü, tamamı, hepsi. **OTU** 296

türeme a. db. Aynı kökten çıkma, iştikak. **OTU** 176²

türemek (nsz) **1.** Oluşmak, ortaya çıkmak, meydana çıkmak. **OTU** 167, 196, 222, 277 **2.** Çoğalmak **OTU** 116 **3.** db. Bir kökten çıkmak. **OTU** 153, 223², 290

türev a. db. Yapım ekiyle kurulmuş kelime, müştak. **OTU** 201

Türk öz. a. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse. **FH** 32, 33, 59², 94 **OTU** 11⁷, 13, 14, 15⁵, 18, 20², 21², 22³, 24, 25², 29², 33², 33, 34, 36², 37, 38, 39, 40², 50³, 54³, 55², 61, 62, 66, 69, 71², 74², 75, 76², 78, 84², 88, 89², 93, 99, 103, 109², 110, 111, 112⁴, 113, 121², 127³, 147, 149³, 150, 151, 161⁴, 163², 164², 165², 166², 167², 168, 173, 175, 177, 189², 196², 198, 205², 206, 210, 218², 219², 220, 222², 225, 226², 233, 235², 240, 241, 242, 244, 257, 258², 262², 263⁵, 265, 266³, 267² 268, 269, 270, 271, 294, 297 **2.** öz. a. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse **OTU** 12, 45, 87, 121, 123, 124, 127², 130², 135², 138², 151, 156, 159, 218, 221, 225, 228, 230²

Türk Dil Kurumu öz. a. Türkçeyi incelemek ve Türkçenin gelişmesi için

çalışmak amacıyla 12 Temmuz 1932'de Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan kurum. “*Türk Dil Kurumunun 18 yıllık çalışmalarındaki başarı derecesini Türkçeye kazandırdığı yeni kelimelerin sayısıyla ölçmek yanlış olmaz.*” OTU 78², 101, 129, 150, 151, 152, 155, 162², 165², 168³, 167², 171², 209, 217, 235, 236, 237, 245, 255

Türk Dili öz. a. Türk Dil Kurumu tarafından 1951 yılında beri yayımlanan aylık dil ve edebiyat dergisi. “*Türk Dil Kurumu Derleme Kolu Başkanı Ömer Asım Aksoy arkadaşımız ‘Türk Dili’ dergisinin son sayısında bu meseleye giriyor ve diyor ki:*” OTU 157, 168, 191, 217, 225, 233, 235, 245

Türk Dilinin Etimolojik Lügati öz. a. Bedros Keresteciyan’a ait etimolojik sözlük. “*Hatta Bedros Keresteciyan Efendi’nin Londra’da basılan ‘Türk Dilinin Etimolojik Lügati’ adındaki Fransızca eserinden alınan bir izah da Fransızca olarak oraya eklenmiş.*” OTU 222

Türk Dili Tetkik Cemiyeti bk. Türk Dil Kurumu. OTU 161

Türk Hava Yolları öz. a. Türkiye'nin bayrak taşıyıcı ulusal hava yolu şirketi. “*Türk Hava Yollarının bir mimarımıza gönderdiği konşimento, devlet ve ana dilimizin Türkçe’yi, grameriyle, imlâsiyle, şivesiyle, fonetiğiyle bataklığa saptamak için her kelimeyi harekete getirmiş:*” OTU 230, 231

Türk İnkılâbına Bakışlar öz. a. Peyami Safa’ ya ait bir eser. “*Akdeniz çocukları olduğumuz hâlde klasik kültürün yatağından niçin uzaklaştığımızı ben, ‘Türk İnkılâbına Bakışlar’ adlı kitabımda izah etmeyi denedim.*” OTU 39

Türk Lügati öz. a. Hüseyin Kâzım Kadri’ye ait 4 ciltlik lügat. “*Genç yazarımız Necmeddin Özarendeli bu ‘örnek’ kelimesinin Ermenice olduğunu Hüseyin Kâzım Kadri’nin dört ciltlik büyük ‘Türk Lügati’nde görmüş.*” OTU 221

Türk Tarih Kurumu öz. a. 12 Nisan 1931’de kurulmuş bir araştırma kurumudur. “*Atatürk’ün kurduğu Türk Tarih Kurumunun, Neşriyat Kongresi’nde, bugünkü harflere çevrilmesini istediği yüzlerce tarih kitabından, çevrilen bir kaçı müstesna, hepsinin ve daha binlerce yazma, basma tarih eserinin yeni nesillere meçhul kalmasının bugünkü ve yarınki kültürümüze neler kaybettirdiğinden ve ettireceğinden de haberi yoktur.*” OTU 227

Türkçe öz. a. 1. Genel Türk dili. OTU 12³, 13³, 14⁶, 15², 17³, 19, 21, 22⁴, 23, 25, 29, 30, 31⁵, 33⁴, 34⁶, 35⁵, 36, 37², 38, 45², 46², 48⁴, 49⁸, 52³, 57², 58⁵, 59³, 60⁴, 67, 69², 70, 71², 73, 74, 75⁶, 76, 77, 78, 80, 81², 83³, 86, 87³, 88⁴, 90, 96, 97², 99, 101³, 102, 103⁴, 104, 105, 106², 107², 109, 117⁴, 118³, 119, 120, 121², 123, 124⁴, 128², 132³, 133⁴, 134², 135⁵, 136⁷, 137,

139³, 141, 142, 145, 146², 147, 148⁴, 149³, 150, 151⁴, 152³, 153, 154, 155, 160, 161², 162⁴, 160², 165, 166², 167⁴, 168³, 169², 170⁴, 172⁴, 173⁹, 174⁵, 175, 176⁵, 177, 178⁴, 179³, 181⁵, 182³, 183³, 185, 187³, 188⁴, 189, 191², 192⁴, 193², 194³, 195⁴, 196, 199², 201⁶, 202², 203, 204³, 205⁷, 206, 207, 208⁴, 209⁶, 214⁴, 215, 216², 217⁵, 218³, 220⁵, 221³, 222⁵, 223, 225³, 227, 228³, 229⁴, 230⁴, 231⁴, 232², 233⁵, 235², 236⁴, 237², 239², 240², 241, 242, 244³, 245², 246, 248, 249⁴, 250, 251⁴, 252, 253⁶, 254¹⁰, 255⁵, 256, 257⁶, 258⁹, 259⁴, 260², 261⁴, 262, 263², 265, 271, 272, 273, 274², 276, 277³, 278⁴, 279², 281⁹, 282², 283, 284, 285², 286⁴, 287², 289², 290², 292⁴, 293⁸, 296, 297, 298² **2. a.** Türkiye Türkçesi. **OTU** 110, 111, 117

→ **Türkiye Türkçesi**

Türkiye Türkçesi öz. a. Türk dilinin lehçelerinden biri. **OTU** 241

Türkçeleşmek (nsz) Türkçe niteliğini kazanmak. **OTU** 17, 103

Türkçeleştirme a. Türkçeleştirmek işi. **OTU** 148, 162

Türkçeleştirmek (-i) **1.** Türkçeleşmesini sağlamak. **OTU** 17, 163², 191 **2.** Yabancı dilden Türkçeye çevirmek. **OTU** 163, 203

Türkçü sf. Türkçülük akımını benimseyen, Pantürkist. **OTU** 161, 276

Türkenvolk öz. Vambéry'e ait eser. "Meşhur Macar Türkiyatçısı Vambéry, bütün şimal ve şark Türkleri hakkındaki büyük eserinin adını 'Türkenvolk' koymuştur ki, tercüme edilmesi lazım

gelse buna 'Türk halkı' değil, 'Türk kavmi' demek elbette daha doğru olurdu."

OTU 112

Türkiyatçı öz. a. (türkiya:tı) Türklük bilimci. "Meşhur Macar Türkiyatçısı Vambéry, bütün şimal ve şark Türkleri hakkındaki büyük eserinin adını 'Türkenvolk' koymuştur ki, tercüme edilmesi lazım gelse buna 'Türk halkı' değil, 'Türk kavmi' demek elbette daha doğru olurdu." **OTU** 112

Türkiye öz. a. Türkiye Cumhuriyeti. "Türkiye'de, çoğu Türklerin alışveriş ettiği bir mağazada, bir Türk kıızı, Türkçe bilen muhataplarıyla niçin Fransızca konuşur?" **FH** 60 **OTU** 22², 23², 30, 41, 57, 60, 68², 76, 84 108, 114, 121, 130, 138², 149, 151, 166, 177², 179, 185, 207, 267², 296

Türklük,- gü öz. a. **1.** Türk olma durumu. **OTU** 204 **2. a.** Türklerin meydana getirdiği topluluk. **OTU** 113

Türkolog öz. a. (l ince okunur) Fr. turcologue Türklük bilimi uzmanı. **OTU** 290, 296

Türkoloji öz. a. (l ince okunur) Fr. turcologie Türklük bilimi. **OTU** 235

türkü a. ed. Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume. **OTU** 28

türlü sf. Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif. **FH** 51, 56, 66, 96, 100 **OTU** 30, 37, 67, 79, 108, 144, 162, 169, 171, 268

→ **türlü türlü**

türlü türlü *zf.* Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif. **OTU** 80

tütmek,- er (*nsz*) Duman veya buhar çıkarmak. **FH** 19

tütüncü *a.* Tütün yetiştiren veya satan kimse. **FH** 10

tüy *a.* İnsan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar. **tüyleri ürpermek** Kötü bir olay, soğuk, gıcıkalanma vb. sebeplerle korku veya tiksinti duymak **OTU** 32, 58, 200

tüymek,- er *argo* Kaçmak. **OTU** 28

tüzük,- gü *a.* Herhangi bir kurumun veya kuruluşun tutacağı yolu ve uygulayacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin hepsi, nizamname, statü. **OTU** 150², 152, 153

U

uç,- cu *a.* **1.** Genellikle uzun bir nesnenin incelerken biten son ve sivri noktası. **FH** 77, 95 **2.** Bir şeyin baş veya son noktası. **FH** 19, 37 **OTU** 22² **3.** Bir şeyin kenarı. **FH** 52 **4.** Dış kenar, periferi. **OTU** 258

uçak,- ğı *a.* Kanatlarının altındaki havanın yaptığı basınç yardımıyla yükselip ilerleyebilen motorlu hava taşıtı, tayyare. **OTU** 152

uçmak,- ar (*nsz*) **1.** Rengi solmak. **FH** 46 **2.** Uçar gibi dalgalanmak. **FH** 108 **OTU** 27

uçurum *a.* **1.** Deniz, göl, ırmak vb. su kıyılarında veya karada dik yer, yar. **FH**

19, 66 **2. mec.** Felaketli sonuç. **OTU** 226 **3. mec.** Büyük fark, ayrılık. **OTU** 24, 155, 226

ufacık *sf.* Çok ufak, küçücük. **OTU** 211

ufuk *a. Ar. ufk* Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi görüldüğü yer, çevren. **OTU** 172

uğramak (-e) **1.** Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak. **FH** 12, 25, 28, 30, 36 **2.** Kötü duruma konu olmak. **FH** 53, 113 **OTU** 135, 146, 152, 153, 160, 166, 173, 180, 196², 215, 230, 250, 252, 275, 288, 296, 297

uğraşabilmek (*nsz*) Uğraşma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 37

uğraşılmak (-le) Uğraşma işi yapılmak. **FH** 38

uğraşmak (-le) **1.** Bir iş üzerinde sürekli çalışmak. **FH** 18 **OTU** 20, 24, 160, 161, 253, 278, 282² **2. (-e)** Bir işi başarmaya çalışmak, iş edinmek. **OTU** 31, 64, 161 **3. (-e)** Zamanını bir işe verme durumunda kalmak. **OTU** 23

uğratmak (-e, -i) Uğrama işini yaptırmak, uğramasına sebep olmak. **OTU** 258

uğrayabilmek (-e) Uğrama ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 72 **OTU** 177

uğuldama *a.* Uğuldamak işi. **FH** 11

uğurlanmak (*nsz*) Uğurlama işi yapılmak. **OTU** 281

uğurlayabilmek (-i) Uğurlama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 255

uğursuz *sf.* Kendinde uğursuzluk bulunan, yomsuz, kadersiz, meymenetsiz, menhus, musibet, meşum, şom. **OTU** 145

uhrevi *sf.* (*uhrevi:*) *Ar.* *uḥrevī din b. esk.* Öbür dünya ile ilgili, ahiret ile ilgili, dünyevi karşıtı. **OTU** 192

ulan *ünl.kaba Ey.* **OTU** 18²

ulaşmak (*-e*) Elde etmek, erişmek. **OTU** 108, 232

ulema *ç. a. (ulema:) Ar.* *'ulemā esk.* Bilginler. **OTU** 159

ulum *ç. a. (ulu:mu, l ince okunur) Ar.* *'ulūm esk.* Bilimler, ilimler. **OTU** 274

ulus *a.* Millet. **OTU** 112, 118

Ulus *öz. a.* 10 Ocak 1920 tarihinden beri Türkiye'de yayımlanan haftalık gazete. "Mesela yarı resmî Ulus gazetesi kendine göre bir imla tutturmuş, gidiyor." **OTU** 66, 99, 118, 126², 127

umman *a. (umma:ni) Ar.* *'ummān coğ.* *esk.* Okyanus. **FH** 95

umum *zm.* *Ar.* *'umūm* Herkes, halk, ahali. **FH** 10 **OTU** 205, 206, 246

→ **umum müdür**

umum müdür *a.* Genel müdür. **OTU** 231

umumi *sf.* (*umu:mi:*) *Ar.* *'umūmī* Genel. **FH** 67, 69, 118 **OTU** 24, 27, 28, 29, 39, 88, 95, 99, 106, 184, 207, 225, 260

umumilik,-ği Genellik. **OTU** 184

umumiyet *a. Ar.* (*umu:miyet*) *Ar.* *'umūmiyyet esk.* Genellik. **OTU** 13

umumiyetle *zf.* (*umu:miye'tle*) Genellikle. **OTU** 35, 104, 247, 250, 263, 293²

umutsuz *sf.* Düzeleceği veya iyileşeceği sanılmayan, ümitsiz. **OTU** 169

UNESCO *öz. a.* Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletlerin özel bir kurumu. "Fakat bazı

kısaltmaların da İngilizcelelerini kullanırlar: UNESCO. (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)." OTU 280

unsur *a. Ar.* *'unşur* Öge. **FH** 47, 54, 57, 72, 122 **OTU** 54, 76, 86, 91, 111, 146, 273, 298³

unutma *a.* Unutmak durumu. **OTU** 156

unutmak (*-i*) **1.** Aklında kalmamak, hatırlamamak. **FH** 11, 14, 40, 49, 72, 77, 86, 94, 109 **OTU** 26, 27, 71, 112, 137, 237 **2.** Gereken önemi vermemek, üstünde durmamak **FH** 87 **OTU** 145, 169, 195 **3.** Hatırdan, gönülden çıkarmak. **OTU** 155

unutulmak (*nsz*) Unutma işine konu olmak. **FH** 12 **OTU** 58, 77, 190

unvan *a. (unva:ni) Ar.* *'unvān* San. **OTU** 25, 102, 138, 139, 143

Ural-Altay Dilleri *öz. a.* Türkçenin de dâhil olduğu Ural ve Altay dillerini bir arada toplayan hipotez. **OTU** 86, 147

ur *a. tıp.* İnsan, hayvan veya bitki dokularında oluşan ve büyüme eğilimi gösteren yumru, tümör. **OTU** 31

usta *a. Far.* *ustād* **1.** Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse. **OTU** 142 **2.** Eli uz, işinin eri, becerikli, mahir. **OTU** 75, 135, 242

usul,-lü *a. (usu:lü) Ar.* *uşūl* Bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz. **OTU** 107, 130, 131

usulsüzlük,-ğü *a.* Yöntemsizlik. **OTU** 131

ut,- du *a. müz. Ar. 'ūd* Klasik Türk müziği araçlarından, iri karınlı, kirişli, mızrapla çalınan bir çalgı. **FH** 18, 20, 27, 28, 30, 58

utanç,- cı *a.* Utanma duygusu, hicap. **FH** 24, 35, 38 **OTU** 142 **utanç duymak** Utanmak. **FH** 128

utandırmak *(-i)* Utanmasına yol açmak, utanacak bir duruma düşürmek, mahcup etmek. **OTU** 186

utanma *a.* Utanmak durumu, teeddüp. **OTU** 170

utanmak *(nsz)* **1.** Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak. **FH** 48, 106 **OTU** 173, 194², 269 **2.** *(-den)* Çekinmek. **FH** 45

uyandırmak *(-i)* Uyanmasına yol açmak. **FH** 18², 22, 30, 31², 36, 43, 58, 71 **OTU** 157, 165 **2.** *mec.* Aklını başına toplamasını sağlamak, gözünü açmak. **OTU** 29 **3.** *mec.* Anımsatmak. “Hayal karşılığı olarak bulunan ‘uyuk’ ne demek? Bu sözün bizde ilk uyandırdığı tedai, uyuklamadır.” **OTU** 120

uyanık,- ğı *sf.* **1.** Uyumamış, bidar. **FH** 48³, 49 **2.** Uykudan uyanmış. **OTU** 120 **3.** *mec.* Açık göz, kurnaz, cingöz. **FH** 50² **4.** *mec.* Yapacağı işi bilen, dikkatli ve tetikte olan, müteyakkız. **FH** 18

uyanıklık,- ğı *a.* Uyanık olma durumu, saklık, teyakkuz. **FH** 21

uyanış *a.* Uyanma, intibah. **FH** 56

uyanma *a.* Uyanmak durumu, intibah. **FH** 32

uyanmak *(nsz)* **1.** Uyku durumundan çıkmak **FH** 17, 21, 22, 25, 80 **2.** Belirmek Ortaya çıkmak, depreşmek. **FH** 63, 68 **3.** *mec.* Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmek. **FH** 40

uydurma *a.* **1.** Uydurmak işi. **OTU** 13, 46², 157¹⁴, 161, 235, 255, 286, 288 **2.** *sf.* Gerçek dışı, uydurulmuş olan, yalan, sahte, asılsız, düzme. **OTU** 49, 131, 158⁵, 159, 183, 194, 201, 222, 248⁴, 249², 250², 253², 277², 278, 287, 296 **3.** *sf.* Yeni bir biçim verilmiş. **OTU** 119 **4.** *sf.* Sahte, asılsız, düzme. **OTU** 122

uydurmaca *sf.* Düzmece, sahte, yalan yanlış (bilgi, haber). **OTU** 12², 13², 216, 217

uydurmacı *sf.* Palavracı. **OTU** 131

uydurmacılık,- ğı *a.* Uydurmacının işi. **OTU** 253

uydurmak *(-e, -i)* **1.** Uymasını sağlamak. **OTU** 175, 195, 253, 263 **2.** *(-i)* Hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek, yakıştırmak. **OTU** 133, 134, 157², 160

uydurulmak *(nsz)* Uydurma işi yapılmak. **OTU** 37, 45, 144, 145⁴, 157, 159, 209, 245, 254, 261

uygarlık,- ğı *a.* Uygur olma durumu, medeniyet, medenilik. **OTU** 239

uygun *sf.* **1.** Yakışır, yaraşır, mutabık, mütenasip. **OTU** 50, 122, 151, 158², 166, 220, 241 **2.** Elverişli, yarar, müsait, muvafık. **OTU** 31, 92², 100, 140, 149, 152, 167, 175, 218, 219, 230, 235 **uygun görmek** Yakışır, yaraşır görmek, elverişli

bulmak. **OTU** 171, 193, 234, 236 **uygun olmak** **1.** Bağdaşmak. **OTU** 69, 122, 165, 207, 253² **2.** Sakıncalı görülmemek. **OTU** 235

uygunluk,- ğu a. Uygun olma durumu, yakışık, mutabakat, mukarenet. **OTU** 83, 152, 174

uygunsuz sf. Uymayan, yakışık almayan, yaraşmayan, münasebetsiz. **uygun olmak** Sakınca görülmemek. **OTU** 35

Uygur öz. a. (u'ygur) tar. Orta Asya'da büyük bir devlet ve uygarlık kurmuş, yazılı anıtlarla sanat eserleri bırakmış olan bir Türk kolu ve bu koldan olan kimse. **OTU** 253

Uygurca öz. a. Eski Uygur Türkçesi. **OTU** 148, 244

uyku a. Dış uyarılara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu. **FH** 17, 18, 22, 48, 49, 132 **uyku çekmek** İyice uyumak. **FH** 52

uymak,- ar (-e) 1. Zevke, anlayışa uygun düşmek. **OTU** 158, 178, 244 **2.** Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek. **OTU** 177, 205² **3.** Uygun düşmek, münasip olmak. **FH** 86 **OTU** 15, 145, 197, 229 **4. (-e, -i)** Uymasını sağlamak. **OTU** 175

uyuklama a. Uyuklamak işi. **OTU** 120

uyuklamak (nsz) Oturduğu yerde hafif uykuya dalmak, ımızganmak. **FH** 48

uyum a. 1. Bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk, ahenk. **OTU** 239 **2. db.** Ortak özellikleri açısından sesler arasındaki uygunluk, harmoni. **OTU105**

uyumak (nsz) Uyku durumunda olmak. **FH** 47, 48², 49, 50, 77, 81, 131, 132 **OTU** 120²

uyuşturmak (I) (-i) Uyuşmasını sağlamak, hissedemez duruma getirmek. **FH** 23

uyutmak (-i) Uyumasını sağlamak, uyur duruma getirmek. **FH** 110

uyuyabilmek (nsz) Uyuma ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 17, 22, 131

uzak,- ğı sf. 1. Gidilmesi çok süren, çok ötelede bulunan, ırak, **yakın** karşıtı. **FH** 32², 42, 66 **OTU** 39, 40 **2.** Arada çok zaman bulunan. **FH** 40, 68 **3.** İhtimali az olan **OTU** 191 **4.** Eli, gücü veya hükmü yetişmez. **OTU** 76, 151 **5.** Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan. **OTU** 26, 31, 182, 184, 270, 295 **6. a.** Yakın olmayan yer. **FH** 11, 18, 30 **OTU** 18, 64, 203, 277 **uzak durmak** Yaklaşmamak, karışmamak. **FH** 70, 87

uzaklaşma a. Uzaklaşmak durumu. **OTU** 159

uzaklaşmak (-den) Bir şeyden, bir yerden veya kimseden ayrılıp uzağa gitmek. **FH** 10, 11, 13, 18, 24, 28, 64, 66, 70², 74, 91, 111, 112 **OTU** 39, 83, 272

uzaklaşmak (-den) mec. Yabancılaşmak, ilgisi azalmak. **FH** 43 **OTU** 39, 167

uzaklaştırılmak (-den) Görevden alınmasını sağlamak. **OTU** 24

uzaklaştırmak (-i, -den) **1.** Uzağa götürmek. **FH** 52 **OTU** 279 **2** *mec.* Yabancılaştırmak, ilgisiz bırakmak. **FH** 17 **OTU** 85, 236

uzaklık,- ğı *a.* Uzak olma durumu, ıraklık. **FH** 65

Uzakşark *öz. a.* Asya'nın doğu ve güneydoğusu. "Uzakşark'ın Brahmanizm ve Budizm kültürünü dışa bırakıyor." **OTU** 40

uzaktan *zf.* Uzak yerden. **FH** 12, 33

uzamak (*nsz*) **1.** Uzun duruma gelmek, boyu büyümek. **FH** 9 **2.** Çok zaman tutmak, uzun sürmek. **OTU** 97

uzanmak (-e) Boylu boyunca yatmak. **FH** 42

uzatılmak (*nsz*) **1.** Uzatma işi yapılmak. **OTU** 276 **2.** *mec.* Sunulmak. "Kendilerine dilciler tarafından uzatılan yeni bir kelimeyi evirip çevirirken yaşamaya namzed olup olmadığını anlamak için düşünceye dalyorlar, ilk teşebbüsün bütün zahmet ve mes'uliyetini onlara bırakıyorlardı." **OTU** 20

uzatmak (*nsz*) **1.** Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak. **OTU** 132, 218 **2.** (-i) Başı, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek. **FH** 9, 15, 18, 39, 69, 70, 74 **OTU** 132 **3.** (-i) Süreyi artırmak, temdit etmek. **OTU** 154, 212

uzayabilmek (*nsz*) Uzama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 22

uzman *sf.* Belli bir işte, belli bir konuda bilgi, görüş ve becerisi çok olan (kimse), mütehasıs, kompetan. **OTU** 162², 163,

165

uzun *sf.* **1.** İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. **FH** 22, 69, 77² **OTU** 57, 143 **2.** Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. **FH** 17, 32 **OTU** 87, 93, 144², 166, 208, 248, 257, 261, 271, 298 **3** *zf.* Ayrıntılı, derinlemesine. **OTU** 77, 92, 132, 203, 275 → **uzun hece, uzun uzun**

uzun hece *a. db.* İçinde uzun ünlü bulunan hece: Âdet, kâtip gibi. **OTU** 217, 218², 221

uzun uzun *zf.* Uzun süre, uzun olarak, uzunca. **OTU** 198

uzuv,- zvu *a. Ar.* 'uzv **1. anat.** Organ. **OTU** 62, 63², 64, 121 **2.** Unsur. **OTU** 116

uzvi *sf.* (*uzvi:*) *Ar.* 'uzvî *esk.* Organik. **OTU** 62, 110, 116

uzviyet *a. Ar.* 'uzviyyet *anat. esk.* Organizma. **OTU** 38, 62, 63⁴, 64², 65, 85²

Ü

ücret *a. Ar.* ucret *ekon.* İş gücünün karşılığı olan para veya mal. **OTU** 29

üç *a.* **1.** İkidenden sonra gelen sayının adı. **FH** 38, 53, 89 **OTU** 40, 47, 66, 67², 96, 185, **2.** *sf.* İkidenden bir artıktır. **FH** 11, 14, 26, 68², 78², 83 **OTU** 24, 75, 76, 82, 86, 87, 88, 95, 114, 118², 126², 139², 152, 153³, 155, 158, 168, 180², 201, 215, 223, 243, 260, 283, 284, 289 **üç aşağı beş yukarı** Yaklaşık olarak, az bir farkla. **OTU** 29

üçüncü *sf.* Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen. **FH 35 OTU 22, 48, 54, 84, 118, 153, 260**

üfleme *(-e, -i)* 1. Dudakları büzererek soluğu bir şey üzerine hızla vermek, üfürmek. **OTU 65 2. (-i)** canlandırmak için soluk vermek. **OTU 21**

ülkü *a.* Amaç edinilen, ulaşılmak istenen şey, ideal. **OTU 67², 68⁴, 152, 169², 295³**

ülkücü *sf.* Bir ülkeye çıkar gütmenden bağlı olan, idealist. **OTU 68**

ülkölü *sf.* Ülküsü olan, ülkü sahibi, idealist. “*Mefkûreli veya mefkûreci, ülkölü veya ülkücü, ‘ideal’ değil, ‘idealist’ manasına gelir, sıfat halinde ‘ideal’ kelimesinin karşılığı olamaz.*” **OTU 68**

ültimat *a. Fr. ultimatum* Uyuşması gereken kuralları kesin bir dille anlatma.

ültimat vermek İstekleri sert bir biçimde bildirmek. **FH 101**

Ülviye *öz. a.* Romanda geçen kahramanın adı. “*Fakat bu arkadaşların kimlerdir, mesela? Fahriye, Ülviye, Nezahet ...*” **FH 85**

ümanizm *bk.* Hümanizm. **OTU 39², 41²**

ümit,- di *a. (ümi:di) Far. umîd* Umut. **FH 31³, 71, 81 OTU 107², 135, 265 ümidini kesmek** Umudunu kesmek. **OTU 46, 81, 275 ümit etmek** Umut etmek. **FH 36, 62 ümit vermek** Umut vermek. **OTU 135**

ümitsiz *sf.* Umutsuz. **FH 24 OTU 120, 268**

ümmülhumuz *a.* Oksijen. “*Ali Suavi'nin ne kadar haklı olduğunu denemek için bir eczahaneye giriniz, ‘oksijen’ yerine bir*

şişe ‘ümmülhumuza’ hatta ‘müvillidülhumuza’ isteyiniz.” **OTU 128**

ünite *a. Fr. unité db.* Birim. **OTU 98**

üniversite *a. Fr. université* Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu. **OTU 32², 46, 52, 162, 171², 186, 187, 196, 199, 201, 203, 226, 229, 246, 250³, 265, 267, 281**

üniversiteli *a.* Üniversite öğrencisi. **OTU 32, 186, 268², 284**

ünlü *sf.* Ün salmış olan, şöhretli, meşhur, şanlı, namlı, namdar. **OTU 271**

ünsiyet *a.* Alışkanlık. **OTU 115**

ünvan *bk.* unvan. **OTU 24**

üremek *(nsz) mec.* Çoğalmak, artmak. **OTU 68**

üretilmek *(nsz)* Üretme işi yapılmak. **OTU 247**

üretme *a.* Üretmek işi. **OTU 121**

üretmek *(nsz) mec.* Oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek. **OTU 120**

ürkme *a.* Ürmek işi, tevahhuş. **FH 24**

ürkmek,- er *(nsz)* 1. Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek **FH 24, 120 2.** Şaşkınlık ve korku duymak. **FH 18 3. mec.** Çekinmek. **FH 39 OTU 30**

ürperme *a.* Ürpermek işi. **OTU 18**

ürpermek *(nsz)* 1. Korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme. **FH 77 OTU 228 2. mec.** Korkmak. **FH 70**

Üsküdar öz. a. (*üskü'dar*) İstanbul iline bağlı ilçelerden biri. “Üsküdar'daki büyük evi de yanınca azalan varidatına göre daha sade bir yaşayış temini düşündü, Gülter'i muhafaza ederek öteki hizmetçilerin kimini savdı, kimini evlendirdi.” **FH** 56

üslup,- bu a. (*üslu:bu, l ince okunur*) *Ar. uslûb* Anlatma Oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz. **FH** 72 **OTU** 22, 72, 183, 184 **2. ed.** Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil. **OTU** 142

üst a. **1.** Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri fevk, alt karşıtı. **FH** 13, 16, 17², 21², 22, 31, 37, 48, 49, 51, 68, 78 **OTU** 26, 30, 33, 39, 42, 43, 53, 55, 56², 71², 72, 73², 75, 76, 77², 78, 89, 96, 98, 101, 112, 116, 118, 120, 121, 125, 126, 132², 134, 213, 216 **2.** Bir şeyin görülen yanı, yüzü. **FH** 27, 29, 33, 38, 77, 78² **3.** Vücut, beden. **FH** 71, 80 **4.** Birine göre yüksek aşamada olan kimse, mafevk. **OTU** 163 **5. sf.** Birkaç şeyden birbirine göre yukarıda olan **FH** 88 **6. sf.** Sınıflamalarda temel olarak alınan bir tipe göre ileri derecede olan. **OTU** 57 **üstüne titremek** Bir şeye veya kimseye sevgi, özen göstermek. **OTU** 118 **üstüne yürümek** Korkutmak, yıldırım amacıyla saldıracakmış gibi yapmak. **OTU** 117, 160

→ **üst üste**

üst üste *zf.* **1.** Birbirinin üstüne konulmuş bir biçimde. **FH** 39 **2.** Birbiri arkasından. **FH** 30

üstadane *zf.* (*üsta:da:ne*) *Far. ustādāne* *esk.* Üstatça. **OTU** 200

üstat,- dı a. (*üsta:dı*) *Far. ustād* Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse. **OTU** 66², 75, 99, 123², 143, 119

üstatça *zf.* (*üsta'tça*) Üstat gibi, üstadın yaptığına benzer bir biçimde, üstadane. **OTU** 95, 200

üstatlık,- ğı a. Üstat olma durumu. **OTU** 199

üstelik,- ği Ayrıca, bir de, bundan başka. **FH** 29 **OTU** 76, 184, 213

üstün (I) *sf.* **1.** Benzerlerine göre daha yüksek bir düzeyde olan Onları geride bırakan. **OTU** 121², 229 **2.** Birine veya bir şeye göre nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan, faik. **OTU** 118 **üstün olmak** Benzerlerinden daha yüksek düzeyde olmak. **OTU** 22, 293

üstün (II) a. *db. esk.* Arap harfli metinlerde bir ünsüzün a, e seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret, fetha. **OTU** 142

üstüne *zf.* İlişkin, üzerine, dair. **FH** 30 **OTU** 18, 31², 32, 57, 67, 221 **üstüne almak** Bir işi yapmaya söz vermek, ödev alınmak. **OTU** 121, 282 **üstüne düşmek** Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek. **OTU** 34

üstünkörü *sf.* İnceliklerine inmeden, özen göstermeden, gelişigüzel, baştan savma

yapılan. **OTU** 50
üstünlük,- gü *a.* Üstün olma durumu, faikiyet, rüçhan, avantaj. **OTU** 175, 255, 276
üşenme *a.* Üşenmek işi. **OTU** 279
üşenmek (*nsz*) Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamak, erinmek. **OTU** 142
üşüşmek (*-e*) Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek, üşmek. **OTU** 73
ütopya *a.* (*üto'pya*) *Yun.* Gerçekleştirilmesi imkânsız tasarı veya düşünce. **OTU** 257
ütü *a.* Genellikle giysilerin buruşukluklarını gidermek için bunların üzerinden geçirilen kızgın demir araç. **FH** 9
üvey *sf.* Yalnız yasaca akraba sayılan, aralarında kan bağı bulunmayan, öz olmayan **OTU** 289
→ **üvey ana**
üvey ana *a.* Üvey anne. **OTU** 289
üye *a.* Herhangi bir topluluğu oluşturan bireylerden her biri, aza. **OTU** 74, 170, 173, 283
üyelik,- gi *a.* Üye olma durumu. **OTU** 236
üzere *zf.* 1. Amacıyla. **FH** 64, 100, 144 2. Şartıyla. **FH** 70, 80 **OTU** 95 3. Neredeyse. **FH** 75 **OTU** 136 4. *e.* Gibi. **FH** 25, 36 **OTU** 160, 189
üzeri *a.* Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı. **OTU** 221
üzerinde *zf.* 1. Üstünde. **FH** 30, 101 **OTU**

38, 39, 61, 82, 157, 171, 178, 227, 287, 294
2. ... ile ilgili, üzerine. **OTU** 30, 223
üzerinde durmak Bir işe önem vermek, bir işle yakından, sürekli ilgilenmek. **OTU** 223, 291, 295
üzerine *zf.* 1. Üstüne. **FH** 56² **OTU** 239, 245, 248, 267, 288 2. -den sonra. **FH** 37, 55 **OTU** 145, 156, 3. Hakkında. **FH** 118 **OTU** 27², 88, 147, 184
üzmek (*-i*) Üzüntü vermek. **FH** 50, 55
üzülmek (*nsz*) Üzüntü duymak. **FH** 115²
üzülmek (*nsz.*) 1. Üzüntü duymak, kaygılanmak. **FH** 28 **OTU** 75, 254 2. (*nsz*) Üzüntü duymak. **FH** 116
üzüntü *a.* Olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği, teessür. **üzüntü duymak** Tedirgin, teessür olmak. “Gazetelerimizde ve okuyucularımızda dil şuurunun ve dikkatinin artmasına küçük bir hizmetim dokunursa bu konuda duyduğum üzüntülerin bir kısmını içimden atmış olacağım.” **OTU** 186
üzüntülü *sf.* Üzüntüsü olan, acılı, müteessir. **OTU** 273

V

vaat,- di *a.* *Ar va'd* Bir işi yerine getirmek için verilen söz. **FH** 38
→ **vadetmek**
vaad etmek,- der (*doğ. vadetmek*) (*-e*) (*va:'detmek*) *Ar. va'd + T. etmek* Bir işi yerine getireceğine söz vermek. **FH** 116 **OTU** 76, 191, 228

vagon *a. Fr. wagon* Yük ve yolcu taşımakta kullanılan, lokomotifin çektiği demir yolu aracı. **FH** 70

vahamet *a. (vaha:met) esk.* Güçlük, korkulacak tehlikeli durum. **OTU** 227, 251

vahdet *a. Ar. vahdet esk.* Bir olma, tek olma, birlik, teklik. **OTU** 39, 46, 63, 66³, 67, 69, 78, 79³, 80, 110, 181, 215, 269, 270², 273, 278², 279⁵, 282

vahim *sf. Ar. vahīm* Ağır, korkulu, çok tehlikeli, vahametli. **FH** 75 **OTU** 72

vahşi *sf. (vahşi:.) Ar. vahšī* **1. mec.** Kaba, saygısız, uyum sağlayamayan (kimse). **FH** 111 **2. Ar. vahšī** Yabani. **OTU** 285

vahşice *zf. (vahşi:ce)* Vahşi bir biçimde, vahşicesine, vahşiyane. **OTU** 245

vahşilik,- ği *a.* Yabani olma durumu, yabanilik. **FH** 39

vaka *a., Ar. vaḳ'a* Olay, hadise. **FH** 62, 88 **OTU** 210

vakar *a. Ar. vaḳār* Ağırbaşlılık **FH** 50, 101

vakıa *a. (va:kıa)* Olgü. **FH** 10 **OTU** 38, 47, 48², 54², 130

vâkıâ *zf. (va:'kıa:.) Ar. vâḳi'â* Gerçi, her ne kadar ... ise de. **FH** 111 **OTU** 14

vaki *sf. (va:ki:.) Ar. vâḳi'* Olan Olmuş. **FH** 92

vakit *a. Ar. vaḳt* Zaman. **FH** 10, 11, 14², 26, 28, 32, 35², 37, 42², 53, 67, 76, 78, 89, 114, 121, 131 **OTU** 18, 21, 30, 42, 82, 60, 77, 98, 181, 233, 243

Vakit Matbaası *öz. a.* Kitap basan özel bir iş yeri. "Dr. Tahsin Banguoğlu, 'Dil

Bahisleri' adlı, Vakit matbaasında çıkan yeni küçük eserinde imlâ meselemizin özünü keskin ve parlak bir tahlilin müdahalesiyle o kadar doğru ortaya koymuş ki, mevzua karşı küçük bir merak besleyenlerin bu kitabı okumakla büyük bir düşünce ferahlığı duyacaklarını kendilerine temin ederim." **OTU** 108

Vakit *öz. a.* Günlük çıkarılan bir gazete. "Bundan on dört sene evvel bir ecnebi, Vakit gazetesi başmuharririne demişti ki: 'Türkçe öğreniyorum. Diliniz kolay ve güzel. İlerletmek için Türklerle konuşmak istiyorum; fakat kime bir şey sorsam bana hep Fransızca cevap veriyor!'" **OTU** 14

vaktiyle *zf. (vakti'yle)* Bir zamanlar. **FH** 12, 44, 56 **OTU** 141, 144, 237, 241, 263, 297

vakur *sf. Ar. vaḳūr* Ağırbaşlı Onurlu. **FH** 24, 57 **OTU** 148

Vâlâ Nurettin *öz. a.* Türk gazeteci ve yazar. "Bütün bu satırları Akşam'daki fıkрасına alan Vâlâ Nurettin de hem Suavi, hem de Falih gibi düşündüğünü gizlememiştir." **OTU** 128, 177, 178

Valdebağı Sanatoryomu *öz. a.* İstanbul'un Üsküdar adlı ilçesinde bulunan sağlık kuruluşu. "Valdebağı Sanatoryomunda tedavi gören lise mezunu bir genç bana soruyor: " **OTU** 192

Valery *öz. a.* Fransız şair, yazar ve düşünür. "Maarif Vekâletinin çıkardığı 'Tercüme' mecmuasında Tercüme Bürosu sayın başkanı Bay Nurullah Ataçla, Talim ve Terbiye azasından Sabahaddin

Eyüboğlu'nun Paul Valery' den Türkçe'ye çevirdikleri birkaç düşünce var.” OTU 53, 54, 170

valide *a.(va:lide) Ar. vālide esk. Anne. FH 79, 80*

vallahi *ünl. (valla:hi) Ar. vallahi Tanrı'yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için` anlamında kullanılan bir yemin sözü, billahi, tallahi, vallaha. FH 35 OTU 55*

Vambery *öz. a. Macar asıllı Türkolog. “Meşhur Macar Türkiyatçısı Vambery, bütün şimal ve şark Türkleri hakkındaki büyük eserinin adını Türkenvolk koymuştur ki, tercüme edilmesi lâzım gelse buna ‘Türk halkı’ değil, ‘Türk kavmi’ demek elbette daha doğru olurdu.” OTU 112*

Vâ-Nû *bk. Vâlâ Nurettin OTU 136*

vapur *a. Fr. vapeur Su buharı gücüyle çalışan gemi. OTU 60, 63²*

var *sf. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. FH 16, 20, 24, 27, 31, 34³, 35, 36, 37, 38, 40², 44², 50³, 51, 53, 57², 68, 69³, 72, 79², 80, 81², 82², 83, 85, 86², 88, 100, 101, 104, 106, 110, 112, 116 OTU 12, 13², 14, 15, 17, 19, 22², 23, 24, 27, 29³, 33, 25², 26, 29, 30, 33, 34, 35³, 27, 38, 40, 46, 47, 49², 50, 51, 52, 54², 55, 56, 57³, 60, 61, 67, 68, 69, 71³, 72, 73, 74², 80, 81, 85, 89, 92, 96, 98, 99², 100, 103, 105, 106, 109³, 111, 112, 113², 115, 118³, 119, 120, 121², 128², 129, 132, 135, 136², 141 144, 148, 150, 153, 158, 160, 162, 165, 166⁴, 167, 168, 173, 174, 178, 181, 184, 187, 188, 189², 191, 192,*

193, 196, 197, 199, 200, 204, 205, 206, 213, 214, 215, 217, 218², 222, 223, 224², 225², 226, 229², 232², 235, 236, 237², 240², 242, 244, 247, 251, 252, 253², 254, 255², 258, 260², 261², 262, 264, 267, 268, 270⁴, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 282, 284, 286, 287, 288², 289, 290², 291, 292

2. a. db. Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz. **FH 87 OTU 17, 183 3. a.** Elde bulunan her şey. **OTU 66, 107 var etmek** Meydana getirmek. **OTU 122**

vardırma *a.* Vardırma işi veya durumu. **OTU 108**

vardırmak *(-e, -i)* Varmasına yol açmak, götürmek. **OTU 274**

varılabilmek *(-e)* Varılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU 77, 171**

varılmak *(-e)* Herhangi bir yere ulaşılmak. **OTU 78**

varit *sf. (va:rit) Ar. vārid esk. Olabileceği akla gelen. OTU 191 varit görmek* Geçerli kabul edilmek, geçerli sayılmak. *“Ahmet Cevat Emre'nin gramer bakımından yaptığı üstatça tahliller de dinlendikten sonra tenkitler varit görüldü ve ‘kendi’ kelimesinin mutavaat zamiri olmadığına karar verildi.” OTU 95² varit olmak* Geçerli durumda bulunmak. **OTU 86, 87**

varlık,- ğı *a. 1.* Var olma durumu, mevcudiyet. **OTU 12, 172, 258, 273² 2.** Var olan her şey. **FH 69 OTU 63, 67, 86, 130 3.** Önemli, yararlı, değerli şey. **OTU 38 4.** Canlı varlıkların sayısal yoğunluğu

veya dağılımı, popülasyon. **OTU** 65, 121
varmak,- ır (-e) 1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak. **FH** 10 **OTU** 100, 107, 114, 138, 250, 275, 286 2. Belli bir duruma veya düzeye gelmek. **OTU** 52, 72, 158, 213, 263, 275 3. Hoş olmayan bir sona ermek. **OTU** 81 4. Bir durumdan başka duruma geçmek. **OTU** 130 **varıncaya kadar** Ne varsa her şeyi. **FH** 79
vasf-ı terkibi a. db. Sıfat tamlaması. “‘*Aşirefendi Han, Filan Bank*’ gibi *Türkçeye mal edilmek istenen vasfi terkibi şekli öteden beri kullanış dilinde yaşamaktadır, fakat Türk gramerine aykırıdır.*” **OTU** 196, 200
vasıf, -sfi a. Ar. *vaşf* Nitelik. **OTU** 24, 31, 32, 110, 122, 135, 141, 152, 170, 207, 229, 263
vasıflandırma a. Nitelendirme. **OTU** 11
vasıflandırmak (-i) Nitelendirmek. **OTU** 127
vasıta a. (*va:sıta*) Ar. *vāsiṭa* Aracı. **FH** 73 **OTU** 60, 71, 76, 96, 149, 170, 246, 285
vasıtasıyla zf. (*vasıtası'yla*) Yoluyla, aracılığıyla. **OTU** 273
vasiyetname a. (*vasiyetna:me*) Ar. *vaşiyyet* + Far. *nāme* Bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu belge, vasiyet. **OTU** 190
vatan a. Ar. *vaṭan* Yurt. **OTU** 35, 61³, 144, 198, 199
vatandaş a. Ar. Yurttaş. **OTU** 22, 34, 35, 48, 64, 144, 221, 222
vaz a. Ar. *vaz'* esk. Konma, konulma.

→ **vazedilmek, vazetmek**

vazedilmek (nsz) (*va'zedilmek*) Ortaya konulmak. **OTU** 77
vazetmek,- der (-i) (*va'zetmek*) Ar. *vaz'* + T. *etmek* esk. Koymak. **OTU** 77
vazgeçilmek (nsz) Vazgeçme işi yapılmak, feragat edilmek. **FH** 27
vazgeçirmek (-i) Vazgeçme işini yaptırmak. **OTU** 18
vazgeçme a. Vazgeçmek durumu. **FH** 45 **OTU** 109
vazgeçmek (-den) Far. *vāz* + T. *geçmek* Niyetten veya karardan dönmek, caymak. **FH** 30, 37, 38, 113 **OTU** 141, 172, 182, 205, 237, 273
vazıh sf. (*va:zıh*) Ar. *vāziḥ* esk. Açık, aydın, belli. **OTU** 15
vazife a. (*vazi:fe*) Ar. *vazīfe* a. 1. Görev. **FH** 93, 123 **OTU** 22, 64², 74, 84, 98, 121, 141, 253 2. Ödev **FH** 88 **vazife görmek** Bir görevi yerine getirmek, sürdürmek. **OTU** 62
vazifeli sf. Görevli. **OTU** 241
vaziyet a. Ar. *vaz'iyyet* Durum, tavır, hâl. **FH** 44, 63, 64, 83, 91, 99 **OTU** 52, 214², 216 **vaziyet almak** Belli bir durum veya davranış biçimini benimsemek, tavır almak, tavır takınmak. **OTU** 214
ve bağ. Ar. *ve* İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz. **FH** 9⁴, 10⁵, 11⁷, 12², 13², 14⁷, 15⁵, 16⁶, 17⁵, 18⁸, 19⁹, 20, 21⁷, 22⁹, 23⁸, 24⁵, 25⁵, 26⁴, 27¹¹, 28⁴, 29, 30⁵, 32⁴, 33⁵, 34⁹, 35³, 36⁷, 37¹⁰, 38⁵, 39¹⁰, 40⁷, 41⁶, 42³, 43¹⁰, 44, 45⁵, 46³, 47⁷, 48⁸,

49³, 50⁵, 51², 52², 53⁶, 54⁵, 55², 56³, 57⁷,
58⁸, 59⁶, 60⁵, 61⁵, 62⁶, 63⁷, 64², 65⁴, 66⁴,
67³, 68⁸, 69¹², 70⁸, 71⁵, 72⁵, 73⁷, 74⁷, 75³,
76⁶, 77⁷, 78, 79, 80⁶, 81⁵, 82², 83, 87, 88⁷,
89⁴, 91², 94⁵, 95⁴, 96, 97, 99, 100, 101⁷,
102², 103, 104³, 105², 106, 107³, 108⁶,
109⁵, 110³, 112¹⁰, 113², 114, 116, 117³,
118, 120², 125, 132² **OTU** 11², 12³, 13⁸,
14⁴, 15¹⁰, 17⁸, 18⁵, 19⁶, 20⁶, 21⁵, 22⁷, 23⁹,
24¹³, 25¹⁴, 26⁴, 27⁷, 28⁸, 29⁹, 30⁶, 31¹³, 32³,
33⁵, 34², 35⁹, 36⁸, 37⁸, 38³, 39⁷, 40⁸, 41³,
45⁵, 46², 47², 48³, 49⁵, 50², 51⁴, 52⁵, 55³,
56⁵, 57⁵, 58⁴, 59², 60⁸, 61³, 62², 63⁶, 64⁸,
65⁵, 66⁶, 67⁵, 68⁸, 69², 70³, 71⁵, 72¹⁰, 73⁸,
74⁴, 75⁵, 76⁸, 77⁵, 78³, 79⁴, 80⁷, 82⁶, 83⁸,
84⁹, 85⁸, 86⁵, 87³, 88⁴, 89⁷, 90³, 91³, 92⁵,
93², 94⁴, 95³, 96², 97³, 98⁵, 99³, 100⁹,
101⁸, 103⁸, 104⁷, 105³, 106⁴, 107³, 108⁷,
109¹⁰, 110³, 112, 114, 115, 116, 117³,
118⁴, 119³, 120⁵, 121⁹, 122⁷, 123⁴, 124⁷,
125⁶, 127³, 128³, 129³, 130⁸, 131¹³, 133⁴,
134¹¹, 135⁶, 136⁴, 137³, 138¹⁶, 139⁵, 140¹¹,
141⁷, 142⁵, 143⁶, 144⁶, 145⁷, 146¹⁰, 147¹⁴,
148⁶, 149², 150⁶, 151¹⁰, 152⁷, 153, 154⁵,
155⁵, 156⁹, 157⁴, 158⁸, 159¹¹, 160⁸, 161¹¹,
162¹⁴, 163⁸, 164², 165⁸, 166⁷, 167⁷, 168⁵,
169⁶, 170⁷, 171⁸, 172⁶, 173¹¹, 174⁴, 175³,
176⁶, 177⁸, 178⁷, 179³, 180², 181⁹, 182⁴,
183⁵, 184², 185⁴, 186¹⁰, 187⁴, 188², 189²,
190, 191², 193⁴, 194⁵, 195³, 196⁴, 197³,
198³, 199⁹, 200⁶, 201¹³, 202¹¹, 203³, 204³,
205⁸, 206⁷, 207², 208⁹, 209¹⁸, 210⁸, 211²,
212⁶, 213, 214⁹, 215⁷, 216, 217³, 218⁷,
219⁴, 220⁹, 221², 222³, 223⁸, 224, 225⁴,
226⁴, 227⁷, 228¹¹, 229⁵, 230⁸, 231⁹, 232⁵,

233⁹, 234², 235³, 236⁷, 237³, 240⁴, 241⁶,
242⁵, 243⁶, 244², 245⁸, 246, 247⁵, 248⁵,
249⁷, 250⁶, 251⁴, 252⁴, 253¹³, 254², 255⁴,
256⁹, 257¹⁰, 258¹⁰, 259⁶, 260⁹, 261⁵, 262²,
263¹¹, 264³, 265⁵, 266⁹, 267⁹, 268⁷, 269⁵,
270⁸, 271⁵, 273⁹, 274¹⁰, 275¹⁰, 276⁶, 277⁶,
278⁴, 279¹⁵, 280⁴, 281⁷, 282⁵, 283³, 284³,
285⁸, 286⁷, 287¹², 288³, 289⁴, 290⁶, 291⁴,
292², 293⁵, 294³, 295⁷, 296⁵, 297⁵, 298²

veciz *sf. Ar. vecīz* Kısa ve etkili (ifade, söz). **OTU** 72, 200, 262

vecize *a. (veci:ze) Ar. vecīze* Özdeyiş. **OTU** 53

veçhe *a. Ar. veche esk.* Yön. **OTU** 208

veda *a. (veda:) Ar. vidā'* Ayrılrken birbirine selam ve esenlik dileme. **veda etmek** Sevilen bir şeyle olan ilgisini kesmek. **OTU** 68, 83, 93, 94, 96

vect,- cdi *a. Ar. vecd. esk.* Sevgi veya heyecandan doğan coşkunluk, kendinden geçme, esrime. **OTU** 120

vefasızlık,- ğı *a.* Vefasız olma durumu, hakikatsizlik. **OTU** 296

vehamet *bk. vahamet* **OTU** 213

Vehbi Eralp *öz. a.* Türk felsefe tarihçisi. "Felsefe terimleri komisyonunun acayip kararlarını gördükten sonra Falih Rifkı Atay da Orada boş yere mücadele ettiklerini duyduğumuz Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu da Hilmi Ziya Ülken de Vehbi Eralp da bizim gibi elleri böğürlerinde kalıp, şaşmış olsalar gerektir." **OTU** 126

vekâlet *a. (vekâ:let) Ar. vekâlet esk.* Bakanlık **OTU** 13, 46, 53, 77³, 99, 296²

vekil *a. (veki:li) Ar. vekīl esk.* Bakan.

OTU 13

vekillik,- ği a. Bakanlık. **OTU 189**

velakin bağ. (vela:kin) Ar. velakin Ama. **FH 50, 51²**

velhasıl zf. (ve'lha:sıl) Ar. ve'l-hāşıl Kısacası. **FH 104 OTU 108, 186**

Velid Ebuzziya öz. a. Türk gazeteci ve yayımcı. "Rahmetli Velid Ebuzziya'nın Tasvir'de çıkan bir başmakalesinin başlığı şu idi: 'Yazı makinesiyle adalet olmaz.'" **OTU 265**

verebilmek (-i) Verme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH 56 OTU 49, 58, 183, 187, 270, 275**

verilme a. Verilmek işi. **OTU 168**

verilmek (nsz) Verme işine konu olmak. **FH 78 OTU 31, 46, 64², 66, 84, 89, 149, 151, 205, 209, 227, 248, 265**

verim a. Ortaya çıkan, istenilen, beklenen sonuç, semere. **OTU 114**

verimli sf. Kendisinden beklenen sonucu veren, semereli. **OTU 116**

verme a. Vermek işi. **OTU 127, 224, 247**

vermek,- ir (-e, -i) **1.** Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek. **FH 109², 116 OTU 140 2.** Bırakmak. **FH 53 3.** Ondan bilmek, atfetmek. **OTU 18 4.** Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek. **OTU 25, 100, 105, 119, 130, 140, 202, 216, 243, 286 5.** Herhangi bir duruma yol açmak. **FH 24, 40, 44, 53, 58, 59, 60 OTU 11, 182, 251, 273 6.** Yaymak. **OTU 244 7.** Herhangi bir şey ortaya çıkarmak Oluşturmak. **FH 17, 21 OTU**

99, 298 8. Sahip olmasını sağlamak. **OTU 24, 53, 76, 276 9.** Bir şey üzerinde etki yapmak. **FH 40 OTU 70 10.** Kazandırmak, katmak. **OTU 39, 62, 268 11.** Ayırmak, harcamak. **OTU 210 12.** Atfetmek **OTU 204**

vesayet a. (vesa:yet)Ar. veşāyet esk. Vasilik. **OTU 273**

vesika a. (vesi:ka) Ar. veşīka Belge. **OTU 127**

vesile a. (vesi:le) Ar. vesile **1.** Sebep, bahane. **FH 33, 61 OTU 34, 170, 210, 267 2.** Elverişli durum, fırsat. **FH 55**

vesvese a. Ar. vesvese Kuruntu. **OTU 21**

vetire a. (veti:re) Ar. vetīre esk. Süreç. **OTU 78**

veya bağ. (ve'ya:), Ar. ve + Far. yā Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz, yahut **FH 40², 56, 69, 74, 87, 88, 182 OTU 12, 14, 18, 22³, 23, 24, 25³, 26, 27, 28, 29, 32², 37², 38², 39², 45, 48, 51, 55², 56, 60, 61, 62, 64, 68², 71, 77, 78, 81², 82², 94², 96, 109, 111, 113, 114, 121, 124, 125, 130, 133, 134, 138², 139, 142², 144³, 146, 148³, 150, 154, 157, 159, 160³, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 169, 170, 174, 175, 179², 180², 181, 183, 187, 188², 197³, 200, 201², 202, 203, 206⁴, 207, 208, 209, 212³, 214, 216³, 219³, 220⁴, 223, 227, 229, 231³, 233³, 235, 237, 240⁶, 241³, 244, 247, 249, 252, 253², 254, 255², 258, 261, 263, 265, 266, 267, 268, 270, 272², 275, 277, 278³, 282², 283, 284², 287, 288³, 295, 297², 298**

vezin,- zni *a. Ar. vezn ed.* Ölçü. **FH** 14
OTU 76, 178, 217, 282

vezne *a. Ar. vezne.* Banka, büro vb. kuruluşlarda para alınıp verilen yer. **OTU** 22

Vezneciler *öz. a. İstanbul Üniversitesi'nin yakınında bulunan semt. "Neriman ve Şinasi Darülelhan'dan beraber çıktılar, Vezneciler'e kadar beraber yürüdüler."* **FH** 9, 14

veznedar *a. (vezneda:rı) Ar. vezne + Far. -dār* Vezneci, para alıp veren görevli. **OTU** 21, 22

vınlayış *a. Vınlama işi.* **FH** 112

vız *a. Böcek uçarken veya atılan bir şey hızla geçerken çıkan ses.* **OTU** 28 **vız gelmek** *tkz. Pek önemsiz görünmek.* **OTU** 27

vicdan *a. (vicda:nı) Ar. vicdān* Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç. **OTU** 64, 170

→ **vicdan azabı**

vicdan azabı *a. Yapılan bir işten dolayı duyulan acı, üzüntü.* **FH** 47, 55

vicdansız *sf. Vicdanı olmayan.* **FH** 113

virane *a. (vi:ra:ne) Far. vīrāne* Yıkılmış veya çok harap olmuş yapı. **OTU** 123

virgül *a. Fr. virgule* Yazılı cümlelerde birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime grupları arasına konulan, kısa bir durmayı göstermek için kullanılan

noktalama işaretinin adı (,). **OTU** 71, 72³, 142, 180², 248

vitamin *a. Fr. vitamine biy.* Besinlerde az miktarda bulunan, vücutta yapılmayan, yağda ve suda eriyebilme özelliği bulunan, eksikliği çeşitli hastalıklara yol açan maddelere verilen genel ad. **OTU** 166, 170, 254

vitrin *a. Fr. vitrine* Bir dükkân veya mağazanın sokaktan camla ayrılan ve mal sergilemek için kullanılan yeri, sergen. **OTU** 254

viyaklama *a. Viyaklamak işi.* **FH** 41

viyaklamak *(nsz) "Viyak" diye ses çıkararak bağırarak, ağlamak.* **OTU** 68

vocabulaire *a. Fr. Sözlük. "Lügat'in da lügatlerin miktarına, izah şekillerine göre çeşitleri vardır: Lugat, Kamus, Ferheng... gibi. Fransızca'da Glossaire, Lexique, Vocabulaire, Dictionnaire... gibi."* **OTU** 289

vokabüler *a. Fr. vocabulaire db.* Söz varlığı. **OTU** 170

vokal,- li (I) *sf. Fr. vocal* Sesle ilgili. **OTU** 92, 166

vokal,- li (II) *a. Alm. db. Vokal* Ünlü. **OTU** 89

volk *a. Alm. Halk. "Her iki dilde de bu iki kelimedenden başka bir karşılık olmadığı için 'Volk' mefhumundan Almanların anladığı manayı tamamıyla ifade etmek mümkün olmaz."* **OTU** 111⁴, 112

volkanik *sf. Fr. volcanique* Volkan özelliği taşıyan. **OTU** 165

Voltaire *öz. a. Fransız yazar ve filozof.*

“Bu düşüncede olanlar, Voltaire veya Gothe'den bir sahife okurken hayran hayran:” OTU 13, 14

vuku *a. Ar. (vuku:) Ar. vukū' esk.* Olma, meydana gelme. OTU 13

vurguncu *sf. tic.* Para dalgalanmalarından yararlanarak kolay yoldan kazanç elde eden, alavereci, muhtekir, ihtikârcı, spekülâtör. OTU 267

vurmak,- ur (-e) **1.** Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak. **FH 78**

2. Olumsuz yönde etkilemek. OTU 40

3. Olduğundan başka biçimde görünmek. OTU 179 **4. (-i)** Hızla çarpmak. **FH 13**

vurulmak (*nsz*) Vurma işine konu olmak. **FH 18, 42**

vuzuh *a. (vuzu:hu) Ar. vuzūh esk.* Açık olma durumu, açıklık, aydınlık. **FH 54, 60** OTU 73, 111

vuzuhsuz *sf.* Belirsiz. **FH 109**

vücut,- du *a. (vücu:du)* İnsan veya hayvan gövdesi, beden. **FH 9, 11³, 19², 51², 65, 131** OTU 62, 63², 64, 75², 98, 121

vücut,- du *a. (vücu:du) Ar. vucūd esk.* Var olma, varlık. **FH 63** **vücuda getirmek** Meydana getirmek, var etmek. OTU 80, 150 OTU 71, 79, 110, 118, 134, 159, 162², 212, 218, 232, 292² **vücut bulmak** Oluşmak. OTU 256

vülgarizasyon *a.* Basitleştirme, hafifletme, herkesin anlayacağı duruma getirme. “Hiçbir medenî memleketin vülgarizasyonlarında böyle bir aşağılık

dil örneği bulamazsınız.” OTU 156

W

Wald *a. Alm.* Orman. “ Almanda orman manasına gelmiş Wald kelimesi genitif halinde cemilendiği zaman şöyle değişir: “Wäldern” hâline gelir.” OTU 87

Wäldern *a. Alm.* Orman. “ Almanda orman manasına gelmiş Wald kelimesi genitif halinde cemilendiği zaman şöyle değişir: “Wäldern” hâline gelir.” OTU 87

Wendriyes *öz .a.* Yabancı uyruklu bir dil bilimci. “Dil Kurultayında tezini okuyan meşhur lisaniyatçı Giese'nin, Wendriyes'in de bu fikirde olduğu görüldü.” OTU 87

Y

ya (I) *ünl. (ya:) Ar. yā `Ey, hey`* anlamlarında bir seslenme sözü. **FH 101**

ya (II) *bağ. Far. yā* **1.** Şaşma, şaşkınlık bildiren bir söz. **FH 80** **2.** Bir düşüncede sıra ile yer alan ayrı cins öğelerden biri ötekilerden üstün görüldüğünde hele, özellikle anlamlarında kullanılan bir söz. OTU 48, 141

→ **ya Rabbi**

ya Rabbi Tanrı'm, Allah'ım. **FH 79**

yabancı *sf.* **1.** Başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse), bigâne, ecnebi. OTU 11, 100, 110², 111, 112², 115², 116, 118, 130, 136, 144, 249³

2. Başka bir milletle ilgili olan. **FH** 15, 22, 101 **OTU** 12, 13, 15², 22², 33³, 34², 35⁴, 36, 45, 49², 50, 59², 73³, 74⁴, 101⁷, 102, 106⁵, 118³, 144, 148, 151, 153, 157, 159, 160², 161, 162, 165, 166, 167², 168², 169², 170³, 171, 172, 173³, 174⁴, 175, 176², 177, 179, 181³, 182⁴, 183³, 184², 189, 192, 195, 203, 204, 205, 207², 209, 212, 214², 216², 219⁴, 220⁶, 226, 230, 231, 233², 235, 250³, 251, 252, 253³, 254, 255², 257², 258⁴, 259², 261, 263³, 272, 273², 276, 278, 293, 296, 298 298 3. Tanınmayan, bilinmeyen, yad. **FH** 66 **OTU** 21, 118 4. Aynı türden, aynı çeşitten olmayan. **OTU** 161 5. Bir konuda bilgisi, deneyimi olmayan. **OTU** 152 **yabancı gelmek** Tanımamak. **OTU** 104, 183 **yabancı olmamak** Tanıdık, bildik olmak. **OTU** 240
→ **yabancı dil**
yabancı dil a. Ana dilin dışında olan dillerden her biri. **OTU** 15, 17, 179
yabancılaşma a. Yabancılaşmak işi. **OTU** 258
yabancılık,- ğı a. Yabancı olma durumu, bigânelik. **OTU** 115, 160, 241, 244, 296
yabanî sf. *mec.* Görgüsü olmayan, kaba ve hoyrat. **OTU** 296
yabanilik,- ği a. Yabani olma durumu, yabanıllık. **OTU** 296
yabantaparlık,- ğı a. Yabancı hayranlığı. “*Son zamanlarda salgın hâlini alan bir yabantaparlık bu mağazaların bulunduğu caddenin bir Türk caddesi olduğuna*

inandırmayacak kadar çirkin bir istila manzarası arz etmektedir.” OTU 220
yadırgama a. Yadırgamak işi. **OTU** 240
yadırgamak (-i) Kendine yabancı gelen bir kimseye, duruma veya şeye alışmamamak, ısınmamamak. **OTU** 36, 74, 118, 136³, 140, 178, 183, 184, 251, 263
yadırganmak (nsz) Yadırgama işi yapılmak. **OTU** 136
yağ a. Birleşiminde stearik Oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde. **FH** 42 **OTU** 197
yağdırmak (nsz) 1. Bir şeyi aralıksız ve ısrarlı bir biçimde yapmak. **OTU** 147 2. *mec.* Çok sayıda ortaya koymak, sürmek. **OTU** 147
yağlı sf. *mec.* Ağdalı, anlaşılması güç ifade. “*Türkçeleşmiş Arapça kelimeleri kabul ettikten sonra ‘mefulün ileyh’ gibi yağlı ve ağır kokulu istihlahlar yerine ‘datif’ , mefulün bih’ yerine ‘lokatif’ denmesini isterler.” OTU 103*
yağmak,- ar Yağmur, kar, dolu gökten düşmek. **OTU** 33
yağmur a. 1. Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet. **OTU** 33³, 122 2. *mec.* Çok ve sık düşen, gelen şey. **OTU** 125 **yağmurdan kaçarken doluya tutulmak** Güç bir durumdan kurtulayım derken daha kötüsüyle karşılaşmak. **OTU** 155

yağmurluk,- ğu a. Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet. **OTU 122**

yahu ün. *Ar. (ya:hu) Ar. yā + hū* Üzerine dikkati çekmek için söylenen söze katılan bir kelime. **OTU 18**

yahut bağ. *(ya:hut), Far. yā + hōd* Veya, ya da. **FH 29, 87, 122 OTU 18, 46, 50, 70, 72, 86², 89, 134, 144, 149, 153, 240, 269, 291**

Yahya Kemal öz. a. Türk şair, yazar, siyasetçi, diplomat. “*Yahya Kemal'in gazetelere yanlış giren beytindeki hatalara işaret ederken, müsveddemi eski harflerle yazmak âdetim yüzünden bazı hatalar olmuş.*” **OTU 19, 189, 235, 252**

yaka a. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. **yakayı kurtarmak** Bir işten kurtulmak. **OTU 180**

yakalamak (-i) 1. Birdenbire etkisi altına almak. **FH 47 2.** Tutturmak. **FH 55 3.** Arayarak veya rastlantı sonucu bulup bağlantı kurmak. **OTU 166**

yakalık,- ğı a. Erkek gömleklerinin üzerine takılan eğreti yaka. **FH 39**

yakın sf. 1. Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı. **FH 40 OTU 188 2.** Aralarında sıkı ilgi bulunan. **OTU 23, 152, 208, 295 3.** Benzeyen, andıran, yaklaşan. **OTU 175, 214, 223, 235, 270, 284, 290, 4.** Erişmesi Olması zaman bakımından yaklaşmış olan. **FH 56 OTU 76, 173, 187, 232**

yakında zf. Çok geçmeden. **FH 57 OTU 295**

yakından zf. Yakın bir yerden, yakın olarak. **FH 107 OTU 132**

yakınlık,- ğı a. Yakın olma durumu. **FH 123 OTU 151, 177, 185 yakınlık duymak** Birine karşı sevgi veya ilgi duymak. **OTU 118**

yakışıklı sf. Güzel, gösterişli. **OTU 105**

yakışma (-e) Uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak. **OTU 127**

yakışmak (nsz) 1. Güzel durmak, iyi gitmek, yaraşmak, uygun gelmek. **OTU 281 2. (-e)** Uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak. **OTU 53, 281**

yakıştırma a. Yakıştırmak işi. **OTU 148², 182, 236, 296**

yakıştırmak zf. Aşırı bir biçimde. **OTU 60**

yakinen zf. (yaki:nen) Ar. yakīnen esk. Kesin olarak, iyice. **OTU 132**

yaklaşma Yaklaşmak işi, iktiran. **OTU 21**

yaklaşmak (-e) Yakınlaşmak. **FH 13, 14, 22, 31, 33, 63, 70, 73 OTU 21, 73, 76, 2.** Benzemek, andırmak, uygun olmak. **OTU 237**

yakma a. Yakmak işi. **FH 43**

yakmak (-i) Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak. **FH 10, 11², 12**

Yakup Kadri öz. a. Türk yazar ve diplomat. “*Hatta Yakup Kadri'nin, Falih Rifki'nun, Halide Edip'in, hatta biz yaştaki muharrirlerin bütün eserleri yeni harflerle basılmış değildir.*” **OTU 56, 143**

Yakutça *öz. a.* Yakut Türkçesi, Sahaca. **OTU** 88

yalan *a.* 1. Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıtır. **FH** 27, 28, 91, 109 **OTU** 157³ 2. *sf.* Uydurma. **OTU** 157

yalancı *sf.* Gerçek olmayan, gerçeğe benzetilmiş. **OTU** 24

yalı *a. Rum.* Su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev. **FH** 56

yalnız *sf.* 1. Yanında başkaları bulunmayan. **FH** 16, 22, 27, 28², 41, 44, 119 2. *zf.* (ya'lnız) Yanında başkaları olmayarak. **FH** 90, 95 **OTU** 102, 141, 142 3. *zf.* (ya'lnız) Yalnızca. **FH** 16, 17, 25, 33, 40, 42, 57, 61, 62, 66, 67, 73, 75, 89, 107 **OTU** 12, 14, 15, 18, 22, 23, 24, 29, 33, 34², 46, 47², 58, 60, 62, 63, 68, 71², 72, 73², 75, 80², 81, 84², 86, 87², 88, 89, 91, 93, 97, 101, 102, 104, 108, 110², 112², 119², 122, 124², 128, 133, 134, 142, 144², 149, 155², 156, 163², 174, 175, 178, 181, 182², 186, 195, 199, 200, 202, 203, 206, 207, 209, 213², 220, 222, 224, 227, 230, 244, 245, 255, 263³, 270, 275, 276, 279, 281, 284, 285, 292, 293, 297 4. *bağ.* Ama. **FH** 72 **OTU** 138

→ **yalnız başına**

yalnız başına *zf.* Kendi kendine, tek başına. **FH** 10, 41

yalnızlık,- ğı *a.* Kimse bulunmama durumu, ıssızlık, tenhalık. **FH** 107

yalvarış *a.* Yalvarma işi, yalvarma, rica. **FH** 115

yalvarmak (*nsz*) Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle,

saygılı bir biçimde bir şey istemek. **FH** 28, 46

yan *a.* 1. Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf, cihet. **FH** 11, 26, 34³, 39, 47, 48, 53, 66, 87, 115, 116 **OTU** 92, 215 2. *zf.* Bir tarafa yönelerek. **OTU** 108, 262, 268 **yan çizmek** Bir işten kaçmak. **OTU** 40

yan gözle bakmak Belli etmeden, göz ucuyla bakmak. **FH** 25, 67, 71

→ **yan yana, yanı başı**

yan yana *zf.* Biri ötekinin yanında olarak. **FH** 14, 65 **OTU** 46, 64, 138, 244, 278,

yanak,- ğı *a.* Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü. **FH** 21, 107

yanaşma *a.* 1. Yanaşmak işi. **OTU** 33 2. *a. mec.* Sığıntı. “Bu yanaşma kelimelerin devlet diline girmesi istilânın vahametini arttırıyor.” **OTU** 34, 251, 254

yanaşmak (*-e*) *mec.* 1. Karışmak, ilgilenmek, istek göstermek. **FH** 87 2. (*nsz*) İlişki kurmak. **OTU** 147

yanı başı *a.* Yakını, hemen yanı Omuz başı. **FH** 14, 16 **OTU** 142

yangın *a.* Zarara yol açan büyük ateş. **FH** 10, 47

yanılmak (*nsz*) 1. Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak. **OTU** 92, 138, 262 2. Düşünülmek Olabileceğine inanılmak, zannedilmek, zannolunmak. **OTU** 218

yanında *zf.* Bir şeye, bir kimseye göre, nispetle. **FH** 26, 101 **OTU** 29, 93, 94, 142

yanı sıra *zf.* Yanında, beraberinde. **OTU** 135

yani *a. (ya:ni) Ar. ya'nī* **1.** Demek oluyor ki` anlamlarında bir söz. **FH** 50, 120 **OTU** 12, 62, 100, 217, 221 **2. zf.** “Sözün kısası, doğrusu” anlamlarında bir söz. **OTU** 31, 34, 35, 40², 101, 119, 163, 193, 216, 219, 251, 253, 256, 265, 269, 275, 283, 285, 290

yankı *a. mec.* Bir olgunun çevrede uyandırdığı duygu, düşünce veya tepki, akis, inikâs. **OTU** 238

yanlı *a.* Yandaş. **OTU** 224

yanlış *a.* **1.** Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılğı, hata. **OTU** 57², 58², 61, 66, 67, 69, 70², 71, 72, 75, 98, 133, 151, 158, 186, 194, 209², 290 **2. sf.** Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymayan, aykırı olan, hatalı. **FH** 87 **OTU** 17, 29, 35, 39, 65, 77², 81², 82, 89, 98, 120⁵, 124², 142, 143, 148, 152, 154, 158, 167, 172, 175, 185², 186⁴, 188, 193, 194, 197, 212³, 224, 228², 231, 235, 239, 240, 241, 247, 248⁴, 251², 260, 266, 267, 269, 270, 276, 277, 279, 281, 282, 288², 290 **3. zf.** Hatalı bir biçimde. **OTU** 62, 65, 72, 78², 84, 89, 90, 91, 107, 117, 121, 179, 192, 193, 196, 201², 228, 240², 241², 252, 255², 286³, 289 **yanlış bulmak** Uygun görmemek. “Devlet bu kaideleri yanlış buluyorsa hemen terk eder; doğru buluyorsa bütün lisan tedrislerinde bu kaideleri esas tutar.” **OTU** 69 **yanlış bulmamak** Uygun görmek. **OTU** 198

yanlışlık,- ğı *a.* Yanlış davranış, yanlış iş, yanlış sanı, hata. **OTU** 87, 116

yanlışlıkla *zf. (yanlışlı'kla)* Yanılarak, bilmeyerek, sehven. **FH** 11

yanmak,- ar (nsz) **1.** Ateş durumuna geçmek, tutuşmak. **FH** 47 **2.** Isı, ışık veren bir konuma geçmek. **FH** 111

yapabilme *a.* Yapabilmek işi. **OTU** 206

yapabilmek (-i) Yapma imkânı veya olasılığı bulunmak. **FH** 10, 11, 45, 53, 60 **OTU** 138², 173, 251,

yapayalnız *zf. (yapa'yalnız)* Yanında kimse veya hiçbir şey bulunmayarak. **FH** 45

yapı *a.* **1.** Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri, bina. **OTU** 102 **2.** Yapma , oluşturma, ortaya konulma, meydana getirme. **OTU** 58 **3.** Canlı bir varlığın ruh veya beden özelliklerinin tümü, bünye, strüktür. **OTU** 141, 227, 234 **4.** Bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge, strüktür. **OTU** 20, 73, 90², 98, 134, 152², 165, 204, 205, 219³, 229, 248, 258, 260, 286

yapıcılık,- ğı *a.* Yapıcının yaptığı iş. **OTU** 121²

yapılabilirlik (nsz) Yapılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 111, 131, 207

yapılma *a.* **1.** Yapılmak işi. **OTU** 143, 150, 174, 280 **2. sf.** Yapılmış. **OTU** 106

yapılmak (nsz) **1.** Yapma işine konu olmak. **OTU** 50, 88, 93, 191, 209, 228, 258, 297 **2. mec.** Gerçekleştirilmek Ortaya çıkarılmak. **FH** 31, 37², 38² **OTU** 30, 31³, 53, 58², 63, 84², 85, 94, 113, 128, 130, 136, 170, 184, 225, 226 247, 279

yapışkan *sf.* Yapışma özelliği olan. **FH** 42

yapışmak *(-e)* Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak. **OTU** 26

yapma *a.* **1.** Yapmak işi. **FH** 18, 66 **OTU** 37, 122, 168, 250, 284 **2.** *sf.* Yapay. **OTU** 122

→ **yapma çiçek**

yapma çiçek,- ği *a.* Görünümü çiçeği andıran ve yumuşak maddelerle yapılan süs eşyası. **OTU** 122, 123

yapmak,- ar *(-i)* **1.** Ortaya koymak, gerçekleştirmek Oluşturmak, meydana getirmek. **FH** 9, 10, 11², 17, 22, 23, 25, 26, 27², 29², 32, 33, 34, 38, 39³, 41, 45, 46, 50, 51⁴, 55, 58, 59, 66, 78, 80, 88, 89, 91, 106 **OTU** 15, 18, 23, 24, 25², 26, 28, 32, 65, 67, 75, 81, 82², 83, 97, 98, 101, 105, 112, 120, 122, 134², 139, 154, 174, 196, 222, 246, 268 **2.** *(nsz)* Olmasına yol açmak. **FH** 39, 44, 72 100 **OTU** 21, 71, 248, 282 **3.** *(-i)* Bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek. **FH** 17, 52 **4.** *(nsz)* Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek. **OTU** 253 **5.** *(nsz)* Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak. **OTU** 111 **6.** *(nsz)* Bir düşünceyi, bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek, gerçekleştirmek. **OTU** 61, 169, 185, 267, 270 **7.** *(yar.)* Bir durum yaratmak. **FH** 60, 101 **8.** *(nsz)* Davranmak, hareket etmek. **FH** 67

yaprak,- ğı *a.* Kitap, defter vb. şeylerde ön ve arka yüzü oluşturan kâğıtlardan her biri, varak. **FH** 37, 39⁵

yaptırmak *(-e, -i)* Yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek. **FH** 13, 36, 88 **yâr,- ri** *a.* *(yâ:ri)* *Far.* yâr Sevgili. **OTU** 205, 293

yara *a.* Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik. **OTU** 218

yaramak *(-e)* **1.** Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak. **FH** 40, 48² **OTU** 17, 24, 71, 97, 138, 143², 213, 215, 274, 284 **2.** Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak. **OTU** 138

yararmak *(-e)* Bir davranışla birini memnun etmek. **FH** 43

yararlık,- ğı *a.* Yararlılık. **OTU** 83, 235

yaratabilmek *(-i)* Yaratma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 123

yaratıcı *sf. mec.* Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan, yapan, kreatif. **FH** 118 **OTU** 296

yaratıcılık, - ğı **OTU** **21a.** Yaratıcı olma durumu. **OTU** 21², 121

yaratılabilirlik *(nsz)* Yaratılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 106, 167

yaratılmak *(nsz)* Yaratma işine konu olmak. **OTU** 128, 130, 144, 147, 253

yaratım *a.* Özel yetenekle ortaya konulan eser veya nesne, yaratı, kreasyon. **OTU** 121

yaratma *a.* Yaratmak işi. **OTU** 34, 130³, 131, 139, 146, 162, 257, 258, 260

yaratmak *(nsz) mec.* **1.** Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak. **FH** 94 **OTU** 20, 232 **2.**

Olmasına Ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak. **OTU** 12, 21, 152, 162, 170, 173, 174², 237, 257, 258, 259

yardım *a.* **1.** Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet. **FH** 27 **2.** İşlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek. **OTU** 107, 125 **yardım etmek** Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak. **FH** 44 **OTU** 74, 100

yardımcı *sf.* Yardımı olan (şey).

→ **yardımcı fiil**

yardımcı fiil *a. db.* Ad soylu kelimelerin veya bazı fiilimsilerin fiil gibi kullanılmalarını sağlayan "imek, etmek, eylemek, olmak, kılmak" fiilleri, yardımcı eylem **OTU** 240

yarenlik,- ğı *a.* Yakın arkadaşlık, muhabbet. **OTU** 149

yarı *sf.* **1.** Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf. **OTU** 15, 50², 51² **2.** Bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan. **FH** 11, 14, 21, 54, 61, 64, 77 **OTU** 15, 32, 66, 118, 155, 156, 173, 187, 208, 209, 285, 292 **3.** *zf.* Gereğinden az, tam olmayarak. **FH** 117 **yarıda kalmak** Bitmemek. **FH** 38 **yarı yolda bırakmak** Yapılan yardımı sonuna kadar sürdürmemek. **OTU** 58

→ **yarı final, yarı resmî, yarı yarıya**

yarı final,- li *a. sp.* Bir yarışmada çeyrek finale kalan sekiz takımdan dördünün elenmesiyle oluşan grup veya aşama, yarı son, dömifinal. **OTU** 167

sf. Tam resmî olmayan. **OTU** 100

yarı yarıya Yarısı birine, yarısı öbürüne olarak. **OTU** 63

yarık,- ğı *a.* Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak. **FH** 68

yarım *sf.* **1.** Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri: **FH** 87 **OTU** 46, 47, 225 **2.** Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan. **FH** 13 **OTU** 27, 73, 179 **3.** *a.* Bir bütünün yarısı olan miktar. **OTU** 20 **yarımşar** *zf.* Yarım yarım, yarım olarak. **OTU** 73, 74²

yarın *a.* **1.** Bugünden sonra gelecek ilk gün. **FH** 122 **2.** Gelecek, ilerideki zaman. **OTU** 112, 133, 153, 199², 210, 218, 272, 274 **3.** *zf. (ya'rim)* Bugünden sonra gelecek ilk gün içinde. **FH** 116 **OTU** 131, 150

yarınki *sf.* Yarın yapılacak olan, yarın ile ilgili. **OTU** 133, 150, 151, 227, 265

yarış *a.* Yarışma, rekabet. **yarış etmek** Geçmek için uğraşmak. **OTU** 123

yasak *a.* Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet. **OTU** 180⁶ **yasak etmek** Yapılmamasını istemek, yasaklamak. **OTU** 55

yastık,- ğı *a.* Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü Ot vb.yle doldurulmuş küçük minder. **FH** 21, 23, 24, 42, 77, 104

yaş *a.* **1.** Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin. **FH** 55², 59, 77, 91, 100, 156, 216, 227 **OTU** 56², 76², 140, 201 **2.** Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ. **OTU** 214

yaşama *a.* Yaşamak işi. **OTU** 44, 134,

152, 153, 215, 223, 293

yaşamak (nsz) **1.** Canlılığını, hayatını sürdürmek. **FH** 31, 45², 50, 71, 85, 90, 98, 104, 111 **OTU** 41, 110, 112, 172, 176, 290 **2.** Varlığını sürdürmek. **FH** 59, 60, 84, 104 **OTU** 14, 20, 24, 67, 97, 110, 111, 112, 127, 134², 143, 144², 145, 151, 163, 166², 172, 174², 176², 178, 203, 209, 225², 227, 233, 241, 249, 250, 251, 254, 257, 261, 274, 278, 281, 287³, 296, 298 **3.** Herhangi bir durumda bulunmak veya olmak. **FH** 55, 62, 69, 90² **OTU** 76, 168 **4.** Görüp geçirmek, başından geçmek. **OTU** 146, 273 **5.** *mec.* Sürmek, devam etmek. **OTU** 31, 96, 134, 135, 136, 152³, 153, 158, 196, 222 **6.** Hayatını sürdürmek. **FH** 83

yaşanmak (nsz) Yaşama işi yapılmak. **FH** 21 **OTU** 40, 173

yaşanmışlık,- ğı *a.* Yaşanmış olma durumu. **OTU** 287

yaşatabilmek (-i) Yaşatma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 106

yaşatılma *a.* Yaşatılmak işi. “*Bir dilin bu ince farklarla zenginleşmesini sağlayan çift kelimelerin Türkçelerinin de, Arapça ve Farsçalarının da yaşatılmalarında fayda görüyorum*” **OTU** 199

yaşatma *a.* Yaşatmak işi. **OTU** 99

yaşatmak (-i) **1.** Yaşamasını sağlamak veya yaşamasına imkân vermek. **OTU** 100, 249², 259, 262 **2.** *mec.* Sürdürmek, devam ettirmek. **OTU** 20, 21, 23, 28, 136

yaşayabilmek (nsz) Yaşama imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 152, 229, 242

yaşayış *a.* Yaşama işi. **FH** 58, 91, 100 **OTU** 74

yaşlı *sf.* Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse). **FH** 102 **OTU** 25, 140, 216, 240, 273

yatak,- ğı *a.* Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya, döşek. **FH** 18, 19, 21², 23, 24², 25, 53, 77², 80², 104, 131 **OTU** 39

→ **yatak odası**

yatak odası *a.* Yatmak için kullanılan oda. **FH** 17, 19², 131

yatırmak (-i) Yatık duruma getirmek. **FH** 73

yatırım *a. ekon.* Millî ekonominin veya bir ticaret kuruluşunun üretim ve hizmet gücünü artırıcı nitelikte olan aktif değerlerine yapılan yeni eklemeler, investisman. **OTU** 220

yatırma *a.* Yatırmak işi. **OTU** 295

yatmak,- ar (nsz) **1.** Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak. **FH** 17, 48 **2.** Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek. **FH** 15, 17 **3.** *mec.* Bulunmak, var olmak. **OTU** 108, 226, 269

yavaş *sf.* **1.** Hızlı olmayan, ağır, çabuk karşıtı. **OTU** 115, 208² **2.** *zf.* Alçak, hafif bir biçimde. **OTU** 115

→ **yavaş yavaş**

yavaş yavaş *zf.* **1.** Yavaş bir biçimde, ağır ağır, adım adım, aheste aheste. **OTU** 114 **2.** Gitgide. **OTU** 115, 144

Yavuz *öz. a.* I. Selim, bilinen adıyla Yavuz Sultan Selim, 9. Osmanlı padişahı

ve 88. İslam halifesi. “*Bugünkülerin siyasi, askerî tarihimiz hakkındaki bilgileri de böyle kopuktur. Cengiz’i bilirlerse Yavuz’u daha az bilirler veya bilmezler.*” OTU 272

yay *a.* Farklı amaçlarla çeşitli biçimlerde yapılan esnek parça. OTU 142

yaygara *a. mec.* Şikâyet, sızlanma. OTU 267², 268 **yaygarayı basmak** Bağırıp çağırmak. OTU 267

yayı nisbî *db.* Arapça, Farsça, bazen de Türkçe ve Batı kaynaklı kelimelerin sonuna eklenen ve bunların taşıdığı anlamla ilgili sıfatlar yapan ek. “*Osmanlıcada ‘yayı nisbî’ denilen nisbet ekini Türkçeye çevirme imkânlarını araştırdı.*” OTU 191²

yayılma *a.* Yayılmak işi, intişar. OTU 156², 256²

yayılmak (*nsz*) **1.** Yayma işine konu olmak veya yayma işi yapılmak. OTU 68, 130 **2.** Genişlemek, büyümek. FH 131 OTU 64, 256², 262 **3.** Serilmek, döşenmek. OTU 40

yayımlama *a.* Yayımlamak işi. OTU 222

yayımlamak (*nsz*) **1.** Kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak, neşretmek. OTU 147, 235, 248, 286 **2.** Resmen bildirmek, açıklamak, ilan etmek. OTU 225

yayımlanmak (*nsz*) Yayımlama işi yapılmak. OTU 156, 241, 246

yayın *a.* Basılıp satışa çıkarılan kitap, gazete vb. neşriyat. OTU 168, 236, 246

yayıncı *a.* Yayımcı. OTU 133

yayla *a. (ya'yla) coğ.* Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. OTU 108

yaymak,- ar (*-e, -i*) Birçok kimseye duyurmak. OTU 67

yazabilmek (*-i*) Yazma imkânı veya olasılığı bulunmak. OTU 187, 201

yazar *a.* **1.** Bilim, edebiyat, sanat alanlarında kitap yazan veya kitap hazırlayan, bir eseri ortaya koyan ve eserin sahibi olan kimse, kalem erbabı, müellif. OTU 121, 149, 156, 160, 199, 221, 223, 241², 245², 259, 261, 269, 273, 274, 286, 291, 293, 297 **2.** Özellikle gazete ve dergilerde herhangi bir konuda yazı yazan kimse, kalem erbabı, muharrir. OTU 151, 161, 163, 165, 180, 198, 199², 205, 206³ **3. sf.** Yazma özelliği olan. OTU 227

yazdırılmak (*nsz*) Yazdırma işine konu olmak. “*Maksat, sadece, ileride yazdırılacak okul gramerlerinin öğretim bakımından gerekli esaslarını hazırlamaktı*” OTU 83², 84

yazı *a.* **1.** Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi. FH 27 OTU 14, 30, 31², 56, 107, 165, 172, 178, 265, 270 **2.** Harfleri yazma biçimi. OTU 124, 190 **3.** Herhangi bir konuda yazılmış bilim, düşünce ve sanat ürünü. OTU 27, 28², 29², 30³, 36, 37, 46, 47, 54², 70, 72², 74, 75, 77, 79², 80, 82, 108², 109⁴, 113, 116², 141⁵, 142², 147, 149², 150, 156, 168,

186, 201, 214, 224, 226, 267, 270 **4.** Anlam, sanat veya biçim bakımından yazılan şey, makale. **OTU** 27, 29³, 30², 71², 115, 126, 127, 132², 133, 139, 160, 168, 169², 171, 173, 177, 179, 182, 183, 184, 186³, 190, 196, 199², 206, 207, 216, 228², 230, 235, 240², 245, 247, 249, 252, 265³, 290², 297

→ **yazı dili, yazı işçisi, yazı kurulu, yazı makinesi**

yazı dili *a. db.* Dilin yazıda kullanılan biçimi. **OTU** 28², 31, 101, 208², 209, 214, 215, 219, 256, 292²

yazı işçisi *a.* Yazar. “*Fakat biz, yazı işçileri ve devlet adamları, kâtipleri muhayyel bir akademinin mevhum bir istikbalde vereceği kararları bekleyemeyiz.*” **OTU** 100

yazı kurulu *a.* Gazete, dergi vb. bir yayında basılacak yazıları seçen, yazı işlerini yürüten kimselerin oluşturduğu kurul. **OTU** 225, 227

yazı makinesi *a.* Tuşlara parmakla vurulduğunda harflerin boyalı bir şerit yardımıyla kâğıt üzerine çıkması temeline dayanan, mekanik veya elektrikle çalışan türleri bulunan makine, daktilo, daktilo makinesi. **OTU** 230

yazıcı *a.* İşi yazı yazma olan kimse. **OTU** 99, 124, 124²

yazık,- ğı ünl. Acınma, üzüntü anlatan bir söz. **OTU** 236 **yazıklar olsun** Üzüntü ve kınamanın çokluğunu anlatan bir söz. **OTU** 147, 227

yazılabilmek (*nsz*) Yazılma imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 78, 265

yazılı *sf.* **1.** Yazılmış olan, muharrer, sözlü karşıtı. **OTU** 11, 221, 270 **2.** Üzerinde yazı bulunan, yazısı olan. **OTU** 221

yazılma *a.* Yazılmak işi. **OTU** 17, 80, 89, 109, 195, 213, 250

yazılmak (*nsz.*) Yazma işi yapılmak. **FH** 56, 124 **OTU** 17, 27, 50, 57, 66, 67³, 79, 80³, 87, 88, 106, 114, 117, 130, 163, 175, 178², 188, 209², 213², 218², 219, 227, 235, 249, 265³, 269⁴, 283, 285, 286², 293

yazışma *a.* Yazışmak işi. **OTU** 280

yazma (I) *a.* **1.** Yazmak işi, tahrir. **OTU** 55, 78, 80, 103, 107, 109, 112, 125, 142, 147, 150, 172, 180, 181, 217, 240, 267², 287 **2.** Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde elle yazılmış kitap, yazma nüsha. **OTU** 55

yazma (II) *a.* Bohça, yemeni, başörtü, yorgan vb. şeyler yapmakta kullanılan, üstüne boya ve fırça ile veya tahta kalıplarla desen yapılmış bez. **FH** 78

→ **yazma eser**

yazma eser *a.* Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde, elle yazılmış eser. **OTU** 227

yazmak,- ar (*-i*) **1.** Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak. **FH** 51 **OTU** 17, 49, 57, 79², 80, 165², 177, 191, 201, 228, 266, 267, 286 **2.** Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek. **OTU** 14, 18, 20, 27, 28, 29², 30, 37, 47, 56, 57⁴, 77², 78², 80, 81, 82, 106, 109, 111, 117, 125², 126, 127, 130, 147, 148, 156, 172, 176,

177, 184², 184³, 191, 196, 199, 201², 216, 219, 222, 226, 228, 232, 235, 239², 241, 245², 265, 270, 271, 273, 277, 283², 286, 289, 292 **3.** (-de) Yazar olarak görev yapmak. **OTU** 56, 66, 109, 228² **4.** (nsz) Yazı ile bildirmek, haber vermek. **OTU** 27², 30, 36, 42, 43, 44, 82, 221, 285 **5.** (-i) Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak. **OTU** 19, 67, 82², 286

yedi *sf.* Altıdan bir artı. **FH** 14, 30, 56, 59 **OTU** 118, 128², 229

yeis *a. Ar.* *ye's* Umutsuzluktan doğan karamsarlık, üzüntü. **FH** 93²

yeknesak *sf.* *Far.* *yek* + *Ar.* *nesak* esk Tekdüze. **FH** 112

yeknesaklık,- ğı *a.* Tekdüzelik. **FH** 129

yekpare *a* (*yekpa:re*) *Far.* *yek* + *pāre* Bir parçadan oluşan, tek parça, bütün **FH** 130

yekûn *a.* (yekû:nu) *Ar.* *yekûn mat* Toplam. **FH** 12², 110, 130 **OTU** 110, 139, 263

yelek,- ğı *a.* Ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi. **FH** 109

yem *a.* Hayvan yiyeceği. **OTU** 189

yemek,- ğı (I) *a.* **1.** Yemek yeme, karın doyurma işi. **FH** 15, 22, 48 **2.** Yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek, aş, taam. **OTU** 46, 134², 197 **3.** Günün belli saatlerinde yenilen besin. **FH** 15 **yemek yemek** Karın doyurmak. **FH** 37, 46, 115,

yemek,- r (II) (-i) Ağızda çiğneyerek yutmak. **FH** 15, 22

→ **yemek odası**

yemek odası *a.* Yemek yenilen oda, yemek salonu, salamanje. **FH** 37, 53, 114

yemeni *a. Ar.* *yemenī* esk. Bir tür hafif ve kaba ayakkabı. **FH** 80

yemiş *a.* Meyve. **FH** 107 **OTU** 99

yengeç *a. hay. b.* Eklem bacaklılardan, kabuklu, birinci ayak çifti iki kısaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir böcek. **OTU** 38

yeni *sf.* **1.** Kullanılmamış veya az kullanılmış olan, eski karşıtı **FH** 87, 123 **OTU** 50 **2.** Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. **FH** 43, 46 **OTU** 69, 160 254, 256, 257, 293 **3.** En son edinilen **FH** 13, 36² **OTU** 42, 56, 66², 75, 108, 150, 151, 170, 202 **4.** İşe henüz başlamış. **OTU** 27 **5.** O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan. **OTU** 20, 61, 76, 78, 129, 146 **6.** Tanınmayan, bilinmeyen: **OTU** 76 **7. sf.** Daha öncekilerden farklı olan. **FH** 11, 12³, 32², 36, 44², 45, 70, 71, 73, 78, 86, 87, 101², 104 **OTU** 32, 41, 56⁴, 62, 64, 75, 78, 85², 87, 89, 97, 103, 104, 111, 113², 114², 115³, 121², 130, 133², 134, 135², 136, 147, 148, 152⁴, 153², 157³, 158², 160, 161, 162³, 163, 166², 169, 172², 173², 174⁷, 175², 178, 181, 186, 188, 199, 203, 208, 209, 216, 227, 232, 233⁶, 237, 239, 242, 245, 246, 249, 251, 257, 258², 265², 266, 269, 284, 288, 296², 298² **8. zf.** Biraz önce, çok zaman geçmeden. **FH** 11 **OTU** 76, 144, 207, 251 **9. sf.** Yaşı küçük ve yetişmekte olan, yaşlı nesil karşıtı. "Eskilerin Arapça ve Farsça kelimeleri, yenilerin de Türkçeleri tercih ettikleri görülüyor." **OTU** 214

→ *yeni baştan, Yeni Çağ*

yeni baştan *zf.* Baştan başlayarak, yeniden. **OTU** 24, 98, 112, 154

Yeni Çağ *öz. a.* Orta Çağ'ın bitiminden Fransız İhtilali'ne kadar süren çağ. **OTU** 40

Yeni Adam *öz. a.* İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yayımladığı kültür ve sanat dergisi. "*Dostum Yeni Adam'a temin ederim ki Onun tekâmülü bu biçim anlayışında da kendisiyle beraberim.*" **OTU** 115, 116²

yeniden *zf.* Gene, yine, bir daha, tekrar. **FH** 21, 23, 36² **OTU** 24, 37, 39, 130, 131², 216

yenileştirmek *(-i)* Yenileşmesini sağlamak. **OTU** 287

yenilik,- ği *a.* **1.** Yeni olma durumu veya yeni olan bir şeyin özelliği. **OTU** 135, 215 **2.** Eskimiş, zararlı veya yetersiz sayılan şeyleri yeni, yararlı ve yeterli olanlarıyla değiştirme, teceddüt. **FH** 54 **OTU** 162 **3.** Yenileşim. **OTU** 81

yenilmek *(nsz) mec.* Bir işte, bir uğraşta başarısızlığa uğramak, kaybetmek. **FH** 62 **OTU** 135

yeni *sf.* **1.** Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. **OTU** 19, 28 **2.** O güne kadar söylenmemiş olan. **OTU** 37 **3.** Daha öncekilerden farklı olan. **OTU** 139, 174, 226

yenmek,- er *(-i)* **1.** Savaş veya yarışmada üstünlük sağlamak, üstün gelmek. **OTU** 139 **2.** Kazanmak, ütmek. **FH** 92

yepyeni *sf. (ye'pyeni)* Çok yeni, hiç kullanılmamış. **FH** 35, 40

yer *a.* **1.** Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. **FH** 10, 11² 13², 15, 16, 17, 18, 23, 35, 38 **OTU** 19, 57, 119, 123, 222 **2.**

Gezinilen, ayakla basılan taban. **FH** 13, 14, 19², 37³, 38⁶, 39⁵, 41, 48, 52, 72, 74, 75 **OTU** 57 **3.** Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge. **FH** 40, 41, 73 **OTU** 23, 65, 88 **4.** Durum, konum, vaziyet. **FH**

11, 24, 40, 43, 55, 79 **OTU** 18², 19, 29², 30, 45, 62, 71, 86, 91, 98, 107, 113, 126, 133, 143², 145, 152, 157, 178, 179, 206, 214, 216, 222, 251, 255, 274, 278, 282, 287, 290 **5.** Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal. **FH** 19 **OTU**

62 **6.** Bölüm, parça. "*Bir yemişin çürümüş yerleri gibi yalnız gölge halinde iki göz belirdi.*" **FH** 107 **yer almak** Bulunmak. **OTU** 33, 163, 206, 207, 227², 248, 250, 298 **yer etmek** İyice yerleşmek. **OTU** 68

yer verilmek Ağırılık vermek. **OTU** 80 **yer vermek** Kullanmak. **OTU** 214, 231, 244, 263 **yerere sermek** Kötü bir duruma sokmak. **OTU** 81 **yerinde saymak**

İlerleyememek, gelişmemek **OTU** 236 **yerinden fırlamak** Oturulan yerden hızla kalkmak. **FH** 104 **yerinden oynatmak**

Başka yere kaldırmak, yerini değiştirmek. **FH** 37 **yerine getirmek** İstenileni, gerekeni yapmak. **FH** 45 **yerini almak**

Yerine geçmek. **OTU** 67, 135², 160², 166, 223, 287 **yerini tutmak** Bulunmayan bir

nesnenin yerini almak Onu aratmamak.
OTU 160, 244

→ *yer yer*

yer yer *zf.* Zaman zaman **OTU** 293

yerinde *zf.* **1.** Zamanı, yeri uygun düşerek, gerektiği biçimde. **FH** 69 **OTU** 42, 140, 161², 281, 282 **2.** Durumunda. **OTU** 133

yerine *zf.* Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere. **OTU** 20, 26, 39, 45, 46, 49, 64, 70, 83, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 103⁸, 106, 109, 114, 115, 118¹¹, 122², 128, 132⁴, 134, 137, 139, 141, 153, 161, 171³, 173, 174, 175², 176, 178, 179, 183³, 191, 195, 197², 200, 201², 204², 205⁵, 213, 220⁴, 221, 228, 231, 233, 240, 241, 249, 250, 257, 265, 273, 275², 276, 277, 279, 281, 283, 284, 287², 288, 289, 292, 295, 297

yerleşme *a.* Yerleşmek işi. **OTU** 256

yerleşmek (*nsz*) *mec.* **1.** Yaygın duruma gelmek, tutunmak. **OTU** 46, 48, 71, 83, 112, 135, 144, 162, 173², 176, 182, 201, 212², 233, 261, 266 **2.** (-*e*) Alışılmak, kullanılır olmak. **OTU** 46

yerleştirmek (-*e*) Yerleşmesini sağlamak. **FH** 39, 47,

yerli *sf.* Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan. **OTU** 296 *yerli yerinde olmak* uygun, yakışır olmak. **FH** 87

→ *yerli yerinde*

yerli yerinde *zf.* Eskiden olduğu yerde. **FH** 79

yersiz *sf. mec.* Yerinde olmayan, uygunsuz, anlamsız, manasız. **yersiz olmak** Gereksiz, haksız bir durumda bulunmak. “Eğer bugüne kadar Türkçemize dair yazdığım ilk makale olsaydı böyle bir itiraz belki yersiz olmazdı.” **OTU** 239

yeryüzü *a.* (*ye'ryüzü*) Dünya. **OTU** 157, 159, 170, 187, 236, 249, 266,

yeşil *a.* Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. **OTU** 21, 24

yeter *sf.* İhtiyacı karşılayacak kadar olan, kâfi. **FH** 25 **OTU** 27, 50, 170, 220, 241, 253

yetersiz *sf.* Gereken, istenen niteliği olmayan. **OTU** 183

yetersizlik,-ği *a.* Yetersiz olma durumu, kifayetsizlik. **OTU** 154, 155, 180, 181², 182, 213, 286

yetişme *a.* Yetişmek işi. **OTU** 286

yetişmek (-*e*) **1.** Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak. **FH** 80 **2.** Vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak, hazır olmak. **OTU** 65 **3.** (-*de*) Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek. **OTU** 201 **4.** (*nsz*) Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek. **FH** 29

yetiştirilmek (*nsz*) Eğitilmek. **OTU** 193²

yetiştirmek (-*e*, -*i*) **1.** Birini, bir şeyi gitmekte veya gitmek üzere olan bir kimse veya şeye ulaştırmak, ulaşmasını sağlamak. **OTU** 56 **2.** Vaktinde hazır olmasını sağlamak, tamamlamak, bitirmek. **OTU** 30 **3.** (-*i*) *mec.* Çocuğun gelişip büyümesine özen göstermek. **OTU**

188

yetki *a.* Bir görevi, bir işi yasaların verdiği imkânlarla göre, belli şartlarla yürütmeyi sağlayan hak, salahiyet, mezuniyet. **OTU** 223, 238

yetkili *sf.* Herhangi bir işte yetkisi olan (kimse), salahiyetli, salahiyettar. **OTU** 138²

yetme *a.* Yetmek işi. **OTU** 19

yetmek (*nsz*) Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak. **OTU** 25, 245, 248

yevmi *sf.* (*yevmi:*) *Ar. yevmī. esk.* Günlük, gündelik. **OTU** 28

yığılı *sf.* Yığılmış olan. **FH** 37

yığılmak (*nsz*) Yığma işine konu olmak veya yığma işi yapılmak. **FH** 39

yığın *a.* **1.** Bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe. **FH** 38 **2.** Birçok kimsenin veya nesnenin bir araya gelmesiyle oluşan kalabalık, küme, kitle, kütle. **OTU** 29

yıkamak (*-i*) Su veya başka bir sıvı kullanarak bir şeyi temizlemek. **FH** 77

yıklamak (*nsz*) *mec.* Yok olmak. **OTU** 76

yıkmak,- ar (*-i*) *mec.* Yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak. **OTU** 123, 130

yıl *a.* **1.** Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. **OTU** 46, 143 **2.** Miladi takvime göre ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene. **OTU** 50, 81, 115, 126, 128, 133², 134, 135, 140,

142, 144, 157, 173, 181, 208, 229², 233, 242, 250², 265, 274, 277, 287, 290, 296

yılışık *sf.* Yapmacık davranışlarla hoş görünmeye çalışan. **OTU** 156

yıllanmak (*nsz*) Üzerinden bir veya daha çok yıl geçmek. **OTU** 122

yıllarca *zf.* (*yılla'rca*) Yıllar boyu, birçok yıl, senelerce. **OTU** 83, 99², 187, 228, 236

yıllık,- ğı *sf.* **1.** Bir yıl için, senelik, senevi. **OTU** 152, 155, 205, 218, 250, 277

2. Yapımından veya doğumundan başlayarak üzerinden bir yıl geçmiş olan. **OTU** 24, 176

yılmak,- ar (*-den*) Bir işten gözü korkup vazgeçmek. **OTU** 31

yırtık,- ğı *sf.* **1.** Yırtılmış olan. **OTU** 231 **2.** Eskimiş, parçalanmış. **FH** 71

yırtmak,- ar (*-i*) Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak. **FH** 39

yine *zf.* (*yi'ne*) **1.** Yeniden, bir daha, tekrar, gene. **FH** 51, 77, 100, 132 **OTU** 68, 74, 75, 105, 106, 116, 125², 128, 184, 185², 188, 192, 198, 233, 240, 245², 283, 291, 296 **2.** Buna rağmen, bununla birlikte **OTU** 117, 118, 126

yirmi *sf.* İki kere on, on dokuzdan bir artık. **OTU** 50, 75, 76, 143, 156, 176, 196², 200, 242

yirminci *sf.* Yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada on dokuzuncudan sonra gelen. **OTU** 98

yobaz *sf. mec.* Bir düşünceye, bir inanca aşırı ölçüde bağlı olan (kimse). **OTU** 274², 275²

yobazca *zf. (yoba'zca)* Yobaz bir biçimde. **OTU** 215

yobazlık,- ğı *a.* Yobaz olma durumu, yobazca davranış. **OTU** 175, 176², 266

yoğurtçu *a.* Yoğurt yapan veya satan kimse. **OTU** 58

yok,- ku,- ğu *sf. 1.* Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

FH 27, 36, 37, 41, 53, 67, 74,77, 81, 84, 91, 96, 101², 105, 107, 110 **OTU** 12, 13³, 15², 17, 21, 22, 23, 24², 25², 26², 27³, 29, 30², 32³, 33, 34, 35², 36, 37², 38, 46, 49², 50, 53², 56, 57², 58², 59², 62, 65², 67, 68, 74², 77, 81, 96, 150, 169, 170, 225, 227³, 231, 244, 245⁷, 247, 248, 249², 253³, 254, 256, 258², 259², 260², 261, 265, 266³, 267², 268, 269, 275, 277, 282², 286, 291, 292, 296 **2. a.** Olmayan, bulunmayan şey.

FH 90 **OTU** 12³, 30, 55, 60³, 62, 63, 66, 70, 71, 73, 93, 96, 100, 101, 104, 105, 106², 108, 111, 116, 117, 118, 120, 121, 136, 138, 140, 145, 148, 149, 150, 153, 154, 159, 160, 167, 170, 171, 172, 175, 176, 178², 179, 180, 187, 188, 193, 194, 197, 201², 203, 204, 206, 207, 209², 212, 213², 215², 216, 218, 223, 227, 233, 235², 240, 243, 266 282 **yok olmak** Ortadan kalkmak, kaybolmak. **OTU** 213 **yoktan var etmek** Yaratmak, ortaya çıkarmak. **OTU** 82

yoklamak (-i) Durum, bilgi, niyet vb.ni belirlemeye veya anlamaya çalışmak. **OTU**41

yoklanmak (nsz) Yoklama işine konu olmak. **OTU** 169

yokluk,- ğu *a.* Yok olma, bulunmama durumu, adem, ademiyet, fıkdan, gaybubet. **OTU** 62 **yokluğa karışmak** Yok olmak, silinip gitmek. “Öz Türkçe kelimelerimizden, çoğu da, leksikolojik maceraları içinde kazaya uğramışlar, hastalanmışlar ve yokluğa karışmışlardır.” **OTU** 160

yoksa bağ. (*yo'ksa*) **1.** `Aksi takdirde` anlamında kullanılan bir söz. **FH** 10, 18, 30, 111, 270, 288, 295 **OTU** 12, 33, 36, 77, 86, 109, 131, 161, 176, 177, 222, 270 **2.** Sayıları, ihtimallerin dışında bir ihtimali bildirmek için kullanılan bir söz. **OTU** 50

yokuş *a.* Aşağıdan yukarıya gittikçe yükselen eğimli yer, **iniş** karşıtı. **FH** 18³, 23, 41²

yol *a. 1.* Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. **FH** 9, 14, 15, 32, 66 **OTU** 154 **2.** Genellikle yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. **FH** 27, 29, 30 31, 33, 36, 41, 67, 68 **3.** Yolculuk. **FH** 44 **OTU** 147 **4.** Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi. **OTU** 157 **5.** Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik. **FH** 14 **OTU** 46, 77, 145, 159², 162, 174, 232² **6. mec.** Gaye, uğur, maksat. **OTU** 17, 38,64, 65, 130, 139, 147, 168, 209, 255², 279, 296 **7. mec.** Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem. **OTU** 54, 80, 159, 161, 279 **yol açmak** *mec. 1.* Bir olayın sebebi olmak. **FH** 71 **OTU**

147, 149, 267, 282, 294 **2.** Davranışlarıyla başkalarına örnek olmak. **OTU** 76 **yol kesmek** Engel olmak. **OTU** 160 **yola getirmek** Birinin bir konudaki ters tutumunu düzeltmek. **OTU** 175
yolcu a. Yolculuğa çıkmış kimse. **FH** 18 **FH** 114
yollamak (-e, -i) Göndermek. **OTU** 40, 206, 248
yollanmak (nsz) Yollama işi yapılmak, gönderilmek. **OTU** 83
yolmak,- ar (-i) Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak. **OTU** 122
yoluyla zf. (yolu'yla) **1.** Aracılığıyla, vasıtasıyla. **OTU** 252, 257 **2.** Yöntemiyle, usulüne uygun olarak. **OTU** 223, 257, 258, 273
yontmak,- ar (-i) Bir şeye istenilen biçimi vermek. **OTU** 37
yorgan a. Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü. **FH** 23², 80
yorgun sf. Çalışma vb. sebeplerle beden veya zihin etkinliği yavaşlayan, yorulmuş olan, bitap. **FH** 27, 37, 77²
yorgunluk,- ğu a. Çalışma vb. sebeplerle bireyin ruh ve beden etkinlikleri açısından verimlilik düzeyinin azalması, bitaplık. **FH** 9, 12, 112 **OTU** 101²
yormak,- ar (-i) **1.** Yorgun duruma getirmek. **FH** 39 **OTU** 152 **2. mec.** Sıkıntıya sokmak, üzme. **OTU** 169
yorulma a. Yorulmak işi. **OTU** 101²

yorulmak (nsz) Yorgun duruma gelmek. **FH** 9², 27, 116, 131 **OTU** 15, 30², 250,
yorum a. Bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme. **OTU** 226
yön a. Bir yere gitmek için izlenen yol, cihet, istikamet. **OTU** 258
yönelme a. Yönelmek işi. **OTU** 220
yöneltilmek (nsz) Yöneltilme işi yapılmak. **OTU** 157, 168
yönetim a. Yönetme işi, çekip çevirme, idare. **OTU** 167, 171
→ **yönetim kurulu**
yönetim kurulu a. Bir kuruluşu yönetmekle görevlendirilmiş kimselerin hepsi, umumi heyet **OTU** 170, 236, 208, 237
Yörük,- k'ü öz. a. (yörüğü) Hayvancılıkla geçinen, genellikle Toroslarda yaşayan göçebe Türk oymağı, Türkmen. **OTU** 212
yuha ünl. hkr. Yuh. **OTU** 18, 27
yukarı a. **1.** Bir şeyin üst bölümü, fevk, **aşağı** karşıtı. **FH** 15, 34², 36, 39 **OTU** 13, 53, 54, 108², 127, 159, 183, 193, 198, 209, 217 **2. zf.** Üst tarafa, üstteki kata, üste, yükseğe, yukarıya. **FH** 73, 76 **OTU** 126
3. zf. Fazla çok. “İngiltere’de tabiiyata dair neşredilmiş eserlerin kırk binden yukarı olduğunu söylemişti.” **OTU** 32
yumruk,- ğu a. **1.** Parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim. **FH** 73 **2.** Elin bu biçimiyle yapılan vuruş. **OTU** 269³
yumuk sf. Tombul. **OTU** 140
yumurcak,- ğı a. Yaramaz küçük çocuk. **OTU** 141

yumurta *a.* 1. Tavuk yumurtası. **FH** 55
2. *mec.* Kalıp, şekil. “Böyle bir peşin hükme bağlı kötümser bir pronostik, her iyi imkânı daha bir tasarı yumurtası hâlinde iken ezmeğe kâfi gelir. **OTU** 144
yumuşak *sf.* 1. Dokunulduğunda veya üzerine basıldığında çukurlaşan, eski biçimini kaybeden, katı karşıtı. **FH** 129
2. *mec.* Okşayıcı, tatlı, hoş. **FH** 32
yumuşama *a. db.* Ötümsüz ünsüzlerin ötümlü ünsüz veya sızıcı ünsüz oluşu. **OTU** 283
Yunan *öz. a.* Yunanistan'da yaşayan veya Yunanistan halkından olan kimse, Yunanistanlı, palikarya. **OTU** 36, 38, 37², 40², 47, 49, 52, 59, 100, 127²
Yunanca *öz. a.* Yunan dili. **OTU** 35, 36³, 37⁴, 38², 39², 41, 45, 46, 52², 62, 103⁵, 104⁷, 105³, 106², 107, 256, 293
Yunanistan *öz. a.* Balkanlar'da bir ülke, Helen Cumhuriyeti. “Eski Yunanistan'dan beri bu kelime pek çok yerlerde kullanılmıştır.” **OTU** 23, 35, 61, 112, 255, 256
Yunus *bk.* Yunus Emre **OTU** 293²
Yunus Emre *öz. a.* 14. yy. da yaşamış şair, tasavvuf erbabı. “Siz Yunus Emre'yi de anlamazsınız.” **OTU** 13, 15
yurt,- du *a.* 1. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan. **OTU** 198, 199
2. Memleket. **OTU** 271
Yusuf Ziya *bk.* Yusuf Ziya Ortaç **OTU** 76²

Yusuf Ziya Bahadınlı *öz. a.* Türk Öğretmen, yazar, yayıncı, siyasetçi. “Yusuf Ziya Bahadınlı bu eksiği ‘Deyimlerimiz ve Kaynakları’ adını verdiği küçük ve zarif bir kitapla tamamlamış.” **OTU** 210
Yusuf Ziya Ortaç *öz. a.* Türk şair, yazar, edebiyat öğretmeni, yayımcı ve siyasetçi. “Dün, Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz'ı tekrar okudum.” **OTU** 75
yutkunma *a.* Yutkunmak işi. **FH** 27
yutkunmak (*nsz*) 1. *mec.* Bir şeyi söylemekle söylememek arasında duraksamak. **OTU** 32
2. Bir şeyin yokluğunu kendine yedirememek, kabullenememek. **OTU** 123
yutulmak (*nsz*) Yutma işi yapılmak. **OTU** 108
yuva *a. mec.* Bir şeyin çok bulunduğu yer. **OTU** 108, 109
yuvarlak *a.* Top veya küre biçiminde toparlak şey. **OTU** 124²
yuvarlamak (*-e*) 1. Bir şeyi bir yerden kaldırmadan eksenini çevresinde döndürerek yürütmek, tekerlemek. **OTU** 58
2. (*-i*) Kelimelerin bazı seslerini söylememek. **OTU** 132
yuvarlanmak (*nsz*) 1. Kendi üzerinde dönerek hareket etmek. **FH** 46
2. Gitmek. **OTU** 179
yük *a.* 1. Eşya. **FH** 112
2. *mec.* Tedirginlik veren şey. **FH** 80
yüklemek (*-e, -i*) 1. *mec.* Bir yükümlülük altına sokmak, sorumlu tutmak. **OTU** 169
2. Bir suçu birinin üstüne atmak. **OTU** 58

yüksek,- ği *sf.* 1. Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı. **FH** 47 2. Güçlü, şiddetli. **FH** 22, 117 3. Etkili. **OTU** 181, 210 4. Derece veya makamı bakımından üstün. **OTU** 18, 83, 124², 147, 199, 231 5. Normal değerlerin üstünde olan. **OTU** 155, 271 6. *mec.* Erdemli, faziletli. **OTU** 100, 105, 264

→ **yüksekokul**

yüksekokul *a.* (*yükse'kokul*) Üst düzeyde uygulayıcı meslek elemanı yetiştiren yükseköğretim kurumu, akademi. **OTU** 147

yükselen (*nsz*) *mec.* Güçlenmek, şiddetlenmek. **FH** 43

yükseliş *a.* Yükselme işi. **OTU** 63

yükselmek (*nsz*) 1. Yükselme çıkarmak. **FH** 66 2. Artmak. **FH** 9, 71 3. Aşamaları artmak. **OTU** 73 4. Unvan, rütbe vb. ilerlemek. **OTU** 89 5. *mec.* Güçlenmek, şiddetlenmek. **FH** 43 **OTU** 18, 27, 38, 140, 164

yükseltmek (*-i*) Güçlendirmek, şiddetlendirmek. **FH** 12

yürek,- ği *a.* Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül. **yüreği ferahlamak** Kaygıdan kurtulmak. **FH** 52 **yüreğine inmek** Kötü bir olay dolayısıyla fazlaca etkilenmek. **FH** 116

yürüme *a.* Yürümek işi. **FH** 10, 29

yürümek (*nsz*) 1. Adım atarak ilerlemek, gitmek. **FH** 9, 10², 11, 13, 14⁴, 15, 16, 25, 26, 27, 28², 32, 33, 34², 37, 41, 63², 65, 66, 70², 99, 101, 106 **OTU** 56 2. Yol almak. **OTU** 63

yürütebilmek (*-i*) Yürütme imkânı veya olasılığı bulunmak. **OTU** 171

yürütmek (*-i*) 1. Yürüme işini yaptırmak, yürütmesini sağlamak. **FH** 78 2. Gerektiği gibi yapmak, uygulamak. **OTU** 190

yürüeyebilmek (*-e*) (*nsz.*) Yürüme ihtimali veya imkânı bulunmak. **FH** 29, 73

yürüyüş *a.* Yürüme işi. **OTU** 169 **FH** 9, 33, 58, 67

yüz (I) *sf.* 1. On kere on, doksan dokuzdan bir artı. **OTU** 32, 35, 148, 150, 155, 173², 181, 231, 257, 259 2. *a.* Kere, kat vb. kelimeler ile birlikte kullanılarak yapılan işin çokluğunu abartılı bir biçimde anlatan söz. **OTU** 122

→ **yüzyıl**

yüz (II) *a.* Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. **FH** 13, 14, 16, 22³, 24, 25, 26, 33, 35³, 36, 37, 40, 43, 45, 50, 53, 54, 67, 69, 74, 77², 73, 107, 108, 110, 112, 118, 122 **OTU** 28, 32, 194, 232, 233, 268, 284² **yüz bulmak** İlgi ve yakınlık görmek.

OTU 39 **yüze gülmek** Sevimli, alımlı görünmek. **FH** 79 **yüzü gülmek** Sevinci yüzünden belli olmak. **FH** 25 **yüzü kızarmak** Utanmak. **OTU** 15 **yüzüne bakmamak** İlgilenmemek. **FH** 116 **OTU** 141 **yüzünü buruşturmak** Yüzüne öfke ve hoşnutsuzluk gösteren bir biçim vermek. **FH** 92, 112

yüzyıl *a.* (*yü'zyıl*) Yüzyıllık süre, asır. **OTU** 117, 161, 177, 255², 287, 292², 293

→ **güler yüz, yüzde yüz**

yüzde *a.* Herhangi bir sayı ile kullanıldığında yüze bölünen bir şeyin o kadarlık parçasını belirten bir söz. **OTU** 133, 134, 173, 249,

yüzde yüz *zf.* **1.** Kesinlikle. **OTU** 235, 236, 237 **2.** Tam olarak. **OTU** 169, 176, 201, 209

yüzlerce *sf.* Pek çok, çok sayıda. **FH** 51 **OTU** 42, 100, 148, 192, 220, 227, 254, 266, 288, 290, 296,

yüzünden *zf.* (-den) ötürü. **FH** 10, 17, 54, 62 **OTU** 64, 71², 80, 98, 113, 148, 150, 196², 220, 235, 242,

Z

z Türk alfabesinin yirmi dokuzuncu sırasında yer alan ve **Ze** adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü diş eti sızıcısını gösterir. **OTU** 213²

zaaf *a.* *Ar.* *zaʿf mec.* **1.** Düşkünlük. **FH** 73, 76 **2.** İrade zayıflığı. **FH** 10, 26 **3.** *mec* Eksiklik, yetersizlik. **FH** 36, 37, 54, 62², 96 **OTU** 30 **zaafa uğramak** Eksikliği, yetersizliği belli olmak. **OTU** 19², 291

zabıt,- ptı *a.* *Ar.* *zabṭ* Tutanak **OTU** 265 **zabıta** (*za:bita*) *Ar.* *zābiṭa mec. esk.* Güvence unsuru. “Çok şükür, çünkü bir memleketin lisanında işlenen cinayetlere karşı tek zabıta, gramerdir.” **OTU** 81

zafer *a.* *Ar.* *zafer* **1.** Bir yarışma veya uğraşıda çaba harcıyarak elde edilen başarı. **FH** 56 **OTU** 76 **2.** Yengi. **OTU** 166, 269

Zafer *öz. a.* Zafer gazetesi. “Zafer ve

Havadis gazetelerinin Arapça ve Farsça kelimeleri niçin fazla kullandıklarını bilmem.” OTU 13

zahmet *a.* *Ar.* *zaḥmet* Güçlük. **FH** 36 **OTU** 20, 30, 128², 133, 169 **zahmet çekmek** Güçlülükle karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak. **OTU** 147, 190 **zahmete girmek** Zahmet etmek. **OTU** 235

zalimane *zf.* (*za:lima:ne*) *Ar.* *zālim + Far. -āne esk.* Acımasızca. **FH** 88

zaman *a* (*zama:ni*) *Ar.* *Zamān* **1.** Dönem, devir. **FH** 14, 16², 37², 47, 51, 58, 80, 94, 105 **OTU** 12, 39², 74, 76, 101, 104, 115², 117, 131, 145, 163, 201, 219, 226, 262, 265, 266, 271, 273, 284, 289, 295 **2.** Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit. **FH** 12, 13, 16², 17, 31, 32², 48, 53, 68, 90, 94, 109, 110², 111 **OTU** 50, 54, 68, 72, 75, 76², 84, 87³, 93, 97, 98², 113², 115, 116², 125, 143, 145, 151, 155, 157, 161, 163³, 166, 181, 182, 187², 200, 202, 216, 220, 226, 228, 233, 249, 250, 252, 261, 281, 282, 297, **3.** Bu sürenin belirli bir parçası, vakit. **FH** 48, 90, 92 **OTU** 80, 89, 135, 160, **4.** Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler, vakit. **FH** 89 **OTU** 21 **5.** Çağ, mevsim. **OTU** 115 **6.** Zaman. **OTU** 23, 121, 145 **7.** Belirlenmiş olan an. **OTU** 13, 35, 60 **8.** Tam vaktinde. **OTU** 143, 228 **9.** Aradan süre geçtikçe, giderek. **OTU** 199 **FH** 24 **10.** Çağ. **OTU** 22

→ *zaman zaman*

zaman zaman *zf.* Ara sıra. **FH** 56

zamir *a.* *Ar.* *zamīr db.* Kişi, dönüştülük,

gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek varlıkların yerini tutan söz, ad. **OTU** 80, 83, 92

zan,- nni *a. Ar. zann* Sanı. **OTU** 11, 151 **FH** 44

→ **zannetmek**

zanaat *a. (zana:at) Ar. şinā'at* **1.** İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat. **OTU** 193, 276 **2.** El ustalığı isteyen işler. **OTU** 79

zangırdamak (*nsz*) Güçlü bir ses çıkararak titremek veya sallanmak, zingırdamak. **FH** 25

zannetme *a.* Sanma **FH** 10

zannetmek -der (*nsz.*), (*za'nnetmek*), *Ar. zann + T. etmek* Sanmak. **FH** 128, 15², 67, 84, 91 **OTU** 22, 33, 40, 132²

zapt *a. Ar. zabt* Tutma, hâkim olma **FH** 32, 40, 66 **zapt etmek** Tutmak. **FH** 32, 46, 55, 66 **2.** Yazıya geçirmek. **FH** 40

zarafet *a. (zara:fet) Ar. zarāfet* Zariflik. **FH** 120 **OTU** 276

zarar *a. Ar. zarar* Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat. **OTU** 53, 81²

zararlı *sf.* Zarar veren, zararı dokunan, dokuncalı, muzır, tahripkâr. **OTU** 122, 279

zarf *zf. Ar. zarf* Belli bir sürede, belli bir süre içinde. **FH** 58 **2. db.** Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları

bakımından etkileyen kelime, belirteç. **OTU** 92⁴, 94, 288

zarif *sf. Ar. zarīf* Çekicilik, biçim, görünüş, durum, konuşma ve davranışlarıyla hoş giden, beğenilen, zarafetli. **FH** 118 **OTU** 210, 229, 262, 264, 276 **2.** Güzel, hoş, albenili. **FH** 32 **OTU** 183

zaruret *a. (zaru:ret) zarūret* Zorunluluk. **OTU** 28, 29⁴, 30, 37, 47, 60, 75, 86, 101, 106, 108, 131², 179, 184, 220 **2.** Gereklilik. **OTU** 68, 197

zaruri *a. (zaru:ri:) Ar. zarūrī* Zorunlu. **FH** 37, 122 **OTU** 51, 56, 63, 116, 163, 164, 191, 192, 207, 257, 275 **zaruri kılmak** Zorunlu, mecbur tutmak. “Düşünce yapısının iç içe, girift ve diyalektik tezat planları üstüne kurulu olması, tek cepheli görüşlerin basit ve hatalı olmasını zaruri kılar.” **OTU** 73 **zaruri olmak** Zorunlu ve mecburi bulunmak. “Ahmet Cevat Emre, dil kanunlarının tabiat kanunları kadar mutlak ve zarurî olmadığını anlattı.” **OTU** 35, 85, 162, 164

zat *a. (za:t) Ar. zāt* Kişi. **OTU** 141, 184, 249

zaten *zf. (za:ten) Ar. zāten* Doğrusu, doğrusunu isterseniz, esasen, zati. **FH** 12, 27, 29, 38, 55, 116 **OTU** 48, 70, 78, 96, 126, 220, 250, 267

zavallı *sf. (za'valli)* Acınacak kadar kötü durumda bulunan. **FH** 24, 25, 120 **OTU** 23, 142, 160, 172, 179, 189 **2.** Gücü bir

şeye yetmeyen, âciz. **FH 25 OTU 172 3.**
Zavallı olma durumu. **OTU 173**
zaviye *a. (za:viye) Ar. zāviyye mec.*
Anlayış, görüş, bakış açısı. **OTU 76**
zayıf *sf. Ar. za'if* Eti, yağı az olan, sıska,
cılız, arık . **FH 82, 108 2.** Bilgi yönünden
yeterli olmayan, yetenezsiz. **OTU 208²,**
229
zaiyat *ç. a. (za:yia:ti) Ar. zāyi'āt* Yitikler,
kayıplar. **OTU 216**
zebani *a. (zeba:ni:) Ar. zebānī* *din b.*
Cehennem bekçisi. **FH 55**
zebanzet *sf. Far. zebān-zed* Kullanılması
yaygınlaşmış olan söz, dil pelesengi.
“*Türkçedeki ‘ya’ ‘yahut’un hafifletilmiş*
ise dilimizde, ‘ya da’ gibi iki muhaffef
edatın yan yana kullanılması zebanzed
*değildir.” OTU 278
zedelemek (-i) mec. Zarar vermek. **OTU**
58
zehir,- hri *a. Far. zehr* Organizmaya
girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik
görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı
öldürebilen madde, ağı, sem. **OTU 287 2.**
Büyük üzüntü, acı, keder, sıkıntı. **FH 81**
zekâ *a. ruh b. (zekâ:) Ar. zekā’* İnsanın
düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri
algılama, yargılama ve sonuç çıkarma
yeteneklerinin tamamı, anlayış, dirayet,
zeyreklik, feraset. **FH 44, 48 OTU 73,**
119³, 130, 147, 150, 181, 295
→ **zekâ oyunu**
zekâ oyunu *a.* Zekâ ve dikkate dayalı
düşünce. “*Dilin sırf akılla, bir mantık ve*
*zekâ oyunuyla, mesela memleketimizde**

pek yayılmış bulunan, yabancı kelimelere
karşılık bulma usulüyle zenginleşip
gelişebileceğine de inanmazlar.” OTU
130
zeki *sf. (zeki:) Ar. zekī* Zekâ varlığı
gösteren. **OTU 15**
zemin *a. (zemi:ni) Far. zemīn* *meç.*
Ortam. **FH 17² 2.** Taban, döşeme, yer. **FH**
21
zenci *a. Ar. zencī* Siyah ırktan olan kimse,
siyahi. **FH 21, 22, 23**
zengin *sf. Far. sengīn* *sf. 1.* Parası, malı
çok olan, varlıklı, fakir, yoksul karşıtı.
OTU 294 2. Çok, bol. **OTU 38, 136, 297**
3. Yararlı veya kendisinden beklenen,
istenilen nitelikleri çok olan. **OTU 49²,**
258 4. sf. Gösterişli. **OTU 290** Verimli.
FH 50 OTU 123, 261, 294 zengin olmak
(nsz) Gelişmek. tekâmül etmek. “*Bir dil,*
müteradifleri nispetinde zengin olur.”
OTU 123
zenginleşme *a.* Zenginleşmek durumu.
OTU 34, 174, 158, 159, 167, 199
zenginleşmek (nsz) Zengin duruma
gelmek. **OTU 15, 130, 144, 174, 199, 261**
zenginleştirme *a.* Zenginleştirmek işi.
OTU 257
zenginleştirmek (-i) Zengin duruma
getirmek, zenginleşmesini sağlamak.
OTU 136, 137, 173, 263
zenginlik, -ği *a.* Zengin olma durumu,
varlıklılık. **OTU 15, 136², 176, 204³, 213,**
298
zerre *a. Ar. zerre* Çok küçük parçacık.
FH 73

zevahir ç. *a* (*zeva:hir*) *Ar. zevāhir* Görünüm. **FH** 51
zevce *a. Ar. zevce esk. Karı. FH* 58
zevç,- ci *a. Ar. zevç esk. Koca. FH* 58
zevk *a. Ar. zevk 1.* Hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz. **FH** 14, 16, 23, 24, 29, 61, 87 **OTU** 21², 69, 80, 107, 116, 121, 131, 134, 140, 153, 154², 160, 162, 166, 167, 168, 176, 177², 205, 206, 241, 274, 276, 289, 291 **2.** Tat, lezzet. **OTU** 72, 79, 198 **3.** Güzeli çirkinden ayırt etme yetisi, beğeni. **OTU** 74 **zevk duymak** Hoşlanmak, beğenmek. **OTU** 72
zevкли *sf.* Beğenisi olan (kimse). **FH** 35
zevksiz *sf.* Beğenilmeyen, hoşa gitmeyen. **OTU** 183
zevksizlik,- ği *a.* Zevksiz olma durumu. **OTU** 228
zeytin *a. Ar. zeytūn bit. b.* Bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan kararın, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi. **FH** 44 → **zeytinyağı**
zeytinyağı *a.* (*zeyti'nyağı*) Zeytin tanelerinden çıkarılan bitkisel yağ. **FH** 44
ziddiyet *a. Ar. Ziddiyyet esk. Karşıtlık FH* 87
zımnen *zf. (zi'mnen) zimnen esk.* Üstü kapalı bir biçimde, dolaylı olarak: **OTU** 180
zımni *a. (zımni:) Ar. zimmī esk.* Kapalı olarak yapılan veya söylenen, dolayısıyla anlatılan, kapalı, gizli. **FH** 129
zıpçıktı *sf.* Türedi. **OTU** 276

zıpır *sf. tkz.* Şımarık ve delice tavırlı, hareketlerinde ölçüsüz, delişmen, zırtapoz, zirzop. **OTU** 274
zıpırca *zf. (zıpt'rca)* Zıpıra yaraşır biçimde, delişmence, zirzopça, zırtapozca. **OTU** 253
zıpırlık,- ğı *a.* Zıpır olma durumu, delişmenlik, zirzopluk, zırtapozluk. **OTU** 273
zıt,- ddi *sf. Ar. zidd* Karşıt, ters. **FH** 13, 47, 48, 60², 91, 113 **OTU** 71 73², 167², 241, 258² **zıddına gİtmek** Sinirlendirmek, sınırını bozmak. **FH** 113
zibidi *a.* Yersiz ve zamansız davranışları olan kimse. **OTU** 128, 296,
zibidilik,- ği *a.* Zibidi olma durumu. **OTU** 120
zihin,- hni *a. Ar. zihn* Canlının duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünü. **FH** 12² **OTU** 149
2. a. Bilinç, dimağ. **FH** 22, 39, 51, 56, 50, 69 **OTU** 180 **3.** Anlayış, kavrayış. **OTU** 111, 114 115, 141, 128 **FH** 22
zihni *sf. (zihni:) Ar. zihni* Zihinsel. **FH** 93
zihniyet *a. Ar. zihniyyet* Anlayış. **OTU** 106², 155, 228
zikir,- kri (*nsz*) (*zi'kredilmek*) Adı anılmak.
→ **zikredilmek**
zikredilmek (*nsz*) (*zi'kredilmek*) Adı anılmak. **OTU** 99
zil *a. Far. zil* İşaret vermek, uyarmak, çağırarak için kullanılan ve bir çan ile bu çana vuran bir tokmaktan oluşan, elle

veya başka düzenlerle işletilebilen araç.

FH 21

zillet a. Ar. *zillet* Hor görülme, aşağılanma. **FH 66**

zina a. (zina:) Ar. *zinā* Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki. **OTU 267 zina etmek** (nsz) Aralarında evlilik akdi olmayan kişilerin arasında geçen ve dinen yasak bulunan yakınlaşmak eylemi. “*Türk sağduyusu biliyor ki, zina edenler, vurguncular, hırsızlar ve dolandırıcılar, her zümre içinde vardır.*” **OTU 267**

zindelik,- ği a. Dinçlilik, canlılık, sağlamlık. **FH 101**

zira bağ. (zi:ra:)Far. *zīrā* Çünkü **OTU 21, 22, 153 FH 51, 93**

ziraat a. (zira:at) Ar. *zīrā* at Tarım. **OTU 238**

ziya Ar. *ziyā* Işık. **FH 32 OTU 213**

Ziya Gökalp öz. a. Türk yazar, toplumbilimci, şair ve siyasetçi. “*Ziya Gökalp Türk kültürünü İslâm beynelmileline bağlayanlardan olduğu için Arap ve Acem ıstılahlarını tercih ediyordu.*” **OTU 36, 61, 67, 276**

Ziya Paşa öz. a. 19.yüzyıl Türk yazar, şair ve devlet adamı. “*Ziya Paşa'dan, Abdülhak Hamit'e kadar muasır edebiyatın hiçbir şahsiyeti ve eseri üstünde fazla duramayacak.*” **OTU 56, 189, 295**

ziyade zf. (ziya:de), Ar. *ziyāde* Çok, daha çok, daha fazla. **FH 21, 23, 33, 54², 60,**

70, 80, 95, 130 **OTU 111, 139², 140, 146, 161, 162, 165², 174, 175, 236, 266**

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu öz. a. Türk sosyolog, akademisyen ve fikir adamı. “*Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu da Ahmet Emin Yalman da yeryüzünün hiçbir dilinde, uydurma olmayan tek kelime gösteremeyecekleri gibi, kanun ve okul yolunun zorlama olmadığını da iddia edemezler.*” **OTU 126, 139, 159**

zor a. Far. *zūr* Yüküm, mecburiyet. **OTU 153, 155, 159, 167, 169, 192, 228, 233, 269, 273, 286 2. zf.** Güçlülük, zorla. **OTU 29, 76, 101, 140, 182, 198 3. sf.** Sıkıntı veya güçlülük yapılan, kolay karşıtı. **OTU 25, 188, 242, 244, 247, 250, 254, 276 zor gelmek** Bir işin yapılması birine güç gelmek **OTU 221 zora gelememek** Baskıya, sıkıntıya veya sıkı bir çalışmaya dayanmamak, katlanmamak. **OTU 114 zorunda kalmak** Kesinlikle yapması gerekmemek, yapmaya mecbur olmak. **OTU 67, 81, 228, 281 zorunda olmak** Kesinlikle yapması gerekmemek, yapmaya mecbur olmak. **OTU 155, 176**

zoraki zf. (zora:ki) Far. *zūr* + Yun. İstemeye istemeye, istemeyerek, zorla. **OTU 278**

zorla zf. (zo'rla) İstemeyerek, isteksiz olarak, zoraki. **FH 35 OTU 122, 246, 278 2.** Zor kullanarak, cebren, zecren, metazori. **OTU 205**

zorlama a. Zorlamak işi, zecir. **OTU 157⁴, 161, 237 2.** Zorlanarak sağlanan, cebrî. **OTU 157, 159⁴, 206, 252**

zorlamak (nsz) Üstelemek, ısrar etmek.

OTU 21, 176 FH 25 2.(-i) Birine bir şey yaptırmak amacıyla güç kullanmak, boyun eğdirmeye çalışmak, zor kullanmak, mecbur etmek. **OTU 182**

zorlaşmak (nsz) Zor duruma gelmek, güçleşmek. **OTU 92, 265**

zorluk,- ğu a. Sıkıntı veya güçlkle yapıma durumu, zor olma, güçlük, zahmet. **OTU 155, 139², 140, 155², 181,186, 222, 242², 265, 271**

zorluk çekmek Sıkıntı yaşamak. “Eğer ‘balsamine’ kelimesinin Türkçesi ‘kına çiçeği’ olmasaydı veya bunu bir fen kelimesi gibi kullanmakta zorluk çekseydik, Almanlar gibi aynen kabul etmemizde ne ne mahzur vardı?” **OTU 38, 49**

zor tutmak Kendini kontrol etmekte güçlük çekmek. “Beline tekmei savurmamak için kendimi zor tutacağım.” **OTU 140**

züğürt sf. mec. Yetersiz, fakir veya gelişmemiş olan. “Türkçe züğürt bir dildir.” **OTU 173**

zümre a. Ar. zumre Topluluk, takım, grup, camia. **OTU 28, 37³, 70, 80, 86, 87, 108, 131, 263, 268², 278 2. a. Ar. zümre** Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş. **OTU 263**

zümrevi a. Bir zümreye ilişkin. “Söylemek fiiliyle yazmak fiili arasında, telif kabul etmeyen en büyük fark şudur:

Söylemek fiili, türlü şive ve lehçe nüanslarıyla, mahallî olur, zümrevi olur, meslek olur, hatta ferdî olur.” OTU 79²

züppe a. Giyinişte, söz söyleyişte, dilde, düşünüşte toplumun gülünç ve aykırı saydığı yapmacıklıklara ve aşırılıklara kaçan. **FH 125 OTU 220 2. sf.** Seçkin görünmek için, bazı çevrelerdeki düşünceleri benimseyen, hayranlık duyan ve onlar gibi davranmaya özenen, snop. **OTU 14², 28, 145³, 146, 251, 287**

züppeleşmek (nsz) Giyiniş, söz söyleyiş, düşünüş, dil vb.nde, toplumun gülünç ve aykırı saydığı yapmacıklıklara ve aşırılıklara kaçmak, züppe olmak. **FH 121**

züppelik,- ği a. Züppeye yakışır davranış, snopluk, snobizm. **OTU 22³, 220, 251²**

II. BÖLÜM
SÖZ VARLIĞI

1. TEMEL SÖZ VARLIĞI

1.1. İnsan Bedeni ve İlgili Diğer Adlar

alın	diz	kol
avuç	diz	kucak
ayak	dudak	kulak
baş	el	mide
bel	ense	omuz
burun	gıtlak	parmak
beyin	göğüs	saç
böğür	gövde	sakal
çene	göz	sırt
damak	kan	şakak
deri	kaş	tırnak
diş	kirpik	yüz

1.2. Hastalık Adları ve Hastalık Adları ile İlgili Diğer Adlar

ağrı	diş ağrısı
akıl hastalığı	sıtma

1.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık Adları ile İlgili Diğer Adlar

amca	baba dostu	oğul
anne	dayı	öz
baba	dayı oğlu	üvey
büyük anne	karı	üvey ana
büyükbaba	kız kardeş	torun

1.4. Hayvan Adları ve Hayvan Adları ile İlgili Diğer Adlar

at	deve	
ateş böceği	kuş	tavus
engerek	örümcek	tüy
güvercin	pire	yengeç
kedi	solucan	

1.5. Bitki Adları ve Bitki Adları ile İlgili Diğer Adlar

ağaç	çiçek	lavanta çiçeği
baldıran	ısırgan	ot
baldıran	kına çiçeği	

1.6. Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar

ekmek	şekerleme	
bayat	küf	yemek
gözleme	yem	yemiş

1.7. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar

bez	etek	önlük
boyun bağı	gömlek	şapka
çanta	gözlük	terlik
çarık	ipekli	yelek
çıkın	kırkyama	
eldiven	kumaş	

1.8. Araç, Eşya Adları

ağızlık	çatal	gözlük
bardak	düdük	iğne
bozuk para	düğme	
çan	eldiven	
kap	oyuncak	taşıt
kapak	örtü	tel
kılıç	süpürge	top
kurşun	tabut	ütü
ocak	tarak	

1.9. İş, Meslek, Rütbe, Görev ve İlgili Diğer Adlar

aşçı	bakanlık	başvekil
bakan	bakkal	başyazar

bekçi	kahveci	ruhiyatçı
biletçi	kırtasiyeci	romancı
bozacı	kitapçı	satıcı
dil bilimci	lisaniyatçı	saylav
dilci	maliyeci	saz şairi
eczacılık	Millî Eğitim Bakanı	subay
edebiyatçı	ozan	tütüncü
gazeteci	öğrenci	yayıncı
helvacı	öğretim üyesi	yazar
hikâyecı	öğretmen	yoğurtçu
hoca	pastacı	yazıcı
hukukçu	politikacı	
iktisatçı	riyaziyeci	

1.10. Yer Adları

1.10.1. Özel Yer Adları

1.10.1.1. Ülke Adları

Almanya	Avusturya	Finlandiya
Amerika	Çekoslavakya	Fransa
İngiltere	İngiltere	İspanya
İsviçre	Prusya	Türkiye
Polonya	Rusya	Yunanistan

1.10.1.2. Bölge Adları

Alsas- Loren	Doğu	Rumeli
Anadolu	Endülüs	Sudet
Avrupa	Kastil	Şark
Batı	Orta Avrupa	Uzakşark
Bavyera	Orta Doğu	

1.10.1.3. Yerleşim Yeri Adları

1.10.1.3.1.

Başkent

Adları

Ankara	Atina
Berlin	Londra
Kabil	Roma

1.10.1.3.2. Şehir Adları

Ankara	Gümölcine	Kütahya
Berlin	İstanbul	Londra.
Bitlis	Kabil	NewYork
Çanakkale	Kastamonu	Roma
Floransa	Konya	

1.10.1.3.3.

İlçe,

Semt

ve

Köy

Adları

Beyoğlu	Galatasaray	
Fatih	Harbiye	
Kuruçeşme	Süleymaniye	Şişli
Sultanahmet	Şehzadebaşı	Vezneciler

1.10.1.4. Coğrafi Yer Adları

1.10.1.4.1. Deniz, Nehir, Göl, Dere Adları

Akdeniz	Tuna	(Nehri)

1.10.2. Genel Yer Adları

dağ	köprü	yayla
ev	taşra	
ilçe	uçurum	

1.10.2.1.

Bina,

İş

Yeri

ve

Yapı

Adları

anıt	kömürlük	okul
ev	köprü	
konak	köprü	

1.10.2.2. Binanın Bölümleri ve Yapı Malzemeleri Adları

balkon	kömürlük	yemek odası
eşik	oda	zemin
kapı	tavan	
kat	yatak odası	

1.11. Özel Adlar

1.11.1. Kişi Adları

Abdülhak Hamid	Cenap Şahabettin	Hilmi Ziya Ülken
Abidin Daver	Cengiz	Hüseyinzâde Ali
Agâh Sırrı Levend	Cevat Fehmi Başkut	İbni Haldun
Agop Dilaçar	Cevdet Paşa	İbni Sîna
Ağaoğlu Ahmet	Diñçer Sezgin	İbrahim Necmi Dilmen
Ahmed Cevat Emre	Ebüzziya Tevfik	İmrül Kays
Ahmet Emin Yalman	Ertuğrul Muhsin	İnönü
Ahmet Haşim	Faiz	İsmail Habib Sevük
Ahmet Özel	Fahriye	İsmail Hakkı Baltacıoğlu
Aldülkadir İnan	Falih Rıfkı Atay	İsmail Safa
Ali Ekrem	Farabî	Kâmil Paşa
Ali Kemal	Faruk K. Timurtaş	Kâzım İsmail Gürkan
Ali Ulvi Elöve	Fatih	Kemal Askeri
Atatürk	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Kemal Aygün
Avni Başman	Ferit.	Macit
Baha Toven	Fuat Köseraif	Mazhar Şevket İpşir
Baki	Fuzulî	Mehmet Faruk Gürtunca
Basri Çantay	Füruzan Tekil	Mehmet Kaplan
Bedii Faik	Hakkı Tarık	Mehmet Önder
Besim Atalay	Halide Edib	Mevlana
Burhan Felek	Halil Nihad	Michel de Taro
Celâl Sahir	Halil Vedat	Muallim Naci
Celâl Yardımcı	Halit Ziya Uşaklıgil	Muammer
Celâleddin Ezine	Haşan Âli Yücel	Muhiddin Arabi

Muhîddin Birgen	Ragıp Özdem	Tevfik Fikret
Mümtaz Turhan	Recaizade Mahmud	Vâlâ Nurettin
Mümtaz Turhan	Ekrem	Vehbi Eralp
Nadir Nadi	Rıza Nur	Velid Ebuzziya
Naima	Sabahaddin Eyüboğlu	Yahya Kemal
Namık Kemal	Sadri Maksudi Arsal	Yakup Kadri
Necmeddin Özdarendeli	Salman	Yavuz Sultan Selim
Nedim	Sultan Osman	Yunus
Neriman	Süleyman Nazif	Yunus Emre
Nezahat	Süreyya Öрге Evren	Yusuf Ziya Bahadınlı
Nurullah Ataç	Şemseddin Sami	Yusuf Ziya Ortaç
Nüvit Özdoğru	Şeref	Ziya Gökalp
Öklid	Şevket Arkun	Ziya Paşa
Ömer Asım Aksoy	Şinasi	Ziyaettin Fahri
Peçevî	Tahir Nejad	Fındıkoğlu
Peyami Safa	Tahsin Banguoğlu	

1.11.2. Kurum, Kuruluş, Cemiyet, Özel İş Yeri ve Mekân Adları

Anadolu Ajansı	İş Bankası
Ankara Radyosu	Maarif Vekâleti
Çalışma Bakanlığı	Maksim Salonu
Deniz Bank	Millî Birlik Komitesi
Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	Pera Palas
Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesi	Robert Koleji
Fatih Cami	Süleymaniye Cami
Gazeteciler Cemiyeti	Talim ve Terbiye Heyeti
İngiltere Oteli	TDK
İstanbul Radyosu	Türk Tarih Kurumu
İstanbul Üniversitesi	Türk Hava Yolları
İş Bakanlığı	Türkiye Büyük Meclisi
	Valdebağı Sanatoryomu

1.11.3. Gazete - Dergi ve Kitap - Eser Adları

Ana Hatları ile Türk Grameri	Aydede
Akşam	Binnaz

Cumhuriyet	Piyale
Divanü Lügati't – Türk	Rübab-ı Şikeste
Deyimlerimiz ve Kaynakları	Servet-i Fünun
Dünya	Son Havadis
Eylül	Son Posta
Ferda	Tarama Dergisi
Genç Kalemler	Tasvir-i Efkâr
Havadis	Türk Dili
İslam Ansiklopedisi	Türk İnkılâbına Bakışlar
Kamusu'l -Alâm	Türk Lügati
Milliyet	Türk Yurdu
Naima Tarihi	Ulus
Nesr-i Harp	Vakit
Nesr-i Sulh	Yeni Adam
Peçevî Tarihi	Zafer

1.12. Lakap, Unvan Adları

bayan	efendi	Server Bedi	
bey	hanım	Vâ-	Nû
beyefendi	hanımefendi		

1.13.

Lisan

Adları

Acemce	Farsça
Almanca	Farisi
Arapça	Fince
Bulgarca	Frenkçe
Çağatayca	Fransızca
Çince	Grekçe
Çuvaşça	
İngilizce	Rusça
İspanyolca	Türkçe
İtalyanca	Uygurca
Latince	Yakutça
Macarca	Yunanca
Osmanlıca	

1.14. Millet Adları

Ermeni	Latin	Türk
Fin	Macar	Yunan
Fransız	Rus	

1.15. Mensubiyet Adları

Polonyalı

1.16. Ölçü Adları

bir avuç	bir soluk

1.17. Sayı Adları

altıncı	doksan	on
beş	dokuz	otuz
beşinci	dördüncü	seksen
bin	dört	üçüncü
binlerce	dört	yirmi
bir	iki	yüz
birer	ikinci	yüzlerce
birinci	kırk	

1.18.

Renk

Adları

bembeyaz	kumral	yeşil
kıpkırmızı	sapsarı	
kırmızı	sarı	

1.19.

Ebat

Bildiren

Adlar

boy	daracık	genişlik
büyük	darlık	
dar	geniş	
iri	irili ufaklı	kısa

kocaman

küçük

ufacık

1.20. Miktar Bildiren Adlar

aşırı

bol

fazla

az

bolluk

kıtlık

az çok

çok

pek çoğu

bir hayli

eksik

pek çok

bir kere

eksiklik

şişkinlik

birçok

epeyce

1.21.

Zaman

Bildiren

Adlar

akşam

gece gündüz

ay

gece yarısı

aylarca

geceleyin

bugün

geçen

biraz

gün

çağ

öğle

dün

sene

ertesi

yarın

evvelki

yıl

gece

yüzyıl

1.22. Soru Adları

hangi

neden

nereye

hangisi

nere

niçin

kaç

nerede

kaçıncı

nereden

1.23.

Yön

Adları

batı

doğu

cenup

şimal

1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları

altın	çinko	gümüş
bakır	gaz	kömür

1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar

arazi	kutup	uçurum
dağ	tarla	ysğmur
deniz	tepe	yayla
kıyı	toprak	

1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları

altın	bakır	çinko

1.24. Madenler ve Enerji Kaynakları Adları

altın	çinko	gümüş
bakır	gaz	kömür

1.25. Coğrafya ile İlgili Adlar

arazi	kutup	uçurum
dağ	tarla	yağmur
deniz	tepe	yayla
kıyı	toprak	

1.26. Gök Bilimi ile İlgili Adlar

ay	güneş
doğu	ışık hızı

1.27. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar

1.27.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar

adam	baba dostu	beyefendi
adamcağız	bebek	çocuk
arkadaş	beybaba	delikanlı

erkek	kardeşçe	oğul
genç	karı	şimdikiler
gençlik	karı koca	yaşlı
kadın	kız	
kardeş	koca	

1.27.2. Spor ve Oyunlar ile İlgili Adlar

ayak topu	koşu	yarı final
çeyrek final	saha	
güreş	tuş	

1.28. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar

akım	güzel sanatlar	sosyal bilim
araştırma	İlim adamı	terim
araştırmak	inceleme	yazar
bilim adamı	kaynak	yazı
bilim kurulu	kural	yazma
çalışma	saha	yazmak
Güneş-Dil Teorisi	sanatçı	

1.29. Askerlik ile İlgili Adlar

akıncı	kılıç	subay
askerlik	ordu	
genelkurmay	savaş	

1.30. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar

akıncı	kargaşalık	kör dövüşü
dövüş	karışık	savaş
fırtına	kıtlık	

1.31. Siyasi Olaylar ve Siyaset ile İlgili Adlar

akım	Demokrat Parti	devlet şurası
anayasa	devlet	devletçilik

genel sekreter
Millî Birlik Komitesi

politikacı
seçkin

sömürge

1.32. Deyimler

acı duymak
âciz kalmak
açık konuşmak
açık söylemek
adı geçmek
adını taşımak
ağzına yakışmamak
ağzından kaçırmak
ahengi bozulmak
akamet uğramak
alaka duymak.
alaka uyandırmak
alakayı kesmek
alet olmak
Allah rahmet eylesin
allak bullak etmek
aşağı düşmek
ayağının altına almak
ayak diremek
ayıkla pirincin taşını
ayınları çatlatmak
aykırı düşmek
azap çekmek
bahane aramak
bahis açmak
baskın çıkmak
baş başa bırakmak
baş döndüme
baş eğmek
başı üstünde yeri olmak
başına bela kesilmek
başına geçirmek

başına kan çıkmak
başında gelmek
baştan çıkarmak
batağa saplanmak
baygınlık geçirmek
bilgiçlik taslamak
bir ayağı çukurda olmak
borç bilmek
boy atmak
burnunu sokmak
canı sıkılmak
canı yanmak
canına kıymak
cephe almak
cesaretini kırmak
cevap yetiştirmek
cezaya çarpılmak
çaresiz kalmak
çığlık koparmak
çıkmaza sokmak
çok görmek
çok şükür
daha neler
dallanıp budaklanmak
darda kalmak
derin bir nefes almak
ders vermek
devir açmak
dışına çıkmak
dikine gitmek
dikkat buyurmak
dikkat çekmek

dili dönmemek
dili tutulmak
diline dolamak
dolup taşmak
dört gözle beklemek
dünyaya gelmek
ekmek çarpsın
el atınak
el dokunulmamak
el öpmek
elinden çıkmak
elinden düşmemek
elinden gelmek yapmak
elinden tutmak
eline geçirmek
elini sürmemek
el koymak
endişeye düşmek
esas tutmak
eser kalmamak
eşine rastlanmamak
faydasını görmek
ferahlık duymak
fırsat bilmek
fırtına kopmak
fikir yürütmek
galeyana getirmek
gelip çatmak
gönlünü almak
göz atmak
göz dikmek
göz göze gelmek

göz hapsine almak	hoş gelmek	kendini atmak
göz önüne getirmek	hüküm sürmek	kendini kaybetmek
gözden geçirmek	ızdırap çekmek	kendini sıkmak
gözden kaçmak	içeri dalmak	kendini tutmak
gözden kaybetmek	içeri girmek	kendini toplamak
gözdü dalmak	içi açılmak	(kendisini) zor tutmak
göze almak	içi çekilmek	kıpkırmızı kesilmek
göze çarpmak	içi kan ağlamak	kıs kıs gülmek
gözleri dalmak	içine düşmek	kıyamet koparmak
gözleri dolmak	içini çekmek	kıpkırmızı kesilmek
gözleri yaşarmak	içini sızlatmak	kökünden halletmek
gözü gitmek	ihtiyaç duymak	kucak açmak
gözü kapalı	ihtiyaç duymak	kulağına gelmek
gözü kararmak	ileri gelmek	kulak asmak
gözüm görmesin	ileri sürmek	kulak vermek
gözünde büyümek	ileri varmak	kurban etmek
gözüne ilişmek	ilgisini kesmek	kurban olmak
gözünü ayırmamak	iliklerine işlemek	kurban vermek
gözünü dikmek	imdadına yetişmek	lakayıt kalmak
gözünün önüne gelmek	istikamet almak	makabline şümül olmak
güç gelmek	işbaşına gelmek	maskara olmak
hak getire	işe yaramak	matem tutmak
haklı çıkmak	işini bilmek	mendil sallamak
hariçten gazel okumak	kafa patlatmak	merak uyandırmak
hataya düşmek	kafasına girmek	meraka düşmek
hayranlık uyandırmak	kanı kaynamak	mevzuya girmek
hayretler içinde kalmak	karanlık basmak	meydana çıkmak
hedef çizmek	karşısına çıkmak	murdar olmak
hedefe koşmak	karşısına dikilmek	musallat olmak
hesaba katmak	kaşlarını çatmak	müjde vermek
hesap etmek	katıla katıla ağlamak	münasip görmek
hesap vermek	kazaya uğramak	müsaade buyurmak
heyecan duymak	kendi bırakmak	nefes almak
heykeli dikilmek	kendinden geçmek	nefret uyandırmak
hiçe saymak	kendine yetmek	not tutmak

nur içinde yatmak	sırtını yere getirmek	üzerinde durmak
omuz silmek	silip süpürmek	vücut bulmak
ortadan kaldırmak	siniri oynamak	yabancı gelmek
ortadan kalkmak	sinirine dokunmak	yağmurdan kaçarken
ortaya atmak	sinirleri gerilmek	doluya tutulmak
ortaya çıkarmak	söz götürmez	yakayı kurtarabilmek
ortaya koymak	sözü kesmek	yan çizmek
ortaya sürülmek	sözünden çıkmamak	yan gözle bakmak
ölçüyü tutturamamak	sözünü kesmek	yanlış bulmak
önüne geçmek	suya düşmek	yarı yolda bırakmak
özür dilemek	şart koşmak	yaygarayı basmak
pencere açmak	taahhüt görmek	yere sermek
peşinde koşmak	tansiyonu yükseltmek	yerini almak
peşini bırakmamak	tarihe karışmak	yerini tutmak
peyda olmak	tatmin etmek	yokluğa karışmak
pirasa gibi doğranmak	tekme savurmak	yol açmak
rahmete kavuşmak	terbiye almak	yüreği ferahlamak
rol oynamak	tereddüde düşmek	yüreğine inmek
ruhunu şad etmek	tezada düşmek	yüze gülmek
sahne olmak	tuşa getirmek	yüzü kızarmak
saltanat sürmek	tüyleri ürpermek	yüzünden düşen bin
saplanıp kalmak	utanç duymak	parça olmak
sapsarı kesilmek	uygun düşmek	yüzüne bakmamak
savaş açmak	uyku çekmek	yüzünü buruşturmak
sefa gelmek	uzak durmak	zaafa uğramak
sesini çıkarmamak	ümidini kesmek	zahmet çekmek
set çekmek	üstünden atmak	zıddına gitmek
sevdasına düşmek	üstüne düşmek	zora gelememek
sırtından atmak	üstüne titremek	

1.33. Atasözleri

bir dokun bin ah dinle

hariçten gazel okuma

1.34. İkilemeler

1.34.1. Aynı Sözcüğün Tekrar Edilmesiyle Oluşan İkilemeler

acı acı	hayran hayran	sık sık
ağır ağır	kat kat	sıkı sıkı
ayrı ayrı	kendi kendine	yan yana
bile bile	kolay kolay	yavaş yavaş
birer birer	körü körüne	yazıla yazıla
bol bol	mini mini	yer yer
bütün bütün	nesilden nesile	yüzde yüz
dazır dazı	pırıl pırıl	

1.34.2. Anlamları Yakın Sözcüklerin Yan Yana Kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler

ara sıra	bir iki	işsiz güçsüz

1.34.3. Sesleri Biri birini Andıran Sözcüklerin Yan Yana Kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler

baş başa	birdenbire	üç beş
başlı başına	eciş bücüş	

1.34.4. Anlamları Karşıt Sözcüklerin Yan Yana kullanılmasıyla Oluşan İkilemeler

alt üst	er geç	sağlı sollu	
aşağı yukarı	irili ufaklı	senli	benli
az çok	iyi kötü		

1.34.5. Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız İkilemeler

tek tük	ufak	tefek

1.34.6. İki de Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler

allak bullak	eciş bücüş

1.35. Pekiştirmeler

apaçık	dasdaracık	tastamam
bambaşka	düpedüz	tertemiz
bembeyaz	kıpkırmızı	tortop
bomboş	sapsarı	yapayalnız
büsbütün	sımsıkı	yepyeni

1.36. Ses ile İlgili Sözcükler

çığlık	sessiz
çıtırtı	sessizlik

1.37. İlişki Sözlere

ayol	haydi	kardeş
buyurun	hoş geldiniz	kaynaşmak
efendim	iki gözüm	

1.38. Kalıp Sözlere

1.38.1.

Kalıplaşmış

Sözlere

daha neler	özür dilerim	sizlere ömür
Allah rahmet eylesin	sabah şerifleriniz hayır	teşekkür ederim
günaydın	olsun	yazıklar olsun

1.38.2. Dualar

Allah göstermesin	Allah göstermesin
Allah cümlesine rahmet eylesin	nur içinde yat
Allah'tan sabır dilerim	

1.39. Terimler

1.39.1.

Edebiyat

ile

İlgili

Terimler

deneme	fıkra	hece vezin

inceleme terkipsiz türkü

1.39.2. Müzik ile İlgili Terimler

gezinmek kürdilihicazkâr neva teli

1.39.3. Tarih ile İlgili Terimler

akıncı Taş Devri
Orta Çağ Uygur

1.39.4. Mantık ve Ruh Bilimi Terimleri

dağarcık hafıza şuursuzluk
delil iradesiz tin

1.39.5. Felsefe Terimleri

akılcı heyecan mantık
bedbinlik ilimci mantıkçılık
devletçilik iradesiz öz
doğruluk kötümser soyut

1.39.6. Fizik- Kimya- Biyoloji Terimleri

altın mercek orta
ışık hızı pertavsız

1.39.7. Matematik Terimleri

kırk otuz
küp sayı

1.39.8. Hukuk Terimleri

akraba devlet sanık
anayasa duruşma seçim
davacı duruşma suç
davalı istinaf mahkemesi tasarı
delil kurum

1.39.9. Tıp Terimleri

araz	sıtma
kasılmak	ur

1.39.10. Dil Bilimi ve Dil bilgisi Terimleri

ağız	kelime hazinesi	söyleyiş
ana dil	kısa hece	tasfiyeci
anlam	konuşma dili	tasfiyecilik
aşınma	kök	tasrifli dil
benzeşme	lazım	tek heceli dil
çekim	noktalama (işareti)	teşkil eki
dizi	olumsuz fiil	tırnak işareti
düz tümleç	ortak dil	ton
edat	özel isim	türeme
ek	özleşmecilik	türemek
günlük dil	özleştirmek	türev
halk ağzı	ses	uyum
halk dili	ses uyumu	uzun hece
hece	sessiz harf	üstün
hece	sıfır morfem	var
ince hece	sokak ağzı	yardımcı fiil
işaret zamiri	son ek	yazı dili
kalın hece	soru işareti	yumuşama

1.39.11. Din Bilgisi Terimleri

din	dindar	inanç
din	hacı	tanrısal

1.39.12. Gök Bilimi Terimleri

batı	güneş
dolay kutupsal	ışık hızı

1.39.13. Anatomi Bilimi Terimleri

ağız	diz	kol
ayak	el	kulak
baş	ense	omuz
bel	gırtlak	parmak
beyin	göz	sırt
burun	göz kapağı	sinir
damak	kaş	tırnak
diş	kıkırdak	
diz	kol	

1.39.14. Hayvan Bilimi Terimleri

ateş böceği	köpek	pire
deve	kuş	solucan
güvercin	örümcek	tavus
kedi	pire	yengeç

1.39.15. Askerî Terimler

genel kurmay	savaş	subay

1.39.16. Bitki Bilimi Terimleri

ağaç	ısırgan	lavanta çiçeği
baldıran	kına çiçeği	ot
çiçek		

1.39.17. Ekonomi Terimleri

iktisatçı	yatırım

1.39.18. Müzik Terimleri

gezinmek	Kürdilihicazkâr	neva teli

1.39.19. Mimarlık ile İlgili Terimler

anıt

cumba

1.39.20. Madencilik ile İlgili Terimler

kömür

1.39.21. Toplum Bilimi ile İlgili Terimler

batın

görenek

manevi ilim

gelenek

ırkçılık

toplum

göçebelik

kuşak

1.39.22. Ticaret ile İlgili Terimler

alım

satış

vurguncu

alışveriş

1.40. Argo İfadeler ve Argo ile İlgili Diğer Adlar

canı cehennem

surata bak da süngüye davran

gebermek

tüymek

mostralık

vız gelmek

sallamak

1.41. Sapmalar

ağziyle

güçbelâ

ruhiyle

alamıyan

hâtralarıyle

şartiyle

almıyan

icad etmek

takib etmek

anlıyabilmek

inkılâb olmak

tamamiyle

bekliyebilmek

lâyıkıyla

unsurlarıyle

bir kaç

mensub olmak

vaadetmek

birşey

mürekeb olmak

vasıtasiyle

bu gün

nutuklarıyle

yaşayamıyan

burda

olmıyan

derd etmek

önsöz

1.42. Halk Ağzında Bulunan Sözcükler

Acemce	devlet baba	er
boyunbağı	dişçi	haminne
cigara		

1.43. Eskimiş Sözcükler

addetmek	ilkokul	neşretmek
batın	işyar	tavsifli
devrim	kadın	üstün
devrimcilik	kaldırım	vazetmek
idare kandili	maarifçi	

1.44. Hareket ve Davranış Adları

adım	akın	
aldatma	karışma	saldırma
atılma	karşılanma	saldırma
atma	katılma	savaş
ayaklanma	kavga	savuşma
boğma	kımıldama	silkiniş
canlı	kımıldama	sokulma
dövüş	kışkırtma	tekme
gelme	koşu	yayılma
gidiş	koyma	

1.45. Birleşik Adlar

açık mektup	arkaüstü	ayaküstü
adımbaşı	aşağı yukarı	baba dostu
akıl hastası	ayak takımı	baş ucu
alt dudak	ayak topu	baş yazar
ana dil	ayaktakımı	başlıbaşına
başmuharrir	başörtü	beden terbiyesi

beşinci kol	halk ağzı	ortak dil
beyliksöz	halk dili	öğretim üyesi
bir daha	halk oyunu	ön söz
birtakım	halk şairi	örümcek ağı
boyun bağı	halk türküsü	peşin hüküm
bozuk düşünce	hareket noktası	plastik sanat
bozuk para	hayat tarzı	resmî dil
bulaşık bezi	herhangi bir	sakat fikir
büyükbaba	ışık hızı	saz şairi
çeyrek final	iki gözüm	sefer taşı
çocuk oynucağı	ilim adamı	ses uyumu
dağ başı	ince hece	sınır içi
dar kafalı	ince hesap	sınırdışı
deli saçması	insan hakları	soğuk şaka
devlet adamı	iyi niyet	sokak dili
devlet dili	kalburüstü	soru işareti
dil bilimi	kalm hece	sosyal bilim
dil birliği	kapalı çarşı	söz sırası
din birliği	karı koca	Taş Devri
edebî dil	kına çiçeği	tatlı dil
el işi	kocakarı	tatlısu
el yazısı	kol saati	ters yüz
ev kadını	kol demiri	toplu iğne
evkadını	konuşma dili	uzun hece
fikir adamı	köşebaşı	üstünkörü
gece gündüz	kuş beyinli	üstüste.
gece yarısı	kuyu suyu	yapma çiçek
genel sekreter	küçük hanım	yarı final
gönül rahatlığı	kültür çevresi	yatak odası
göz kapağı	mahalle ağzı	yazı adamı
güler yüz	maymun iştahlı	yazı dili
gün batısı	milletlerarası	yazı kurulu
gün doğusu	millî kültür	yazı makinesi
günlük dil	millî şuur	yazma eser
hacı yağı	nanemolla	yemek odası

yönetim kurulu

zeytinyağı

1.46. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar

akıllıca	iyimser	kıskançlık
bilgisiz	kaba	öksüz
cüretli	kahramanlık	sapıklık
çalımlı	kıskanç	saygısız
çalışkan	kimsesiz	seçkinlik
fiyakalı	korkak	sevimsiz
gayretli	korkunç	sinsi
güzel	küçüklük	vefasızlık
	külhanbeyi	yakışıklı

1.47. İrade, Düşünce Bildiren Adlar

aydın	izin	söz
bayraktar	kararsız	sözcü
bozuk düşünce	kararsızlık	şuursuz
dünya görüşü	kavrayış	şuursuzluk
düşünce	köle	umutsuz
düşünür	kuruntu	ülkü
fikir adamı	mantıkçılık	ülkücü
görüş	maymun iştahlı	ülkülü
ikilik	ocak	ümitsiz
inanç	pişmanlık	yaratıcı
iradesiz	sakat fikir	yazı
istikrarlı	söylev	yetki

1.48. Duygu İfade Eden Adlar

acı	bahtsız	cüretli
ağır	cesaretsiz	hırçın

kara gün	parça	şahsiyetsizlik
kayıtsız	rahatlık	tatsız
keder	rahatsız	uğursuz
kederli	saygı	umutsuz
korkak	saygısız	ümitsiz
korku	sevgi	ümitsiz
korkunç	sevgili	üzüntü
meraklı	sevinç	vefasız
merhametsiz	sezgi	vicdan azabı
münasebetsiz	seziş	

1.49. Durum Bildiren Adlar

açık	dikkatsizlik	kısırlık
ağır	disiplinsizlik	kolay
aksak	düzensizlik	kolaylık
alasızlık	fakirlik	lüzumsuzluk
ayrılık	güçlük	metotsuzluk
bağımsızlık	hummalı	rahatsız
bahtsızlık	huzursuz	sabırsızlık
baskın	huzursuzluk	sağlık
başarı	hürmetsizlik	soğukluk
baygın	ilerilik	tarafsızlık
bilgisizlik	imkânsızlık	yasak
cansızlık	kahramanlık	zorluk
derin	karsızlık	

1.50. Zamirler

bana	çoğu	onlar
ben	hepsi	öbürü
beriki	herkes	öteki
birbiri	kendi	pek çoğu
biri	kim	siz
biz	ne	şu
bu	o	şunlar
bunlar	ona	topu

1.51. Zarflar

acı acı	baş başa	böyle
açıkça	başı başına	böylece
adımbaşı	başta	bu arada
ağır	baştan	bu yüzden
ağır ağır	baştan başa	bugünlük
aklınca	baştan başa	bunsuz
aksi hâlde	baygın	burada
aksine	bazı bazı	büsbütün
alabildiğine	belki	bütün bütün
ansızın	bence	canlı
aptalca	bensiz	cesaretsiz
ara sıra	bile bile	cevapsız
arada bir	bilmek	çabucak
ardı sıra	bir	çarçabuk
arka arkaya	bir an	çok
artık	bir anda	çoktan
asırlarca	bir ara	daha
aslında	bir arada	dazır dazır
aşağı	bir aralık	delice
aşağı yukarı	bir bakıma	demin
ayakta	bir çırpıda	devamlı
ayaküstü	bir hayli	dışarı
aylarca	bir iki	dikine
ayrı	bir kere	dikkatle
ayrı ayrı	bir solukta	dikkatli
ayrıca	bir yandan	diye
ayrıyeten	biraz	dobra dobra
az	birden	doğru
az çok	birden bire	doğrudan
azar azar	birer birer	doğrudan doğruya
bakımından	bol bol	doğrusu
baş aşağı	boyunca	dolayı

dolayısıyla	hafif hafif	kendi kendine
düpedüz	haftalarca	kendiliğinden
efendice	hakkıyla	kesin
ekseriyetle	hani	kısaca
eliyle	hayretle	kısacası
en	hemen hemen	kolay
epey	hemencecik	kolay kolay
er	her gün	kolayca
er geç	hızla	körü körüne
erken	hızlı	kuvvetle
eskiden	hızlı hızlı	layıkıyla
esnasında	hoyratça	manalı
evire çevire	ısrarlı	medeni
evvel	için için	milletçe
evvela	içinde	nasıl
evvelce	iğreti	nece
fazla	ikide bir	neden
gece	ileride	nerede
gece gündüz	ilk	nereden
geceleyin	ilk önce	neredeysen
geç	ilkin	nereye
geçenlerde	imdi	nesilden nesile
gene	inatla	neşeli
gerçekten	insafsızca	nezdinde
gerçi	istisnasız	niçin
gereğine	itibarıyla	nitekim
gerisin geri	iyi	o hâlde
gittikçe	iyice	o sırada
göre	kabaca	oldukça
gözü kapalı	kadar	onca
güç	karşı	orada
güç bela	kasten	oradan
günlerce	kat kat	oradan oraya
günün birinde	katiyetle	oraya
habersiz	kazara	ortada

ortalama	süratle	üzerinde
ölçülü	sürü sürü	üzerinde
önceden	şiddetle	üzerine
önceleri	şimdi	vahşice
öte yandan	şimdiden	vaktiyle
öteden beri	şimdilik	vasıtasıyla
öteye beriye	şöyle	yakında
öyle	şüphesiz	yakından
paldır küldür	ta	yalnız
parça parça	takdirde	yan yana
pek	tamamıyla	yanı sıra
pırıl pırıl	tarafından	yanında
saatlerce	tatlı	yapayalnız
saatlerce	tek	yarımşar
sadece	teker teker	yavaş
sanki	tekrar tekrar	yeniden
sayıca	temizce	yerine
sebepsiz	tepe aşağı	yerli yerinde
senelerce	ters yüz	yıllarca
serbestçe	tersine	yobazca
sık	tıpatıp	yoluyla
sık sık	tıpkı	yukarı
sıkıca	topyekûn	yüzde yüz
sırasında	türlü türlü	zaman zaman
soğuk	uzaktan	zıpırca
sonra	uzun	zorla
sonradan	üst üste	
sonunda	üstüne	

1.52. Sifatlar

1.52.1. Niteleme Sıfatları

aç	ağır	akılcı
açık	ahenkli	aksak
adlı	akbaba	aksi

alçak	başörtülü	çetrefil
Allahlık	batık	çıplak
allak bullak	bayağı	çırpıştırma
alt	belirli	çocukça
altüst	belli	çokbilmiş
ana	belli başlı	çözük
ananeci	bembeyaz	çürük
apaçık	benzer	dağınık
aralık	besbelli	dalgın
araştırmacı	beylik	dargın
asık	bildik	darmadağın
asılı	bilimsel	darmadağınık
aşağı	bitik	dedikoducu
aşağılık	bitişik	deli
Atatürkçü	bodur	derece derece
atılğan	boğuk	derin
aydın	bol	dik
aydınlık	bomboş	diri
ayırıcı	borçlu	dişi
aykırı	boş	doğma
aynı	boşuna	doğru
ayrı	bozuk	dolay kutupsal
ayrı ayrı	böyle	donuk
az	böylesine	dümdüz
azgın	bu	düz
azman	buruk	eğri
bağlı	buruşuk	eksiden
bakır	bütün	ekşi
bambaşka	canlı	eli böğründe
baskın	çalışkan	elim
basma	çapkınca	emektar
basmakalıp	çapraşık	ertesi
başka	çarpık	eski
başka başka	çatık	ezik
başlıca	çetin	fiziksel

fonolojik	işlek	korkunç
formel	işleme	koskoca
geç	ivedi	koyu
geçen	iyimser	köklü
geçici	kaba	kömür
geçmiş	kabarık	kötü
gelecek	kabil	kötümser
genç	kaç	kuru
genel	kaçıncı	kuş beyinli
gerçek	kahramanca	kuytu
gerici	kalabalık	külçe
geveze	kalan	latifeci
gevrek	kalburüstü	layık
göçmen	kamış	lazım
görünüş	kapalı	loş
güçük	kaplama	meydanda
gülünç	kara	ne
gümüş	karanlık	nice
gürbüz	kardeşçe	olabilir
güzel	karnakatsı	olanca
hangi	kasti	olgun
hazırlop	kaynar	ortak
her	kekremsi	ot
herhangi bir	kendine has	öbür
hımhım	kesik	ölmez
hımhım	kesin	ölmüş
hızlı	keskin	ölü
hiçbir	kıpkırmızı	önce
ılık	kırık	öncü
ıslak	kırma	öte
iğrenç	kıskanç	öyle
ileri	kolay	öz
ilimci	kopuk	özel
ilk	kopya	parlak
ince	korkak	pek çok

pis	süzme	üstünkörü
rafadan	şaşkın	üvey
saçma	şaşmaz	vurguncu
sağ	şen	yabancı
sağlam	şikâyetçi	yalancı
sanık	şişman	yalnız
sapık	şu	yapılma
sarışın	takma	yapışkan
savruk	tanıdık	yaratıcı
sayın	tanış	yardımcı
seçkin	tanırsal	yarı
seçme	tastamam	yarı resmî
sersem	ters	yeni
sıcacık	tiksindirici	yepyeni
sıcak	tipik	yeter
sıkı	tortop	yılışık
sırnaşık	tükenmez	yıllık
sinsi	Türkçü	yırtık
soğuk	uyanık	yobaz
solcu	uyanık	yorgun
solgun	uydurma	yumuk
soluk	uydurmaca	yumuşak
somut	uydurmacı	yüksek
son	uygun	zıpçıktı
son derece	uzak	zıpır
son kerte	uzman	züğürt
soyut	uzun	züppe
sözde	ülkücü	
sudan	üstün	

1.52.2. Sayı Sıfatları

altı	bin	dokuz
altıncı	bir	dokuzuncu
beş	birinci	dördüncü
beşinci	doksan	dört

elli	sekiz	üçüncü yedi
ikinci	sekiz	yirmi
kırk	seksen	yirminci
kırk	tek	yüz
on	üç	
otuz	üçüncü	

1.52.3. Renk Bildiren Sıfatları

sapsarı	sarı

1.52.4. Ebat Bildiren Sıfatlar

boy boy	dasdaracık	küçücük
büyücek	geniş	küçük
büyük	kalın	küçümencik
dar	kısa	minicik
daracık	kocaman	ufacık

1.52.5. Miktar Bildiren Sıfatlar

aşırı	birçok	eksik
binlerce	birer	eşit
bir alay	birkaç	kısaca
bir iki	birtakım	tek tük
bir sürü	çok	yarım
biraz	dolu	yüzlerce

1.52.6. -lık, -lik, -luk, -lük Ekleriyle Kurulan Sıfatlar

ciltlik	elverişlilik	günlük
dakikalık	gündelik	haftalık
saatlik		

1.52.7. -sız, -siz,- suz,- süz Ekleriyle Kurulan Sıfatlar

acelesiz	kaidesiz	rüzgârsız
akortsuz	kansız	saygısız
başarısız	kanunsuz	sayısız
bilgisiz	karşılıksız	sebepsiz
buruşuksuz	katıksız	sessiz
cansız	kayıtsız	sevimsiz
çekimsiz	kelimesiz	sınırsız
delilsiz	kılsız	sonsuz
dilsiz	kimsesiz	soysuz
dipsiz	kusursuz	süreksiz
duygusuz	lüzumsuz	şekilsiz
ehemmiyetsiz	maksatsız	şuursuz
eşsiz	manasız	tarafsız
falsosuz	maskesiz	tatsız
fasılasız	mazeretsiz	terbiyesiz
faydasız	mefkûreci	terkipsiz
fersiz	melodisiz	teşkilâtsizlik
geleneksiz	merhametsiz	tükenmez
haksız	mesnetsiz	uğursuz
hareketsiz	metotsuz	umutsuz
haşarı	mukavemetsiz	uygunsuz
hedefsiz	muvaaffakiyetsiz	ümitsiz
hudutsuz	neticesiz	vicdansız
ışksız	olumsuz	vuzuhsuz
imkânsız	öksüz	yersiz
insafsızca	ölçüsüz	yetersiz
insicamsız	plansız	zevksiz
intizamsız	rabıtasız	
işsiz	rahatsız	

1.52.8. -lı,- li,- lu,- lü Ekleriyle Kurulan Sıfatlar

acıklı	fiyakalı	köylü
anlayışlı	Garplı	kullanışlı
asılı	gayretli	kurulu
borçlu	gizli	kuvvetli
boyalı	gömlekli	küflü
canlı	gömülü	liyakatli
cepheli	görgülü	lüzumlu
cüretli	güçlü	manikürlü
çalımlı	haklı	maymun iştahlı
çalımlı	hararetili	metotlu
çeşitli	hatalı	mukayeseli
çevrili	hayırlı	nemli
çiçekli	haysiyetli	neşeli
dalgalı	heceli	noktalı
değerli	hevesli	okunaklı
dirayetli	hisli	olumlu
dirayetli	hünerli	önemli
dolambaçlı	ihtişamlı	örtülü
düzenli	ihtiyatlı	pahalı
ehemmiyetli	ilgili	paslı
elbiseli	imzalı	refahlı
elverişli	inmeli	renkli
emekli	insafli	rikkatli
esaslı	ipekli	sabırlı
esrarlı	isabetli	sağlı sollu
esvaplı	isli	salahiyetli
faizli	istikrarlı	salaş
farklı	kabahatli	sarıklı
faydalı	katmerli	sayılı
faydalı	kavgalı	senli benli
felaketli	kaynaklı	sesli
felaketli	kederli	sevgili
feyizli	kılıklı	sevimli
fırtınalı	kirli	sıkıntılı

sırlı	şüpheli	vazifeli
sicilli	takılı	verimli
sınırlı	tarihli	yağlı
sisli	tatlı	yakışıklı
sistemli	tehlikeli	yaşlı
sitemli	temelli	yazılı
sözlü	tertipli	yazılı
süratli	tesirli	yerli
sürümlü	toplu	yetkili
şahsiyetli	topuzlu	yığılı
şarklı	torbalı	zararlı
şartlı	tozlu	zavallı
şehirli	türlü	zevkli
şiddetli	ünlü	
şuurlu	üzüntülü	

1.52.9. -ki, -kü Ekleriyle Kurulan Sıfatlar

Benimki	dünkü	önceki
bizimki	evvelki	sonraki
bugünkü	geceki	şimdiki
deminki	gündüzki	yarınki

1.53. Ünlemler (Saygı, Seslenme, Şaşkınlık, İstek, Merak Onama Sözlere)

ah	haydi	nerede
canım	iki gözüm	of
ey	kardeş	öf
günaydın	kızım	öyle
ha	ne	ulan

1.54. Bağlaçlar

ama	eğer	oysa
ancak	hele	oysaki
bile	ile	yoksa
dahi	ister	

1.55. Edatlar

başka	hayır	örneğin
beri	için	tamam
değil	ile	üzere
doğru	işte	
evet	kadar	

1.56. Fiiller

1.56.1. Basit Fiiller

acımak	bırakmak	çiğnemek
açmak	bırakmak	çizmek
açmak	bilmek	çökmek
ağlamak	binmek	çözmek
aktarmak	bitmek	dadanmak
aldanmak	boğmak	dağılmak
aldatmak	bozmak	dağıtmak
alışmak	bölmek	dalmak
almak	bulaşmak	dayamak
aramak	bulmak	değmek
artmak	bunalmak	delmek
aşmak	buruşmak	demek
atmak	buyurmak	denemek
ayırarak	bürümek	dikmek
bağırarak	büyümek	dizmek
bakmak	coşmak	doğmak
barışmak	çağırarak	dolamak
basmak	çalışmak	dolmak
bayılmak	çalmak	donmak
beğenmek	çarpmak	dönmek
beklemek	çekmek	durmak
belirmek	çevirmek	duymak
bellek	çıkarmak	düşmek
beslemek		eğlenmek

eğmek	kapatmak	öğretmek
ekmek	kaplamak	öğürmek
elemek	kapmak	öksürmek
erimek	karişmak	ölçmek
evirmek	katmak	ölmek
ezmek	kavramak	öpmek
gebermek	kaymak	örmek
geçmek	kıyırdamak	örtmek
gelmek	kırmak	özenmek
gerekmek	kırpmak	özenmek
gevşemek	kısmak	özlemek
gezmek	kışkırtmak	parlamak
girmek	kıvırmak	sakinmak
gitmek	kıymak	sallamak
giymek	kızarmak	sanmak
gömmek	kızmak	sapmak
görmek	kokmak	sarkmak
gücenmek	konmak	sarmak
gülmek	konuşmak	sataşmak
güvenmek	koparmak	saymak
harcamak	kopmak	seçmek
hıçkırmak	korkmak	sermek
hırpalamak	korumak	serpmek
iğrenmek	koşmak	sevmek
ilişmek	kovmak	sezmek
inanmak	koymak	sıçramak
inmek	köpürmek	sığmak
istemek	kullanmak	sıkmak
itmek	kurcalamak	sıvamak
kabarmak	kurmak	sıvışmak
kaçmak	kuşatmak	sıyırmaksırıtmak
kalmak	olmak	sızmak
kamak	oturmak	silmek
kamaşmak	ödemek	silmek
kapamak	öğrenmek	sinmek

sormak	tüymek	yağmak
sökmek	uçmak	yakışmak
sönmek	uğramak	yalvarmak
söylemek	ulaşmak	yanaşmak
susmak	unutmak	yanmak
sürmek	utanmak	yapmak
süzmeK	uymak	yaramak
şaşmak	uyumak	yaratmak
taramak	uzamak	yatmak
tatmak	ükmeK	yaymak
tepmek	üremek	yazmak
tepmek	üşenmek	yemek
tiremek	üşüşmek	yontmak
tutmak	üzmeK	yormak
türemek	varmak	yürümek

1.56.2. Türemiş Fiiler

açabilmek	bağdaşabilmek	bekleyedurmak
açılmak	baltalamak	belirtebilmek
ağırlaşmak	barışmak	belirtilmek
ağlayabilmek	barıştırmak	beslenmek
aldanmak	basılabilmek	besteleyebilmek
alınabilmek	basılmak	bıçaklamak
alınmak	basitleşmek	bırakabilmek
alışabilmek	basitleştirmek	bilebilmek
alışmak	bastırabilmek	bitirebilmek
ayarlamak	bastırmak	bocalamak
aydınlanmak	başlanmak	boğabilmek
aydınlatabilmek	başlayabilmek	bozulmak
ayıklamak	bayılabilmek	bulabilmek
ayrılabilirnek	bayılmak	bulanmak
ayrılmak	becelleşmek	bulunabilmek
azalmak	becerebilmek	bulundurmak
azaltmak	beklenebilmek	bükülebilmek
azdırmak	beklenmek	büyülemek

cevaplandırma	değirmileşmek	durulmak
cevaplandırmak	değişebilmek	düşebilmek
cezalandırma	değiştirebilmek	düşündürmek
cezalandırmak	değiştirilmek	düşünebilmek
cıvıldaşmak	değiştirmek	düşünmek
cızırdatmak	denebilmek	düşünülmek
ciddileşmek	denemek	düzeltilmek
coşturmak	denilebilmek	düzeltmek
çalınmak	denmek	düzenleyebilmek
çalışabilmek	derinleşmek	edilmek
çalışılmak	derinleştirmek	edinebilmek
çalıştırmak	desteklemek	edinmek
çevirebilmek	devrilmek	efendileştirmek
çıkabilmek	deyivermek	eğilmek
çıkagelmek	dilemek	eğlenmek
çıkartılmak	dilenmek	eklemek
çıkarmak	dirilmek	eklenmek
çıldırılmak	diriltmek	elemek
çıldırtmak	diyebilmek	elenmek
çırpınabilmek	dizilmek	eleştirmek
çırpınmak	doğrulamak	ettirmek
çoğalmak	doğrulamak	evlenmek
çoğaltmak	doğurmak	evlenmek
çökebilmek	doğurtmak	ezberletmek
çöküvermek	dokunmak	ezilmek
çözülüvermek	dolaşmak	fakirleşmek
dadanmak	doldurmak	fakirleştirmek
dağılmak	doymak	faydalanmak
dağıtmak	dökülmek	garplılaşmak
daldırmak	dönebilmek	gebermek
dallanmak	döşenmek	gebertmek
daraltmak	dövüşmek	gecikmek
darılmak	durabilmek	geciktirmek
dayanmak	duraklamak	geçebilmek
değerlendirmek	durdurmak	geçilmek

geçinebilmek	gizleyebilmek	homurdanmak
geçirilmek	göçürmek	hoşlanmak
geçirmek	gönderilmek	huylanmak
gelebilmek	göndermek	ıstırdırmak
gelişebilmek	görebilmek	ısnırmak
gelişmek	görölmek	ısrırmak
genişlemek	görünebilmek	ısmarlamak
genişletebilmek	görüştük	ilerlemek
gerçekleşmek	görüştölmek	ilgilendirmek
gerçekleştirmek	gösterebilmek	imrendirmek
gerekmek	gösterilmek	imzalanmak
gerektirmek	gücendirmek	inanabilmek
gerilmek	gücenmek	inandırmak
getirilmek	güldürmek	inanılmak
getirmek	gülebilmek	incelemek
getirtmek	gölüşmek	incelenmek
gevşemek	güvenmek	inceleyebilmek
gevşetmek	hafiflemek	incelmek
gezinmek	hafifletilmek	inceltmek
gezmek	halledilebilmek	incitmek
gıcıklamak	hararetlenmek	indirgemek
gıcırdamak	harcatmak	indirilmek
gidebilmek	hastalanmak	indirilmek
gidermek	haşlamak	indirmek
gidilmek	hatırlamak	irkilmek
gidivermek	hatırlatabilmek	istenmek
girebilmek	hatırlatmak	isteyebilmek
girişmek	hazırlamak	işlemek
girmek	hıçkırmak	işlenmek
gitmek	hırçınlaşmak	işletmek
giydirilmek	hırpalanmak	kabarmak
giydirmek	hırslanmak	kabartmak
giyinmek	hızlandırmak	kabullenmek
gizlemek	hissedeilmek	kaçılmak
gizlenmek	hissettirmek	kaçınabilmek

kakılmak	kazanılmak	konuşulabilmek
kaldırabilmek	kederlenmek	konuşulmak
kaldırılmak	kesilmek	korkulmak
kalkabilmek	kestirebilmek	korumak
kamburlaşmak	kestirmek	koşturmak
kandırmak	keşfedebilmek	kovabilmek
kanunlaşmak	keşfedilmek	kovulmak
kapanmak	keşfetmek	koyabilmek
kaplamak	keşki	koydurmak
kaplanmak	kımıldanmak	koyulaşmak
kaptırmak	kımıldatmak	köhneleşmek
kararlaştırılmak	kıpırdamak	köpekleşmek
karıncalanmak	kırbaçlanmak	köpürmek
karışmak	kırılmak	kösteklemek
karıştırmak	kırpmak	kucaklamak
karşılmak	kısaltılmak	kucaklaşmak
karşılanmak	kısaltmak	kullanabilmek
karşılaşabilmek	kıskanmak	kullandırmak
karşılaşmak	kışkırtmak	kullanılmak
karşılaştırmak	kıvrılmak	kullanmak
karşılayabilmek	kıymetlendirmek	kundaklanmak
katılmak	kızarmak	kurcalamak
katlamak	kızartılmak	kurtarabilmek
katlanmak	kızartmak	kurtulabilmek
kavramak	kilitlemek	kurtulmak
kavranmak	klişeleşmek	kurulmak
kavrayabilmek	koklamak	kutlamak
kavuşturabilmek	kolaylaşmak	küçülme
kavuşturmak	kolaylaştırmak	manalandırmak
kaybettirmek	konabilmek	mırıldanmak
kaynaşmak	kondurabilmek	mırlamak
kazanabilmek	kondurmak	millileştirmek
kazandırabilmek	konuşabilmek	okutulmak
kazandırmak	konuşmak	okuyabilmek
kazanılmak	konuşturmak	olabilmek

onaylamak	sağlamak	sıralamak
oturabilmek	sağlayabilmek	sıvamak
ovalamak	sakatlamak	sıvazlamak
ovuşturmak	sakatlanmak	sıyrılabilmek
oynamak	sallanmak	sızdırmak
oynanmak	sanılmak	sildirmek
oynatmak	saplanmak	silinmek
öfkelenmek	sarılmak	silkelemek
öğrenmek	sarkıtmak	silkinmek
öğretebilmek	sarsılmak	sinirlendirmek
öğretilmek	savmak	sinirlenmek
öğretmek	savuşmak	sislenmek
öldürebilmek	sayabilmek	soğutmak
öldürmek	sayılabilmek	sokulabilmek
önlemek	sayılmak	sokulmak
önlenmek	selamlamak	sokuşturmak
öptürmek	selamlaşmak	sorabilmek
övünmek	serpmek	sorulabilmek
özenmek	seslenmek	sorulmak
özetlemek	sevdirmek	soysuzlaşmak
özetlenmek	sevebilmek	soysuzlaştırmak
özleşmek	sevilmek	soyunmak
özleştirmek	sevindirmek	sökülmek
parçalamak	sevinmek	söndürmek
patlamak	sevişmek	söylenebilmek
patlatmak	sezdirmek	söyleyebilmek
paylaşmak	sezilmek	suçlandırılmak
programlaşmak	sığdırabilmek	sulamak
rahatlamak	sığdırılmak	sunulmak
rastlamak	sığdırmak	susamak
rastlanabilmek	sığınmak	susturmak
rastlanmak	sıkılmak	süpürülmek
rastlayabilmek	sıkışmak	süratlendirmek
sabırsızlanmak	sıkıştırmak	sürtmek
sadeleştirmek	sıklaşmak	sürtülmek

sürüklemek	tutabilmek	vardırmak
sürüklenmek	tutturabilmek	varılabilmek
süzebilmek	tutturmak	varılmak
süzülmek	tutturulmak	vasıflandırmak
şaşırmak	tutulmak	verebilmek
şaşırmak	tutunabilmek	verilmek
şaşırtmak	tutunmak	viyaklamak
şiddetlenmek	Türkçeleşmek	vurulmak
şuurlandırmak	Türkçeleştirmek	yadırganmak
takılmak	uğraşabilmek	yağdırmak
tamamlamak	uğraşılmak	yakıştırmak
tanınmak	uğratmak	yapabilmek
tanışmak	uğrayabilmek	yapılabilmek
tanıtmak	uğurlanmak	yaptırmak
tasarlamak	uğurlayabilmek	yanarmak
taşımak	unutulmak	yaratabilmek
taşıyabilmek	utandırmak	yaratılabilmek
tazelemek	uyandırmak	yaratılmak
tazelenmek	uydurmak	yaşamak
tekrarlamak	uydurulmak	yaşanmak
tekrarlanabilmek	uyuklamak	yaşatabilmek
tekrarlanmak	uyuşturmak	yaşatmak
temellendirmek	uyutmak	yaşayabilmek
temizlenmek	uyuyabilmek	yatırmak
tepelemek	uzaklaşmak	yayılmak
teptirmek	uzaklaştırılmak	yayımlamak
terletmek	uzaklaştırmak	yayımlanmak
tırmanmak	uzanmak	yazabilmek
tiksindirmek	uzatılmak	yazdırılmak
titremek	uzatmak	yazılabilmek
topallamak	uzayabilmek	yazılmak
toplamak	üflelemek	yenileştirmek
toplanabilmek	üretilmek	yenilmek
toplanmak	üretmek	yerleşmek
toplayabilmek	üzülmek	yerleştirmek

yetişmek	yollanmak	yürütmek
yetiştirilmek	yorulmak	zedelemek
yetiştirmek	yöneltmek	zenginleşmek
yığılmak	yutkunmak	zenginleştirmek
yıklmak	yutulmak	zorlamak
yıllanmak	yuvarlanmak	zorlaşmak
yoklamak	yükselmek	züppeleşmek
yoklanmak	yükseltmek	
yollamak	yürütebilmek	

1.56.3. Birleşik Fiiler

1.56.3.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Filler

1.56.3.1.1. Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

acele etmek	cüret etmek	harap etmek
âdet edinmek	darmadağın etmek	hareket etmek
affetmek	dava etmek	hata etmek
aksetmek	davet etmek	hata etmek
alakadar etmek	delalet etmek	havale etmek
alaşağı etmek	dert etmek	hayret etmek
alay etmek	deruhte etmek	hediye etmek
alışveri şetmek	devam etmek	hesap etmek
altüst etmek	dikkat etmek	hicret etmek
arz etmek	dua etmek	hikâye etmek
arzu etmek	düşmanlık etmek	himmek etmek
ayar etmek	elde etmek	hitap etmek
bahsetmek	emretmek	hizmet etmek
belli etmek	endişe etmek	hükmetmek
beraat etmek	esir etmek	hülasa etmek
berbat etmek	fark etmek	ısrar etmek
bertaraf etmek	farz etmek	iade etmek
beyan etmek	feda etmek	ibka etmek
cereyan etmek	fethetmek	icap etmek
cesaret etmek	halletmek	icat etmek

icra etmek	isitfade etmek	kılavuzluk etmek
idare etmek	isnat etmek	koordine etmek
iddia etmek	ispat etmek	kopya etmek
idrak etmek	istidlal etmek	kurban etmek
ifade etmek	istifadeetmek	mahkûm etmek
iflas etmek	istihsal etmek	mahrum etmek
ifşa etmek	istihza etmek	mal edilmek
iftihar etmek	istinat etmek	mal etmek
iftira etmek	istismar etmek	mecbur etmek
ihamet etmek	istisna etmek	meftun etmek
ihdas etmek	isyan etmek	men etmek
ihlal etmek	işaret etmek	merak etmek
ihmal edilmek	işgal etmek	mest etmek
ihtar etmek	iştirak etmek	mesut etmek
ihtiva etmek	iştirak etmek	methetmek
iktibas etmek	itaat etmek	misafir etmek
iktifa	itaatetmek	muayene etmek
iktifa etmek	ithaf etmek	muhafaza etmek
ilan etmek	itham etmek	muhake etmek
ilave etmek	itibar etmek	muhakeme etmek
iltifat etmek	itiraf etmek	mukabele etmek
iltihak etmek	itiraf etmek	mukavemet etmek
ima etmek	itirafetmek	musallat etmek
inat etmek	itiraz etmek	mücadele etmek
inhiraf etmek	ittifak etmek	müdafaa
inkâr etmek	ittihaz etmek	müdafaa etmek
inkılap yapmak	iyi etmek	müdafaa etmek
inkisar etmek	izafe etmek	münakaşa etmek
intibak etmek	izah etmek	müracaat etmek
intihar etmek	izale etmek	müşahade etmek
intikal etmek	kabul etme	müzakere etmek
intikaletmek	kabul etmek	nefret etmek
irat etmek	kahvaltı etmek	nefyetmek
irca etmek	kastetmek	neşretmek
isabet etmek	kaybetmek	peyda etmek

rahat etmek	tasdik etmek	temenni etmek
rahatsız etmek	tasfiye etmek	temin etmek
refakat etmek	tashih etmek	temsil etmek
riayet etmek	tasrih etmek	tenkit etmek
rica etmek	tatbik etmek	tercih etmek
sarf etmek	tatmin etmek	tercüme etmek
sevk etmek	tavsiye etmek	tereddi etmek
seyretmek	tayin etmek	tereddüt etmek
şaka etmek.	tebrik etmek	teressüm etmek
şüphe etmek	tecrit etmek	terk etmek
taalluk etmek	teçhiz etmek	terkip etmek
taarruz etmek	tedarik etmek	tertip etmek
tadil etmek	tediye etmek	tesadüf etmek
tahammül etmek	teessüs etmek	tesir etmek
tahayyül etmek	tefrika etmek	tespit etmek
tahlil etmek	teftiş etmek	teşekkül etmek
tahmin etmek	tehdit etmek	teşhir etmek
tahrif etmek	tekâmül etmek	teşkil etmek
tahsis etmek	tekaütedilmek	tetkik etmek
tahsisetmek	tekid etmek	tevcih etmek
takdir etmek	teklif etmek	tezahür etmek
takip etmek	tekrar etmek	ümit etmek
taclit etmek	teksif etmek	var etmek
takrir etmek	tekzip etmek	veda etmek
talep etmek	telaffuz etmek	yardım etmek
tamir etmek	telafi etmek	yarış etmek
tanzir etmek	telakki etmek	zannetmek
tarif etmek	telkin etmek	zapt etmek
tariz etmek	telkin etmek	zina
tasavvur etmek	temas etmek	etmek
tasdik etmek	tembih etmek	

1.56.3.1.2. Olmak Fiiliyle Yapılan BirleşikFiiller

abes olmak	ait olmak	alet olmak
affolunmak	alem olmak	alışkanlık olmak

aykırı olmak	imkân olmak	namzet olmak
bağlı olm	imkânsız olmak	nasip olmak
bahs olunmak	kabul olmak	perişan olmak
berbat olmak	karşı olmak	peyda olmak
caiz olmak	kaybolmak	pişman olmak
canlı olmak	kılavuz olmak	raci olmak
çalışamayacak olmak	konu olmak	rahatsız olmak
dâhil olmak	köle olmak	ram olmak
ders olmak	layık olmak	razı olmak
doğru olmak	lüzum olmak	sahip olmak
dost olmak	mahcup olmak	sahip olmak
düşman olmak	mahkûm olmak	sahip olmak
elverişli olmak	mahrum olmak	sahip olmak
emin olmak	malul olmak	salahiyetli olmak
engel olmak	mâni olmak	samimi olmak
farında olmak	maskara olmak	sarhoş olmak
faydalı olmak	mecbur olmak	sebeup olmak
fena olmak	memnun olmak	sorumlu olmak
güç olmak	mensup olmak	şahit olmak
güzel olmak	mesele olmak	şart olmak
haberi olmak	mesut olmak	şüpheli olmak
hâkim olmak	meşgul olmak	tabi olmak
hakkı olmak	mevcut olmak	tarafdar olmak
haklı olmak	meyus olmak	tortop olmak
halefi olmak	muarız olmak	uygun olmak
hatalı olmak	muhtaç olmak	varit olmak
hayal olmak	murdar olmak.	yabancı olmamak
hayran olmak	musallat olmak	yerli yerinde olmak
hazır bulunmak	muvaffak olmak	yersiz olmak
hilaf olmak	muzaffer olmak	yok olmak
ibaret olmakicap olmak	mükellef olmak	zaruri olmak
iddia olmak	münhasır olmak	zengin olmak
ihtiyaç olmak	mürekkep olmak	zorunda olmak

1.56.3.1.3. Bırakmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

dışta bırakmak	serbest bırakmak	yerini bırakmak
rahat bırakmak	tesadüfe bırakmak	

1.56.3.1.4. Kalmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

âciz kalmak	eser kalmamak	mecbur kalmak
arkada kalmak	geç kalmak	minnettar olmak
aynı kalmak	hatırda kalmak	sadık kalmak
bağlı kalmak	ibaret kalmak	saplanıp kalmak
baş başa kalmak	kakılıp kalmak	sathî kalmak
cahil kalmak	kayıtsız kalmak	yarıda kalmak
cevapsız kalmak	mahrum kalmak	zorunda kalmak
dışında kalmak	maruz kalmak	

1.56.3.1.5. Vurmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

gözlere vurmak

1.56.3.1.6. Vermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

ad vermek	hüküm vermek	misal vermek
cesaret vermek	ihtimal vermemek	müjde vermek.
cevap vermek	imkân vermek	netice vermek
cevaz vermek	intibai vermek	nihayet vermek
ders vermek	istikamet vermek	önem vermek
ehemmiyet vermek	izahat vermek	örnek vermek.
elvermek	izin vermek	selam vermek
emir vermek	karar vermek	ses vermek
fetva vermek	karşılık vermek	söz vermek
fikir vermek	kıymet vermek	tiksinti vermek
haber vermek	konser vermek	ültimatom vermek
hak vermek	kurban vermek	ümit vermek
hareket vermek	mana vermek	yer vermek

1.56.3.1.7. Edinmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

âdet edinmek

1.56.3.1.8. Geçmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

başına geçmek	hatırından geçmemek	kendinden geçmek
gelip geçmek	ismi geçmek	

1.56.3.1.9. Bilmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

fırsat bilmek	işini bilmek	kıymetini bilmek

1.56.3.1.10. Çıkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

baskın çıkmak	içinden çıkmak	meydana çıkmak
dalıp çıkmak	içinden çıkmak	önüne çıkmak
haklı çıkmak	karşı çıkmak	seviyesine çıkmak

1.56.3.1.11. Çekmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

alaka çekmek	dikkatini çekmek	sorguya çekmek
azap çekmek	güçlük çekmek	tespih çekmek
çizgi çekmek	sınır çekmek	zoluk çekmek

1.56.3.1.12. Yapmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

aksini yapmak	iş yapmak	tarif yapmak
aşı yapmak	müdafaa yapmak	teklif yapmak
hamle yapmak	plan yapmak	tercüme yapmak
hamle yapmak	reklam yapmak	
ihtisas yapmak	tahliller yapmak	

1.56.3.1.13. Almak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

ad almak	ders almak	esas almak
ağzına almak	ele almak	fikir almak
cesaret almak	elinden almak	içine almak
cevap almak	eline almak	istikamet almak

karar almak	netice almak	şekil almak
kendini alamamak	not almak	tedbir almak
kıymet almak	ödünç almak	terbiye almak
mana almak	örnek almak	üstüne almak
mektup almak	rey almak	vaziyet almak
merhamet duymak.	rol almak	yer almak
nefes almak	söz almak	yerini almak

1.56.3.1.14. Duymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

acı duymak	ızdırap duymak	üzüntü duymak
alaka duymak	ihtiyaç duymak	yakınlık duymak
ferahlık duymak	merhamet duymak	zevk duymak
heyecan duymak	utanç duymak	

1.56.3.1.15. Kalkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

ayağa kalkmak
münakaşaya kalkışmak

1.56.3.1.16. Girmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

araya girmek	koluna girmek	piyasaya girmek
araya girmek	masrafa girmek	zahmete girmek
kafasına girmek	mevzuya girmek	

1.56.3.1.17. Dönmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

geri dönmek

1.56.3.1.18. Sapmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

ifrata sapmak

1.56.3.1.19. Bulmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

doğru bulmak	haksız bulmak	kusur bulmak
fırsat bulmak	haksız bulmak	lüzumlu bulmak
haklı bulmak	karşılık bulmak	lüzumsuz bulmak

nihayet bulmak

teselli bulmak

uygun bulmak

1.56.3.1.20. Geçirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

buhran geçirmek

harekete getirmek

gözden geçirmek

süzgeçten geçirmek

tekâmül geçirmek

1.56.3.1.21. Yormak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kafa

yormak

1.56.3.1.22. İşlemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

cinayet işlemek

hata işlemek

iliklerine

işlemek

1.56.3.1.23. Katmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

birbirine katmak

hesaba katmak

sarahat katmak

1.56.3.1.24. Sürmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

hüküm sürmek

öne sürmek

ileri sürmek

saltanat sürmek

1.56.3.1.25. Uğramak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

başarısızlığa uğramak

ihmale uğramak

istilaya uğramak

hakarete uğramak

inhitata uğramak

mukavemete uğramak

1.56.3.1.26. Görmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

alaka görmek

itibar görmek

münasip görmek

çok görmek

lüzum görmemek

tedavi görmek

hakir görmek

mazur görmek

uygun görmek

hoş görmek

münasip görmek

varit görmek

1.56.3.1.27. Çırpma Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kanat çırpma

1.56.3.1.28. Yaramak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

işe yaramak

1.56.3.1.29. Varmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

farkına varmak

ileri varmak

karara varmak

1.56.3.1.30. Bağlamak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

karara bağlamak

1.56.3.1.31. Kurmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

rejim kurmak

1.56.3.1.32. Açmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

ağzını açmak

savaş açmak

bahis açmak

yol

açmak

1.56.3.1.33. Kullanmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kötüye kullanmak

1.56.3.1.34. Atmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

adım atmak

içine atmak

sona atmak

boy atmak

kendini atmak

söküp atmak

dışarı atmak

ortaya atmak

temel atmak

el atmak

satır atmak

üstünden atmak

1.56.3.1.35. Aşmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

sınırı aşmak

1.56.3.1.36. Sokmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

burnunu sokmak

çıkmaza sokmak

masrafa

sokmak

1.56.3.1.37. Getirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

arkasını getirmek	hareket getirmek	vücuda getirmek
atıra getirmek	meydana getirmek	yerine getirmek

1.56.3.1.38. Bırakmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

baş başa bırakmak	kendini bırakmak	serbest bırakmak
dışta bırakmak	rahat bırakmak	yarı yolda bırakmak

1.56.3.1.39. Gelmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

aklına gelmek	güç gelmek	lazım gelmek
başında gelmek	hatıra gelmek	manaya gelmek
başta gelmek	içinden gelmek	meydana gelmek
cevap gelmek	ileri gelmek	rast gelmek
galip gelmek	kâfi gelmek	üstün gelmek
gözünün önüne gelmek	kalburüstü gelmek	yabancı gelmek

1.56.3.1.40. Kazanmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

itibar kazanmak	itimat kazanmak

1.56.3.1.41. Çıkarmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

baştan çıkarmak	mana çıkarmak	satışa çıkarmak
engel çıkarmak	meydana çıkarmak	sesini çıkarmamak
gürültü çıkarmak	ortaya çıkarmak	

1.56.3.1.42. Saymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

hiçe saymak	yerinde	saymak

1.56.3.1.43. Çalışmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

izaha çalışmak	telafiye	çalışmak

1.56.3.1.44. Koymak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

düzene koymak	nizam koymak	önüne koymak
el koymak	ortaya koymak	sıraya koymak
karşı koymak	önüne koymak	teşhis koymak

1.56.3.1.45. Patlatmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kafa patlatmak	mısır patlatmak

1.56.3.1.46. Gitmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

dikine gitmek	gözü gitmek	üstüne gitmek
geri gitmek	hoşuna gitmek	zıddına gitmek
geri gitmek	ileri gitmek	

1.56.3.1.47. Kılmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

karar kılmak	zaruri kılmak

1.56.3.1.48. Kavuşmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kemale kavuşmak	rahmete kavuşmak

1.56.3.1.49. Sormak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

fikir sormak

1.56.3.1.50. Göstermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

faaliyet göstermek	ilgi göstermek
gayret göstermek	saygı göstermek

1.56.3.1.51. Sıkmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

kendini sıkmak	kurşun sıkmak

1.56.3.1.52. Ermek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

muradına ermek	sona ermek

1.56.3.1.53. Kesmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

alakayı kesmek   ümidini kesmek   yol kesmek
sözü kesmek   ümit kesmek

1.56.3.1.54. Yürümek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

üstüne yürümek

1.56.3.1.55. İşlemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

cinayet işlemek   hata işlemek   iliklerine işlemek

1.56.3.1.56. Yemek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

para yemek   tekme yemek   yemek yemek

1.56.3.1.57. Başlamak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

söze başlamak

1.56.3.1.58. Çevirmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

geri çevirmek   sırt çevirmek

1.56.3.2. Kurallı Birleşik Fiiller

1.56.3.2.1. Yeterlik Anamlı

ağlayabilmek	bağdaşabilmek	bulabilmek
akıtılabilmek	bakabilmek	bulabilmek
alabilmek	bakabilmek	bulabilmek
alışabilmek	bayılabilmek	bulunabilmek
anlayabilmek	beklenebilmek	çalışabilmek
aşabilmek	besteleyebilmek	çevirebilmek
atabilmek	bitirebilmek	çıkabilmek
atılabilmek	bitirebilmek	çırpınabilmek
ayırabilmek	boğabilmek	çökebilmek
ayrılabilmek	bulabilmek	çözülürmek

dayanabilmek	gösterilebilmek	sayılabilmek
değişebilmek	hazmedebilmek	sevebilmek
değiştirebilmek	hissedebilmek	sığdırabilmek
denebilmek	inanabilmek	sorabilmek
denebilmek	inceleyebilmek	söylenebilmek
denebilmek	kaldırabilmek	söylenebilmek
denilebilmek	karşılaşabilmek	söyleyebilmek
diyebilmek	karşılayabilmek	taşıyabilmek
diyebilmek	kavrayabilmek	tekrarlanabilmek
dönebilmek	kavrayabilmek	toplaya bilmek
durabilmek	kazanabilmek	tutabilmek
düşebilmek	kazandırabilmek	uğraşabilmek
düzenleyebilmek	keşfedebilmek	uğrayabilmek
edinebilmek	kondurabilmek	uğurlayabilmek
geçinebilmek	konusabilmek	uyuyabilmek
gelebilmek	konusulabilmek	varılabilmek
gelişebilmek	koyabilmek	verebilmek
genişletebilmek	kullanabilmek	yapabilmek
getirebilmek	kurtarabilmek	yapılabilmek
gidebilmek	kurtulabilmek	yaratabilmek
girebilmek	kurulabilmek	yaratılabilmek
gizleyebilmek	okuyabilmek	yaşayabilmek
görebilmek	olabilmek	yazabilmek
görebilmek	oturabilmek	yazılabilmek
görünebilmek	öğretebilmek	yürütebilmek
gösterebilmek	öldürebilmek	

1.56.3.2.2. Sürerlik Anlamlı

bakakalmak	çıkagelmek
beklemedurmak	düşünedurmak

1.56.3.2.3. Tezlik Anlamlı

alıvermek	deyivermek	oturuvermek
atıvermek	gidivermek	söyleyivermek
çöküvermek	kullanıvermek	

1.56.3.2.4. Yaklaşma Anlamlı

gideyazmak

1.57. Peyami Safa'nın Dilimize Kazandırdığı Sözcükler

1.57.1. TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Türkçe Sözlük'te Olmayıp Anlamını Verdiğimiz Sözcükler

abes olmak	cevap gelmek	gözlere vurmak
abidat	cevap yetiştirmek	güç olmak
acelesiz	cevher fiil	gülünç olmak
aciz kalmak	çeşm	Güneş-Dil Torisi
ağlebi ihtimal	çıkmaza götürmek	habit
ağlebi ihtimalat	darülelhan	hafif mastar
ağzını açmak	Devlet Şurası	hafifletilmek
aksini yapmak	dikkat buyurmak	hakarete uğramak
alaka görmek	doğru olmak	(birinin) halefi olmak
alevlemek	düşmanlık etmek	halk çocuğu
alışveriş etmek	düşünüp durmak	halk oyunu
altında	efendileştirmek	halk türküsü
asli cümle	ektiğini biçmek	hamız
atıf vavı	elinden çıkmak	harbe tutuşmak
ayaydın	elverişli olmak	hareket vermek
balsamine	enterne edilmek	harsi
başına üşüşmek	envertisman	hayırlı olmak
bedeviyet	esas almak	hayranlık uyandırmak
betik	esas olmak	hayret uyandırmak
bilim kurulu	esas tutmak	hedef çizmek
birer birer	eşine rastlanmamak	hedefe koşmak
borç bilmek	fena bakmak	hefefsiz
bozuk düşünce	ferheng	Hıdırellez
caiz olmak	fikir sormak	hışırlaşma
canlı olmak	fikir tarihi	Hint Avrupa Dilleri
cemlenmek	gayrikiyasi fiil	hudus
cevap almak	gayrimesul	hususileşme

rtnap	kemale kavuşmak	muzari
içi çekilmek	kendine yetmek	müceddet
içine düşmek	kılavuz olmaz	mükellef olmak
içine sokmak	kıs kıs gülmek	mülkiyet zamiri
ifratçı	kısa hece	müllî kültür
iğtişaş	kültür birliği	münhasır olmak
ihmale uğramak	lahika edatı	mürekkep fiil
ilerilik	lahn	mürekkep isim
iltisaklı dil	lisancı	müşterek olmak
imkânı olmak	lisaniyatçı	müterafık
imkânsız olmak	lüzum olmak	namzet olmak
ince hece	lüzumlu bulmak	neomisin
ince hesap	lüzumsuz bulmak	neva teli
inhitata uğramak	mahalle ağzı	nigâh
inkılap yapmak	makabline şumul olmak	nihayet bulmak
intiba vermek	makes	nisbet edatı
isim tasrifi	makineci	nispet almak
isim terkibi	malul olmak	nizam koymak
ismi fail	mana almak	nominalist
ismi has	masrafa sokmak	opinyon
ismin hâlleri	mecbur olmak	oraj
istikamet amak	meddücezir	Orta Avrupa
istilaya uğramak	mefkûreli	Osmanlı İmparatorluğu
itibar kazanmak	mekanist	öalul olmak
itidalcı	merak uyandırmak	Ölçüyü tutturamamak
itimat kazanmak	merdut	ön olan
izafet terkibi	millî şuur	önem almak
izaha çalışmak	mini mini	öntasar
kalın hece	misal vermek	önüne koymak
karnakası	muarız olmak	örümcek ağı
karşılık bulmak	muhaffef	özleştirilme
kavuşturulmak	mukavemete uğramak	pırasa gibi doğranmak
kelamcılık	muzaf	piyasaya girmek
kelimeyi dövmek	muzaf	prezisyon
kelp	muzafünileyh	psikofizik

raca	şart sıygası	todi
rahmete kavuşmak	şebap	toplumlama
rey almak	şikâyetçi olmak	tutturulmak
ric'i	taazzuv	Türkiyatçı
ruhçu	tabiatçı	Ural-Altay Dilleri
sabah şerifleriniz	tabiiyatçı	Uzakşark
hayrolsun	tabiye	ülkülü
sadedilane	tahyir	ümmülhumuz
salahiyetli olmak	tarafdar olmak	üzüntü duymak
samia	tasrifli diller	varit görmek
sarahat katmak	tav'an	vasfî terkibi
sehap	tav'an ve kerhen	volk
semantem	tav'î	vülgarizasyon
sengisar	tavsifli	yabantaparlık
senksar	tayy	yanlış bulmak
serümen	tecessüs uyandırmak	yaşatılma
seviyesine çıkmak	tecrübiye	yayı nisbi
seviyesine inmek	tedai etmek	yazdırılmak
sıfat terkibi	tekaüt edilmek	yazı işçisi
sıfır morfem	tekme savurmak	yersiz olmak
sınır içi	telifçi	yokluğa karışmak
sınırı aşmak	temasa girmek	zaruri kılmak
soğuk görünmek	temdin	zaruri olmak
soğuk olmak	tereddüde düşmek	zebanzet
sokak ağzı	teressüm etmek	zekâ oyunu
sokak dili	terkipçi	zengin olmak
sona atmak	terşih	zina etmek
sonul	teşbihli	zorluk çekmek
sorulabilmek	teşkil eki	zümrevi
sufiye	tevali	
suri	tiksinti vermek	

1.57.2. TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Sözlük'te Madde Başı Olarak Bulunduğu Hâlde Metnimizde Farklı Anlamı Tespit Edilen Sözcükler

açılmak	çift	otopsi
adım	dondurmak	ön.
almak	düşmek	örmek
anahtar	el	ırlanta
apukurya	eski	piç
aşınma	fena olmak	saha
atılmak	geçme	sallanmak
ayaklanmak	girmek	saltanat sürmek
ayar vermek	görü	sokmak
ayaz	güç	sonra
azim	harç	şefaaf
bağlamak	hikâye	şişkinlik
bahis açmak	ihbar	ta
baş	ince	ters
batırmak	indirmek	tutulmak
baygın düşmek	inmek	uyandırmak
bayraktar	iskemle	uzatılmak
bıçaklamak	istihkâm	yağlı
bırakmak	kaarşılmak	yanaşma
bir	kol	yeni
boğulmak	köklü	yer
boşalmak	kundak	yukarı
canım	kurma	yumurta
canına kıymak	lehçe	zabıta
canlı	manga	züğürt
çekmek	muamma	

2. YABANCI SÖZ VARLIĞI

2.1. Yabancı Kökenli Söz Varlığı

2.1.1.	Almanca	Kökenli	Sözcükler
dekan	ordinaryüs	volk	
dialektisch	sein	wald	
doçent	sensualismus	wald	
general	sprache	Waldern	
nationalismus	terminus		
Nazi	vokal		

2.1.2. Arapça Kökenli Sözcükler

abes	ait	ameliyat
abidat	akamet	ameliye
abide	akıbet	amil
acaba	akıl	amma
acayip	aklî	amme
acele	akliye	an
Acem	akraba	anane
aciz	aksülamel	ananevi
âdad-ı rütbiye	aksülamel	ani
adalet	alakadar	Arap
adam	alelade	araz
adese	alem	arazi
âdet	âlem	asabi
âdeta	alenen	asabiyet
adi	alet	asgarî
adli	aleyh	asıl
af	ali	asır
afaki	âlim	asil
ahenk	alimallah	askeri
ahlak	ama	asla
aidiyet	aman	asli
aile	amelî	âşık

aşına	beyit	cesur
aşk	beynelmilel	cetvel
atıf	bez	cevap
atlas	bezir	cevaz
avam	bilakis	cevher
ayar	bilfarz	ceza
ayn	bilfiil	cidden
ayıp	bilhassa	ciddi
aynen	bina	ciddiyet
ayni	bizatihi	cihaz
ayniyet	bizzat	cihet
aza	buhran	cilt
azami	bünye	cinas
azap	cadde	cinayet
azil	cahil	cinnet
azim	caiz	cins
aziz	camı	coğrafya
bahis	camia	cumhur
bakir	cazibe	cümle
bap	cazip	cüret
baret	cebir	cürüm
bariz	cehalet	dâhil
basit	ceht	daima
bazen	celse	dair
bazı	cem	daire
bedel	cemiyet	dakika
beden	cemiyet	dalalet
bedeviyet	cenap	damat
bekâr	cenaze	darülbedayi
belagat	cenup	darülelhan
berrak	cep	darülfünun
beşerî	cephe	dava
bevab	cereyan	davet
beyan	cerrah	defa
beyaz	cesaret	defile

define	emel	fedâ
defter	emin	felç
dehşet	emir	felsefe
delalet	emniyet	felsefî
delil	emrivaki	fen
derece	entari	fena
ders	esasen	feragat
devam	esef	ferah
deveran	esir	ferdi
devir	esmer	fert
devlet	esnaf	fetih
devre	esrar	fetva
diğer	esvap	feveran
dikkat	eşkiya	fevk
dinî	eşya	fevri
divan	etraf	fıkra
dua	evlat	fırka
dükkân	evrak	fırsat
dünya	evvela	fitraten
ebediyen	eylül	fiil
ecdat	ezan	fiilen
ecnebi	ezeli	fiilî
eda	faaliyet	fikir
edebî	fail	fikrî
edebiyat	fakat	filan
efkâr	fakir	filhakika
ehliyet	fani	fitil
ekseriya	faraş	fuzuli
ekseriyet	farazi	gaflet
elbise	faraziye	galat
elem	farika	galebe
elif	fark	galeyan
elifba	Fars	galiba
elim	fasıla	galip
elzem	fayda	gam

garabet	halis	hayal
garb	halita	hayalet
garip	halk	hayat
Garp	halka	hayati
gaybube	haluk	hayatiyet
gaye	hamız	hayır
gayet	hamle	hayran
gayret	hançer	hayrat
gayri	hapıs	hayvan
gayriresmî	haram	hayvanat
gayrişahsi	harap	hazım
gayritabii	hararet	hazin
gıda	harç	hazine
gıyap	hareket	haziran
gurub	harf	hazne
gurur	haricî	hazret
haber	hariç	hece
hacet	harp	hedef
hacim	hars	hediyе
haç	harsi	hekim
hadise	has	helezon
hafif	hasat	hemze
hain	hasret	hendesi
hak	hassas	hesap
hakaret	hassasiyet	heves
hakem	hat	heyecan
hakikat	hata	heyet
hakiki	hatır	heykel
hâkim	hatıra	hezeyan
hal	hatta	hezimet
hâl	hava	hıfzıssıhha
hâlâ	havadis	hırs
halayık	havale	hiciv
halef	havas	hicret
hâlet	havuz	hiddet

hikâye	icmal	ihtiva
hilaf	icra	ihtiyaç
himaye	içtimai	ihthiyar
his	idam	ikamet
hissî	idare	iktibas
hissiyat	idareimaslahat	iktidar
hitaben	idari	iktifa
hitabet	iddia	iktisadi
hitap	idrak	ilaç
hiza	ifade	ilahi
hizmet	iffet	ilahiyat
hudus	iflas	ilam
hudut	ifrat	ilan
hukukî	ifraz	ilan
hulasa	ifşa	ilave
hurafe	iftihar	ilca
husul	iftira	ilhak
husus	iğtişaş	ilham
hususî	ihanet	ilim
hususiyet	ihbar	illet
hüküm	ihdas	ilmî
hürmet	ihkak	iltibas
hürriyet	ihlal	iltifat
hüviyet	ihmal	iltihak
ırk	ihraç	iltisak
ırki	ihsas	iman
ıslah	ihtar	imtihan
ısrar	ihtilaç	imtiyaz
ıstıfa	ihtilaf	imza
ıstılah	ihtilal	inat
ıtnap	ihtilat	inhiraf
iade	ihtimal	inhisar
ibaret	ihtiras	inhitat
ibka	ihtisas	inkâr
ibret	ihtişam	inkisar

insaf	istirahat	kabil
insan	istisna	kabile
insiyak	istişare	kabiliyet
inşa	istizah	kabul
inşallah	isyan	kâbus
intibah	işaret	kadar
intibak	işgal	kader
intihar	iştikak	kafes
intikal	iştirak	kâfi
intizam	iştiyak	kahkaha
ipka	itaat	kahve
iptidai	ithaf	kaide
irade	itham	kalbur
irat	itibar	kalem
irca	itibar	kalıp
irtica	itibaren	kalp
isim	itibari	kamus
İslam	itibari	kani
İslamiyet	itidal	kanun
isnat	itikat	kanuni
ispat	itimat	kara
istiare	itina	karar
istidat	itiraf	kasavet
istidlal	itiraz	kasıt
istifa	ittifak	kasten
istifade	ittihaz	kâşif
istihfaf	izafe	kati
istihkâm	izah	katil
istihsal	izah izafet	kâtip
istihza	izahat	kavim
istikbal	izale	kayıp
istiklal	izdivaç	kayıt
istikrar	izin	kayıt
istila	izzet	kaza
istinaf	kabahat	kaziye

keder	kürsü	mahpus
kelime	küsur	mahrum
kelp	kütle	mahsul
kemal	lafazan	mahsulat
kemiyet	lağıv	mahsur
kere	lahn	mahsus
kerhen	lakap	mahşer
keşif	lakayıt	mahut
keten	latife	mahzun
keyfi	laubali	mahzur
keyfiyet	levha	makale
keyif	lezzet	makam
kılıf	lisaniyat	makbul
kına	liyakat	makes
kırmızı	lokma	maksat
kısım	lügat	makul
kıta	lütfen	makule
kıyafet	lüzum	makus
kıyam	maamafih	mal
kıyamet	maarif	mali
kıyasi	macera	malul
kıymet	madde	malumat
kıbar	maddi	mana
kibrit	mağlup	manevi
kimya	mağrur	maneviyat
kinaye	mahalle	mangal
kitabeta	mahallî	mâni
kitap	maharet	mantık
kudret	mahcup	mantiki
kumaş	mahdut	manzara
Kur'an	mahfil	manzume
kusur	mahiyet	marazi
kutup	mahkûm	marifet
kuvvet	mahkûmiyet	maruf
küfür	mahluk	masal

maskara	meleke	meşru
maslahat	melez	meşrutiyet
masraf	memleket	meşum
masum	memnun	metin
masun	memur	mevcut
maşallah	memuriyet	mevhum
maşrapa	men	mevki
matbu	mendil	mevki
matbuat	menfaat	mevt
matem	menfî	mevzu
mavi	menhus	mevzuat
maymun	menkıbe	mevzuat
mazbata	mensup	meydan
mazbut	mensur	meyil
mazeret	merak	meyus
mazi	meram	meyyal
mazlum	merasim	mezar
maznun	merdut	meziyet
mazur	merhale	mezkur
mebus	merhamet	mezun
mecazi	meri	mıntıka
mecbur	merkez	mısır
meclis	mesbuk	mısra
mecmua	mesela	mide
mecra	mesele	mihaniki
meçhul	mesken	mihrak
medeni	meslek	mihrak
medeni	mesleki	mihrak
medrese	mesul	miktar
mefhum	mesuliyet	millet
mefkûre	mesut	millî
mefnun	meşgul	milliyet
meful	meşgul	mimar
mekân	meşhur	mimari
mektep	meşk	minare

misafir	muhtemel	muvazi
misil	muhterem	muzaffer
mizah	muhteva	muzafün ileyh
muadele	mukabele	muzari
muadelet	mukabil	muzdarip
muhade	mukadder	mübadele
muallim	mukadderat	mübalağa
muallime	mukaddime	mücadele
muasır	mukavemet	mücehhez
muâşeret	mukavva	mücerret
muayene	mukayese	mücevher
muayyen	muktedir	müdafaa
mucit	munis	müdahale
mugalata	muntazam	müddet
muganni	muntazaman	müderris
muhabbet	murahhas	müdür
muhabir	murat	müdüriyet
muhacir	musaffa	müellif
muhaffef	musahabe	müessese
muhakeme	musahhih	müezzin
muhakkak	musallat	müfekkire
muhalefet	Musevi	müfettiş
muharebe	musibet	müfredat
muharebe	musiki	müfret
muharip	muşamba	müfrit
muharrir	mutaassıp	mühendis
muhavere	mutat	mühim
muhayyel	mutedil	mühpem
muhayyel	mutfak	mükâfat
muhayyile	mutlak	mükâleme
muhit	mutlaka	mükellef
muhkem	muvaaffak	mükemmel
muhtasar	muvaaffakiyet	mükemmeliyet
muhtelif	muvaqqat	mülâhaza
muhtelit	muvazene	mülhem

mülki	müstağni	nâzım
mülkiye	müstahzar	nazır
mülkiyet	müstakbel	nebatı
mümessil	müstakil	nefes
mümkün	müstehase	nefis
münakaşa	müstehcen	nefiy
münasebet	müstehzi	nefret
münasip	müstesna	nehir
münebbih	müsvedde	nema
münekkit	müşahede	nesil
münevver	mütareke	nesir
münferit	mütearife	neşe
münhasır	mütefekkir	neşir
münteha	mütehassıs	neşriyat
müphem	mütehavvil	netice
müpteda	mütekâmil	nevi
müracaat	mütemadi	nezaret
mürai	mütemadiyen	nida
mürebbiye	müteradif	nifak
mürekkep	müterafık	nihayet
mürekkep	mütercim	nikâh
mürettip	mütereddit	nikbin
mürettip	mütereddit	nisan
mürteci	nadir	nispet
mürteci	nafile	nispi
müsaade	nağme	niyet
müsabaka	nahiv	nizam
müsabaka	nakarât	noksan
müsaahih	nakil	nokta
müsait	namus	nöbet
müsait	nane	nur
müsamaha	nasip	nutuk
müsamaha	nazari	nüfus
müspet	nazariye	nüfuz
müstaceliyet	nazım	ömür

raci	saat	seciye
raf	sabah	sefa
rağmen	sabit	sefalet
rahat	sabun	sefalet
rahip	sadet	sefer
rahmet	sadık	sefil
rakam	saf	sekte
ramazan	safa	selamet
red	saffet	selef
refakat	safha	selika
rehavet	safiyet	selim
rehine	sahi	sene
reis	sahife	seri
remiz	sahip	set
resim	sahne	sevda
resmen	sakat	seviye
resmî	sakin	sevk
rey	salah	seyahat
rezalet	salahiyet	seyir
reze	salahiyet	sıfat
rezil	saltanat	sıfır
riayet	samimi	sihhat
rica	samimiyet	siklet
ricat	sanat	sınıf
ric'i	sanayi	sır
risale	sandalye	sırf
rivayet	sara	sıyga
rubai	sarahat	silah
ruh	sarf	silsile
ruhi	sari	siyasî
Rum	sathi	sofa
rücu	satıl	sofu
rütbe	sayfa	sohbet
rüya	sebat	sokak
saadet	sebep	sual

sufiyan	şeytani	takat
sufiye	şiddet	takdim
sulh	şikâyet	takdir
sultan	şimal	takriben
sunî	şua	takrir
surat	şuur	talebe
suret	şükran	talep
sureta	şümül	tali
süfli	taahhüt	talim
sükûn	taalluk	talimat
sünnet	taalluk	tam
sûrat	taarruz	tamam
sütun	taassup	tamir
şahıs	taazzuv	Tanzimat
şahit	tabaka	tanzir
şahsen	tabi	taraf
şahsi	tabiat	tarassut
şahsiyet	tabii	tarif
şair	tabiiyet	tarih
şamata	tabir	tariz
şan	tabut	tariz tarife
şark	tacir	tarz
Şark	tahakkuk	tasarruf
şarkı	tahakküm	tasavvuf
şebap	tahammül	tasavvufi
şefaat	tahkik	tasavvur
şefkat	tahlil	tasdik
şekil	tahmil	tasfiye
şemsiye	tahmin	tashih
şeref	tahminî	tasnif
şerh	tahrif	tasrif
şerit	tahsil	tatbik
şevk	tahsis	tatbikat
şey	tahyir	tatmin
şeytan	takallüs	tavır

tavsiye	teferruat	tenevvür
tavus	tefsir	tenezzül
tayin	tefsir	tenkit
tayy	teftiş	tenzil
tayyare	tehdit	tenzilât
tazyik	tehir	terakki
tazyik	tehlike	tercih
teamül	tekâmül	tercüman
tebaa	tekaüt	tercüme
tebdil	tekerrür	tereddi
tebeddül	tekit	tereddüt
tebessüm	teklif	terk
tebrik	tekrar	terkip
tecavüz	teksif	terşih
tecelli	telaffuz	tertip
tecessüs	telafi	tesadüf
tecrit	telakki	tesanüt
tecrübe	telaş	teselli
tecrübi	temas	tesir
tecrübiye	temayül	tesis
teçhiz	tembih	tespih
tedahül	temdin	tespit
tedai	temeddün	tespit
tedarik	temellük	teşbih
tedavi	temessül	teşebbüs
tedbir	temin	teşekkül
tediye	teminat	teşekkür
tedriç	temiz	teşhir
tedris	temmuz	teşhis
tedvin	temsil	teşkil
teemmül	temsili	teşkilat
teessüf	temyiz	teşmil
teessür	tenafür	teşrin
teessüs	tenasül	teşrinisani
tefekkür	teneffüs	teşvik

tetkik	vaki	yemeni
tevakkuf	vakit	yevmi
tevali	vakur	zaaf
tevcih	valide	zabit
tevehhüm	vallahi	zafer
tevkif	varit	zahmet
teyit	vasıf	zaman
tezahür	vasita	zamir
tezkere	vatan	zan
tıbbi	vatandaş	zanaat
ticaret	vaz	zapt
tiryaki	vazife	zarafet
topuz	vaziyet	zarar
tuhaf	ve	zarf
tuhafiye	vect	zarif
tulu	vekâlet	zaruri
ufuk	vekil	zehir
uhrevi	velakin	zekâ
ulema	velhasıl	zeki
ulum	vesika	zemin
umman	vesile	zenci
umum	vesvese	zerre
umumi	vetire	zevce
unvan	vezin	zevç
usul	vezne	zevk
ut	vicdan	zeytin
uzvi	vuku	ziddiyet
uzviyet	vuzuh	ziddiyet
ücret	vücut	zıt
vahdet	ya	zihin
vahim	yahu	zihnî
vahşi	yakinen	zihniyet
vaka	yani	zil
vakar	yeis	zillet
vâkiâ	yekûn	zina

ziraat	ziyade
ziya	zümre

2.1.3. Arapça - Türkçe Kökenli Sözcükler

addetmek	hallolmak	küfretmek
affetmek	hapsolmak	lağvetmek
affolunmak	hazmedebilmek	men etmek
aksetmek	hazmetmek	methetmek
aksettirmek	hicvetmek	neşretmek
atfetmek	hissedebilmek	seyretmek
azletmek	hükmetmek	tabiatçı
azlunmak	kastetmek	tayyetmek
bahsedilmek	katletmek	vadetmek
bahsetmek	kaybetmek	vazetmek
bahsolunmak	kaybolmak	vazgeçmek
halledilebilmek	kelamcılık	zannetmek
halletmek	keşfetmek	

2.1.4. Arapça - Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler

hâlbuki

2.1.5. Arapça - Farsça Kökenli Sözcükler

amiyane	kumarbaz	sanatkâr
dindar	kütüphane	sebatkâr
eczahane	mademki	şehadetname
hükümdar	milliyetperver	tarihçe
iddianame	minnettar	vasiyetname
ihtiyatkâr	musikişinas	veya
illaki	müsamahakâr	veznedar
kararname	Müslüman	zalimane
kazara	rasathane	

2.1.6. Farsça Kökenli Sözcükler

ab	çeşm	güya
ahenktar	çeşme	güzide
ambar	çevik	hafta
asayiş	çeyrek	hasta
aşikâr	çift	hastane
ateş	çifte	hem
avare	çile	hemen
azade	çirkin	hemşire
bahane	çorba	henüz
bahar	çöp	hep
bahçe	çünkü	her
bahçıvan	dağ	herkes
bahtiyar	derbeder	hiç
bari	dert	hoca
bedbaht	derya	hodkâm
bedbin	destan	hoş
beraber	dev	huy
berbat	dost	huzur
berber	duvar	hücre
bestekâr	dürüst	hücum
cam	düşeş	hüner
camekân	düşman	işkence
can	encümen	kâğıt
cihan	endişe	kahraman
cümbüş	esaret	kâr
çabuk	ferda	karpuz
çadır	ferheng	kavga
çamaşır	fevkalade	kehribar
çare	fihrist	keman
çarşı	Frank	kemençe
çehre	Frenk	kervan
çene	gerçi	keşki
çerçeve	girift	keşmekeş
çeşit	günah	ki

kiler	Pazar	sergüzeşt
kilit	peder	sermaye
kin	pehlivan	sert
kireç	pembe	sine
köhne	pencere	siper
kör	pençe	sitem
köşe	perde	siyah
köy	perişan	softa
kurnaz	perşembe	şadırvan
küstah	pertavsız	şah
leke	peşin	şahniş
mader	peşkir	şalvar
mah	peyda	şehir
meğer	piç	şeker
meğer	pişman	şekerrenk
mehtap	ram	şişe
mekân	rasat	şive
mest	rast	tahta
meyhane	razı	tava
murdar	rehber	taze
müjde	rençper	tebeşir
nahoş	renk	tembel
nam	rugan	terzi
namaz	rüzgâr	tezgâh
namzet	sade	tımarhane
narın	sadedilane	tır trabzan
nazik	sahte	t tıraş
ney	saiy	tit tiz
niğâh	saray	to tohum
nişane	sarhoş	to usta
numune	saz	usümit
nümayiş	semt	ü üstadane
nüşa	sengisar	üsüstat
para	senksar	üsvirane
parça	serbest	yayahut

yayâr	zezevahit	zo
yâyekpare	zezira	
yzzengin	zi zor	

2.1.7. Farsça - Türkçe Kökenli Sözcükler

berbat olmak	sadeli

2.1.8. Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler

bayraktar	dayızade	emektar

2.1.9. Farsça - Arapça Kökenli Sözcükler

bedava	deruhte	namütenahi
bertaraf	deruni	serlevha
derhâl	Farisi	yeknesak

2.1.10. Farsça - Yunanca Kökenli Sözcükler

zoraki

2.1.11. Rumca - Arapça Kökenli Sözcükler

filizi

2.1.12. Arapça - Fransızca Kökenli Sözcükler

siyasal

2.1.13. Fransızca - Arapça Kökenli Sözcükler

elastikiyet

2.1.14. Çince Kökenli Sözcükler

çay

2.1.15. Fransızca Kökenli Sözcükler

abajur	bienfaisance	diksiyon
action	biyografi	dinamik
aforizma	biyojeografi	dinamizm
ajan	biyoloji	direktif
ajans	biyolojik	disiplin
akademi	blindé	diyalekt
akort	bobin	dogmatik
aktualité	bombardıman	dogmatizm
Alman	bonjur	doktor
amatör	bonjur	doküman
ampul	Brahmanizm	dosya
anarşi	broşür	dram
anatomi	Budizm	dynamisme
anekdot	büro	ekip
anket	bütçe	eklektik
ansiklopedi	ceket	ekol
antik	centilmen	ekolali
antikite	Cermen	ekonomi
antoloji	combat	ekran
apartman	communisme	ekstrem
aperitif	daktilo	elastikiyet
argo	déclinaison	elektrik
arkaik	dedektif	elektron
armoni	defile	encyclopedic
assimilation	degajman	enerji
atletizm	dekolte	enstitü
atom	dekor	entellektüel
avukat	demagoji	enterne
bakalorya	déminer	enterne
balkon	demokrasi	espri
baraj	demokratik	estetik
baro	depo	etimoloji
bataille	detektif	etimolojik
bibliyografi	didaktik	etnografik

étudiant	guerre	kongre
experimentalisme	histeri	konser
fakülte	hümanist	konservatuar
fantaisie	hümanizm	konsej
fantezi	ide	konsol
fasikül	ideal	konson
faşist	idealist	kontrol
faşizm	idealizm	kooperatif
federasyon	ideoloji	koordinasyon
film	interventio.	koordine
final	iskarpin	koridor
finansman	istasyon	korniş
fizik	istatistik	kortej
fizyoloji	jeoloji	kozmogoni
Flaman	kalite	kozmopolit
fokstrot	kanal	kravat
folklor	kanser	kulüp
fonem	kapris	kübik
fonetik	karakter	kültür
fonksiyon	karakteristik	kültürel
fonolojik	kardinal	laboratuvar
formasyon	karikatür	laik
formel	karikatürist	lastik
formül	kategori	leksikoloji
foto	klasik	leksikolojik
fotoğraf	klişe	lengüistik
frak	kolej	liberal
Fransız	koleksiyon	linguistique
garaj	kolektif	lise
genitif	komik	lojik
gitar	komisyon	lojistik
Gotik	kompleks	lokatif
gramer	kompozisyon	lüks
Grek	komünist	mağaza
grup	komünizm	majüskül

manto	operatör	pratik
manyak	organ	prensip
matmazel	organik	présence
mekanik	organizasyon	problem
metastaz	orijinal	proccéde
meteoroloji	Ortodoks	prodüksiyon
metodolojik	otarsi	profesyonel
metot	otobüs	program
mikroskop	otomat	proje
milyon	otomobil	protokol
mini	otopsi	psikanaliz
mistisizm	otorite	psikoloji
mitralyöz	paket	psikolojik
model	palet	Pudeur
modern	pantolon	pudra
monarşi	paradoks	pürizm
monşer	paralel	racine
morfem	paraşüt	rado
morfoloji	pardon	radyografi
morfolojik	parlamente	randevu
motor	parti	rapor
mozaik	pasif	rationalisme
müzik	pedagog	rationalisme
nasyonalist	pejoratif	rayon
nation	perversite	reaksiyon
natüralizm	petrol	realist
norm	peuple	realite
normal	piyes	reel
not	polemik	reform
nüans	politik	rejim
obje	porte avions	rejisör
objektif	position	reklam
oksijen	potin	retorik
olimpiyat	pozisyon	revolver
opération	pragmatik	rhumatisme

ritim	smokin	thermodynamisme
rol	snobism	tip
roman	sosyal	tipik
romantik	sosyalizm	tiraj
romatizma	sosyolojik	totalitaire
Rönesans	spiker	tramvay
rutin	spontane	travail
salon	spor	tren
satın	statik	turist
sekreter	sübjektif	turizm
sektör	süje	tuvalet
semantik	şans	tül
sembol	şans	Türkolog
sempati	şef	Türkoloji
sensualisme	şezlong	ültimatom
sentaks	şimendifer	ünite
sentez	şoför	üniversite
septic	tablo	vagon
septik	tank	vapur
septisizm	tansiyon	virgül
seri	teknik	vitamin
serpantin	teknisyen	vitrin
sibernetik	telefon	vokabüler
sinema	telgraf	vokal
sistem	tentene	vokal
sistematik	teori	volkanik
situation	terminoloji	
skolastik	tez	

2.1.16. İtalyanca Kökenli Sözcükler

acente	balo	çimento
alafranga	baston	çinko
anima	batarya	diploma
arleccino	bora	fabrika
Avrupa	çikolata	firtına

gazete	kurdele	orquestra
İngiliz	lavanta	parlamento
iskele	liste	parola
jandarma	loca	pirianta
kadro	lokanta	piyano
kampanya	makine	politika
karyola	mekanizma	romatizma
kolonya	moda	sensualismo
konfeti	nota	tente
konşimento	numara	termine
kumpanya	oiyasa	tiyatro

2.1.17. İngilizce Kökenli Sözcükler

absence	flexion	opinyon
aerobus	flirt	penaltı
affectivité	forvet	penalty
aut	frikik	postposition
bay intelligent	futbol	presence
bek	gol	pronostik
bibliobus	half	proses
budjet	indésirable	psychology
cazbant	intonation	stok
coctail	intuition	suffixe
convention	jazz	test
deuteron	kokteyl	to be
Diction	maç	trolleybus
disposition	miting	usage
electrobus	observation	
faul	ofsayt	

2.1.18.

İspanyolca

Kökenli

Sözcükler

sigara

2.1. 19. Bulgarca Kökenli Sözcükler

dobra

2.1.20. Latince Kökenli Sözcükler

mart

stadyum

terme

2.1.21. Rumca Kökenli Sözcükler

alay

iskemle

moloz

anahtar

istif

organikos

apukurya

kilise

papatya

avlu

kukla

papaz

efendi

lamba

paydos

fiçı

limon

sınır

filizî

marangoz

temel

hoyrat

masa

tuğla

Hristiyan

maydanoz

yalı

2.1.22. Macarca Kökenli Sözcükler

salaş

2.1.23. Yunanca Kökenli Sözcükler

ütopya

2.2. Yabancı Kökenli Sözcüklerin Sınıflandırılması

2.2.1. İnsan Bedeni ve İnsan Bedeni ile İlgili Diğer Adlar

çene

kalp

organ

2.2.2. Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar

dağ

humma

psikoloji

hasta

ilaç

psikolojik

hastane

kanser

romatizma

hekim

marazi

sara

sari	tımarhane
tedavi	vitamin

2.2.3. Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar

aile	ecdat	mader
akraba	evlat	peder
damat		

2.2.4. Hayvan Adları ve Hayvan Adları ile İlgili Diğer Adlar

biyoloji	hayvanat	tavus
hayvan	maymun	

2.2.5. Bitki Adları ve Bitki Adları ile İlgili Diğer Adlar

bahar	limon	nane
balsamine	maydanoz	nebatat
keten	mısır	
nebati	papatya	

2.2.6. Beslenme Adları

gıda

2.2.7. Yiyecek Adları ve Yemek Adları ile İlgili Diğer Adlar

çikolata	şeker
zeytin	mısır

2.2.8. İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar

çay	kahve	sigara

2.2.9. Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adlar

atlas	frak	kılıf
bez	hançer	kıyafet
defile	iskarpin	kravat
dekolte	kadife	kopça

lastik	pantolon
mendil	peşkir

2.2.10. Araç - Eşya Adları

anahtar	korniş	sandalye
baston	lamba	silah
çadır	malzeme	saz
çerçeve	masa	tabut
defter	mendir	takke
gazete	mikrofon	telefon
gitar	mikroskop	telgraf
hançer	ney	tül
iskarpın	otomat	potin
iskemle	palet	satın
kalem	para	takke
kanepa	paraşüt	tuhafiye
karyola	peşkir	tuvalet
kılıf	potin	ut
kibrit	potur	vagon
kilit	risale	yemeni
kitap	radyo	zil
konsol	raf	
kopça	sabun	

2.2.11. İş, Meslek, Rütbe ve İlgili Diğer Adlar

ajan	doktor	mimar
amatör	genel sekreter	muallim
artist	general	muallime
avukat	hoca	muganni
berber	jandarma	müderris
bevrap	kâtip	müdür
cerrah	maarif vekili	muellif
cumhur reisi	mebus	müezzin
dekan	meslek	müfettiş
doçent	meslektaş	mühendis

müessil	ordinaryüs	tacir
müebbiye	profesör	talebe
mürettip	rektör	ulema
müsaahih	sekreter	umum müdür
müşavir	softa	veznedar
operatör	şoför	

2.2.12. Yer Adları

2.2.12.1. Genel Yer Adları

belediye	muhit	şehir
çarşı	semt	tarik
köy	kaza	umman
mahalle	sınıf	
memleket	sokak	

2.2.12.1.1. Bina, İş Yeri ve Yapı Adları

abide	inşa	rasathane
apartman	kahve	salon
avlu	kütüphane	stadyum
bina	lokanta	saray
büro	mağaza	üniversite
cami	mahkeme	
havuz	mektep	

2.2.12.1.2. Binanın Bölümleri ve Yapı Malzemeleri Adları

balkon	koridor	şahniş
merdiven	minare	tahin
cumba	loca	zemin
cam	pencere	

2.2.13. Özel Adlar

2.2.13.1. Kişi Adları

Abel Hermant	Hegel	Paul Valery
Arsene Darmesteter	Homeros	Plotin (Platon)
Balzac	İmrül Kays	Proust
Bedros Keresteciyan	J. Vendryes	Richelieu
Bernard Shaw	Jean Denny	Richepin
Brunot	Jules Marouzeau	Rostand
Churchill	Kant	Sadi
Eflatun	Laland	Saint-Pierre
Eliot	Luther	Shakespeare
Giese	Michel de Taro	Spengler
Goethe	Norbert Wiener	Vambery
Harun Reşit	Pappini	Voltaire

2.2.13.2. Gazete - Dergi ve Kitap - Eser Adları

Gülistan	Türk Dilinin Etimolojik	Larousse
Küçük Resimli Larousse	Lügati	
Le Langage	Türkenvolk	

2.2.13.3. Kurum, Kuruluş, Cemiyet, Özel İş Yeri ve Mekân Adları

UNESCO	NATO
CENTO	Gremmaire Club

2.2.14. Lakap ve Unvan Adları

dekan	profesör	Şeyh Ekber
doçent ordinaryüs	raca	unvan
efendi	rektör	
hükümdar	sultan	

2.2.15. Millet Adları

Acem	Arap	İngiliz
Alman	Fars	İtalyan

2.2.16. Mensubiyet ve Mensubiyet ile İlgili Adlar

Frenk	menşe	seciye
Hristiyan	Musevi	tebaa
ırk	Müslüman	
kavim	Nazi	

2.2.17. Sayı Adları

milyon	rakam	sıfır

2.2.18. Renk Adları

beyaz	kırmızı
mavi	pembe

2.2.19. Miktar Bildiren Adlar

çeyrek	nema	tam
defa	parça	tane
miktar		

2.2.20. Zaman Bildiren Adlar

dakika	saat	zaman
devre	sabah	
hafta	sene	
henüz	vakit	

2.2.21. Yön Adları

cenup	şark	şimal

2.2.22. Madenler ve Enerji Kaynakları

elektrik	petrol

2.2.23. Coğrafya ile İlgili Adlar

âlem	dünya	orage	
bora	fırtına	siyasi coğrafya	
cihan	kutup	tabiat	
coğrafi	mah	tarihî	coğrafya

2.2.24. Gök Bilimi ile İlgili Adlar

mehtap	rasat	ufuk

2.2.25. Hava Olayları

hava	rüzgâr
fırtına	oraj

2.2.26. Sosyal Olaylar ile İlgili Adlar

âdet	isyan	muhit
aile	kavga	mübadele
balo	kültür	nesil
cümbüş	kültür çevresi	nikâh
düşman	kültürel	nüfus
facia	magazin	parti
halk	miting	sosyal
içtimai	muaşeret	

2.2.26.1. Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar

akraba	ihtiyar	şekerrenk
dost	kardeş	yâr
hayat	meclis	yaren
hemşire	sohbet	

2.2.26.2. Spor ve Oyunlar ile İlgili Adlar

atletizm	kulüp	pehlivan
faul	müsabaka	spor
futbol	olimpiyat	stadyum

2.2.27. Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar

ansiklopedi	jeoloji	resim
doçent	kimya	retorik
edebî	kürsü	Rönesans
edebiyat	leksikoloji	ruhiyatçı
ekol	lengüistik	semantik
estetik	lisaniyat	sibernetik
etimoloji	makale	skolastik
etimolojik	mantık	sosyoloji
felsefe	meteoroloji	sosyolojik
fen	metodolojik	teknik
fotoğraf	morfolojik	terim
Güneş-Dil Teorisi	müspet ilim	tez
hukuk	müze	Türkoloji
içimaiyat	ordinaryüs	ulum
ilahiyat	pedagog	üniversite
ilim	profesör	
ilmî	psikoloji	

2.2.28. Askerlik ile İlgili Adlar

askeri	fetih	muharebe
bataille	harp	muzaffer
combat	genelkurmay	

2.2.29. Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar

anarşi	isyan	tehlike
harp	kavga	telaş
iğtişaş	problem	zarar
ihtilal	rezalet	

2.2.30. Siyasi Olaylar ve Siyaset ile İlgili Adlar

anarşi	Ayan Meclisi	demokrasi
Anayasa Komisyonu	Büyük Miilet Meclisi	devlet

diktatör	komünizm	parlamento
etatisme	konsey	parti
faşist	laik	politik
federasyon	libetal	politika
hukuk	mebus	rejim
hukukî	meclis	resmî
hükümdar	meşrutiyet	rey
hürriyet	monarşi	siyasal
idare	muhalefet	siyasî
idari	mülki	sosyalizm
ideoloji	mülkiye	Tanzimat
iktidar	nazır	totalitaire
inkılap	otorite	vekil
kanun	otorite	
komünist	parlementer	

2.2.31. Ses ile İlgili Sözcükler

akis	sada	ton
hava	seda	
ritim	tenafür	

2.2.32. Kalıp Sözcükler

2.2.32.1

Kalıplaşmış

Sözcükler

hazret	pardon	
	Dualar	

2.2.32.2

inşallah	vallahi	maşallah

2.2.33. Terimler

2.2.33.1.

Edebiyat

ile

İlgili

Terimler

aliterasyon	beyit	destan
antoloji	cinas	edebî sanat
arkaik	divan	fıkra

fıkra	kinaye	retorik
fıkra	makale	rubai
hatıra	mâni	sade
hiciv	manzum	şiiir
hikâye	manzume	tenafür
iktibas	mensur	teşbih
inşa	mısra	üslup
istiare	mizah	vezin
kahraman	nesir	

2.2.33.2. Müzik ile İlgili Terimler

fokstrot	ney	saz
konser	nota	şarkk
makam	orkestra	
nağme	ritim	

2.2.33.3. Tarih ile İlgili Terimler

Frenk	Tanzimat

2.2.33.4. Mantık ve Ruh Bilimi Terimleri

ekolali	kazıye	prensip
hafıza	Lojistik	ruhiyyat
insiyak	meleke	şuur
intiba	müfekkire	tedai
irade	mütearife	tez

2.2.33.5. Felsefe Terimleri

akliye	hümanizm	izafet
bedbin	ibtidai	kozmozgoni
dogmatik	ideal	lojik
dogmatizm	idealizm	mantık
eklektik	ifade	mefhum
heyecan	iptidai	meleke
hümanist	irade	mistik

muhakeme	obje	septik
mutlak	objektif	septisizm
mücerret	pragmatik	skolastik
nattüralizm	ruh	tasavvuf
norm	sentez	tecrübiye

2.2.33.6. Fizik - Kimya - Biyoloji Terimleri

adese	hareket	objektif
atom	hücre	pertavısz
cerayan	ıstıfa	tenasül
elektrik	ifraz	teneffüs
elektron	kütle	radyografi
esans	mihrak	şuan
fizyoloji	müvellidülhumuza	vitamin

2.2.33.7. Matematik Terimleri

küp	paralel	sıfır
müvazi	rakam	

2.2.33.8. Hukuk Terimleri

adli	iddia	mahkûmiyet
akraba	iddianame	maznun
avukat	ilam	meri
beraat	istinaf	meşru
delil	kanun	müessese
devlet	kanuni	mürafaa
hukukî	karar	nikâh
ibka	karar	şahit
idam	mahkûm	tebaa

2.2.33.9. Tıp Terimleri

felç	radyografi	müstahzar
sara	histeri	humma
romatizma	neomisin	kanser

metastaz

2.2.33.10. Eğitim Bilimleri ile İlgili Terimler

bakalorya	formasyon	müfredat
didaktik	kolej	program

2.2.33.11. Dil Bilimi ve Dil Bilgisi Terimleri

cem	mazi	nahiv
cümle	meçhul	nefi edatı
datif	meful edatı	nida
datif	meful edatı	nisbet edatı
edat	meful-i sarih	nokta
fail	meful-i sarih	pürizm
fiil	mefulün anh	sentaks
genitif	mefulün bih	sıfat
harf-i tarif	mefulün ileyh	sıfat terkibi
hece	mefulün ileyh	sıyga
hikâye	menfi	süje
ihbar	morfem	şart sıygası
isim	morfoloji	şive
isim terkibi	mutavaat zamiri	tasfiye
ismi fail	muzaf	tasrif
iştikak	muzaf	tefil babı
izafet terkibi	muzaf edatı	teşkil eki
konson	muzafün ileyh	ton
lahika edatı	muzari	ünite
lehçe	mücerret	vasfı terkibi
lokatif	müfret	vokabüler
majüskül	mülkiyet zamiri	vokal
malum	müpteda	yayı nisbî
mana	mürekkep isim	zamir
mastar	müştak	zarf

2.2.33.12. Din Bilimi Terimleri

basübadelmevt	ilahi	namaz
cami	iman	Ortodoks
ezan	İslam	sünnet
fetva	kardinal	şeytan
haç	kıyam	tevekkül
haram	kilise	uhrevi
Hristiyan	medrese	zebani
Hristiyanlık	Musevi	
hurafe	Müslüman	

2.2.33.13. Askerî Terimler

batarya	jandarma	muharip
general	mitralyöz	mütareke
harp	muharebe	tank

2.2.33.14. Anatomi Terimleri

anatomi	kalp	uzuv
deveran	mide	uzviyet
hücre	organ	

2.2.33.15. Ticaret ile İlgili Terimler

konşimento	tediye	tenzilât

2.2.33.16. Ekonomi Terimleri

envestisman	para	tasarruf
finansman	piyasa	ücret
kooperatif	sermaye	

2.2.33.17. Sinema ve Tiyatro ile İlgili Terimler

ekran	prodüksiyon	sahne
film	rejisör	

2.2.33.18. Müzik ile İlgili Terimler

akort	makam	peşrev
anahtar	melodi	ritim
bestekâr	muganni	saz
fokstrot	nağme	şarkı
gitar	ney	ut
kemençe	nota	
konser	orkestra	

2.2.33.19. Bitki Bilimi Terimleri

zeytin	limon	maydanoz
mısır	papatya	karpuz
nebatat		

2.2.33.20.

Teknoloji

Terimleri

makine	alet

2.2.33.21. Mimarlık ile İlgili Terimler

abide	cumba
şahniş	minare

2.2.33.22. Gök Bilimi Terimleri

rasat	rasathane

2.2.33.23. Toplum Bilimi Terimleri

âdet	fonksiyon	monarşi
akliye	içtimaiyat	nesil
anane	kabile	norm
batın	katliam	sınıf
cemiyet	kavim	sosyalizm
demokrasi	manevi ilim	tabaka
devlet	medeniyet	

2.2.33.24. Denizcilik Terimleri

gemi

2.2.33.25. Hayvan Bilimi Terimleri

tavus

2.2.34. Argo İfadeler ve Argo ile İlgili Diğer Adlar

snobizm

2.2.35.

Sapmalar

bazan

kazıyye

unvan

faide

mıntaka

vehamet

ıztırap

murafaa

2.2.36. Halk Ağzında Bulunan Sözcükleri

tentene

2.2.37. Eskimiş Sözcükler

ab

ayni

cezai

afaki

azade

cumhur

ahenktar

basübadelmevt

dalalet

ajans

başmuharrir

darülbedayi

akademi

bevvab

darülfünun

akamet

beynelmilel

delalet

aklî

bilfarz

deruhte

aksülamel

bizatihi

deruni

ameliye

cebiri

derya

anane

ceht

efkâr

ananevi

cem

elim

asabiyet

cenap

elzem

avam

cenup

esef

ayın

cevaz

esvap

fail	hissiyat	istidlal
farazi	hodkâm	istihale
faraziye	hodkâm	istihfaf
farika	ıstıfa	istihza
Farisi	ıstılah	istinaf
felsefi	ıtriyat	istinat
ferda	ibtidai	istişare
ferdi	icmal	istizah
feveran	icra	iştiyak
fevk	içtimai	itiyat
fitraten	içtimaiyat	ittihaz
fitraten	idareimaslahat	izafe
fikrî	ihsas	izafet
filhakika	ihtilaç	izale
galat	ihtiyar	izdivaç
galebe	ihtiyatkâr	izzet
galeyan	iktibas	kamus
gayri	iktifa	kani
gayrişahsi	ilam	kasavet
güzide	ilca	kâşif
had	ilhak	kaziye
hal	iltibas	kemiyet
hâlet	iltihak	kervan
halita	iltisak	keyfiyet
haluk	incizap	kitabeta
hars	inhiraf	kürsü
harsi	inhitat	kütüphane
havas	inkisar	lafazan
hayalperest	insiyak	lafzi
hayatiyet	intiba	lağıv
hayvanat	ipka	lisaniyat
hemşire	iptidai	lûgat
hendesi	irat	maarif
hıfzıssıhha	irca	mader
hicap	istidat	mahfil

mahfil	muadele	mükemmeliyet
mahsulat	muadelet	mülahaza
mahut	muahede	mülhem
makule	muallim	mülki
makus	muallime	mülkiye
manzume	muarız	münebbih
marazi	muaşeret	münekkit
maslahat	mugalata	münevver
masraf	muganni	münferit
masun	muharrir	münteha
matmazel	muhavere	mürai
mazbata	muhayyel	mürteci
mazi	muhtasar	müsahhih
maznun	muhtelit	müseccel
meçhul	mukadder	müstaceliyet
medlul	mukaddime	müstağni
mefhum	muntazaman	müstehase
mefkûre	murafaa	müşahhas
meful	murahhas	mütalaa
mektep	musaffa	mütearife
menfi	musahabe	mütearife
menhus	musahhih	mütefekkir
mensur	musikişinas	mütehavvil
menşe	muvaaffakiyet	mütekâmil
mesul	muvazene	mütemadi
meşum	muvazi	müteradif
mevhum	muzaffer	müvellidülhumuza
mevt	mübadele	nahiv
meyus	mücehhez	nasir
meyyal	mücerret	nazari
mezkur	müderris	nazariye
mihaniki	müfekkire	nazır
mihrak	müfret	nazır
mihrak	müfret	nebatat
milliyetperver	mükâleme	nebati

nema	şekilperest	tedris
neşir	şimal	tedvin
nida	şua	teemmül
nikbin	şükran	teessür
nispi	şümül	teessüs
nümayiş	taalluk	tefehühüm
ordinaryüs	tabiiyet	tefekkür
ortaokul	tabir	tekâmül
ram	tabir	tekaüt
rast	tacir	teksif
remiz	tadil	telif
rey	tahmil	temeddün
ricat	tahrif	temellük
risale	takallüs	temessül
sadık	takriben	temsili
saffet	takrir	temyiz
safiyet	tali	tenafür
sahife	tanzir	tenasül
salah	tarassut	tenevvür
salahiyet	tarik	tenvir
sarf	tariz	tenzil
sari	tasrif	terakki
sathi	tasrih	tereddi
say	tayyare	terkip
saylav	tebaa	tesanüt
selef	tebdil	teşmil
selika	tebeddül	teşrin
selim	tebliğ	teşrinisani
sergüzeşt	tecessüs	tevakuf
serlevha	tecrübî	tevcih
sıyga	teçhiz	tevcih
softa	tedahül	tevkif
sual	tedai	tezahür
şahniş	tediye	tulu
şark	tedriç	uhrevi

ulema	vaz	yakinen
ulum	vazih	yemeni
umman	vect	yevmi
umumiyet	veçhe	zabita
uzvi	vekâlet	zevce
uzviyet	vekil	zevç
üstadane	vesayet	ziddiyet
vahamet	vetire	zımmen
vahdet	vuku	zımnî
valide	vuzuh	
varit	vücut	

2.2.38. Birleşik Adlar

askülamel	gayriresmî	rasathane
basübadelmevt	iddianame	şaheser
çeyrek final	izzetinefis	şehadetname
darülelhan	kararname	takdim tehir
darülfünun	kitabetiesmiye	tımarhane
gayrişahsî	kütüphane	umum müdür
hıfzısıhha	meyhane	vasiyetname
idareimaslahat	noktainazar	
gayrimesul		

2.2.39. İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar

adam	laubali	sefil
cahil	kurnaz	sempati
cesaret	naz	şefkat
hoş	manyak	şirin
muvaıffak	liyakat	tarz
reis	mizaç	tiryaki
kahraman	romantik	vahşi
namzet	salahiyet	vasıf
karakter	müsamahakâr	vaziyet
kibar	sarhoş	zenci

2.2.40. Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar

isyan	mücadele	nümayiş
hakaret	müdafa	rezalet
kavga	müdahale	vaka
muamele	münakaşa	

2.2.41. İrade, Düşünce Bildiren Adlar

ahlak	miting	şuur
akıl	muarız	teemmül
fikir	muhakeme	tefekür
gaye	müfekkire	teklif
hatır	mülahaza	zekâ
hayal	mütalaa	zihin
irade	niyet	zihniyet
mantık	sentez	

2.2.42. Duygu İfade Eden Adlar

arzu	hissî	samimi
aşk	hissiyat	sempati
cesaret	hoş	sitem
elem	iştihak	şiddet
elzem	kibar	zevk
heyecan	merhamet	
his	nefret	

2.2.43. Zamirler

filan	herkes
şey	umum

2.2.44. Zarflar

hakikat	hatta	henüz
hariç	hemen	hep

herhâlde	mutlaka	şahsen
hiç	müphem	takriben
hitaben	müstesna	tav'an
hususî	nihayet	tekrar
illakî	peşin	üstadane
itibaren	rağmen	vâkıâ
kerhen	rağmen	yakinen
keza	rahat	zalimane
kolektif	resmen	zarf
lakayt	resmen	zaten
lütfen	sabah	zımnen
muhakkak	sahi	ziyade
muntazam	sırf	zoraki
muntazaman	spontane	
mutlak	sureta	

2.2.45. Sıfatlar

2.2.45.1.

Niteleme

Sıfatları

âdad-ı rütbiye	antik	bariz
adi	arkaik	basit
adli	asabi	bedava
afakî	asgarî	bedbaht
ahenkâr	asil	bedbin
ait	askeri	berbat
aklî	asli	berrak
alafranga	aşikâr	bertaraf
alakadar	aşina	beşerî
alaturka	avanak	beynelmilel
alelaide	avare	biyolojik
ali	ayni	cahil
amatör	azami	caiz
amelî	aziz	canavar
amiyane	bahtiyar	cazip
ananevi	bakir	centilmen

cepheli	esmer	harika
cesur	etimolojik	has
cezai	etnografik	hasta
ciddi	ezeli	hayalperest
coğrafi	fahiş	hayati
cüretkâr	fail	hayran
çabuk	fakir	hazır
çeşit çeşit	farazî	hazin
çevik	felsefi	hendesi
çeyrek	fena	hissî
çift	ferdi	hodkâm
çinko	fevkalade	hoyrat
çirkin	fevri	hukukî
dair	fiilî	hummalı
dekolte	fikrî	hususî
demokratik	fuzuli	hümanist
derbeder	galip	ırki
deruni	garip	ibaret
diğer	gayriresmî	içtimai
diktatör	gayrişahsi	idari
dinamik	gayritabii	ideal
dindar	girift	idealist
dinî	Grekçe	ihtiyar
dobra	güzide	ihtiyatkâr
dogmatik	hafif	iktisadi
dürüst	hain	ilahî
ecnebi	hak	ilmî
edebî	hakiki	itibari
eklektik	hâkim	kâfi
ekstrem	hâkim	kani
elzem	halis	kanuni
enerjik	haluk	karakteristik
entelektüel	haram	kegikasti
enterne	harap	keten
esas	haricî	kıyasi

kibar	mantiki	milliyetçi
klasik	manyak	milliyetperver
klişe	manzum	mimari
komik	marazi	mistik
kompleks	maruf	morfolojik
koordine	maruz	muasır
köhne	maskara	muayyen
kör	mazlum	mucize
kumarbaz	mecazi	muhacir
kurnaz	mecbur	muhafazakâr
kübik	meçhul	muhaffef
kültürel	medeni	muhakkak
küstah	meftun	muhayyel
lafazan	mekanik	muhtaç
liberal	melez	muhtasar
maddi	memnun	muhtelit
mağlup	memur	muhtemel
mağrur	menfi	muhterem
mahallî	mensup	mukadder
mahcup	mest	muntazam
mahdut	mesul	murdar
mahkûm	mesut	musallat
mahpus	meşgul	musikişinas
mahrem	meşhur	mutaassıp
mahrûm	meşum	mutedil
mahsur	metodolojik	mutlak
mahsus	mevcut	muvakkat
mahut	mevhum	muvazi
mahzun	meyus	muzaffer
makul	meyyal	muzdarip
makus	mezkur	mücehhez
mali	mezun	müfrit
malul	mihaniki	mühim
malul	milletlerarası	mükellef
manevi	millî	mükemmel

mülhem	nazik	sathi
mülki	nebati	sebatkâr
mümkün	nefis	sefil
münferit	nikbin	selim
münteha	nispi	septik
mürekkep	noksan	serbest
mürteci	normal	sert
müsait	objektif	sıfat
müsamahakâr	organik	siper
müsavi	orijinal	sistematik
müseccel	paralel	siyasal
müspet	pasif	siyasî
müstağni	pejoratif	sofu
müstakbel	perişan	sosyal
müstakil	peyda	sosyolojik
müstehcen	politik	statik
müstehzi	pragmatik	suri
müstesna	profesyonel	sübjektif
müşahhas	psikolojik	şah
müşfik	ram	şahsi
müşterek	razı	şekilperest
müteaddi	reel	şeytani
mütehasıs	resmî	tabii
mütehavvil	romantik	tahminî
mütekâmil	rutin	tahta
müteradif	sabit	tali
müterafık	sade	tarihî
mütereddıt	sadık	tasavvufi
müthiş	saf	taze
nadir	sahte	tecrübî
nafıle	sakin	telef
nahoş	samimi	tembel
namütenahi	sanatkâr	temel
narın	sapsarı	temiz
nazari	sarih	temsılî

tenha	vahim	yeknesak
tıbbi	vahŧi	zarif
ticari	vaki	zayıf
tiryaki	varit	zeki
titiz	vazıh	zengin
tuhaf	veciz	zıt
umumi	volkanik	zihnî

2.2.45.2. Renk Bildiren Sıfatlar

beyaz	siyah

2.2.45.3. Miktar Bildiren Sfatlar

çeyrek	dev	mini
çifte	milyon	

2.2.46. Ünlemler (Saygı, Seslenme, ŧaşkınlık, İstek, Merak Onama Sözlere)

alimallah	garip	monŧer
Allah aşkına	inŧallah	vallahi
aman	keŧki	ya
bonjur	maŧallah	yahu

2.2.47. Bağlaçlar

ama	ki	veya
çünkü	mademki	ya
fakat	meğer	yahut
hâlbuki	ve	zira
hem	velakin	

2.2.48. Edatlar

bilfarz	kadar	tamam
derece	mesela	
hayır	peki	

SONUÇ

Bu çalışmada Peyami Safa'nın Fatih-Harbiye ve Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca adlı eserlerinin sözlüğüne ve söz varlığına yer verilmiştir. Sözlüğü oluşturan madde başı ve madde içi sözcüklerin tek tek ayrımı yapılarak karşılıkları, TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'ten yararlanılarak yanına yazılmış, anlamı bulunmayan veya sözcüğün kendisinin TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te bulunmadığı durumlarda anlam, farklı kaynaklar taranarak veya tarafımızdan verilmiştir. Yaptığımız çalışma neticesinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

Peyami Safa'nın Fatih-Harbiye ve Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca adlı eserlerinde 6200 civarında sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerin yaklaşık üçte biri olan 2285 adedi ise yabancı kökenlidir.

Ülkemizde, derin bir kültür birikimi ve irfanı ile eserler kaleme alan Peyami Safa, geniş birikimini ve sözcük hazinesini incelemiş olduğumuz bu iki esere yansıtmiş ve bunların 1438'u Arapça, 220'si Farsça, 395'i Fransızca, 48'er adedi İtalyanca ve İngilizce, 1'i Yunanca, Macarca, İspanyolca, Bulgarca, Çince; 3'ü Latince ve 27'si ise Rumca kökenli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürümüzün izlerini taşıyan, yazılı ve şifahi dil vasıtasıyla değerlerimizi genç kuşaklara aktarmada kullandığımız unsurların başında kalıp sözler gelmektedir. Safa bu iki eserinde, deyim ve atasözlerinden ilişki sözlerine, terimlerden argo ve dualara kadar kapsamlı olarak yer vermiştir. Bu grupların dağılımı ise şöyledir: Atasözleri 62, deyim: 608, ilişki sözleri: 10, terim: 534, dua: 8, argo: 8, pekiştirmeler: 20, sapma: 43, ikilemeler: 66.

Sözcükleri, türlerine göre ele alırsak eserlerdeki sıfat, zarf, bağlaç, edat, ünlem ve zamirlerin dağılımı şu şekildedir: sıfat: 920, zarf: 343 , bağlaç: 25, edat: 20, ünlem: 27 ve zamir: 28.

Bir dilin söz varlığını oluşturan en temel unsurlarından biri olan fiil sayısı da eserimizde oldukça fazladır. Eserde bulunan toplam fiil sayısı 1588 adet olup bu

fiillerin 222'sini basit fiiller, 604'ünü türemiş fiiller ve 762'sini de birleşik fiiller oluşturmaktadır.

Taradığımız kitaplardaki genel söz varlığını oluşturan sözcüklerin umumi dağılımını gösteren başlıklar ve sözcük sayıları aşağıdaki gibidir:

- İnsan Bedeni ve İlgili Diğer Adlar : **39**
- Hastalık Adları ve Hastalık ile İlgili Diğer Adlar : **20**
- Akrabalık Adları ve Akrabalık ile İlgili Diğer Adlar : **22**
- Hayvan Adları ve Hayvan ile İlgili Diğer Adlar : **18**
- Bitki Adları ve Bitki ile İlgili Diğer Adlar: **18**
- Yiyecek Adları ve Yemek ile İlgili Diğer Adlar: **12**
- İçecek Adları ve İçecek ile İlgili Diğer Adlar: **3**
- Giyim, Kuşam, Kumaş ve İlgili Diğer Adları: **37**
- Araç, Eşya Adları: **74**
- İş, Meslek, Rütbe ve İlgili Diğer Adlar: **89**
- Ülke Adları: **15**
- Bölge Adları: **14**
- Başkent Adları: **6**
- Şehir Adları: **14**
- İlçe, Semt ve Köy Adları: **10**
- Deniz, Nehir, Göl, Dere Adları: **2**
- Bina, İş Yeri ve Yapı Adları: **26**
- Binanın Bölümleri ve Yapı Malzemeleri Adları: **21**
- Özel Adlar 1. Kişi Adları: **153**
- Özel Adlar 2. Gazete – Dergi, Kitap - Eser Adları: **40**
- Özel Adlar 3. Kurum, Kuruluş, Cemiyet, Özel İş Yeri ve Mekân Adları: **29**
- Lakap, Unvan Adları: **18**
- Lisan Adları: **24**
- Millet Adları: **14**
- Mensubiyet Adları: **11**
- Ölçü Adları: **2**
- Sayı Adları: **23**
- Renk Adları: **11**
- Ebat Bildiren Adlar: **13**
- Miktar Bildiren Adlar: **24**
- Zaman Adları: **29**
- Soru Adları: **10**
- Yön Adları: **7**
- Madenler ve Enerji Kaynakları Adları: **8**
- Coğrafya ile İlgili Adlar: **23**
- Gök Bilimi ile İlgili Adlar: **8**
- Hava Olayları ile İlgili Adlar: **4**
- Cinsiyet, İnsan Ömrü ve İlişkileri ile İlgili Adlar: **33**
- Spor ve Oyunlar ile İlgili Adlar: **16**
- Bilim ve Sanat ile İlgili Adlar: **69**

- Askerlik ile İlgili Adlar: **15**
- Savaş, Kargaşa ile İlgili Adlar: **19**
- Siyasi Olaylar ve Siyaset ile İlgili Adlar: **60**
- Deyimler: **608**
- Atasözleri: **2**
- İkillemeler: **66**
- Pekiştirmeler: **20**
- Ses ile İlgili Sözcükler: **11**
- İlişki Sözcükleri: **10**
- Kalıp Sözcükler: **10**
- Dualar: **8**
- Edebiyat ile İlgili Terimler: **41**
- Tarih ile İlgili Terimler: **6**
- Mantık ve Ruh Bilimi Terimleri: **21**
- Felsefe Terimleri: **48**
- Fizik- Kimya- Biyoloji Terimleri: **26**
- Matematik Terimleri: **9**
- Hukuk Terimleri: **41**
- Tıp Terimleri: **16**
- Dil Bilimi ve Dil Bilgisi Terimleri: **126**
- Din Bilgisi Terimleri: **31**
- Gök Bilimi Terimleri: **7**
- Anatomi Terimleri: **33**
- Hayvan Bilimi Terimleri: **13**
- Askerî Terimler: **12**
- Ekonomi Terimleri: **10**
- Müzik ile İlgili Terimleri: **13**
- Mimarlık ile İlgili Terimler: **6**
- Madencilik Terimleri: **1**
- Ticaret ile İlgili Terimler: **7**
- Sinema ve Tiyatro ile İlgili Terimler: **5**
- Eğitim Bilimleri ile İlgili Terimler: **6**
- Toplum Bilimi ile İlgili Terimler: **29**
- Bitki Bilimi Terimleri: **14**
- Teknoloji Terimleri: **2**
- Argo İfadeler ve Argo ile İlgili Diğer Adlar: **8**
- Sapmalar: **43**
- Halk Ağzında Bulunan Sözcükler: **8**
- Eskimiş Sözcükler: **404**
- Hareket Adları: **28**
- Birleşik Adları: **149**
- İnsani Vasıf, Durum ve İnsanlık ile İlgili Adlar: **56**
- Hareketlilik, Davranış İfade Eden Adlar: **11**
- İrade, Düşünce Bildiren Adlar: **61**
- Duygu İfade Eden Adlar: **55**
- Durum Bildiren Adlar: **38**
- Zamirler: **28**
- Zarflar: **343**
- Sıfatlar: **920**
- Ünlemler (Saygı, İstek, Seslenme, Şaşkınlık, Merak Onama Sözcükleri): **27**
- Bağlaçlar: **25**
- Edatlar: **20**
- Fiiller: **1598**
- Basit Fiiller: **222**
- Türemiş Fiiller: **604**
- Birleşik Fiiller: **772**
- Yeterlik Anlamlı Birleşik Fiiller: **109**

- Tezlik Anlamalı Birleşik Fiiller: **8**
- Sürerlik Anlamalı Birleşik Fiiller: **4**
- Yaklaşma Anlamalı Birleşik Fiiller: **1**
- Peyami Safa'nın Dilimize Kazandırdığı Sözcükler
- TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Türkçe Sözlük'te Olmayıp Anlamını Verdiğimiz Sözcükler: **373**
- TDK Tarafından Hazırlanan 2011 Baskılı Türkçe Sözlük'te Olduğu Hâlde Farklı Anlamı Tespit Edilen Sözcükler: **77**
- Almanca Kökenli Sözcükler: **16**
- Arapça Kökenli Sözcükler: **1438**
- Arapça - Türkçe Kökenli Sözcükler: **39**
- Arapça - Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler: **1**
- Arapça - Farsça Kökenli Sözcükler: **26**
- Farsça Kökenli Sözcükler: **220**
- Farsça - Türkçe Kökenli Sözcükler: **2**
- Farsça - Arapça Kökenli Sözcükler: **9**
- Türkçe - Farsça Kökenli Sözcükler: **3**
- Farsça - Yunanca Kökenli Sözcükler: **1**
- Rumca - Arapça Kökenli Sözcükler: **1**
- Arapça - Fransızca Kökenli Sözcükler: **1**
- Fransızca - Arapça Kökenli Sözcükler: **1**
- Çince Kökenli Sözcükler: **1**
- Fransızca Kökenli Sözcükler: **395**
- İtalyanca Kökenli Sözcükler: **48**
- İngilizce Kökenli Sözcükler: **48**
- İbranice Kökenli Sözcükler: **2**
- İspanyolca Kökenli Sözcükler: **1**
- Latince Kökenli Sözcükler: **3**
- Rumca Kökenli Sözcükler: **27**
- Bulgarca Kökenli Sözcükler: **1**
- Yunanca Kökenli Sözcükler: **1**
- Macarca Kökenli Sözcükler: **1**

Genel dağılım dikkate alındığında Peyami Safa'nın en çok kullandığı sözcüklerin başında fiiller, sıfatlar, zarflar, özel adlar, terimler ve deyimler gelmektedir. Eserde; dağ, ova, yayla, tepe adları gibi sözcüklerin ya çok az ya da hiç geçmemesi dikkat çekicidir. Ayrıca "Osmanlıca - Türkçe - Uydurmaca" adlı eserini, çeşitli dönemlerde gazatelerde yazmış olduğu köşe yazıları oluşturduğundan bu eserde terimler ve özel isimler geniş yer tutmaktadır.

Peyami Safa'nın taranan iki eserinde madde başı ve iç madde olarak yaklaşık 6200 söz varlığı bulunmaktadır. Bazı sözcüklere birkaç anlam eklendiğini de hesaba katarsak bu sayımız çok daha yüksek bir değere ulaşmaktadır.

Çalışmamızı önemli kılan şüphesiz "*Peyami Safa'nın Dilimize Kazandırdığı Sözcükler*" adlı bölümdür. Onun edebiyatçılarıca sürekli olarak dile getirilen

entelektüel bilgi birikimini, Türkçeye verdiği değeri gözlemek, anlamak ve gün yüzüne çıkarmak için bu gibi çalışmalar oldukça önemlidir.

Görüldüğü üzere Safa'nın TDK tarafından hazırlanan 2011 baskılı Türkçe Sözlük'te madde başı veya madde içi olarak bulunup anlamını bizim verdiğimiz sözcük ve sözcük grubu sayısı 77'dir. Türkçe Sözlük'te madde başı veya madde içi olarak bulunmayıp anlamını bizim verdiğimiz sözcük ve sözcük grubu sayısı ise 373'tür. Buna ek olarak sözlük bünyesinde bulunmayıp antoloji kapsamına giren özel adlar, kişi adları, dergi adları, parti adları, ülke adları, semt adları, cami adları, kurum, kuruluş ve çeşitli iş yeri vb. adlarına sözlüğümüzde yer verilmiş ve bu sözcüklere de tarafımızdan karşılıkları bulunup yazılmıştır. Peyami Safa'nın söz varlığını içeren bu gibi çalışmalar aracılığıyla Türkçenin zenginliği, bir kez daha gözler önüne serilecektir.

KAYNAKÇA

- AKAR, Ali (2015). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- AKSAN, Doğan (1998). “Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”.
Ankara: *Kebikeç Dergisi*. 6: 111-118.
- AKSAN, Doğan (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, Doğan (2001). *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, Doğan (2013). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, Doğan (2014). *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, Doğan (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AYVAZOĞLU, Beşir (2008). “SAFA, Peyami”, *TDVİA*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 437-440.
- AYVERDİ, İlhan (2016). *Misalli Türkçe Sözlük*. Kubbealtı Neşriyat.
- CAFEROĞLU, Ahmet (2015). *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2017). *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN, Cem (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- EMİNOĞLU, Emin (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*. Sivas: Asistan Yayınları.
- EMİNOĞLU, Emin (2011). *Abbâs ibni Hamza es-Sabrânî, Kitâbü’l-Ef âl-Kıpçakça Satır Arası Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- EMİNOĞLU, Hatice (2014). *Türkçede Renkler Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2010). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- ERGUN, Göze (1995). *Peyami Safa Nâzım Hikmet Kavgası*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (Ed) ve BOZ, Erdoğan (Ed.) (2006). *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- GÜVENİR, Murat (2015). “Peyami Safa Üzerine”. Ankara: *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 44/1: 253-263.
- KAÇALIN, Mustafa (2018). *Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Denemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KAYA, Doğan (2010). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOCAMAN, Ahmet (1998). “Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük”. Ankara: *Kebikeç Dergisi*. 6: 111-113.
- NECATİGİL, Behçet (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- ÖLMEZ, Mehmet (1998). “Etimoloji Sözlükleri”. Ankara: *Kebikeç Dergisi*. 6: 174-183.
- ÖLMEZ, Mehmet (1998). “Tarihî Türk Dillerinin Sözlükleri”. Ankara: *Kebikeç Dergisi*. 6: 109-110.
- ÖLMEZ, Zuhâl (1998). “Çağatayca Sözlükler”. Ankara: *Kebikeç Dergisi*. 6: 137-144.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat (1977). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Bilgi Yayınevi
- PAÇACIOĞLU, Burhan (2006). *VIII-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- PAR, Arif Hikmet (2000). *Ansiklopedik Osmanlıca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- PARLATIR, İsmail (2008). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.

- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (1998). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- SAFA, Peyami (2011). *Fatih-Harbiye*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- SAFA, Peyami (2016). *Osmalıca-Türkçe-Uydurmaca*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- SAMİ, Şemseddin (2016). *Kamûs-ı Türkî*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- ŞEN, Mesut (2016). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü -El Kitabı-*. İstanbul: Post Yayın Dağıtım.
- TOPARLI, Recep, VURAL Hanifi ve KARAATLI Recep (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1993). *Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1996). *Tarama Sözlüğü I-VIII*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya (2017). *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- VARDAR, Berke (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- YAVUZARSLAN, Paşa (2009). *Osmanlı Dönemi Türk Sözlükçülüğü*. Ankara: Tiydem Yayıncılık.
- Yazım Kılavuzu* (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YURTBAŞI, Metin (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishig.
- YURTBAŞI, Metin (2012). *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishig.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Serkan ÇELEBİ
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 04. 03. 1991 / Sivas
e-posta : serkan5891@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
15. 07. 2017	Sivas Özel Bahçeşehir Koleji	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı : KPDS (.....) ÜDS (.....) TOEFL (....) EILTS (....)